

მანია ახალაძე

**საქართველოს უზენაესი სასამართლოს
სამოქალაქო საქმეთა პალატის ექსპერტი**

**საქართველოს უზენაესი სასამართლოს
სამოქალაქო საქმეთა პალატის მიერ
კომერციული იურიდიული პირების
მონანიღობით განხილულ საქმეთა ანალიზი¹
(2016-2018 წლები, 2019 წლის პირველი ნახევარი)**

¹ ანალიზი მოიცავს კერძო სამართლის იურიდიული პირების მონანიღობით წარმოებულ იმ სამოქალაქო საქმეებს, რომლებზეც საკასაციო პალატის მიერ მიღებულია ახალი გადაწყვეტილება ან განჩინება საქმის სააპელაციო სასამართლოში ხელახლა განსახილველად დაბრუნების შესახებ.

სტილისტ-რედაქტორი

სოფიო მამულაშვილი

ტექნიკური რედაქტორი

მარიკა მაღალაშვილი

© საქართველოს უზენაესი სასამართლო, 2020

შინაარსი

შესავალი	5
1. სამენარემო დავები	5
2. შრომითი დავები	26
3. ხანდაზმულობა (მოთხოვნის განხორციელებაზე)	44
4. მორალური ზიანი	50
5. სანივთოსამართლებრივი დავები	52
6. სახელშეკრულებო დავები	58
6.1. პირგასამტეხლო	58
6.2. ნასყიდობა	68
6.3. ქირაგნობა, იჯარა	89
6.4. ნარდობა	98
6.5. დავლება	122
6.6. მიბარება	132
6.7. დაზღვევა	135
6.8. სესხი, საბანკო კრედიტი	138
6.9. საბანკო გარანტია	157
6.10. ამხანაგობა	163
7. უსაფუძვლო გამდიდრება, კონდიქცია	166
8. დელიქტური მოთხოვნები	171
8.1. საკუთრების უფლების დაცვა და სხვა მოთხოვნები	171
8.2. სარჩო	192
9. მტკიცების ტვირთი	194
10. დაუსწრებელი გადაწყვეტილება	198
11. სხვა დავები	212
სამართლებრივი დასკვნა	224

შესავალი

წინამდებარე განზოგადებაში განხილულია საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის² მიერ 2016-2018 წლებში და 2019 წლის პირველ ნახევარში მიღებული ახალი გადაწყვეტილებები და განჩინებები საქმის სააპელაციო სასამართლოში ხელახლა განსახილველად დაბრუნების თაობაზე კერძო სამართლის იურიდიული პირების³ მონაწილეობით წარმოებულ დავებში.

უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის კვლევაში მითითებული გადაწყვეტილებებისა და განჩინებების (რომლითაც გაუქმდა ქვემდგომი სასამართლოს გადაწყვეტილებები/განჩინებები და საკასაციო სასამართლოს მიერ შეიცვალა დავის გადაწყვეტის სამართლებრივი შედეგი ან ხელახლა განსახილველად დაბრუნებულ საქმეებზე რეკომენდაციები მიეცა საქმის ხელახლა განმხილველ სასამართლოს) ანალიზი, მნიშვნელოვანია იმდენად, რამდენადაც უკეთ წარმოაჩენს ქვედა ინსტანციის სასამართლოებში სამართალწარმოების პრობლემებს, ხელს უწყობს უზენაესი სასამართლოს ერთგვაროვანი სასამართლო პრაქტიკის შესწავლის პროცესს, გამჭვირვალესა და ხელმისაწვდომს ხდის მას და, საბოლოოდ, ეფექტური და ხარისხიანი მართლმსაჯულების განხორციელებას უზრუნველყოფს.

საკასაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებები სამოსამართლო სამართლის განვითარების ყველაზე უმნიშვნელოვანესი და უპირველესი წყაროა. განხილულ დავათა კატეგორიები, შინაარსი, რიცხოვნობა, შედეგები აჩვენებს არა მარტო სასამართლო სისტემაში არსებულ სამართალწარმოების, არამედ ქვეყანაში ეკონომიკის, მენარმეობის, სოციალური სფეროს, განათლების, ჯანმრთელობის დაცვის, სხვადასხვა და საბოლოოდ – სამოქალაქო ბრუნვის განვითარების ტენდენციებს და გარკვეულწილად განაპირობებს კიდევ მის სიმყარესა და სტაბილურობას.

პრაქტიკის ანალიზმა ცხადყო, რომ ე.წ. „წმინდა“ კომერციული დავები (მენარმეთა შესახებ საქართველოს კანონით მონესრიგებული ურთიერთობიდან გამომდინარე) არცთუ ბევრია, უმეტესად, მენარმე იურიდიულ პირებს შორის ან მათი მონაწილეობით წარმოებული დავები ვალდებულებითსამართლებრივი (სახელშეკრულებო) ხასიათისაა, თუმცა მნიშვნელოვანია არასახელშეკრულებო ვალდებულებების საფუძველზე წარმოებული დავები ამ სუბიექტთა მონაწილეობით.

საკასაციო სასამართლოს მიერ ზემოთ აღნიშნულ პერიოდში მიღებული გადაწყვეტილებები/განჩინებები გაანალიზებული და დალაგებულია სამართლებრივი თემატიკის მიხედვით, რაც დაინტერესებულ პირებს გაუადვილებს კონკრეტულ საკითხზე მათთვის სასურველი ინფორმაციის მიღებას. თითოეულ საქმეზე მოკლე ფაბულასთან, სასამართლოს მსჯელობასა და დასკვნებთან ერთად მეტი თვალსაჩინოებისთვის მითითებულია საკასაციო სასამართლოს მიერ გამოყენებული ნორმები, ძირითადი განმარტებები და მიღებული გადაწყვეტილების სამართლებრივი შედეგი, ხოლო ხელახლა განსახილველად დაბრუნებულ საქმეებზე ხაზგასმულია დაბრუნების საფუძველი და მოტივაცია. სამართლებრივ დასკვნაში მოცემულია საკვლევ პერიოდში წარმოჩენილი მნიშვნელოვანი და პრობლემური სამართლებრივი საკითხებისა და ქვედა ინსტანციის სასამართლოების მიერ დაშვებული მატერიალური და პროცესუალური დარღვევების ანალიზი.

შესრულებული განზოგადების მიზანია კერძო სამართლის იურიდიული პირების მონაწილეობით გადაწყვეტილ დავათა შედეგების ხელმისაწვდომობა და გამჭვირვალობა მომავალში დაინტერესებულ პირთა მიერ პოტენციური დავების პრევენციის, სამართლებრივი პერსპექტივის განსაზღვრისა და მიღებული შედეგის სასამართლო პრაქტიკასთან შესაბამისობის განსაზღვრის უზრუნველსაყოფად.

² ტექსტში საკასაციო პალატა, საკასაციო სასამართლო გულისხმობს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატას.

³ სსკ-ის 1509-ე მუხლი.

1. სამენარმეო ღაპეპი

1.1.

გამოყენებული ნორმები: „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-8 მუხლი, სსკ-ის 115-ე მუხლი, სსსკ-ის 83-ე და 381-ე მუხლები.⁴

განმარტებები:

- ა. სანარმეოში ნლიური მოგების არსებობის შემთხვევაში, აღნიშნული მოგების დივიდენდების სახით განაწილება წარმოადგენს პარტნიორთა კრების უფლებამოსილებას და არა – ვალდებულებას, თუმცა, გამომდინარე იქიდან, რომ მენარმე სუბიექტის საქმიანობის მიზანი სწორედ მოგების მიღებაა და პარტნიორები ლეგიტიმურად ელიან იმას, რომ მოგების არსებობისას მიიღებენ დივიდენდებს, პარტნიორთა კრების მიერ მოგების განაწილების თაობაზე გადაწყვეტილების მიუღებლობას უნდა ჰქონდეს ლეგიტიმური სამენარმეო მიზანიც და სწორედ ეს მიზანი უნდა ამართლებდეს პარტნიორის ყველაზე მნიშვნელოვანი უფლების – მოგების მიღების უფლების შეზღუდვას;
- ბ. სასამართლო საზოგადოების პარტნიორთა კრების დისკრეციის (განაწილდეს თუ არა მოგება) ფარგლებში შეიძლება, შეიქრას მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როცა მოსარჩელე პარტნიორთა კრების მხრიდან საკუთარი უფლებამოსილების არამართლობიერ გამოყენებაზე უთითებს, კერძოდ, მოსარჩელე პარტნიორი სარჩელში უნდა მიანიშნებზე ისეთ გარემოებებზე, რომლებიც სასამართლოს შეუქმნის სანარმეო პარტნიორთა კრების მხრიდან საკუთარი უფლებამოსილების განხორციელებისას არაკეთილსინდისიერი მოქმედების, მოტყუების ან პირადი დაინტერესების არსებობის ვარაუდის საფუძველს.

გადანყვეტილების შედეგი: სარჩელი დაკმაყოფილდა, სანარმეო დირექტორს დაევალა პარტნიორთა კრების მოწვევა შემდეგი დღის წესრიგით: ნლიური ანგარიშის განხილვა-დამტკიცება და, მოგების არსებობის შემთხვევაში, მისი დივიდენდების სახით პარტნიორებს შორის განაწილება-გაუნაწილებლობის შესახებ გადაწყვეტილების მიღება.

სამენარმეო ურთიერთობიდან გამომდინარე დავაზე გადაწყვეტილების მიღება ძირითადად განაპირობა იმ გარემოებამ, რომ **სააპელაციო სასამართლომ არ იმსჯელა მოსარჩელის დაზუსტებულ სასარჩელო მოთხოვნაზე**, რაც, სსსკ-ის 394-ე მუხლის შესაბამისად, გადაწყვეტილების გაუქმების აბსოლუტური საფუძველია.

საქმის მასალების მიხედვით, **სააპელაციო სასამართლოს სხდომაზე მოსარჩელემ დააზუსტა მოთხოვნა** და, საბოლოოდ, მოითხოვა, არა მოგების აუცილებლად განაწილება, არამედ მოპასუხე კომპანიის დირექტორისთვის პარტნიორთა კრების მოწვევის დავალებულება შემდეგი დღის წესრიგით: ნლიური ანგარიშის განხილვა-დამტკიცება და, მოგების არსებობის შემთხვევაში, მისი დივიდენდების სახით პარტნიორებს შორის განაწილება-გაუნაწილებლობის შესახებ გადაწყვეტილების მიღება, რაც საკასაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით სრულად დაკმაყოფილდა.⁵

საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ მოსარჩელის მიერ მოთხოვნის დაზუსტებისას დატულია სსსკ-ის 83-ე და 381-ე მუხლების მოთხოვნები, სააპელაციო წესით საქმის განხილ-

⁴ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, შემდეგში: სსკ, საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი, შემდეგში სსსკ.

⁵ სუს გადაწყვეტილება, 6 აპრილი, 2017, №ას-552-527-2016.

ვისას მოსარჩელეს არ შეუცვლია დავის საგანი და არც დავის საგანი გადიდებულა.

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების პარტნიორთა ქონებრივი უფლებებიდან ყველაზე მნიშვნელოვანია მოგების წილის (დივიდენდის) მიღების უფლება (*სუსგ №ას-1328-1170-2010, 2011 წლის 6 ივნისი*). შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებაში დივიდენდის განაწილების საკითხს აგვარებს „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-8 მუხლი, რომლის თანახმად, შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებაში პარტნიორთა საერთო კრების გადაწყვეტილებით შეიძლება, დადგინდეს წლიური მოგებისა და შუალედური მოგების დივიდენდების სახით განაწილება. დივიდენდი უნდა გაიცეს წესდებით გათვალისწინებული ვადის მიხედვით, მაგრამ – არაუგვიანეს მოგების განაწილების შესახებ შესაბამისი გადაწყვეტილების მიღებიდან 9 თვისა.

საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ საწარმოს წლიური მოგების დივიდენდების სახით განაწილების შესახებ გადაწყვეტილების მიღება შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების პარტნიორთა კრების უფლებამოსილებას წარმოადგენს, რაც გულისხმობს დივიდენდის გაცემა-გაუცემლობის თაობაზე გადაწყვეტილების მიღების უფლებამოსილებას.

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ, საწარმოში წლიური მოგების არსებობის შემთხვევაში, ამ მოგების დივიდენდების სახით განაწილება წარმოადგენს პარტნიორთა კრების უფლებამოსილებას და არა – ვალდებულებას, თუმცა, გამომდინარე იქიდან, რომ მენარმე სუბიექტის საქმიანობის მიზანი სწორედ მოგების მიღებაა და პარტნიორები ლეგიტიმურად ელიან, მოგების არსებობისას მიიღებენ დივიდენდებს, პარტნიორთა კრების მიერ მოგების განაწილების თაობაზე გადაწყვეტილების მიუღებლობას უნდა ჰქონდეს ლეგიტიმური სამეწარმეო მიზანიც და სწორედ ეს მიზანი უნდა ამართლებდეს პარტნიორის ყველაზე მნიშვნელოვანი უფლების – მოგების მიღების უფლების შეზღუდვას.

საკასაციო პალატამ მიუთითა, რომ სასამართლო საზოგადოების პარტნიორთა კრების დისკრეციის (განაწილდეს თუ არა მოგება) ფარგლებში შეიძლება, შეიჭრას მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როცა მოსარჩელე პარტნიორთა კრების მხრიდან საკუთარი უფლებამოსილების არამართლზომიერ გამოყენებაზე უთითებს, კერძოდ, მოსარჩელე პარტნიორი სარჩელში უნდა უთითებდეს ისეთ გარემოებებზე, რომლებიც სასამართლოს შეუქმნის საწარმოს პარტნიორთა კრების მხრიდან საკუთარი უფლებამოსილების განხორციელებისას არაკეთილსინდისიერი მოქმედების, მოტყუების ან პირადი დაინტერესების არსებობის ვარაუდის საფუძველს (*იხ. სუსგ №ას-378-359-2015, 2015 წლის 21 დეკემბერი; №ას-457-436-2015, 2016 წლის 6 ივნისი*). საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ საქმის გარემოებების გათვალისწინებით მოპასუხე კომპანიის პარტნიორთა კრების მიერ 2013 წლის წლიური მოგების განაწილების თაობაზე გადაწყვეტილების მიუღებლობა მიუთითებს პარტნიორთა კრების უფლებამოსილების არამართლზომიერ გამოყენებაზე, ვინაიდან მოპასუხე მხარემ მოსარჩელის კვალიფიციური სარჩელის საპირისპიროდ ვერ მიუთითა პარტნიორთა კრების მიერ მოგების განაწილების თაობაზე გადაწყვეტილების მიუღებლობის ლეგიტიმურ სამეწარმეო მიზანზე, რითაც უსაფუძვლოდ შეზღუდა პარტნიორის ქონებრივი უფლება დივიდენდის მიღებაზე. საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ მოპასუხე კომპანიის წესდების თანახმად, დირექტორის ვალდებულებას წარმოადგენს საზოგადოების წლიური ანგარიშის შედგენა, ამასთან – სამეურნეო წლის დამთავრებიდან 3 თვის ვადაში. შესაბამისად, მოპასუხე კომპანიის დირექტორს წლიური ანგარიში უნდა შეედგინა 2014 წლის მარტის ბოლომდე. საქმის მასალებით დასტურდება, რომ დირექტორს აღნიშნული ვალდებულება არ შეუსრულებია. სასამართლოს დასკვნით, ვინაიდან დივიდენდი ნაწილდება სწორედ სამეურნეო წლის შედეგების მიხედვით, ქვემდგომი სასამართლოს მითითება იმის თაობაზე, რომ „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონით თავად პარტნიორია უფლებამოსილი, მოინვიოს კრება, არ არის მართებული და საკმარისი, რადგან დირექტორის მიერ წლიური ანგარიშის შედგენის გარეშე პარტნიორის მიერ კრების მონვევა არ იქნება შედეგის მომცემი და მისი უფლება დივიდენდის მიღებაზე ვერ იქნება რეალიზებული.

1.2.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 105-ე, 251-ე, მე-4 მუხლები.

განმარტება: ყოფილ დირექტორსა და საწარმოს შორის ერთობლივი საქმიანობის სახელშეკრულებო ურთიერთობა არ ყოფილა, ვინაიდან საწარმოს სახელით დირექტორი (თავდაპირველი მოსარჩელე) მოქმედებდა, რომელიც პასუხისმგებელია მისი დირექტორად ყოფნის პერიოდში საწარმოს სახელით განხორციელებულ ქმედებებზე, რაც სამენარმოსამართლებრივი ურთიერთობის ფარგლებში უნდა იქნეს განხილული.

გადანყვეტილების შედეგი: ყოფილი დირექტორის სარჩელი საწარმოს მიმართ, საწარმოში შეტანილი თანხის დაკისრებისა და საწარმოს შეგებებული სარჩელი ყოფილი დირექტორის მიმართ მიყენებული ზიანის დაკისრების მოთხოვნით, ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა.

საქმის ფაბულის მიხედვით – მოდავე მხარეებს საწარმო და ყოფილი დირექტორი წარმოადგენს. საკასაციო სამართალწარმოების ეტაპზე ყოფილი დირექტორი (თავდაპირველი მოსარჩელე) მოითხოვს საწარმოსა და დირექტორისათვის მის მიერ შესხად გადაცემული თანხის სოლიდარულად დაკისრებას, ხოლო საწარმო (მოპასუხე, შეგებებული მოსარჩელე) – ამ უკანასკნელისათვის დირექტორის მიერ მიყენებული ზიანის ანაზღაურებას.

განსახილველ შემთხვევაში, თითოეული საკასაციო განაცხადის ნაწილობრივ დაკმაყოფილებასა და გადანყვეტილების მიღებას საფუძვლად დაედო მხარეთა კუთვნილი მტკიცებების ფარგლებში წარმატებით დასაბუთებული სასარჩელო მოთხოვნა და პროცესუალური მონინააღმდეგის მიერ წარდგენილი არგუმენტაციის საპირისპიროდ დაძლეული მტკიცება.⁶

საკასაციო სასამართლომ მოსარჩელის მოთხოვნა მოპასუხეთათვის საწარმოსთვის გადაცემული თანხის სოლიდარულად დაკისრების ნაწილში არ გაიზიარა და მიუთითა, რომ სააპელაციო სასამართლოს მიერ უდავოდ დადგენილი ფაქტობრივი გარემოების გათვალისწინებით, საწარმოში გარკვეული თანხა შეიტანა პირველმა მოსარჩელემ (ყოფილი დირექტორი), ამ უკანასკნელს მოთხოვნის უფლება შესაძლებელია, ჰქონდეს მხოლოდ საწარმოს და არა მისი პარტნიორის მიმართ.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ საწარმოს არ წარუდგენია დასაბუთებული შედეგება სააპელაციო სასამართლოს მიერ უდავოდ დადგენილ ფაქტობრივ გარემოებაზე, რომლითაც დამტკიცებულია საწარმოში თანხის შეტანა ყოფილი დირექტორის მიერ.

საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ თავდაპირველი მოსარჩელის (ყოფილი დირექტორის) მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძველი გამომდინარეობს კონდიქციური ნორმებიდან, რადგან ვალდებულების გარეშე საწარმოსათვის გადაცემული თანხით ეს უკანასკნელი უსაფუძვლოდ გამდიდრდა, ხოლო დირექტორს (თავდაპირველ მოსარჩელეს), თავის მხრივ, წარმოეშვა უსაფუძვლოდ (ვალდებულების გარეშე) გადახდილი თანხის დაბრუნების უფლება სსკ-ის 976-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტისა და 979-ე მუხლის პირველი ნაწილის შესაბამისად.

საკასაციო სასამართლომ არ გაიზიარა სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობა და დასკვნები, თავდაპირველ მოსარჩელესა და საწარმოს შორის ურთიერთობა შეიცავდა როგორც სამოქალაქოსამართლებრივი ურთიერთობისათვის, ისე – საკორპორაციო სამართლით მონესრიგებულ ელემენტს (საწარმოს დირექტორისათვის უფლებამოსილების შეწყვეტა) და

⁶ სუს გადანყვეტილება, 10 ივლისი, 2017, №ას-918-884-2016.

მიიჩნია, რომ მოდავე მხარეთა შორის ერთობლივი საქმიანობის სახელშეკრულებო ურთიერთობა არ ყოფილა. სანარმოს სახელით დირექტორი (თავდაპირველი მოსარჩელე) მოქმედებდა, რომელიც პასუხისმგებელია მისი დირექტორად ყოფნის პერიოდში სანარმოს სახელით განხორციელებულ ქმედებებზე, რაც სამენარმოსამართლებრივი ურთიერთობის ფარგლებში უნდა იქნეს განხილული.

საკასაციო სასამართლომ დასაბუთებლად მიიჩნია სანარმოს სახელით სარეალიზაციოდ დამზადებული საქონლის რაოდენობრივ დანაკლისთან დაკავშირებით სანარმოს პრეტენზია და მიუთითა, რომ სანარმომ დაამტკიცა თავისი მოთხოვნის საფუძვლიანობა მოპასუხე დირექტორისათვის ამ უკანასკნელის არასათანადო ქცევის გამო სანარმოსათვის მიყენებული ზიანის დაკისრების ნაწილში. შესაბამისად, საკასაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით, როგორც ყოფილი დირექტორის სარჩელი სანარმოს, სანარმოში შეტანილი თანხის დაკისრების, ასევე – სანარმოს შეგებებული სარჩელი, ყოფილი დირექტორის მიმართ მიყენებული ზიანის დაკისრების მოთხოვნით, ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა.

1.3.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 976-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტისა და 979-ე მუხლის პირველი ნაწილი.

განმარტებები: სანარმოს დამფუძნებელსა და ყოფილ დირექტორს შორის შეთანხმების მიუხედავად, ეს უკანასკნელი, როგორც იმხანად სანარმოს დირექტორი, არ იყო ვალდებული, სანარმოს კაპიტალში პირადი თანხა შეეტანა, რის გამოც როგორც უსაფუძვლოდ (ვალდებულების გარეშე) გადახდილი თანხა ექვემდებარება დაბრუნებას.

გადანყვეტილების შედეგი: სარჩელი დაკმაყოფილდა მტკიცების ტვირთის სწორად განაწილების საფუძველზე.

სამენარმეო დავაში,⁷ სანარმოს ყოფილმა დირექტორმა მოითხოვა სანარმოსათვის მის მიერ სანარმოს სანესდებო კაპიტალში შეტანილი პირადი თანხის დაკისრება. მოსარჩელის განმარტებით, სარჩელით მოთხოვნილი თანხა შეიტანა სანარმოს ერთპიროვნულ პარტნიორსა და დამფუძნებელთან ზეპირი შეთანხმების საფუძველზე შეტანილი თანხის პროპორციულად სანარმოს წილზე საკუთრების უფლების მიღების სანაცვლოდ. პარტნიორმა დაარღვია მხარეებს შორის არსებული შეთანხმება და მოსარჩელეს არ დაუთმო შეპირებული წილი. ქვემდგომმა სასამართლოებმა სარჩელი არ დააკმაყოფილეს. საკასაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით სარჩელი დაკმაყოფილდა.

პირველი ინსტანციის სასამართლომ სარჩელის უარყოფის მთავარ საფუძველად მიუთითა მოსარჩელის მიერ იმ გარემოების შეუსრულებლობაზე, რომ შესრულების საგანი მას ეკუთვნოდა და არა პარტნიორს, აღნიშნული დასკვნა გაიზიარა სააპელაციო სასამართლომაც.

ქვემდგომმა სასამართლოებმა აღნიშნეს, რომ არ დასტურდებოდა მხარეებს შორის ბათილი გარიგების არსებობა და ამ გარიგების საფუძველზე, მოპასუხის მიერ მოსარჩელის კუთვნილი თანხის მიღება. საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ იმ პოზიციის გაზიარების შემთხვევაშიც, რომ სანარმოს დამფუძნებელსა და ყოფილ დირექტორს შორის საერთოდ არ არსებობდა რაიმე შეთანხმება, ეს უკანასკნელი, როგორც იმხანად სანარმოს დირექტორი, არ იყო ვალდებული, სანარმოს კაპიტალში პირადი თანხა შეეტანა.

⁷ სუს გადაწყვეტილება, 14 სექტემბერი, 2017, №ას-270-258-2017.

საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ მხარეთა შორის მტკიცების ტვირთის არათანასწორად გადანაწილებამ გამოიწვია საქმეზე არასწორი გადაწყვეტილების გამოტანა, რადგან, განსახილველ შემთხვევაში, სააპელაციო სასამართლოს მიერ დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებების ფარგლებში, მოპასუხემ, გარდა მითითებისა, რომ მოსარჩელეს არ ეკუთვნოდა სადავო თანხა, სასამართლოს ამ თანხის საწარმოს დამფუძნებლისადმი კუთვნილების შესახებ ვერცერთი მტკიცებულება ვერ წარუდგინა. სასამართლომ აღნიშნა, რომ მოსარჩელის მიერ წარდგენილი საგადახდო დავალებების გამაქარწყლებლად მოპასუხე განმარტავს საწარმოს დირექტორის მიერ უკრაინიდან თანხების გადმორიცხვის შესახებ იმ პირობებში, როდესაც ყოფილი დირექტორი უთითებს საწარმოს კაპიტალის რამდენიმე გზით შევსებაზე: დამფუძნებლის მიერ საწარმოს ანგარიშზე თანხის ჩარიცხვით; დირექტორისათვის გადარიცხული თანხით, რაც ამ უკანასკნელს იმავე დღესვე შეჰქონდა საწარმოს ანგარიშზე, ხოლო სადავო თანხა მოსარჩელის პირადი თანხაა, სადავო თანხის კუთვნილების თაობაზე მტკიცების ტვირთს მოპასუხეს უბრუნებს. ამ პირობებში კი მოპასუხის მხოლოდ კატეგორიული განცხადება მოსარჩელის პოზიციის გაუზიარებლობაზე, დაუსაბუთებელი და არასაკმარისია მოსარჩელის მითითებისა და მტკიცების გასაბათილებლად. საკასაციო სასამართლოს შეფასებით, დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებების მიხედვით, გამოვლენილია ყოფილი დირექტორის მიერ საწარმოს საბანკო ანგარიშზე ვალდებულების გარეშე პირადი (მოსარჩელის კუთვნილი) თანხის შეტანა, რაც, სსკ-ის 976-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტისა და 979-ე მუხლის პირველი ნაწილის საფუძველზე, დაბრუნებას ექვემდებარება, რადგან მოსარჩელის კუთვნილი თანხის გადანაცვლებას საწარმოს საბანკო ანგარიშზე არ გააჩნია სამართლებრივი საფუძველი და, როგორც უსაფუძვლოდ (ვალდებულების გარეშე) გადახდილი, მის დაბრუნებაზე უფლებამოსილი პირი მოსარჩელეა.

1.4.

გამოყენებული ნორმები: „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის 46.5. მუხლი, სსსკ-ის 180-ე მუხლი.

განმარტებები:

ა. დერივაციული სარჩელი შპს-ის პარტნიორის სარჩელის უფლებას განსაზღვრავს, სადაც საუბარია საზოგადოების მიერ მესამე პირის მიმართ მოთხოვნის წარუდგენლობაზე, ამ სარჩელის საგანი არის პარტნიორის მიერ საზოგადოების ინტერესების დასაცავად, მის ნაცვლად და მის სასარგებლოდ სარჩელის აღძვრის შესაძლებლობა, ასევე, დომინანტი პარტნიორის მიერ საზოგადოების ინტერესების საწინააღმდეგოდ საკუთარი უპირატესობის გამოყენების წინააღმდეგ წარდგენილი მოთხოვნა;

ბ. საპროცესო ეკონომიის პრინციპიდან გამომდინარე, თუკი შესაძლებელია მიკუთვნებითი სარჩელის აღძვრა, აღიარებითი სარჩელი დაუშვებელია.

გადანყვეტილების შედეგი: სარჩელი განუხილველად იქნა დატოვებული იურიდიული ინტერესის უქონლობის გამო.

საწარმოს პარტნიორებსა (მოსარჩელეებს) და საწარმოსა და დანარჩენ პარტნიორებს (მოპასუხეებს) შორის დავაში სარჩელი აღძრულია საზოგადოების მინორიტარი პარტნიორების მიერ და სადავოდ ხდიან საზოგადოების ქონების გასხვისების თაობაზე ხმათა უმრავლესობით მიღებულ გადაწყვეტილებას, ისევე, როგორც ამ გადაწყვეტილების პრაქტიკულ რეალიზაციას. სარჩელში იურიდიულ ინტერესად მითითებულია, რომ დომინანტ პარტნი-

ორთა მიერ საკუთარი ძალაუფლების გამოყენება საწარმოს ინტერესების საწინააღმდეგოდაა განხორციელებული, მათ გაასხვისეს საზოგადოების საწინააღმდეგო კაპიტალში არსებული ქონება, რომლის მეშვეობითაც საზოგადოება ახორციელებდა საკუთარ ეკონომიკურ საქმიანობას. საკასაციო სასამართლომ დაასკვნა, რომ აშკარაა მინორიტარ პარტნიორთა მიერ აღძრული დერივაციული სარჩელი („მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონი შპს-ის პარტნიორის სარჩელის უფლებას განსაზღვრავს 46.5. მუხლით, სადაც საუბარია საზოგადოების მიერ მესამე პირის მიმართ მოთხოვნის წარუდგენლობაზე, თუმცა სამართლის დოქტრინაში ეს ნორმა ფართოდ განიხილება და მას კორპორაციული სარჩელის უფლებად მოიხსენიებენ, ამ სარჩელის საგანი არის პარტნიორის მიერ საზოგადოების ინტერესების დასაცავად, მის ნაცვლად და მის სასარგებლოდ, სარჩელის აღძვრის შესაძლებლობა და არსებობს პარტნიორი, რომელიც არა საკუთარი, არამედ საზოგადოების ინტერესების დაცვას ისახავს მიზნად, დერივაციულ სარჩელთა სახეობას მიეკუთვნება მათ შორის დომინანტი პარტნიორის მიერ საზოგადოების ინტერესების საწინააღმდეგოდ საკუთარი უპირატესობის გამოყენების წინააღმდეგ წარდგენილი მოთხოვნა), რომლის მიზანიც საზოგადოების ქონებრივი ინტერესების დაცვაა და მიმართულია სადავო გარიგებებით განკარგული საზოგადოების საწინააღმდეგო კაპიტალის დაბრუნებისკენ. ამ მიზნის მიღწევა კი, მხოლოდ აღიარებითი სარჩელის პირობებში შეუძლებელია, ამ მოთხოვნის რეალიზაციის საშუალებას მიკუთვნებითი სარჩელი წარმოადგენს, სასამართლო კი, სსსკ-ის 248-ე მუხლის იმპერატიული შეზღუდვიდან გამომდინარე, ვერ გასცდება სასარჩელო მოთხოვნას და ვერ მიაკუთვნებს მხარეს (საზოგადოებას) იმას, რაც არ უთხოვია ან იმაზე მეტს, ვიდრე ის მოითხოვდა. პალატამ დამატებით მიუთითა, რომ ევროსასამართლოს პრეცედენტული პრაქტიკის თანახმად, მართლმსაჯულების განხორციელება არ უნდა იყოს ფორმალური, არამედ სამართალწარმოების მიზანი დარღვეული უფლების ეფექტურ და რეალურ დაცვაზეა ორიენტირებული, რაც ეროვნული სასამართლოს მიერ საკითხის ამომწურავ გადწყვეტაზე მიანიშნებს და არა ფორმალური ხასიათის სამართალწარმოებაზე, რომელსაც დავის აღმოფხვრა შედეგად არ მოჰყვება. პალატამ ევროსასამართლოს განმარტებაზე დაყრდნობით მიუთითა, რომ საერთო სასამართლოებმა ყურადღება უნდა გაამახვილონ აღძრული სარჩელისადმი მოსარჩელის იურიდიულ ინტერესზე, ასევე, იმ საკითხზე – თუკი აღიარებითი სარჩელის ნაცვლად, შესაძლებელია მიკუთვნებითი მოთხოვნის წაყენება მოპასუხისადმი, რაც იმავდროულად გადანყვეტილების აღსრულებაუნარიანობის საკითხსაც უკავშირდება, რადგან გადანყვეტილების აღსრულება მხარისათვის გარანტირებული სამართლიანი სასამართლოს განუყოფელი ნაწილია, ნებისმიერი სასამართლოს მიერ გამოტანილი გადანყვეტილების აღსრულება „სასამართლო პროცესის“ განუყოფელ ნაწილად უნდა განიხილებოდეს ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის მიზნებიდან გამომდინარე.

საკასაციო სასამართლომ მიუთითა რა აღიარებითი სარჩელის სამართლებრივი ბუნების თაობაზე უზენაესი სასამართლოს მყარ პრაქტიკაზე დაასკვნა, რომ საწარმოს პარტნიორთა აღიარებითი სარჩელი საწარმოს კრების ოქმისა და უძრავი ქონების გასხვისების ხელშეკრულების ბათილად ცნობის მოთხოვნით დაუშვებელია და განჩინებით სსსკ-ის 187.2.-ე, 275-ე და მე-7 მუხლების საფუძველზე განუხილველად დატოვა.⁸

⁸ სუს გადაწყვეტილება, 30 მარტი, 2018, №ას-833-779-2017.

1.5.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 180-ე მუხლი, სსსკ-ის 394-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტი, 187.2., 275-ე, მე-7 მუხლები.

განმარტებები: იურიდიული ინტერესის ცნებაში იგულისხმება ის მატერიალურსამართლებრივი უფლება, რომლის დაცვასაც უზრუნველყოფს აღიარებითი სარჩელი. მოსარჩელის მიერ ხელშეკრულების ბათილად ცნობის მოთხოვნა გამართლებული იქნებოდა, თუკი მოსარჩელე დაადასტურებდა, რომ სადავო გარიგებათა (საერთო კრებისა და სამეთვალყურეო საბჭოს კრების ოქმები) და საჯარო რეესტრის ჩანაწერის ბათილად ცნობით, იგი გარკვეული იურიდიული ინტერესის დაკმაყოფილებას შეძლებდა და სამართლებრივად გაიუმჯობესებდა მდგომარეობას.

გადანყვიბილობის შედეგი: აღიარებითი სარჩელი განუხილველად იქნა დატოვებული იურიდიული ინტერესის არარსებობის გამო.

მოსარჩელემ საწარმოს მიმართ აღძრული აღიარებითი სარჩელით სააქციო საზოგადოების კრებისა და სამეთვალყურეო საბჭოს ოქმებისა და საჯარო რეესტრის ჩანაწერის ბათილად ცნობა მოითხოვა, რაც, საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით, რომელიც უცვლელად დატოვა სააპელაციო სასამართლომ, ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა. საწარმოს საკასაციო საჩივრის განხილვისას საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ სსკ-ის 178. 1. „ლ“; 186-ე და 180-ე მუხლებიდან და დამკვიდრებული სასამართლო პრაქტიკით, რომლის შესაბამისად, აღიარებითი სარჩელის დასაშვებობის, ისევე, როგორც მისი დასაბუთებულობის, საკითხის შემონგება სამართლის საკითხია და, აქედან გამომდინარე, სასამართლომ პროცესის მონაწილე მხარის პრეტენზიის არარსებობის პირობებშიც, საკუთარი ინიციატივით უნდა შეამოწმოს სარჩელის დასაშვებობა საქმისწარმოების ნებისმიერ ეტაპზე (*სუსგ №ას-91-91-2018, 31 ივლისი, 2018 წელი, პ-15*).

სასამართლომ აღნიშნა, რომ მოსარჩელის მიერ აღძრული აღიარებითი სარჩელის დასაშვებობას პროცესუალურად გამოიცხავს ის გარემოება, რომ მოსარჩელის მიერ არაა დასაბუთებული, იურიდიულად სასარგებლო რა შედეგს განაპირობებს მისთვის ამ გარიგებათა (საერთო კრებისა და სამეთვალყურეო საბჭოს კრების ოქმები) და საჯარო რეესტრის ჩანაწერის ბათილად ცნობა ანუ, სხვაგვარად რომ ვთქვათ, არ იკვეთება ის იურიდიული ინტერესი (*სსსკ-ის 180-ე მუხლი*), რომელიც მოსარჩელეს ამ მოთხოვნათა მიმართ აქვს.

სასამართლომ მიუთითა, რომ იურიდიული ინტერესის ცნება გულისხმობს იმ მატერიალურსამართლებრივ უფლებას, რომლის დაცვასაც უზრუნველყოფს აღიარებითი სარჩელი. მოსარჩელის მიერ ხელშეკრულების ბათილად ცნობის მოთხოვნა გამართლებული იქნებოდა, თუკი მოსარჩელე დაადასტურებდა, რომ სადავო გარიგებათა (საერთო კრებისა და სამეთვალყურეო საბჭოს კრების ოქმები) და საჯარო რეესტრის ჩანაწერის ბათილად ცნობით, იგი გარკვეული იურიდიული ინტერესის დაკმაყოფილებას შეძლებდა და სამართლებრივად გაიუმჯობესებდა მდგომარეობას.

საქმის მასალებიდან და სასარჩელო მოთხოვნის შინაარსიდან ირკვევა, რომ გარიგებათა ბათილად ცნობის იურიდიულ ინტერესად მოსარჩელე მიიჩნევს სს-ის მართვის განხორციელებას მხოლოდ საამისოდ უფლებამოსილი პირების მიერ. ამასთან, სს-ის მართვაში კანონით მინიჭებული უფლებამოსილების ფარგლებში, აქტიური მონაწილეობის მიღების სურვილს.

სასამართლომ მიიჩნია, რომ მოსარჩელის ინტერესი, რომ სს-ის კანონიერი მართვა განეხორციელებინათ მხოლოდ უფლებამოსილ პირებს, რის გამოც ბათილად საცნობი იყო სარჩელში მითითებული ყველა გარიგება და საჯარო რეესტრის ჩანაწერი, დაუსაბუთებელია და გასაზიარებელია მოპასუხის არგუმენტი, რომ სასამართლომ 65,6% აქციონერთა კრე-

ბის მიერ მიღებული გადაწყვეტილება ბათილად, ისეთ გარემოებებზე მითითებით ცნო, რომელსაც არსებით გავლენას ვერ მოეხდენდა გადაწყვეტილების მიღებაზე. ამდენად, **საკასაციო პალატის მოსაზრებით, მოსარჩელის მიერ სარჩელში დასახელებული ინტერესი უნდა შეფასდეს მხარის სუბიექტურ ინტერესად, რომელსაც არავითარი მატერიალურსამართლებრივი სარგებლის მოტანა მოსარჩელისათვის არ შეუძლია.**

სასამართლომ აღნიშნა, რომ, მოცემულ შემთხვევაში, მოსარჩელის სასარგებლოდ დავის გადაწყვეტის მატერიალურსამართლებრივი შედეგი მოსარჩელისთვის უფლების მიმნიჭებელი ვერ გახდება. რაც იმას ნიშნავს, რომ განსახილველი აღიარებითი სარჩელი სარჩელის იურიდიული ინტერესის კრიტერიუმის, როგორცაა: ა) მოსარჩელეს უნდა ედავებოდნენ უფლებას; ბ) დავის არსებობა უნდა ქმნიდეს მოსარჩელის უფლების მომავალში დარღვევის რეალურ საშიშროებას; გ) აღიარებითი სარჩელის გადაწყვეტა დავის გადაწყვეტის საუკეთესო საშუალება უნდა იყოს, კერძოდ, გადაწყვეტილების შედეგად სრულად გარკვეული შედეგს უნდა იღებდეს მხარე, აღიარებითი სარჩელის დაკმაყოფილება უნდა ქმნიდეს იმ უფლებისა თუ ურთიერთობის განსაზღვრულობას, რაც მოსარჩელესა და მოპასუხეს შორის წარმოშობილი დავის გამო ირღვევა) არსებობის შესახებ სსსკ-ის 180-ე მუხლით დადგენილ სავალდებულო პირობას არ აკმაყოფილებს. ამდენად, მოცემულ შემთხვევაში, საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ მოსარჩელემ ვერ შეძლო, დაესაბუთებინა აღიარებითი მოთხოვნის მიმართ მისი ნამდვილი იურიდიული ინტერესის არსებობა, როგორც აღიარებითი სარჩელის წარმოებაში მიღებისა და განხილვის აუცილებელი წინაპირობა (სსსკ-ის 178-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ლ“ ქვეპუნქტი, ამავე კოდექსის 186-ე მუხლის პირველი ნაწილის „თ“ ქვეპუნქტი).

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ არსებობს სააპელაციო სასამართლოს განჩინების (რომლითაც უცვლელად იქნა დატოვებული პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება) გაუქმების სსსკ-ის 394-ე მუხლის „ე“⁹ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული აბსოლუტური საფუძველი, რამდენადაც სარჩელი განუხილველად უნდა დარჩენილიყო საქმისწარმოების პირველივე ეტაპზე. შესაბამისად, მიღებული განჩინება იმდენად დაუსაბუთებელია, რომ მისი სამართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმება შეუძლებელია.

საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ სსსკ-ის 187-ე მუხლის მე-2 ნაწილი მითითებითი ხასიათისაა და მასში ამავე კოდექსის 275-ე მუხლის წინაპირობების შემოწმებაზე საუბარი, თუმცა ეს უკანასკნელი ნორმაც არ შეიცავს სარჩელის განუხილველად დატოვების ამომწურავ ჩამონათვალს, რის გამოც დასაშვებია საპროცესო ანალოგიის პრინციპის გამოყენება (სსსკ-ის მე-7 მუხლი) იმ შემთხვევისათვის, როდესაც ვლინდება სარჩელის მიღებაზე უარის თქმის კანონით გათვალისწინებული სხვა შემთხვევა (სუსგ №ას-302-285-2017, 16 ივნისი, 2017 წელი; №ას-551-522-2015, 14 აგვისტო, 2015 წელი). მოცემულ შემთხვევაში, რადგანაც აღიარებითი სარჩელი არ აკმაყოფილებს სსსკ-ის 178-ე მუხლის მოთხოვნებს, ამავე კოდექსის 186-ე მუხლის პირველი ნაწილის „თ“ ქვეპუნქტის თანახმად, საკასაციო სასამართლომ განუხილველად დატოვა.⁹

⁹ სუს გადაწყვეტილება, 12 სექტემბერი, 2018, №ას-609-609-2018.

1.6.

გამოყენებული ნორმები: „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-8, 47-ე მუხლები.

განმარტაბები:

ა.საწარმოს პარტნიორს იმ პირობებში, როცა არ დავობს არც კრების მონვევის, არც მისი გამართვისა და არც კომპეტენციის კანონიერებას, დივიდენდის განაწილების საფუძვლით სარჩელის აღძვრის უფლება არ გააჩნია;

ბ.ვინაიდან საზოგადოების წმინდა მოგების განაწილების საკითხი საწარმოს პარტნიორთა კრების კომპეტენციას განეკუთვნება, იგი სწორედ პარტნიორთა კრებაზე უნდა იქნეს განხილული, ხოლო მიღებული გადაწყვეტილების კანონიერება, შესაძლოა, სასამართლოს მსჯელობის საგნად იქცეს;

გ.სამენარმეო საქმიანობის მიზნის გათვალისწინებით, პარტნიორის ყველაზე მნიშვნელოვანი უფლება საზოგადოების საქმიანობიდან მოგების მიღებაა. ეს უფლება მოიცავს დივიდენდის მიღების ზოგად უფლებას (დივიდენდის მიღების უფლება) და კონკრეტული სამეურნეო წლის ბოლოს პარტნიორის მიერ საზოგადოების მოგების ნაწილის მოთხოვნის უფლებას (დივიდენდის მოთხოვნის უფლება);

დ.როგორც კანონის, ისე, საწარმოს წესდების შესაბამისად, დივიდენდის გაცემის თაობაზე გადაწყვეტილების მიღება საწარმოს დისკრეციაა, რაც გულისხმობს განაწილებელი მოგების ოდენობის განსაზღვრასაც და ამ გადაწყვეტილების მიღებაში სასამართლოს მონაწილეობას, თუ უფლებამოსილი პირები არაკეთილსინდისიერად მოქმედებენ, პარტნიორის უფლებებს განზრახ უგულვებელყოფენ ან დისკრეციას ბოროტად იყენებენ.

გადანყვეტილების შედეგი: საწარმოსათვის დივიდენდის დაკისრების თაობაზე პარტნიორის სარჩელი არ დაკმაყოფილდა სამართლებრივი დაუსაბუთებლობის გამო.

შპს-ს 50% წილის მესაკუთრე პარტნიორმა სარჩელი საწარმოს, მეორე 50%-იანი წილის მფლობელივე პარტნიორის, საწარმოსა და დირექტორის მიმართ აღძრული სარჩელით სუფთა მოგებიდან დივიდენდის დაკისრება მოითხოვა.

მეორე პარტნიორმა მოთხოვნის გამომრიცხველი შესაგებლით, „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-8, 38-ე, 46.2¹ მუხლებსა და საზოგადოების წესდების მე-7 მუხლზე მითითებით, განმარტა, რომ დივიდენდის განაწილება პარტნიორთა დღის წესრიგში არასოდეს შესულა, ამგვარი პრეტენზიის წარდგენა გამართლებული იქნებოდა პარტნიორთა კრების მიერ საკითხზე მსჯელობისა და უარყოფითი გადაწყვეტილების გამოტანის შემთხვევაში.

საკასაციო სასამართლომ, სსსკ-ის 394-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტის საფუძვლით, გააუქმა სარჩელის ნაწილობრივ დაკმაყოფილების თაობაზე სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება, რომლითაც საწარმოს დივიდენდის გადახდა პარტნიორის სასარგებლოდ დაეკისრა და ახალი გადაწყვეტილებით – სარჩელი უარყო.¹⁰ საკასაციო სასამართლოს გადაწყვეტილების დასაბუთება შემდეგია:

საკასაციო სასამართლომ დადგენილად ცნო, რომ ორი პარტნიორის მიერ დაფუძნებულ საწარმოში, სადაც თითოეული პარტნიორი ფლობს თანაბარ, საწარმოს 50%-50%-იან წილს,

¹⁰ სუს გადაწყვეტილება, 30 ნოემბერი, 2018, №ას-1141-2018.

დივიდენდის განაწილების საკითხზე პარტნიორთა კრებას გადაწყვეტილება არ მიუღია და პარტნიორთა შორის უთანხმოების საგანს და დივიდენდის განაწილებაზე პარტნიორთა კრების გადაწყვეტილების არარსებობის საფუძველს წარმოადგენს დივიდენდის ოდენობა, რაზეც მხარეები ვერ შეთანხმდნენ.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ სსკ-ის 24-ე მუხლის პირველი ნაწილი განამტკიცებს იურიდიული პირის, როგორც სამართალსუბიექტის დამოუკიდებლობის ზოგად პრინციპს და ყოველი კონკრეტული შემთხვევის რეგულირების მატერიალური საფუძველი „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონითაა განსაზღვრული. მითითებული კანონის მე-3 თავში მოცემულია შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების მახასიათებელი სპეციალური წესები და 47-ე მუხლის პირველი პუნქტით დადგენილია, რომ საწარმოს პარტნიორები მმართველობით უფლებამოსილებას ახორციელებენ პარტნიორთა საერთო კრების მეშვეობით, თუ წესდებით სხვა რამ არ არის დადგენილი. საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ პარტნიორთა კრება წარმოადგენს საზოგადოების მმართველობითი ფუნქციის განმახორციელებელ უმთავრეს ინსტრუმენტს. სწორედ საერთო კრებაზე ფორმირდება საზოგადოებისათვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი საკითხები, მათ შორის, „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-8 მუხლის თანახმად, შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებასა და სააქციო საზოგადოებაში პარტნიორთა კრების გადაწყვეტილებით შეიძლება, დადგინდეს წლიური და შუალედური მოგების დივიდენდების სახით განაწილება (ცვლილებამდელი რედაქცია). ნორმის დანაწესიდან გამომდინარე, წლიური მოგების/დივიდენდის განაწილების საკითხის გადაწყვეტა შპს-ის მმართველობითი ორგანოს (საერთო კრება) კომპეტენციაა და, ასეთ შემთხვევაში, პარტნიორის, მათ შორის, მცირე პარტნიორის უფლებადამცავ დანაწესს საერთო კრების მოწვევის განმსაზღვრელი ნორმები ადგენს.

საკასაციო პალატამ გაიზიარა რა გასაჩივრებული გადაწყვეტილების დასკვნა, რომ სამენარმეო საზოგადოების პარტნიორს აქვს დივიდენდის მოთხოვნის უფლება, მიუთითა, რომ ყველა შემთხვევაში არ შეიძლება იქნეს მიჩნეული საწარმოს ხელძღვანელობით უფლებამოსილებაში სასამართლოს მხრიდან ჩარევის ლეგიტიმურ საფუძველად. საკითხის სამართლებრივად სწორად შეფასების მიზნით საკასაციო სასამართლომ იმსჯელა დივიდენდის ინსტიტუტზე და განმარტა, რომ **სამენარმეო საქმიანობის მიზნის გათვალისწინებით, პარტნიორის ყველაზე მნიშვნელოვანი უფლება საზოგადოების საქმიანობიდან მოგების მიღებაა. ეს უფლება მოიცავს დივიდენდის მიღების ზოგად უფლებას (დივიდენდის მიღების უფლება) და კონკრეტული სამეურნეო წლის ბოლოს პარტნიორის მიერ საზოგადოების მოგების ნაწილის მოთხოვნის უფლებას (დივიდენდის მოთხოვნის უფლება).** მათ შორის განსხვავება ისაა, რომ პირველი უფლება წარმოიშობა საზოგადოების პარტნიორად გახდომის მომენტიდან, ხოლო მეორე – საზოგადოების პარტნიორთა კრების მიერ მოგების განაწილების შესახებ გადაწყვეტილების მიღების მომენტიდან.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ წლიური შედეგების დამტკიცებისა თუ დივიდენდის განაწილების საკითხი საზოგადოების უფლებამოსილებას წარმოადგენს, რომელიც ფორმირდება საზოგადოების საერთო კრებაზე მიღებული გადაწყვეტილების სახით. დივიდენდის მოთხოვნის უფლებას „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-8 მუხლი აწესრიგებს, რომელიც გულისხმობს როგორც დივიდენდის გაცემა-გაუცემლობის თაობაზე გადაწყვეტილების მიღების, ისე – გასანაწილებელი დივიდენდის ოდენობის განსაზღვრის უფლებამოსილებასაც. აღნიშნული კანონით არ გვარდება შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებაში პარტნიორთა კრების მიერ დივიდენდის გაცემა-გაუცემლობის ან დივიდენდის ოდენობის განსაზღვრის შესახებ გადაწყვეტილების მიღების საკითხები და მათი მოწესრიგების შესაძლებლობას ითვალისწინებს კომპანიის წესდებით. პალატის აზრით, უდავოა, რომ, როგორც კანონის, ისე – საწარმოს წესდების შესაბამისად, დივიდენდის გაცემის თაობაზე გადაწყვეტილების მიღება საწარმოს დისკრეციაა, რაც გულისხმობს გასანაწილებელი მოგების ოდენობის განსაზღვრასაც და ეს გადაწყვე-

ტილება სასამართლომ უნდა მიიღოს, თუ უფლებამოსილი პირები არაკეთილსინდისიერად მოქმედებენ, პარტნიორის უფლებებს განზრახ უგულბებელყოფენ ან დისკრეციას ბოროტად იყენებენ. უნდა აღინიშნოს, რომ სამოქალაქო სამართლის მიზნებისათვის, პარტნიორთა გადანყვეტილება ორმხრივი/მრავალმხრივი გარიგებაა (სკ-ის 50-ე მუხლი), რომელიც სამოქალაქო კოდექსით განსაზღვრული გარიგების ნამდვილობის ყველა ელემენტს უნდა აკმაყოფილებდეს და, სადავოობის შემთხვევაში, პარტნიორი, რომელიც არ ეთანხმება ამ გარიგებას, უფლებამოსილია, ისარგებლოს უფლების სასამართლო წესით დაცვის საყოველთაო პრინციპით, რომელიც ვრცელდება ნებისმიერი დარღვეული თუ სადავოდ ქცეული უფლების მიმართ. ერთ-ერთ საქმეში, საკასაციო პალატა არ დაეთანხმა საზოგადოების პარტნიორის მოთხოვნას სასამართლოს მეშვეობით დივიდენდის განაწილების თაობაზე და განმარტა, რომ პარტნიორს დივიდენდის მოთხოვნის უფლება მხოლოდ იმ შემთხვევაში ექნებოდა, თუ სადავო დროს მოგება საზოგადოებაში დივიდენდის გაცემის გზით განაწილდა. „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-8 მუხლზე დაყრდნობით, საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ „დივიდენდების გაცემა სანარმოს საქმიანობის ჩვეულებრივი პროცესი კი არ არის, არამედ განსაკუთრებული შემთხვევაა, რომელიც შესაბამისი პროცედურის დაცვით ხორციელდება. დივიდენდის გაცემის საფუძველი შეიძლება იყოს სანარმოში მოგების არსებობა და პარტნიორთა კრების გადანყვეტილება პარტნიორებზე დივიდენდების გაცემის შესახებ. დივიდენდის სავალდებულო რეჟიმში მხოლოდ ერთ პარტნიორზე გაცემა საქართველოს კანონმდებლობით გათვალისწინებული არ არის... პარტნიორს დივიდენდის მოთხოვნის უფლება მხოლოდ იმ შემთხვევაში ექნებოდა, თუ დამტკიცდებოდა, რომ კომპანიის პარტნიორთა კრების გადანყვეტილებით განაწილდა დივიდენდები და მას, როგორც პარტნიორს, თავისი წილის პროპორციული თანხა არ გაუნაწილეს ან, თუ ის მოითხოვს პარტნიორთა კრების მოწვევას და სანარმოს პარტნიორთა კრება მიიღებს გადანყვეტილებას დივიდენდების განაწილების თაობაზე“ (სუსგ-ებები: №ას-75-408-09, 2 ივლისი, 2009 წ; №ას-863-813-2015, 17 დეკემბერი, 2015 წელი).

1.7.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 976-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტი და 979-ე მუხლის პირველი ნაწილი.

განმარტება: საქმის პირველი ინსტანციის სასამართლოსათვის უკან დაბრუნება, ისევე, როგორც საქმეზე ახალი გადანყვეტილების მიღება, სააპელაციო სასამართლოს უფლებაა და არა ვალდებულება. მიუხედავად ამისა, ეს არ გულისხმობს სააპელაციო სასამართლოს შეუზღუდაობას, ნებისმიერი დაუსაბუთებელი გადანყვეტილებისას, ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოს ხელახლა განსახილველად დაუბრუნოს საქმე. ასეთი მიდგომა ეწინააღმდეგება რაციონალური მართლმსაჯულებისა და პროცესუალური ეკონომიის პრინციპებს, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 385-ე მუხლის მე-2 ნაწილის ნამდვილ აზრს, რითაც ამ შემთხვევაში შებოჭილია სააპელაციო სასამართლო.

დაბრუნების მოტივაცია: სააპელაციო პალატამ ისე დააბრუნა პირველ ინსტანციაში საქმე განსახილველად, რომ სათანადოდ არ დაასაბუთა, თუ რატომ ვერ შეძლეს და გადანყვეტილების მიღებას.

სამენარმეო დავაში მოსარჩელემ (ყოფილმა დირექტორმა) მოპასუხის (სანარმოს) წინააღმდეგ სარჩელი აღძრა და მოითხოვა 24 800 ლარის დაკისრება შემდეგ გარემოებებზე მითითებით: სანარმოს 100%-იანი წილის მფლობელ პარტნიორთან ზეპირი შეთანხმების საფუძველზე მან (მოსარჩელემ) იკისრა ვალდებულება, სანარმოს სანესდებო კაპიტალი 25-30

ათასი ლარის ფარგლებში შეევესო, რომლის სანაცვლოდაც ის საკუთრებაში მიიღებდა ნილს სანარმოში მის მიერ განხორციელებული შენატანის პროპორციულად. მან მოპასუხის სანესდებო კაპიტალის შესავსებად შეიტანა პირადი ფულადი სახსრები, სულ – 24800 ლარი; პარტნიორმა დაარღვია მათ შორის არსებული შეთანხმება და მოსარჩელეს არ დაუთმო შეპირებული ნილი. მოპასუხემ წარადგინა მოთხოვნის გამომრიცხველი შესაგებელი, რომელშიც მიუთითა, რომ მოსარჩელეს მოპასუხის საბანკო ანგარიშებზე პირადი თანხა არ შეუტანია; მან მართლსაწინააღმდეგოდ მიითვისა მოპასუხის კუთვნილი თანხა, რის გამოც იგი მიცემულ იქნა სისხლისსამართლებრივ პასუხისგებაში. მოპასუხის სანესდებო კაპიტალში შეტანილი თანხა წარმოადგენდა პარტნიორის საკუთრებას და ის სანესდებო კაპიტალში შეჰქონდა მოსარჩელეს პარტნიორის მითითების შესაბამისად.

საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით სარჩელი არ დაკმაყოფილდა. სააპელაციო სასამართლოს განჩინებით – მოსარჩელის სააპელაციო საჩივარი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, გაუქმდა გასაჩივრებული გადაწყვეტილება და საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნა თბილისის საქალაქო სასამართლოს.

საკასაციო სასამართლომ დააკმაყოფილა რა სანარმოს (მოპასუხის) საკასაციო საჩივარი, გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს განჩინება საქმის საქალაქო სასამართლოში განსახილველად დაბრუნების შესახებ და საქმე ხელახლა განსახილველად სააპელაციო სასამართლოს გადაუგზავნა.¹¹ საკასაციო სასამართლოს მსჯელობა შემდეგია: საქმის მასალებში მიხედვით, მოსარჩელეს აღძრული აქვს მიკუთვნებითი მოთხოვნა. ის მოითხოვს მოპასუხისათვის 24 800 ლარის დაკისრებას. მას მკაფიოდ და გასაგებად აქვს ჩამოყალიბებული ის შედეგი, რისი მიღწევაც სურს. მისი მოთხოვნა დასაბუთებულია იმით, რომ მან პარტნიორთან ზეპირი მოლაპარაკებების შემდეგ, მოპასუხის სანესდებო კაპიტალის შესავსებად გაიღო კუთვნილი თანხა – 24800 ლარი; სანარმოს წესდების თანახმად, ახალი/დამატებითი შენატანების გზით სანარმოს კაპიტალის გაზრდის შესახებ გადაწყვეტილებას იღებს არა დირექტორი, არამედ პარტნიორთა კრება. ასევეა გათვალისწინებული მენარმეთა შესახებ კანონის ნორმებითაც (3.5, 47.2 და 91.5. „ზ“ მუხლები). საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ მოსარჩელის მიერ მითითებული ფაქტების ანალიზი ქმნის იმ დასკვნის გამოტანის საშუალებას, რომ, მოსარჩელის აზრით, მან პირადი თანხა სანარმოში ვალდებულების გარეშე შეიტანა და ამიტომაც სანარმოსაგან მოითხოვს შესრულებულის უკან დაბრუნებას (სსკ-ის 976-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტი და 979-ე მუხლის პირველი ნაწილი). პირველი ინსტანციის სასამართლომ სარჩელის უარყოფის მთავარ საფუძველად მიუთითა იმაზე, რომ მოსარჩელემ ვერ დაამტკიცა შესრულების საგანი – 24 800 ლარი არა პარტნიორს, არამედ თავად ეკუთვნოდა. აღნიშნულიდან გამომდინარე, სააპელაციო სასამართლოს დასკვნა იმის თაობაზე, რომ მოთხოვნის არსი და მისი საფუძველი ბუნდოვანია და ამიტომ შეუძლებელია საბოლოო გადაწყვეტილების მიღება, დაუსაბუთებელია. პალატამ არ გაიზიარა ქვემდგომი სასამართლოს მსჯელობაც პარტნიორის მესამე პირად ჩართვის მოტივით საქმის პირველი ინსტანციის სასამართლოსათვის დაბრუნებასთან დაკავშირებით, რადგანაც ამგვარი მსჯელობა ეწინააღმდეგება სსსკ-ის 88-90 მუხლებით დადგენილ წესებს. სასამართლომ განმარტა, რომ კანონით სასამართლოს არა აქვს იმის უფლება, რომ საკუთარი ინიციატივით ჩააბას მესამე პირი საქმეში. საქმის მასალებით კი არ დასტურდება, რომ პირველი ინსტანციის სასამართლოში განხილვისას, რომელიმე მხარემ ან თვით დაინტერესებულმა პირმა (პარტნიორმა) გამოიყენა აღნიშნული ნორმებით მინიჭებული საპროცესო უფლება.

საკასაციო სასამართლომ სასამართლო პრაქტიკაზე დაყრდნობით აღნიშნა შემდეგი: „სსსკ-ის 385-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტის თანახმად, იმ შემთხვევაში, თუკი არსებობს ამ კოდექსის 394-ე მუხლით გათვალისწინებული შემთხვევები, სააპელაციო სასა-

¹¹ სუს განჩინება, 16 თებერვალი, 2016, №ას-973-922-2015.

მართლო აუქმებს გადანყვეტილებას და საქმეს უბრუნებს პირველი ინსტანციის სასამართლოს ხელახლა განსახილველად. ამავე მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად, სააპელაციო სასამართლოს შეუძლია, არ გადააგზავნოს საქმე უკან და თვითონ გადანყვიტოს. ამდენად, საქმის პირველი ინსტანციის სასამართლოსათვის უკან დაბრუნება, ისევე, როგორც საქმეზე ახალი გადანყვეტილების მიღება, სააპელაციო სასამართლოს უფლებაა და არა ვალდებულება. მიუხედავად ამისა, ეს არ გულისხმობს სააპელაციო სასამართლოს შეუზღუდაობას, ნებისმიერი დაუსაბუთებელი გადანყვეტილების შემთხვევაში, ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოს ხელახლა განსახილველად დაუბრუნოს საქმე. ასეთი მიდგომა ეწინააღმდეგება რაციონალური მართლმსაჯულებისა და პროცესუალური ეკონომიის პრინციპებს, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 385-ე მუხლის მე-2 ნაწილის ნამდვილ აზრს, რითაც ამჯერად შებოჭილია სააპელაციო სასამართლო, ამიტომ, სააპელაციო სასამართლომ, რომელიც სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის თანახმად, ასევე, საქმის არსებითად განმხილველი სასამართლოა, პირველი ინსტანციის სასამართლოს საქმე უკან უნდა დაუბრუნოს მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევებში, როდესაც მას თავად რეალურად გაუჭირდება ფაქტობრივი გარემოებების დადგენა ან კონკრეტული საქმის გარემოებების გათვალისწინებით, მართლაც მიზანშეწონილია საქმის უკან დაბრუნება“... (შეად. საქმე №ას-471-450-2015 30.10.15) საკასაციო პალატამ დამატებით აღნიშნა, რომ საქმის ხელახალი განხილვის მიზნით უკან დაბრუნების შესახებ მიღებული განჩინება ამ კონკრეტულ შემთხვევაში დასაბუთებული იქნებოდა, თუ იარსებებდა სსსკ-ის 394-ე მუხლით გათვალისწინებული რომელიმე საფუძველი. სააპელაციო პალატამ ისე დააბრუნა პირველ ინსტანციაში საქმე განსახილველად, რომ სათანადოდ არ დაასაბუთა, თუ რატომ ვერ შეძლებდა გადანყვეტილების მიღებას, მით უფრო, როგორც უკვე აღინიშნა, მოთხოვნაც და მისი ფაქტობრივი საფუძველიც მოსარჩელის მიერ მკაფიოდ და არაორაზროვნად იყო ჩამოყალიბებული. პალატამ სსსკ-ის 377-ე მუხლის საფუძველზე აღნიშნა, რომ სააპელაციო სასამართლო უფლებამოსილი იყო, თავად გამოეკვლია მტკიცების საგანში შემავალი ფაქტები, გაეანალიზებინა საქმეში არსებული მტკიცებულებები და ისე გამოეტანა დასკვნა, სარჩელი იურიდიულად ამართლებდა თუ არა მოთხოვნას და განხორციელებული იყო თუ არა სამართლებრივი შედეგის განმაპირობებელი ყველა სამართლებრივი წინაპირობა.

1.8.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 992-ე მუხლი.

განმარტება:

ა. პირი უფლებას ბოროტად იყენებს მაშინ, როცა მისი ქმედება მიზნად არ ისახავს უფლების განხორციელების აუცილებლობით ნაკარნახები ინტერესის დაცვას. ქმედება მიზნად ისახავს მხოლოდ სხვისი სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფას და არ ემსახურება საკუთარი უფლების რეალიზაციას;

ბ. უფლების ბოროტად გამოყენების შეფასება დელიქტის შემადგენლობაში მართლწინააღმდეგობის ელემენტის შემონიშნების ფარგლებში არის შესაძლებელი.

დაბრუნების საფუძველი: სააპელაციო სასამართლომ არ გამოიყენა კანონი, რომელიც უნდა გამოეყენებინა და გამოიყენა კანონი, რომელიც არ უნდა გამოეყენებინა (სსსკ-ის 393.2 მუხლის „ა“ და „ბ“ ქვეპუნქტები), ამასთან, ყოველმხრივად, სრულად და ობიექტურად არ გამოიკვლია და სათანადოდ არ შეაფასა საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე ფაქტები.

საწარმო (მოსარჩელე) საწარმოს დამფუძნებლის (მოპასუხე) წინააღმდეგ წარმოებულ დავაში მოითხოვს მის სასარგებლოდ მოპასუხის მიერ მიყენებული ზიანის ანაზღაურებას.

მოსარჩელის მტკიცებით, მოპასუხე ძირითად პარტნიორს შეგნებულად უშლიდა ხელს წარმოების ამუშავებაში, კერძოდ, მან ხსენებული ტურბინების გასაშვებად აუცილებელი ნახაზები და ელექტროსამართავი მოწყობილობები საწარმოს არ გადასცა, მიითვისა ჰესის მართვის კოდირებული გასაღები და ელექტრონული ვერსიის სამართავი პულტი, რის გამოც წარმოება ვერ მუშაობდა.

რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილებით სარჩელი არ დაკმაყოფილდა. სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით – მოსარჩელის სააპელაციო საჩივარი დაკმაყოფილდა ნაწილობრივ; სააპელაციო სასამართლომ გააუქმა რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილება და მიიღო წინასწარი (შუალედური) გადაწყვეტილება, რომლითაც დაადგინა მოპასუხისათვის თანხის დაკისრებისათვის ფაქტობრივი საფუძვლების არსებობა მოსარჩელის სასარგებლოდ. მოპასუხისათვის მოსარჩელის სასარგებლოდ დასაკისრებელი თანხის ოდენობა განისაზღვრა წინასწარი (შუალედური) გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლის შემდეგ. სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ წარდგენილი სასარჩელო მოთხოვნა დელიქტური ვალდებულებიდან გამომდინარეობდა და მოპასუხის ქმედებაში სსკ-ის 992-ე მუხლით გათვალისწინებული დელიქტური პასუხისმგებლობის ყველა ნიშანი არსებობდა. საკასაციო სასამართლომ მოპასუხის საკასაციო საჩივრის საფუძველზე გააუქმა წინასწარი (შუალედური) გადაწყვეტილება, როგორც კანონის დარღვევით მიღებული, რომლის დასაბუთება იმდენად არასრულია, რომ მისი სამართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმება შეუძლებელია (სსკ-ის 394-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტი) და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა იმავე სასამართლოში.¹²

საკასაციო პალატის მოსაზრებით, გასაჩივრებული გადაწყვეტილების დაუსაბუთებლობა იმით გამოიხატა, რომ სააპელაციო სასამართლომ არ გამოიყენა კანონი, რომელიც უნდა გამოეყენებინა და გამოიყენა კანონი, რომელიც არ უნდა გამოეყენებინა (სსკ-ის 393.2 მუხლის „ა“ და „ბ“ ქვეპუნქტები), ამასთან, ყოველმხრივად, სრულად და ობიექტურად არ გამოიკვლია და სათანადოდ არ შეაფასა საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე ფაქტები (სსკ-ის 105-ე მუხლის მეორე ნაწილი), რასაც შედეგად მოჰყვა სარჩელის დაკმაყოფილება საკმარისი არგუმენტაციის გარეშე.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ მოსარჩელე ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნას ამყარებს იმ გარემოებას, რომ მოპასუხემ ზეპირი გარიგების საფუძველზე საწარმოს წინაშე აღებული ექვსი ტურბინა-გენერატორის გადაცემის ვალდებულება დაარღვია, კერძოდ, გადასცა მხოლოდ ორი ტურბინა, ისიც მათ ასამუშავებლად განკუთვნილი პროგრამული უზრუნველყოფის ე.წ. „გასაღების“ გარეშე, რის შედეგადაც საწარმომ მიიღო ზიანი. მოსარჩელის მტკიცებით, მოპასუხეს საწარმოს 35%-იანი წილი გადაეცა სწორედ ამ ორი ტურბინის სანაცვლოდ.

საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ, ზოგადი პრინციპის თანახმად, განსახილველი კატეგორიის დავაში, მოსარჩელეს ეკისრება როგორც ფაქტების მითითების, ასევე – მათი დამტკიცების ტვირთიც. შესაბამისად, მოსარჩელე იყო ვალდებული, მიეთითებინა და სარწმუნოდ დაემტკიცებინა, რომ მოპასუხის ქმედება იყო არამართლზომიერი, ამ ქმედებამ გამოიწვია ზიანი, მოპასუხის ქმედებასა და ზიანს შორის არსებობდა მიზეზობრივი კავშირი, ასევე – ზიანის ოდენობა. მოცემულ შემთხვევაში, ისეა დადგენილი ზიანის არსებობის შესახებ ფაქტობრივი გარემოება, რომ გადაწყვეტილება არ შეიცავს დასაბუთებას მართლწინააღმდეგობაზე, კერძოდ, მოპასუხის მართლსაწინააღმდეგო უმოქმედობამ მოსარჩელის რომელი საგანგებოდ დაცული უფლება შელახა. ამდენად, **პალატამ მიიჩნია, რომ საქმის მასალებით არ დასტურდება სსკ-ის 992-ე მუხლით განსაზღვრული მოთხოვნის წარმოშობის წინაპირობების არსებობა.**

¹² სუს განჩინება, 5 მაისი, 2016, №ას-758-719-2013.

საკასაციო პალატის მოსაზრებით, მოცემულ შემთხვევაში, არც სსკ-ის 115-ე მუხლის (სამოქალაქო უფლება უნდა განხორციელდეს მართლზომიერად. დაუშვებელია უფლების გამოყენება მარტოდენ იმ მიზნით, რომ ზიანი მიადგეს სხვას) გამოყენების წინაპირობა არ არსებობდა. პალატამ არ გაიზიარა სააპელაციო სასამართლოს მოსაზრება, რომ მართლწინააღმდეგობა სსკ-ის 115-ე მუხლის თვალსაზრისით იკვეთება, ვინაიდან ეს მუხლი გულისხმობს, რომ პირს აქვს რაიმე უფლება, მაგრამ ის იყენებს ამ უფლებას მხოლოდ იმ მიზნით, რომ ზიანი მიადგეს სხვას. აქ იგულისხმება აღიარებული და უდავოდ ლეგიტიმური უფლების არსებობა. უფლების გამოყენების მართლზომიერების ფარგლები ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში ცალკეული უფლებისა და გარემოებების შეფასების საფუძველზე დგინდება. ამასთან, უფლების ბოროტად გამოყენების შეფასება დელიქტის შემადგენლობაში მართლწინააღმდეგობის ელემენტის შემონიშნების ფარგლებში არის შესაძლებელი. მოცემულ შემთხვევაში, სასამართლო არ უთითებს, თუ რომელი უფლება ჰქონდა მოპასუხეს, რა შინაარსის იყო ეს უფლება. პირი უფლებას ბოროტად იყენებს მაშინ, როცა მისი ქმედება მიზნად არ ისახავს უფლების განხორციელების აუცილებლობით ნაკარნახები ინტერესის დაცვას. ქმედება მიზნად ისახავს მხოლოდ სხვისი სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფას და არ ემსახურება საკუთარი უფლების რეალიზაციას. მოცემულ შემთხვევაში, მოპასუხის მხრიდან უფლების ბოროტად გამოყენების ფაქტი სასამართლოს არ დაუსაბუთებია.

საკასაციო სასამართლომ დაუსაბუთებლად მიიჩნია გასაჩივრებული წინასწარი გადაწყვეტილების მსჯელობა სასარჩელო მოთხოვნის განხორციელების დამაბრკოლებელი საფუძვლის – ხანდაზმულობის თაობაზე. სასამართლოს მითითებით, საქმის ხელახლა განმხილველმა სასამართლომ ზიანის მიყენების ფაქტთან ერთობლივად უნდა განიხილოს და გადაწყვიტოს ხანდაზმულობის საკითხი მხარეთა შორის არსებული ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობის შინაარსის გათვალისწინებით.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ, სააპელაციო სასამართლომ არ გამოიკვლია და არ შეაფასა საქმეში არსებული მტკიცებულებები და არ დაადგინა მხარეთა შორის არსებული სახელშეკრულებო ურთიერთობის შინაარსი. სააპელაციო პალატას არ დაუდგენია, ევალუბოდა თუ არა მოპასუხეს საწარმოს წინაშე რაიმე მოქმედების განხორციელება, რისი შეუსრულებლობაც ზიანის ანაზღაურების ფაქტობრივი საფუძვლის დადგენის წინაპირობა გახდებოდა, შესაბამისად, უსაფუძვლოა გასაჩივრებული შუალედური გადაწყვეტილების დასკვნა, რომ ზიანის ანაზღაურების დაკისრების საფუძველია მოპასუხის მართლწინააღმდეგო უმოქმედობა – მოსარჩელისათვის ტურბინების სამართავი პროგრამული უზრუნველყოფის ე.წ. „გასაღების“ გადაუცემლობა. ეს დასკვნა, სათანადოდ არგუმენტირებული და, აქედან გამომდინარე, დამაჯერებელი არ არის.

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლომ უკრიტიკოდ, სათანადო და დასაშვები მტკიცებულებების არარსებობის პირობებში გაიზიარა მოსარჩელის პოზიცია და დაადგინა ზიანის ანაზღაურების ფაქტობრივი საფუძველი. სასამართლომ მიუთითა, რომ საქმის ხელახლა განხილვისას მან სწორად უნდა გაანალიზოს მხარეებს შორის მტკიცების ტვირთი და მტკიცებულებათა ყოველმხრივი, სრული და ობიექტური განხილვის შედეგად დაადგინოს დავის გადაწყვეტისათვის არსებითი მნიშვნელობის მქონე გარემოებები – მხარეთა ვალდებულებების შინაარსი, კერძოდ, მხარეთა შორის არსებული ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობის შინაარსის გათვალისწინებით დაადგინოს, აქვს თუ არა მოსარჩელეს უფლება, მოპასუხეს წაუყენოს მოთხოვნა, ანუ წარმოიშვა თუ არა მოთხოვნა და მხოლოდ ამის შემდეგ უნდა იმსჯელოს განხორციელებადია თუ არა წარმოშობილი მოთხოვნა.

1.9.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 54-ე, 55-ე, 85-ე, 976-ე, 982-ე მუხლები.

განმარტება:

ა. სასამართლომ არ უნდა გამოიყენოს სამოქალაქო კოდექსის, უსაფუძვლო გამდიდრების თავის, შესრულებისა და შეუსრულებლობის კონდიქციები ერთობლივად. დასახელებული ნორმები არათავსებადია, რადგან 976-ე მუხლი შესრულების კონდიქციას, ხოლო 983-ე შეუსრულებლობის – ხელყოფის კონდიქციას ეხება;

ბ. გარიგების ბათილად ცნობისას მხოლოდ გარიგების ამორალურობის ზოგადი ნორმის გამოყენება არასაკმარისია. სსკ-ის 55-ე მუხლით გარიგების ბათილად მისაჩნევად საჭიროა ორი პირობის კუმულაციურად არსებობა, პირველი – გარიგებით განსაზღვრულ შესრულებასა და ამ შესრულებისათვის გათვალისწინებულ ანაზღაურებას შორის აშკარა შეუსაბამობის შესახებ გარემოება და, მეორე, გარიგება დადებული უნდა იყოს მხოლოდ იმის წყალობით, რომ ხელშეკრულების ერთ-ერთმა მხარემ ბოროტად გამოიყენა საკუთარი საბაზრო ძალაუფლება ან ისარგებლა კონტრაპენტის მძიმე მდგომარეობით, ან გულუბრყვილობით.

დაბრუნების საფუძველი: სსსკ-ის 393-ე მუხლის მე-2 პუნქტის „ა“ და „ბ“ ქვეპუნქტები.

მოსარჩელის მოთხოვნა, რომელიც ორ განსხვავებულ სამართლებრივ საფუძველს, ერთი მხრივ, გარიგების ამორალურობასა და, მეორე მხრივ, ხელშეკრულების დადებაზე მხარის იძულებას ეხება, დაკმაყოფილდა ნაწილობრივ და სანარმოში წილის დათმობისა და იჯარის ხელშეკრულებები ბათილად ცნეს ქვემდგომმა სასამართლოებმა ამორალურობის საფუძველით, რადგან აშკარაა სანარმოში 52.5%-ის მფლობელის მიერ, წილის გასხვისების ხელშეკრულებისას, ნასყიდობის ფასის არაადეკვატურობა. მოსარჩელის საკასაციო საჩივარი კი ემყარება, მისი იძულების გამო, უარყოფილი სასარჩელო მოთხოვნის დაკმაყოფილებას, კერძოდ, სსკ-ის 992-ე და 998-ე მუხლების საფუძველზე, მოპასუხისათვის ზიანის ანაზღაურების სოლიდარულად დაკისრებას. საკასაციო სასამართლომ სსსკ-ის 393-ე მუხლის მე-2 პუნქტის „ა“ და „ბ“ ქვეპუნქტებით გათვალისწინებული საფუძველით გააუქმა გასაჩივრებული განჩინება და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა იმავე სასამართლოში¹³ შემდეგი დასაბუთებით:

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სასამართლომ განსახილველი დავის მოსაწესრიგებლად გამოიყენა სსკ-ის 54-ე მუხლი, თუმცა, გამიჯნა სსკ-ის 55-ე და 85-ე მუხლებისაგან და მხარეთა შორის დადებული წილის ნასყიდობის ხელშეკრულება მიიჩნია ბათილად იმ საფუძველით, რომ გარიგება ამორალურია (მიუხედავად მოსარჩელის მიმართ ძალადობის არარსებობისა), ხოლო მისი ამორალურად დაკვალიფიცირებისათვის, საკმარისად ჩათვალია ნასყიდობის ფასის არაადეკვატურობა, დისპროპორცია, რომელიც სააპელაციო სასამართლოს დასკვნით აშკარაა და, ამ მსჯელობის დასასაბუთებლად, სამართლებრივი შეფასებისას, **სამართლის პრინციპების, ავტორიისა და გერმანიის სამოქალაქო კოდექსების, „ვალდებულებითი სამართლის შესახებ“ შვეიცარიის კანონის სამართლებრივ რეგულაციებზე მიუთითა, სადაც საკითხის მსგავსი მონესრიგება ქმნის ხელშეკრულების შედარებით სუსტი მხარის დაცვის წინაპირობებს მეორე მხარის ძალმომრეობისაგან, რაც უზრუნველყოფს სახელშეკრულებო სამართლიანობას მხარეთა შორის.**

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ განსახილველი ურთიერთობის სამართლებრივი შეფასებისათვის და კონკრეტულად სადავო გარიგების ბათილად მისაჩნევად, მარტო-

¹³ სუს განჩინება, 20 მაისი, 2016, №ას-1224-1149-2015.

დენ გარიგების ამორალურობის ზოგადი ნორმის გამოყენება არასაკმარისია და გადაწყვეტილების სამართლებრივ დაუსაბუთებულობაზე მიუთითებს. ხელშეკრულების გაფორმების დროს, მოქმედი სსკ-ის 55-ე მუხლით (რომელიც სახელდებული იყო შემდეგნაირად: გარიგების ბათილობა ძალაუფლების ბოროტად გამოყენების გამო; 08.05.2012წ. № 6151 ცვლილებამდე რედაქციით), დადგენილია კონკრეტული წინაპირობები გარიგების ბათილად მისაჩნევად და საჭიროა ორი პირობის კუმულაციურად არსებობა. დასახელებული ნორმის თანახმად, გარიგების ბათილობისათვის საკმარის საფუძველს არ წარმოადგენს მხოლოდ გარიგებით განსაზღვრულ შესრულებასა და ამ შესრულებისათვის გათვალისწინებულ ანაზღაურებას შორის აშკარა შეუსაბამობის შესახებ გარემოება, ამასთან ერთად, გარიგების ბათილად მისაჩნევად, აუცილებელია, რომ მეორე წინაპირობაც ვლინდებოდეს, კერძოდ, გარიგება დადებული უნდა იყოს მხოლოდ იმის წყალობით, რომ ხელშეკრულების ერთ-ერთმა მხარემ ბოროტად გამოიყენა თავისი საბაზრო ძალაუფლება ან ისარგებლა კონტრაქტის მძიმე მდგომარეობით ან გულუბრყვილობით.

სასამართლომ მიუთითა, რომ, განსახილველ შემთხვევაში, სააპელაციო სასამართლომ არათუ არ უნდა გამიჯნოს სსკ-ის 54-ე და 55-ე მუხლები, არამედ უნდა გამოიკვლიოს გარიგების დადების დროისათვის მოქმედი ნორმით – 55-ე მუხლით დადგენილი კუმულაციური წინაპირობები, კერძოდ, მარტოოდენ ნასყიდობის ფასის არაადეკვატურობა, დისპორპორცია, სუბიექტური ელემენტების დადგენის გარეშე – მხარემ ისარგებლა საკუთარი საბაზრო ძალაუფლებით ან მოსარჩელის გულუბრყვილობით, გამოუცდევლობით, მისი მძიმე მდგომარეობით, არ არის საკმარისი და სამართლებრივად დასაბუთებული.

საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ იჯარის ხელშეკრულებების ბათილობისას სააპელაციო სასამართლოს ვარაუდი, რომ შესაძლოა, საკითხი მოსარჩელის კომპანიასთან კავშირის თავიდან აცილების მცდელობას უკავშირდებოდეს, მოითხოვს, სწორედ იმ სუბიექტური ელემენტის კვლევასაც, რომელიც სადავო გარიგების გაფორმების დროს სსკ-ის 55-ე მუხლითაა გათვალისწინებული.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ საიჯარო ხელშეკრულების ბათილად ცნობა, მოსარჩელეს იმთავითვე ვერ მოუტანს სასურველ სამართლებრივ შედეგს, ამდენად, სააპელაციო სასამართლომ უნდა გამოიკვლიოს და შეაფასოს, რა იურიდიულ შედეგს წარმოშობს ხელშეკრულების ბათილობა. დამატებით გამოკვლევას საჭიროებს საიჯარო ხელშეკრულებების ბათილობის მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძველი, თუკი მიკუთვნებითი სარჩელის აღძვრა იყო შესაძლებელი, მაშინ პროცესუალურად უნდა შეფასდეს, რამდენად იყო დასაშვები აღიარებითი სარჩელი.

საკასაციო სასამართლოს დასკვნით, სააპელაციო სასამართლომ არ უნდა გამოიყენოს სამოქალაქო კოდექსის, უსაფუძვლო გამდიდრების თავის, შესრულებისა და შეუსრულებლობის კონდიციები ერთობლივად. დასახელებული ნორმები არათავსებადია, რადგან 976-ე მუხლი შესრულების კონდიციას ეხება, ხოლო 983-ე შეუსრულებლობის – ხელყოფის კონდიციას. 976-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტით, გარიგების ბათილად ცნობის სამართლებრივი შედეგი უკავშირდება გარიგების დადებამდე არსებულ ვითარებაში დაბრუნებას, ანუ პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენას, რაც არაა გარიგებით მიიღეს მხარეებმა, უნდა დაუბრუნონ ერთმანეთს. სსკ-ის 983-ე მუხლით კი, რომელიც ხელყოფის კონდიციის მომწესრიგებელ ნორმას განეკუთვნება, უსაფუძვლო გამდიდრების მოთხოვნიდან გამომდინარე მოთხოვნა წარმოიშობა სხვის სამართლებრივ სივრცეში უნებართვო ჩარევითა და ამით ქონებრივი სარგებლის მიღებით; შესრულების კონდიცია არის დამატება სახელშეკრულებო სამართლისათვის, ხოლო ხელყოფის კონდიცია – დამატება დელიქტური სამართლისათვის.

გამოყენებული ნორმები: „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონით (კანონის 91.6.„ე“ ქვეპუნქტი, სსკ-ის 709-ე, 720-ე მუხლები.

განმარტება:

- ა. დაუშვებელია მენარმე სუბიექტის საქმიანობაში იმგვარი ჩარევა, რომ პარტნიორს შეეზღუდოს საწარმოს დირექტორთან ხელშეკრულების შეწყვეტის უფლებამოსილება;
- ბ. დირექტორთან დადებული შეთანხმება დავალების (სასამსახურო) ხელშეკრულება და, შესაბამისად, მისი ცალმხრივად შეწყვეტის მართლზომიერების შემოწმებისას „მენარმეთა შესახებ“ კანონის ნორმებთან ერთად, გამოიყენება დავალების ხელშეკრულების მომწესრიგებელი ნორმები, შესაბამისად, ზიანის თაობაზე საწარმოს მიერ აღძრული სარჩელებიც სახელშეკრულებო მოთხოვნათა ფარგლებში უნდა შემოწმდეს და არა დელიქტური ვალდებულების;
- გ. პარტნიორის საზოგადოებიდან გარიცხვა უკიდურესი ზომაა, შესაბამისად, ასეთი ზომა შეიძლება გამოყენებულ იქნეს მხოლოდ მნიშვნელოვანი საფუძვლების არსებობისას, მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც საზოგადოებამ აღარ უნდა ითმინოს გასარიცხი პარტნიორის კორპორაციულსამართლებრივი მონაწილეობა;
- დ. პარტნიორის გარიცხვის შესახებ გადაწყვეტილების მიღება წარმოადგენს კომპანიის პარტნიორთა კრების დისკრეციაში შემავალ საკითხს, რომლის მიზანშეწონილობაზეც სასამართლო კონტროლი არ ვრცელდება;
- ე. ვინაიდან საზოგადოებიდან პარტნიორის გარიცხვის სამართლებრივ შედეგს წილზე საკუთრების უფლების ჩამორთმევა წარმოადგენს, შესაბამისი ფაქტობრივი წინაპირობების შესრულების შემთხვევაში, საზოგადოებიდან პარტნიორი არ უნდა გაირიცხოს თავისი წილის კომპენსაციის საკითხის გადაუწყვეტლად, რათა კონსტიტუციით დაცული საკუთრების უფლება არ შეილახოს;
- ვ. კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში, სამართლის ნორმა პირს დამოუკიდებლად, ყოველგვარი წინაპირობების დაცვის გარეშე, ანიჭებს უფლებამოსილებას, შეცვალოს მეორე პირის უფლებრივი მდგომარეობა, რაც დამატებით სასამართლოს გადაწყვეტილებით დადასტურებას აღარ საჭიროებს;
- ზ. კერძო სამართლის იურიდიული პირის დირექტორსა და ამ იურიდიულ პირს შორის არსებული დავალების ხელშეკრულების გათვალისწინებით ზიანის თაობაზე საწარმოს მიერ აღძრული სარჩელები არა დელიქტური ვალდებულების, არამედ სახელშეკრულებო მოთხოვნათა ფარგლებში უნდა შემოწმდეს;
- თ. პარტნიორის გარიცხვის წინაპირობების კვლევისას, მნიშვნელოვანია, რომ ერთმანეთისგან გაიმიჯნოს მოპასუხის – როგორც პარტნიორისა და მოპასუხის, როგორც დირექტორის მოვალეობები და პასუხისმგებლობა კომპანიის წინაშე.

დაბრუნების საფუძველი: გასაჩივრებული გადაწყვეტილება მოპასუხისათვის, როგორც ზიანის ანაზღაურების დაკისრების, ისე მისი კომპანიის პარტნიორობიდან გარიცხვის წინაშე სამართლებრივად და ფაქტობრივად დაუსაბუთებელია. ზიანის დაკისრების მოთხოვნა ისეა დაკმაყოფილებული, რომ გასაჩივრებული გადაწყვეტილებით სწორად არ განსაზღვრულა მოთხოვნის დამფუძნებელი ნორმა/ნორმები და, შესაბამისად, გასაჩივრებული გადაწყვეტილება არც შესაბამის დასაბუთებას არ შეიცავს მოთხოვნის დამფუძნებელი ნორმით/ნორმებით გათვალისწინებული შედეგის განმაპირობებელი წინაპირობების არარსებობის თაობაზე. სააპელაციო სასამართლომ სამართლებრივად არასწორად შეაფასა მხარეთა შორის არსებული ურთიერ-

თოხები და არასრულყოფილად დაადგინა ამ ურთიერთობიდან გამომდინარე მოთხოვნის ფაქტობრივი წანამძღვრები, ამასთან, არ გამოიკვლია საქმის გადანყვეტისთვის მნიშვნელოვანი ფაქტობრივი გარემოებები, რამაც საბოლოოდ არასწორი გადანყვეტილების მიღება განაპირობა.

სანარმოსა და პარტნიორს (საზოგადოების დირექტორს შორის დავაში საქალაქო სასამართლომ სანარმოს სარჩელი მოპასუხის (სანარმოს პარტნიორისა და დირექტორისათვის) მიყენებული ზიანის ანაზღაურების, დირექტორობიდან გათავისუფლებისა და პარტნიორობიდან გარიცხვის თაობაზე დააკმაყოფილა. მას შემდეგ, რაც საქართველოს უზენაესი სასამართლოს განჩინებით, მოსარჩელის საკასაციო საჩივარი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, გაუქმდა გასაჩივრებული განჩინება საქმის პირველ ინსტანციაში ხელახლა განსახილველად დაბრუნების თაობაზე და საქმე ხელახლა განსახილველად თბილისის სააპელაციო სასამართლოს დაუბრუნდა, სააპელაციო სასამართლომ ხელმეორედ განიხილა მოპასუხის სააპელაციო საჩივარი და გასაჩივრებული გადანყვეტილება გაუქმდა იმ ნაწილში, რომლითაც მოპასუხე კომპანიის დირექტორის თანამდებობიდან გათავისუფლდა და სარჩელი, იურიდიული ინტერესის არქონის გამო, უარყოფილ იქნა; დანარჩენ ნაწილში გასაჩივრებული გადანყვეტილება დარჩა უცვლელად. საკასაციო სასამართლომ მოსარჩელის (კომპანიის) საკასაციო საჩივარი დირექტორის თანამდებობიდან მოპასუხის გათავისუფლების მოთხოვნის უარყოფის ნაწილში არ დააკმაყოფილა და უცვლელად დატოვა გასაჩივრებული გადანყვეტილება, ხოლო მოპასუხის საკასაციო საჩივრის დაკმაყოფილებით, ნაწილობრივ გააუქმა გასაჩივრებული გადანყვეტილება და საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნა სააპელაციო სასამართლოს კომპანიის პარტნიორის გარიცხვისა და ამავე სანარმოსთვის მოპასუხის, როგორც საზოგადოების დირექტორის, მიერ მიყენებული ზიანის საკითხების დამატებითი გამოკვლევის მიზნით.¹⁴

საკასაციო პალატამ დირექტორის თანამდებობიდან მოპასუხის გათავისუფლების მოთხოვნის ნაწილში მოსარჩელის საჩივრის უარყოფას საფუძვლად დაუდო განმარტება, რომ, კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში, სამართლის ნორმა პირს დამოუკიდებლად, ყოველგვარი წინაპირობების დაცვის გარეშე, ანიჭებს უფლებამოსილებას, შეცვალოს მეორე პირის უფლებრივი მდგომარეობა, რაც დამატებით სასამართლოს გადანყვეტილებით დადასტურებას აღარ საჭიროებს. შესაბამისად, მოსარჩელის იურიდიული ინტერესის განმსაზღვრელი არცერთი ზემოაღნიშნული კრიტერიუმი არ იკვეთება.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ უზენაესი სასამართლოს მყარად დადგენილი პრაქტიკის მიხედვით, დაუშვებელია მენარმე სუბიექტის საქმიანობაში იმგვარი ჩარევა, რომ პარტნიორს შეეზღუდოს სანარმოს დირექტორთან ხელშეკრულების შეწყვეტის უფლებამოსილება, რაც მას მინიჭებული აქვს „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონით (კანონის 9¹.6.„ე“ ქვეპუნქტი). სამართლებრივად დირექტორთან დადებული შეთანხმება დავალების (სასამსახურო) ხელშეკრულებაა და, შესაბამისად, მისი ცალმხრივად შეწყვეტის მართლზომიერების შემოწმებისას „მენარმეთა შესახებ“ კანონის ნორმებთან ერთად, გამოიყენება დავალების ხელშეკრულების მომწესრიგებელი ნორმები (სსკ-ის 709-ე და მომდევნო მუხლები). სწორედ სსკ-ის 720-ე მუხლის პირველი ნაწილი ანიჭებდა უფლებას მოსარჩელეს, ცალმხრივად შეეწყვიტა მოპასუხესთან დადებული ხელშეკრულება. ამრიგად, სანარმოს ინტერესებიდან გამომდინარე, წესდებით გათვალისწინებულ შემთხვევაში, შესაბამის უფლებამოსილ პირსა თუ ორგანოს შეუძლია, ყოველგვარი საფუძვლის გარეშე, ნებისმიერ დროს შეწყვიტოს ხელშეკრულება ხელმძღვანელთან და გამოვლენილი ნება მესამე პირების მიმართ ნამდვილი ხდება მისი მარეგისტრირებულ ორგანოში რეგისტრაციის მომენტიდან (შდრ. მსგავს საქმეებზე სუსგ-ები: საქმე №ას-302-287-2016, 15 ივლისი, 2016 წელი; საქმე №ას-101-97-2016, 15 ივლისი, 2016 წელი; საქმე №ას-23-23-2016, 9 მარტი, 2016 წელი; საქმე №ას-302-287-2016, 15 ივლისი, 2016 წელი; საქმე №ას-131-127-2016; 23 სექტემბერი, 2016 წელი).

¹⁴ სუს განჩინება, 25 აპრილი, 2019, №ას-1203-2018.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ ზიანის ანაზღაურების შესახებ მოსარჩელის მოთხოვნა „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის 9.6, სსკ-ის 709-ე, 394.1 და 408.1 მუხლებიდან გამომდინარეობს, შესაბამისად, სააპელაციო სასამართლოს მითითებული სამართლებრივი ნორმებით გათვალისწინებული სამართლებრივი შედეგის განმაპირობებელი ფაქტობრივი გარემოებები არ დაუდგენია და არც გამოუკვლევია.

საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ საკორპორაციო სამართლის მიზნებისათვის საწარმოს ხელმძღვანელობა/წარმომადგენლობა ორმხრივი სახელშეკრულებო ურთიერთობის ფარგლებში მიღწეული შეთანხმებაა, რომლის ერთი მხარე – მომსახურების გამწევი ვალდებულია, განიოს შეპირებული მომსახურება, ხოლო მეორე მხარე – გადაიხადოს საზღაური. ამ ტიპის შეთანხმება დამყარებულია განსაკუთრებულ ნდობაზე და უფლებით აღჭურვილ პირს, ფიდუციური ვალდებულების ფარგლებში, აძლევს სრულ დამოუკიდებლობას, იურიდიული პირის სახელითა და ხარჯზე განახორციელოს ყველა ის მოქმედება, რაც წესდებით გათვალისწინებული მიზნის მიღწევას შეუწყობს ხელს. ვინაიდან, კერძო სამართლის იურიდიული პირის დირექტორსა და ამ იურიდიულ პირს შორის წარმოშობილი სამართლებრივი ურთიერთობა დავალების ხელშეკრულებაა, რომლის საფუძველზეც, დირექტორი საწარმოს სახელითა და ხარჯზე ახორციელებს მისთვის წესდებით/კანონით მინიჭებულ უფლებამოსილებებს, შესაბამისად, ზიანის თაობაზე საწარმოს მიერ აღძრული სარჩელებიც სახელშეკრულებო მოთხოვნათა ფარგლებში უნდა შემოწმდეს და არა დელიქტური ვალდებულების, როდესაც უნდა დადგინდეს ზიანის ანაზღაურების განმაპირობებელი ყველა წინაპირობა (მართლსაწინააღმდეგო ქმედება – სახელშეკრულებო ვალდებულების დარღვევა, ზიანი, მიზეზობრივი კავშირი და ბრალი).

ვინაიდან განსახილველი სარჩელი არ მიეკუთვნება სსსკ-ით გათვალისწინებულ, ცალკეული დელიქტით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესახებ დავათა კატეგორიას, საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ სისხლის სამართლის საქმეზე მიღებული განაჩენი ვერ შეფასდება სსსკ-ის 309¹⁷.1-ე მუხლით განსაზღვრულ იმ მტკიცებულებად, რომელიც საკმარისი იქნება მოცემულ დავაზე ზიანის მიყენების ფაქტის დასადაგენად. განაჩენი განსახილველ დავაში წარმოადგენს მხოლოდ ერთ-ერთ მტკიცებულებას, რომელიც, სსსკ-ის 105-ე მუხლის შესაბამისად, საჭიროებს სხვა მტკიცებულებებთან ერთობლივად შეფასებას, მით უმეტეს იმ პირობებში, როცა განაჩენით დასტურდება მოპასუხის მხრიდან სახელმწიფოსთვის და არა მოსარჩელისთვის ზიანის მიყენების ფაქტი, რაც ერთმნიშვნელოვნად გამოიციხავს მხოლოდ განაჩენზე დაყრდნობით მოპასუხის მხრიდან კომპანიისთვის ზიანის მიყენების ფაქტობრივი გარემოების დამტკიცების შესაძლებლობას.

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლოს მიერ საგადასახადო შემომწმების აქტი (რომელსაც განაჩენთან ერთად დააფუძნეს გადაწყვეტილება ქვედა ინსტანციის სასამართლოებმა) სრულყოფილად არ გამოკვლეულა და არ შეფასებულა, თუ რამ გამოიწვია საგადასახადო დავალიანების წარმოშობა და რა ბრალი მიუძღვოდა ამაში კომპანიის დირექტორს. შესაბამისად, გამოუკვლეველია განაჩენსა და საგადასახადო შემომწმების აქტს შორის მიზეზშედეგობრივი კავშირი, სახელდობრ, დარიცხული საგადასახადო ვალდებულება წარმოადგენს თუ არა მოპასუხის მიერ ჩადენილი დანაშაულებრივი ქმედების უშუალო შედეგს და რა მოცულობით (ფარგლები).

საკასაციო სასამართლოს აზრით, იმ შემთხვევაში, თუ საქმის ხელახალი განხილვის დროს დადგინდება, რომ დირექტორი საზოგადოების საქმეებს არ უძღვებოდა კეთილსინდისიერად, კერძოდ, არ ზრუნავდა ისე, როგორც ანალოგიურ თანამდებობაზე და ანალოგიურ პირობებში მყოფი ჩვეულებრივი, სალად მოაზროვნე პირი, და არ მოქმედებდა იმ რწმენით, რომ მისი ეს მოქმედება ყველაზე ხელსაყრელი იყო საზოგადოებისათვის, რასაც შედეგად საზოგადოებისათვის ზიანის მიყენება მოჰყვა, სააპელაციო სასამართლომ ზიანის ოდენობის განსაზღვრისას სათანადოდ უნდა გამოიკვლიოს და შეაფასოს, მოპასუხის მიერ მითითებული ფაქტობრივი გარემოება, ამ უკანასკნელის მხრიდან კომპანიის კრედი-

ტის პირადი სახსრებით ნაწილობრივ დაფარვასთან დაკავშირებით.

საკასაციო პალატამ აღნიშნა, რომ სააპელაციო სასამართლოს არ გამოუკვლევია, არსებობდა თუ არა პარტნიორის საზოგადოებიდან გარიცხვის წინაპირობები და არ დაუდგენია პარტნიორის წილის კომპენსირებასთან დაკავშირებული გარემოებები.

პალატამ განმარტა, რომ პარტნიორის საზოგადოებიდან გარიცხვა უკიდურესი ზომაა, შესაბამისად, ასეთი ზომა შეიძლება გამოყენებულ იქნეს მხოლოდ მნიშვნელოვანი საფუძველების არსებობისას. პარტნიორის გარიცხვის მნიშვნელოვანი საფუძველი ამკარაა მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც საზოგადოებამ აღარ უნდა ითმინოს გასარიცხი პარტნიორის კორპორაციულსამართლებრივი მონაწილეობა; სახელდობრ, როდესაც მისი ქცევით შეუძლებელია ან მნიშვნელოვნად რთულდება საზოგადოების მიზნის მიღწევა, რაც აუტანელს გახდის მისი საზოგადოების რიგებში დარჩენას. საუბარია პიროვნულ თვისებებსა და ურთიერთობებზე, როგორცაა, მაგალითად, ნდობის დეფიციტი, ვალდებულებების მძიმე დარღვევა, დანაშაულებრივი საქმიანობა, ნდობის ბოროტად გამოყენება და სხვა პარტნიორებთან დაძაბული ურთიერთობები. საზოგადოებიდან პარტნიორის გარიცხვის საფუძველი შეიძლება, გახდეს არა ყველა სახის, არამედ იმგვარი ზიანი, რომელიც საწარმოს საქმიანობას უშლის ხელს გრძელვადიან პერსპექტივაში და, მაშასადამე, საფრთხეს უქმნის მის არსებობას (სუსგ № ას-812-1099-2009, 09.11.2009).

საკასაციო პალატის მითითებით, პარტნიორის გარიცხვის შესახებ გადაწყვეტილების მიღება წარმოადგენს კომპანიის პარტნიორთა კრების დისკრეციაში შემავალ საკითხს, რომლის მიზანშეწონილობაზეც სასამართლო კონტროლი არ ვრცელდება. სასამართლო შემონმების უფლებამოსილება ვრცელდება მხოლოდ პარტნიორის გარიცხვასთან დაკავშირებით მიღებული გადაწყვეტილების ნამდვილობაზე, სახელდობრ, რამდენადაა დაცული კანონითა და კომპანიის წესდებით განსაზღვრული პროცედურები სადავო გადაწყვეტილების მიღებისას.

ვინაიდან საზოგადოებიდან პარტნიორის გარიცხვის სამართლებრივ შედეგს წილზე საკუთრების უფლების ჩამორთმევა წარმოადგენს, პალატის მოსაზრებით, შესაბამისი ფაქტობრივი წინაპირობების შესრულების შემთხვევაში, საზოგადოებიდან პარტნიორი არ უნდა გაირიცხოს წილის კომპენსაციის საკითხის გადაწყვეტლად, რათა კონსტიტუციით დაცული საკუთრების უფლება არ შეელახოს.

საკასაციო პალატამ, განმარტა, რომ სასამართლომ უნდა დაადგინოს პარტნიორის გარიცხვის უფლების წარმოშობის წინაპირობები და, სსკ-ის 399-ე მუხლის საფუძველზე, რომელიც ითვალისწინებს, მნიშვნელოვანი საფუძველის არსებობისას, ხანგრძლივი სახელშეკრულებო სამართლებრივი ურთიერთობის მოშლის შესაძლებლობას, გამოიკვლიოს საზოგადოების მიერ ამ უფლების გამოყენების მართლზომიერება. სასამართლომ უნდა დაადგინოს პარტნიორის მიერ საზოგადოების წინაშე ნაკისრი ვალდებულების დარღვევა – საზოგადოების მიზნის შელახვა, რის შედეგადაც შეუძლებელი ხდება პარტნიორული ურთიერთობის შენარჩუნება. საზოგადოებისთვის ზიანის მიყენება. პირველ და მეორე წინაპირობას შორის მიზეზობრივი კავშირის არსებობა. გარიცხვის შესახებ სასარჩელო წარმომადგენლისას, სასამართლო ამონმებს, რამდენად კეთილსინდისიერად გამოიყენეს პარტნიორებმა (პარტნიორმა) გარიცხვის უფლება, ხომ არ იყო მათი გადაწყვეტილება მოტივირებული პირადი ინტერესებით, პირადი სარგებლის ან ქონებრივი უპირატესობის მოსაპოვებლად (სუსგ №ას-201-201-2018, 08.10.2018).

პალატის მოსაზრებით, ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოს მხრიდან პარტნიორის გარიცხვის წინაპირობების კვლევისას, მნიშვნელოვანია, რომ ერთმანეთისგან გაიმიჯნოს მოპასუხის – როგორც პარტნიორისა და მოპასუხის, როგორც დირექტორის მოვალეობები და პასუხისმგებლობა კომპანიის წინაშე.

2. შრომითი დავები

2.1.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 394.1., 408.1, 411-ე, სშკ-ის 38.8 მუხლები.

განმარტებები:

იძულებითი განაცდური წარმოადგენს სწორედ იმ ზიანს, რომელიც ეკუთვნის დასაქმებულს, რათა აღდგეს პირვანდელი ვითარება იმ სახით, რომელიც არ იარსებებდა, რომ არ შექმნილიყო ანაზღაურების მავალდებულებელი გარემოება. სსკ-ის 408.1 მუხლით გათვალისწინებული ზიანი (განსახილველ საქმეზე – იძულებითი განაცდური) განსხვავდება სშკ-ის 38.8 მუხლით გათვალისწინებული კომპენსაციისაგან, რადგან ეს უკანასკნელი სასამართლომ სწორედ იმ შემთხვევისათვის უნდა გამოიყენოს, როდესაც შეუძლებელია პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენა.

გადანყვეტილების შედეგი: დასაქმებული სშკ-ის 38-ე მუხლის მე-8 პუნქტში მითითებული რიგითობის გათვალისწინებით აღდგენილ იქნა სამუშაოზე.

დამსაქმებელსა და დასაქმებულს შორის შრომითსამართლებრივ დავაში¹⁵ სამივე ინსტანციის სასამართლომ დაადგინა, რომ დამსაქმებელმა უკანონოდ შეწყვიტა შრომითი ურთიერთობა დასაქმებულთან, რითაც დაარღვია სშკ-ის 37-ე მუხლის მოთხოვნები, ანუ იკვეთება სანარმოს მართლსაწინააღმდეგო და ბრალეული მოქმედება და ზიანი, ვინაიდან დასაქმებულმა ვერ მიიღო შრომის ანაზღაურების სახით ის შემოსავალი, რასაც მიიღებდა, რომ არა სანარმოს უკანონო მოქმედება, მას დაეკისრა იძულებითი განაცდურის ანაზღაურება. სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით – დასაქმებულის სარჩელი სამუშაოზე აღდგენის ნაწილში არ დაკმაყოფილდა, ხოლო განაცდურის ანაზღაურების ნაწილში ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა. მის სასარგებლოდ, დამსაქმებელს დაეკისრა გარკვეული თანხის გადახდა, საიდანაც, კანონმდებლობით დადგენილი წესით, გამოიქვითებოდა საშემოსავლო გადასახადი.

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ დასაქმებულის სამუშაოდან გათავისუფლების ბრძანების უკანონოდ (ბათილად) ცნობის შემთხვევაში, სშკ-ის 38-ე მუხლის მე-8 პუნქტში მითითებულია დამსაქმებლის ვალდებულება, რომელიც რამდენიმე შესაძლებლობას მოიცავს, თუმცა კანონმდებლის მიერ დადგენილი წესი არ შეიძლება, იმგვარად განიმარტოს, რომ სასამართლოს, დისკრეციული უფლებამოსილებით, ძალუძს მოხმობილი ნორმის დანაწესის საკუთარი შეხედულებისამებრ გამოყენება. სშკ დამსაქმებელს ავალდებულებს „პირვანდელ სამუშაო ადგილზე აღადგინოს პირი, რომელსაც შეუწყდა შრომითი ხელშეკრულება ან უზრუნველყოს ის ტოლფასი სამუშაოთი, ან გადაუხადოს მას კომპენსაცია სასამართლოს მიერ განსაზღვრული ოდენობით“. მითითებული რეგულაციით დამსაქმებლისათვის დადგენილია უკანონოდ გათავისუფლებული დასაქმებულის პირვანდელ სამუშაოზე აღდგენა, ხოლო, თუკი შეუძლებელია, მაშინ მომდევნო რიგითობით დადგენილი ვალდებულებების შესრულება.

საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ, განსახილველ შემთხვევაში, განხორციელებულია სსკ-ის 394-ე მუხლის პირველი ნაწილით, 408-ე მუხლის პირველი ნაწილითა და 411-ე მუხლით გათვალისწინებული სამართლებრივი წანამძღვრები.

საკასაციო სასამართლომ ახალი გადაწყვეტილებით შეცვალა სამართლებრივი შედეგი, აღადგინა დასაქმებული წინანდელ თანამდებობაზე და დამსაქმებელს იძულებითი განაცდური დააკისრა.

¹⁵ სუს გადაწყვეტილება, 29 იანვარი, 2016, საქმე №ას-951-901-2015.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ იძულებითი განაცდური წარმოადგენს სწორედ იმ ზიანს, რომელიც ეკუთვნის დასაქმებულს, რათა პირვანდელი მდგომარეობა აღდგეს იმ სახით, რომელიც არ იარსებებდა, რომ არ შქმნილიყო ანაზღაურების მავალდებულებელი გარემოება. სსკ-ის 408.1 მუხლით გათვალისწინებული ზიანი (განსახილველ საქმეზე – იძულებითი განაცდური) განსხვავდება სშკ-ის 38.8 მუხლით გათვალისწინებული კომპენსაციისაგან, რადგან ეს უკანასკნელი სასამართლომ სწორედ იმ შემთხვევისათვის უნდა გამოიყენოს, როდესაც შეუძლებელია პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენა.

2.2.

გამოყენებული ნორმები: სშკ-ის მე-2, 21-ე, 22.4., 26-ე, 36.2.მ., 36.4. მუხლები

ბანმართება: ხელშეკრულების დარჩენილი ვადის განმავლობაში პირვანდელ მდგომარეობით დასაქმებულის აღდგენა-განაცდურის მიღება გამორიცხავს დამატებით გამოუყენებელი შვებულებისათვის კომპენსაციის მიღების შესაძლებლობას.

გადანყვიტილების შედეგი: დასაქმებულის სარჩელი უარყოფილ იქნა გამოუყენებელი შვებულებისათვის კომპენსაციისა და განაცდურის ერთდროულად მიღების შეუძლებლობის გამო.

დავაში, სადაც დასაქმებული ითხოვს სამუშაოდან გათავისუფლების თაობაზე სანარმოს (დამსაქმებლის) ბრძანების ბათილად ცნობას, იძულებითი განაცდურის ანაზღაურებასა და გამოუყენებელი შვებულებისთვის კომპენსაციის დაკისრებას საკასაციო სასამართლოს მსჯელობის საგანს დამსაქმებლის საკასაციო საჩივრის ფარგლებში გამოუყენებელი შვებულებისთვის კომპენსაციის დაკისრების კანონიერება წარმოადგენს.

სასამართლომ მართებულად მიიჩნია კასატორის პოზიცია, რომ ერთნაირი შრომითი ხელშეკრულებების პირობებში დამსაქმებლისათვის იძულებითი მოცდენის პერიოდის შრომის ანაზღაურების სრულად დაკისრება გამორიცხავს დამატებით გამოუყენებელი შვებულების კომპენსაციას, რამდენადაც დაკისრებული თანხა მოიცავდა შრომითი ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ სრულ ანაზღაურებას და დამატებით მე-13 თვის ანაზღაურებას ხელშეკრულება არ ითვალისწინებდა. შესაბამისად, დასაქმებულის სარჩელი გამოუყენებელი შვებულებისთვის კომპენსაციის დაკისრების მოთხოვნით უარყო.¹⁶

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ ანაზღაურებადი შვებულება წარმოადგენს შრომის სამართლით გარანტირებულ და საგამონაკლისო შემთხვევას, როდესაც დასაქმებული არ ასრულებს სამუშაოს, თუმცა ამ პერიოდის განმავლობაში მას ეძლევა შრომის ანაზღაურება, შესაბამისად, გამოუყენებელი შვებულების საკითხი, თუ ხელშეკრულება სხვა დამატებითი მატერიალური სიკეთით დასაქმებულის სარგებლობას არ ითვალისწინებს (მაგალითად ე.წ მეცამეტე ხელფასის ანაზღაურება), მოიცავს კალენდარული წლის (სკ-ის 126.1 მუხლი) განმავლობაში დასაქმებულის შესაძლებლობას, ისარგებლოს დასვენების უფლებით, თუმცა, სრულად მიიღოს ამ პერიოდის შრომის ანაზღაურება.

საკასაციო პალატამ აღნიშნა, რომ არც მხარეებს არ მიუთითებიათ და არც ქვემდგომ სასამართლოებს არ დაუდგენიათ ფაქტობრივი გარემოება იმის თაობაზე, რომ მოსარჩელესთან დადებული 1-წლიანი შრომითი ხელშეკრულება, გარდა კანონით გარანტირებული შრომის ანაზღაურებისა, დამატებითი კომპენსაციის მიღების შესაძლებლობას აძლევდა დასაქმებულს, ამასთანავე, უდავოა, რომ გათავისუფლების შესახებ დამსაქმებლის ცალმხრი-

¹⁶ სუს გადაწყვეტილება 28 ოქტომბერი, 2016, №ას-578-553-2016.

ვი ნება იყო კანონსაწინააღმდეგო (სკ-ის 54-ე მუხლი), რასაც ხელშეკრულების დარჩენილი ვადის განმავლობაში დასაქმებულის პირვანდელ მდგომარეობაში აღდგენა-განაცდურის მიღება მოჰყვა შედეგად (შკ-ის 32-ე და სკ-ის 411-ე მუხლები).

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ ბრძანების ბათილად ცნობით გამოწვეული პირის უფლებრივი რესტიტუცია, სკ-ის 408-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, იწვევს იმ მდგომარეობის აღდგენას, რაც ხელშეკრულების უსაფუძვლოდ მოშლის არარსებობის შემთხვევაში იქნებოდა. თავად რესტიტუციის სამართლებრივი არსი გამორიცხავს დამსაქმებლისათვის იმაზე მეტი ქონებრივი პასუხისმგებლობის დაკისრების შესაძლებლობას, ვიდრე ვალდებულების ჯეროვანი შესრულების შემთხვევაში იარსებებდა, რაც არსებითად განსხვავდება იმგვარი ვითარებისაგან, როდესაც პირი, რომელსაც ანაზღაურებადი შვებულების უფლება ჰქონდა მოპოვებული და სრულად ან ნაწილობრივ არ უსარგებლია ამ უფლებით, დაკავებული თანამდებობიდან გათავისუფლდება დამსაქმებლის მიზეზით და სადავოდ არ გახდის გათავისუფლების მართლზომიერებას.

2.3.

გამოყენებული ნორმები: სკ-ის 316.1., სსსკ-ის 3.1., 248-ე, 266-ე, სშკ-ის მე-2, 31-ე, 34-ე მუხლები.

განმარტება: სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით სადავო პერიოდში მოპასუხისათვის მოსარჩელის სასარგებლოდ დაკისრებული თანხის მოსარჩელის მიერ მიუღებლობა, მისთვის შრომის ანაზღაურების ანგარიშსწორების დაყოვნებასთან ვერ გაიგივდება, რადგან, რეალურად, ზემომითითებული დროის მონაკვეთში მოსარჩელე შრომის ანაზღაურების ანგარიშსწორების მოცდენის სუბიექტი კი აღარ არის, არამედ სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით მის სასარგებლოდ დადგენილი თანხის დაყოვნების სუბიექტია და ეს ვითარება მას სშკ-ის 31-ე მუხლის მე-3 ნაწილით გათვალისწინებული კანონისმიერი საურავის მიღების უფლებას არ ანიჭებს.

გადანწყვეტილების შედეგი: სარჩელი არ დაკმაყოფილდა დაუსაბუთებლობის გამო.

ერთ-ერთი საქმის ფაბულის მიხედვით¹⁷ დასაქმებულთან შრომითი ურთიერთობა 2011 წლის 22 თებერვლიდან უკვე შეწყვეტილი იყო და მას სასამართლოში სარჩელი ჰქონდა აღძრული მოპასუხის წინააღმდეგ სამუშაოზე აღდგენისა და 2011 წლის 22 თებერვლიდან 2012 წლის 10 აპრილამდე, ყოველთვიურად 650 ლარის იძულებითი განაცდურის ანაზღაურების, ასევე, აღნიშნული პერიოდისათვის ანგარიშსწორების დაყოვნების ყოველი დღისათვის პირგასამტეხლოს, დაყოვნებული თანხის 0.07%-ის, ანაზღაურების მოთხოვნით. სასამართლომ 2013 წლის 19 ნოემბრის გადაწყვეტილებით სრულად დააკმაყოფილა სარჩელი. პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება კანონიერ ძალაში შევიდა 2014 წლის 7 აპრილს.

დასაქმებულმა ახალი სარჩელით გადაწყვეტილების აღსრულებამდე იძულებითი განაცდურის ანგარიშსწორების დაყოვნების გამო მოპასუხისათვის კანონისმიერი პირგასამტეხლოს (დაყოვნების ყოველი დღისათვის დაყოვნებული თანხის 0.07%) დაკისრება მოითხოვა.

საკასაციო პალატამ სარჩელი უარყო შემდეგი დასაბუთებით: მატერიალურ-სამართლებრივი მოთხოვნა წარმოადგენს პირის სამართლის ნორმით/ნორმებით უზრუნველყოფილ უფლებას, კონკრეტული მოვალისაგან მოითხოვოს შესრულება (ასევე მოქმედებისაგან

¹⁷ სუს გადაწყვეტილება, 27 ოქტომბერი, 2016, №ას-268-255-2016.

თავის შეკავებაც სსკ-ის 316.1 მუხლი). ამ უფლების ძალით კრედიტორს (მოსარჩელეს) კონკრეტულ ფაქტობრივ გარემოებებზე დაყრდნობით კონკრეტული მიზნის მისაღწევად, მხოლოდ ერთხელ შეუძლია, აღძრას სარჩელი. მოსარჩელე თვითონ განსაზღვრავს დავის საგანს, ანუ მოთხოვნის ფარგლებს (სსკ-ის 3.1. მუხლი), შესაბამისად, სასამართლოც ამ ფარგლებითაა შეზღუდული (სსკ-ის 248-ე მუხლი). მოსარჩელეს 2013 წლის 19 ნოემბრის გადაწყვეტილებით დამთავრებულ პროცესშივე შეეძლო გადაწყვეტილების აღსრულებამდე იძულებითი განაცდურის ანგარიშსწორების დაყოვნების გამო მოპასუხისათვის კანონისმიერი პირგასამტეხლოს (დაყოვნების ყოველი დღისათვის დაყოვნებული თანხის 0.07%) დაკისრება მოეთხოვა, რაც არ გაუკეთებია.

სსკ-ის 266-ე მუხლის საფუძველზე, რომელიც გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლის შემდეგ მხარეებს უფლებას უკარგავს, ხელახლა განაცხადონ სასამართლოში იგივე სასარჩელო მოთხოვნები იმავე საფუძველზე, პალატამ მიუთითა, რომ მოსარჩელის მიერ თავდაპირველად აღძრული სარჩელი მოთხოვნის გათვალისწინებით, მოპასუხეს ანგარიშსწორების დაყოვნების ყოველი დღისათვის დაყოვნებული თანხის 0.07% დაჰკისრებოდა 2011 წლის 22 თებერვლიდან 2012 წლის 10 აპრილამდე, სასამართლომ დააკმაყოფილა. ამჟამად კი, განსახილველი სარჩელით მოსარჩელე იმავე მოთხოვნას აყენებს, იმავე საფუძველით, წინა სარჩელისგან განსხვავდება მხოლოდ ასანაზღაურებელი თანხის დროის მონაკვეთში და მოთხოვნა დაუშვებელია.

პალატამ მიიჩნია, რომ მოთხოვნა დაუსაბუთებელია იმ საფუძველითაც, რომ არ არის განხორციელებული იმ ნორმებით (სშკ-ის მე-2 მუხლის პირველი და მეორე ნაწილები და 31-ე მუხლის მესამე ნაწილი) გათვალისწინებული სამართლებრივი შედეგის განმაპირობებელი ყველა ფაქტობრივი წინაპირობა, საიდანაც ეს მოთხოვნა უნდა გამომდინარეობდეს. 2012 წლის 10 აპრილიდან 2014 წლის 4 სექტემბრამდე იძულებითი განაცდურის ანგარიშსწორების დაყოვნების გამო მოპასუხისათვის კანონისმიერი პირგასამტეხლოს (დაყოვნების ყოველი დღისათვის დაყოვნებული თანხის 0.07%), 6 828 ლარის დაკისრების მოთხოვნა სშკ-ის მე-2 მუხლის პირველი და მეორე ნაწილებიდან და 31-ე მუხლის მესამე ნაწილიდან გამომდინარეობს, რომლის მიხედვითაც: ა) მხარეებს შორის არსებული შრომითი ურთიერთობა არ უნდა იყოს შეწყვეტილი. ბ) შეთანხმებული შრომის ანაზღაურება ყოველთვიურად უნდა გაიცემოდეს. გ) დამსაქმებელმა უნდა დაარღვიოს ძირითადი ვალდებულება – მან უნდა გადააცილოს შრომის ანაზღაურების შეთანხმებულ ვადას ან საბოლოო ანგარიშსწორების კანონით დადგენილ შეიღწეიან ვადას (სშკ-ის 34-ე მუხლი).

საკასაციო სასამართლომ გაიზიარა დამსაქმებლის მსჯელობა იმის თაობაზე, რომ სშკ-ის 31-ე მუხლის მესამე ნაწილი ვრცელდება მხოლოდ არსებული შრომითი ურთიერთობების იმ სფეროზე, როდესაც შრომის ანაზღაურება (ხელფასი) ყოველდღეა. განსახილველ შემთხვევაში, შრომის ანაზღაურების დაყოვნების გამო, სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით, მოსარჩელის სასარგებლოდ, მოპასუხეს ანგარიშსწორების დაყოვნების ყოველი დღისათვის დაყოვნებული თანხის 0.07%-ის გადახდა 2011 წლის 22 თებერვლიდან 2012 წლის 10 აპრილამდე დაეკისრა და 2014 წლის 10 ივლისს აუნაზღაურდა. რაც შეეხება 2012 წლის 10 აპრილიდან 2014 წლის 10 ივლისამდე დროის მონაკვეთში მითითებული თანხის ანაზღაურების დაყოვნების გამო აღძრულ მოთხოვნას, სშკ-ის 31-ე მუხლის მე-3 ნაწილის რეგულირების სფეროში ვერ მოექცევა, რადგან იგი უკვე აღარ წარმოადგენს დამსაქმებელსა და დასაქმებულს შორის მიმდინარე შრომითი ურთიერთობის ფარგლებში წარმოშობილ მოთხოვნას – შრომის ანაზღაურების ანგარიშსწორების დაყოვნების გამო დაყოვნებული თანხის პროცენტის ანაზღაურების შესახებ.

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით სადავო პერიოდში მოპასუხისათვის მის სასარგებლოდ დაკისრებული თანხის მოსარჩელის მიერ მიუღებლობა, მისთვის შრომის ანაზღაურების ანგა-

რიშნორების დაყოვნებასთან ვერ გაიგივდება, რადგან, რეალურად, მოსარჩელე არა შხემომითითებული დროის მონაკვეთში შრომის ანაზღაურების ანგარიშსწორების მოცდენის, არამედ სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით მის სასარგებლოდ დადგენილი თანხის დაყოვნების სუბიექტია და ეს ვითარება მას სშკ-ის 31-ე მუხლის მე-3 ნაწილით გათვალისწინებული კანონისმიერი საურავის მიღების უფლებას არ ანიჭებს.

2.4.

ბამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 54-ე, 408-ე, სშკ-ის 37-ე, 38-ე, 44-ე მუხლები.

ბანმარტაბა: შრომითი ურთიერთობის შეწყვეტის თაობაზე დამსაქმებლის ნების არა-მართლზომიერება დასაქმებულის სრულ უფლებრივ რესტიტუციას იწვევს, ანუ უნდა აღდგეს ის მდგომარეობა, რომელიც იარსებებდა, რომ არ შექმნილიყო ანაზღაურების მავალდებულებელი გარემოებები.

გადანყვეტილების შედეგი: გაუქმდა სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება სარჩელის უარყოფის შესახებ და სარჩელი შპს-ს მიმართ ბრძანების ბათილად ცნობის, სამუშაოზე აღდგენისა და იძულებითი განაცდურის ანაზღაურების თაობაზე დაკმაყოფილდა.

საკასაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით გაუქმდა სარჩელის უარყოფის შესახებ სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება და სარჩელი შპს-ს მიმართ ბრძანების ბათილად ცნობის, სამუშაოზე აღდგენისა და იძულებითი განაცდურის ანაზღაურების თაობაზე დაკმაყოფილდა.¹⁸ სასამართლომ უდავოდ მიიჩნია, რომ რეორგანიზაცია, რასაც მოჰყვა მოსარჩელის გათავისუფლება, მოპასუხე სანარმოს ერთპიროვნული პარტნიორის ნებით გაცხადებული ეკონომიკური გარემოებების ცვლილების საფუძველზე განხორციელდა და დამსაქმებლის გადაწყვეტილება სამუშაო ძალის შემცირების თაობაზე მონონებულია უფლებამოსილი პირის მიერ. გათავისუფლებამდე დასაქმებულს ეკავა სპეციალისტის თანამდებობა (ქუთაისი). საყურადღებოა, რომ საკასაციო სასამართლოს სხდომაზე დამსაქმებლის უფლებამოსილმა წარმომადგენელმა განმარტა, რომ მოსარჩელის სამტატო ერთეულის დასახელების მიუხედავად (სპეციალისტი „ქუთაისი“), იგი სათავო ოფისს ეკუთვნოდა, ამასთანავე, რეორგანიზაციის გადაწყვეტილება ემყარება დამსაქმებლის იმ არგუმენტაციას, რომ ამ ცვლილების შედეგად უფროსი სპეციალისტი დაქვეითდა და გახდა მთავარი სპეციალისტი, ხოლო, მთავარი სპეციალისტი ასევე დაქვეითდა და დაიკავა სპეციალისტის თანამდებობა. სასამართლომ პროცესუალური ეკონომიის პრინციპიდან გამომდინარე, თავად შეაფასა დამსაქმებლის მიერ გამოთქმული ზემოაღნიშნული პოზიცია და საქმეში არსებული სხვა მტკიცებულებების, ასევე, სააპელაციო სასამართლოს მიერ დადგენილი გარემოებების ინდივიდუალურად და ერთობლივად, ყოველმხრივი, სრული და ობიექტური შეფასების შედეგად დადასტურებულად (სსსკ-ის 131-ე მუხლი) მიიჩნია ის გარემოება, რომ მოსარჩელის მიერ გათავისუფლებამდე დაკავებული სამტატო ერთეული შენარჩუნებულია, რამდენადაც დღეისათვის კვლავ არსებობს სათავო ოფისის კუთვნილი სპეციალისტის შტატი იმ ცვლილებით, რომ მას დამატებით აღარ ეწოდება „ქუთაისი“, ხოლო რეალურად, განხორციელებული სტრუქტურული ცვლილება შეეხო არა სპეციალისტს, არამედ, უფროს სპეციალისტს, რომელიც დაქვეითდა და გახდა მთავარი სპეციალისტი, ხოლო მთავარმა სპეციალისტმა დაიკავა სპეციალისტის შტატი.

საკასაციო სასამართლოს დასკვნით, ვინაიდან სშკ-ის 37-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ა“

¹⁸ სუს გადაწყვეტილება, 27 იანვარი, 2017, №ას-943-908-2016.

ქვეპუნქტით გათვალისწინებული გარემოებების შედეგად მოსარჩელის მიერ დაკავებული თანამდებობის გაუქმება ან ხელშეკრულების შეწყვეტის სხვა მართლზომიერი წინაპირობის არსებობა არ დასტურდება, ამასთანავე, არ იკვეთება კასატორთან შრომითი ურთიერთობის შეწყვეტის თაობაზე დამსაქმებელი მენარმის უპირატესი ინტერესი, შესაბამისად, დამსაქმებლის ბრძანება ბათილად უნდა იქნას მიჩნეული, მისი გამოცემის კანონით დადგენილი (სშკ-ის 37-ე მუხლი) წინაპირობების (სკ-ის 54-ე მუხლი) არარსებობის გამო. მითითებულიდან გამომდინარე, სასამართლომ მართლზომიერად მიიჩნია მოსარჩელისათვის იძულებითი განაცდურის ანაზღაურება.

2.5.

გამოყენებული ნორმები: სშკ-ის მე-6, 32-ე მუხლის პირველი პუნქტისა და 44-ე მუხლები, სსკ-ის 408-ე და 411-ე მუხლები.

განმარტება: პირგასამტეხლოს მოთხოვნის ფაქტობრივ საფუძველს მხარეთა შორის არსებული ფულადი ვალდებულება წარმოადგენს ანუ გადახდის ვალდებულების არსებობა აშკარაა საბოლოო ანგარიშსწორების გადაუხდელობის დროს – ხელფასის, გამოუყენებელი შვებულების სახით, რაც შრომითი ხელშეკრულების მოქმედების პერიოდში გასაცემ თანხას წარმოადგენს. ნებისმიერ ანაზღაურებასა თუ ანგარიშსწორებაში, რომლის დაყოვნებაც კანონი უკავშირებს დაყოვნებული დღისათვის გადახდის ვალდებულებას, არ იგულისხმება განაცდური, ვინაიდან არა სახელშეკრულებო შეთანხმება, არამედ დასაქმებულისათვის მიყენებული ზიანის ანაზღაურების სახეა.

გადანყვეტილების შედეგი: დასაქმებულის სარჩელი იძულებითი განაცდურის ანაზღაურების ნაწილში დაკმაყოფილდა, ხოლო პირგასამტეხლოს დაკისრების ნაწილში უარყოფილ იქნა.

საკასაციო სასამართლომ დასაქმებულსა და დამსაქმებელს (მენარმეს) შორის დავაში შეამოწმა დასაქმებულის მოთხოვნა განაცდურის ანაზღაურებისა და ანაზღაურების დაყოვნების ყოველი დღისთვის პირგასამტეხლოს დაკისრების თაობაზე და გადანყვეტილებით ნაწილობრივ დააკმაყოფილა იგი, კერძოდ, მოთხოვნა დაკმაყოფილდა იძულებითი განაცდურის ანაზღაურების ნაწილში, ხოლო პირგასამტეხლოს დაკისრების ნაწილში უარყოფილ იქნა.¹⁹

საკასაციო პალატამ აღნიშნა, რომ დასაქმებულთან გაფორმებული ხელშეკრულება სშკ-ის მე-6 მუხლის საფუძველზე ტრანსფორმირდა რა განუსაზღვრელი ვადით დადებულ ხელშეკრულებად, სადავო ბრძანება შრომითი ხელშეკრულების ვადის გასვლის საფუძველით შეწყვეტის შესახებ ბათილია (სსკ-ის 54-ე მუხლი). შესაბამისად, პალატამ მიიჩნია, რომ მოპასუხე სანარმოს უნდა დაეკისროს იძულებით გაცდენილი დროის მანძილზე მიყენებული ზიანის ანაზღაურება სშკ-ის 32-ე მუხლის პირველი პუნქტისა და 44-ე მუხლის, აგრეთვე, სსკ-ის 408-ე და 411-ე მუხლების სამართლებრივი საფუძველით (სუსგ №ას-469-450-2016, 29.06.2016), ხოლო პირგასამტეხლოს სახით იძულებითი განაცდური თანხის დაყოვნების ყოველი დღისთვის, ამ თანხის 0.07 პროცენტის გადახდის დაკისრებაზე მოსარჩელის მოთხოვნა უარყოფილია სამართლებრივად ვარგისი საფუძველის არარსებობის გამო. საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ, სშკ-ის 31-ე მუხლის თანახმად, პირგასამტეხლოს მოთხოვნის ფაქტობრივ საფუძველს მხარეთა შორის არსებული ფულადი ვალდებულება წარმოადგენს, ანუ გადახდის ვალდებულება არსებობს საბოლოო ანგარიშსწორების

¹⁹ სუს გადანყვეტილება, 09 მარტი, 2018, №ას-82-82-2018.

გადაუხდელობის დროს – ხელფასის, გამოუყენებელი შვებულების სახით, რაც შრომითი ხელშეკრულების მოქმედების პერიოდში გასაცემ თანხას წარმოადგენს. ნებისმიერ ანაზღაურებასა თუ ანგარიშსწორებაში, რომლის დაყოვნებასაც კანონი უკავშირებს დაყოვნებული დღისათვის გადახდის ვალდებულებას, არ შეიძლება მოვიზიაროთ განაცდური, ვინაიდან განაცდური არა სახელშეკრულებო შეთანხმება, არამედ დასაქმებულის ზიანის ანაზღაურების სახეა (იხ. სუსგ 30/09/2013, №ას-285-271-2013).

2.6.

გამოყენებული ნორმები: სმკ-ის 38.8.-ე, 44-ე, სსკ-ის 394.1.-ე, 408-ე მუხლები.

განმარტაბები: სამედიცინო მომსახურების გამწევი ვალდებულებები იყო, პაციენტების უპირატესი ინტერესის გათვალისწინებით სამედიცინო მომსახურებისგან ჩამოეცილებინა დასაქმებული, რომელმაც თავისი სამსახურებრივი მოვალეობა არაერთგზის უხეშად დაარღვია.

გადანყვეტილების შედეგი: დასაქმებულის სარჩელი უარყოფილ იქნა სამუშაოდან მართლზომიერად გათავისუფლების გამო.

მენარმე-დამსაქმებლის წინააღმდეგ შრომითსამართლებრივ დავაში დასაქმებულმა შრომითი ხელშეკრულების შეწყვეტის შესახებ გადანივთილების ბათილად ცნობა და იძულებითი განაცდურის ანაზღაურება მოითხოვა. ქვემოთ მოხსენიებული ინსტანციის სასამართლოებმა მოთხოვნა დააკმაყოფილეს. საკასაციო სასამართლომ გადანივთილებით სარჩელი უარყო.²⁰

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ მოსარჩელეს არ გააჩნდა დაკავებული თანამდებობის/შესასრულებელი სამუშაოს შესატყვისი კვალიფიკაცია და პროფესიული უნარ-ჩვევები, შესაბამისად, დამსაქმებლის მიერ მისი სამუშაოდან გათავისუფლება განხორციელდა მართლზომიერად და მოსარჩელესთან შრომითი ხელშეკრულების შეწყვეტის შესახებ გადანივთილების ბათილად ცნობის საფუძველი არ არსებობს.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ დადგენილი სასამართლო პრაქტიკის მიხედვით, შრომითსამართლებრივ დავებს მტკიცების ტვირთის განაწილების გარკვეული თავისებურება ახასიათებს, რასაც მტკიცებულებების წარმოდგენის თვალსაზრისით, დამსაქმებლისა და დასაქმებულის არათანაბარი შესაძლებლობები განაპირობებს. ამდენად, მტკიცების ტვირთის განაწილების სპეციალური სტანდარტით, სწორედ დამსაქმებელია ვალდებული, ადასტუროს დასაქმებულის სამსახურიდან გათავისუფლების კანონიერი და საკმარისი საფუძვლის არსებობა. ამგვარი სტანდარტის გამოყენების ნორმატიულ საფუძველს ქმნის ის, რომ დამსაქმებელს აქვს მტკიცებითი უპირატესობა, სასამართლოს წარუდგინოს მისთვის ხელსაყრელი მტკიცებულებები (შდრ. სუსგ № ას-483-457-2015, 07.10.2015).

საკასაციო სასამართლომ დაუსაბუთებლად მიიჩნია, სააპელაციო პალატის დასკვნა, რომ მოპასუხემ ვერ უზრუნველყო მისი წილი მტკიცების ტვირთის რეალიზება, რაც, პალატის მოსაზრებით, გამოიხატა იმით, რომ მან ვერ შეძლო სასარჩელო მოთხოვნის საფუძველად მითითებული გარემოებების უტყუარობის გაქარწყლება და მოსარჩელის სამუშაოდან გათავისუფლების საფუძველად მითითებული ფაქტობრივი გარემოებების დადასტურება. საკასაციო სასამართლოს აზრით, სააპელაციო სასამართლოს ეს დასკვნა არა მარტო დამაჯერებლობასაა მოკლებული, არამედ წინააღმდეგობრივიცაა, რადგანაც პალატა აფასებს რა მოპასუხის მიერ წარმოდგენილ მტკიცებულებებს, აღნიშნავს რომ დასაქმებული სამსახურიდან მხოლოდ იმ შემთხვევაში უნდა გათავისუფლებულიყო, როდესაც, მის მიერ

²⁰ სუს გადანივთილება, 17 აპრილი, 2019, №ას-1649-2018.

ჩადენილი გადაცდომის (დარღვევის) ხასიათიდან და სიმძიმიდან გამომდინარე, უფრო მსუბუქი სანქციის შეფარდებას აზრი ექნებოდა დაკარგული, ანუ არ უარყოფს დამსაქმებლის მხრიდან გადაცდომის ჩადენის ფაქტს.

საკასაციო სასამართლომ სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობის სანინაალმდეგოდ მიიჩნია, რომ განსახილველ შემთხვევაში, დამსაქმებელმა წარმატებით გაართვა თავი მის მიერ შესაგებელში მითითებული გარემოებების მტკიცების მოვალეობას და, შესაბამისად, დასაქმებულთან შრომითი ურთიერთობის შეწყვეტის მართლზომიერება ცხადად და დამაჯერებლად დაასაბუთა. მოპასუხე, რომელიც ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში საქმიანობს, ვალდებულია, დაიცვას თითოეული მოქალაქის/პაციენტის უფლება და კეთილდღეობა, რომელსაც უფლება აქვს სამედიცინო მომსახურების ყველა გამწვევისაგან მიიღოს ქვეყანაში აღიარებული და დანერგილი პროფესიული და სამომსახურეო სტანდარტების შესაბამისი სამედიცინო მომსახურება. აღნიშნულიდან გამომდინარე, მოპასუხე არათუ უფლებამოსილი, არამედ ვალდებულიც იყო, პაციენტების უპირატესი ინტერესის გათვალისწინებით სამედიცინო მომსახურებისგან ჩამოეცილებინა მოსარჩელე. ამ დასკვნის შესაძლებლობას იძლევა ის გარემოება, რომ მოსარჩელე სამედიცინო ცენტრში მუშაობის უკანასკნელ თვეებში დაკისრებული მოვალეობების შესრულებისას უხეშ შეცდომებს უშვებდა, რაც გამოიხატებოდა პაციენტების ანალიზების არასწორ კვლევისა და შედეგებში, რაც შრომითი ურთიერთობის შეწყვეტის საფუძველი გახდა.

2.7.

ბაიოყენილი ნორმები: სმკ-ის 44-ე, სსკ-ის 394.1, 408.1 და 409-ე მუხლები.

ბანმარტაბა: დაზარალებული მხარის ინტერესის დაცვა შესაძლებელი იქნებოდა დელიქტის მარეგულირებელი ნორმებით, თუ დარღვევა არასახელშეკრულებო ხასიათის იქნებოდა. სახელშეკრულებო მოვალეობის შესრულებისას გულისხმიერების ვალდებულების დარღვევისათვის კი, გამოიყენება სახელშეკრულებო ვალდებულების დარღვევისათვის გათვალისწინებული ზოგადი მოთხოვნის საფუძველები, მათ შორის, ზიანის ანაზღაურების (სსკ-ის 394-ე მუხლი).

დაბრუნების საფუძველი: სასამართლომ უნდა გაარკვიოს დავის გადანყვეტისათვის არსებითი მნიშვნელობის მქონე გარემოებები, კერძოდ, გამიჯნოს მოპასუხის მიერ ხელშეკრულებით ნაკისრი ძირითადი და, პირობითად, არაძირითადი ვალდებულებები და გაარკვიოს, დაარღვია თუ არა მოპასუხემ არაძირითადი სახელშეკრულებო ვალდებულება, რის შემდეგ შეიძლება, განსაზღვროს ზიანის ოდენობა.

დამსაქმებელმა (სანარმომ) სარჩელი აღძრა სასამართლოში მოპასუხის (33%-იანი წილის მფლობელი პარტნიორისა და ფინანსური საკითხების მმართველის) მიმართ მიყენებული ზიანის დაკისრების მოთხოვნით. მოსარჩელე ამტკიცებდა, რომ ფინანსურმა მენეჯერმა დაარღვია შრომითი ურთიერთობიდან გამომდინარე საზოგადოების წინაშე ნაკისრი ვალდებულება, კერძოდ, მოპასუხე დაეუფლა საზოგადოების შემოსავალში აღურიცხავ თანხას, რომელთა ხარჯვის დამადასტურებელი დოკუმენტები საზოგადოებაში არ არსებობს. საქალაქო სასამართლომ სარჩელი უარყო, მაგრამ სააპელაციო სასამართლომ იგი სრულად დააკმაყოფილა. საკასაციო სასამართლომ გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს გადანყვეტილება და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა იმავე სასამართლოში.²¹

მოსარჩელის მიერ მითითებული ფაქტობრივი გარემოებებიდან გამომდინარე, საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ ზიანის ანაზღაურების თაობაზე მისი მოთხოვნის სამართლებრივი

²¹ სუს განჩინება, 22 აპრილი, 2016, №ას-458-432-2014.

საფუძველია სპკ-ის 44-ე, სსკ-ის 394.1, 408.1 და 409-ე მუხლები.

პალატამ მიიჩნია, რომ საქმეზე წარდგენილი მტკიცებულებებით, შინაგანანესით, სადავო ბრძანებებით, მხარეთა ახსნა-განმარტებებითა და აუდიტის დასკვნებით, მოპასუხის მიერ შრომითი ხელშეკრულების ძირითადი ვალდებულების დარღვევა დგინდება, თუმცა, რადგან მოპასუხე (კასატორი) ამტკიცებს, ალურიცხავ თანხას არ დაუფლებია და დირექტორი განკარგავდა, ამით ფაქტობრივად მიუთითებს, რომ გულისხმიერების ვალდებულება – ე.წ. არაძირითადი სახელშეკრულებო ვალდებულება არ დაურღვევია. ეს უკანასკნელი კი, ნიშნავს, რომ ყოველმა მხარემ უზრუნველყოს მეორე მხარის იმ ქონებრივი და არაქონებრივი ინტერესების დაცვა, რომელზეც მას ხელი მიუწვდება და ხელშეკრულებით ნაკისრი შესრულების ვალდებულების მიღმაა.

ქვედა ინსტანციის სასამართლოებმა დავის გადაწყვეტისათვის იხელმძღვანელეს სსკ-ის 992-ე მუხლით, რაც, პალატის მოსაზრებით, არასწორია. საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ, ვინაიდან გულისხმიერების ვალდებულების მიზანი, ძირითადად, სხვა პირის აბსოლუტური უფლებების (სიცოცხლე, ჯანმრთელობა, საკუთრება) დაცვაა, ის დელიქტური მოთხოვნით დაცულ სიკეთეს ემსგავსება, თუმცა, მოცემულ შემთხვევაში, გადამწყვეტი ისაა, რომ ზიანი სახელშეკრულებო ვალდებულების შესრულების პროცესშია წარმოშობილი და არ სცილდება სახელშეკრულებო (არაძირითადი) პასუხისმგებლობის ფარგლებს, კერძოდ, ბუღალტრის ვალდებულება, რომ დამსაქმებლის თანხა არ მიეთვისებინა, სახელშეკრულებო ურთიერთობის სპეციფიკიდან გამომდინარეობდა და უშუალოდ იყო დაკავშირებული მის ძირითად სახელშეკრულებო ვალდებულებასთან – ბუღალტრული აღრიცხვა სწორად და სრულყოფილად ეწარმოებინა. ამდენად, მოცემულ შემთხვევაში, ხელშეკრულება და გულისხმიერების ვალდებულება ისეა დაკავშირებული, რომ არა შრომითი ხელშეკრულება, მოპასუხე მოსარჩელეს ამ ზიანს ვერ მიაყენებდა. შესაბამისად, დაზარალებული მხარის ინტერესის დაცვა შესაძლებელი იქნებოდა დელიქტის ნორმებით, თუ დარღვევა არასახელშეკრულებო ხასიათის იქნებოდა. **სახელშეკრულებო მოვალეობის შესრულებისას გულისხმიერების ვალდებულების დარღვევისათვის კი, გამოიყენება სახელშეკრულებო ვალდებულების დარღვევისათვის გათვალისწინებული ზოგადი მოთხოვნის საფუძვლები, მათ შორის – ზიანის ანაზღაურების (სსკ-ის 394-ე მუხლი).**

საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ სააპელაციო პალატას, პირველ რიგში, მოპასუხის მიერ ხელშეკრულებით ნაკისრი ძირითადი და, პირობითად, არაძირითადი ვალდებულებები უნდა გაემიჯნა. თუ ხელშეკრულება არ სრულდება ან არაჯეროვნად სრულდება (ზარალდება კრედიტორის პოზიტიური ინტერესი), მოვალეს დაეკისრება პასუხისმგებლობა შესრულების ვალდებულების დარღვევისათვის, ხოლო, რამდენადაც გულისხმიერების ვალდებულება ნეგატიურ ინტერესს იცავს, მისი დარღვევისას ზიანდება ის სიკეთე, რომელიც არ დაზიანდებოდა, რომ არა ხელშეკრულება.

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ მოპასუხისათვის ზიანის ანაზღაურების დაკისრების ფაქტობრივი საფუძვლის არსებობის სწორად განსაზღვრის მიზნით სააპელაციო სასამართლომ უნდა გამოიკვლიოს, **დაარღვია თუ არა მოპასუხემ არაძირითადი სახელშეკრულებო ვალდებულება.** დადებითი პასუხის შემთხვევაში, წარდგენილი მტკიცებულებების, მათ შორის, ე.წ. „შავი ჩანაწერების“ გათვალისწინებით შედგენილი აუდიტის დასკვნის გათვალისწინებით განსაზღვროს ზიანის ოდენობა. ზიანის ოდენობის დადგენისას პალატამ უნდა გაითვალისწინოს, რომ ზიანის ანაზღაურებას არ უნდა მოჰყვეს რომელიმე მხარის უსაფუძვლო გამდიდრება, არამედ გათვალისწინებული უნდა იყოს მხოლოდ უშუალოდ ზიანზე პასუხისმგებელი პირის მიერ გამოწვეული ზიანის ოდენობა. ხოლო უარყოფითი პასუხის შემთხვევაში, უნდა დაადგინოს, გამოიწვია თუ არა მოპასუხის მიერ მხოლოდ შრომითი მოვალეობების დარღვევამ საზოგადოებისათვის მოთხოვნილი ზიანის მიყენება.

ამდენად, საქმის ხელახლა განხილვისას სააპელაციო სასამართლომ სწორად უნდა გაანა-

ნილოს მხარეებს შორის მტკიცების ტვირთი და მტკიცებულებათა ყოველმხრივი, სრული და ობიექტური განხილვის შედეგად დაადგინოს დავის გადანყვეტისათვის არსებითი მნიშვნელობის მქონე გარემოებები.

2.8.

გამოყენებული ნორმები: სშკ-ის 37-ე მუხლის პირველი პუნქტის ა) ქვეპუნქტი.

განმარტება:

- ა. სასამართლოებმა ძალზე ფრთხილად და წინდახედულად უნდა იმსჯელონ სასამართლო კონტროლის ფარგლებში, კონკრეტული საწარმოს ბიზნესგადაწყვეტილებასა და სამენარმეო პოლიტიკაზე, რათა კონსტიტუციის 30-ე მუხლის მე-2 პუნქტით დადგენილი ვალდებულების – თავისუფალი მენარმეობისა და კონკურენციის განვითარების – ხელშეწყობას საფრთხე არ შეექმნას;
- ბ. სასამართლოს მსჯელობის საგანი შეიძლება იყოს, აკმაყოფილებდა თუ არა კონკურსანტი დამსაქმებლის მიერ დადგენილ შეფასების კრიტერიუმებს, ხოლო საკითხის იმგვარი კვლევა, თუ: რა სახის კითხვები დაუსვეს დასაქმებულებს, სცილდება სასამართლოს უფლებამოსილების სფეროს.

დაბრუნების დასაბუთება: გადანყვეტილება კანონის დარღვევითაა მიღებული, ვინაიდან, გადანყვეტილების დასაბუთება იმდენად არასრულია, რომ მისი სამართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმება შეუძლებელია.

საწარმოსა და დასაქმებულს შორის შრომითსამართლებრივ დავაში, დასაქმებულის მიერ აღძრულ ორ სარჩელზე, *პირველ სასარჩელო მოთხოვნას წარმოადგენდა* სადავო ბრძანების ბათილად ცნობა, სამსახურში აღდგენა და განაცდურის ანაზღაურება, ხოლო მეორე სასარჩელო მოთხოვნას – მოპასუხე ორგანიზაციის პროფესიული საქმიანობის შეფასების (ატესტაციის) შედეგების ბათილად ცნობა მოსარჩელის ნაწილში. მოსარჩელის ორივე მოთხოვნა დაკმაყოფილდა.

საკასაციო სასამართლომ დამსაქმებლის საკასაციო საჩივრის საფუძველზე გააუქმა გასაჩივრებული გადანყვეტილება²² და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა სააპელაციო სასამართლოში შემდეგი დასაბუთებით:

საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ სამუშაოდან განთავისუფლების თაობაზე შრომითი დავის განხილვისას, სასამართლომ უნდა შეამოწმოს, თუ რამდენად მართლზომიერად მოქმედებდა დამსაქმებელი დასაქმებულის სამუშაოდან განთავისუფლებისას. **აღნიშნული საკითხის გადანყვეტა კი, შესაძლებელია შრომითი ხელშეკრულების შეწყვეტის შესახებ ბრძანების სამართლებრივი საფუძვლის განმაპირობებელი ყველა წინამძღვრის შესაძლო არსებობის კვლევით.**

საქმის ფაბულის მიხედვით, სადავო ბრძანების სამართლებრივი საფუძველია სშკ-ის 37-ე მუხლის პირველი პუნქტის ა) ქვეპუნქტი, რომლის ნორმატიული დანაწესი შრომითი ურთიერთობის შეწყვეტის საფუძველად ითვალისწინებს ეკონომიკურ გარემოებებს, ტექნოლოგიურ ან ორგანიზაციულ ცვლილებებს, რომლებიც აუცილებელს ხდის სამუშაო ძალის შემცირებას, ხოლო, თავის მხრივ, ორგანიზაციული ცვლილებების განხორციელებას ფაქტობრივად საფუძველად დაედო მოპასუხე ორგანიზაციის პროფესიული საქ-

²² სუს განჩინება, 22 ნოემბერი, 2016, №ას-792-759-2016.

მიანობის შეფასების (ატესტაციის) შედეგები. სააპელაციო სასამართლოს დასკვნა კი უკავშირდება საკონკურსო გასაუბრების გაუმჭვირვალე პროცესს, დასაქმებულები-სადმი დისკრიმინაციული მოპყრობის შესაძლებლობასა და ვარაუდს, რომ მოპასუხემ კონკურსის შედეგების შეფასების უფლება არამართლზომიერად გამოიყენა.

სასამართლომ მიუთითა, რომ შრომის სამართალი დაკავშირებულია ქვეყნის ეკონომიკურ განვითარებასთან და თითოეული დასაქმებულის საქმის ინდივიდუალური შეფასებისას გამოყენებული უნდა იყოს ე.წ. „ფავორ პრესტატორის“ პრინციპი, რაც დასაქმებულთათვის სასარგებლო წესთა უპირატესობას ნიშნავს. სწორედ აღნიშნული პრინციპის გამოყენებისას, საჭიროა დამსაქმებლისა და დასაქმებულის მოთხოვნებისა და ინტერესების ნონასწორობის დაცვა სამართლიანობის, კანონიერებისა და თითოეული მათგანის ქმედების კეთილსინდისიერების კონტექსტით. **დასაქმებულის გათავისუფლების საფუძვლების კვლევისას, მნიშვნელოვანია, დადგინდეს, რა ღონისძიებებს მიმართა დამსაქმებელმა, რათა უზრუნველყო დასაქმებულისათვის თანამდებობის შენარჩუნება.** შრომითი ურთიერთობის შეწყვეტის მომწესრიგებელი თითოეული საფუძვლის გამოყენებამდე ჯერ მისი წინაპირობა უნდა დასაბუთდეს.

სასამართლოს აზრით, დამსაქმებლის მოთხოვნა კონკურენტულ ადამიანურ რესურსებზე, შრომითი ურთიერთობების დინამიკურობისა და შრომით ბაზარზე ყოველდღიურად მზარდი მოთხოვნილებების გათვალისწინებით, სრულიად ბუნებრივია. სამენარმეო გადანყვეტილება, რომელიც მაღალკვალიფიციური კადრების მომზადება-გადამზადებას, მიღებას უკავშირდება, ექვემდებარება სასამართლოს სამართლებრივ კონტროლს, თუმცა გასათვალისწინებელია საწარმოს მენეჯმენტის მიზნები და სწრაფვაც, რათა გონივრულად, სამართლიანად და კანონიერად შეფასდეს საწარმოს გადანყვეტილების დასაბუთებულობა, მათ შორის, ეკონომიკური მოთხოვნების საფუძველზე, დასაქმებულთან ხელშეკრულების შეწყვეტის თაობაზე.

საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სასამართლოებმა ძალზე ფრთხილად და წინდახედულად უნდა იმსჯელონ სასამართლო კონტროლის ფარგლებში, კონკრეტული საწარმოს ბიზნესგადაწყვეტილებასა და სამენარმეო პოლიტიკაზე, რათა კონსტიტუციის 30-ე მუხლის მე-2 პუნქტით დადგენილი ვალდებულების – თავისუფალი მენარმეობისა და კონკურენციის განვითარების – ხელშეწყობას საფრთხე არ შეექმნას. **აღნიშნულის გათვალისწინებით, სააპელაციო სასამართლოს დასკვნა,** ვინაიდან არ ირკვევა, თუ რამდენად სამართლიანად გაიმართა კონკურსი, შეუძლებელია, ობიექტურად ჩაითვალოს ამ კონკურსის შედეგები, საკასაციო სასამართლომ **მიზანშეუწონლად ჩათვალა.**

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ სასამართლოს მსჯელობის საგანი შეიძლება იყოს, აკმაყოფილებდა თუ არა კონკურსანტი დამსაქმებლის მიერ დადგენილი შეფასების კრიტერიუმებს, ხოლო საკითხის იმგვარი კვლევა, თუ: რა სახის კითხვები დაუსვეს დასაქმებულებს, მათ შორის, მოსარჩელეს, იყო თუ არა კითხვები სამუშაოს შესაბამისი, ფორმალურად დასმული, მოსარჩელემ როგორ გასცა პასუხები, შემფასებლები კანდიდატზე ინფორმაციას როგორ იძიებდნენ და აგროვებდნენ, იყო თუ არა კითხვები ერთი და იმავე შინაარსის, დაეთმო თუ არა ყველა კანდიდატთან გასაუბრებას ერთი და იგივე დრო, **სცილდება სასამართლოს უფლებამოსილების სფეროს.** შესაბამისად, ამ მოსაზრებების მიხედვით, მხარეთა შორის მტკიცების ტვირთის გადანაწილება და დაუდასტურებელი ფაქტობრივი გარემოების მოსარჩელის სასარგებლოდ გადანყვეტა, ეწინააღმდეგება დისპოზიციურობის ფუნდამენტურ პრინციპს.

2.9.

გამოყენებული ნორმები: სსსკ-ის 102-ე მუხლი.

ბანმარტბა: ფაქტი იმის თაობაზე, რომ დამსაქმებელმა არ შეასრულა სამუშაო, რის გამოც დამსაქმებელი თავისუფლდება მისი შრომის ანაზღაურებისაგან, წარმოადგენს დამსაქმებლის მტკიცების საგანში შემავალ გარემოებას.

დაბრუნების საფუძველი: სსსკ-ის 393.3. მუხლი, სააპელაციო სასამართლომ არასწორად გაანალიზა მხარეთა შორის მტკიცების ტვირთი, რამაც არსებითად იმოქმედა საქმის განხილვის შედეგზე.

შრომითსამართლებრივ დავაში, რომელშიც დასაქმებულები (მოსარჩელები) დამსაქმებელი სანარმოს (მოპასუხე) მიმართ მოითხოვენ სახელფასო დავალიანების ანაზღაურებას, სადავო დასაქმებულთა მიერ სამუშაოს შესრულების ფაქტი, რომლის დადასტურების შემთხვევაშიც მათ წარმოეშობათ სანაცვლო შრომის ანაზღაურების მიღების უფლება.

საკასაციო სასამართლომ გაიზიარა კასატორების მოსაზრება, რომ შრომითი ხელშეკრულებით დაკისრებული მოვალეობების შეუსრულებლობისას დამსაქმებელი ვალდებულია, დასაქმებულის მიმართ გამოიყენოს შესაბამისი დისციპლინური ღონისძიება ან/და მოითხოვოს ხელშეკრულების შეწყვეტა. წინააღმდეგ შემთხვევაში, ივარაუდება, რომ დასაქმებულები ჯეროვნად ასრულებდნენ შრომითი ხელშეკრულებებით დაკისრებულ მოვალეობებს. შესაბამისად, **ფაქტი იმის თაობაზე, რომ დასაქმებულმა არ შეასრულა სამუშაო, რის გამოც დამსაქმებელი თავისუფლდება მისი შრომის ანაზღაურებისაგან, წარმოადგენს დამსაქმებლის მტკიცების საგანში შემავალ გარემოებას.** სწორედ დამსაქმებელმა უნდა ამტკიცოს, თუ რით გამოიხატა დასაქმებულების მიერ შრომითი მოვალეობების შეუსრულებლობა ან/და, მაგალითად, რა კონკრეტული დისციპლინური ღონისძიებები გამოიყენა დასაქმებულების მიმართ შრომითი მოვალეობების შეუსრულებლობისას, რაც გახდა შემდეგ შრომის ანაზღაურების გაცემაზე უარის თქმის საფუძველი.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ, განსახილველ შემთხვევაში, სააპელაციო სასამართლოს მიერ მტკიცების ტვირთის არასწორი განაწილება გამოიხატა იმით, რომ სააპელაციო პალატა სადავო ფაქტობრივი გარემოების დადგენისას, დაეყრდნო მხოლოდ მოსარჩელეთა მიერ წარდგენილ ელექტრონულ მიმონერებს, რომელიც მოპასუხემ სადავო გახდა სხვადასხვა მიზეზთა გამო. ამრიგად, სააპელაციო სასამართლომ სადავო ფაქტობრივი გარემოება დაადგინა მტკიცების ტვირთის სამართლიანი განაწილების პრინციპის დარღვევით, რამაც არსებითად იმოქმედა საქმის განხილვის შედეგზე, კერძოდ, არ დაკმაყოფილდა მოსარჩელეთა სასარჩელო მოთხოვნა სახელფასო დავალიანების ანაზღაურების თაობაზე, რაც გახდა სარჩელის უარყოფის შესახებ სააპელაციო სასამართლოს განჩინების გაუქმებისა და საქმის იმავე სასამართლოში ხელახლა განსახილველად დაბრუნების საფუძველი.²³

²³ სუს განჩინება, 19 ივლისი, 2018, № ას-366-340-2017.

2.10.

გამოყენებული ნორმები: სშკ-ის მე-6, მე-7 მუხლი, სსკ-ის 629-ე, 636-ე-637-ე, 642-ე-644-ე მუხლები.

განმარტება:

ა. შრომითი ურთიერთობის შემთხვევაში, გადამწყვეტია სამუშაო პროცესი, რომელიც ორგანიზებულად წარმართება დამსაქმებლის მიერ დადგენილი წესებითა და პირობებით. სშკ-ის მე-6 მუხლის 12 ნაწილის დანაწესის შესაბამისად, იმის მიხედვით, თუ რა წარმოადგენს ორგანიზაციული მოწესრიგების პირობებში დაქვემდებარებული შრომის ობიექტს, განსხვავებულია შრომითი ხელშეკრულების ხანგრძლივობა და ფორმა. ნარდობის ხელშეკრულების შემთხვევაში კი, მთელი პერიოდის განმავლობაში შენარჩუნებულია მისი სუბიექტების თანასწორობა (დამოუკიდებლობა), რომელიც ორიენტირებულია ხელშეკრულების მიზნის მიღწევაზე და არ ახასიათებს ორგანიზაციული დაქვემდებარება;

ბ. სააპელაციო სასამართლოს მიერ საქმის პირველ ინსტანციაში დაბრუნება შეუზღუდავად, ეწინააღმდეგება რაციონალური მართლმსაჯულებისა და პროცესუალური ეკონომიის პრინციპებსა და სსსკ-ის 385-ე მუხლის მე-2 ნაწილის ნამდვილ აზრს.

დაბრუნების დასაბუთება: გადანყვეტილების დასაბუთება იმდენად არასრულია, რომ მისი სამართლებრივი საფუძვლიანობის შემონგება შეუძლებელია (სსსკ-ის 394-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტი).

კონკრეტული დავის საგანს სახელფასო დავალიანების ანაზღაურება წარმოადგენს. დამსაქმებლის სასარჩელო მოთხოვნა დამსაქმებელი საწარმოს მიმართ დასაბუთებულია იმით, რომ მხარეთა შორის დაიდო ვადიანი შრომითი ხელშეკრულებები და განისაზღვრა შესასრულებელი სამუშაო, ასევე, ანაზღაურების ოდენობა, რომელიც დასაქმებულმა შეასრულა ჯეროვნად, ხოლო დამსაქმებელს არ აუნაზღაურებია ხელფასი, თავის მხრივ, მოპასუხემ შესაგებელში განმარტა, რომ, მიუხედავად მხარეთა შორის გაფორმებული გარიგებების „შრომით ხელშეკრულებად“ დასათაურებისა, რეალურად, მათ შორის არსებობდა ნარდობის სამართლებრივი ურთიერთობა, რომლის ფარგლებშიც მოსარჩელემ, როგორც მენარდემ, არაჯეროვნად შეასრულა ნაკისრი ვალდებულება, რითაც მოპასუხე საწარმოს მიაღდა ზიანი.

გასაჩივრებული განჩინებით, სააპელაციო სასამართლომ, სააპელაციო საჩივრების ნაწილობრივ დაკმაყოფილებასა და საქმის პირველი ინსტანციის სასამართლოში ხელახლა განსახილველად დაბრუნებას საფუძვლად დაუდო ის გარემოება, რომ სასამართლოს არ შეუფასებია მხარეთა შორის წარმოშობილი სახელშეკრულებო ურთიერთობის სამართლებრივი საფუძველი, კერძოდ, არ დაუდგენია, ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება მოსარჩელეს წარმოეშვა შრომის კანონმდებლობისა თუ ნარდობის სახელშეკრულებო ურთიერთობიდან, რაც სსსკ-ის 394-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული გადანყვეტილების გაუქმების აბსოლუტურ საფუძველს ქმნიდა.

საკასაციო პალატამ გააუქმა რა გასაჩივრებული განჩინება და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა იმავე სასამართლოში²⁴ მიუთითა, რომ საქმის პირველი ინსტანციის სასამართლოსათვის უკან დაბრუნება, ისევე, როგორც საქმეზე ახალი გადანყვეტილების მიღება, სააპელაციო სასამართლოს უფლებაა და არა ვალდებულება. მიუხედავად ამისა, აღნიშნული არ გულისხმობს სააპელაციო სასამართლოს შეუზღუდაობას, ნებისმიერი დაუ-

²⁴ სუს განჩინება, 17 თებერვალი, 2017, №ას-1132-1088-2016.

საბუთებელი გადაწყვეტილების შემთხვევაში, ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოს ხელახლა განსახილველად დაუბრუნოს საქმე. ასეთი მიდგომა ეწინააღმდეგება რაციონალური მართლმსაჯულებისა და პროცესუალური ეკონომიის პრინციპებს, სსსკ-ის 385-ე მუხლის მე-2 ნაწილის ნამდვილ აზრს, რითაც, მოცემულ შემთხვევაში, შებოჭილია სააპელაციო სასამართლო, ამიტომ სააპელაციო სასამართლომ, რომელიც, სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის თანახმად, ასევე საქმის არსებითად განმხილველი სასამართლოა, პირველი ინსტანციის სასამართლოს საქმე უკან უნდა დაუბრუნოს მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევებში, როდესაც მას თავად რეალურად გაუჭირდება ფაქტობრივი გარემოებების დადგენა ან კონკრეტული საქმის გარემოებების გათვალისწინებით, მართლაც მიზანშეწონილია საქმის უკან დაბრუნება. ამა თუ იმ სამართალურთიერთობის იურიდიული კვალიფიკაცია სამართლის საკითხს წარმოადგენს და იმ პირობებშიც კი, როდესაც მხარე ხელშეკრულების სამართლებრივ კვალიფიკაციას სადავოდ არ ხდის, სასამართლოს მოვალეობაა სწორად მოიძიოს მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძველი – დამფუძნებელი ნორმა, გამოარკვეოს ამ ნორმის აბსტრაქტული ელემენტები – ფაქტობრივი აღწერილობა, შეამოწმოს სარჩელის ფორმალური საფუძვლიანობა და იმის მიხედვით, თუ რომელ ფაქტს არ ეთანხმება მხარე, განსაზღვროს მტკიცების საგანი და მასში შემავალი გარემოებები.

საკასაციო პალატამ განმარტა, როგორც ნარდობის, ისე – შრომითი ხელშეკრულების უმთავრესი მსგავსება სამუშაოს შესრულება (მომსახურების გაწევა), თუმცა ამ ორ სამართლებრივ ურთიერთობას შორის საკმაოდ დიდი განსხვავებაა: შრომითი ხელშეკრულებით დასაქმებული ეწევა დაქვემდებარებულ საქმიანობას, ასრულებს დამსაქმებლის მითითებას სათანადო ანაზღაურების პირობით. ამ შემთხვევაში, გადამწყვეტია სამუშაო პროცესი, რომელიც ორგანიზებულად წარიმართება დამსაქმებლის მიერ დადგენილი წესებითა და პირობებით (შრომითი ხელშეკრულება, შინაგანანესი, საკანონმდებლო რეგულაცია და სხვა). სსკ-ის მე-6 მუხლის 12 ნაწილის დანაწესის შესაბამისად, იმის მიხედვით, თუ რა წარმოადგენს ორგანიზაციული მოწესრიგების პირობებში დაქვემდებარებული შრომის ობიექტს, განსხვავებულია შრომითი ხელშეკრულების ხანგრძლივობა და ფორმა. ნარდობის ურთიერთობის ნამდვილობისათვის დამახასიათებელი უმთავრესი ნიშანი კი ისაა, რომ ორმხრივად მავალდებულებული, სასყიდლიანი ურთიერთობა ხასიათდება კონსესუალური ბუნებით, ანუ წარმოშობილად ითვლება მხარეთა მიერ ხელშეკრულების არსებით პირობებზე შეთანხმების მომენტიდან (სკ-ის 327.1 მუხლი) და ნარდობის მთელი პერიოდის განმავლობაში შენარჩუნებულია მისი სუბიექტების თანასწორობა (დამოუკიდებლობა), რომელიც ორიენტირებულია ხელშეკრულების მიზნის მიღწევაზე და არ ახასიათებს ორგანიზაციული დაქვემდებარება, ხოლო შრომითი ურთიერთობა, შრომის კოდექსის მე-7 მუხლის თანახმად, წარმოშობილად ითვლება დასაქმებულის მიერ სამუშაოს შესრულების ფაქტობრივად დაწყების მომენტიდან, თუ შრომითი ხელშეკრულებით სხვა რამ არ არის განსაზღვრული. ვალდებულების დარღვევის თვალსაზრისით, განსხვავებულია კრედიტორისა და მოვალის როგორც პირველადი, ისე – მეორეული მოთხოვნებიც: თუკი შრომით ურთიერთობაში დამსაქმებელი უფლებამოსილია, გამოიყენოს შრომის შინაგანანესით გათვალისწინებული სანქციები ან ცალმხრივად შეწყვიტოს ურთიერთობა (სსკ-ის 37-ე მუხლი), ნარდობიდან გამომდინარე ვალდებულებათა დარღვევისას, იმის მიხედვით, თუ რა წარმოადგენს ხელშეკრულების საგანს, გამოიყენება, როგორც სსკ-ის 352-ე და 405-ე მუხლებით გათვალისწინებული, ისე – უშუალოდ ნარდობის სპეციალური რეგულაციები (სსკ-ის 636-ე-637-ე, 642-ე-644-ე მუხლები).

საკასაციო სასამართლოს დასკვნით, იმის გათვალისწინებით, რომ სააპელაციო სასამართლომ სადავო სამართალურთიერთობის სწორი იურიდიული კვალიფიკაციის მიზნით საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნა იმავე სასამართლოს, ბუნებრივია, არ დაუდგენია დავის გადაწყვეტისათვის მნიშვნელობის მქონე არცერთი ფაქტობრივი გარემოება, რაც, თავის მხრივ, გამორიცხავს საკასაციო სასამართლოს მხრიდან სსსკ-ის 407-ე მუხლის მე-2

ნაწილით სარგებლობის შესაძლებლობას, შესაბამისად, ფაქტობრივი გარემოებების დაუდგენლობის პირობებში, იგი არ არის უფლებამოსილი, მხარეთა შორის წარმოშობილ ურთიერთობას კვალიფიკაცია მიანიჭოს.

2.11.

გამოყენებული ნორმები: სშკ-ის 38-ე მუხლის მერვე ნაწილი.

განმარტება: სააპელაციო სასამართლომ სშკ-ის 38-ე მუხლის მე-8 ნაწილის მიზნიდან გამომდინარე, ჯერ უნდა იმსჯელოს მოსარჩელის სამსახურში აღდგენის შესაძლებლობაზე, ხოლო შემდგომ, საჭიროების მიხედვით, კომპენსაციის სამართლიან და გონივრულ ოდენობაზე.

დაბრუნების საფუძველი: გადაწყვეტილება უკანონო იურიდიული დაუსაბუთებლობის გამო.

შრომითსამართლებრივ დავაში მოსარჩელემ (დასაქმებული) მოითხოვა დისციპლინურ პასუხისმგებლობაში მიცემისა და შრომითი ხელშეკრულების შეწყვეტის შესახებ დამსაქმებლის ბრძანებების ბათილად ცნობა, სამსახურში აღდგენა და იძულებითი განაცდურის ანაზღაურება. რაიონულმა სასამართლომ სარჩელი ნაწილობრივ დააკმაყოფილა: ბათილად ცნო შრომითი ურთიერთობის შეწყვეტის შესახებ დამსაქმებლის ბრძანება, დასაქმებული აღადგინა სამსახურში და მოპასუხეს იძულებითი განაცდური დააკისრა. სააპელაციო სასამართლომ დამსაქმებლის სააპელაციო საჩივრის ნაწილობრივ დაკმაყოფილებით, ნაწილობრივ გააუქმა რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილება და დამსაქმებელს კომპენსაცია დააკისრა დასაქმებულის სასარგებლოდ.

მითითებულ გადაწყვეტილებაზე წარდგენილი საკასაციო საჩივრით დამსაქმებელს მიაჩნია, რომ სშკ-ის 38-ე მუხლის მე-8 ნაწილის სამართლებრივი საფუძველით სამსახურიდან უკანონოდ დათხოვნილი მუშაკისათვის კომპენსაციის სახით მისაცემი თანხა შეუსაბამოდაა განსაზღვრული, ხოლო დასაქმებულის საკასაციო შედავება შეეხება სშკ-ის 38-ე მუხლის მე-8 ნაწილის არასწორ სამართლებრივ განმარტებას.

საკასაციო სასამართლომ ორივე საკასაციო საჩივარი დააკმაყოფილა და საქმე დააბრუნა იმავე სასამართლოში ხელახლა განსახილველად.²⁵

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ სააპელაციო პალატამ მართებულად დაადგინა, რომ დასაქმებულთან შრომითი ურთიერთობა შეწყდა არამართლზომიერად, არაკანონიერად. შესაბამისად, შესაფასებელია მისი პრეტენზია, რომელიც უკანონოდ დათხოვნილი მუშაკის გათავისუფლებულ თანამდებობაზე აღდგენის იურიდიული შედეგის დადგომისკენაა მიმართული სშკ-ის 38-ე მუხლის მე-8 ნაწილის იმ ნორმატიული შინაარსის საფუძველზე, რომელიც დასაქმებულთან შრომითი ხელშეკრულების შეწყვეტის შესახებ დამსაქმებლის გადაწყვეტილების ბათილად ცნობის შემთხვევაში, სასამართლოს გადაწყვეტილებით, დამსაქმებელს ავალდებულებს, პირვანდელ სამუშაო ადგილზე აღადგინოს პირი, რომელსაც შეუწყდა შრომითი ხელშეკრულება, ან უზრუნველყოს იგი ტოლფასი სამუშაოთი. გამომდინარე იქიდან, რომ, თუკი იარსებებს დასაქმებულის საჩივრის გაზიარების საფუძველი, შედეგობრივი თვალსაზრით, გამოირიცხება შედავების მართებულობის კვლევა კომპენსაციის ოდენობის განსაზღვრის ნაწილში.

სააპელაციო პალატის დასაბუთება სამსახურში აღდგენაზე უარის თქმის ნაწილში დასა-

²⁵ სსკ-ის განჩინება, 24 ნოემბერი, 2017, №ას-1122-1042-2017.

ბუთებულისა იმ გარემოებებსა და მოსაზრებებზე მითითებით, რომ დამსაქმებელსა და დასაქმებულს შორის არსებული გართულებული შრომითი ურთიერთობის ფონზე მართებული იქნებოდა არა მოსარჩელის სამუშაოზე აღდგენა, არამედ მისი გონივრული კომპენსირება. სააპელაციო პალატის ამგვარი დასკვნა გამომდინარეობს მისი იმ მოსაზრებიდან, რომ უკანონოდ გათავისუფლებული მუშაკის პირვანდელ სამუშაო ადგილზე აღდგენა მიზანშეწონილი არ არის, მაშინ, როდესაც გართულებული შრომითი ურთიერთობა სამუშაოს შესრულების შემაფერხებელ გარემოებად განიხილება. სამსახურში აღდგენის შესახებ აღნიშნული მოსაზრების გასამყარებლად სააპელაციო პალატამ იმ გარემოებაზეც მიუთითა, რომ ექთნის ვაკანტური თანამდებობა მოპასუხე პოლიკლინიკაში არ არსებობდა.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ დასაქმებულის პრეტენზია მოსარჩელის ექთნის თანამდებობაზე აღდგენის შეუძლებლობის თაობაზე სასამართლოს მსჯელობას ემყარება, რაც გაუმართლებელია, მაშინ, როდესაც მოსარჩელეს საერთოდ არ ეკავა ეს ადგილი და არა ამ სამუშაოზე, არამედ ამცრელ ექთნად აღდგენას ითხოვდა.

საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია რა გასაჩივრებული გადაწყვეტილება უკანონოდ, იურიდიული დაუსაბუთებლობის გამო, მიუთითა, რომ საქმის ხელახლა განხილვისას სააპელაციო პალატამ, პირველ რიგში, ჯეროვნად უნდა გამოიკვლიოს რა თანამდებობა ეკავა მოსარჩელეს გათავისუფლებამდე და ამის შესაბამისად იმსჯელოს სშკ-ის 38-ე მუხლის მე-8 ნაწილის მიზნიდან გამომდინარე, მოსარჩელის სამსახურში აღდგენის შესაძლებლობაზე, ხოლო შემდგომ, საჭიროების მიხედვით, იმსჯელოს კომპენსაციის სამართლიან და გონივრულ ოდენობაზე. ამ დროს გასათვალისწინებელია საქმის კონკრეტული ფაქტობრივი გარემოებები: ამ ნაწილში სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის ობიექტური საფუძველი, სამომავლოდ დასაქმების პერსპექტივა, მუშაკის მატერიალური მდგომარეობა და ა.შ.

2.12.

გამოყენებული ნორმები: ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის მე-10, მე-14 მუხლები, სშკ-ის 37-ე (1) მუხლის „ა“ ქვეპუნქტი, 38-ე მუხლი, სსსკ-ის 363 3-ე მუხლი, სსკ-ის 115-ე მუხლი.

ბანმარტაბა:

- ა. კანონით გარანტირებული უფლების, თუნდაც კანონიერად გამოყენების შესაძლებლობა, ხშირად განსხვავებული მოპყრობის გადაფარვის მცდელობაა და სავალდებულოა, შემონმდეს უფლების მქონე პირის მხრიდან ამ უფლების განკარგვის მართლზომიერება (სკ-ის 115-ე მუხლი);
- ბ. კანონმდებლობის მოთხოვნათა ფორმალური დაცვა, თუკი მას რეალურად სხვა მიზნის მიღწევა (არასასურველი ურთიერთობისაგან თავის დაღწევა) უდევს საფუძვლად, სასამართლომ, როგორც დარღვეული უფლების დაცვის ინსტიტუტმა დისკრიმინაციის გადაფარვად უნდა განიხილოს და მიიჩნიოს იგი მიზანშეუწონელ და სრულიად მიუღებელი ქცევად.

დაბრუნების საფუძველი: არასწორად შეაფასა ფაქტობრივი გარემოებები, რომლის შედეგაც არასწორი გადაწყვეტილება (სსსკ-ის 393.3).

შრომითსამართლებრივ დავაში დასაქმებულმა სამუშაოდან დათხოვნის თაობაზე დამსაქმებლის სამართლებრივი აქტების ბათილად ცნობა, სამუშაოზე აღდგენა, განაცდურის დაყოვნებისათვის ყოველ ვადაგადაცილებულ დღეზე პირგასამტეხლოს დაკისრება და მოსარჩელის მიმართ განხორციელებული დისკრიმინაციული მოპყრობის ფაქტის დადგენა

მოითხოვა. მოპასუხემ მოთხოვნის გამომრიცხველი შესაგებლით არ ცნო სარჩელი და განმარტა, რომ დასაქმებული მართლზომიერად გათავისუფლდა, რომლის ფაქტობრივ საფუძველს ორგანიზაციაში მიმდინარე სტრუქტურული ცვლილებები წარმოადგენს და ამას რაიმე კავშირი დისკრიმინაციულ მოპყრობასთან მიმართებით არ გააჩნია. ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოებმა სარჩელი უარყვეს. საკასაციო სასამართლომ დააკმაყოფილა მოსარჩელის (დასაქმებულის) საკასაციო განაცხადი და საქმე ხელახლა განსახილველად დაბრუნა სააპელაციო სასამართლოში.²⁶

საკასაციო პალატამ აღნიშნა, რომ მნიშვნელოვანია, შეფასდეს დამსაქმებელ ორგანიზაციაში განხორციელებული რეორგანიზაციის პროცესის შედეგად, ხომ არ ვლინდებოდა განსხვავებული მოპყრობა მოსარჩელესა და მასთან ერთად დასაქმებულ, არსებითად იმავე ვითარებაში მყოფ სხვა დასაქმებულებთან მიმართებით. პალატამ მიიჩნია, რომ მოსარჩელის მიერ გაცხადებული არათანაბარი მოპყრობის შეფასების მატერიალურსამართლებრივ საფუძველად შრომის კოდექსთან ერთად გამოყენებულ უნდა იქნეს „დისკრიმინაციის ყველა ფორმის აღმოფხვრის შესახებ“ საქართველოს კანონი, ასევე – ევროპული კონვენციის მე-14 მუხლი, რომელიც კრძალავს დისკრიმინაციის ნებისმიერი ფორმით გამოყენებას. ადამიანის უფლებათა ევროსასამართლოს განმარტებით, პირდაპირი დისკრიმინაცია არსებითად მსგავს მდგომარეობაში მყოფ პირთა მიმართ განსხვავებული მოპყრობაა, თუ ამ მოპყრობას არ აქვს ობიექტური და გონივრული გამართლება (**იხ. Willis v. the United Kingdom, №36042/97**). უნდა დადგინდეს, რომ სხვა პირებს, რომლებიც ანალოგიურ ან არსებითად მსგავს მდგომარეობაში იმყოფებიან, უკეთესად ეპყრობიან და ეს განსხვავება დისკრიმინაციულია (**იხ. Konstantin Markin v. Russia, №30078/06**).

საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ კანონით გათვალისწინებული აბსტრაქტული ელემენტების არსებობა უპირობოდ დისკრიმინაციის ფაქტის დადგენის საკმარის ნინაპირობას არ ქმნის. ამ მხრივ, მნიშვნელოვანია ანტიდისკრიმინაციული სამართლისა და საერთაშორისო პრაქტიკის ანალიზის საფუძველზე აღინიშნოს, რომ განსხვავებული მოპყრობა უნდა არსებობდეს კანონმდებლობით აღიარებული რომელიმე უფლებით ან სიკეთით სარგებლობასთან მიმართებით, რამეთუ ცალკე აღებული დისკრიმინაციის ინსტიტუტი დამოუკიდებელ დაცვას არ ექვემდებარება. ამდენად, დისკრიმინაციის ფაქტის დადგენისათვის უნდა არსებობდეს დაცული სფერო-უფლება, რომელშიც ხდება ჩარევა; კომპარატორი – ანალოგიურ ან არსებითად მსგავს ურთიერთობაში მყოფი პირი და ამ ორ პირს შორის მთავარი განსხვავება წარმოადგენს ე.წ „დაცულ სფეროს“. ამ ფაქტების საპირისპიროდ, ჩარევის გამართლება გონივრული და ნონადი არგუმენტებით ეკისრება განსხვავებული მოპყრობის ინიციატორს.

დისკრიმინაციის საქმეზე მტკიცების ტვირთის განსაზღვრისას საკასაციო პალატა დაეყრდნო სსსკ-ის 7³ კარის დებულებებს, კერძოდ: 363³ მუხლს, რომლის თანახმად, **სარჩელის აღძვრისას პირმა სასამართლოს უნდა წარუდგინოს ფაქტები და შესაბამისი მტკიცებულებები, რომლებიც დისკრიმინაციული ქმედების განხორციელების ვარაუდის საფუძველს ქმნის, რის შემდეგაც მოპასუხეს ეკისრება იმის მტკიცების ტვირთი, რომ დისკრიმინაცია არ განხორციელებულა**. დასახელებული საპროცესო ნორმა ადგენს შეზღუდვის ინიციატორის ვალდებულებას, სასამართლოს წარუდგინოს მტკიცებულებები და მიუთითოს ფაქტებზე, რომელთა ანალიზი გარკვეული ნიშნით პირის მიმართ არათანაბარი მოპყრობის ვარაუდის საფუძველს ქმნის. ადამიანის უფლებათა ევროსასამართლოს განმარტებით, მტკიცების ტვირთი მოცემულ სფეროში შემდეგია: მას შემდეგ, რაც მომჩივანი დაადასტურებს განსხვავებული მოპყრობის არსებობას, უკვე მთავრობის ვალდებულებაა, დაამტკიცოს, რომ იგი გამართლებული გახლდათ (**Chassagnou and Others v. France [GC], №25088/94, №28331/95**).

საკასაციო პალატამ ამ განმარტების საპირისპიროდ გაიზიარა კასატორის პოზიცია სასა-

²⁶ სუს განჩინება, 29 სექტემბერი, 2017, №ას-247-235-2017.

მართლოს მხრიდან მოცემული საკითხის არასრულყოფილი გამოკვლევის თაობაზე (სსსკ-ის 393.3 მუხლი) და აღნიშნა, რომ, სარჩელის თანახმად, შრომითი ურთიერთობის შეწყვეტის ერთ-ერთ ძირითად მოტივს მოსარჩელის საზოგადოებრივი აქტივობები, კერძოდ: მის მიერ პროფკავშირის შექმნა და დამსაქმებლის ხელმძღვანელობის კრიტიკა წარმოადგენდა. პალატის განმარტებით, როგორც საქართველოს კონსტიტუცია (მე-19 მუხლი), ისე „ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის ევროპული კონვენციის“ მე-10 მუხლი ალიარებს აზრის გამოხატვის თავისუფლების პრინციპს, რაც მოიცავს პირის თავისუფლებას, ჰქონდეს საკუთარი შეხედულება, მიიღოს ან გაავრცელოს ინფორმაცია ან იდეები საჯარო ხელისუფლების ჩაურევლად და სახელმწიფო საზღვრების მიუხედავად. ამ უფლების მიმართ არსებობს სახელმწიფოს ნეგატიური ვალდებულება, არ ჩაერიოს მის განხორციელებაში, თუ ეს კანონით პირდაპირ არ არის გათვალისწინებული. პალატამ გაითვალისწინა სარჩელზე დართული დამსაქმებლის წერილობითი განმარტებაც, რომლის თანახმად, შრომითი ურთიერთობის შეწყვეტის მთავარი ფაქტობრივი საფუძველი მესამე პირთან მუშაობის შედეგად შემუშავებული მართვის ორგანიზაციული მოდელია, ხოლო საქმის მომზადების ეტაპზე წარდგენილი მესამე პირის წერილობითი პასუხიდან ირკვევა, რომ: პროექტის ფარგლებში დამუშავებული მოდელი არ ითვალისწინებდა კადრების შემცირებას.

საკასაციო პალატამ აღნიშნა, რომ სრულად იზიარებს „თავისუფალი მენარმეობის“ იდეას, რომელიც საქართველოს კონსტიტუციის 30-ე მუხლის მე-2 პუნქტით სახელმწიფოს პოზიტიურ ვალდებულებად და მოხსენიებული და საკადრო პოლიტიკის განსაზღვრის თავისუფლებასაც მოიცავს, თუმცა, პრაქტიკის ანალიზი აჩვენებს, რომ კანონით გარანტირებული უფლების, თუნდაც კანონიერად გამოყენების შესაძლებლობა, ხშირად განსხვავებული მოპყრობის გადაფარვის მცდელობას ემსახურება და სწორედ ამ საკითხის კვლევის შედეგად სავალდებულოა, შემოწმდეს უფლების მქონე პირის მხრიდან ამ უფლების განკარგვის მართლზომიერება (სკ-ის 115-ე მუხლი).

პალატის აზრით, მხოლოდ კანონმდებლობის მოთხოვნათა ფორმალური დაცვა (სშკ-ის 37-ე (1) მუხლის „ა“ ქვეპუნქტისა და 38-ე მუხლის რეგულაციის ბრძანებაში მითითება), თუკი მას რეალურად სხვა მიზნის მიღწევა (არასასურველი ურთიერთობისაგან თავის დაღწევა) უდევს საფუძვლად, სასამართლომ, როგორც დარღვეული უფლების დაცვის ინსტიტუტმა, დისკრიმინაციის გადაფარვად უნდა განიხილოს და მიიჩნიოს მიზანშეუწონელ და სრულიად მიუღებელ ქცევად, რომელიც არღვევს, როგორც საერთაშორისო, ისე – ეროვნული სამართლის ნორმებსა და პირის თანასწორობის საყოველთაო პრინციპს.

საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლოს არ გამოუკვლევია და არ დაუსაბუთებია გადაწყვეტილებაში ის გარემოება, მოპასუხემ რა სამუშაო შესთავაზა მოსარჩელესთან ერთად გათავისუფლებულ პირებს და რა სამუშაო – მოსარჩელეს, რატომ განაცხადა მან შეთავაზებულ სამუშაოზე კატეგორიული უარი და ამ მხრივ არ დაუდგენია, ხომ არ ვლინდებოდა განსხვავებული მოპყრობა მოსარჩელესა და იმ კომპარატორებს შორის (არსებითად მსგავს მდგომარეობაში მყოფ იმ დასაქმებულებს შორის), რომლებმაც რეორგანიზაციისას სამუშაო დაკარგეს მოსარჩელესთან ერთად, ხოლო ამჟამად „დასაქმებული არიან თავიანთი სპეციალობის შესაბამის სამსახურებში“.

საკასაციო პალატის განსჯით, გასაჩივრებული განჩინებით, მოსარჩელის მიერ მითითებული ფაქტები და მტკიცებულებები, აგრეთვე, სააპელაციო სასამართლოსათვის მოპასუხის განმარტება, ერთობლივად არ შეფასებულა დისკრიმინაციის თვალსაზრისით და სასამართლოს არ გამოუტანია დასკვნა იმის თაობაზე, ზემოხსენებული ფაქტებისა და არგუმენტების სსსკ-ის 105-ე მუხლით დადგენილი წესით შეფასება ხომ არ ადასტურებს მოსარჩელის მხრიდან სსსკ-ის 363³ მუხლით გათვალისწინებული მტკიცების ტვირთის მოსარჩელის მიერ დაძლევას, რის შემდეგაც მოპასუხეს ეკისრება იმის მტკიცების ტვირთი, რომ დისკრიმინაცია არ განხორციელებულა.

3. ხანდაზმულობა (მოთხოვნის განხორციელება)

3.1.

გამოყენებული ნორმები: 137-ე, 144-ე, 341-ე, 442-ე მუხლები.

განმარტებები: მოპასუხის მიერ გამოვლენილი ნება წარმოადგენს მოსარჩელის დავალიანებაში მოპასუხის დავალიანების გაქვითვას და არა სსკ-ის 341-ე მუხლით გათვალისწინებულ ვალის აღიარებას.

გადანყვეტილების შიდაპირობები: სარჩელი უარყოფილია ხანდაზმულობის საფუძველზე.

საქმეში, რომელზეც საკასაციო სასამართლომ გადანყვეტილებით სარჩელი უარყო, სასამართლოს შეფასების საგანს მიღებული მომსახურების (მომხარებელი ელექტროენერჯის) ღირებულების ანაზღაურების კანონიერება წარმოადგენს, რომელსაც მოპასუხე გამოცხადებს ურთიერთმოთხოვნათა გაქვითვის გზით ვალდებულების შეწყვეტით, ასევე – სარჩელის ხანდაზმულობის გამო. სააპელაციო პალატამ მოთხოვნის გაქვითვის შესახებ მოპასუხის წერილობითი მიმართვა ფულადი ვალდებულების არსებობის დამადასტურებელ დოკუმენტად მიიჩნია და სწორედ მასზე დაყრდნობით არ გაიზიარა მოპასუხის მოსაზრება სარჩელის ხანდაზმულობასთან დაკავშირებით.²⁷

საკასაციო სასამართლოს მიერ ახალი გადანყვეტილების მიღების წინაპირობა გახდა სასამართლოს მიერ სადავო მტკიცებულების სააპელაციო სასამართლოსგან განსხვავებული შეფასება. საკასაციო სასამართლომ მოთხოვნის გაქვითვის თაობაზე მოვალის (მოპასუხის) წერილი ფულადი ვალდებულების არსებობის დამადასტურებელ მტკიცებულებად არ მიიჩნია იმ საფუძველზე, რომ სადავო დოკუმენტში გამოვლენილი ნება წარმოადგენდა მოსარჩელის დავალიანებაში მოპასუხის დავალიანების გაქვითვას და არა სსკ-ის 341-ე მუხლით გათვალისწინებულ ვალის აღიარებას.

საკასაციო სასამართლომ სადავო მტკიცებულების სწორი სამართლებრივი კვალიფიკაციის მიზნით ვალდებულების არსებობის აღიარების საკითხი განმარტა სსკ-ის 137-ე, 144-ე და 341-ე მუხლების კონტექსტით:

სასამართლომ აღნიშნა, რომ სსკ-ის 137-ე მუხლით გათვალისწინებულ შემთხვევათა რიცხვს მიეკუთვნება მოვალის იმგვარი ქმედება, როდესაც ვალდებული პირი უფლებამოსილი პირის წინაშე ავანსის, პროცენტის გადახდით, გარანტიის მიცემით ან სხვაგვარად აღიარებს მოთხოვნის არსებობას. ნორმაში მოცემული რამდენიმე საფუძველთაგან ვალდებულების სხვაგვარად აღიარება შეფასებითი კატეგორიაა და, კონკრეტულ შემთხვევაში, გარემოებათა სრული ანალიზით უნდა დადგინდეს. მოვალის ასეთ ქმედებად – სხვაგვარ აღიარებად უნდა ჩაითვალოს მოვალის ისეთი ქმედება, რომელშიც აშკარად გამოკვეთილია პირის ნება ვალდებულების არსებობასთან მიმართებით (სუსგ №ას-330-733-06, 19 დეკემბერი, 2006 წელი). სამართლის თეორიაში გაბატონებული შეხედულების თანახმად, ერთმანეთისაგან განსხვავდება მარტივი, კაუზალური და აბსტრაქტული აღიარება. მათი საერთო ნიშანი ისაა, რომ ისინი ადასტურებენ/წარმოშობენ მოთხოვნის არსებობას, თუმცა, იურიდიული თვალსაზრისით, განმასხვავებელი ნიშან-თვისებებით. მარტივი აღიარება აშკარაა, მაშინ, როდესაც მოვალე ცალმხრივად ადასტურებს არსებულ ვალდებულებით ურთიერთობას და გაცნობიერებულად გამოთქვამს შესრულების მზაობას. (დაპირება). კაუზალური ვალის აღიარება მიმართულია არსებული სამართლებრივი ურთიერთობის დადასტურებისაკენ და, ბუნებრივია, უნდა შეიცავდეს დაპირების ელემენტს, ამასთან, შეიძლება არც იყოს ცალმხრივი (მხარეთა ორმხრივი შეთანხმება არსებული ვალდებულების შესრულების დამატებით ვადაზე, სხვა შესრულების მიღებაზე და სხვა). როგორც მარტივი, ისე-

²⁷ სუს გადანყვეტილება, 27 მაისი, 2016, №ას-383-364-2015.

კაუზალური აღიარება ხანდაზმულობის ვადის დენის შეწყვეტის კერძო შემთხვევას წარმოადგენს და შედეგად, ამავე კოდექსის 141-ე მუხლის ძალით, შეწყვეტამდე განვლილი დრო არ გაითვალისწინება, არამედ ვადა დაიწყება თავიდან. სამოქალაქო კოდექსის 137-ე მუხლის მიზნებისათვის მოვალის აღიარება სამართლებრივი ძალის მხოლოდ იმ შემთხვევაშია, **თუკი აღიარება ხანდაზმულობის ვადაში განხორციელდა**, რადგანაც საფუძველს მოკლებული იქნება მსჯელობა იმაზე, რომ მოვალის იურიდიული მნიშვნელობის მქონე მოქმედებას შედეგად მოჰყვეს უკვე გასული ხანდაზმულობის ვადის დენის შეწყვეტა. **საინტერესოა, ხანდაზმულობის ვადის გასვლის შემდგომ ვალის მარტივ ან კაუზალურ აღიარებას აქვს თუ არა იურიდიული ძალა.** საკასაციო პალატის მოსაზრებით, ამ საკითხის მოსაგვარებლად გამოყენებულ უნდა იქნას სსკ-ის 144-ე მუხლის მე-3 ნაწილი, რომელიც ამავე მუხლის მე-2 ნაწილთან ერთობლივად განიმარტება, კერძოდ, 144.2 მუხლის თანახმად, თუკი მოვალე ხანდაზმულობის ვადის გასვლის შემდგომ შეასრულებს ვალდებულებას, იგი შესრულების დაბრუნების მოთხოვნის უფლებას კარგავს, ასეთ შემთხვევაში მისი შესაგებელი არ შეიძლება, მათ შორის იმაზე მითითება იყოს, რომ შესრულების დროს არ იცოდა ხანდაზმულობის ვადის გასვლის ფაქტის შესახებ, ანალოგიური ძალის მოვალის მიერ ვალდებულების აღიარებაცაა მოთხოვნის იძულებითი განხორციელება ვადის გასვლის შემდეგ, თუკი ეს აღიარება შეიცავს პირის გაცნობიერებულ ნებას, რომ ვალდებულებას შეასრულებს. ეს მოწესრიგება ვრცელდება ვალის, როგორც მარტივ, ისე – კაუზალურ აღიარებაზე.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სსკ-ის 341-ე მუხლით მოწესრიგებული ვალის არსებობის აღიარება 137-ე და 144.3 მუხლებით გათვალისწინებული აღიარებისგან აბსტრაქტული ბუნებით განსხვავდება, იგი თავად წარმოადგენს ცალმხრივ გარიგებას და დამოუკიდებელ ვალდებულებას წარმოშობს. ვალის აღიარების ხელშეკრულება, ძირითადი ვალდებულებითი ურთიერთობის არსებობის სადავოობის შემთხვევაშიც შესრულების ვალდებულებას წარმოშობს და კრედიტორს მოთხოვნის უფლებას ანიჭებს. საკასაციო სასამართლომ მიერ დამკვიდრებული პრაქტიკის თანახმად, სსკ-ის 341-ე მუხლის გაგებით, არ არის ვალის არსებობის აღიარება, როდესაც მხარეები უკვე არსებული ვალდებულების შინაარსიდან გამომდინარე ან ადასტურებენ მას ან მხარეები არსებული ვალდებულების შესასრულებლად ახალი ვალდებულების შესრულებას კისრულობენ. ამდენად, იგი არ უნდა უკავშირდებოდეს ძირითადი ვალდებულებიდან გამომდინარე შესრულების მოთხოვნას **(სუსგ №ას-392-371-2013, 8 ნოემბერი, 2013 წელი)**. ვალის აღიარების ხელშეკრულების დამოუკიდებელი ბუნება იმ კუთხითაც განსხვავდება ვალდებულები პირის სხვაგვარი აღიარებისაგან, რომ სამოქალაქო კოდექსის 341-ე მუხლით გათვალისწინებული ხელშეკრულება მოთხოვნის ხანდაზმულობის ვადის გასვლის შემდეგაც ნამდვილია, რადგანაც ახალ დამოუკიდებელ მოთხოვნას წარმოშობს და ამ ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვალდებულების მიმართ დამოუკიდებლად აითვლება ხანდაზმულობის ვადის დენა.

საქმეში წარდგენილი სადავო მტკიცებულებით კრედიტორის მოთხოვნის პასუხად მოვალემ წერილობით გამოხატა ნება, სსკ-ის 442-ე მუხლის შესაბამისად, წარდგენილი მოთხოვნის მოსარჩელის წინამორბედის მიმართ არსებულ მოთხოვნაში გაქვითვის თაობაზე. წერილში არ არის იმგვარი მითითება, რომელიც **რაიმე ფორმით დაადასტურებდა მოვალის მზაობას, მოსარჩელის წინაშე შეესრულებინა ვალდებულება**, რაც ადასტურებს გასაჩივრებული განჩინების უმართებულობას ამ მტკიცებულების ვალდებულების აღიარებად მიჩნევის თაობაზე.

3.2.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 129-130-ე მუხლები.

განმარტებები: პერიოდულად შესასრულებელ ვალდებულებებში თანხის გადახდის თითოეული პერიოდისათვის ვალდებულების შეუსრულებლობისთვის ხანდაზმულობის ვადა ცალ-ცალკე აითვლება.

გადაწყვეტილების შედეგი: სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, ნაწილობრივ კი უარყოფილ იქნა პერიოდულად შესასრულებელი ვალდებულებების შეუსრულებლობისას მოთხოვნის ხანდაზმულობის გამო.

საკასაციო სასამართლომ შეცვალა სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით დადგენილი სამართლებრივი შედეგი²⁸ მოთხოვნის განხორციელებადობის კონტექსტით. სასამართლომ ქვეიჯარის ხელშეკრულების შეწყვეტამდე, 15 თვის იჯარის ქირიდან, 7 (შვიდი) თვის ქირის მოთხოვნა ხანდაზმულად მიიჩნია და განმარტა, რომ, მოცემულ შემთხვევაში, ვლინდება ვალდებულება, რომლის შესრულება მოვალის მხრიდან გარკვეული პერიოდებით განისაზღვრება. პერიოდულად შესასრულებელი ვალდებულების დარღვევიდან გამომდინარე მოთხოვნის მიმართ ხანდაზმულობის ვადის ათვლის თავისებურება ისაა, რომ თანხის გადახდის თითოეული პერიოდისათვის ვალდებულების შეუსრულებლობა ცალ-ცალკე განიხილება, როგორც პირის უფლების დარღვევა და ხანდაზმულობის ვადის ათვლა თავიდან იწყება (სუსგ №ას-1688-1673-2011, 02.02.2012 წ.; №ას-1144-1090-2014, 23.02.2015. №ას-445-420-2014, 22.04.2015). სასამართლო პრაქტიკაში არაერთხელ განიმარტა, სსკ-ის 129-ე მუხლის მე-2 ნაწილისა და 130-ე მუხლის გამოყენების საკითხი, ერთ-ერთ გადაწყვეტილებაში მითითებულია: „საკასაციო პალატა ასევე ეთანხმება სააპელაციო პალატის დასკვნას, რომ მოპასუხეს ევალეზობდა საიჯარო ქირის არა ერთიანად, არამედ პერიოდულად, წელიწადში ერთხელ გადახდა და, აქედან გამომდინარე, მოსარჩელეს მოთხოვნა წარმოეშობოდა თითოეული პერიოდისათვის ცალ-ცალკე. (სუსგ № ას-1203-1130-2015, 01.06.2016.).

3.3.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 128-ე, 129-ე, 130-ე, 477-ე მუხლები.

განმარტებები: მიწოდების ხელშეკრულებიდან გამომდინარე ხანდაზმულობის ვადის დენის საკითხი დაკავშირებულია მხარეთა შორის ნასყიდობის ხელშეკრულების ბათილად ცნობის მოთხოვნით წარმოებულ დავის შედეგთან, ვინაიდან სუბიექტურად მიწოდების ხელშეკრულებიდან გამომდინარე მოთხოვნის უფლების დარღვევის თაობაზე მოსარჩელისთვის (კრედიტორისთვის) ცნობილი გახდა სწორედ ამ დროიდან.

გადაწყვეტილების შედეგი: საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რა მოთხოვნა განხორციელებადად, ხოლო მოპასუხისათვის საქონლის მიწოდების ხელშეკრულებიდან გამომდინარე დავალიანება და ვალდებულების შეუსრულებლობის ფაქტი დადასტურებულად, ახალი გადაწყვეტილებით სრულად დააკმაყოფილა სარჩელი.

მოსარჩელესა და მოპასუხეს (მენარმე) შორის დადებული ზეპირი შეთანხმების თანახმად, მოპასუხის სახელით, ღირებულების გადახდის სანაცვლოდ, უნდა გატანილიყო მოსარჩელის კუთვნილი თხილი იტალიაში. საქონლის მიწოდება და ექსპორტი განხორციელდა, მაგრამ მოსარჩელეს საქონლის ღირებულება არ მიუღია. მოგვიანებით, მხარეებს შორის გა-

²⁸ სუს გადაწყვეტილება 30 სექტემბერი, 2016, №ას-183-176-2016.

ფორმებული ნასყიდობის ხელშეკრულებით, მოპასუხის სახელზე რიცხული უძრავი ქონება აღირიცხა მოსარჩელის სახელზე, ხოლო შემდეგში იპოთეკით დაიტვირთა მოპასუხის მიერ აღებული საბანკო კრედიტის უზრუნველსაყოფად. იპოთეკით დატვირთვას მოსარჩელე დასთანხმდა მხოლოდ იმიტომ, რომ ნასესხები თანხით დავალიანება გაისტუმრებოდა.

სააპელაციო სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით დადგინდა, რომ მოსარჩელესა და მოპასუხეს შორის გაფორმებული უძრავი ქონების ნასყიდობის ხელშეკრულება ბათილად იქნა ცნობილი, როგორც თვალთმაქცური გარიგება, რომლითაც რეალურად დაიფარა მხარეებს შორის შეთანხმებული იპოთეკის ხელშეკრულება.

სააპელაციო სასამართლომ გასაჩივრებული გადაწყვეტილებით სარჩელი არ დაკმაყოფილდა ხანდაზმულობის გამო. სასამართლომ მიიჩნია, რომ ხანდაზმულობის, სსკ-ის 129-ე მუხლით გათვალისწინებული სამწლიანი ვადა მოპასუხის მიერ საბანკო კრედიტის აღების დღიდან უნდა აითვალოს.

საკასაციო სასამართლო არ დაეთანხმა სააპელაციო სასამართლოს მითითებულ მოსაზრებას და მოთხოვნა არ მიიჩნია ხანდაზმულად შემდეგი მოტივაციით: საკასაციო სასამართლოს შეფასებით, მართალია, კანონიერ ძალაში შესული სასამართლოს გადაწყვეტილებით ზემოაღნიშნული ნასყიდობის ხელშეკრულება გაბათილდა, მაგრამ არ გაბათილებულა იპოთეკის ხელშეკრულება. მოსარჩელემ (კრედიტორმა) საქონლის მიწოდების ხელშეკრულების პირობების დარღვევის გამო, მოთხოვნის უზრუნველყოფის საშუალების გამოყენებით დაიცვა საკუთარი მატერიალური უფლება და მოპასუხესთან (მოვალესთან) გაფორმებული უძრავი ქონების ნასყიდობის ხელშეკრულების საფუძველზე საკუთრებაში აღირიცხა მოვალის (მოპასუხის) ქონება. შესაბამისად, მოსარჩელემ (კრედიტორმა) იმ პერიოდისთვის დაიკმაყოფილა მიწოდების ხელშეკრულებიდან გამომდინარე მოთხოვნა.

სასამართლომ აზრით, იმ პირობებში, როდესაც დადგენილია, რომ სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით ბათილად იქნა ცნობილი მხარეთა შორის გაფორმებული უძრავი ქონების ნასყიდობის ხელშეკრულება და გაუქმდა მოსარჩელის (კრედიტორის) საკუთრების უფლება უზრუნველყოფის საგანზე, საკასაციო სასამართლომ დადასტურებულად მიიჩნია, რომ განსახილველ დავაში **მიწოდების ხელშეკრულებიდან გამომდინარე ხანდაზმულობის ვადის დენის საკითხი დაკავშირებულია მხარეთა შორის სწორედ ზემოაღნიშნული ნასყიდობის ხელშეკრულების ბათილად ცნობის მოთხოვნით წარმოებულ დავის შედეგთან, ვინაიდან სუბიექტურად მიწოდების ხელშეკრულებიდან გამომდინარე მოთხოვნის უფლების დარღვევის თაობაზე მოსარჩელისთვის (კრედიტორისთვის) ცნობილი გახდა სწორედ ამ დროიდან.** შესაბამისად, საკასაციო პალატამ დაასკვნა, ვინაიდან მოსარჩელემ მიწოდების ხელშეკრულებიდან გამომდინარე მოთხოვნა დაიკმაყოფილა მოვალის ქონების ხარჯზე (იპოთეკის საგნით), ამ მოცემულობაში მას მიწოდების ხელშეკრულებიდან გამომდინარე თანხის მოთხოვნის არც ფაქტობრივი და არც სამართლებრივი საფუძველი არ ჰქონდა, ხოლო მას შემდეგ, რაც გაბათილდა კრედიტორის საკუთრების უფლება უზრუნველყოფის საგანზე, მოსარჩელეს წარმოეშვა მოვალისთვის სესხის დაბრუნების მოთხოვნის უფლება.

საბოლოოდ, სასამართლომ მიიჩნია, რა მოთხოვნა განხორციელებადად, ხოლო მოპასუხისათვის საქონლის მიწოდების ხელშეკრულებიდან გამომდინარე დავალიანება და ვალდებულების შეუსრულებლობის ფაქტი დადასტურებულად, ახალი გადაწყვეტილებით – სრულად დააკმაყოფილა სარჩელი.²⁹

²⁹ სუს გადაწყვეტილება, 10 თებერვალი, 2017, № ას-158-154-2016.

3.4.

დამხმარე ნორმები: სსკ-ის 867-ე, 623-ე მუხლები.

ბანმარტაბა: პერიოდულად შესასრულებელი ვალდებულების ფარგლებში თითოეული შესრულების მიმართ კანონით განსაზღვრული სამწლიანი ვადა აითვლება ინდივიდუალურად, თუმცა ხანდაზმულობის საკითხის სწორად განსაზღვრისათვის მნიშვნელოვანია, დადგინდეს მოთხოვნის წარმოშობისა და პრეტენზიის წარდგენის მომენტი.

დაბრუნების საფუძველი: სასამართლომ მოთხოვნის ხანდაზმულობის საკითხი არასწორად გამოიკვლია.

სესხის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე დავაში მოსარჩელის (ბანკის) მოთხოვნა სესხის ხელშეკრულებიდან გამომდინარეობს და დამფუძნებელ ნორმას სსკ-ის 867-ე და 623-ე მუხლები წარმოადგენს. მხარეთა შეთანხმებით, სესხი უნდა დაბრუნებულიყო ნაწილ-ნაწილ, ყოველი თვის 3 რიცხვში ხელშეკრულებაზე დართული გრაფიკის შესაბამისად. ვალდებულების სრულად შესრულების ვადა იყო 2014 წლის 5 მარტი, ასევე, დადგენილია, რომ მსესხებელმა თანხის გადახდა შეწყვიტა 2008 წლის დეკემბრიდან. თანხის დაკისრების შესახებ სარჩელის წინააღმდეგ მოვალის მხრიდან წარდგენილ იქნა არსებითი ხასიათის შედავება, რომლის დადასტურებაც აფერხებს მოთხოვნას, კერძოდ, მან მიუთითა ხანდაზმულობაზე. მოცემულ შემთხვევაში, ქვემდგომმა სასამართლომ სწორად იხელმძღვანელა სსკ-ის 129-ე მუხლის მე-2 ნაწილით, რომლის თანახმადაც ხანდაზმულობის ვადა იმ მოთხოვნებისა, რომლებიც წარმოიშობა პერიოდულად შესასრულებელი ვალდებულებებიდან, სამი წელია. დასახელებული ნორმიდან გამომდინარე, პერიოდულად შესასრულებელი ვალდებულების ფარგლებში თითოეული შესრულების მიმართ კანონით განსაზღვრული სამწლიანი ვადა აითვლება ინდივიდუალურად, თუმცა ხანდაზმულობის საკითხის სწორად განსაზღვრისათვის მნიშვნელოვანია, დადგინდეს მოთხოვნის წარმოშობისა და პრეტენზიის წარდგენის მომენტი. სსკ-ის 130-ე მუხლის ძალით, მოთხოვნის წარმოშობის მომენტად ჩაითვლება დრო, როცა პირმა შეიტყო ან უნდა შეეტყო უფლების დარღვევის შესახებ. განსახილველ შემთხვევაში, უდავოა, რომ კრედიტორმა მოთხოვნის წარმოშობის შესახებ შეიტყო ვალდებულების დარღვევისას – 2008 წლის დეკემბრიდან, თუმცა შესაფასებელია, თუ როდის წარადგინა პრეტენზია (*აღძრა სარჩელი*).

საკასაციო სასამართლომ სრულად გაიზიარა კასატორის პრეტენზია სააპელაციო პალატის მხრიდან მოთხოვნის ხანდაზმულობის საკითხის არასწორად გამოკვლევა-შეფასების თაობაზე და მიიჩნია, რომ არსებობს გასაჩივრებული გადაწყვეტილების სსკ-ის 393-ე მუხლის მე-3 ნაწილით გათვალისწინებული გაუქმების საფუძველი. შესაბამისად, საკასაციო სასამართლომ ბანკის საკასაციო საჩივრის საფუძველზე გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება სარჩელის ნაწილობრივ დაკმაყოფილების თაობაზე და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა იმავე სასამართლოში.³⁰

3.5.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 873-ე, 130-ე, 129-ე მუხლები.

ბანმარტაბა: იმ ვალდებულებათა მიმართ, რომლებიც გარკვეული პერიოდულობით სრულდება, ხანდაზმულობის ვადა აითვლება ყოველი პერიოდულად შესასრულებელი ვალდებულებისათვის დამოუკიდებლად.

³⁰ სუს განჩინება, 18 მაისი, 2018, №ას-1543-1463-2017.

დაბრუნების დასაბუთება: სააპელაციო პალატას სრულად არ გამოუკვლევია მოცემული საქმის გადაწყვეტისათვის მნიშვნელოვანი ფაქტობრივი გარემოებანი და მატერიალურ-სამართლებრივი თვალსაზრისით, არსებითად არ შეუფასებია მოსარჩელის მოთხოვნა.

საბანკო კრედიტის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე დავაში ბანკის სარჩელი, მოთხოვნის განუხორციელებლობის გამო, უარყოფილ იქნა. საკასაციო სასამართლომ დააკმაყოფილა მოსარჩელის საკასაციო საჩივარი სასარჩელო მოთხოვნის სრული მოცულობით ხანდაზმულად ცნობის ნაწილში და საქმე დაუბრუნა იმავე სასამართლოს ხელახლა განსახილველად.³¹

სააპელაციო პალატის მიერ დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებებისა და საქმეში წარმოდგენილი მტკიცებულებების სამართლებრივი თვალსაზრისით შეფასების შედეგად საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სასარჩელო მოთხოვნა საკრედიტო და თავდებობის ხელშეკრულებების საფუძველზე ფულადი ვალდებულების შესრულების თაობაზე მხოლოდ ნაწილობრივია ხანდაზმული.

საკასაციო პალატამ აღნიშნა, რომ ხანდაზმულობის ვადაში იგულისხმება დრო, რომლის განმავლობაშიც უფლებამოსილ პირს შეუძლია საკუთარი უფლების რეალიზაცია ან დაცვა. ხანდაზმულობის ინსტიტუტის სპეციფიკურობა ისაა, რომ დადგენილი ვადის გასვლის შემდეგ მოთხოვნის უფლება ობიექტურად არსებობს, თუმცა იძულებით ვერ განხორციელდება, ანუ ამ უფლების რეალიზება სრული მოცულობით დამოკიდებულია მოთხოვნის ადრესატის ნება-სურვილზე (სსკ-ის 144.1-ე მუხლი).

საკასაციო სასამართლომ სსკ-ის 130-ე (მოთხოვნის წარმოშობის მომენტად მიიჩნევა დრო, როდესაც პირმა შეიტყო ან უნდა შეეტყო უფლების დარღვევის შესახებ) და 129-ე მუხლების საფუძველზე (ხანდაზმულობის ვადა იმ მოთხოვნებისა, რომლებიც წარმოიშობა პერიოდულად შესასრულებელი ვალდებულებებიდან, სამი წელია) აღნიშნა, რომ კანონის მითითებული დანაწესი ითვალისწინებს ერთგვარ სპეციფიკას იმ ვალდებულებათა მიმართ ხანდაზმულობის ვადის ათვლასთან დაკავშირებით, რომლებიც გარკვეული პერიოდულობით სრულდება, რაც იმით აიხსნება, რომ ხსენებული ვადა აითვლება ყოველი პერიოდულად შესასრულებელი ვალდებულებისათვის დამოუკიდებლად (სუსგ 19.03.2015წ. საქმე №ას-868-830-2014).

პალატამ მიუთითა, ვინაიდან განსახილველ შემთხვევაში მსესხებელს ბანკისათვის კრედიტის დაბრუნება არა ერთდროულად, არამედ ნაწილ-ნაწილ, წინასწარ შეთანხმებული გრაფიკის მიხედვით ევალეობდა (სსკ-ის 873-ე მუხლი), შესაბამისად, ხანდაზმულობის ვადა პერიოდულად შესასრულებელი ვალდებულებებისათვის დადგენილი წესის მიხედვით უნდა აითვალონ.

ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სააპელაციო პალატას სრულად არ გამოუკვლევია მოცემული საქმის გადაწყვეტისათვის მნიშვნელოვანი ფაქტობრივი გარემოებანი და, მატერიალურ-სამართლებრივი თვალსაზრისით, არსებითად არ შეუფასებია მოსარჩელის მოთხოვნა ფულადი ვალდებულების შესრულების, როგორც ძირითადი საკრედიტო დავალიანების, სარგებლის, მოთხოვნილი პირგასამტეხლოს დაკისრებისა და გადასახდელი თანხის ოდენობის ნაწილში.

³¹ სუს განჩინება, 6 ნოემბერი, 2018, №ას-902-2018.

4. მორალური ზიანი

4.1.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 413-ე, მე-1000-ე მუხლები.

განმარტებები: მორალური ზიანის ერთ-ერთი მახასიათებელი თვისებაა ადამიანის ფიზიკური, ფსიქიკური და სულიერი ბუნების სფეროზე ნეგატიური ზემოქმედება, რაც ფიზიკური და ზნეობრივი ტანჯვით გამოიხატება.

გადანწყვეტილების შედეგი: გაუქმდა სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება მორალური ზიანის ანაზღაურებაზე უარის თქმის ნაწილში და სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, მოსარჩელის სასარგებლოდ, მოპასუხეს დაეკისრა მორალური ზიანის ოდენობა (მორალური ზიანის ოდენობა გაიზარდა).

დელიქტური სამართალდარღვევიდან გამომდინარე დავაში³² საკასაციო ინსტანციის მიერ ახალი გადაწყვეტილებით შეიცვალა მორალური ზიანის ოდენობა. პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილებით, მოსარჩელის სასარგებლოდ, მოპასუხეს (სანარმოს) დაეკისრა მორალური ზიანის საკომპენსაციოდ 100 000 ლარის გადახდა. საკასაციო სასამართლომ ნაწილობრივ დასაბუთებულად მიიჩნია პირველი დაზარალებულის საკასაციო პრეტენზია მის სასარგებლოდ დაკისრებული მორალური ზიანის საკომპენსაციო თანხის სიმცირის ნაწილში; მოსარჩელის მიერ თერმული დაზიანების შედეგად განცდილი ფიზიკური და სულიერი ტკივილი, როგორც დაზიანების დროს, ისე შემდეგ, ოპერაციისა და მკურნალობის განვადებულ და თვით ოპერაციის შემდეგაც, როდესაც დაზარალებულს ორივე ხელი ამპუტირებული აქვს, დაკარგული აქვს შრომის უნარი, საკუთარ თავზე მზრუნველობა და სხვადასხვა მოთხოვნილებების დაკმაყოფილება უჭირს სხვისი დახმარების გარეშე, ბუნებრივია, რომ მას წარმოუშობს არა მხოლოდ უბედური შემთხვევის დროს, დაზარალებულის არასრულწლოვანებისას, არამედ – შემდეგ პერიოდში განცდილი ფიზიკური და სულიერი ტკივილისა და ტანჯვის კომპენსაციის მოთხოვნის უფლებას, რაც, ცხადია, რთული წარმოსადგენია ფულადი თანხით იმგვარად განისაზღვროს, რომ სამართლიანად და განცდილი მორალური ზიანის (რომელიც, როგორც უშუალოდ ზიანის მიყენების დროს განცდილი ემოციური და ფიზიკური ტანჯვისა და ტკივილის, ისე – დაზიანების შემდეგ, ასევე, ოპერაციის შემდეგ, არა მხოლოდ პოსტოპერაციული თანმდევი შესაძლო გართულებების მაქსიმალურად მაკომპენსირებელი, არამედ – მძიმე შედეგის მიხედვით) ადეკვატურ კომპენსაციად იქნეს მიჩნეული.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ დაზარალებულისათვის თერმული დაზიანებით ფიზიკური შედეგის, განცდილი ფიზიკური, სულიერი ტრავმის, მისი მუდმივი ხასიათისა და თანმდევი შედეგების გათვალისწინებით (პროთეზირების გარეშე, რაც დამოკიდებულია ინდივიდუალურ შეფასებაზე თითოეულ კონკრეტულ შემთხვევაში, დამოუკიდებლად პირადი საჭიროებების დაკმაყოფილების შეუძლებლობის, საზოგადო ცხოვრებაში ინტეგრაციის შესაძლო პრობლემების, მათ შორის, ფიზიკური თუ ფსიქოლოგიური ბარიერების გადალახვის სირთულეების), ამასთან, დაზარალებულის მიერ განცდილი ზიანისა და ტკივილის მატერიალურად ადეკვატური კომპენსაციის შეუძლებლობით, საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ მოპასუხისათვის უკვე დაკისრებული 100 000 (ასი ათასი) ლარის გარდა, ამ უკანასკნელს დაზარალებულის მორალური ზიანის საკომპენსაციოდ, უნდა დაეკისროს დამატებით 200 000 (ორასი ათასი) ლარის გადახდა.

³² სუს გადაწყვეტილება, 23 დეკემბერი, 2016, №ას-543-518-2016.

4.2.

გამოყენებული ნორმაჰი: სსკ-ის 413-ე, მე-18.6. მუხლები.

განმარტაჰი:

- ა. იურიდიული პირის დაცულ არაქონებრივ უფლებას წარმოადგენს საქმიანი რეპუტაცია, რომლის შელახვის გამო, არა მორალური, არამედ მატერიალური ზიანის დაკისრებაა შესაძლებელი;
- ბ. იურიდიულ პირს არ აქვს სსკ-ის მე-18 მუხლით დაცული ისეთი სიკეთე, როგორცაა: პირადი ხელშეუხებლობა, პირადი ცხოვრების საიდუმლოება, ასევე, მორალურ განცდებთან დაკავშირებით მორალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება. მორალური ზიანი არ შეიძლება, მიადგეს იურიდიულ პირს, რადგან მორალური ზიანის შინაარსი გულისხმობს სამართლებრივად დაცული იმ არაქონებრივი ინტერესის ხელყოფას, რომელსაც ქონებრივი ეკვივალენტი არ გააჩნია (სულიერი ან ფიზიკური ტკივილი, განცდა და სხვა).

გადანყვეტილჰის შედეგი: სარჩელი უარყოფილ იქნა სანარმოს სასარგებლოდ მორალური ზიანის ანაზღაურების დაუშვებლობის მოტივით.

სიტყვისა და გამოხატვის თავისუფლებასთან დაკავშირებულ არაქონებრივ-სამართლებრივ დავაში საკასაციო სასამართლომ შეცვალა, მოსარჩელე იურიდიული პირის სასარგებლოდ, მოპასუხეთათვის (ფიზიკური პირები და იურიდიული პირი) მორალური ზიანის დაკისრების თაობაზე სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება და ამ ნაწილში სარჩელი არ დააკმაყოფილა.³³

სასამართლომ მიუთითა რა სსკ-ის 413.1 მუხლზე (არაქონებრივი ზიანისათვის ფულადი ანაზღაურება შეიძლება მოთხოვილ იქნეს მხოლოდ კანონით ზუსტად განსაზღვრულ შემთხვევებში), აღნიშნა, რომ სსკ-ის მე-18.6 მუხლიდან, შესაბამისი წინაპირობების არსებობისას (პატივის, ღირსებისა და საქმიანი რეპუტაციის ბრალეული შელახვა), გამომდინარეობს მორალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება, თუმცა იურიდიული პირის სარჩელთან მიმართებით სასამართლო პრაქტიკით დადგენილია დამატებითი შეზღუდვები. იურიდიული პირი გათანაბრებულია ფიზიკურ პირთან ყველა იმ უფლებით, რომელიც თვისებრივად არ უკავშირდება ადამიანს. პიროვნულ უფლებათაგან ნაწილი იურიდიულ პირს შეიძლება, მხოლოდ მოდიფიცირებული ფორმით ჰქონდეს. იურიდიულ პირს არ გააჩნია სსკ-ის მე-18 მუხლით დაცული ისეთი სიკეთე, როგორცაა: პირადი ხელშეუხებლობა, პირადი ცხოვრების საიდუმლოება, ასევე, მორალურ განცდებთან დაკავშირებით მორალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება. საკასაციო სასამართლოს განმარტებით, მორალური ზიანი არ შეიძლება, მიადგეს იურიდიულ პირს, რადგან მორალური ზიანის შინაარსი გულისხმობს სამართლებრივად დაცული იმ არაქონებრივი ინტერესის ხელყოფას, რომელსაც ქონებრივი ეკვივალენტი არ გააჩნია (სულიერი ან ფიზიკური ტკივილი, განცდა და სხვა). ამდენად, იურიდიული პირის მოთხოვნა მორალური ზიანის ანაზღაურების შესახებ იურიდიულად უსაფუძვლოა (*სუსგ №3კ/924-01, 26.12.2001, №ას-1052-1007-2014; 30.09.2015*).

საკასაციო სასამართლომ განმარტებით, უდავოა, რომ იურიდიული პირის დაცულ არაქონებრივ უფლებას წარმოადგენს საქმიანი რეპუტაცია, რომლის შელახვის გამო, არა მორალური, არამედ მატერიალური ზიანის დაკისრებაა შესაძლებელი, ასეთის არსებობის შემთხვევაში. მატერიალური ზიანის თაობაზე მოთხოვნას კი, წარმოადგენილი სარჩელი არ შეიცავს.

³³ სუს გადაწყვეტილება, 26 ივლისი, 2017, №ას-1011-972-2016.

5. სანიჰომოსამართლეობის დავები

5.1.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 180-ე მუხლი, სემეკის დადგენილებები.

განმარტაბები:

არალიცენზიანტის კუთვნილ ქსელში ელექტროენერჯის გატარებაზე განეული იმ ოდენობის მომსახურება, რამდენიც ტარიფის სახით ამ მომსახურებისთვის არის დადგენილი.

ელენერჯის გატარების მომსახურება და თმენის კომპენსაცია, კანონისმიერი ბოჭვის ფარგლებში გაიგივდა და, თუ არ არსებობს მხარეთა განსხვავებული შეთანხმება, სემეკის დადგენილებით დამტკიცებული ახალი მეთოდოლოგიის შესაბამისად გამოითვლება.

გადანყვეტილების შედეგები: სარჩელი ნაწილობრივ, 2015 წლის 01 იანვრიდან მოსარჩელის კუთვნილი ელექტროგადამცემი ქსელით სარგებლობისათვის თანხის დაკისრების ნაწილში, სემეკის №15 დადგენილების საფუძველზე, დაკმაყოფილდა, ხოლო 2014 წლის იანვრიდან 31 დეკემბრის ჩათვლით გატარებული ელექტროენერჯის საკომპენსაციო თანხის ოდენობის განსაზღვრის ნაწილში საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნდა იმავე სასამართლოს.

მოსარჩელე სანარმომ (ქსელის მფლობელ-არალიცენზიანტმა) სარჩელი აღძრა სასამართლოში მოპასუხე სანარმოს (ელენერჯის მესაკუთრე) მიმართ 2014 წლის ენერგეტიკული მომსახურების ღირებულების დაკისრების, ხოლო 2015 წლის 1 იანვრიდან, მოსარჩელის კუთვნილი ელექტროგადამცემი ხაზით სარგებლობის შეწყვეტამდე, თმენისათვის კომპენსაციის განსაზღვრის მოთხოვნით.³⁴

პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილებით – სარჩელი დაკმაყოფილდა, სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით კი – სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, მოსარჩელის სასარგებლოდ, მოპასუხეს ქსელის მფლობელის მიერ გატარების მომსახურების საფასური – ერთ კვტ.საათზე 2014 წლის 1 იანვრიდან 0.0016 თეთრის გადახდა დაეკისრა, ხოლო ელგადამცემი ხაზით სარგებლობისათვის თმენის კომპენსაციის ანაზღაურებაზე მოსარჩელეს ეთქვა უარი.

საკასაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით – სარჩელი ქონებით სარგებლობის შეწყვეტამდე თმენის ვალდებულებისათვის საკომპენსაციო თანხის განსაზღვრის ნაწილში ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა.

მოპასუხეს 2015 წლის 1 იანვრიდან მოსარჩელის კუთვნილი ელექტროგადამცემი ქსელით სარგებლობისათვის ყოველ გატარებულ 1 კვტ/სთ ელენერჯიაზე დაეკისრა 0,0016 თეთრის გადახდა მოსარჩელის სასარგებლოდ, ხოლო 2014 წლის 1 იანვრიდან იმავე წლის 31 დეკემბრის ჩათვლით გატარებული ელექტროენერჯის საკომპენსაციო თანხის ოდენობის განსაზღვრის ნაწილში საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნდა იმავე სასამართლოს.

განსახილველ დავაში სასამართლოს შეფასების საგანს წარმოადგენს სემეკის დადგენილების ამოქმედების შემდგომ ქსელის მფლობელ არალიცენზიანტსა და ელენერჯის მესაკუთრეს შორის არსებული ურთიერთობიდან გამომდინარე ანაზღაურების კანონიერების განსაზღვრა როგორც სახელშეკრულებო, ისე საკუთრებით სარგებლობის კანონისმიერი შეზღუდვის ფარგლებში.

³⁴ სუს გადაწყვეტილება, 11 მარტი, 2016, საქმე №ას-1174-1104-2015.

საკასაციო სასამართლოს მოსაზრებით, ერთმანეთისაგან უნდა გაიმიჯნოს მხარეთა სახელშეკრულებო და კანონის ძალით წარმოშობილი ურთიერთობანი, რისთვისაც უაღრესად მნიშვნელოვანია, სისტემურად შეფასდეს არალიცენზიატი მესამე პირის ქსელით სარგებლობის მარეგულირებელი სამართლებრივ აქტები.

საკასაციო სასამართლოს მოსაზრებით, ქსელის მფლობელ არალიცენზიატთან (შემდგომში-მესამე პირი) განაწილების ლიცენზიატს შეიძლება აკავშირებდეს სახელშეკრულებო ურთიერთობა, როდესაც სპეციალური აქტებით (სემეკის შესაბამისი დადგენილება) განსაზღვრული მაქსიმალური ფარგლების გათვალისწინებით, მხარეები შეიძლება, შეთანხმდნენ ხელშეკრულების არსებით პირობებზე (სკ-ის 327-ე მუხლი). ასეთ დროს კონტრაქტებს სრული უფლება აქვთ, განსაზღვრონ ხელშეკრულების ფასი, რომელიც არ უნდა აღემატებოდეს სემეკის მიერ ლიცენზიატისათვის დადგენილ ტარიფს. იმ შემთხვევაში, თუ არ გამოიკვეთება საკუთრებით სარგებლობის ბოჭვის სახელშეკრულებო წინაპირობა, ქსელის მესაკუთრე მესამე პირის, უფლებადამცავი დანაწესია სემეკის №15 დადგენილება, რომლითაც განსაზღვრულია კომპენსაციის გამოთვლის მეთოდოლოგია.

საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ, მართალია, 2014 წლის 1 იანვრიდან წარმოიშვა სემეკის მითითებული დადგენილებით განსაზღვრული წესის შესაბამისად საფასურის გადახდის ვალდებულება, მაგრამ ამგვარი მსჯელობა გამართლებულია მხოლოდ იმ დროისათვის, როდესაც მხარეთა შორის სახელშეკრულებო ურთიერთობა შეწყდა, რაც გასაჩივრებული გადაწყვეტილებით დადგენილი არაა. 2014 წლის განმავლობაში ასანაზღაურებელი თანხის სწორად განსაზღვრის მიზნით გადამწყვეტი მნიშვნელობისაა საკითხი, თუ როდის შეწყდა მხარეთა შორის სახელშეკრულებო ურთიერთობა. ამდენად, საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ 2014 წლის 1 იანვრიდან 31 დეკემბრის ჩათვლით გატარებული ელენერგიის საფასურის განსაზღვრის ნაწილში იქმნება გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გაუქმების სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის 393-ე მუხლის მე-3 ნაწილით განსაზღვრული საფუძველი და საჭიროა მტკიცებულებათა დამატებითი გამოკვლევა.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სემეკის 2013 წლის 30 დეკემბრის №15 დადგენილებით მოგვარდა საკითხი და, მსგავსად ლიცენზიატებისა, კომისიამ განსაზღვრა არალიცენზიატი მესაკუთრეების კომპენსაციის გამოანგარიშების მეთოდოლოგია, თმენის კომპენსაციის სამოქალაქო კოდექსის შესაბამისად განსაზღვრის შესაძლებლობა გაუქმდა და იგი მთლიანად მოაწესრიგა სემეკის №15 დადგენილებამ, ანუ გატარების მომსახურება და თმენის კომპენსაცია, კანონისმიერი ბოჭვის ფარგლებთან გაიგივდა და, თუ არ ვლინდება მხარეთა განსხვავებული შეთანხმება, სემეკის ზემოხსენებული დადგენილებით დამტკიცებული ახალი მეთოდოლოგიის შესაბამისად გამოითვლება.

5.2.

გამოყენებული ნორმები: სკ-ის 170-ე, 172-ე, 115-ე, 179-ე მუხლები.

განმარტაბები: სკ-ის 179-ე მუხლის შესაბამისად, მოსარჩელებს ეკისრებათ თმენის ვალდებულება.

გადანყვითლების შედეგი: სარჩელი უარყოფილ იქნა სამართლებრივი საფუძვლის დაუსაბუთებლობის გამო. შეიცვალა სამართლებრივი დასაბუთება.

ქვედა ინსტანციის სასამართლოების გადაწყვეტილებით – სარჩელი დაკმაყოფილდა; მოპასუხეს (სანარმოს), როგორც მეზობელი მიწის ნაკვეთის მესაკუთრეს, დაევალა მოსარჩელის მიწის ნაკვეთზე აგებული ბეტონის კედლის დემონტაჟი და ბეტონის კედელსა და მოპასუხის მიწის ნაკვეთს შორის არსებული სივრცის (მიწის ზედა და მიწის ქვედა ინფრასტრუქტურ-

რის) პირვანდელი სახით აღდგენა. საკასაციო სასამართლომ გადაწყვეტილებით სარჩელი უარყო იმ დასაბუთებით, რომ არ არსებობს ბეტონის კედლის დანგრევის თაობაზე სასარჩელო მოთხოვნის დაკმაყოფილების საფუძველი, რადგან, სსკ-ის 179-ე მუხლის შესაბამისად, მოსარჩელებს ეკისრებათ თმენის ვალდებულება.³⁵ შესაბამისად, სააპელაციო სასამართლომ გამოიყენა კანონი, რომელიც არ უნდა გამოეყენებინა, კერძოდ, სსკ-ის 168-ე და 172-ე მუხლები და არ გამოიყენა კანონი, რომელიც უნდა გამოეყენებინა (სსკ-ის 179-ე მუხლი), რის შედეგადაც გამოიტანა არასწორი გადაწყვეტილება.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სსკ-ის 179-ე მუხლის შესაბამისად, თუ მინის ნაკვეთის მესაკუთრე მშენებლობის დროს განზრახვის გარეშე გადასცდა მეზობელი ნაკვეთის საზღვრებს, მეზობელი ნაკვეთის მესაკუთრემ ეს უნდა ითმინოს, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა ამის წინააღმდეგ წინასწარ ან შეტყობისთანავე განაცხადა. საზღვრის დამრღვევი მეზობელი ვალდებულია, გადაიხადოს ფულადი კომპენსაცია, რომელიც ყოველწლიურად წინასწარ უნდა იქნეს გადახდილი.

სასამართლომ დადგენილად მიიჩნია, რომ ბეტონის კედელი აშენდა 2010 წელს. მოსარჩელეთათვის მშენებლობის თაობაზე ცნობილი გახდა 2010 წლის დეკემბერში. კედელი აღმართული იყო და ყველა სამუშაო უკვე დასრულებული, როცა მათ 2010 წლის დეკემბერში პრეტენზიით მიმართეს მოპასუხეს, რომელიც შეჰპირდა, რომ 2011 წლის ოქტომბერში კომპენსაციას შესთავაზებდა. 2011 წელსაც მიმართეს, მაგრამ მოპასუხემ უარი უთხრა კომპენსაციის გადახდაზე. მოსარჩელეთა განმარტებით, მხარეები ამაზე შეთანხმდნენ სიტყვიერად. მოსარჩელებმა ვერ დაადასტურეს, რომ მათ მოპასუხის მიერ ბეტონის კედლის მშენებლობის წინააღმდეგ მშენებლობის დაწყებამდე ან მშენებლობის შეტყობისთანავე განაცხადეს.

5.3.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 158-ე, 186-197-ე, სააღსრულებო წარმოების შესახებ საქართველოს კანონის 32-ე, მე-40 მუხლები.

განმარტება:

- ა. მოძრავი ნივთის (ავტომანქანის) შექენის წესებს სამოქალაქო კოდექსი და არა საჯარო სფეროს მიკუთვნებული რომელიმე კანონი ან კანონქვემდებარე აქტი აწესრიგებს. საკუთრების შექენის საფუძვლები თანაბრად ვრცელდება ყველა მოძრავ ნივთზე და იგი არ აღგენს მოძრავ ნივთზე საკუთრების შესაძენად სავალდებულო რეგისტრაციას;
- ბ. სსკ-ის 158-ე მუხლით გათვალისწინებული ვარაუდი (პრეზუმფცია) ასახავს იმ შემთხვევებს, როდესაც ბრუნვის მონაწილეთათვის უცნობია მფლობელობის უკან არსებული უფლება, ხშირ შემთხვევაში უცნობია მფლობელის უფლებები, მაგრამ სამართლებრივი წესრიგი მოითხოვს, დავეყრდნოთ მფლობელის კეთილსინდისიერებას და იგი, სანაღმდეგოს დამტკიცებამდე, ნივთის მესაკუთრედ მივიჩნიოთ.

დაბრუნების საფუძველი: სსსკ-ის 394-ე მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტი (მოპასუხე, რომლის უფლებებაც ეხებოდა გადაწყვეტილება, არ იყო სათანადოდ მიწვეული საქმის განხილვაზე).

დავაში მოსარჩელე პრეტენზიას აცხადებს შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების სახელზე რეგისტრირებულ ნივთზე, მოითხოვს მის საკუთრებაში აღრიცხვას და ყადა-

³⁵ სუს გადაწყვეტილება, 28 ნოემბერი, 2016, № ას-142-138-2016.

ღისაგან გათავისუფლებას და მიიჩნევს, რომ მან ამ საზოგადოებასთან დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე მოიპოვა ნივთის საკუთრების უფლება. საკუთრების წარმოშობამდე ნივთზე რეგისტრირებული უფლება არ გაუქმებულა და იგი სსიპ შემოსავლების სამსახურმა არასწორად დააყადაღა. როგორც სარჩელით, ისე – მოსამზადებელ სხდომაზე მოსარჩელემ დააზუსტა მოპასუხეთა წრე და თანამოპასუხედ მითითებულ იქნა სანარმო. ქვედა ინსტანციის სასამართლოებმა სარჩელი დააკმაყოფილეს, საკასაციო სასამართლომ კი გააუქმა გასაჩივრებული გადაწყვეტილება და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა სააპელაციო სასამართლოში – სსსკ-ის 394-ე მუხლის საფუძველზე.³⁶

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ მოპასუხე, რომლის უფლებებსაც ეხებოდა გადაწყვეტილება, არ იყო სათანადოდ მიწვეული საქმის განხილვაზე, ამასთანავე, ქვემდგომ სასამართლოებს არ გამოუყენებიათ სსსკ-ის 70-ე-78-ე მუხლებით გარანტირებული ყველა საპროცესო საშუალება მხარის ინფორმირებისათვის, რაც გასაჩივრებული განჩინების გაუქმების უპირობო საფუძველია.

საკასაციო სასამართლომ საკასაციო პრეტენზიის სანიხალმდეგოდ განმარტა, რომ მოძრავი ნივთის შეძენის წესებს არეგულირებს სამოქალაქო კოდექსი და არა საჯარო სფეროს მიკუთვნებული რომელიმე კანონი ან კანონქვემდებარე აქტი (მათ შორის კასატორის მიერ მოხმობილი „საავტომობილო ტრანსპორტის შესახებ“ საქართველოს კანონი). საკასაციო სასამართლომ არაერთ გადაწყვეტილებაზე დაყრდნობით, განმარტა, რომ ავტოსატრანსპორტო საშუალების ნასყიდობის სამართლებრივი ურთიერთობის განსაზღვრის მიზნით უნდა შემონდეს სსკ-ის 186-ე მუხლის წინაპირობები, რომლითაც დადგენილია, რომ საკუთრების გადასაცემად აუცილებელია, მესაკუთრემ ნამდვილი უფლების საფუძველზე გადასცეს შემძენს ნივთი. ნორმის მე-2 ნაწილით კანონმდებელი ამომწურავად ადგენს შემთხვევებს, საკუთრების გადაცემის იურიდიული შედეგისათვის რა განიხილება ნივთის გადაცემად. საკუთრების უფლების წარმოშობის საფუძველები ამომწურავადაა დადგენილი საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით, რომელიც ერთმანეთისაგან განასხვავებს მოძრავ და უძრავ ნივთებზე საკუთრების შეძენის სამართლებრივ რეჟიმს. ამავე კოდექსის 186-ე-197-ე მუხლებით განსაზღვრულია რა მოძრავ ნივთებზე საკუთრების შეძენის საფუძველები, ეს წესები თანაბრად ვრცელდება ყველა მოძრავ ნივთზე და იგი არ ადგენს მოძრავ ნივთზე საკუთრების შესაძენად სავალდებულო რეგისტრაციას.

საკასაციო სასამართლომ, ასევე, უზენაესი სასამართლოს მყარ პრაქტიკაზე მითითებით, განმარტა, რომ „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-40 მუხლის პირველი პუნქტის ანალიზი ცხადყოფს, რომ ყადაღა შეიძლება, დაედოს მხოლოდ მოვალის კუთვნილ მოძრავ ქონებას. ამავე კანონის 32-ე მუხლის პირველი და მე-2 პუნქტების დანაწესი იცავს იმ პირთა უფლებებს, რომელთა საკუთრების ობიექტი გარკვეული ცდომილების შედეგად მიიჩნევა მოვალის ქონებად (აღსრულების საგნად). ასეთ ვითარებაში აღსრულების საგანზე უფლების მქონე მესამე პირი სარგებლობს უფლებამოსილებით, აღძრას სასამართლოში სარჩელი მოვალისა და კრედიტორის წინააღმდეგ და მოითხოვოს ქონების ყადაღისაგან განთავისუფლება. სსკ-ის 158-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად კი, ივარაუდება, რომ ნივთის მფლობელი არის მისი მესაკუთრე. აღნიშნული მუხლით გათვალისწინებული ვარაუდი (პრეზუმფცია) ასახავს იმ შემთხვევებს, როდესაც ბრუნვის მონაწილეთათვის უცნობია მფლობელობის უკან არსებული უფლება, ხშირ შემთხვევაში უცნობია მფლობელის უფლებები, მაგრამ სამართლებრივი წესრიგი მოითხოვს, დავეყრდნოთ მფლობელის კეთილსინდისიერებას და იგი, სანიხალმდეგოს დამტკიცებამდე, ნივთის მესაკუთრედ მივიჩნიოთ. საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ საქმის ხელახლა განხილვისას გასარკვევია, შემშებრიობებული საკუთრების თაობაზე მხარეთა შეთანხმების პირობებში, წარმოეშვა თუ არა მოსარჩელეს საკუთრების უფლება.

³⁶ სუს განჩინება, 23 თებერვალი, 2018, №ას-1107-1027-2017.

5.4.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 170-ე, 172-ე, 183-ე, 154-ე მუხლები.

განმარტება:

- ა. ადმინისტრაციული ორგანოს (მაგ: მარეგისტრირებელი ორგანო) მხრიდან გარკვეული მართლსაწინააღმდეგო ქმედებების განხორციელება არ შეიძლება, ნამდვილი მესაკუთრისათვის უფლების ჩამორთმევის საფუძველი გახდეს, რადგანაც რეგისტრაციის ფორმალური ხასიათიდან გამომდინარე, მხოლოდ ტიტულის დაკარგვა უფლების გაქარწყლებას არ იწვევს;
- ბ. სსკ-ის 54-ე მუხლი არ წარმოადგენს მოთხოვნის დამფუძნებელ ნორმას, რადგანაც მას ავტონომიური ფუნქცია არ გააჩნია, ის დეფინიციურია და კონკრეტულ სამართლებრივ შედეგს არ ითვალისწინებს. იმის დასადგენად, პირის მიერ გამოვლენილი ნება ეწინააღმდეგება თუ არა მართლწესრიგს, გამოყენებული უნდა იქნეს თავად ამ მართლწესრიგის განმსაზღვრელი სამართლის კონკრეტული დანაწესი და არა ზოგადი ხასიათის ნორმა;
- გ. საქმის ხელახლა განხილვის ეტაპზე მოსარჩელის მოთხოვნის შემონმების დროს, თუკი სააპელაციო სასამართლო დაადგენს მიკუთვნებითი მოთხოვნის დაყენებას შეუძლებლად, ხოლო განსახილველი დავისადმი მოსარჩელის ნამდვილი იურიდიული ინტერესი არ გამოიკვეთება, მაშინ სარჩელი განუხილველად უნდა დარჩეს.

დაბრუნების დასაბუთება: მიღებული გადაწყვეტილება იმდენად დაუსაბუთებელია, რომ მისი სამართლებრივი საფუძვლიანობის შემონმება შეუძლებელია, ასევე, დავის ფაქტობრივი გარემოებები დადგენილია საპროცესო წესების დარღვევით და საჭიროა მტკიცებულებათა დამატებითი გამოკვლევა. ქვედა ინსტანციის სასამართლოებს არ დაუდგენიათ მოსარჩელეთა უფლებრივი კავშირი ნივთთან მიმართებით, კერძოდ, მოსარჩელები კვლავ წარმოადგენენ თუ არა ქონების მესაკუთრეებს.

საქმეში, სადაც დავის საგანს მოსარჩელების მიერ აუქციონზე შეძენილი ქონების შემდგომი მიმოქცევის კანონიერება წარმოადგენს, სარჩელის ფარგლებში **მოსარჩელებს სურთ ქონების გამოთხოვა (ვინდიცირება)** და მიაჩნიათ, რომ ეს ქონება მართლსაწინააღმდეგოდ ირიცხება მეორე მოპასუხის საკუთრებაში. ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოებმა ბათილად ცნეს კორპორაციული აქტები, რომელთა საფუძველზეც ქონება სახელმწიფოსათვის საკუთრებაში დაბრუნების შემდგომ ჯერ მესამე მოპასუხეს გადაეცა საკუთრებაში, ხოლო, საბოლოოდ – მის მიერ დაარსებულ მეორე კომპანიას. კასატორები (მოპასუხეები) არ ეთანხმებიან გასაჩივრებულ განჩინებას და მათი უმთავრესი პრეტენზია აუქციონის შემდგომ განვითარებული მოვლენების შედეგად სადავო ქონებაზე ჯერ სახელმწიფოს საკუთრების წარმოშობის კანონიერებისკენ და შემდგომ – მესაკუთრეთა მიერ ამ ქონების მართლზომიერად განკარგვისკენაა მიმართული.

საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ გამოვლინდა გასაჩივრებული განჩინების გაუქმების სსსკ-ის 394-ე მუხლის „ე“¹ ქვეპუნქტითა და 393-ე მუხლის მე-3 ნაწილით გათვალისწინებული წინაპირობები, გააუქმა გასაჩივრებული განჩინება და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა სააპელაციო სასამართლოში.³⁷

სასამართლომ აღნიშნა, რომ მოსარჩელები ძირითადად იმაზე აპელირებენ, რომ სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით სახელმწიფოს, კონკრეტულ შემთხვევაში, სამინისტროს ინდივიდუალური ადმინისტრაციულ სამართლებრივი აქტი ბათი-

³⁷ სუს განჩინება, 8 თებერვალი, 2019, №ას-427-427-2018.

ლად იქნა ცნობილი. სააპელაციო პალატამ შეაფასა რა ზემოხსენებული ფაქტობრივი გარემოებები, მიიჩნია, რომ, როგორც ქონების უკურეგისტრაცია სახელმწიფოს სახელზე, ისე – მისი შემდგომი განკარგვა სამენარმეო საზოგადოებების სახელზე მოხდა საჯარო წესრიგის წინააღმდეგ და მოთხოვნის საფუძველად სსკ-ის 54-ე მუხლი გამოიყენა.

საკასაციო სასამართლომ, დიდი პალატის ბოლოდროინდელ პრაქტიკაზე დაყრდნობით, აღნიშნა, რომ სსკ-ის 54-ე მუხლი არ წარმოადგენს მოთხოვნის დამფუძნებელ ნორმას, რადგანაც მას ავტონომიური ფუნქცია არ გააჩნია, ის დეფინიციურია და კონკრეტულ სამართლებრივ შედეგს არ ითვალისწინებს **(იხ. სუსგ [დიდი პალატა] №ას-664-635-2016, 2 მარტი, 2017 წელი)**. იმის დასადგენად, პირის მიერ გამოვლენილი ნება ეწინააღმდეგება თუ არა მართლწესრიგს, გამოყენებული უნდა იქნეს თავად ამ მართლწესრიგის განმსაზღვრელი სამართლის კონკრეტული დანაწესი და არა ზოგადი ხასიათის ნორმა.

პალატამ აღნიშნა, რომ, ვინაიდან, მოსარჩელეთა მიზანი ქონების დაბრუნებაა, დავის გადაწყვეტისათვის უმთავრეს წინაპირობებს სსკ-ის 170-ე და 172-ე მუხლები ადგენენ. მოხმობილი ნორმების თანახმად, მოსარჩელე უნდა წარმოადგენდეს სადავო ქონების მესაკუთრეს, რაც ქონების შემდგომ ყოველ მიმოქცევას გახდის მართლსაწინააღმდეგოს. **არც პირველი ინსტანციის და არც სააპელაციო სასამართლოს არ დაუდგენია მოსარჩელეთა უფლებრივი კავშირი ნივთთან მიმართებით, კერძოდ, მოსარჩელები კვლავ წარმოადგენენ თუ არა ქონების მესაკუთრეებს.** საკასაციო პალატამ, ადამიანის უფლებათა ევროკონვენციის დამატებითი ოქმის პირველ მუხლზე მითითებით, რომელიც საკუთრებით მშვიდობიანი სარგებლობის უფლებას ადგენს და განსაზღვრავს სახელმწიფოს პოზიტიურ ვალდებულებას, ხელი შეუწყოს მესაკუთრეს უფლებით სარგებლობაში, აღნიშნავს, რომ თავად საკუთრების სუბსტანციიდან გამომდინარე, საერთაშორისო სამართლებრივი დაცვა ამ უფლებით დაცული სფეროს ობიექტზე ვრცელდება უკვე წარმოშობილი საკუთრების მიმართ.

საკასაციო პალატის აზრით, ადმინისტრაციული სამართალწარმოების წესით არ დადგენილა უფლების საკითხი, არამედ, გარემოებათა ყოველმხრივი შეფასების შედეგად ადმინისტრაციულ ორგანოს დაევალა ახალი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი აქტის გამოცემა. არც სასამართლოს დაუდგენია და არც მხარეები არ მიუთითებენ, რომ ადმინისტრაციულმა ორგანომ ახალი აქტის გამოცემით განსაზღვრა მოსარჩელეთა უფლების საკითხი, უფრო მეტიც, მან ქონება მისი 100%-იანი წილობრივი მონაწილეობით შექმნილ კერძო სამართლის სუბიექტს გადასცა საკუთრებაში, ხოლო ამ უკანასკნელმა – საკუთარ შვილობილ კომპანიას. საკასაციო პალატის განსჯით, საკითხის სრულყოფილად გამოკვლევის მიზნით უნდა შეფასდეს ის ფაქტი, რომ დავის საგანზე მოსარჩელეთა თავდაპირველი საკუთრება საჯარო კანონმდებლობის საფუძველზე წარმოიშვა.

პალატის მითითებით, სასამართლოს მიერ სადავო ბრძანების ბათილად ცნობის მიუხედავად, სახელმწიფოსათვის მინიჭებული შეფასების ფართო ზღვრის თეორიის ფარგლებში, მოსარჩელეთა უფლებრივი მდგომარეობის განსასაზღვრად, უნდა შემოწმდეს ზოგადი ადმინისტრაციული კოდექსის 70-ე მუხლის მე-2 ნაწილის დანაწესი, რომლის თანახმადაც, ადმინისტრაციული ორგანოს მიერ დადებული ხელშეკრულება ბათილია იმ ადმინისტრაციულსამართლებრივი აქტის ბათილად გამოცხადების შემთხვევაშიც, რომლის საფუძველზედაც დაიდო ხელშეკრულება.

საკასაციო სასამართლომ სასამართლო პრაქტიკაზე დაყრდნობით განმარტა, რომ საქმის ხელახლა განხილვის ეტაპზე მოსარჩელის მოთხოვნის შემოწმების დროს, თუკი სააპელაციო სასამართლო დაადგენს მიკუთვნებითი მოთხოვნის დაყენებას შეუძლებლად, ხოლო განსახილველი დავისადმი მოსარჩელის ნამდვილი იურიდიული ინტერესი არ გამოიკვეთება, მაშინ სარჩელი განუხილველად უნდა დარჩეს.

6. სახელშეკრულებო დავები

6.1. პირბასამტახლო

6.1.1.

გამოყენებული მუხლები: სსკ-ის 420-ე, 867-ე მუხლები.

ბანმარტაბები: ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლით გარანტირებული „სამართლიანი სასამართლოს უფლება“, მოითხოვს ყოველ კონკრეტულ საქმეზე უტყუარად დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებების საფუძველზე გადაწყვეტილების მიღებას და არა ზოგადი ხასიათის პრევენციებს.

გადანყვეტილების შიდაპიკა: შემცირდა პირგასამტახლოს ოდენობა.

გადანყვეტილება,³⁸ რომლითაც მოპასუხეებს სოლიდარულად დაეკისრათ საკრედიტო ხელშეკრულებიდან გამომდინარე თანხის გადახდა, გასაჩივრდა მხოლოდ პროცენტისა და პირგასამტახლოს ნაწილში. სააპელაციო სასამართლომ პირგასამტახლოს დაკისრების მოთხოვნა სრულად დააკმაყოფილა. პროცენტის ნაწილში უზენაესმა სასამართლომ საკასაციო საჩივარი დაუშვებლად ცნო, ხოლო პირგასამტახლოს ნაწილში ახალი გადაწყვეტილება მიიღო, რომლითაც შეამცირა პირგასამტახლოს ოდენობა. გასაჩივრებული გადაწყვეტილებით, სსკ-ის 420-ე მუხლის დანაწესის საწინააღმდეგოდ, სააპელაციო პალატამ სარჩელის საფუძვლიანობა დაუკავშირა იმგვარ გარემოებებს, როგორიცაა პირგასამტახლოს ოდენობის შემცირებით კეთილსინდისიერი გადამხდელების ნახალისება, რათა პირგასამტახლოს შემცირების იმედით მათ აღარ შეასრულონ ვალდებულება, რაც, პალატის მოსაზრებით, ხელს შეუშლის სტაბილურ სამოქალაქო ბრუნვას და არ ნაადგება სახელმწიფოში არსებული სამოქალაქო ბრუნვის პროგნოზირებადი ხასიათით განხორციელებას.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სამართალწარმოების გახანგრძლივების შემთხვევაში, საბანკო კრედიტის თანხის, საპროცენტო სარგებელისა და პირგასამტახლოს გადახდის აღსრულების ვადების გაჭიანურებაზე და, ზოგადად, სხვა არაკეთილსინდისიერ მოვალეთა პასუხისმგებლობისაგან უსაფუძვლო გათავისუფლების, აგრეთვე, კეთილსინდისიერ მოვალეთა ნაქეზების საშუალებებზე დეკლარირებული სახის მსჯელობამ, შესაძლოა, საფრთხე შეუქმნას სასამართლოს, როგორც მიუკერძოებელი და ობიექტური არბიტრის როლს, ისე, სასამართლო ხელისუფლების კონსტიტუციური ფუნქციის სრულფასოვან განხორციელებას, ვინაიდან ადამიანის უფლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლით გარანტირებული „სამართლიანი სასამართლოს უფლება“, მოითხოვს ყოველ კონკრეტულ საქმეზე უტყუარად დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებების საფუძველზე გადაწყვეტილების მიღებას და არა ზოგადი ხასიათის პრევენციებს.

საკასაციო პალატის არაერთი მითითებით, სსკ-ის 420-ე მუხლით გათვალისწინებული სასამართლოს მიერ პირგასამტახლოს ოდენობის შემცირებისას სასამართლო ითვალისწინებს მხარის ქონებრივ მდგომარეობასა და სხვა გარემოებებს, კერძოდ, იმას, თუ როგორია შესრულების ღირებულების, მისი შეუსრულებლობისა და არაჯეროვანი შესრულებით გამოწვეული ზიანის თანაფარდობა პირგასამტახლოს ოდენობასთან. პირგასამტახლოს შეუსაბამობის კრიტერიუმად, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, შეიძლება, ჩაითვალოს ისეთი გარემოებები, როგორიცაა – ხელშეკრულებით გათვალისწინებული პირგასამტახლოს შეუსაბამოდ მაღალი პროცენტი, პირგასამტახლოს თანხის მნიშვნელოვანი გადაჭარბება ვალდებულების შეუსრულებლობით გამოწვეულ შესაძლო ზიანზე, ვალდებულების შეუსრულებლობის ხანგრძლივობა და სხვა (სუსგ 28.12.2012, №ას-1560-1463-2012, სუსგ 16.05.2014, №ას-1200-1145-2013).

³⁸ სუს გადაწყვეტილება, 13 აპრილი, 2016, №ას-1199-1127-2015.

საკასაციო პალატის მოსაზრებით, სსკ-ის 867-ე მუხლის თანახმად, საბანკო კრედიტის ხელშეკრულება წარმოადგენს სარგებლიან სესხს, რომლის ფარგლებშიც კრედიტორი, ვალდებულების ჯეროვანი შესრულების შემთხვევაში, იბრუნებს, როგორც სესხად გაცემული თანხის ძირს, ისე – ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ პროცენტს. რაც შეეხება პირგასამტეხლოს ოდენობის გონივრულობას, საკასაციო პალატამ, მოვალის მიერ ვალდებულების შესრულების ვადის გადაცილების გამო, დარღვევის თანაზომიერ, გონივრულ და სამართლიან ოდენობად მიიჩნია ხელშეკრულებაზე დარიცხული პირგასამტეხლოდან – 1534 აშშ დოლარი, რომელიც, საკასაციო პალატის მოსაზრებით, კანონშესაბამისია და სავსებით უზრუნველყოფს მინიმალური ზიანის ანგარიშში კრედიტორის ინტერესების დაკმაყოფილებას (სუსგ 04.12.2015წ. №ას-914-864-2015).

6.1.2.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 420-ე მუხლი.

განმარტებები: პირგასამტეხლოს შეუსაბამობის კრიტერიუმად, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, შეიძლება, ჩაითვალოს ისეთი გარემოებები, როგორიცაა: ხელშეკრულებით გათვალისწინებული პირგასამტეხლოს შეუსაბამოდ მაღალი პროცენტი, პირგასამტეხლოს თანხის მნიშვნელოვანი გადაჭარბება ვალდებულების შეუსრულებლობით გამოწვეულ შესაძლო ზიანზე, ვალდებულების შეუსრულებლობის ხანგრძლივობა და სხვა.

გადაწყვეტილების შედეგი: გადაწყვეტილებით შემცირდა შეუსაბამოდ მაღალი პირგასამტეხლო.

საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით – მენარმე-გამსესხებლის სარჩელი მსესხებლებისა და თავდების წინააღმდეგ დაკმაყოფილდა, მოპასუხეებს სოლიდარულად დაეკისრათ ძირითადი თანხის, პროცენტისა და პირგასამტეხლოს გადახდა. სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით, პირგასამტეხლოს ოდენობა შეიცვალა და მსესხებლებს დაეკისრათ გაზრდილი პირგასამტეხლოს გადახდა.

საკასაციო სასამართლომ ახალი გადაწყვეტილებით, ძირითადი ვალდებულებისა და დაკისრებული სარგებლის გათვალისწინებით, პირველი ინსტანციის სასამართლოს მიერ შემცირებული პირგასამტეხლო გონივრულად მიიჩნია და აღნიშნა, რომ სააპელაციო პალატის მიერ განსაზღვრული პირგასამტეხლო გონივრულ ფარგლებს აღემატება და, ფაქტობრივად, ძირითადი დავალიანების ოდენობას უთანაბრდება.³⁹

პალატამ უზენაესი სასამართლოს სტაბილურ პრაქტიკაზე დაყრდნობით განმარტა, რომ პირგასამტეხლო წარმოადგენს ვალდებულების შესრულების მიმართ მხარის შესაბამისი ინტერესის უზრუნველყოფის საშუალებას, რომლის გადახდის ვალდებულების წარმოშობა დაკავშირებულია ვალდებულების დარღვევასთან. პირგასამტეხლოს მოთხოვნის უფლება დამოუკიდებელია ზიანის მიყენების ფაქტის მტკიცებისაგან – ანუ პირგასამტეხლოს მოთხოვნისათვის კრედიტორს არ ეკისრება მიყენებული ზიანის დამტკიცების ვალდებულება. პირგასამტეხლოს მოთხოვნის უფლება კრედიტორს ყოველთვის აქვს, მიუხედავად იმისა, განიცადა თუ არა მან ზიანი. მთავარია ვალდებულების დარღვევის ფაქტი. პირგასამტეხლოს მოთხოვნის უფლება და ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება, მიუხედავად იმისა, რომ კრედიტორის ერთი და იმავე ინტერესის დაკმაყოფილებისაკენ არის მიმართული, დამოუკიდებელ მოთხოვნებად რჩება.

³⁹ სუს გადაწყვეტილება, 22 ივნისი, 2016 №ას-214-204-2016.

პირგასამტეხლო ეკისრება მხარეს იმ დროიდან, როდესაც უნდა ყოფილიყო შესრულებული დარღვეული ვალდებულება – ამ ვალდებულების შესრულებამდე. პირგასამტეხლოს ოდენობის განსაზღვრისას ყურადღება ექცევა რამდენიმე გარემოებას. მათ შორის: ა) პირგასამტეხლოს, როგორც სანქციის ინსტრუმენტის ფუნქციას, თავიდან აიცილოს დამატებით ვალდებულების დამრღვევი მოქმედებები; ბ) დარღვევის სიმძიმესა და მოცულობას, კრედიტორისათვის წარმოქმნილი საფრთხის ხარისხს; გ) ვალდებულების დამრღვევი პირის ბრალეულობის ხარისხს; დ) პირგასამტეხლოს ფუნქციას, მოიცვას ზიანის ანაზღაურება. პირგასამტეხლოს ოდენობაზე მსჯელობისას, გასათვალისწინებელია მოვალის მიერ ვალდებულების შეუსრულებლობის ხანგრძლივობა.

პირგასამტეხლო დამატებითი (აქცესორული) ვალდებულებაა, რაც იმას ნიშნავს, რომ მისი წარმოშობა და ნამდვილობა ძირითადი ვალდებულების არსებობაზეა დამოკიდებული.

პალატის მითითებით, ქართულ კანონმდებლობაში პირგასამტეხლოს ორმაგი ფუნქცია აქვს: ერთი მხრივ, ვალდებულების ჯეროვანი შესრულების უზრუნველსაყოფად წინასწარი ზომების მიღების, ანუ პირგასამტეხლოს დაკისრების რისკი ფსიქოლოგიურად ზემოქმედებს ვალდებულ პირზე და აიძულებს, ვალდებულება ჯეროვნად შეასრულოს. პირგასამტეხლოს ფსიქოლოგიური ზემოქმედების ეფექტი სწორედ იმაში ვლინდება, რომ ვალდებულების დარღვევის შემთხვევაში, ვალდებულ პირს რეპრესიული სანქცია ეკისრება.

პირგასამტეხლოს მეორე ფუნქცია განცდილი ზიანის მარტივად და სწრაფად ანაზღაურებაა, ერთგვარ სანქციასაც წარმოადგენს. ვალდებულების დარღვევის შემთხვევაში, სანქციად ქცეული პირგასამტეხლო ვალდებულ პირს უპირობოდ ეკისრება, მიუხედავად იმისა, განიცადა თუ არა კრედიტორმა ზიანი ამ დარღვევის შედეგად (**სუსგ 6.05.2015, №ას-1158-1104-2014**).

პირგასამტეხლოს ფუნქცია ვალდებულების შესრულების უზრუნველყოფითა და მოვალის მიერ ვალდებულების შეუსრულებლობისას ერთგვარი სანქციის ამოქმედებით შემოიფარგლება. იგი კრედიტორის გამდიდრებას არ ემსახურება და ამ მიზნით არ უნდა იქნეს გამოყენებული.

საკასაციო სასამართლოს დასკვნით, პირგასამტეხლოს ოდენობის განსაზღვრისას, სასამართლო ითვალისწინებს მხარის ქონებრივ მდგომარეობასა და სხვა გარემოებებს, კერძოდ, იმას, თუ როგორია შესრულების ღირებულების, მისი შეუსრულებლობისა და არაჯეროვანი შესრულებით გამოწვეული ზიანის თანაფარდობა პირგასამტეხლოს ოდენობასთან. პირგასამტეხლოს შეუსაბამობის კრიტერიუმად, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, შეიძლება, ჩაითვალოს ისეთი გარემოებები, როგორიცაა: **ხელშეკრულებით გათვალისწინებული პირგასამტეხლოს შეუსაბამოდ მაღალი პროცენტი**, პირგასამტეხლოს თანხის მნიშვნელოვანი გადაჭარბება ვალდებულების შეუსრულებლობით გამოწვეულ შესაძლო ზიანზე, ვალდებულების შეუსრულებლობის ხანგრძლივობა და სხვა (**სუსგ №ას-1560-1463-2012, 28.12.2012; №ას-459-438-2015, 07.10.2015**).

სხვა დავაში, რომელშიც მოსარჩელის (მენარმე, მენარდე) ნარდობის სახელშეკრულებო-სამართლებრივ მოთხოვნას შემკვეთისათვის შესრულებული სამუშაოს ღირებულების ანაზღაურება და პირგასამტეხლოს დაკისრება წარმოადგენს, სასამართლომ სარჩელი ნაწილობრივ დააკმაყოფილა, საკასაციო სასამართლომ ახალი გადაწყვეტილებით შეცვალა სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება პირგასამტეხლოს დაკისრების ნაწილში და შემამცირა პირგასამტეხლო, როგორც შეუსაბამოდ მაღალი,⁴⁰ კერძოდ, მხარეთა მიერ ხელშეკრულებით გათვალისწინებული პირგასამტეხლოს პროცენტი – ყოველ ვადაგადაცილებულ დღეზე 0.4%-დან 0.2 %-მდე შემცირდა.

⁴⁰ სუს გადაწყვეტილება, 6 მაისი, 2016, №ას-336-317-2014.

6.1.3.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 405-ე, 417-418-ე, 641-645-ე მუხლები.

განმარტებები: ხელშეკრულების საერთო ღირებულებიდან გამომდინარე პირგასამტეხლოს გათვალისწინება, ეწინააღმდეგება სამოქალაქო ბრუნვის უსაფრთხოებისა და კეთილსინდისიერების მინიმალურ სტანდარტს. პირგასამტეხლო უნდა დაანგარიშდეს არა ხელშეკრულების საერთო ღირებულებიდან, არამედ მხარის მიერ ფაქტობრივად შეუსრულებელი ან არაჯეროვნად შესრულებული ვალდებულების ღირებულებიდან.

გადაწყვეტილების შედეგი: შემცირდა შეუსაბამოდ მაღალი პირგასამტეხლო.

ნარდობის სახელშეკრულებოსამართლებრივ დავაში⁴¹ საკასაციო სასამართლომ ახალი გადაწყვეტილებით შეცვალა ქვემდგომი სასამართლოების გადაწყვეტილებები სარჩელის ნაწილობრივ დაკმაყოფილების თაობაზე. შემკვეთის (მოსარჩელის) პრეტენზია ნაწილობრივ დააკმაყოფილა, ხოლო მენარდის (მოპასუხის – სანარმოს) მოთხოვნა – სრულად, რომელიც შემკვეთის სარჩელის უარყოფით გამოიხატა. გადაწყვეტილების მიღებისას საკვანძო საკითხი მენარდის მიერ სამუშაოების დასრულების ფაქტის სამართლებრივი შეფასება გახდა. დადგენილი ფაქტების მიხედვით, მენარდემ ძირითადი სამუშაოები ხელშეკრულებით განსაზღვრული ვადით შეასრულა, ხოლო მცირე ხარვეზებისთვის დამატებითი 40-დღიანი ვადა დაწესდა. საკასაციო სასამართლოს განმარტებით, სამოქალაქო ბრუნვის სტაბილურობისა და მის მონაწილეთა კეთილსინდისიერების ნაგულები პრეზუმფციის გათვალისწინებით, შემკვეთის მიერ კანონით განსაზღვრულ შესაძლებლობათაგან დამატებითი შესრულების მოთხოვნის არჩევა, კანონითაა დადგენილი და ნორმალური სამოქალაქო ბრუნვის შემადგენელი ელემენტია.

საკასაციო სასამართლომ სამუშაოების ღირებულების დარჩენილი ნაწილის, 230 000 ლარის, მენარდისათვის 22 დღის ვადაგადაცილებით გადახდის გამო, შემკვეთისათვის პირგასამტეხლოს დაკისრების შესახებ მენარდის მოთხოვნა დააკმაყოფილა.

საკასაციო სასამართლომ სსკ-ის 417-418 მუხლებით დადგენილი პირგასამტეხლოს ფუნქციისა და მიზნიდან გამომდინარე, განმარტა, რომ პირგასამტეხლოს ოდენობის თაობაზე არაერთი გადაწყვეტილების/განჩინების არსებობის მიუხედავად, „ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, საკასაციო საჩივრის საფუძვლების სამართლებრივი დასაბუთების შემოწმება სასამართლოს კომპეტენციაა“ (იხ. სუსგ №ას-654-620-2015, 17.12.2015). განსახილველ საქმეზე და ანალოგიურ სხვა შემთხვევებში, პირგასამტეხლოს, როგორც მხარეთა სახელშეკრულებო თავისუფლების ფარგლებში (სსკ-ის 319-ე მუხლი) დათქმული პირობის მიუხედავად, საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ ხელშეკრულების საერთო ღირებულებიდან გამომდინარე პირგასამტეხლოს გათვალისწინება, ეწინააღმდეგება სამოქალაქო ბრუნვის უსაფრთხოებისა და კეთილსინდისიერების მინიმალურ სტანდარტს, რადგან რამდენიმე დღის ვადაგადაცილებისათვის, ხელშეკრულების საერთო თანხის გათვალისწინებით, პირგასამტეხლოს დაკისრება, როგორც კრედიტორის დარღვეული უფლებებისა და ვალდებულების შესრულების უზრუნველყოფის ერთგვარი სანქცია, თავის ნორმატიულ დანიშნულებას ვერ შეასრულებს. საკასაციო სასამართლო მხარს უჭერს მიდგომას, რომ პირგასამტეხლო დაანგარიშებული იქნეს არა ხელშეკრულების საერთო ღირებულებიდან, არამედ მხარის მიერ ფაქტობრივად შეუსრულებელი ან არაჯეროვნად შესრულებული ვალდებულების ღირებულებიდან. განსახილველ შემთხვევაში, შემკვეთი ვალდებული იყო, 230 000 ლარი გადაეხადა მენარდისათვის, თუმცა 22 დღის ვადაგადაცილებით შეასრულა ვალდებულება, მიუხედავად ამისა, ხელშეკრულების საერთო

⁴¹ სუს გადაწყვეტილება, 28 ივლისი, 2016, №ას-164-160-2016.

ღირებულებიდან პირგასამტეხლოს დაანგარიშება არაგონივრული და შეუსაბამოდ მაღალია, რის გამოც, საკასაციო სასამართლო უფლებამოსილია, იხელმძღვანელოს სსკ-ის 420-ე მუხლით დადგენილი დისკრეციით და, საქმის გარემოებათა გათვალისწინებით, მოცემულ შემთხვევაში კი, 22 დღის დაგვიანებით სამუშაოების ღირებულების ჩარიცხვისათვის ქვემდგომი სასამართლოების მიერ განსაზღვრული პირგასამტეხლო, როგორც შეუსაბამოდ მაღალი, შეამციროს.

6.1.4.

ბამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 416-420-ე მუხლები.

ბანმართება: პირგასამტეხლოს ოდენობის დადგენა კანონით განსაზღვრული პირგასამტეხლოს მიზნებს მხარეთა შორის დადებული ხელშეკრულებით გათვალისწინებული პროცენტული მაჩვენებლების ჯამით სცდება და მოვალის მიმართ გადაჭარბებული სანქციის დაწესებას იწვევს.

გადანყვეტილების შედეგი: სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა; პირგასამტეხლოს ოდენობა გაიზარდა.

ერთ-ერთ საქმეში⁴² სსიპ-ის სარჩელის საფუძველზე ინდივიდუალურ მენარმეს დაეკისრა შემცირებული პირგასამტეხლო. სასამართლომ დადგენილად მიიჩნია, რომ ვალდებულება შესრულდა მხოლოდ 1/3-ით, ვადაგადაცილებული დღეების რაოდენობამ კი შეადგინა 23 დღე, შესაბამისად, მოვალეს წარმოემვა პირგასამტეხლოს გადახდის მოვალეობა. სასამართლომ იმ გარემოებების გათვალისწინებით, რომ მოპასუხეს მხარეთა შორის არსებული შეთანხმების საფუძველზე უნდა შეესრულებინა 81680 ლარის სამუშაო, რეალურად კი – სრული მოცულობის 1/3, ანუ დაახლოებით 27226,67 ლარის შესრულება და შეუსრულებელი სამუშაოს მოცულობა შეადგენდა 54 453,33 ლარს, ასევე, ვალდებულების დარღვევა შემოიფარგლებოდა 23 დღით, მოსარჩელის მიერ, როგორც სარჩელით მოთხოვნილი პირგასამტეხლო 31 038,40 ლარი, საკასაციო საჩივრით მოთხოვნილი 16907 ლარი ვალდებულების დარღვევის სიმძიმისა და ხანგრძლივობის ადეკვატურად არ ცნო და შეუსაბამოდ მაღალ ოდენობად მიიჩნია.

ამასთან, სასამართლომ აღნიშნა, რომ პირგასამტეხლოს ოდენობის დადგენა მხარეთა შორის დადებული ხელშეკრულებით გათვალისწინებული პროცენტული მაჩვენებლების ჯამით კანონით განსაზღვრულ პირგასამტეხლოს მიზნებს სცდება და მოვალის მიმართ გადაჭარბებულ სანქციას იწვევს, თუმცა სააპელაციო პალატის მიერ განსაზღვრული პირგასამტეხლოს ოდენობაც არ შეესაბამება სადავო შემთხვევაში პირგასამტეხლოს ობიექტურ და სამართლიან მოცულობას.

საბოლოოდ, საკასაციო სასამართლომ გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს გადანყვეტილება პირგასამტეხლოს 1879 ლარით განსაზღვრის შესახებ და პირგასამტეხლოს ობიექტურ და სამართლიან ოდენობად 10 000 ლარი მიიჩნია. **პირგასამტეხლოს გაზრდა** სასამართლომ იმ გარემოებითაც დაასაბუთა, რომ შესრულების ვადაგადაცილების შემდეგ მოსარჩელის მხრიდან ხელშეკრულება შეწყდა, რაც ხაზს უსვამს მხარის ინტერესს სადავო სამუშაოების დროულად შესრულებასთან დაკავშირებით და მოპასუხის მიმართ პასუხისმგებლობის მეთისმეტად შემცირებას გაუმართლებელს ხდის.

⁴² სუს გადანყვეტილება, 28 დეკემბერი, 2016, №ას-848-814-2016.

6.1.5.

ბამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 420-ე, 442-ე, 629-ე, 417-418-ე მუხლები.

ბანმართი პირობები:

- ა. გაქვითვა წარმოადგენს პირის მატერიალურსამართლებრივ აღმჭურველ უფლებას და ეს უფლება ერთ-ერთი მხარის მიერ მეორე მხარისათვის შეტყობინებით რეალიზდება, შესაბამისად, მხარეს ამ უფლების განსახორციელებლად არ სჭირდება სასამართლოსათვის დამოუკიდებელი სარჩელით მიმართვა ან დაწყებულ პროცესში შეგებებული სარჩელის აღძვრა და ზედმეტი სასამართლო ხარჯების განწევა. პროცესუალურსამართლებრივი თვალსაზრისით – მას შეუძლია, წარადგინოს მოთხოვნის მომსპობი შესაგებელი;
- ბ. შეტყობინების მიმღები მხარის (მენარდე) დაუთანხმებლობა გაქვითვაზე, შესაბამისი წინაპირობების განხორციელების შემთხვევაში, ვერ შეცვლის სამართლებრივ სურათს;
- გ. სსკ-ის 442-ე მუხლი შემკვეთს ანიჭებდა უფლებას, შესაბამისი წინაპირობების განხორციელების შემთხვევაში, მთლიანად ან ნაწილობრივ შეეცვალა მენარდის უფლებრივი მდგომარეობა და, ამ უკანასკნელის სასარგებლოდ, თავისი ვალდებულების შესრულებისგან გათავისუფლებულიყო, მიუხედავად იმისა, ეთანხმებოდა თუ არა ამას მეორე მხარე.

გადანწყვეტილების შედეგები: შემკვეთის შეგებებული სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, მენარდეს შემკვეთის სასარგებლოდ დაეკისრა შემცირებული პირგასამტეხლოს გადახდა, ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა მენარდის სარჩელიც, კერძოდ, შემკვეთს დაეკისრა მომსახურებისათვის გარკვეული თანხის გადახდა.

ნარდობის სახელშეკრულებოსამართლებრივ დავაში⁴³ საკასაციო სასამართლომ ნაწილობრივ დასაბუთებულად მიიჩნია შემკვეთისა და მენარდის (კასატორების) პრეტენზიები, რომ სააპელაციო სასამართლომ არასწორად შეაფასა საქმეზე დადგენილი ფაქტები და არასწორადვე განმარტა კანონი, რასაც შედეგად მოჰყვა სამართლებრივად დაუსაბუთებელი დასკვნები როგორც ძირითადი სარჩელის საფუძვლიანობის, ისე შეგებებული სარჩელის უარყოფასთან დაკავშირებით.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სააპელაციო სასამართლომ დადგენილი ფაქტების ნაწილი სამართლებრივად არასწორად გაანალიზა, შესაბამისად, ამ ნაწილში გამოტანილი დასკვნები იურიდიულად დაუსაბუთებელია. უფრო მეტიც, ის ეწინააღმდეგება სასამართლოს მიერ გამოყენებული ნორმების მიზანსა და შინაარსს. იგულისხმება სსკ-ის 420-ე, 442-ე და მომდევნო მუხლების დანაწესები.

საქმის ფაბულის მიხედვით, მენარდემ დაარღვია ხელშეკრულებით დადგენილი შესრულების ვადები: ვადას გადააცილა 240 დღით, დაარღვია მრავალბინიანი სახლის ექსპლუატაციაში მიღების ვადაც 350 დღით. ამის გათვალისწინებით, ბუნებრივია, შემკვეთს წარმოეშვა, ვალდებულების შეუსრულებლობის გამო, მენარდისათვის პირგასამტეხლოს მოთხოვნის უფლება. შემკვეთი, თავის მხრივ, ვალდებული იყო, საცხოვრებელი სახლის ექსპლუატაციაში მიღებიდან 10 საბანკო დღის განმავლობაში, მენარდისათვის გადაეხადა 7 132 აშშ დოლარი. იმ დროისთვის, როცა შემკვეთს ჩაჰბარდა მენარდის წერილობითი პრეტენზია, შემკვეთს, სსკ-ის 417-418-ე მუხლებიდან გამომდინარე, უკვე ჰქონდა მენარდის მიმართ ვადამოსული პირგასამტეხლოს მოთხოვნის უფლება. შემკვეთმა იმავე წლის 27

⁴³ სუს გადაწყვეტილება, 27 იანვარი, 2017, №ას-708-678-2016.

დეკემბრის საპასუხო წერილობითი პრეტენზიით, სსკ-ის 442-ე მუხლის პირველი ნაწილის საფუძველზე, მენარდეს მოსთხოვა ურთიერთმოთხოვნათა გაქვითვა.

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ გაქვითვა წარმოადგენს პირის მატერიალურსამართლებრივ აღმჭურველ უფლებას და ეს უფლება ერთ-ერთი მხარის მიერ რეალიზდება მეორე მხარისათვის შეტყობინებით. შესაბამისად, მხარეს ამ უფლების განსახორციელებლად არ სჭირდება სასამართლოსათვის დამოუკიდებელი სარჩელით მიმართვა ან დაწყებულ პროცესში შეგებებული სარჩელის აღძვრა და ზედმეტი სასამართლო ხარჯების განწევა. პროცესუალურ-სამართლებრივი თვალსაზრისით, მას შეუძლია, წარადგინოს მოთხოვნის მომსპობი შესაგებელი. ის, რომ განსახილველ საქმეში შეტყობინების მიმღები მხარე (მენარდე) არ დაეთანხმა გაქვითვას, ვერ შეცვლის სამართლებრივ სურათს, ვინაიდან მენარდის ძირითად ფულად მოთხოვნას შემკვეთმა დაუპირისპირა პირგასამტეხლოს მოთხოვნის უფლება, რომელიც ვადამოსული და შესაგებლისაგან თავისუფალი იყო. საკასაციო სასამართლომ შემკვეთის ვალდებულების შეწყვეტა დაუკავშირა შემკვეთის მიერ მენარდისათვის შეტყობინების გაგზავნის მომენტს. საკასაციო სასამართლო არ დაეთანხმა სსკ-ის 442-ე მუხლის პირველი ნაწილის სააპელაციო სასამართლოსეულ განმარტებას⁴⁴ და საპირისპიროდ განმარტა, რომ აღნიშნული ნორმა შემკვეთს ანიჭებდა უფლებას, შესაბამისი წინაპირობების განხორციელების შემთხვევაში, მთლიანად ან ნაწილობრივ შეეცვალა მენარდის უფლებრივი მდგომარეობა და ამ უკანასკნელის სასარგებლოდ თავისი ვალდებულების შესრულებისგან გათავისუფლებულიყო, მიუხედავად იმისა, ეთანხმებოდა თუ არა ამას მეორე მხარე. მენარდის თანხმობის საჭიროება მხოლოდ მაშინ იარსებებდა, თუ გასაქვითი მოთხოვნის შესრულების ვადა ჯერ დამდგარი არ იქნებოდა (სსკ-ის 442-ე მუხლის მეორე ნაწილი). მოცემულ შემთხვევაში, შემკვეთმა წერილით წარადგინა მოთხოვნის შემწყვეტი შესაგებელი. მის მიერ გამოვლენილ ცალმხრივ ნებას (სსკ-ის 51-ე მუხლი) შესაბამისი სამართლებრივი შედეგი მოჰყვა, რადგანაც აშკარა იყო გარიგების ნამდვილობის ყველა წინაპირობა: უფლებამოსილი პირის მიერ გაქვითვაზე გამოვლენილი ნება, რომელიც ადრესატს მიუვიდა, გასაქვითი მოთხოვნების ერთგვაროვნება (ორივე მათგანი ფულადი ხასიათისაა), ურთიერთმოთხოვნათა შესრულების ვადის დადგომა და სსკ-ის 447-ე მუხლით გათვალისწინებული გაქვითვის გამომრიცხველი გარემოებების არარსებობა.

სასამართლომ უზენაესი სასამართლოს მყარ პრაქტიკაზე დაყრდნობით განმარტა რა პირგასამტეხლოს სამართლებრივი ბუნება, მისი ფუნქცია და გამოყენების ფარგლები, საქმის კონკრეტული გარემოებების, შესრულების ღირებულების, პირგასამტეხლოს ოდენობასთან ვალდებულების შეუსრულებლობისა და არაჯეროვანი შესრულებით გამოწვეული ზიანის თანაფარდობის გათვალისწინებით, დაასკვნა, რომ გასაჩივრებული გადაწყვეტილებით დაკისრებული პირგასამტეხლო ხელშეკრულების საგნის ღირებულებასთან მიმართებით შეუსაბამოდ მაღალია და გადაწყვეტილებით შეამცირა იგი.

საკასაციო სასამართლომ სსკ-ის 629-ე მუხლის საფუძველზე სამართლებრივად და ფაქტობრივად დასაბუთებულად მიიჩნია შემკვეთისათვის განეული მომსახურების ანაზღაურების დაკისრების თაობაზე მენარდის მოთხოვნა.

⁴⁴ სააპელაციო სასამართლოს განმარტებით, „ურთიერთმოთხოვნათა გაქვითვა წარმოადგენს ცალმხრივ გარიგებას, რა დროსაც სამართლებრივი შედეგისათვის სავალდებულოა ერთი პირის მიერ ნების გამოვლენა, ხოლო მეორე პირის მიერ მისი მიღება... მისი ქმედითობა დამოკიდებულია მეორე პირის მიერ ურთიერთმოთხოვნათა გაქვითვის ნების მიღებასა და გასაქვითი ვალდებულების არასადავოებაზე. ეს იმას ნიშნავს, რომ გარიგების დადება შესაძლებელია მაშინ, როდესაც მხარეების მიერ აღიარებულია და სადავოდ არ არის გამხდარი ვალდებულება და მისი მოცულობა. განსახილველ შემთხვევაში არ დასტურდება, რომ მენარდემ აღიარა შემკვეთის მიმართ ვალდებულების არსებობა...“.

6.1.6.

გამოყენებული ნორმაჰი: სსკ-ის 420-ე მუხლი.

განმარტება: სსკ-ის 420-ე მუხლის დანაწესის გამოყენებისას, სასამართლომ უნდა შეაფასოს კონტრაჰენტთა, როგორც ხელშემკვერელ პირთა, სტატუსი და, როდესაც საკითხი მენარმე სუბიექტის მიერ შეუსრულებელ ვალდებულებას ეხება, მას ფიზიკური პირისაგან განსხვავებული პასუხისმგებლობითა და სტანდარტით უნდა მოეთხოვოს, შეუსრულებელი ვალდებულების გამო, მხარისათვის მიყენებული ზიანის კომპენსაცია.

გადანყვეტილების შედეგი: სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, მოიჯარეს დაეკისრა გაზრდილი პირგასამტეხლო.

კონკრეტულ დავაში საკასაციო სასამართლოს შეფასების საგანია კასატორის პრეტენზია, მზარდი პირგასამტეხლოს სახით, თითოეული ხელშემკვერულებიდან გამომდინარე, მოსარჩელის მიერ მოთხოვნილის ნაცვლად, სააპელაციო სასამართლოს მიერ პირგასამტეხლოს საიჯარო ქირის 0.02%-ის მოპასუხისათვის (სანარმო) დაკისრებული თანხის დაუსაბუთებლობა, კერძოდ, მისი სიმცირე დარღვევის ხასიათსა და სიმძიმესთან შეუსაბამობის გამო. მოსარჩელე ითხოვდა მოპასუხისათვის თითოეული ხელშემკვერულების დარღვევის გამო, ყოველ ვადაგადაცილებულ დღეზე საიჯარო ქირის 0.1%-ის დაკისრებას ქირის გადახდამდე. საკასაციო სასამართლომ სრულად გაიზიარა სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობა და დასკვნები, პირგასამტეხლოს ძირითადი არსის გათვალისწინებით, რომ უზრუნველყოს მოვალის მიერ ვალდებულების ჯეროვნად და კეთილსინდისიერად შესრულება, ხოლო, ამ თვალსაზრისით წინასწარი ზომების მიღების მიზნით, დარღვევის შემთხვევაში – კრედიტორს მისცეს შესაძლებლობა, მტკიცების გარეშე, დარღვევის ფაქტიდან გამომდინარე, მოითხოვოს ფულადი კომპენსაცია. ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში უნდა შეაფასდეს დარღვევის ხასიათი და სიმძიმე, თუმცა სასამართლოსათვის სსკ-ის 420-ე მუხლით მინიჭებული დისკრეციული უფლებამოსილება, შეამციროს შეუსაბამოდ მაღალი პირგასამტეხლო, მოითხოვს იმგვარ დასაბუთებას, რომ კრედიტორს სიმბოლურად კი არ მიეკუთვნოს მოვალის მიერ ვალდებულების დარღვევის ფაქტის გამო განცდილი ზიანის ანაზღაურება, არამედ, როგორც კონკრეტულ, ისე – განზოგადებულ შემთხვევაში, მოვალეს დაეკისროს პასუხისმგებლობა რეალურად – ფინანსური სახით შეუსრულებელი ვალდებულების გამო.

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ სსკ-ის 420-ე მუხლის დანაწესის გამოყენებისას, სასამართლომ უნდა შეაფასოს კონტრაჰენტთა, როგორც ხელშემკვერელ პირთა, სტატუსი და, როდესაც საკითხი მენარმე სუბიექტის მიერ შეუსრულებელ ვალდებულებას ეხება, მას ფიზიკური პირისაგან განსხვავებული პასუხისმგებლობითა და სტანდარტით უნდა მოეთხოვოს, შეუსრულებელი ვალდებულების გამო, მხარისათვის მიყენებული ზიანის კომპენსაცია.

საკასაციო სასამართლომ იმ გარემოების გათვალისწინებით, რომ განსახილველ შემთხვევაში, ხელშემკვერულების მოვალე მხარე მენარმე სუბიექტია, რომელმაც ცნო მის წინააღმდეგ აღძრული სარჩელი, ახალი გადანყვეტილებით ნაწილობრივ დააკმაყოფილა საკასაციო განაცხადი და გადანყვეტილებით გაზარდა სააპელაციო სასამართლოს მიერ დადგენილი პირგასამტეხლოს ოდენობა, თითოეული ხელშემკვერულების დარღვევის გამო, ყოველ ვადაგადაცილებულ დღეზე საიჯარო ქირის 0,02%-დან 0,05%-მდე.⁴⁵

⁴⁵ სუს გადანყვეტილება, 23 მაისი, 2017, №ას-1031-992-2016.

6.1.7.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 420-ე მუხლი.

განმარტებები:

- ა. მენარმე სუბიექტი, რომელიც თავისუფალი და გაცნობიერებული ნების გამოვლენის საფუძველზე თანხმდება პირგასამტეხლოს კონკრეტულ ოდენობას, შემდგომში მოკლებულია შესაძლებლობას, სათანადო არგუმენტაციის არარსებობის პირობებში მოითხოვოს პირგასამტეხლოს შემცირება;
- ბ. პირგასამტეხლოს შემცირების კანონისმიერი შესაძლებლობა ემსახურება სახელშეკრულებო ურთიერთობებში იმ სუსტი მხარის ინტერესების დაცვას, რომელიც ხელშეკრულებაზე ხელმოწერისას ვერ აცნობიერებს პირგასამტეხლოს შინაარსსა და მის თანმდევ სამართლებრივ თუ ეკონომიკურ შედეგებს;
- გ. თუ მხარე აღჭურვილია ადვოკატით, სამენარმეო ურთიერთობებში გამოცდილი სუბიექტია, თავად მენარმეა და ა.შ. ივარაუდება, რომ ასეთ ვითარებაში შეთანხმებული პირგასამტეხლო, თუნდაც, შეუსაბამოდ მაღალი, მხარეთა ნამდვილ ნებას შეესაბამება და შემცირებას არ ექვემდებარება.

გადანყვეტილების შედეგი: სარჩელი პირგასამტეხლოს შემცირების მოთხოვნით არ დაკმაყოფილდა.

საკალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით – დაკისრებული პირგასამტეხლოს შემცირებაზე მენარმე სუბიექტის სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, პირგასამტეხლო შემცირდა, მაგრამ არა სარჩელში მითითებული ოდენობით. სააპელაციო სასამართლომ გადაწყვეტილება უცვლელად დატოვა. საკასაციო სასამართლომ სარჩელი უარყო⁴⁶ შემდეგი მოტივაციით:

სასამართლომ აღნიშნა, რომ იმ სამართლებრივი შედეგის გათვალისწინებით, რისი მიღწევაც მოსარჩელეს სურდა, კერძოდ, პირგასამტეხლოს შემცირების მოთხოვნა სსკ-ის 420-ე (სასამართლოს შეუძლია, საქმის გარემოებათა გათვალისწინებით შეამციროს შეუსაბამოდ მაღალი პირგასამტეხლო) მუხლის დანაწესიდან გამომდინარეობს.

საკასაციო სასამართლომ გაიზიარა კასატორის ძირითადი პრეტენზია ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოების მიერ მხარეთა შორის შეთანხმებული პირგასამტეხლოს ოდენობის დაუსაბუთებლად შემცირების შესახებ და მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლოს დასკვნები იურიდიულად არგუმენტირებული არ არის, უფრო მეტიც, ის ეწინააღმდეგება სასამართლოს მიერ გამოყენებული ნორმების მიზანსა და შინაარსს, იგულისხმება სსკ-ის 420-ე მუხლის დანაწესი.

საქმის ფაბულის მიხედვით, მოსარჩელესა (მეიჯარე) და მოპასუხეს (მოიჯარე) შორის გაფორმებული იჯარის ხელშეკრულების თანახმად, მოპასუხე ვალდებული იყო, ხელშეკრულების გაფორმებიდან ორი თვის ვადაში სამინისტროსთან დაედო უძრავი ქონების მოვლაპატრონობის ხელშეკრულება. მოპასუხის მიერ აღნიშნული ვალდებულების დარღვევის ფაქტი მხარეთა შორის სადავო არაა, რის გამოც დარღვევის პერიოდის განმავლობაში მოპასუხეს დაეკისრა ხელშეკრულებით გათვალისწინებული პირგასამტეხლო.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ პირგასამტეხლოს სამართლებრივი ბუნება, მისი ფუნქცია და გამოყენების ფარგლები უზენაესი სასამართლოს არაერთ გადაწყვეტილებაშია ასახული. „ის ნარმოადგენს ვალდებულების შესრულების მიმართ მხარის შესაბამისი ინტერესის უზ-

⁴⁶ სუს გადაწყვეტილება, 13 ნოემბერი, 2018 №ას-1451-1371-2017.

რუნველყოფის საშუალებას, რომლის გადახდის ვალდებულების წარმოშობა უკავშირდება ვალდებულების დარღვევას. პირგასამტეხლოს მოთხოვნის უფლება დამოუკიდებელია ზიანის მიყენების ფაქტის მტკიცებისაგან, ანუ პირგასამტეხლოს მოთხოვნისათვის კრედიტორს არ ეკისრება მიყენებული ზიანის დამტკიცების ვალდებულება. პირგასამტეხლოს მოთხოვნის უფლება კრედიტორს ყოველთვის გააჩნია, მიუხედავად იმისა, განიცადა თუ არა მან ზიანი. მთავარია, ვალდებულების დარღვევის ფაქტი...“, „პირგასამტეხლო ეკისრება მხარეს იმ დროიდან, როდესაც უნდა ყოფილიყო შესრულებული დარღვეული ვალდებულება – ამ ვალდებულების შესრულებამდე. პირგასამტეხლოს ოდენობის განსაზღვრისას ყურადღება ექცევა რამდენიმე გარემოებას. მათ შორის: ა) პირგასამტეხლოს, როგორც სანქციის ხასიათის მქონე ინსტრუმენტის ფუნქციას, თავიდან აიცილოს დამატებით ვალდებულების დამრღვევი მოქმედებები; ბ) დარღვევის სიმძიმესა და მოცულობას და კრედიტორისათვის წარმოქმნილი საფრთხის ხარისხს; გ) ვალდებულების დამრღვევი პირის ბრალეულობის ხარისხს; დ) პირგასამტეხლოს ფუნქციას, მოიცვას თავის თავში ზიანის ანაზღაურება. პირგასამტეხლოს ოდენობაზე მსჯელობისას გასათვალისწინებელია მოვალის მიერ ვალდებულების შეუსრულებლობის ხანგრძლივობა“ (შდრ. სუსგ-ები № ას 848-814-2016, 28.12.2016; №ას-816-767-2015, 19.11.2015; №ას-953-918-2016, 22.11.2016).

საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ პირგასამტეხლოს შემცირების კანონისმიერი შესაძლებლობა ემსახურება სახელშეკრულებო ურთიერთობებში იმ სუსტი მხარის ინტერესების დაცვას, რომელიც ხელშეკრულებაზე ხელმოწერისას ვერ აცნობიერებს პირგასამტეხლოს შინაარსსა და მის თანმდევ სამართლებრივ თუ ეკონომიკურ შედეგებს. შესაბამისად, პირგასამტეხლოს შემცირებისას, მნიშვნელოვანია იმ გარემოების გათვალისწინება, თუ რამდენად აცნობიერებდა მითითებულ პირობას მხარე ხელშეკრულებაზე ხელის მოწერისას. ამდენად, თუ მხარე აღჭურვილია ადვოკატით, სამენარმეო ურთიერთობებში გამოცდილი სუბიექტია, თავად მენარმეა და ა.შ. ივარაუდება, რომ ასეთ ვითარებაში შეთანხმებული პირგასამტეხლო, თუნდაც, შეუსაბამოდ მაღალი, მხარეთა ნამდვილ ნებას შეესაბამება და შემცირებას არ ექვემდებარება.

განსახილველ დავაში, საკასაციო პალატამ ყურადღება გაამახვილა იმ გარემოებაზე, რომ მოსარჩელე, რომელიც მენარმე სუბიექტია, დამაჯერებლად ვერ ასაბუთებს, თუ რატომ არის შეუსაბამოდ მაღალი შეთანხმებული პირგასამტეხლო. ის არ მიუთითებს ისეთ გარემოებებზე, რომლებიც საკასაციო სასამართლოს დაარწმუნებდა სსკ-ის 420-ე მუხლის გამოყენების აუცილებლობაში. პალატის მოსაზრებით, მენარმე სუბიექტი, რომელიც თავისუფალი და გაცნობიერებული ნების გამოვლენის საფუძველზე თანხმდება პირგასამტეხლოს კონკრეტულ ოდენობას, შემდგომში მოკლებულია შესაძლებლობას, სათანადოდ არგუმენტაციის არარსებობის პირობებში მოითხოვოს პირგასამტეხლოს შემცირება.

საბოლოოდ, საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ, კონკრეტულ შემთხვევაში, მოსარჩელეზე დარიცხული პირგასამტეხლოს შემცირების საფუძველი არ არსებობდა და, შესაბამისად, ქვემდგომი სასამართლოების დასკვნა შეუსაბამოდ მაღალი პირგასამტეხლოს შემცირებასთან დაკავშირებით, დაუსაბუთებელია, რაც გახდა კიდევ სარჩელის წარუმატებლობის საფუძველი.

6.1.8.

ბამოყენებული ნორმაჰი: სსკ-ის 629.1, 417-ე-418, 879-ე მუხლები.

ბანმართიბაჰი: გარანტის პასუხისმგებლობა შემოიფარგლება საბანკო გარანტიის ხელშეკრულებით და ბენეფიციარსა და პრინციპალს შორის არსებული შეთანხმებით და ნარდობის ხელშეკრულების დებულებები სამართლებრივ სურათს ვერ შეცვლის.

გადანყვეტილების შედეგი: შემკვეთის სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, მენარდეს დაეკისრა გაზრდილი პირგასამტეხლო გასაჩივრებული გადანყვეტილებით დაკისრებულ პირგასამტეხლოსთან შედარებით.

ნარდობის სახელშეკრულებოსამართლებრივ დავაში შემკვეთმა მენარდისათვის (მენარმე) მიყენებული ზიანისა და პირგასამტეხლოს დაკისრება მოითხოვა. საქალაქო სასამართლომ პირგასამტეხლოს ნაწილში სარჩელი ნაწილობრივ დააკმაყოფილა და, სარჩელით მოთხოვნილი 98999.67 ლარის ნაცვლად, მენარდეს 19 799.93 ლარის ანაზღაურება დააკისრა. საკასაციო სასამართლომ ახალი გადანყვეტილებით გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს გადანყვეტილება პირგასამტეხლოს ნაწილში საქალაქო სასამართლოს გადანყვეტილების უცვლელად დატოვების შესახებ, შეცვალა პირგასამტეხლოს ოდენობა და მენარდეს 50 000 ლარი დააკისრა.⁴⁷

საკასაციო სასამართლომ, იმ სამართლებრივი შედეგის გათვალისწინებით, რისი მიღწევაც მოსარჩელეს სურს, მიიჩნია, რომ პირგასამტეხლოს დაკისრების მოთხოვნა **სსკ-ის 629.1, 417-ე-418**, ხოლო საბანკო გარანტიით განსაზღვრული ფულადი თანხის ანაზღაურების მოთხოვნა **სსკ-ის 879-ე** მუხლის დანაწესიდან გამომდინარეობს.

საკასაციო პალატამ ყურადღება გაამახვილა მენარდის სახელშეკრულებო ვალდებულებების არსზე, სახელდობრ, ამ უკანასკნელს უნდა შეესრულებინა საბავშვო ბაღთან მისასვლელი გზის მოწყობის სამუშაოები. აღნიშნული ვალდებულება უხეშად დაარღვია, კერძოდ, 299 999 ლარად ღირებული სამუშაოებიდან შეასრულა მხოლოდ 95 468.80 ლარის სამუშაო. საკასაციო პალატამ სწორედ, დარღვევის ხასიათის, სიმძიმისა და მიყენებული ზიანის მოცულობის გათვალისწინებით მიიჩნია 50000 ლარი შესატყვის პირგასამტეხლოდ.

6.2.ნასყიდობა

6.2.1.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 405-ე, 352-ე, 411-ე, 394-ე მუხლები.

განმარტებები:

- ა. მიუღებელი შემოსავალი (ბინის ქირა, რომელსაც მიიღებდა მოსარჩელე და რომლის ანაზღაურებაც მოპასუხეს დაეკისრა, ხელშეკრულებების პირობების დარღვევის გამო, ხელშეკრულებიდან მოსარჩელის გასვლამდე დროისათვის) არ ექცევა 352-ე მუხლის რეგულირების სფეროში;
- ბ. ბინის გაქირავება უძრავი ქონებით შემოსავლის მიღების ყველაზე ფართოდ დამკვიდრებული და აპრობირებული ფორმაა, ამიტომ მოსარჩელეს შეუძლია, მოითხოვოს ის მიუღებელი შემოსავალი, რომელიც მას ამ პერიოდში (ანუ ხელშეკრულებიდან გასვლამდე) ბინის გაქირავების შემთხვევაში ექნებოდა;
- გ. ბინის შესყიდვის მიზნით ბანკიდან აღებული კრედიტი და ამ კრედიტით სარგებლობისათვის გადასახდელი პროცენტი არ არის ის ზიანი, რომელიც გამოწვეულია ხელშეკრულების შეუსრულებლობით, რადგან, ხელშეკრულების შესრულების შემთხვევაში, მოსარჩელე მიიღებდა ბინას და არა თანხას, თუმცა იმ დღიდან, როცა მოსარჩელე გავიდა ხელშეკრულებიდან, მოპასუხეს წარმოეშვა მის მიმართ უკვე არა ბინის სათანადოდ გადაცემის, არამედ მისი ღირებულების დაბრუნების ვალ-

⁴⁷ სუს გადანყვეტილება, 26 მარტი, 2019, №ას-1511-2018.

დებულება, ამიტომ მოსარჩელეს უნდა აუნაზღაურდეს ზიანი – ხელშეკრულებიდან გასვლის დროისათვის პროცენტის სახით გადასახდელი თანხა.

გადაწყვეტილების შედეგი: ბინის გაქირავებით მოსარჩელის მიერ მიუღებელი შემოსავლის ოდენობა შეიცვალა და განისაზღვრა ხელშეკრულების შესრულების (ბინის გადაცემის) პერიოდთან ხელშეკრულებიდან გასვლამდე მისაღები ბინის ქირის გათვალისწინებით.

ერთ-ერთ დავაში⁴⁸ მოსარჩელემ (ფიზიკურმა პირმა) მოითხოვა საცხოვრებელი ბინის აშენებისა და საკუთრებაში გადაცემის მიზნით საწარმოსთან გაფორმებული წინარე ნასყიდობისა და ნასყიდობის ხელშეკრულების შეწყვეტა, საწარმოსათვის მიყენებული ზიანისა და მიუღებელი შემოსავლის დაკისრება. საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით – სარჩელი დაკმაყოფილდა, მოპასუხე საწარმოს მოსარჩელის სასარგებლოდ დაეკისრა საცხოვრებელი ფართის შესაძენად გადახდილი თანხის უკან დაბრუნება, ასევე – ზიანისა და მიუღებელი შემოსავლის ანაზღაურება.

სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით, მოპასუხეს მოსარჩელის სასარგებლოდ დაეკისრა ხელშეკრულებიდან გასვლის დროიდან საცხოვრებელი ფართის შესაძენად გადახდილი თანხის უკან დაბრუნებამდე ამ თანხის ყოველწლიური 14%-ის, ხელშეკრულებიდან გასვლის დროიდან მიუღებელი შემოსავლის ანაზღაურებამდე ამ თანხის ყოველწლიური 10%-ის ანაზღაურება.

მოპასუხემ, ხელშეკრულებიდან მოსარჩელის გასვლის გამო, საცხოვრებელი ფართის შესაძენად გადახდილი თანხის უკან დაბრუნების ნაწილში, საკასაციო საჩივარზე უარი თქვა, რის გამოც საკასაციო სასამართლომ მოპასუხის საკასაციო საჩივრის ფარგლებში იმსჯელა მხოლოდ მოსარჩელის სასარგებლოდ ზიანის ანაზღაურებისა და მიუღებელი შემოსავლის დაკისრების მართებულობაზე.

საკასაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით – მოპასუხეს მოსარჩელის სასარგებლოდ დაეკისრა ზიანის ანაზღაურების სახით, ხელშეკრულებიდან გასვლის დროიდან საცხოვრებელი ფართის შესაძენად გადახდილი თანხის უკან დაბრუნებამდე ამ თანხის ყოველწლიური 14%-ის ანაზღაურება, არაუმეტეს კონკრეტული თანხისა, ხოლო ხელშეკრულებით განსაზღვრული ბინის გადაცემის დროიდან ხელშეკრულებიდან გასვლამდე მიუღებელი შემოსავლის სახით კონკრეტული თანხის ანაზღაურება. ამასთან, განისაზღვრა გადაწყვეტილების აღსრულების წესი, რომლის მიხედვით დადგინდა, რომ მოპასუხეს, მოსარჩელის სასარგებლოდ, სასამართლოს გადაწყვეტილებით მიკუთვნებული თანხა და მოსარჩელის მიერ მოპასუხის ბინაზე საკუთრების უფლება დაუბრუნდეს საჯარო რეესტრში რეგისტრაციის გზით ერთდროულად.

საკასაციო სასამართლომ მიუღებელი შემოსავლის ანაზღაურების ნაწილში გადაწყვეტილება კანონიერად მიიჩნია და განმარტა, რომ ბინის ხელშეკრულებით გათვალისწინებულად გადაცემის შემთხვევაში, მოსარჩელე ამ ბინას გააქირავებდა, რაც სავსებით შესაძლებლად მიიჩნია სასამართლომ, **რადგან, თუ პირს ბინა საცხოვრებლად არ სჭირდება, მისი გაქირავება წარმოადგენს უძრავი ქონებით შემოსავლის მიღების ყველაზე ფართოდ დამკვიდრებულ და აპრობირებულ ფორმას, ამიტომ მოსარჩელეს შეუძლია, მოითხოვოს ის მიუღებელი შემოსავალი, რომელიც მას ამ პერიოდში (ანუ ხელშეკრულებიდან გასვლამდე) ბინის გაქირავების შემთხვევაში ექნებოდა.** ბინის გაქირავებით მოსარჩელის მიერ მიუღებელი შემოსავლის ოდენობა შეიცვალა.

საკასაციო სასამართლოს დასკვნით, სსკ-ის 352-ე მუხლის პირველი ნაწილის შესაბამის-

⁴⁸ სუს გადაწყვეტილება, 14 მარტი, 2016, № ას-945-895-2015.

სად, ხელშეკრულებიდან გასვლის დროს წარმოიშობა მიღებული შესრულებისა და სარგებლის დაბრუნების ვალდებულება.

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ მიუღებელი შემოსავალი (ბინის ქირა, რომელსაც მიიღებდა მოსარჩელე და რომლის ანაზღაურებაც მოპასუხეს დაეკისრა, ხელშეკრულებების პირობების დარღვევის გამო, ხელშეკრულებიდან მოსარჩელის გასვლამდე პერიოდისათვის) არ ექცევა 352-ე მუხლის სფეროში.

საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ ბინის შესყიდვის მიზნით ბანკიდან აღებული კრედიტი და ამ კრედიტით სარგებლობისათვის გადასახდელი პროცენტი არ არის ის ზიანი, რომელიც გამოწვეულია ხელშეკრულების შეუსრულებლობით, რადგან ხელშეკრულების შესრულების შემთხვევაში, მოსარჩელე მიიღებდა ბინას და არა თანხას (*სუსგ №ას-899-845-2012, 22 ნოემბერი, 2012 წელი*), თუმცა იმ დღიდან, როცა მოსარჩელე გავიდა ხელშეკრულებიდან, მოპასუხეს წარმოეშვა მის მიმართ უკვე არა ბინის სათანადო მდგომარეობაში გადაცემის, არამედ მისი ღირებულების დაბრუნების ვალდებულება, რომლის შესრულების შემთხვევაში, მოსარჩელეს, თავის მხრივ, მიეცემოდა ბანკისათვის დარჩენილი საკრედიტო დავალიანების დაბრუნების შესაძლებლობა, მაგრამ არ ეძლევა. შესაბამისად, ბინის ღირებულების დაბრუნებამდე, აღნიშნული თანხის წლიური 14% წარმოადგენს მოსარჩელის ზიანს, თუმცა არა უმეტეს იმ თანხისა, რომელიც ხელშეკრულებიდან გასვლის დროისათვის გადასახდელი ჰქონდა მას პროცენტის სახით.

6.2.2.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 103-ე, 709-ე, 477-ე, საგადასახადო კოდექსის 75-ე მუხლები.

განმარტება: შემოსავლების სამსახურის ვებგვერდის გამოყენებით ავტორიზებული მომხმარებლის მიერ დადასტურებული „ნსაფი“ ქმნის იმ პრეზუმფციის დაშვების წინაპირობას, რომ გამყიდველის ვალდებულება შეწყდა შესრულებით.

გადაწყვეტილების შედეგი: გაუქმდა განჩინება სარჩელის უარყოფის თაობაზე და შემძენს ნასყიდობის საფასურის გადახდა დაეკისრა.

ორ მენარმე სუბიექტს შორის დავაში, მოსარჩელის (გამყიდველის) მოთხოვნას მინოდებული საწვავის ღირებულების ანაზღაურება წარმოადგენს.⁴⁹ ქვედა ინსტანციის სასამართლოებმა სარჩელი არ დააკმაყოფილეს. სააპელაციო სასამართლოს მიერ მტკიცებულებათა კვლევის სტანდარტის დარღვევა გახდა გადაწყვეტილების მიღების საფუძველი. **საკასაციო სასამართლომ შეცვალა გასაჩივრებული გადაწყვეტილების სამართლებრივი შედეგი და შემძენს დააკისრა ნაყიდი ნივთის ღირებულების ანაზღაურება.** სასამართლომ მოპასუხის (შემძენის) პოზიციის საპირისპიროდ, რომელიც უარყოფდა ზოგადად ნასყიდობის ხელშეკრულების არსებობას, მოპასუხის მიერ დადასტურებული ელექტრონული „ნსაფის“, ასევე, შემძენის სახელით მესამე პირის მიერ ხელმოწერილი მიღება-ჩაბარების აქტის საფუძველზე, დადგენილად მიიჩნია, რომ შემძენმა მიიღო საავტომობილო საწვავი – 1000 ლიტრი ღიზელი.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ შემოსავლების სამსახურის ვებგვერდის გამოყენებით ავტორიზებულმა მომხმარებელმა დაადასტურა „ნსაფი“ (რაც, კეთილსინდისიერების პრინციპიდან გამომდინარე, უდავოდ უქმნიდა გამყიდველს რწმენას, რომ შემძენი დაეთანხმა ნასყიდობის ხელშეკრულების არსებით პირობებს); „ნსაფში“ მითითებული პირობების შესაბამისად, ნასყიდობის საგნის მიღებაზე ხელი მოაწერა პირმა, რომელმაც განაცხადა,

⁴⁹ სუს გადაწყვეტილება, 20 იანვარი, 2017, №ას-793-760-2016.

რომ მოქმედებს შემძენის დავალების ფარგლებში. ამ გარემოებათა ერთობლივი ანალიზი ქმნის იმ პრეზუმფციის დაშვების წინაპირობას, რომ მესამე პირი შემძენის დავალების ფარგლებში მოქმედებდა, რომლის მიმართაც განხორციელებული შესრულებით გამყიდველის ვალდებულება შეწყდა, ხოლო საპასუხო შესრულების ვალდებულება წარმოეშვა შემძენს, რაც სარჩელის დაკმაყოფილების საფუძველია.

6.2.3.

ბამოყენებული ნორმა: სსკ-ის 477-ე, 198-ე მუხლები.

განმარტებები: მოსარჩელემ ვერ დაამტკიცა, თუ რა უფლება (მოთხოვნა) გადაეცა მოთხოვნის დამთმობისაგან და მას არ აქვს საფუძველი, მოპასუხეს სახელშეკრულებო ურთიერთობიდან გამომდინარე წაუყენოს მოთხოვნა.

გადაწყვეტილების შედეგი: სარჩელი უარყოფილ იქნა მოთხოვნის ფაქტობრივი დაუსაბუთებლობის გამო.

მოსარჩელემ, როგორც მოთხოვნის მიმღებმა, სარჩელი აღძრა მეორე მოიჯარის (მენარმის) წინააღმდეგ და ამ უკანასკნელისაგან მოითხოვა ნასყიდობის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე ვალდებულების შესრულება.⁵⁰ მოთხოვნის მიმღების მტკიცებით, მას პირველმა მოიჯარემ დაუთმო მეორე მოიჯარისაგან გაყიდული ნივთების (საქონლის) მიღების საფასურის მოთხოვნის უფლება.

გასაჩივრებული გადაწყვეტილებით, ხელშეკრულების შინაარსის განმარტებისა და მონმის ჩვენების ერთობლივი ანალიზით, სააპელაციო სასამართლომ დაადასტურა, რომ მოძრავი ნივთების ნასყიდობის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე, მოსარჩელეს ჰქონდა მოპასუხისათვის თანხის მოთხოვნის უფლება და, შესაბამისად, დააკმაყოფილა იგი.

საკასაციო სასამართლოს მიერ ახალი გადაწყვეტილების მიღება და სარჩელის უარყოფა განაპირობა მხარეთა და მონმის განმარტებების, სადავო ხელშეკრულების შინაარსის განსხვავებულმა სამართლებრივმა შეფასებამ (განმარტებამ). საკასაციო სასამართლომ დაასკვნა, რომ პირველ მოიჯარესა და მეორე მოიჯარეს შორის არ ყოფილა ნასყიდობის ხელშეკრულებო ურთიერთობა, რადგან, სსკ-ის 477-ე მუხლის თანახმად, საქმეში არსებული მტკიცებულებების საფუძველზე, არ დასტურდება, რომ გამყიდველმა (პირველმა მოიჯარემ) გადასცა (მიანოდა) რაიმე საქონელი მყიდველს (მეორე მოიჯარეს), შესაბამისად, ამ უკანასკნელს არარსებული ვალდებულების ძალით ვერ წარმოემოხბოდა საფასურის გადახდის ვალდებულება.

6.2.4.

ბამოყენებული ნორმა: სსკ-ის 477-ე, 352-ე, 405-ე მუხლები.

განმარტებები: სამოქალაქო კოდექსის არცერთი ნორმა არ ადგენს გასვლის გზით ხელშეკრულების შეწყვეტის შემთხვევაში პირის დავალდებულებას, შეასრულოს ვალდებულება.

გადაწყვეტილების შედეგი: სარჩელი უარყოფილ იქნა, ვინაიდან მყიდველს არ შეიძლება, დაეკისროს ნასყიდობის საგნის ღირებულების ანაზღაურება იმ პირობებში,

⁵⁰ სუს გადაწყვეტილება, 27 იანვარი, 2017, №ას-455-437-2016.

როდესაც მას ქონება (ნასყიდობის საგანი) საკუთრებაში არ გადასცემია.

მხარეთა შორის გაფორმებული ნასყიდობის ხელშეკრულებით მოსარჩელემ (გამყიდველი-მენარმე) მიაწოდა საქონელი მოპასუხეს (მყიდველს). ნაკლის გამო მყიდველმა საქონლის ნაწილი გადაარჩია და უკან დააბრუნა. საკასაციო სასამართლოს დასკვნით, მყიდველს არ შეიძლება, დაეკისროს ნასყიდობის საგნის ღირებულების ანაზღაურება იმ პირობებში, როდესაც მას ქონება (ნასყიდობის საგანი) საკუთრებაში არ გადასცემია (სსკ-ის 477-ე მუხლი). სასამართლომ აღნიშნა, რომ მოსარჩელე ძირითადად ხელშეკრულების შესრულების და არა მეორეული მოთხოვნის წარმომშობ ფაქტებზე მიუთითებს. მას სასამართლო წესით არ უთხოვია მყიდველის დავალდებულება, მიიღოს ნასყიდობის საგანი ან/და მიღებულად ჩაითვალოს. მოსარჩელე არ დავობს მოპასუხის მხრიდან ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვადის დარღვევით განხორციელებული შესრულების (ნასყიდობის საგანი) მისთვის დაბრუნების ფაქტზეც.

საკასაციო სასამართლომ სამართლებრივი კვალიფიკაციის შეცვლით მიიღო გადაწყვეტილება სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის თაობაზე⁵¹ შემდეგი დასაბუთებით: პალატამ დადასტურებულად მიიჩნია, რომ სსკ-ის 352-ე მუხლის თანახმად, მყიდველი გავიდა ხელშეკრულებიდან გამყიდველის მიერ შესრულების ვადის დარღვევის გამო და მხარეთა შორის განხორციელდა რესტიტუცია – მოსარჩელეს დაუბრუნდა ვადის დარღვევით მიწოდებული საქონელი. ხელშეკრულებიდან კრედიტორის გასვლა მოსარჩელეს სადავო არ გაუხდია და არც იმგვარ ფაქტებზე არ მიუთითებია, რასაც სამოქალაქო კოდექსი შესრულების გზით ვალდებულების შეწყვეტად განიხილავს (მაგ: სკ-ის 434-ე მუხლი განსაზღვრული დეპონირება). **საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ სამოქალაქო კოდექსის არცერთი ნორმა არ ადგენს გასვლის გზით ხელშეკრულების შეწყვეტის შემთხვევაში პირის დავალდებულებას, შეასრულოს ვალდებულება.** კანონის სხვაგვარი განმარტება სამოქალაქო ბრუნვის სტაბილურობას დაარღვევს და გამოიწვევს ერთ-ერთი მხარის უსაფუძვლო გამდიდრებას. ამდენად, სასამართლომ მიიჩნია, რომ ნასყიდობის ხელშეკრულების შეწყვეტისა და გამყიდველის ქონებრივი რესტიტუციის გამო არ არსებობს მყიდველისათვის იმ საქონლის ღირებულების დაკისრების წინაპირობა, რომელზეც მას საკუთრების უფლება არ გადასცემია.

6.2.5.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 477-ე, 352-ე, 405-ე, 421-ე, 423-ე, 505-ე, 508-ე მუხლები.

განმარტებები:

- ა. უძრავი ნივთის ნასყიდობის ხელშეკრულების დასადებად გაფორმებული ბეს ხელშეკრულებაზე წერილობითი ფორმით უნდა დაიდოს;
- ბ. უძრავი ქონების ნასყიდობის ხელშეკრულება, მიუხედავად იმისა, რეგისტრირებულია თუ არა იგი საჯარო რეესტრში, წარმოშობს ნასყიდობის მომწესრიგებელი ნორმებით გათვალისწინებულ მხარეთა უფლება-მოვალეობებს;

გადაწყვეტილების შედეგი: სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, ნაწილობრივ უარყოფილ იქნა.

საქმის ფაბულის მიხედვით, მყიდველმა (მოსარჩელემ) ფიზიკურ პირს (პირველ გამყიდველს) უძრავი ქონების შეძენის მიზნით, გადასცა ბე – 4000 აშშ დოლარი. უძრავი ქონების

⁵¹ სუს გადაწყვეტილება, 31 მარტი, 2017, №ას-75-71-2017.

5/6 ნაწილის მესაკუთრეა სანარმო (მეორე გამყიდველი), ხოლო 1/6-ის სანარმოს დამფუძნებელი – ორი ფიზიკური პირი (პირველი და მესამე გამყიდველი). მოგვიანებით, სანოტარო წესით გაფორმდა სანარმოს 100%-იანი წილისა და უძრავი ქონების ნასყიდობასთან დაკავშირებით ხელშეკრულება, რომლის საფუძველზე მყიდველმა, სანარმოს დამფუძნებლებს და უძრავი ქონების თანამესაკუთრეებს გადასცა 4600 აშშ დოლარი. მხარეთა შორის ნასყიდობის ხელშეკრულება არ გაფორმებულა. მოსარჩელემ მოითხოვა გამყიდველთათვის ბეს სახით გადაცემული 8600 აშშ დოლარის დაბრუნება, იმ საფუძველით, რომ პირველ შემთხვევაში – დაცული არ ყოფილა ბეს ნამდვილობისთვის კანონით გათვალისწინებული ფორმა, ხოლო, მეორე შემთხვევაში, ხელშეკრულება გამყიდველთა ბრალით არ დაიდო. მოპასუხეთა კვალიფიციური შესაგებლის მიხედვით, მყიდველს (მოსარჩელეს) უძრავი ქონების ნასყიდობის ხელშეკრულების დარჩენილი თანხა 59 000 აშშ არ გადაუხდია და მხარეთა შორის დაიდო არა უძრავი ქონების განვადებით ნასყიდობის ხელშეკრულება, არამედ – ბეს ხელშეკრულება, რომელიც დაბრუნებას არ ექვემდებარება.

საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით სარჩელი სრულად დაკმაყოფილდა, რაც უცვლელად დატოვა სააპელაციო სასამართლომ. **საკასაციო სასამართლომ გამყიდველთა საკასაციო საჩივრის საფუძველზე შეცვალა დავის სამართლებრივი შედეგი და განწყვეტილებით სარჩელი დააკმაყოფილა გამყიდველთათვის 4600 აშშ დოლარის დაკისრების ნაწილში, ხოლო 4000 აშშ დოლარის დაკისრების ნაწილში – უარყო შემდეგი მოტივაციით: საკასაციო სასამართლომ შეაფასა რა თითოეული ხელშეკრულების სამართლებრივი ბუნება და სამართლებრივი შედეგები, დაასკვნა, რომ პირველი ხელშეკრულება ბეს, ხოლო მეორე – განვადებით ნასყიდობის ხელშეკრულებაა.**⁵²

საკასაციო სასამართლომ სსკ-ის 323-ე და 327.3-ე მუხლების ანალიზის საფუძველზე განმარტა, რომ უძრავი ნივთის გასხვისების შესახებ ხელშეკრულება წერილობით ფორმას საჭიროებს, სხვა დათქმა კანონმდებლობით გათვალისწინებული არ არის, შესაბამისად, **უძრავი ნივთის ნასყიდობის ხელშეკრულების დასადებად გაფორმებული ბეს ხელშეკრულებაც წერილობითი ფორმის უნდა იყოს**, რაც განსახილველ შემთხვევაში – აშკარაა. აქედან გამომდინარე, მყიდველსა და პირველ გამყიდველს შორის დადებული ბეს ხელშეკრულება ნამდვილია ვალდებულებით სამართლებრივი თვალსაზრისით. მართალია, უძრავ ქონებაზე საკუთრების უფლება საჯარო რეესტრში უნდა დარეგისტრირდეს (სსკ-ის 311-ე მუხლი) და, წინააღმდეგ შემთხვევაში, მას მესამე პირთათვის იურიდიული ძალა არ გააჩნია, თუმცა, ეს ვალდებულება სანივთოსამართლებრივი ვალდებულებაა, გამიზნული კონკრეტული პირის საკუთრების უფლების დადასტურებისათვის, რისი შეუსრულებლობაც უძრავ ქონებაზე წერილობით დადებულ გარიგებას ბათილად ვერ აქცევს.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ მყიდველის მიერ უძრავი ქონების შესაძენად, ბეს სახით გადახდილი 4000 (ოთხი ათასი) აშშ დოლარით გადახდით, მოპასუხებთან დაიდო თავიანთ საკუთრებად რიცხული უძრავი ქონების ნასყიდობის ხელშეკრულება. მყიდველმა ვალდებულებით (ნასყიდობის ხელშეკრულებით) გათვალისწინებული შესრულება, ნასყიდობის დარჩენილი თანხის გადახდა, ვერ უზრუნველყო, რის გამოც ბე დარჩა მის მიმღებს (სსკ-ის 423-ე მუხლი).

მხარეთა შორის სანოტარო წესით გაფორმებული ხელშეკრულება, თავისი შინაარსის მიხედვით, საკასაციო სასამართლომ შეაფასა, როგორც გადახდის განვადებით უძრავი ქონების ნასყიდობის ხელშეკრულება და ამ კონტექსტში არ გაიზიარა ქვემდგომი სასამართლოების მსჯელობა გარიგების ბუნდოვან შინაარსთან დაკავშირებით (სსკ-ის 505-ე მუხლი). ამ ხელშეკრულების თანახმად, უძრავი ქონების შესყიდვის მიზნით მოსარჩელემ მოპასუხეებს გადაუხადა 4 600 (ოთი ათას ექვსასი) აშშ დოლარი და იკისრა ვალდებულება,

⁵² სუს გადაწყვეტილება, 21 მარტი, 2018, №ას- 875-817-2017.

რომ დარჩენილ თანხას გადაიხდიდა კონკრეტულ თარიღამდე.

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, თუ მხარეთა შორის ბეს შესახებ არ იქნება სპეციალური შეთანხმება, სასამართლო მხარეთა შორის ურთიერთობას ბედ ვერ შეაფასებს. ვინაიდან მყიდველმა განვადებით ნასყიდობის ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულება არ შეასრულა – არ გადაიხადა დარჩენილი თანხა, შესაბამისად, გამყიდველმა უარი თქვა ხელშეკრულებაზე და ნასყიდობის საგანი დაიბრუნა. საკასაციო სასამართლომ დაასკვნა, რომ იმის გათვალისწინებით, რომ გამყიდველი გავიდა ხელშეკრულებიდან, რადგან მყიდველმა დაარღვია ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულება, სსკ-ის 508-ე, 477-ე, 352-ე, 405-ე მუხლების საფუძველზე, მხარეთა შორის ორმხრივი რესტიტუცია უნდა მოხდეს და გამყიდველი ვალდებულია, მყიდველს (მოსარჩელეს) დაუბრუნოს ნასყიდობის საფასურის ნაწილი – 4 600 აშშ დოლარი (მოპასუხეთა ვალდებულება სოლიდარულია, სსკ-ის 463-464-ე მუხლები).

6.2.6.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 477-ე, 327-ე, 429-ე მუხლები, სსსკ-ის 102-ე, 105-ე მუხლები.

განმარტება:

- ა. სასაქონლო ზედდებული, საჯაროსამართლებრივი მიზნებიდან გამომდინარე, ადასტურებს ხელშეკრულების არსებით პირობებს;
- ბ. როდესაც ვალდებული პირი უარყოფს შესრულებას, ნეგატიური მტკიცების ტვირთის მისთვის დაკისრების შესაძლებლობა გამოირიცხება.

გადაწყვეტილების შედეგი: სარჩელი უარყოფილ იქნა მოთხოვნის განუხორციელებლობის გამო.

მენარმეებს შორის ნასყიდობის სახელშეკრულებოსამართლებრივ დავაში – ნასყიდობის საფასურის დაკისრების თაობაზე გამყიდველის სარჩელი საკასაციო სასამართლომ ხანდაზმულობის გამო უარყო.⁵³ სასამართლომ არ გაიზიარა ხანდაზმულობის ვადის შეწყვეტის შესახებ მოსარჩელის პოზიცია მოპასუხის მიერ ნასყიდობის საფასურის ნაწილობრივ გადახდის გამო. სასამართლომ შეაფასა რა გამყიდველის მიერ წარდგენილი მტკიცებულება სსსკ-ის 105-ე მუხლის კონტექსტით, მიიჩნია, რომ იგი მოვალის მხრიდან ვალდებულების ნაწილობრივ შესრულებას არ ადასტურებს, დოკუმენტი, იურიდიული სანდოობის თვალსაზრისით, არ არის დადასტურებული რაიმე მაიდენტიფიცირებელი ნიშნით, არ აქვს რაიმე დამტკიცებელი ნიშანი და უფლებამოსილი პირის ხელმოწერა ან საიდენტიფიკაციო მონაცემი. სასაქონლო ზედდებულის საფუძველზე პალატამ მხარეთა შორის ზეპირი ნასყიდობის ხელშეკრულება დადებულად ჩათვალა (სკ-ის 477-ე მუხლი), რომლის ფარგლებშიც მოსარჩელემ მოპასუხეს მიანოდა ზედდებულში მითითებული 15 590 ლარის საქონელი. ამასთანავე, არც სარჩელშია მითითებული და არც საქმის მასალებით არ დასტურდება მხარეთა შეთანხმება მიწოდებული საქონლის ღირებულების გადახდის წესზე, რის გამოც, სსკ-ის 477-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად (*მყიდველი მოვალეა, გადაუხადოს გამყიდველს შეთანხმებული ფასი და მიიღოს ნაყიდი ქონება*), მყიდველს საქონლის მიღებისთანავე – 2011 წლის 12 მაისს წარმოეშვა საზღაურის გადახდის ვალდებულება, ხოლო გამყიდველს – ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება. მან კი სარჩელი სასამართლოში 2014 წლის 13 ივნისს, მოთხოვნის 3-წლიანი ვადის დარღვევით აღძრა.

⁵³ სუს გადაწყვეტილება, 11 მაისი, 2018, №ას-1437-1357-2017.

6.2.7.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 405-ე, 352-ე მუხლები.

განმარტებები: სახელმძღვანელო ვალდებულების შეუსრულებლობა თავისთავად არ აფუძნებს ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლებას. შეუსრულებლობა გარკვეული ობიექტური მასშტაბით უნდა გაიზომოს. ზოგადად, ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლება წარმოიშობა, მიუხედავად იმისა, თუ რა ტიპის ვალდებულება დაირღვა. ვალდებულება, რომლის დარღვევაც ხელშეკრულებიდან გასვლის საფუძველს წარმოადგენს, უნდა იყოს ნამდვილი, ვადამოსული და უპრეტენზიო.

გადაწყვეტილების შედეგი: სამი მოსარჩელის სარჩელი უარყოფილ იქნა, მტკიცებულების განუკუთვნადობის საფუძველით.

მოსარჩელე ფიზიკური პირების (მყიდველები) მიერ გამყიდველის (მოპასუხე საწარმო) წინააღმდეგ ხელშეკრულებიდან გასვლად აღიარებისა და გამყიდველის მიერ უსაფუძვლოდ მიღებული თანხის დაბრუნებისა და მიუღებელი შემოსავლის სახით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნით წარმოებულ დავაში მოპასუხემ წარადგინა მოთხოვნის გამომრიცხველი და განხორციელების შემაფერხებელი (ხანდაზმულობა) შედავება, რაც ხელშეკრულებიდან გასვლის წინაპირობების არარსებობით, კერძოდ, ნასყიდობის საგნის უხარისხობის დაუდასტურებლობითა და, თავის მხრივ, მყიდველთა მხრიდან თესვის შემდგომ რეკომენდაციების დაუცველობით გამოიხატებოდა.

საკასაციო პალატის კვლევისა და მსჯელობის საგანია ოთხივე მოსარჩელის მხრიდან ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლების გამოყენებისა და ხელშეკრულების ფარგლებში გადახდილი თანხის უკან დაბრუნების მართლზომიერება (სსკ-ის 405-ე და 352-ე მუხლები).

საქმის ფაბულის მიხედვით განსახილველი დავა წარმოშობილია ნასყიდობის სამართლებრივი ურთიერთობიდან, რომლის ფარგლებშიც მყიდველებს გამყიდველმა მიანოდა დადგენილი ოდენობით პროდუქცია (ნასყიდობის საგანი), რომელსაც, მყიდველების მოსაზრებით, ჰქონდა იმგვარი ნაკლი/წუნი, რაც მათ წარმოუშობდა ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლებას, გამყიდველს კი, პირიქით, მიაჩნია, რომ, დაუდასტურებელია მყიდველების მიერ მითითებული გარემოებები ნასყიდობის საგნის პირობებთან შეუსაბამობის თვალსაზრისით და მყიდველების მიზნის მიუღწევლობა განაპირობა არა პროდუქციის (ნასყიდობის საგანი) შეთანხმებულისაგან განსხვავებულმა ხარისხმა, არამედ – მყიდველების მხრიდან ნასყიდობის საგნის გამოყენებისთვის აუცილებელი წესების დაუცველობამ.

საკასაციო სასამართლოს მითითებით, ნასყიდობის საგნის სათესლე სიმინდის ჰიბრიდის ნიმუშის ლაბორატორიის კვლევის შედეგების უარსაყოფად კასატორს დამაჯერებელი შედავება არ წარუდგენია, თუმცა საკასაციო საჩივარი ნაწილობრივ გასაზიარებელია მტკიცებულებათა განუკუთვნადობის კუთხით (სსკ-ის 393.2 მუხლი).

საკასაციო პალატამ აღნიშნა, რომ საქმეში მიწოდებული პროდუქციის უხარისხობასა და ხელშეკრულებისაგან განსხვავებულობის დასადასტურებლად მოსარჩელეთა მიერ წარდგენილი ლაბორატორიული დასკვნა უკავშირდება მხოლოდ სათესლე სიმინდის „პიონერის“ PR35F38-ჰიბრიდის ნიმუშის გამოკვლევას, რომელიც მხოლოდ მესამე მოსარჩელემ (მესამე მყიდველმა) შეისყიდა სრულად, ხოლო პირველმა მოსარჩელემ (პირველმა მყიდველმა) – ნაწილობრივ. გასაჩივრებული განჩინებით კი, რომლითაც უცვლელად იქნა დატოვებული პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება, ხელშეკრულებიდან გასვლის წინაპირობები განხორციელებულად იქნა მიჩნეული ერთდროულად ოთხივე მოსარჩელის ნაწილში (სსკ-ის 394-ე, 405-ე, 352-ე მუხლები), მაშინ, როდესაც ამ ნაწილში, სიმინდის თესლის უხარისხობის დასადასტურებლად მეორე და მეოთხე მოსარჩელების მხრიდან სათანადო მტკიცებულებები არ წარდგენილა.

შესაბამისად, საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ საქმეზე დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებები ქმნიდა მხოლოდ – ჰიბრიდის ნიმუშზე წარმომოხილი ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლებას, ხოლო დანარჩენი ჰიბრიდის ნიმუშებზე, ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლება წარმომოხილად არ მიიჩნევა სათანადო მტკიცებულებების არარსებობის გამო. საკასაციო სასამართლომ გადაწყვეტილებაში სასამართლო პრაქტიკაზე დაყრდნობით იმსჯელა ხელშეკრულებიდან გასვლის კანონისმიერ საფუძვლებზე და სამართლებრივ ბუნებაზე.⁵⁴

საკასაციო პალატის დასკვნით, მოთხოვნა სწორად დაკმაყოფილდა ნასყიდობის ხელშეკრულებიდან გასვლისა და გამყიდველისათვის, პირველი მყიდველის სასარგებლოდ, ნასყიდობის ხელშეკრულების საფასურის ანგარიშში გადასახდელი 31440 ლარის, ხოლო მესამე მყიდველისათვის 16 800 ლარის ანაზღაურების ნაწილში, ხოლო, ვინაიდან, საკასაციო პალატის მოსაზრებით, **ჰიბრიდის დანარჩენ ნიმუშებზე: PR38R92 და PR35P12** არ იყო წარმომოხილი ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლება, ამიტომ საკასაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით გაუქმდა თბილისის სააპელაციო სასამართლოს განჩინება, რომლითაც უცვლელად იქნა დატოვებული საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილება ნასყიდობის ხელშეკრულებიდან გასვლისა და გამყიდველისათვის, პირველი, მეორე და მეოთხე მყიდველის სასარგებლოდ, ნასყიდობის ხელშეკრულების საფასურის ანგარიშში თანხის ანაზღაურების ნაწილში და სამი მოსარჩელის სარჩელი უარყოფილ იქნა.⁵⁵

6.2.8.

ბამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 319-ე, 327-ე, 477-ე, 361.3, 286. 153.3 მუხლები, საჯარო რეესტრის შესახებ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის „თ“ და მე-11 მუხლის „ე“ პუნქტები.

ბანმართბები:

- ა. ვალდებულების შესრულების დამადასტურებელი მტკიცებულების წარდგენა ევალება იმ პირს, რომელსაც ვალდებულების შესრულებას ედავებიან. მოცემულ შემთხვევაში, გამყიდველის წინაშე ვალდებულების შესრულების (ნასყიდობის თანხის გადახდის) მტკიცების ტვირთი მყიდველს ეკისრება;
- ბ. მოვალისათვის დაკისრებული მტკიცების ვალდებულების შეუსრულებლობა, განაპირობებს მის მიერ წარდგენილი სარჩელის უარყოფას, კრედიტორის ფულადი მოთხოვნის შესრულებამდე კი, უზრუნველყოფის საშუალებად გამოყენებულ (დატვირთულ) უძრავ ნივთზე უნდა შენარჩუნდეს წარმომოხილი ვალდებულება (იპოთეკა).

გადანყვეტილების შედეგი: მყიდველისა და მესაკუთრის სარჩელი უარყოფილ იქნა მოვალისათვის დაკისრებული მტკიცების ვალდებულების შეუსრულებლობის გამო.

პირველმა მოსარჩელემ (სანარმომ, მყიდველმა) და მეორე მოსარჩელემ (მენარმემ, მესაკუთრემ) მოპასუხე სანარმოს (იპოთეკარის, გამყიდველ-მიმწოდებლის) მიმართ აღძრული სარჩელით სააღსრულებო ფურცლის ბათილად ცნობა და ნასყიდობისა და იპოთეკის ხელშეკრულების შეწყვეტილად აღიარება მოითხოვეს.

⁵⁴ სუსგ-ები №ას-459-438-2015, 07 ოქტომბერი, 2015, №ას-1003-924-2017, 01 დეკემბერი, 2017, №ას-1189-1119-2015, 23 მარტი, 2016, №ას-146-142-2016, 23 მარტი, 2016.

⁵⁵ სუს გადაწყვეტილება, 08 ივნისი, 2018, №ას-38-38-2018.

სარჩელის მიხედვით, გარდა იმისა, რომ იპოთეკის ხელშეკრულება შეწყვეტილია ვადის გასვლით, მყიდველმა შეასრულა ნასყიდობა-მინოდების ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულება მინოდებულ პროდუქციისა და მოწყობილობების ღირებულების გადახდის თაობაზე, შესაბამისად, არა მარტო დაფარულია იპოთეკის ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ზღვრული თანხა, არამედ გადახდილია ხელშეკრულებით შეთანხმებულზე მეტიც. ნოტარიუსმა კი, მიუხედავად იმისა, რომ იპოთეკის ხელშეკრულება შეწყვეტილია, გასცა სააღსრულებო ფურცელი იპოთეკის საგნის რეალიზაციის გზით აღსასრულებლად.

მოთხოვნის გამომრიცხველ შედავებაში მოპასუხემ უარყო მოვალისაგან შესრულების მიღება და, მაშასადამე, ვალდებულების შესრულებით შეწყვეტილად აღიარება.

საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით, რომელიც უცვლელად დატოვა სააპელაციო სასამართლომ, სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, ნოტარიუსის მიერ მოპასუხის მოთხოვნით გაცემული სააღსრულებო ფურცელი გაუქმდა ნაწილობრივ იპოთეკით დატვირთული ქონების სარეალიზაციოდ მიქცევის ნაწილში, შეწყვეტილად იქნა აღიარებული მეორე მოსარჩელესა და მოპასუხეს შორის დადებული იპოთეკის ხელშეკრულება. საკასაციო სასამართლომ **სსკ-ის 393-ე მუხლის მე-3 ნაწილის საფუძველზე** დააკმაყოფილა მოპასუხის – გამყიდველის საკასაციო საჩივარი და სააპელაციო სასამართლოს გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გაუქმებით მიიღო ახალი გადაწყვეტილება, რომლითაც უარყო მყიდველისა და მესაკუთრის სარჩელები.⁵⁶ საკასაციო სასამართლოს მოტივაცია შემდეგია:

საკასაციო პალატამ აღნიშნა, რომ ნასყიდობა-მინოდების ხელშეკრულების საფუძველზე მყიდველის მიერ მიღებული საქონლის (პროდუქციის) ღირებულების გამყიდველისათვის/ მიმწოდებლისათვის გადახდა განეკუთვნება ფაქტს, რომლის დადასტურების შემთხვევაში, შესაძლებელია, სამართლებრივად შეფასდეს კრედიტორის სასარგებლოდ ვალდებულების შესრულებით (შესრულება), შეწყვეტის შესახებ ვალდებულებითი ურთიერთობა (**სსკ-ის 427-ე მუხლი**).

ამ დრომდე კი, კრედიტორის ფულადი მოთხოვნის შესრულების უზრუნველყოფის საშუალებად გამოყენებულ (დატვირთულ) უძრავ ნივთზე უნდა შენარჩუნდეს წარმოშობილი ვალდებულება (იპოთეკა) (**სსკ-ის 286-ე და 153.1 მუხლები; საჯარო რეესტრის შესახებ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის „თ“ და მე-11 მუხლის „ე“ პუნქტები**).

სასამართლომ გაიზიარა მოპასუხე კასატორის პრეტენზია, ძირითადი სადავო ფაქტობრივი გარემოების, ნასყიდობა-მინოდების ხელშეკრულების საფუძველზე მყიდველის მიერ მიღებული საქონლის (პროდუქციის) ღირებულების გამყიდველისათვის/ მიმწოდებლისათვის გადახდის, შესახებ მხარეთა შორის მტკიცების ტვირთის არასწორად განაწილების თაობაზე.

საკასაციო პალატამ სასამართლო პრაქტიკაზე დაყრდნობით განმარტა რა სსკ-ის 429-ე მუხლით დადგენილი ვალდებულების შესრულების მტკიცების სტანდარტი მიიჩნია, რომ განსახილველ შემთხვევაში, ფაქტობრივი გარემოება მიღებული საქონლის (პროდუქციის) ღირებულების გამყიდველისათვის/ მიმწოდებლისათვის გადახდის შესახებ მყიდველის მტკიცების ტვირთს წარმოადგენდა, რომლის სადავობის შემთხვევაში, მხოლოდ მყიდველის ახსნა-განმარტება ვერ შეფასდება საკმარის მტკიცებულებად, რაც შეიძლებოდა საფუძველად დასდებოდა შედავებული ფაქტობრივი გარემოების დადასტურებულად მიჩნევას და, მაშასადამე, სარჩელის დაკმაყოფილებას.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ მოსარჩელის მოთხოვნის, ნასყიდობა-მინოდების ხელშეკრულებიდან გამომდინარე ვალდებულების შეწყვეტილად აღიარებისა

⁵⁶ სუს გადაწყვეტილება, 16 ნოემბერი, 2018, №ას- 860-860-2018.

და ამავე ვალდებულების შესრულების უზრუნველსაყოფად გამოყენებული სანივთო საშუალების გაუქმების გათვალისწინებით, სსკ-ის 102-ე მუხლისა და სსკ-ის 429-ე მუხლის პირველი ნაწილის შესაბამისად, სწორედ იმ პირს ევალება ვალდებულების შესრულების დამადასტურებელი მტკიცებულების წარდგენა, რომელსაც ვალდებულების შესრულებას ედავებიან. მოცემულ შემთხვევაში, გამყიდველის (მოსარჩელის) წინაშე ვალდებულების შესრულების (ნასყიდობის თანხის გადახდის) მტკიცების ტვირთი მყიდველს (მოპასუხეს, მოვალეს) ეკისრებოდა, რაც მან ვერ შეასრულა და ვერ შეძლო ნასყიდობის ხელშეკრულებით გათვალისწინებული თანხის კრედიტორისათვის გადახდის დადასტურება.

სასამართლოს დასკვნით, მოვალისათვის დაკისრებული მტკიცების ვალდებულების შეუსრულებლობა, განაპირობებს მის მიერ წარდგენილი სარჩელის უარყოფას. კრედიტორის ფულადი მოთხოვნის შესრულებამდე კი, უზრუნველყოფის საშუალებად გამოყენებულ (დატვირთულ) უძრავ ნივთზე უნდა შენარჩუნდეს წარმოშობილი ვალდებულება (იპოთეკა) (სსკ-ის 286-ე და 153.1 მუხლები; საჯარო რეესტრის შესახებ საქართველოს კანონის მე-2 მუხლის „თ“ და მე-11 მუხლის „ე“ პუნქტები).

6.2.9.

გამოყენებული ნორმატივი: სსკ-ის 477-ე, 490-ე, 492-ე, სსკ-ის 477-ე, 487-ე, 491-ე, 405.1-ე, 352.1-ე, 494.1-ე, 394-ე.1-ე და 408.1-ე მუხლები.

ბანმართაბები: კანონიდან გამომდინარე, ნაკლის გამოვლენის შემთხვევაში, მყიდველს შეუძლია, მოითხოვოს დამატებითი შესრულება. დამატებითი შესრულების მოთხოვნა უპირატესია სხვა მოთხოვნის უფლებებთან მიმართებით.

გადანყვეტილების შედეგი: სარჩელი უარყოფილ იქნა მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძვლის არარსებობის გამო.

მეწარმე სუბიექტებს შორის ნასყიდობის სახელშეკრულებო სამართლებრივ დავაში, სადაც გამყიდველის მოთხოვნას მყიდველის მიმართ ნასყიდობის საფასურის გადახდა და, ვალდებულების შეუსრულებლობის გამო, პირგასამტეხლოს დაკისრება წარმოადგენს, მოსარჩელემ მოპასუხეს ხარისხობრივი ნაკლის მქონე გვაროვნული ნივთი გადასცა, რის თაობაზეც, მყიდველმა გამყიდველს წარუდგინა პრეტენზია და მოითხოვა დამატებითი შესრულება, რაც, სსკ-ის 490-ე მუხლის პირველი ნაწილის საფუძველზე, გულისხმობდა ნასყიდობის საგნის შეცვლას. დადგენილია, რომ მოსარჩელეს ნაკლიანი პროდუქციის ნაცვლად, მოპასუხისათვის ახალი პროდუქცია არ მიუწოდებია. სარჩელი ქვედა ინსტანციის სასამართლოებმა დააკმაყოფილეს მხოლოდ იმ განსხვავებით, რომ სააპელაციო სასამართლომ შეამცირა საქალაქო სასამართლოს მიერ დაკისრებული პირგასამტეხლო. საკასაციო სასამართლომ გადანყვეტილებით უარყო სარჩელი სააპელაციო სასამართლოს მიერ ფაქტობრივი გარემოებების არასწორად შეფასების გამო.⁵⁷

საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ, კანონიდან გამომდინარე ნაკლის გამოვლენის შემთხვევაში, მყიდველს შეუძლია, მოითხოვოს დამატებითი შესრულება (სსკ-ის 490-ე მუხლის პირველი ნაწილის მიხედვით, თუ გაყიდული ნივთი ნაკლის მქონეა და საკითხი უკავშირდება გვაროვნულ ნივთს, გამყიდველმა უნდა შეცვალოს ეს ნივთი საამისოდ აუცილებელი ვადით). დამატებითი შესრულების მოთხოვნა უპირატესია სხვა მოთხოვნის უფლებებთან მიმართებით (იგულისხმება სსკ-ის 477-ე და 492-ე მუხლები – ფასის შემცირება,

⁵⁷ სუს გადანყვეტილება, 19 დეკემბერი, 2018, №ას-940-2018.

სსკ-ის 477-ე, 487-ე, 491-ე, 405.1-ე და 352.1-ე მუხლები – ხელშეკრულებიდან გასვლა, 477-ე, 494.1-ე, 394-ე.1-ე და 408.1-ე მუხლები – ზიანის ანაზღაურება), რადგანაც, კონკრეტულ შემთხვევაში, მყიდველმა გამყიდველს შესრულებულის ახლით შეცვლა მოსთხოვა, სსკ-ის 492-ე მუხლით გათვალისწინებული ნასყიდობის საფასურის შემცირების მოთხოვნის უფლებას ვერ გამოიყენებდა.

პალატამ სსკ-ის 490-ე მუხლის პირველი ნაწილის დანაწესის გათვალისწინებით აღნიშნა, როდესაც ნასყიდობის საგანს ნაკლებხარისხიანი გვაროვნული ნივთი წარმოადგენს, გამყიდველის ვალდებულება არა მისი გამოსწორება, არამედ მისი ახლით შეცვლაა. ამდენად, ნაკლიანი გვაროვნული ნივთის ნასყიდობისას, მყიდველის მხრიდან ნასყიდობის საფასურის შემცირება იმდენით, რამდენიც საჭიროა ნაკლის გამოსასწორებლად, აზრს მოკლებულია, ვინაიდან ნაკლიანი გვაროვნული ნივთი მთლიანად შეცვლას ექვემდებარება.

სასამართლოს აზრით, ვინაიდან, მოპასუხის მოთხოვნის მიუხედავად, მოსარჩელემ უხარისხო ნივთი არ შეცვალა ხარისხიანით, საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ მოსარჩელეს და, აქედან გამომდინარე, მოპასუხეს ნაკლიანი ნივთის (რომელიც შეცვლას ექვემდებარება) საფასურის გადახდის ვალდებულება არ წარმოეშობა, შესაბამისად, უსაფუძვლოა სასარჩელო მოთხოვნა აღნიშნული საფასურის ვადაგადაცილებისათვის პირგასამტეხლოს დაკისრების თაობაზე.

6.2.10.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 477-ე, 352-359-ე, 398-399-ე მუხლები.

განმარტაბები:

- ა. ვალდებულებითი სამართალი ერთმანეთისაგან განასხვავებს ხელშეკრულების შეწყვეტის, ხელშეკრულებიდან გასვლისა და მოშლის ინსტიტუტებს, რომელთა შორის უმთავრესი სხვაობა მხარეთა პოსტსახელშეკრულებო მდგომარეობაა.
 - ა.ა. ხელშეკრულების/ვალდებულების შეწყვეტის უმთავრესი ნიშანი ისაა, რომ მხარეები ინარჩუნებენ მიღებულ სიკეთეს;
 - ა.ბ. ხელშეკრულებიდან გასვლისას, შეწყვეტისაგან განსხვავებით, კანონი ითვალისწინებს მხარეთა რესტიტუციის შესაძლებლობას;
 - ა.გ. ხელშეკრულების მოშლას, სამოქალაქო კოდექსის იმ ნორმათა ანალიზის საფუძველზე, რომლებიც ხსენებულ საკითხს აგვარებს, ხელშეკრულებიდან გასვლის სამართლებრივი დატვირთვა აქვს და უკავშირდება სსკ-ის 352-ე მუხლით გათვალისწინებულ შედეგებს – პირთა რესტიტუციას.

გადანწყვეტილების შედეგი: სარჩელი დაკმაყოფილდა, მყიდველს დაეკისრა ნასყიდობის საგნის საფასურის ღირებულების ანაზღაურება.

მენარმეებს შორის ნასყიდობის სახელშეკრულებო სამართლებრივ დავაში, გამყიდველმა მოითხოვა მყიდველის მიერ მიუღებელი ნასყიდობის საგნის – საქონლის ნაწილის საფასურის დაკისრება ამ უკანასკნელისათვის. საქალაქო სასამართლომ სარჩელი დააკმაყოფილა. საკასაციო სასამართლომ გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს გადანწყვეტილება სარჩელის უარყოფის შესახებ და ახალი გადანწყვეტილებით – სარჩელი დააკმაყოფილა.⁵⁸

⁵⁸ სუს გადანწყვეტილება, 19 აპრილი, 2019, №ას-1076-996-2017.

საკასაციო სასამართლომ სარჩელის ფაბულაზე დაყრდნობით აღნიშნა, რომ მოსარჩელეს სურს, მიიღოს იმდენი თანხა, რაც მას მოპასუხის მიერ ვალდებულების შესრულების შემთხვევაში გადაეცემოდა, თანხის ანაზღაურების წინაპირობად კი, მხარე მყიდველის მხრიდან საქონლის მიღებაზე უარს მიიჩნევს. სასამართლოს მითითებით, მართალია, მოსარჩელე მოთხოვნის საფუძველად ვალდებულების დარღვევით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურებას მოიაზრებს (სკ-ის 394-ე, 408.1, 411-ე, 412-ე მუხლები), თუმცა თანხის მოთხოვნას მოპასუხე ძირითადად იმ არგუმენტს უპირისპირებს, რომ მან ხელშეკრულებით განსაზღვრა შესაძენი საქონლის სავარაუდო მოცულობა საჭიროების მიხედვით. მისი განმარტებით, სწორედ ამას ემსახურებოდა ხელშეკრულების დათქმა მიწოდების წესთან დაკავშირებით (მოთხოვნის საფუძველზე გადაეცემოდა მოპასუხეს ნასყიდობის საგანი).

დავის ფაქტობრივ გარემოებებთან დაკავშირებით მხარეთა მიერ გამოთქმული პოზიციების გათვალისწინებით, **საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ კრედიტორი ითხოვს ხელშეკრულების შესრულებას (ე.წ. პირველადი მოთხოვნა) და არა მოვალის ქმედებით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურებას (ე.წ. მეორეული მოთხოვნა).** ამ მხრივ მოსარჩელის სამართლებრივი პოზიცია დაუსაბუთებელია, თუმცა ეს ვერ გახდება სარჩელის უარყოფის საფუძველი. სასამართლოს ამგვარი მიდგომა, გამომდინარეობს ერთგვაროვანი პრაქტიკიდან, რომლის თანახმადაც, მოთხოვნის საფუძველის განსაზღვრა სასამართლოს პრეროგატივაა და მხარის მიერ სარჩელის დამფუძნებელ ნორმად კანონის ამა თუ იმ დანაწესის მითითება არ არის გადანყვეტილების მიღების პროცესში სასამართლოსათვის ხელისშემშლელი. სამართალში დამკვიდრებული პრინციპი – „jura novit curia“ (სასამართლომ იცის კანონი) საკასაციო სასამართლოს არაერთ გადანყვეტილებაშია ასახული (**პრაქტიკის თვალსაზრისით – მრავალთა შორის იხ. სუსგ-ეგები: №ას-1170-1125-2016, 13 ივნისი, 2017 წელი; №ას-877-825-2010, 28 დეკემბერი, 2010 წელი, ასევე, სუს დიდი პალატის გადანყვეტილება №ას-664-635-2016, 2 მარტი, 2017 წელი).**

საკასაციო სასამართლოს განმარტებით, ნასყიდობის ხელშეკრულების კონსესუალური ბუნებიდან გამომდინარე, იგი დადებულად მიიჩნევა მხარეთა მიერ ხელშეკრულების არსებით პირობებზე შეთანხმების მიღწევის მომენტიდან და რელატიურ, იურიდიულ ძალას იძენს, კერძოდ, მხარეებს შეთანხმების მომენტიდანვე წარმოემოხაზება ურთიერთმოთხოვნები. მოცემულ შემთხვევაში, ქვემდგომმა სასამართლომ დაადგინა, რომ მყიდველი გავიდა ხელშეკრულებიდან და ნასყიდობის საგანი დარჩა გამყიდველთან, რომლის სპეციფიკური ბუნების მიუხედავად, იგი შეიძლება, რეალიზაციას დაექვემდებაროს და ეს გარემოება გამორიცხავს ზიანის არსებობას. **საკასაციო სასამართლომ უარყო გასაჩივრებული გადანყვეტილების დასკვნა ხელშეკრულების მოშლის თაობაზე** და აღნიშნა, რომ ვალდებულებითი სამართალი ერთმანეთისაგან განასხვავებს ხელშეკრულების შეწყვეტის, ხელშეკრულებიდან გასვლისა და მოშლის ინსტიტუტებს, რომელთა შორის უმთავრესი სხვაობა მხარეთა პოსტსახელშეკრულებო მდგომარეობაა. ხელშეკრულების/ვალდებულების შეწყვეტის უმთავრესი ნიშანი ისაა, რომ მხარეები ინარჩუნებენ მიღებულ სიკეთეს, მაგალითად, ვალდებულების შეწყვეტის საფუძველები შეიძლება, იყოს კრედიტორის სასარგებლოდ შესრულება ან სხვა შესრულება (**დანვრილებით იხ. სკ-ის 427-ე-454-ე მუხლები**). რაც შეეხება ხელშეკრულებიდან გასვლას, შეწყვეტისაგან განსხვავებით, ამ დროს კანონი ითვალისწინებს მხარეთა რესტიტუციის შესაძლებლობას (**იხ. სკ-ის 352-ე-359-ე მუხლები**) და ხელშეკრულებიდან გასვლის შედეგების მისაღწევად სავალდებულოა გასვლის წინაპირობების შემოწმება (**მოვალის მხრიდან ნაკისრი ვალდებულების ბრალეული დარღვევა**). სასამართლომ აღნიშნა, რომ ხელშეკრულებიდან გასვლა, ზემოხსენებული სამართლებრივი კონსტრუქციის გარდა, შესაძლებელია იმ შემთხვევაშიც, როდესაც აშკარაა შეცვლილი გარემოებები. ასეთ დროს გასვლა დასაშვებია არა მოვალის მხრიდან ვალდებულების ბრალეული დარღვევის, არამედ სსკ-ის 398-ე მუხლის წინაპირობების არსებობისას, შეცვლილი გარემოებების პირობებში კანონისმიერი მოთხოვნაა, რომ მხარეებმა ცადონ ხელშეკრულების მისადაგება ამ გარემოებებისადმი და, თუკი მისადაგება შეუძ-

ლებელი აღმოჩნდება, მხარეებს უფლება აქვთ, გავიდნენ ხელშეკრულებიდან (სკ-ის 398.3 მუხლი). ხელშეკრულებიდან გასვლის საკითხზე მსჯელობისას, რა საფუძვლითაც არ უნდა ხდებოდეს, შესამონშებელია, ხომ არ არსებობს გასვლის გამომრიცხველი წინაპირობები (რომელთა ჩამონათვალი მოცემულია თავად მატერიალურ კანონმდებლობაში, მაგალითად, სკ-ის 358-ე, 442-ე-447-ე მუხლები, ასევე, 316.2 მუხლი და სხვა). რაც შეეხება ხელშეკრულების მოშლას, სამოქალაქო კოდექსის იმ ნორმათა ანალიზი, რომლებიც ხსენებულ საკითხს აწესრიგებს, მას ხელშეკრულებიდან გასვლის სამართლებრივი დატვირთვის დასკვნის საფუძველს უქმნის (მოშლის ინსტიტუტის რეალიზაცია თავისთავად უკავშირდება სკ-ის 352-ე მუხლით გათვალისწინებულ შედეგებს – პირთა რესტიტუციას, იხ მაგ: სკ-ის 491-ე, 492-ე მუხლები და სხვა).

სასამართლომ უდავოდ მიიჩნია, რომ მოსარჩელეს ვალდებულება არ დაურღვევია, მან ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ოდენობით შეიძინა ნასყიდობის საგანი და ვადის დაცვით შესთავაზა მოპასუხეს მისი მიღება, მყიდველმა ნასყიდობის საგანი ნაწილობრივ მიიღო კიდევ, თუმცა დარჩენილი ნაწილის მიღებაზე უარი განაცხადა. ამ უკანასკნელს არც შესაგებელში მიუთითებია და არც საქმის მასალებით არ არის დადგენილი იმგვარი წინაპირობები, რომლებიც სასამართლოს დასკვნას გამოატანინებდა, რომ ნასყიდობის ხელშეკრულება მოიშალა, უფრო მეტიც, ის ფაქტი, რომ გამყიდველს ნასყიდობის საგანი მყიდველისათვის დათქმულ ვადაში ეტაპობრივად უნდა მიეწოდებინა, არ შეიძლება, შეფასდეს მხარეთა გრძელვადიან ურთიერთობად (მაგ: ქირავნობა, იჯარა და სხვა), თუმცა, საპირისპირო ვითარებაშიც კი, მყიდველს არ მიუთითებია იმგვარ გარემოებებზე, რომლებიც სსკ-ის 399-ე მუხლის მიზნებისათვის მიიჩნევა გრძელვადიან ვალდებულებით ურთიერთობაზე უარის თქმის პატივსაღებ მიზეზად.

ზემოთ მითითებულიდან გამომდინარე, საკასაციო პალატამ დაასკვნა, რომ მხარეთა შორის დადებული ნასყიდობის ხელშეკრულება ნამდვილია და არ არსებობს მისი მოშლილად მიჩნევის საფუძველი.

სასამართლომ ხელშეკრულების იურიდიული ძალმოსილების პირობებში მოსარჩელის მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძველად სსკ-ის 477-ე მუხლის მე-2 ნაწილი მიიჩნია, რომელიც გამყიდველის უფლებადამცავი ნორმაა და ადგენს მყიდველის ვალდებულებას, მიიღოს საქონელი და გადაიხადოს ფასი. სასამართლომ მიუთითა, რომ, მართალია, მოსარჩელე არა საქონლის მიღების დავალდებულებას არამედ, მხოლოდ ფასის ანაზღაურებას მოითხოვს და, სსსკ-ის 248-ე მუხლის თანახმად, სასამართლო ამ ფარგლებს ვერ გაცდება, თუმცა ეს გარემოება მოპასუხის მდგომარეობას არ გააუარესებს, რადგანაც, სსკ-ის 477-ე მუხლის პირველი ნაწილის შესაბამისად, მას არ დაუკარგავს უფლება, გამყიდველს მოსთხოვოს ქონების გადაცემა.

6.2.11.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 477-ე, 491-ე მუხლები.

განმარტება: შემსყიდველმა სარჩელზე შესაგებლის წარდგენით, სადაც აღნიშნა, რომ საერთოდ არ მიუღია მოსავალი, უარყო ნასყიდობის საფასურის გადახდა, რითაც უარი თქვა ხელშეკრულებაზე.

დაბრუნების მოტივაცია: დასადგენია ფაქტობრივი გარემოებები, კერძოდ, გასარკვევია სათესლე სიმინდის იგივეობა (იდენტობა) დროის თვალსაზრისით და სავეგეტაციო ქოთნებში მომზადებული ნიადაგის მსგავსება იმ ნიადაგსა და პირობებთან, რომელიც, ჩვეულებრივ, კონკრეტული სპეციფიკაციის სათესლე მასალის აღმოცენებას უკავშირდება.

საწარმო (გამყიდველი) სარჩელი აღძრა შემსყიდველის წინააღმდეგ და მოითხოვა მოპასუხისათვის სიმინდის თესლის ნასყიდობის საფასურის დაკისრება.

საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით, რომელიც უცვლელად დატოვა სააპელაციო სასამართლომ, სარჩელი არ დაკმაყოფილდა. საკასაციო სასამართლომ დააკმაყოფილა გამყიდველის საკასაციო საჩივარი და დააბრუნა რა საქმე ხელახლა განსახილველად სააპელაციო სასამართლოში,⁵⁹ სადავო სამართალურთიერთობის სამართლებრივი შეფასებისას, ყურადღება გაამახვილა, რომ კრედიტორმა (მოსარჩელემ, გამყიდველმა) ნასყიდობის საგნის გადაცემის შემდეგ, მოითხოვა შესრულება, ხოლო შემდეგ, სარჩელის აღძვრით, გავიდა ხელშეკრულებიდან. საგულისხმოა, რომ მოპასუხეს (მყიდველს), ნივთის ნაკლის გამო, არ მოუთხოვია ხელშეკრულების მოშლა სსკ-ის 352-ე მუხლის საფუძველზე (სსკ-ის 491-ე მუხლი), არც მოთხოვნათა გაქვითვა ან ნივთის გამოცვლა. შემსყიდველმა სარჩელზე შესაგებლის წარდგენით, სადაც აღნიშნავდა, რომ საერთოდ არ მიუღია მოსავალი, უარყო ნასყიდობის საფასურის გადახდა, რითაც მან უარი თქვა ხელშეკრულებაზე.

საკასაციო სასამართლომ შეაფასა რა საქმის მასალებში წარდგენილი მტკიცებულება-ლაბორატორიული დასკვნა (რომლის მიხედვით – „ლაბორატორიულ პირობებში წარმოდგენილი თესლის გარკვეული ნაწილი ჩაითესა სავეგეტაციო ქოთნებში მომზადებულ ნიადაგში და მარცვლის 8% აღმოცენდა“), აღნიშნა, რომ მასში მითითებული მსჯელობით, არ დგინდება, სავეგეტაციო ქოთნებში მომზადებული ნიადაგი არის თუ არა კონკრეტული სასიმინდე თესლის აღმოცენებისათვის შესატყვისი ის ბუნებრივი გარემო და პირობები, რომელიც დაადასტურებდა, რომ სათესლე მასალა გამოყენებულია იდენტურ ნიადაგსა და პირობებში, რომელიც, ჩვეულებრივ, კონკრეტული სპეციფიკაციის სათესლე მასალის აღმოცენებას უკავშირდება; ასევე, დაუდგენელია, ლაბორატორიული ანალიზის შედეგებით, ქოთნებში აღმოცენებული სიმინდის მარცვლის 8% ადასტურებს თუ არა, რომ სათესლე ჯიშის მასალის ბუნებრივ გარემოში დათესვით, მარცვალი უფრო მეტი ან ნაკლები პროცენტით აღმოცენდებოდა. ამ ფაქტების კვლევისა და დადგენის კომპეტენცია სცილდება საკასაციო სასამართლოს უფლებამოსილებას, თუმცა სასამართლოს მნიშვნელოვნად მიაჩნია კონკრეტული ფაქტების დადგენა, რათა შეფასდეს, საერთოდ მიიღო თუ არა შემსყიდველმა მოსავალი შეძენილი სასიმინდე მასალით.

კასატორის (გამყიდველის) პრეტენზიიდან გამომდინარე, რომ ლაბორატორიული ანალიზისათვის სათესლე მასალა გადაცემულია 2013 წელს, მაშინ, როდესაც 2011 წელს უნდა დათესილიყო მოსავალი, საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ დასადგენია, 2013 წელს საკვლევად გამოყენებული სათესლე მასალა იდენტური იყო თუ არა 2011 წელს გაყიდული სასიმინდე მარცვლის ბუნებრივი თვისებებისა, დროის გარკვეული პერიოდის გასვლამ იმოქმედა თუ არა საკვლევ მასალაზე. მითითებული ფაქტების კვლევა და დადგენა უტყუარ და დამაჯერებელ მტკიცებულებებს შექმნის, რომელთა გარეშე შეუძლებელია სადავო სამართალურთიერთობის შეფასება და შესაბამისი დასკვნის გამოტანა.

6.2.12.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის მე-8 მუხლის მე-3 ნაწილი, 115-ე, 477-ე მუხლები, **ბანმართება:** შემსყიდველის მიერ ხელშეკრულების ვადის დარღვევით საქონლის მიღების საფუძვლის, ასევე, დაწუნებული საქონლის 6-7 თვის გასვლის შემდეგ დაბრუნების მოტივის გარკვევა მნიშვნელოვანია სამოქალაქო ბრუნვაში მხარეთა კეთილსინდისიერი მოქმედების, სამოქალაქო უფლებათა ბოროტად გამოყენების არიდების თვალსაზრისით.

⁵⁹ სუს განჩინება, 15 იანვარი, 2016, №ას-777-734-2015.

დაბრუნების დასაბუთება: გადაწყვეტილების დასაბუთება იმდენად არასრულია, რომ მისი სამართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმება შეუძლებელია. სსსკ-ის 412-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტი, 394-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტი.

საწარმომ სარჩელი აღძრა სამინისტროს წინააღმდეგ და მოითხოვა ნასყიდობის ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულების შესრულებულად აღიარება და მოპასუხის დავალდებულება, მიეღო ხელშეკრულებით გათვალისწინებული პროდუქცია 904 ერთეულ საქონელზე.

საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით, საწარმოს სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, აღიარებულ იქნა მოსარჩელის მიერ ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულების შესრულების ფაქტი 564 ერთეული საქონლის მიწოდების ნაწილში, იმავე ხელშეკრულებიდან გამომდინარე, 7 596 ერთეული საქონლის მიღებაზე სამინისტროს დავალდებულების თაობაზე მოსარჩელის მოთხოვნა არ დაკმაყოფილდა.

სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით საწარმოს სააპელაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდა, ხოლო სამინისტროს სააპელაციო საჩივარი დაკმაყოფილდა. გაუქმდა გასაჩივრებული გადაწყვეტილება სარჩელის დაკმაყოფილების ნაწილში და, ამ ნაწილში, მიღებულ იქნა ახალი გადაწყვეტილება. არ დაკმაყოფილდა საწარმოს მოთხოვნა, რომლითაც ითხოვდა, აღიარებულიყო მის მიერ ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულებების შესრულების ფაქტი, 564 ერთეულ საქონელზე. დანარჩენ ნაწილში გასაჩივრებული გადაწყვეტილება დარჩა უცვლელად.

საკასაციო სასამართლომ საწარმოს საკასაციო საჩივრის განხილვისას მიიჩნია, რომ მხარეთა შორის არსებული შეთანხმება გამომდინარეობს ნასყიდობის ხელშეკრულებიდან, რომლის საგანია მოძრავი ნივთი და მისი მიწოდების ვალდებულება ეკისრება საწარმოს. მხარეთა შორის არსებული შეთანხმებიდან გამომდინარე, მიმწოდებლის მიერ საქონლის გადაცემა და შემსყიდველის მიერ მისი ჩაბარების წესიც განისაზღვრა კონკრეტულ ვადით.

საკასაციო სასამართლოს აზრით, დაზუსტებული საკასაციო საჩივრის ფარგლებში დამატებით კვლევასა და დასაბუთებას საჭიროებს მხარეთა უფლება-მოვალეობები, მათ შორის – გაფორმებული ხელშეკრულების კონტექსტით, მხოლოდ გასაჩივრებული გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილის მე-4 პუნქტთან დაკავშირებით, რომელიც ეხება სამინისტროს მიერ 39 280.90 ლარის საქონლის მიღებას. გასარკვევია, ხელშეკრულების ვადის დარღვევით, რა საფუძვლით მიიღო შემსყიდველმა საქონელი, ასევე, რამ განაპირობა დაწუნებული საქონლის დაბრუნება 6-7 თვის გასვლის შემდეგ. აღნიშნული საკითხი მნიშვნელოვანია სსკ-ის მე-8 მუხლის მე-3 ნაწილისა და 115-ე მუხლის გათვალისწინებით, სამოქალაქო ბრუნვაში მხარეთა კეთილსინდისიერი მოქმედების, სამოქალაქო უფლებათა ბოროტად გამოყენების არიდების თვალსაზრისით, ასევე, შესაფასებელია, საქონლის მიწოდების აქტებზე კონკრეტული რეკვიზიტების არარსებობა თუ მონაცემების მიუთითებლობა, რამდენად შეიძლება, დაედოს საფუძვლად ვალდებულების შესრულებულად აღიარების უარყოფას იმ პირობებში, როდესაც დადგენილია, რომ მხარეთა შორის საქმის განხილვის არცერთ ეტაპზე აქტებზე ხელმოწერა პირთა უფლებამოსილება სადავო არ გამხდარა.

ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო სასამართლომ გააუქმა გადაწყვეტილება და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა სააპელაციო სასამართლოში, სსსკ-ის 412-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტის საფუძველზე, გადაწყვეტილების არასაკმარისი იურიდიული დასაბუთებულობის გამო.⁶⁰

⁶⁰ სუს განჩინება, 21 მარტი, 2016, №ას-992-936-2015.

6.2.13.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 477-ე, 394.1.-ე, 408.1.-ე, 409-ე მუხლები.

ბანმართება: მოსარჩელების მიერ მოხმარებული ელენერგის გადახდის ვალდებულების დარღვევა მოპასუხეს არ აძლევდა უფლებას, სათანადო წინაპირობების არსებობის გარეშე თვითდახმარების გზით (სსკ-ის 118-ე მუხლი) მხარისათვის ელენერგის მიწოდება შეეწყვიტა. მას უფლება ჰქონდა, შესრულების (დავალიანების დაფარვის) მოთხოვნით (პირველადი მოთხოვნა) სასამართლოსათვის მიემართა.

დაბრუნების დასაბუთება: სააპელაციო სასამართლომ მხარეებს შორის არასწორად გაანაწილა მტკიცების ტვირთი და მცდარად შეაფასა საქმეზე დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებები, რამაც სამართლებრივად დაუსაბუთებელი დასკვნები განაპირობა.

ელექტროენერგის მიწოდების შეწყვეტის გამო, მატერიალური და მორალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნით, მენარმის წინააღმდეგ აღძრულ დავაში მოპასუხე მოთხოვნის გამომრიცხველი შესაგებლით მიუთითებდა სასარჩელო მოთხოვნის უსაფუძვლობაზე იმ მოტივით, რომ მოსარჩელებს ელექტროენერგის მიწოდება შეუწყდათ დავალიანების გამო, რადგანაც აბონენტი ვალდებული იყო, დადგენილი ვადით გადაეხადა მოხმარებული ელექტროენერგის საფასური, წინააღმდეგ შემთხვევაში, ნებისმიერ მიმწოდებელს შეუძლია, მოხმარებელს პროდუქციის მიწოდება შეუწყვიტოს. საკასაციო სასამართლომ გააუქმა რა სარჩელის უარყოფის შესახებ სააპელაციო სასამართლოს გადანიყვეტილება, საქმე დააბრუნა ხელახლა განსახილველად⁶¹ შემდეგი მოტივებით: სასამართლოს განმარტებით, მოსარჩელების მხრიდან მოხმარებული ელენერგის გადახდის ვალდებულების დარღვევა მოპასუხეს არ აძლევდა უფლებას, სათანადო წინაპირობების არსებობის გარეშე თვითდახმარების გზით (სსკ-ის 118-ე მუხლი) მხარისათვის ელენერგის მიწოდება შეეწყვიტა. მას უფლება ჰქონდა, შესრულების (დავალიანების დაფარვის) მოთხოვნით (პირველადი მოთხოვნა) სასამართლოსათვის მიემართა. ის ფაქტი, რომ მოპასუხემ სახელშეკრულებო ვალდებულება დაარღვია (მართლსაწინააღმდეგო მოქმედება) მოსარჩელებმა დაამტკიცეს, მათ მიუთითეს დარღვევის შედეგად წარმოშობილ ზიანსა და მის ოდენობაზეც, რომლის შემდეგაც მტკიცების ტვირთი მოპასუხეზე გადავიდა და სწორედ ამ უკანასკნელს ევალეზობდა სსკ-ის 494-ე მუხლისა და 394-ე მუხლის პირველი ნაწილებით გათვალისწინებული პასუხისმგებლობის გამომრიცხველი გარემოებების დამტკიცება.

საკასაციო სასამართლომ არ გაიზიარა სააპელაციო სასამართლოს დასკვნა, რომ გენერატორის ხარჯის გაღება დამქირავებელს ევალეზობდა და აღნიშნა, ვინაიდან სადავო პერიოდში მოპასუხემ მართლსაწინააღმდეგოდ შეუწყვიტა მოსარჩელებს გენერატორით გამომუშავებული ელექტროენერგია, რომლის საწვავის ხარჯის გაღებაც დამქირავებლის ვალდებულებას არ წარმოადგენდა, მოქმედებს პრეზუმფცია, რომ გენერატორის საწვავით უზრუნველყოფდნენ მოსარჩელები და ამ პრეზუმფციის უარყოფის მტკიცების ტვირთი მოპასუხეს ეკისრება, რაც გულისხმობს მოპასუხის მიერ მტკიცებას – გენერატორი საწვავით არა მოსარჩელებმა, არამედ სხვა პირებმა მოამარაგეს. სასამართლოებმა სათანადოდ არ გამოიკვლიეს, გენერატორი რამდენ ელექტროენერგიას გამოიმუშავებდა ყოველდღიურად სადავო პერიოდში. საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლომ მხარეებს შორის არასწორად გაანაწილა მტკიცების ტვირთი და მცდარად შეაფასა საქმეზე დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებები, რამაც სამართლებრივად დაუსაბუთებელი დასკვნები განაპირობა.

⁶¹ სუს განჩინება, 12 იანვარი, 2018, №ას-1002-923-2017.

6.2.14.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 128-130, 144-ე, 341-ე მუხლები.

განმარტება: ვალის არსებობის აღიარების ხელშეკრულების თავისებურება სწორედ ისაა, რომ მასში ვალდებულების შესრულების მზაობა იკვეთება.

დაბრუნების საფუძველი: გადაწყვეტილება კანონის დარღვევითაა მიღებული, ვინაიდან გადაწყვეტილების დასაბუთება იმდენად არასრულია, რომ მისი სამართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმება შეუძლებელია.

მიმწოდებელსა და აბონენტს შორის გაფორმებული ხელშეკრულებით, აბონენტს 96 თვეზე გადაუნაწილდა ელექტროენერგიის გადაუხდელობით წარმოშობილი დავალიანება, თვეში გარკვეული თანხის გადახდის პირობით. მოსარჩელემ (მიმწოდებელმა) მოპასუხის (აბონენტის) წინააღმდეგ დავალიანების გადახდევინების მოთხოვნით აღძრულ სარჩელში აღნიშნა, რომ მხარეთა შეთანხმება წარმოადგენდა ვალის რესტრუქტურისაციის ხელშეკრულებას. საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით, რომელიც უცვლელად დატოვა სააპელაციო სასამართლომ, სარჩელი არ დაკმაყოფილდა მოთხოვნის ხანდაზმულობის გამო.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ, ვინაიდან დავის გადაწყვეტა დაკავშირებულია დავალიანების მოთხოვნის ხანდაზმულობის საკითხის სწორ გადაწყვეტასთან, საკასაციო საჩივარი ნაწილობრივ უნდა დაკმაყოფილდეს და საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნდეს სააპელაციო სასამართლოს.⁶²

საქმეში მოსარჩელის მიერ საკასაციო შედაგება (პრეტენზია) წარდგენილია სწორედ სსკ-ის 341-ე მუხლისა და 144-ე მუხლის არასწორი განმარტებისა და გამოყენების თვალსაზრისით. მისი მტკიცებით, სადავო დავალიანება წარმოადგენდა რესტრუქტურისაციის ხელშეკრულებით აღიარებული დავალიანებიდან გადაუხდელ ნაწილს, რაზედაც სამწლიანი ხანდაზმულობის ვადის დენა სსკ-ის 144 და 341-ე მუხლის ნორმატიული შინაარსით შეწყვეტილი იყო.

საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ საქმის ხელახლა განხილვისას სააპელაციო პალატამ ჯეროვნად უნდა გამოიკვლიოს მხარეთა შორის შეთანხმების იურიდიული შინაარსი, მისი სამართლებრივი შედეგი ვალის არსებობის აღიარების ხელშეკრულების სსკ-ის 341-ე მუხლის კვალიფიკაციის ვარგის საფუძველად. აგრეთვე, შეამოწმოს სსკ-ის 144-ე მუხლის ნანამდღვრები. ამ მიზნით, გამოსაკვლევი ელექტროენერგიის გადაუხდელობით წარმოშობილი დავალიანების გადაუნაწილება რა სამართლებრივი დატვირთვის მქონეა, რამდენად შეიძლება, იგი იქცეს სახელშეკრულებო თვითბოჭვის ქმედით მექანიზმად იმ პირობებში, როდესაც აბონენტი დამოკიდებულია მიმწოდებელზე სამართლებრივი ურთიერთობის სპეციფიკური ხასიათის (ელენერგიის მიწოდება) გათვალისწინებით. შესაბამისად, სააპელაციო პალატამ უნდა იმსჯელოს, წარმოადგენს თუ არა სადავო შეთანხმება სსკ-ის 341-ე მუხლის სამართლებრივი ნანამდღვრებისა და ნორმატიული შინაარსის გათვალისწინებით, ვალის არსებობის აღიარებას.

საკასაციო სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა სსკ-ის 341-ე მუხლის ნორმატიული შინაარსის განმარტების საკითხზე დადგენილ სტაბილურ სასამართლო პრაქტიკაზე, რომლის მიხედვით – „ვალის აღიარების ხელშეკრულება თავისი შინაარსითა და გამოხატვის ფორმით შეიძლება იყოს სხვადასხვა, კერძოდ, კონსტიტუციური ან დეკლარაციული ხასიათის. კონსტიტუციური ხასიათის ვალის არსებობის აღიარებით ახალი ხელშეკრულება იდება, რაც იმას ნიშნავს, რომ ვალის აღიარების ხელშეკრულებით დგინდება ახალი დამოუკიდებელი ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობა, წარმოიშობა ახალი მოთხოვნა,

⁶² სუს განჩინება, 10 ნოემბერი, 2017, №ას-791-740-2017.

მიუხედავად ძველი ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობის არსებობისა თუ ნამდვილობისა. ახალი ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობის სამართლებრივი ძალა არ არის დამოკიდებული ძველი ასეთივე ურთიერთობის სამართლებრივ ძალასა თუ შინაარსზე. სწორედ აღნიშნული სახის ვალის არსებობის აღიარებას ითვალისწინებს სსკ-ის 341-ე მუხლის პირველი ნაწილი. ვალის არსებობის აღიარება, როგორც ვალდებულების არსებობის დამოუკიდებელი კომპონენტი, ხელწერილის შინაარსიდან უნდა მომდინარეობდეს, კერძოდ, ხელწერილით პირი უნდა აღიარებდეს გარკვეულ ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობის არსებობას და კისრულობდეს მისი შესრულების ვალდებულებას. ვალის არსებობის აღიარების ხელშეკრულების თავისებურება სწორედ ისაა, რომ მასში ვალდებულების შესრულების მზაობა იკვეთება (სუსგ №ას-839-890-2011, 08.11.2011წ.; №ას-226-213-2015, 18 მაისი, 2015წ.; №ას-226-213-2015, 18 მაისი, 2015).

6.2.15.

გამოყენებული ნორმები: საგადასახადო კოდექსის 136.4.-ე, 286-ე მუხლები.

ბანმართება: სასაქონლო ზედნადები არის საქონლის ტრანსპორტირებისათვის აუცილებელი და მიწოდების დამადასტურებელი დოკუმენტი, რომელიც ასახავს მიწოდებული საქონლის ოდენობასა და მის ფასს.

დაბრუნების საფუძველი: საქმის გარემოებები საპროცესო ნორმების ისეთი დარღვევითაა დადგენილი, რომ ამ დარღვევების შედეგად საქმეზე არასწორი გადაწყვეტილება იქნა გამოტანილი და საჭიროა მტკიცებულებათა დამატებითი გამოკვლევა.

საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით, ნასყიდობის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე, გამყიდველის – სანარმოს (მოსარჩელის) მოთხოვნა მყიდველის (მოპასუხის) მიმართ დაკმაყოფილდა, სააპელაციო სასამართლომ ახალი გადაწყვეტილებით სარჩელი უარყო იმ საფუძველით, რომ მოსარჩელემ ვერ უზრუნველყო შესაბამისი მტკიცებულებების წარდგენის გზით მისი მტკიცებების საგანში შემავალი გარემოებების – მოპასუხესთან ნასყიდობის ხელშეკრულების დადებისა და ამ ხელშეკრულებიდან გამომდინარე მოპასუხის ვალდებულების არსებობის თაობაზე. ამდენად, არ არსებობდა სანარმოს სარჩელის დაკმაყოფილებისა და მოპასუხისათვის ნასყიდობის საფასურის დაკისრების სამართლებრივი საფუძველი. საკასაციო სასამართლომ დააკმაყოფილა მოსარჩელის საკასაციო საჩივარი და საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნა იმავე სასამართლოს, ვინაიდან საქმის გარემოებები საპროცესო ნორმების ისეთი დარღვევითაა დადგენილი, რომ ამ დარღვევების შედეგად საქმეზე არასწორი გადაწყვეტილება იქნა გამოტანილი და საჭიროა მტკიცებულებათა დამატებითი გამოკვლევა.⁶³

სანარმომ (მოსარჩელემ) საკუთარი მოთხოვნის ფაქტობრივსამართლებრივ საფუძველად მიუთითა იმაზე, რომ მოპასუხეს ზეპირი ხელშეკრულებით მიაწოდა საქონელი, ხოლო გადაცემული საქონლის დასტურად სასამართლოს წარუდგინა სასაქონლო ელექტრონული ზედნადები და მიღება-ჩაბარების აქტები.

მიუხედავად იმისა, რომ კერძოსამართლებრივ ურთიერთობას ეხება საკითხი, საკასაციო სასამართლომ მიუთითა საქართველოს საგადასახადო კოდექსის 136-ე მუხლის მე-4 ნაწილზე, რომლითაც საჯაროსამართლებრივი მონესრიგების ფარგლებში დადგენილია შემოსავლებისა და ხარჯების აღრიცხვის პრინციპები, ამავე კოდექსის 286-ე მუხლით დადგენილია საქონლის დოკუმენტების გარეშე ტრანსპორტირების, რეალიზაციისა და აღურიცხველობის შედეგი. საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლომ

⁶³ სუს განჩინება, 13 ნოემბერი, 2017, №ას-599-558-2017.

მტკიცების ტვირთის უთანაბრო წილი დააკისრა მოსარჩელეს და მის მიერ წარდგენილი არაერთი მტკიცებულების (სასაქონლო ზედნადებები, მიღება-ჩაბარების აქტები), საქმეზე მოწმედ დაკითხული პირების განმარტებების, რომელთაგან ერთ-ერთი მოპასუხის (მყიდველის) სიმამრია, საპირისპიროდ ჯეროვნად არ შეამონმა მოპასუხის მიერ წარდგენილი მტკიცების სამართლებრივი ვარგისიანობა.

საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლოს მიერ დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებების დეტალურად გაანალიზება არ ქმნის იმ დასკვნის ცალსახად გამოტანის შესაძლებლობას, რომ სანარმოს მიერ შექმნილი დოკუმენტი – სასაქონლო ზედნადები, მხარეებს შორის ხელშეკრულების დადების ფაქტს არ ადასტურებს. საგადასახადო კანონმდებლობით დადგენილ დოკუმენტზე, როგორც მოსარჩელის მიერ ცალმხრივად შექმნილ და არასარწმუნო მტკიცებულებაზე მსჯელობა, როგორც ამას სააპელაციო სასამართლო უთითებს, თანაც იმ პირობებში, როდესაც ფინანსთა სამინისტროს შესაბამის ინსტრუქციაზე დაყრდნობით არ არსებობს მყიდველის მხრიდან სასაქონლო ზედნადების დადასტურების ვალდებულება, დაუსაბუთებელია და არ გამომდინარეობს საგადასახადო მონესრიგებიდან.

საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ სააპელაციო სასამართლოს მიერ დამატებითი კვლევის დროს, სანარმოს მიერ აღძრული სარჩელის გასაქარწყლებლად მოპასუხის მიერ მითითებული ფაქტებისა და მტკიცებულებების სარწმუნოება ხელახლა უნდა შეფასდეს და დადგინდეს, სასაქონლო ზედნადებების მიხედვით, რომლებშიც ყველა რეკვიზიტი ამომწურავად არის მითითებული, გამყიდველის მხრიდან რა ფასიანი

საქონლის მოთხოვნის უფლება შეიძლება, ჩაითვალოს დასაბუთებულად.

6.2.16.

გამოყენებული ნორმები: „პროდუქტის უსაფრთხოებისა და თავისუფალი მიმოქცევის“ კოდექსის მე-80 მუხლის მე-2 პუნქტის „ლ“ ქვეპუნქტი, სსკ-ის 477-ე, 488-ე, 493-ე მუხლები, სსსკ-ის 131-ე მუხლი.

ბანმარტაბა: მიმწოდებლის (გამყიდველი) მხრიდან ნაკლიანი შესრულებით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნისას, მოთხოვნის წინაპირობა მოცემულია სსკ-ის 488-ე მუხლის მე-2 ნაწილში, რომლის თანახმადაც, ნივთობრივ ნაკლს უთანაბრდება, თუ გამყიდველი გადასცემს ნივთს მცირე რაოდენობით. მოთხოვნის დამფუძნებელ ნორმას, სსკ-ის 493-ე მუხლის პირველი ნაწილის ბოლო წინადადება და „წესების“ მე-11 მუხლის მე-10 პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტი წარმოადგენს.

დაბრუნების საფუძველი: სასამართლომ არ გამოიყენა კანონი, რომელიც უნდა გამოეყენებინა; არასწორად განმარტა კანონი. დავის ფაქტობრივი გარემოებები დადგენილია საპროცესო წესების დარღვევით და საჭიროა მტკიცებულებათა დამატებით გამოკვლევა.

საქმის ფაბულის მიხედვით, მოსარჩელე, რომელიც ითხოვს მოპასუხისათვის მატერიალური და მორალური ზიანის ანაზღაურებას, წარმოადგენს აბონენტს, ხოლო მოპასუხე – განაწილების ლიცენზიატს, რომელიც აბონენტს აწვდის ელექტროენერგიას. ლაბორატორიული შემონმების შედეგად მრიცხველი, მექანიკური დაზიანების გამო, აღმოჩნდა გაუმართავი, რის გამოც ელექტროენერგიას აღრიცხავდა ცდომილებით მომხმარებლის საზიანოდ. მრიცხველის დაზიანების ზუსტი დროის დადგენა შეუძლებელია. ქვემდგომმა სასამართლოებმა სარჩელი უარყვეს, საკასაციო სასამართლომ, მიიჩნია, რომ მატერიალური ზიანის ანაზღაურებაზე უარის თქმის ნაწილში ვლინდება გასაჩივრებული განჩინების გა-

უქმების სსსკ-ის 393-ე მუხლის მე-2 და მე-3 ნაწილებით გათვალისწინებული წინაპირობები, შესაბამისად, მოსარჩელის საკასაციო საჩივრის დაკმაყოფილებით გააუქმა გასაჩივრებული განჩინება და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა იმავე სასამართლოში.⁶⁴

საკასაციო სასამართლო იმის გათვალისწინებით, რომ მხარეთა შორის არსებობს ნასყიდობის სამართალურიერთობა, რომელიც სსკ-ის 477-ე და შემდგომ ნორმებთან ერთად რეგულირდება აბონენტთან გაფორმებული ხელშეკრულებითა და სემეკის დადგენილებით დამტკიცებული წესებით, სასარჩელო მოთხოვნის საგანს წარმოადგენს მიმწოდებლის (გამყიდველი) მხრიდან ნაკლიანი შესრულებით გამოწვეული ზიანის ანაზღაურება, ასეთ ვითარებაში კი, მოთხოვნის წინაპირობა მოცემულია სსკ-ის 488-ე მუხლის მე-2 ნაწილში, რომლის თანახმადაც, ნივთობრივ ნაკლს უთანაბრდება, თუ გამყიდველი გადასცემს ნივთს მცირე რაოდენობით. რაც შეეხება მოთხოვნის დამფუძნებელ ნორმას, მას სსკ-ის 493-ე მუხლის პირველი ნაწილის ბოლო წინადადება და „წესების“ მე-11 მუხლის მე-10 პუნქტის „ა“ ქვეპუნქტი წარმოადგენს.

მოპასუხის არსებითი ხასიათის შესაგებელი, მართალია, მოთხოვნის წარმოშობის დროს ხდის სადავოდ, მაგრამ სადავოდ არა იმას, რომ შემომწმების შედეგად დადგენილია მრიცხველის ცდომილების ფაქტი, ამასთანავე, გამოთქვამს მზაობას, აუნაზღაუროს აბონენტს ბოლო სამი თვის ზედმეტად გადახდილი თანხა.

საკასაციო სასამართლო აღნიშნავს, რომ ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოებმა ეს გარემოება შეაფასეს სსსკ-ის 131-ე მუხლით გათვალისწინებული ფაქტის აღიარების წინაპირობების არსებობის შეუმომწმებლად.

საკასაციო სასამართლო მიიჩნია, მიუხედავად იმისა, საქმის მასალებით დადგენილია, რომ მოსარჩელემ ვერ დაადასტურა მრიცხველის დაზიანების ზუსტი დრო, ამ მხრივ, არც საკასაციო საჩივარი არ შეიცავს დასაბუთებულ პრეტენზიას, მატერიალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის სრულად უარყოფის საფუძველი ეს გარემოება არ შეიძლება გახდეს. „პროდუქტის უსაფრთხოებისა და თავისუფალი მიმოქცევის“ კოდექსის მე-80 მუხლის მე-2 პუნქტის „ლ“ ქვეპუნქტის თანახმად, დაკანონებული გაზომვის საშუალებების სავალდებულო დამონმებისათვის ელექტროენერჯის მრიცხველებისათვის ვადა განისაზღვრება 12 წლით. „წესების“ მე-11 მუხლის მე-3, მე-7, 8¹ პუნქტების ანალიზით ცალსახად დგინდება, რომ, როგორც გეგმური, ისე – საცალო მომხმარებლის მოთხოვნიდან გამომდინარე, არაგეგმური შემომწმებისათვის მრიცხველის წარდგენა განაწილების ლიცენზიატის ვალდებულებას წარმოადგენს. შესაბამისად, მნიშვნელოვანია, განისაზღვროს გეგმური 12-წლიანი შემომწმების საკითხი.

საკასაციო პალატამ მიუთითა, რომ ქვემდგომმა სასამართლოებმა ისე დაადგინეს მრიცხველის კანონით დადგენილი ვადით გეგმურად შემომწმების ფაქტი, რომ არ გამოუკვლევიათ, ზემოხსენებული თარიღების გათვალისწინებით, განაწილების ლიცენზიატმა დაიცვა თუ არა შემომწმების ვადა და ამ გზით ხომ არ დაარღვია ხელშეკრულება. ამასთანავე, შესაფასებელია გადამონმების 12 წელს გადაცილება, თვეთა რაოდენობა ხომ არ წარმოშობს მატერიალური ზიანის ანაზღაურების ოდენობის განსაზღვრის წინაპირობას.

სასამართლოს აზრით, მართალია, საკასაციო საჩივრით შედავებული არ არის ის ფაქტი, რომ აბონენტის საწინააღმდეგოდ, მრიცხველის ცდომილება დადგენილია დასაშვებ ფარგლებში, მაგრამ, მოთხოვნის დამფუძნებელი ნორმების წინაპირობებისა და მოპასუხის მიერ შესაგებელში გადმოცემული 3 თვის კომპენსაციის გათვალისწინებით, ეს გარემოება სარჩელის წარმატების გამომრიცხველი არ შეიძლება გახდეს.

⁶⁴ სუს განჩინება, 22 თებერვალი, 2019, №ას-1164-1084-2017.

6.3. ქირავნობა, იჯარა

6.3.1.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 50-ე, 52-ე, 548.1. და 573.2. მუხლები.

ბანმარტბა: კანონმდებელი განასხვავებს დამქირავებლის მიერ მიმდინარე რემონტის და არსებითი გაუმჯობესებისათვის განეულ ხარჯებს იმისდა მიხედვით, თუ დამქირავებელმა რა სახის, რა მასშტაბისა და ხასიათის სამუშაო შეასრულა, კერძოდ, ფართი არსებითად გაუმჯობესა თუ არა, რაც განსხვავებულ სამართლებრივ შედეგებს ადგენს ამ ხარჯების ანაზღაურებისათვის. ერთ შემთხვევაში, თუკი დამქირავებელმა მიმდინარე რემონტის ხარჯი გაიღო, ანაზღაურებას არ ექვემდებარება, ხოლო, მეორე შემთხვევაში, თუკი შესრულებული სამუშაოები სცდება მიმდინარე რემონტის ფარგლებს და ამ სამუშაოთა შედეგად ქირავნობის საგანი არსებითად გაუმჯობესდა, ამისათვის განეული ხარჯები ექვემდებარება დამქირავებლის მხრიდან ანაზღაურებას, თუკი დამქირავებლის თანხმობით გაუმჯობესდა ფართი.

გადანყვეტილების შედეგი: დამქირავებელს მიმდინარე რემონტის ხარჯები არ დაეკისრა.

ქირავნობის სახელშეკრულებო სამართლებრივ დავაში⁶⁵ დავის საგანს დამქირავებლის ძირითად სარჩელში-ქირავნობის საგანზე განეული ხარჯების ანაზღაურება და ქირის გადახდევინება, ხოლო დამქირავებლის შეგებულ სარჩელში – ზიანის ანაზღაურება წარმოადგენს. სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით – სააპელაციო საჩივრები (სარჩლები) დაკმაყოფილდა ნაწილობრივ, ახალი გადაწყვეტილებით – დამქირავებელს, დამქირავებლის სასარგებლოდ, ხოლო დამქირავებელს, დამქირავებლის სასარგებლოდ, მათ მიერ სარჩლებში მოთხოვნილი გარკვეული თანხის ნაწილის გადახდა დაეკისრა.

საკასაციო სასამართლოს მიერ ახალი გადაწყვეტილების მიღებით **სამართლებრივი შედეგის შეცვლა და სარჩელთა უარყოფა** განაპირობა მხარეთა შორის დადებული ქირავნობის ხელშეკრულების მე-6 და მე-7 პუნქტების სააპელაციო სასამართლოსგან განსხვავებულმა სამართლებრივმა ანალიზმა. საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ მნიშვნელოვანია შეთანხმების დადების დროს დამქირავებლისა და დამქირავებლის მიერ გამოვლენილი ნების დადგენა (სსკ-ის 50-ე, 52-ე მუხლები). ქირავნობის ხელშეკრულების მე-6 პუნქტით, დამქირავებელი „მოვალეა უძრავი ქონება იქონიოს გამართულ მდგომარეობაში, განახორციელოს **მიმდინარე** და კაპიტალური რემონტი, მეპატრონის თანხმობით მოახდინოს სარგებლობაში გადაცემული ფართის რეკონსტრუქცია-გადაკეთება“, ხოლო მე-7 პუნქტით დამქირავებელი „**მიმდინარე კაპიტალურ რემონტსა და რეკონსტრუქციას** დაახლოებით 20 000 (ოცი ათასი) ლარის ფარგლებში განახორციელებს **საკუთარი სახსრებით, ეტაპობრივად. ხარჯების ანაზღაურების ვალდებულება არ ეკისრება მესაკუთრეს**“.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ ხელშეკრულებით მხარეები შეთანხმდნენ არა მხოლოდ მიმდინარე და კაპიტალურ რემონტზე, არამედ რეკონსტრუქციაზეც, რასაც დამქირავებელი საკუთარი სახსრებით განახორციელებდა ეტაპობრივად. „სამოქალაქო კოდექსის 548-ე მუხლის პირველი და მე-2 ნაწილების თანახმად, მიმდინარე რემონტის ჩატარება, ჩვეულებრივ, ევალება დამქირავებელს. მას არა აქვს საცხოვრებელი სადგომის გადაკეთების ან რეკონსტრუქციის უფლება დამქირავებლის თანხმობის გარეშე. დამქირავებელი მოვალეა, ეს სამუშაოები შეასრულოს საკუთარი ხარჯებით. ამავე კოდექსის 573-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის თანახმად, დამქირავებელი ნივთის შეცვლის ან გაუარესების გამო, დამქირავებელს უფლება აქვს, მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურება, ხოლო დამქირავებელს უფ-

⁶⁵ სუს გადაწყვეტილება, 12 იანვარი, 2016, №ას-744-705-2015.

ლება აქვს, წაუყენოს მას პრეტენზია გაწეული ხარჯების ანაზღაურების თაობაზე ექვსი თვის განმავლობაში... მოხმობილ ნორმათა ანალიზიდან გამომდინარე, კანონმდებელი განსხვავებს დამქირავებლის მიერ მიმდინარე რემონტისა და არსებითი გაუმჯობესებისათვის გაწეულ ხარჯებს იმისდა მიხედვით, თუ დამქირავებელმა რა სახის, რა მასშტაბისა და ხასიათის სამუშაო შეასრულა, კერძოდ, მიმდინარე რემონტი ჩაატარა თუ ფართი არსებითად გაუმჯობესდა, რაც განსხვავებულ სამართლებრივ შედეგებს ადგენს ამ ხარჯების ანაზღაურებისათვის. ერთ შემთხვევაში, თუკი დამქირავებელმა მიმდინარე რემონტის ხარჯი გაიღო, ანაზღაურებას არ ექვემდებარება, ხოლო, მეორე შემთხვევაში, თუკი ჩატარებული სამუშაოები სცდება მიმდინარე რემონტის ფარგლებს და ამ სამუშაოთა შედეგად ქირავნობის საგანი არსებითად გაუმჯობესდა, ამისათვის გაწეული ხარჯები ექვემდებარება დამქირავებლის მხრიდან ანაზღაურებას, თუკი დამქირავებლის თანხმობით გაუმჯობესდა ფართი (სუსგ № ას 648-616-2013, 02.06.2014წ.).“

საკასაციო სასამართლო არ დაეთანხმა სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობასა და დასკვნებს, რომ გაზიფიცირების სამუშაოებით დამქირავებელმა მიიღო სარგებელი და ამ სამუშაოთა შედეგით მას შეეძლება, ისარგებლოს ისე, რომ თავად აღარ დასჭირდება ხარჯების განევა ამ აუცილებელი ინფრასტრუქტურით სამენარმეო დანიშნულებით გამოსაყენებელი ობიექტის აღსაჭურვად. საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ მხარეთა შორის გაფორმებული ქირავნობის ხელშეკრულებით, მხარეები შეთანხმდნენ გრძელვადიან ურთიერთობაზე, ამასთან, დამქირავებელს სამედიცინო საქმიანობის განსახორციელებლად სჭირდებოდა გარკვეული ინფრასტრუქტურით აღჭურვილი ფართი, რისთვისაც ხელშემკვრელმა მხარეებმა იტივრთეს ის ვალდებულებები, რაც უკავშირდებოდა მათ მიზნებს, ამასთან, მოემსახურებოდა დამქირავებლის საქმიანობის განხორციელებას. აღნიშნულიდან გამომდინარე, სასამართლომ დასაბუთებულად მიაჩნია დამქირავებლის შედავება, რომ მას არასწორად დაეკისრა დამქირავებლის სასარგებლოდ, ამ უკანასკნელის მიერ, გაზიფიცირების სამუშაოებისათვის გადახდილი თანხის ანაზღაურება. საკასაციო სასამართლომ მოდავე მხარეთა შორის არსებული ხელშეკრულების შინაარსიდან გამომდინარე, მიიჩნია, რომ გაზიფიცირების სამუშაოები იყო ის მიმდინარე სამუშაოები, რომელიც დამქირავებელს საკუთარი საქმიანობისათვის სჭირდებოდა და ხელშეკრულების ხელმოწერიდან, შენობის გათავისუფლებამდე, თვითონვე სარგებლობდა ამ ინფრასტრუქტურით. პალატის აზრით, აღნიშნული დასკვნის მართებულობას ის ფაქტობრივი გარემოებაც ადასტურებს, რომ დამქირავებლის წერილობითი მოთხოვნისთანავე, დამქირავებელს არ შეუწყვეტია დამქირავებელი ფართის მფლობელობა, იგი აგრძელებდა ნივთით სარგებლობას, მათ შორის – დამქირავებელთან შეთანხმებულად, ქვექირავნობით ჰქონდა გაცემული ფართი, რომლის ქირასაც იღებდა, ამიტომ დამქირავებლის მიერ გაზიფიცირებისათვის გაწეული ხარჯების დამქირავებლისათვის დაკისრების სამართლებრივი საფუძველი არ არსებობს.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ მხარეთა შორის დადებული ხელშეკრულება მათ ნებას შეესაბამებოდა, ამასთან, დამქირავებლის დაინტერესების საგანი იყო მისი საქმიანობიდან გამომდინარე, საკუთარი სახსრებით (ეტაპობრივად, გარკვეული თანხის ფარგლებში), სამუშაოთა შესრულება, რაც არა მხოლოდ მიმდინარე და კაპიტალურ რემონტს, არამედ რეკონსტრუქციის უფლებასაც აძლევდა. საკასაციო სასამართლომ დასკვნით, სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობა, რომ პირვანდელი ვითარების აღსადგენად, ზიანის აღმოსაფხვრელად დამქირავებლისათვის თანხის დაკისრება დამქირავებლის სასარგებლოდ, დაუსაბუთებელია და არ გამომდინარეობს სახელშეკრულებო ბოჭვის ფარგლებში მხარეთა მიერ ნაკისრი ურთიერთვალდებულებებიდან. დამქირავებელს არ მისდგომია ზიანი, გაქირავებულ ფართში შესრულდა გარკვეული სამუშაოები მხარეთა შეთანხმების შესაბამისად და არ არსებობს პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენის მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძველი.

6.3.2.

გამოყენებული ნორმატივი: სსკ-ის 992-ე, 411-ე, 326-ე, 982-ე მუხლები, პაციენტის უფლებების შესახებ კანონის მე-8 მუხლი.

განმარტებები: სსკ-ის 411-ე მუხლი იმ შემოსავლის ანაზღაურების ვალდებულებას აკისრებს ხელშემკვერელ მხარეს, რომელიც ობიექტური მოცემულობითაა ნაკარნახები და არა კრედიტორის სუბიექტური შეფასებით.

მიუღებელი შემოსავალი არის ანაცდენი სარგებელი (მოგება), რომელიც არ გულისხმობს ერთობლივ შემოსავალს, ყოველგვარი ხარჯების გამოქვითვების გარეშე და რომელსაც დაზარალებული ობიექტურად მიიღებდა სამოქალაქო ბრუნვის ნორმატიური განვითარების შედეგად.

გადანყვითლების შედეგი: სარჩელი გადახდილი საიჯარო ქირის დაბრუნების ნაწილში დაკმაყოფილდა, მიუღებელი შემოსავლის სახით ზიანის ანაზღაურების ნაწილში უარყოფილ იქნა ასეთი ზიანის არარსებობის გამო.

მენარმე სუბიექტებს შორის დავაში საკასაციო სასამართლომ უარყო სარჩელი მოპასუხისათვის მიუღებელი შემოსავლის დაკისრების თაობაზე.⁶⁶

საკასაციო პალატამ აღნიშნა, რომ მიუღებელი შემოსავლის სახით მიღებული ზიანის ანაზღაურების თაობაზე მოსარჩელის მოთხოვნა იმ გარემოებას დაემყარა, რომ მის მიერ იჯარით აღებულ ფართში გარკვეული პერიოდი უნებართვოდ განთავსდა და ფუნქციონირებდა მოიჯარის ყოფილი თანამშრომლების მიერ დაფუძნებული სამენარმეო სუბიექტი, რომელიც ახორციელებდა მოსარჩელე პოლიკლინიკის ანალოგიურ საქმიანობას. ამით მოპასუხემ მისაკუთრა მოსარჩელის ბენეფიციარები, რის შედეგად მოსარჩელემ დაკარგა გარკვეული შემოსავალი თვიურად.

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ ამ შემთხვევაში, განხორციელებულად არ მიიჩნევა სსკ-ის 411-ე მუხლის ნაწინააღმდეგობა, რაც საფუძვლად დაედებოდა ამ ნაწილში სარჩელის დაკმაყოფილებას. ვინაიდან, მიუღებელი შემოსავალი გულისხმობს „წმინდა ეკონომიკურ დაზარებას“ (pure economic loss), რომელიც ხელშეკრულების მხარემ განიცადა და ხელშეკრულების ჯეროვნად შესრულების შემთხვევაში – არც იარსებებდა (*სუსგ №ას-459-438-2015, 07 ოქტომბერი, 2015 წელი*).

პალატის განმარტებით, იმისათვის, რომ შემოსავალი მიუღებლად ჩაითვალოს, პირდაპირ და უშუალოდ უნდა უკავშირდებოდეს მოვალის მიერ ვალდებულების დარღვევას. პირდაპირი კავშირი გულისხმობს მოვლენების, მოქმედებისა და შედეგის იმ ლოგიკურ ბმას, რომელიც არ ტოვებს შემოსავლის მიღების რეალურ შესაძლებლობასთან დაკავშირებული ეჭვის საფუძველს. მიუღებელი შემოსავლის ანაზღაურების საკითხის გადაწყვეტისას, ზიანის ანაზღაურება უნდა განისაზღვროს მხოლოდ ობიექტური კრიტერიუმებით ისე, რომ ამას არ მოჰყვეს დაზარალებულის უსაფუძვლო გამდიდრება (*სუს-ის 2011წლის 24 ოქტომბრის განჩინება საქმეზე №ას-307-291-2011წ.*).

მოსარჩელის მიერ დასახელებული და სააპელაციო სასამართლოს მიერ დადგენილი ფაქტობრივი გარემოება, რომ მოსარჩელე პოლიკლინიკის მიერ იჯარით აღებულ ფართში რამდენიმე თვის განმავლობაში ფუნქციონირებდა მოპასუხე პოლიკლინიკა, საკასაციო სასამართლომ არ მიიჩნია იმის საფუძველად, რომ მოსარჩელემ დაკარგა ბენეფიციარები და მისთვის მიყენებული ზიანი გასულ წლებში მის მიერ მიღებული შემოსავლის პროპორციულია. დაუსაბუთებელია ბენეფიციარების დაკარგვით მიყენებული ზიანის დაანგარიშება

⁶⁶ სუს გადაწყვეტილება, 12 იანვარი, 2018, №ას-1006-927-2017.

მოსარჩელე პოლიკლინიკის ფილიალის მიერ გასულ წლებში ბენეფიციარებისათვის განუ-
ლი მომსახურების მიხედვითაც.

პალატის აზრით, დადგენილი ფაქტობრივი გარემოება იმის თაობაზე, რომ მოპასუხემ მარ-
თლზომიერი საფუძვლის გარეშე ისარგებლა მოსარჩელის მიერ იჯარით აღებული ფართით
და პაციენტებს შესთავაზა იგივე მომსახურება, არსებითი შეიძლება ყოფილიყო მხო-
ლოდ საიჯარო ქირის მოპასუხისათვის დაკისრების მოთხოვნის საფუძვლიანობის კვლე-
ვის და არა – მიუღებელი შემოსავლის სახით ზიანის დაკისრების ნაწილში.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ „პაციენტის უფლებების“ შესახებ საქართველოს
კანონით, პაციენტი (ბენეფიციარი) აღჭურვილია თავისუფალი არჩევანის უფლებით, რაც
იმას გულისხმობს, რომ ნებისმიერ პირს დაუბრკოლებლად შეუძლია, თავად აირჩიოს და
ნებისმიერ დროს შეიცვალოს სამედიცინო მომსახურების გამწევი (მუხლი 8. ამ კანონის
ერთ-ერთ მიზანს ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში მოქალაქის უფლებების დაცვა წარმო-
ადგენს იხ. მუხლი 1), ამიტომ დაუდასტურებელია, რამდენი ბენეფიციარი დაკარგა სადა-
ვო პერიოდში მოსარჩელემ და, რაც უმთავრესია, საექსპერტო კვლევაში ასახულ წლებში
მოსარჩელე პოლიკლინიკის მიერ მიღებული ბენეფიციარები კვლავ იმავე პოლიკლინიკი-
საგან მიიღებდნენ თუ არა მომსახურებას, ხოლო სამედიცინო მომსახურების მოსარჩელე
პოლიკლინიკისაგან მიუღებლობას რა ბრალი შეიძლება ჰქონოდა მოპასუხე პოლიკლინი-
კის მიერ კანონით ნებადართულ და მის შესაბამისად განხორციელებულ საქმიანობაში.
სასამართლომ აღნიშნა, არათუ მიუღებელი შემოსავლის სახით წარმოშობილი ზიანის და-
კისრების განმაპირობებელი მიზეზშედეგობრივი კავშირი, არამედ ზიანის ფაქტის არსე-
ბობა არ არის დადასტურებული, რაც სარჩელის უარყოფისა და დაუსაბუთებლობის მოტი-
ვით გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გაუქმების საკმარისი საფუძველია.

6.3.3.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 581-ე მუხლი, საგადასახადო კოდექსის მე-80, 81-ე
მუხლები.

ბანმარტბა: სახელმწიფოს მიმართ ანგარიშსწორებისას საშემოსავლო გადასახადი
გამოიანგარიშება მიღებული შემოსავლიდან და თავად ეს გადასახადი წარმოადგენს
არა ცალკეულ, დამოუკიდებელ თანხას, არამედ რეზიდენტი ფიზიკური პირის მიერ
გამოქვითვების გათვალისწინებით მისაღები შემოსავლის პროცენტს.

დაბრუნების საფუძველი: სასამართლოს დასკვნები დაუსაბუთებელია როგორც
ფაქტობრივი, ისე – სამართლებრივი თვალსაზრისით, არ არის დადგენილი დავის გა-
დანწყვეტისათვის არსებითი მნიშვნელობის მქონე ფაქტობრივი გარემოებები.

იჯარის სახელშეკრულებოსამართლებრივ დავაში ქვემდგომმა სასამართლოებმა მეიჯარ-
რის სარჩელი (მოთხოვნა) მოიჯარისათვის (მენარმე) საშემოსავლო გადასახადისა და ერ-
თი თვის ქირის გადახდის ნაწილში დააკმაყოფილეს. მოიჯარის (მოპასუხის) საკასაციო სა-
ჩივრის საფუძველზე საკასაციო სასამართლოს შეფასების საგანს წარმოადგენდა იჯარის
სახელშეკრულებო ურთიერთობის ფარგლებში მხარეთა დამატებითი შეთანხმების ნამ-
დვილობა და ამ შეთანხმების საფუძველზე მოიჯარისათვის საშემოსავლო გადასახადის
დაკისრება. გასაჩივრებული გადაწყვეტილებით სააპელაციო პალატამ არ გაიზიარა შეგე-
ბებული სარჩელის ავტორის (მოიჯარის) პოზიცია, რომ დამატებითი შეთანხმების ფარ-
გლებში გამოვლენილი მხარეთა ნება წარმოადგენდა ბათილ გარიგებას, შესაბამისად, სა-
სარჩელო მოთხოვნისა და განხორციელებული შესრულების (გადახდილი საიჯარო ქირის
ოდენობის) ფარგლების გათვალისწინებით, პალატამ მიიჩნია, რომ არსებობდა საშემოსავ-
ლო გადასახადის, ასევე – ბოლო თვის ქირის მოიჯარისათვის დაკისრების თაობაზე სარჩე-

ლის ნაწილობრივ დაკმაყოფილების საფუძველი.

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ გასაჩივრებული გადაწყვეტილება არ ემყარება საქმის მასალების ყოველმხრივ, სრულ და ობიექტურ გამოკვლევას (სსსკ-ის 105.2 მუხლი), შეკრებილი მტკიცებულებები სათანადოდ არ შეფასდა, რის გამოც საშემოსავლო გადასახადისა და ერთი თვის საიჯარო ქირის დაკისრების ნაწილში სარჩელის საფუძვლიანობის თაობაზე სასამართლოს დასკვნები დაუსაბუთებელია როგორც ფაქტობრივი, ისე – სამართლებრივი თვალსაზრისით.

სააპელაციო პალატამ დადგინდად მიიჩნია და მისი სისწორე გაიზიარა საკასაციო სასამართლოც იმის შესახებ, რომ დამატებითი გარეგნობით მოიჯარემ, სახელშეკრულებო თავისუფლების ფარგლებში, იკისრა საშემოსავლო გადასახადის გადახდის ვალდებულება, რომელიც არ წარმოადგენს გადასახადის გადამხდელ პირზე შეთანხმებას. დადგინდა ის გარემოებაც, რომ მოიჯარე ყოველთვიურად იხდიდა ქირას და მან ეს ვალდებულება შეასრულა მეტობით, თუმცა ქვემდგომმა სასამართლომ არ გაიზიარა მოიჯარის მტკიცება იმის შესახებ, რომ შესრულება იყო ქირის წინსწრებით დაფარვა და არა ქირისაგან დამოუკიდებლად საშემოსავლო გადასახადის გადახდა;

სააპელაციო პალატამ დაადგინა, რომ იჯარის ქირა იყო 3 000 აშშ დოლარი, რომელიც სრულად უნდა მიეღო მოიჯარეს, ხოლო საშემოსავლო გადასახადი ამ ქირის ოდენობასთან ერთად – 600 აშშ დოლარი, რომელიც ცალკე ანგარიშსწორებას ექვემდებარებოდა. სასამართლოს ამგვარი განმარტება, საკასაციო პალატის მოსაზრებით, არ გამომდინარეობს საშემოსავლო გადასახადის არსიდან, ვინაიდან ამ მოსაზრების გაზიარების შემთხვევაში – გამოდის, რომ საიჯარო ქირა 3 600 აშშ დოლარს შეადგენდა, რომლის 20% (საშემოსავლო გადასახადი) არა 600 აშშ დოლარი, არამედ მეტია. ამ გარემოების გაზიარება კი, მით უფრო დაუშვებელია იმ პირობებში, როდესაც, ერთი მხრივ, მხარეთა მიერ ქირის ოდენობის გაზრდის ფაქტი არ დგინდება, ხოლო მეორე, მხრივ უდავოა მოიჯარის მიერ ხელშეკრულებით შეთანხმებულზე მეტი ოდენობით თანხის (ქირის) გადახდის ფაქტი.

გასაჩივრებული გადაწყვეტილებით დადგინდა, რომ მოიჯარეს ერთი თვის ქირა არ გადაუხდია, მოიჯარემ წერილით აცნობა მოიჯარეს, აღარ აპირებდა ქირის წინსწრებით გადახდას და მოითხოვდა უკვე გადახდილ (წინსწრებით) თანხაში მის გაქვითვას. მოიჯარის აღნიშნული მოთხოვნა ქვემდგომმა სასამართლომ იმ დასაბუთებით არ გაიზიარა, რომ წინსწრებით გადახდილი თანხები საშემოსავლო გადასახადის ანაზღაურებას წარმოადგენდა. ამ ნაწილში საკასაციო პალატა მოკლებულია შესაძლებლობას, შეაფასოს გადაწყვეტილების მართებულობა, ვინაიდან დაუდგენელია დავის გადაწყვეტისათვის არსებითი მნიშვნელობის მქონე ფაქტობრივი გარემოებები.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო სასამართლომ გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება სარჩელის დაკმაყოფილების ნაწილში და ამ ნაწილში საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნა იმავე სასამართლოს.⁶⁷

6.3.4.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 581-ე, 352-ე – 360-ე, 405-ე მუხლები.

ბანმარტბა:

ა. სააპელაციო სასამართლო არ იყო უფლებამოსილი, გადაწყვეტილების სამოტივა-

⁶⁷ სუს განჩინება, 20 მაისი, 2016, №ას-147-143-2016.

ციო ნაწილში ემსჯელა მოთხოვნაზე, რომლის თაობაზეც გადაწყვეტილება პირველი ინსტანციის სასამართლოში არ გამოტანილა (სსსკ-ის 364-ე მუხლი);

ბ. სსკ-ის 357-ე მუხლის წინაპირობების არარსებობის შესახებ იჯარის ხელშეკრულების შეწყვეტის (მოშლის) კვალიფიკაცია უმართებულოა, ანუ იჯარის ხელშეკრულების მოშლა (შენწყვეტა) უნდა შემონმდეს მოთხოვნის წარმომშობ (დამფუძნებელ) მატერიალურსამართლებრივ ნორმასთან. სსკ-ის 357-ე მუხლი შეეხება ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლების განხორციელებას და არა თვით ამ უფლების წარმოშობას.

დაბრუნების დასაბუთება: გადაწყვეტილება კანონის დარღვევითაა მიღებული, რადგან, მისი დასაბუთება იმდენად არასრულია, რომ სამართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმება შეუძლებელია, კერძოდ, ხელშეკრულების შეწყვეტის უარყოფის სამართლებრივი საფუძველი დაუსაბუთებელია, ასევე, გასარკვევია იჯარის ხელშეკრულების შეწყვეტის მოთხოვნის წარმოშობის საფუძველი.

საიჯაროსამართლებრივ დავაში ფიზიკური პირის (მეიჯარის) სარჩელი სანარმოს (მოიჯარის) მიმართ პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილებით, რომელიც უცვლელად დატოვა სააპელაციო სასამართლომ, იჯარის ხელშეკრულების შეწყვეტის, უძრავი ქონების გამოთავისუფლებისა და მოსარჩელისათვის ჩაბარების ნაწილში, უარყოფილია სსკ-ის 357-ე მუხლის სამართლებრივი საფუძველით. შესაბამისად, საკასაციო სასამართლომ განიხილა სარჩელის უარყოფის კანონიერება, გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს განჩინება და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა იმავე სასამართლოში.⁶⁸

სააპელაციო პალატამ მიიჩნია, რომ ვინაიდან ხელშეკრულების მეიჯარე მხარეს წარმოადგენდნენ უძრავი ქონების თანამესაკუთრეები, რომლებიც საიჯარო საგანს საზიარო უფლების საფუძველზე განკარგავდნენ, მხოლოდ ერთ-ერთი მათგანის სურვილით ხელშეკრულების შეწყვეტა, მაშინ როდესაც მეორე თანამესაკუთრე უარყოფდა იჯარის ხელშეკრულების შეწყვეტას, დაუშვებელი იყო.

საკასაციო პალატამ მიუთითა, რომ იჯარის ხელშეკრულების შეწყვეტის უარყოფის სამართლებრივი საფუძველი დაუსაბუთებელია იმ თვალსაზრისით, რომ ხელშეკრულებიდან გასვლის კანონისმიერი საფუძველები მოცემულია სსკ-ის 352-ე – 360-ე, 405-ე მუხლებში, ხოლო მოსარჩელის მოთხოვნას კი, ხელშეკრულების მოშლა (შენწყვეტა) წარმოადგენს.

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ პრაქტიკაში გარკვეულ სირთულეებთანაა დაკავშირებული ხელშეკრულებიდან გასვლის, ხელშეკრულებაზე უარის თქმის, ხელშეკრულების მოშლის, ხელშეკრულების გაუქმებისა და ხელშეკრულების შეწყვეტის ერთმანეთისაგან გამიჯვნა. ხელშეკრულებიდან გასვლა და უარი ხელშეკრულებაზე, როგორც წესი, ერთსა და იმავე სამართლებრივ შედეგებს იწვევს; ამ დროს ორმხრივი რესტიტუცია ვლინდება, მხარეები აღადგენენ ხელშეკრულების დადებამდე არსებული მდგომარეობას. ამასთან, თუ გრძელვადიან ურთიერთობაზე მხარე, პატივსადები მიზეზის გამო, ამბობს უარს, მაშინ აშკარაა ხელშეკრულების მოშლა (შენწყვეტა) და არა გასვლა, რაც იმას ნიშნავს, რომ შესრულება ძალაში დარჩება.

საკასაციო სასამართლომ დაასკვნა, რომ სააპელაციო სასამართლოს კვალიფიკაცია იჯარის ხელშეკრულების შეწყვეტის (მოშლის) სსკ-ის 357-ე მუხლის წინაპირობების არარსებობის თაობაზე, უმართებულოა, ანუ იჯარის ხელშეკრულების მოშლა (შენწყვეტა) შემონმდებული არაა მოთხოვნის წარმომშობ (დამფუძნებელ) მატერიალურსამართლებრივ ნორმასთან (სსსკ-ის 393-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „ბ“ პუნქტი).

⁶⁸ სუს განჩინება, 04 ოქტომბერი, 2018, №ას-360-360-2018.

საკასაციო პალატის აზრით, სსკ-ის 357-ე მუხლი უზრუნველყოფს ვალდებულების მონაწილეთა სიმრავლის დროს (სოლიდარული კრედიტორები ან სოლიდარული მოვალეები) ხელშეკრულების ერთიანობას. სწორედ ამიტომ აქცენტირებული, რომ **ხელშეკრულებაზე უარის თქმის უფლება შეიძლება, განხორციელდეს ხელშეკრულებიდან გამსვლელი მხარის ყველა მონაწილის მიერ ერთად მეორე მხარის ყველა მონაწილისათვის შეტყობინებით**. საკასაციო პალატამ აღნიშნა, რომ სსკ-ის 357-ე მუხლი შეეხება ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლების განხორციელებას და არა თვით ამ უფლების წარმოშობას.

საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ საქმის ხელახლა განხილვისას პირველ რიგში, უნდა შემოწმდეს წარმოეშვა თუ არა კრედიტორის მოვალის მიმართ ის მოთხოვნა, რომელიც, კონკრეტულ შემთხვევაში, წარმოადგენს მისთვის სამართლებრივად განპირობებულ ინტერესს იჯარის ხელშეკრულების შეწყვეტისათვის (მოშლა) სსკ-ის 581-ე 558-ე, 561-ე მუხლებით გათვალისწინებული სამართლებრივი წანამძღვრების განხორციელებულად მიჩნევის საფუძველზე, ხოლო, თუ მოთხოვნის წარმოშობა აშკარაა, მაშინ შესამოწმებელი იქნება მოთხოვნის შემწყვეტი, მოთხოვნის შემაფერხებელი ნორმები (სსკ-ის 427-ე მუხლები და ა. შ).

კასატორის მეორე მოთხოვნის თაობაზე, რომელიც უძრავი ქონების გამოთავისუფლებისა და მოსარჩელისათვის ჩაბარებას გულისხმობს, საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ, ვინაიდან საქმეზე დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებების საფუძველზე უძრავი ქონება იმყოფება მოპასუხეთა თანასაკუთრებაში, თანამესაკუთრებებს შორის, თავთავიანთი წილი საჯარო რეესტრში რეალურ წილებად გამიჯნული სახით არაა დარეგისტრირებული, ნივთის გამოთხოვის შესახებ მოსარჩელის უფლება უნდა შემოწმდეს სსკ-ის 173-ე მუხლის პირველი ნაწილის წანამძღვრებთან მიმართებით.

6.3.5.

ბამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 528-ე, 581-ე, 564-ე, 573.1.-ე და 408-ე მუხლები.

ბანმარტბა: ქირავნობის დროს კონკრეტული, ინდივიდუალურად განსაზღვრული, მოუხმარებადი ნივთი გადაეცემა დამქირავებელს სარგებლობაში, ხოლო იჯარის შემთხვევაში – ქონება, რომელიც, არა მარტო ნივთებს, არამედ არამატერიალურ ქონებრივ სიკეთესაც აერთიანებს [სსკ-ის 147-ე მუხლი], ანუ იმ მოთხოვნებსა და უფლებებს, რომლებიც მოიჯარეს მისცემს შესაძლებლობას, მიიღოს ნაყოფი (მატერიალური სარგებელი).

დაბრუნების საფუძველი: სააპელაციო სასამართლოს არ დაუდგენია საქმის გადანყვეტისთვის მნიშვნელოვანი ფაქტობრივი გარემოებები.

ქირავნობის სახელშეკრულებო დავაში საკასაციო სასამართლომ (დამქირავებლის – საწარმოს), დამქირავებლის სასარგებლოდ, ზიანის ანაზღაურების დაკისრების თაობაზე კასატორის პრეტენზია დასაბუთებულად მიიჩნია და ამ ნაწილში საკასაციო განაცხადის ნაწილობრივ დაკმაყოფილებით, საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნა სააპელაციო სასამართლოს ზიანის წარმოშობასთან დაკავშირებით დამატებითი კვლევისა და შემოწმების, კონკრეტული ფაქტების დადგენის მიზნით.⁶⁹

სასამართლომ აღნიშნა, რომ, კონკრეტულ შემთხვევაში, სადავო დამქირავებლის მიერ დამქირავებლისათვის დაბრუნებული ფართის მდგომარეობა, კერძოდ, რამდენად ვარგისია დაბრუნებული და რამდენად შესრულდა მხარეთა შორის დადებული ხელშეკრულებით გათვალისწინებული პირობა. სააპელაციო სასამართლოს არ დაუდგენია, რომ დამქირავე-

⁶⁹ სუს განჩინება, 13 აპრილი, 2017, №ას-810-777-2016.

ბელმა შეასრულა კაპიტალური სარემონტო სამუშაოები ან ობიექტი გადააკეთა იმდაგვარად, რაზედაც გამქირავებლის წერილობითი თანხმობა იქნებოდა საჭირო.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ არც საქალაქო სასამართლოს და არც სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებებში არ არის აღწერილი, თუ რატომ დაეკისრა მოიჯარეს მეიჯარის სასარგებლოდ ზიანის ანაზღაურება და რამდენად დასაბუთებულია ამ ნაწილში გასაჩივრებული გადაწყვეტილება, რომელმაც გაიზიარა ქვემდგომი სასამართლოს დასკვნა, რომელიც, თავის მხრივ, მხოლოდ იმას უთითებს, რომ „დამქირავებელმა გარკვეული სამუშაოები ჩაატარა“ დაქირავებულ ფართში, თუმცა რა მოცულობისაა ე.წ. „გარკვეული სამუშაოები“, თავსდება მხარეთა შორის ხელმოწერილი ხელშეკრულებით დადგენილ შეთანხმებაში თუ სცილდება მას, დაუდგენელია. გაურკვეველია – ექსპერტიზამ რომელი ფართი გამოიკვლია, ამ დასკვნაზე დამქირავებელი პირველი ინსტანციის სასამართლოდან დავობს და საკასაციო საჩივარშიც წარადგინს დასაბუთებულ შედეგებს.

საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ სააპელაციო სასამართლომ უნდა დაადგინოს, თუ რით გამოიხატა დაქირავებული ფართის დამქირავებლის საქმიანობისათვის ვარგისად ქცევა, რაც გათვალისწინებულია მხარეთა შორის ხელმოწერილი ხელშეკრულებით; დამქირავებელმა რომელი ფართის (ფართები) და რა სამუშაოები შეასრულა საამისოდ. აღნიშნული ფაქტობრივი გარემოების გამოკვლევა მნიშვნელოვანია იმის დასადგენად, თუ რა სახით უნდა დაპბრუნებოდა დამქირავებელს გაქირავებული ფართი, რაც საიჯარო ხელშეკრულებით განსაზღვრულ ნორმალურ ცვეთასაც ითვალისწინებს. გასაჩივრებული გადაწყვეტილების მიხედვით, მხარეთა შორის ხელშეკრულებით განსაზღვრული პირობები, რომლებიც ორმხრივად წარმოშობს მხარეთა უფლება-მოვალეობებს, არ არის გამოკვლეული, ასევე უნდა გაირკვეს, რას ასახავს საქმეში არსებული ექსპერტიზის დასკვნა, მიმდინარე თუ კაპიტალური რემონტის გასანეგად საჭირო ხარჯებს, რადგან მეიჯარეს (დამქირავებელს) არ წარუდგენია სასამართლოსათვის იმ ხარჯების დამადასტურებელი მტკიცებულებები, რომლებიც, მისი მტკიცებით, განა მოიჯარის (დამქირავებლის) მიერ მიღება-ჩაბარების აქტის გარეშე მიტოვებული ფართების მოსაწესრიგებლად. აღნიშნული საკითხების გამოკვლევა და დადგენა, მნიშვნელოვანია, რათა სამართლებრივად შეფასდეს დამქირავებლის (მოიჯარის) ვალდებულება სსკ-ის 564-ე მუხლის საფუძველზე. სააპელაციო სასამართლომ უნდა დაადგინოს მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძვლის განმაპირობებელი გარემოებები სსკ-ის 573.1-ე მუხლის პირველი წინადადებისა და 408.1-ე მუხლის შესაბამისად.

6.3.6.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 581-ე, 559-ე, 976-991-ე მუხლები.

განმარტება:

- ა. იჯარა სამოქალაქო გარიგებაა, რომლის ნამდვილობის შესამოწმებლად ადმინისტრაციული სამართლის სფეროს მომწესრიგებელი ნორმების გამოყენება მიზანშეუწონელია.
- ბ. იჯარის ხელშეკრულების ნორმები საიჯარო ურთიერთობის ფაქტობრივად გაგრძელების სპეციალურ დანაწესებს არ შეიცავს, ამასთან, არც ამგვარი ურთიერთობის ამკრძალავ დებულებას ადგენს კანონი, შესაბამისად, სადავო სამართალურთიერთობის მოსაწესრიგებლად შესაძლებელია, გამოყენებულ იქნეს სსკ-ის 559-ე მუხლი.
- გ. კონდიქციური დანაწესების (სსკ-ის 976-ე-991-ე მუხლები) გამოყენების უმთავრესი წინაპირობა მისი სუბსიდიურობით ვლინდება, რაც იმას ნიშნავს, რომ უსაფუძვლო გამდიდრების წესები მოთხოვნის დამფუძნებელ ნორმებზე გვევლინება მხოლოდ მაშინ, როდესაც სასამართლო მოვლენათა დინამიკის გათვალისწინებით დაასკვნის,

რომ გამორიცხულია სხვა უფრო სპეციალური ნორმის გამოყენება.

დაბრუნების საფუძველი: სსკ-ის 394-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტი.

სამინისტრომ მოპასუხე საწარმოს მიმართ აღძრული სარჩელით მოითხოვა უძრავი ქონების სარეგისტრაციო საფუძველი კონკრეტული თანხის, ხოლო გადაწყვეტილების აღსრულებამდე ყოველდღიურად გარკვეული თანხის დაკისრება. მოპასუხემ მოთხოვნის განხორციელების შემთხვევაში შესაგებლით არ ცნო სარჩელი და განმარტა, რომ მხარეები სახელშეკრულებით ურთიერთობაში არ იმყოფებოდნენ, ასევე, არ არსებობდა დელიქტური ვალდებულებიდან გამომდინარე მოთხოვნის საფუძველი. თანხის გაანგარიშების შესახებ აუდიტორული დასკვნა უნააღმდეგება კანონის მოთხოვნებს. მოპასუხის განმარტებით, მოთხოვნილი თანხა ფაქტობრივად წარმოადგენს პირგასამტეხლოს დაკისრების მცდელობას, თუმცა ამისი ფაქტობრივი საფუძველი არ არსებობს. მოპასუხე ქონების მართლზომიერი მფლობელია, რადგანაც უძრავი ნივთი გადაეცა უძრავი ქონების ყოფილი მესაკუთრე საწარმოსგან დადგენილი იჯარის ხელშეკრულების საფუძველზე. მოსარჩელემ ამ სახელშეკრულებით ურთიერთობაში ჩაანაცვლა მეიჯარე. თავის მხრივ, იჯარის ხელშეკრულებით მხარეები შეთანხმდნენ მისი შეწყვეტის წესზე, რაც არ ვლინდებოდა, შესაბამისად, იჯარის ხელშეკრულება გაგრძელდა უვადოდ. საქალაქო სასამართლომ უარყო, ხოლო სააპელაციო სასამართლომ ნაწილობრივ დააკმაყოფილა სარჩელი. საკასაციო სასამართლომ ორივე მხარის საკასაციო საჩივრების ნაწილობრივ დააკმაყოფილებს გზით გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება და საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნა იმავე სასამართლოს.⁷⁰

საკასაციო სასამართლომ გაიზიარა მოპასუხის საკასაციო პრეტენზია მხარეთა შორის იჯარის ხელშეკრულების არსებობის თაობაზე, მოპასუხის მიერ წარდგენილი წინა მესაკუთრესთან გაფორმებული იჯარის ხელშეკრულების საფუძველზე, რომელიც ვადის ამონაწერის შემდეგ ფაქტობრივად გაგრძელდა და მიუთითა, რომ იჯარის ხელშეკრულების ნორმები საიჯარო ურთიერთობის ფაქტობრივად გაგრძელების სპეციალურ დანაწესებს არ შეიცავს, ამასთან, არც ამგვარი ურთიერთობის ამკრძალავ დებულებას ადგენს კანონი, შესაბამისად, სადავო სამართალურითიერობის მოსაწესრიგებლად შესაძლებელია გამოყენებულ იქნეს სსკ-ის 559-ე მუხლი.

საკასაციო პალატამ არ გაიზიარა მოსარჩელის პრეტენზია იმის შესახებ, რომ იგი იჯარის სახელშეკრულებით ურთიერთობაში არ იმყოფება მოპასუხესთან, ვინაიდან ხელშეკრულებით განსაზღვრული მოიჯარის უფლება საჯარო რეესტრში არ არის რეგისტრირებული. საკასაციო პალატამ აღნიშნა, რომ განსახილველი სამართალურითიერობა სამოქალაქო გარიგებაა, რომლის ნამდვილობის შესამოწმებლად ადმინისტრაციული სამართლის სფეროს მომწესრიგებელი ნორმების გამოყენება მიზანშეუწონელია, თუმცა, საპირისპირო ვითარებაშიც კი, თუკი იჯარის ხელშეკრულების ნამდვილობა მის რეესტრში რეგისტრაციაზე იქნებოდა დამოკიდებული, ნიშანდობლივია ის ფაქტი, რომ სამართლებრივი ურთიერთობა 2004 წელსაა წარმოშობილი, „საჯარო რეესტრის შესახებ“ საქართველოს კანონი კი 2008 წელს შევიდა ძალაში და, კანონის დროში მოქმედების პრინციპიდან გამომდინარე, ხსენებული დათქმა ვარგისიანი ვერ იქნება. საკასაციო პალატამ გაიზიარა მოსარჩელის პრეტენზია ანაზღაურების წესის განსაზღვრის ნაწილში გასაჩივრებული გადაწყვეტილების დაუსაბუთებლობის თაობაზე და მიიჩნია, რომ ამკარაა სსკ-ის 394-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული წინაპირობა. სასამართლოს საერთოდ არ უმსჯელია მხარეთა სახელშეკრულებით ურთიერთობის არსებობაზე, მან დაადგინა, რომ ვლინდებოდა კონდიციური ვალდებულება და, სსკ-ის 982-ე მუხლის პირველ ნაწილზე დაყრდნობით, დააკმაყოფილა სარჩელი ნაწილობრივ, თუმცა თანხის გამოანგარიშებისას იხელმძღვანელა როგორც იჯარის ხელშეკრულებით შეთანხმებული საზღაურით, ისე – აუდიტორული გაანგარიშებით.

⁷⁰ სუს განჩინება, 11 ოქტომბერი, 2017, №ას-774-723-2017.

საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ კონდიქციური დანაწესების (სკ-ის 976-ე-991-ე მუხლები) გამოყენების უმთავრესი წინაპირობა მისი სუბსიდიურობით ვლინდება, რაც იმას ნიშნავს, რომ უსაფუძვლო გამდიდრების წესები მოთხოვნის დამფუძნებელ ნორმებზე გვევლინება მხოლოდ მაშინ, როდესაც სასამართლო მოვლენათა დინამიკის გათვალისწინებით დაასკვნის, რომ გამორიცხულია სხვა უფრო სპეციალური ნორმის გამოყენება (მაგ: პოსესორული ან ვინდიკაციური სარჩელები (სანივთო სამართალი), სარჩელი ვალდებულების შესრულების შესახებ (როგორც პირველადი, ისე – მეორეული მოთხოვნები) და სხვა.

6.4. ნარდობა

6.4.1.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 629-ე, 636-ე, 410-ე, 411-412-ე მუხლები.

განმარტებები:

- ა. სსკ-ის 636-ე მუხლში მითითებული ხელშეკრულების მოშლით მიყენებული ზიანი არის ფაქტობრივად შესრულებული სამუშაო, რომელიც უნდა აუნაზღაუროს შემკვეთმა მენარდეს და, ასევე, დანახარჯები, რომელიც მოიცავს მენარდის მიერ გაწეულ ისეთ ქმედებებს, რომლებიც უკავშირდება კონკრეტული ნარდობის ხელშეკრულების მიზნებისათვის ადამიანური თუ ფინანსური რესურსების მოზიდვას. ხელშეკრულების შესრულებული ნაწილის მიმართ კანონი ადგენს შეთანხმებული საზღაურის ანაზღაურების ვალდებულებას, ხოლო შეუსრულებული ნაწილის მიმართ ხელშეკრულების მოშლით მიყენებული ზიანის ანაზღაურებას. ხელშეკრულების მოშლით მიყენებული ზიანი კი, ის ხარჯებია, რომელიც მენარდემ უკვე შესრულებული თუ ჯერ კიდევ შეუსრულებელი (თუმცა სამომავლოდ შესასრულებელი) სამუშაოსთვის გაიღო;
- ბ. სსკ-ის 636-ე მუხლის განმარტებიდან გამომდინარეობს, რომ ნორმა ზიანს მიუღებელი შემოსავლის სახით არ ითვალისწინებს;
- გ. ბანკის მიერ საბანკო გარანტიიდან გამომდინარე ჯარიმის დაკისრებით მენარდის მიერ გაცდილი ზიანი არ არის ნარდობის ხელშეკრულების მოშლით მიყენებული ჩვეულებრივი და ნორმალური შედეგი და იგი შემკვეთისთვის წინასწარ სავარაუდო ვერ იქნება. მოვალემ ზიანი უნდა აანაზღაუროს ყოველთვის, მაგრამ მხოლოდ ხელშეკრულებით ნაკისრი რისკის ფარგლებში.

გადანყვეტილების შედეგი: მოპასუხეს (შემკვეთს) მიუღებელი შემოსავლის სახით და საბანკო გარანტიიდან გამომდინარე ჯარიმის დაკისრებით მენარდის მიერ გაცდილი ზიანის ანაზღაურება არ დაეკისრა.

ნარდობის სახელშეკრულებო სამართლებრივ დავაში⁷¹ შემკვეთთან გაფორმებული ხელშეკრულების საფუძველზე ხელშეკრულების შესრულების საკონტროლოდ ზედამხედველი კომპანია დაინიშნა. მოპასუხის დამფუძნებლისა და 100%-იანი წილის მფლობელი პარტნიორის დადგენილებით ხელშეკრულება შეწყდა. მენარდემ (მოსარჩელე) მოითხოვა შემკვეთისგან (მოპასუხე) შესრულებული სამუშაოს, დღგ-ს, დღგ-ის გადაუხდელობის გამო, ყოველდღიურად გადანყვეტილების აღსრულებამდე დარიცხული საურავის 0.06%-ის, ბანკის მიერ მოსარჩელისთვის დარიცხული ჯარიმის გადახდა. სააპელაციო სასამართლოს გადანყვეტილებით – მენარდის სარჩელი სრულად დაკმაყოფილდა.

⁷¹ სუს გადანყვეტილება, 28 იანვარი, 2016, №ას-468-442-2014.

საკასაციო სასამართლომ მოსარჩელის პირველი მოთხოვნა ნარდობის ხელშეკრულებიდან (სსკ-ის 629.1 მუხლი) გამომდინარე შესრულებული სამუშაოს ღირებულების მოპასუხისათვის დაკისრების ნაწილში კანონიერად მიიჩნია სსკ-ის 636-ე მუხლის საფუძველზე.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სსკ-ის 636-ე მუხლით გათვალისწინებული შესრულებული სამუშაოს ანაზღაურების წინაპირობებია: **მხარეთა შორის ნარდობის ხელშეკრულების დადება; მენარდის მიერ შეთანხმებული სამუშაოს ნაწილის შესრულება; სამუშაოს დასრულებამდე შემკვეთის მიერ ხელშეკრულების შეწყვეტა.** ამდენად, ნარდობის ხელშეკრულების მოშლა არ ათავისუფლებს შემკვეთს მენარდის მიერ შესრულებული სამუშაოს ღირებულების ანაზღაურების მოვალეობისგან.

საკასაციო სასამართლომ უზენაესი სასამართლოს პრაქტიკაზე დაყრდნობით განმარტა, რომ „სსკ-ის 636-ე მუხლში მითითებული ხელშეკრულების მოშლით მიყენებული ზიანი არის ფაქტობრივად შესრულებული სამუშაო, რომელიც უნდა აუნაზღაუროს შემკვეთმა მენარდეს და, ასევე, დანახარჯები, რომელიც მოიცავს მენარდის მიერ გაწეულ ისეთ ქმედებებს, რომლებიც უკავშირდება კონკრეტული ნარდობის ხელშეკრულების მიზნებისათვის ადამიანური თუ ფინანსური რესურსების მოზიდვას, მაგ. ისეთი სპეციფიკური მასალებისა და მოწყობილობების შეძენას, რომელიც მხოლოდ კონკრეტული ნარდობის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე სამუშაოებისთვისაა აუცილებელი და შეუძლებელია მათი სხვაგან გამოყენება, მანქანა-დანადგარებისა და ტექნიკური საშუალებების, შესასრულებელი სამუშაო იარაღის დაქირავება, კონკრეტული სპეციალისტების მოწვევა, რაც ნარდობის სამუშაოებისთვის გაწეულ ფაქტობრივ და იმ დანახარჯებს მოიცავს, რომელსაც, სავარაუდოა, გაიღებდა მენარდე, რადგან საამისოდ განახორციელა გარკვეული ქმედებები“ (მდრ. ას-697-663-2015, 15.12. 2015).

ამდენად, ხელშეკრულების შესრულებული ნაწილის მიმართ კანონი ადგენს შეთანხმებული საზღაურის ანაზღაურების ვალდებულებას, ხოლო შეუსრულებული ნაწილის მიმართ ხელშეკრულების მოშლით მიყენებული ზიანის ანაზღაურებას. ხელშეკრულების მოშლით მიყენებული ზიანი კი, ის ხარჯებია, რომელიც მენარდემ უკვე შესრულებული თუ ჯერ კიდევ შეუსრულებელი (თუმცა სამომავლოდ შესასრულებელი) სამუშაოსთვის გაიღო. ამ ხარჯის განევის მტკიცების ტვირთი, ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, მენარდეს ეკისრება, ანუ მან უნდა ამტკიცოს, თუ რა ზიანი მიადგა ხელშეკრულების მოშლით.

აღნიშნული მსჯელობის გათვალისწინებით, საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სამართლებრივად დასაბუთებულია დღგ-ის თანხის, რომელიც მენარდის მიერ შესრულებული სამუშაოსათვის უნდა ყოფილიყო გადახდილი და, მისი გადაუხდელობის გამო, დარიცხული საურავის 0.06%-ის ყოველდღიურად გადაწყვეტილების აღსრულებამდე დაკისრების თაობაზე მენარდის მოთხოვნა, ვინაიდან ეს **მენარდისათვის ფაქტობრივი ე.წ. საკომპენსაციო ზიანია და უნდა ანაზღაურდეს, მაგრამ დასაბუთებულად მიიჩნია შემკვეთის (მოპასუხის) პრეტენზია მიუღებელი შემოსავლისა და ბანკის მიერ დარიცხული ჯარიმის დაკისრების ნაწილში.**

სასამართლომ აღნიშნა, რომ სსკ-ის 636-ე მუხლის განმარტებიდან გამომდინარე, **ნორმა ზიანს მიუღებელი შემოსავლის სახით არ ითვალისწინებს**, თუმცა, ასეც რომ არ იყოს და შემკვეთის მიერ ხელშეკრულების მოშლით მიყენებული ზიანი იმდაგვარად განიმარტოს, რომ მასში მიუღებელი შემოსავალიც მოიაზრებოდეს, მოსარჩელის ამ მოთხოვნას საფუძველი მაინც ეცლება, ვინაიდან, მოცემულ შემთხვევაში, სსკ-ის 410-ე მუხლის დანაწესის შესაბამისად, მიუღებელი შემოსავლის სახით ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლებაზე მხარეებმა უარი თქვეს. კანონმდებელმა სახელშეკრულებო ვალდებულების დარღვევისას დაუშვა პასუხისმგებლობის გამორიცხვის შესახებ მხარეთა შეთანხმების შესაძლებლობა, ანუ ხელშეკრულებით შესაძლოა, მხარეებმა, ზიანის ანაზღაუ-

რების ვალდებულებასთან მიმართებით, პასუხისმგებლობა სრულად ან ნაწილობრივ შეზღუდონ ან გამორიცხონ, თუმცა პასუხისმგებლობისაგან გათავისუფლების ან მისი შეზღუდვის შესახებ შეთანხმება ზიანის ანაზღაურების ვალდებულების გამორიცხვისა თუ მისი გარკვეული ფარგლებით შეზღუდვის შესახებ უნდა განიმარტოს მხარეთა ინტერესების დაბალანსების ფარგლებში. საკასაციო სასამართლოს აზრით, მოცემულ შემთხვევაში, სახელშეკრულებო მოთხოვნის დამფუძნებელი სამართლებრივი ნორმა ხელშეკრულების მოშლის საგამონაკლისო წესს ადგენს. შესაბამისად, ასეთი შეთანხმება მით უფრო შესაძლებელია, როდესაც მხარე ვალდებულებას კი არ არღვევს, არამედ ხელშეკრულების მოშლის ნარდობის მომწესრიგებელი სპეციალური ნორმით განმტკიცებულ უფლებას იყენებს. მითითებული ნორმის სხვაგვარი განმარტების შემთხვევაში, პასუხისმგებლობის გამორიცხვის შესახებ შეთანხმების კანონმდებლობით დაშვება პრაქტიკულ მნიშვნელობას დაკარგავდა და ამ დაშვების მიზანი განუხორციელებელი დარჩებოდა. ამდენად, მხარეებმა ზუსტად განსაზღვრეს ხელშეკრულების მოშლით მიყენებული ზიანის ფარგლები, რომელიც მიუღებელ შემოსავალს არ მოიცავს, შესაბამისად, შემკვეთის მიერ ხელშეკრულების ცალმხრივად შეწყვეტის შემთხვევაში, მხარეებმა გამორიცხეს მიუღებელი შემოსავლის ანაზღაურების შესაძლებლობა.

რაც შეეხება სააპელაციო სასამართლოს მიერ ბანკის ჯარიმის მოსარჩელისათვის ანაზღაურების კანონიერებას, პალატამ მიიჩნია, რომ არ არსებობდა მოპასუხისათვის მისი დაკისრების სსკ-ის 412-ე მუხლით (ანაზღაურებას ექვემდებარება ის ზიანი, რომელიც მოვალისთვის წინასწარ სავარაუდო იყო და წარმოადგენს ზიანის გამომწვევი მოქმედების უშუალო შედეგს) გათვალისწინებული წინაპირობები. მითითებული მუხლის დანაწესიდან გამომდინარეობს, რომ **არაპირდაპირი ზიანი, რომელსაც, ნორმით განმტკიცებული გონივრული ვარაუდის ცნებიდან გამომდინარე, მოვალე ვერ ივარაუდებდა, არ ანაზღაურდება. არც იმგვარი ზიანი არ ანაზღაურდება, რომელიც, სავარაუდოა, თუმცა მოვალის მოქმედების უშუალო შედეგი არ არის.**

განხილულ დავაში ბანკმა მოსარჩელის დავალებით გახსნა საბანკო გარანტია. ბანკსა და მოსარჩელეს შორის დადებული საბანკო გარანტიის ხელშეკრულებით გათვალისწინებული იყო გარანტიის მომსახურების საკომისიო, რომელიც მოპასუხემ არ გადაიხადა. გადაუხდელ საკომისიოს დაერიცხა ჯარიმა, რომლის ანაზღაურებასაც მოსარჩელე მოითხოვს. პალატამ განმარტა, რომ ხელშეკრულების დადებისას მხარე კისრულობს, ვალდებულებას და თავის თავზე იღებს მხოლოდ იმ რისკს, რომელიც დაკავშირებულია ხელშეკრულების შესრულებასთან. ამდენად, **მოვალემ ზიანი უნდა აანაზღაუროს ყოველთვის, მაგრამ მხოლოდ ხელშეკრულებით ნაკისრი რისკის ფარგლებში.** მოცემულ შემთხვევაში, საბანკო გარანტიის არსიდან გამომდინარე, მომსახურების საკომისიოსა და მასზე დარიცხული ჯარიმის გადახდის რისკი ნარდობის ხელშეკრულების დადებისას მოპასუხეს არ აუღია. საბანკო გარანტია არააქცესორული ბუნებისაა და დამოუკიდებელია ძირითადი ვალდებულებისაგან, კერძოდ, პრინციპალსა (მენარდესა) და გარანტს (ბანკს) შორის ხელშეკრულება, მათ შორის ურთიერთობისას (როგორცაა, მაგალითად, საკომისიო მომსახურების გადახდა) არ არის დამოკიდებული იმ ძირითად ვალდებულებაზე, რომლის შესრულების უზრუნველსაყოფადაც გაიცა. ვინაიდან ხელშეკრულების დადებისას შემკვეთს არ აუღია ამგვარი რისკი და ხელშეკრულებით არ იყო დაცული აღნიშნული ინტერესი, ბანკის მიერ ჯარიმის დაკისრებით მოსარჩელის მიერ განცდილი ზიანი არ არის ნარდობის ხელშეკრულების მოშლით მიყენებული ჩვეულებრივი და ნორმალური შედეგი და იგი მოვალისათვის წინასწარ სავარაუდო ვერ იქნებოდა, რაც ამ ნაწილში სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის ფაქტობრივსამართლებრივი საფუძველია.

6.4.2.

ბამოყენებული ნორმაჰი: სსკ-ის 636-ე მუხლი.

ბანმარტაჰი:

- ა. სსკ-ის 636-ე მუხლი ადგენს შემკვეთის უფლებას, უპირობოდ, სამუშაოების დასრულებამდე, ნებისმიერ დროს თქვას უარი ხელშეკრულებაზე. მენარდის მიერ ხელშეკრულების პირობის დაურღვევლობის შემთხვევაშიც კი, შემკვეთს კანონმდებელმა მიანიჭა უფლება, ნებისმიერ დროს მოშალოს ხელშეკრულება, ერთადერთი სპეციალური დათქმა, რომელიც მენარდის ინტერესების დასაცავად არის დადგენილი მოხმობილ ნორმაში, შემკვეთის ვალდებულებაა, აუნაზღაუროს კონტრაჰენტს უკვე შესრულებული სამუშაო და ხელშეკრულების მოშლით მიყენებული ზიანი. სსკ-ის 636-ე მუხლით, კანონმდებელი შემკვეთისათვის ხელშეკრულების მოშლის წანამძღვრებს კი არ აწესებს, არამედ, ამ ნორმის გამოყენების შემთხვევაში, გამანონასწორებელი სამართლებრივი დაცვითი მექანიზმის სახით, ადგენს შემკვეთის ვალდებულებას, ანუ განსაზღვრავს, თუ რა უნდა აუნაზღაურდეს მენარდეს;
- ბ. ვალდებულების დარღვევის ზოგადი დებულებების (სსკ-ის 398-399-ე მუხლი) კონკურენციისას სპეციალურ რეგულაციასთან (სსკ-ის 636-ე მუხლი) უპირატესობა ამ უკანასკნელს ენიჭება.

გადანწყვეტილების შიდეჰი: სარჩელი უარყოფილია მოთხოვნის დამფუძნებელი ნორმის, სსკ-ის 636-ე მუხლის, საფუძველზე.

ნარდობის სახელშეკრულებოსამართლებრივ დავაში⁷² საქალაქო და სააპელაციო სასამართლოებმა გაიზიარეს მოსარჩელის (მენარდის) მოსაზრება, რომ მოპასუხემ (შემკვეთმა) უსაფუძვლოდ არ მისცა საშუალება, დაესრულებინა ხელშეკრულებით გათვალისწინებული სამუშაოები და, როგორც მენარმე პირს, მიელო შესაბამისი მოგება. სააპელაციო სასამართლომ დააკმაყოფილა მენარდის სარჩელი ხელშეკრულების შეწყვეტის გამო ზიანის (მიუღებელი შემოსავლის) შემკვეთისათვის დაკისრების თაობაზე, იმ საფუძველით, რომ შემკვეთმა დაარღვია კეთილსინდისიერი მხარის ქცევის ვალდებულება, კერძოდ, არ მისცა მენარდეს სამუშაოების გაგრძელების შესაძლებლობა და ისინი დაასრულებინა სხვა კომპანიას.

საკასაციო სასამართლომ ახალი გადანწყვეტილებით არ დააკმაყოფილა მენარდის სარჩელი.

საკასაციო სასამართლომ არ გაიზიარა ქვემდგომი სასამართლოს მსჯელობა, რომ ხელშეკრულებიდან გასვლისას, შემკვეთს უნდა დაეცვა ხელშეკრულებიდან გასვლის სამოქალაქო კოდექსით დადგენილი წესი (სსკ-ის 398-ე მუხლი), ასევე, სამართლებრივად დაუსაბუთებლად მიიჩნია სასამართლოს მითითება პატივსადები საფუძველებით ხელშეკრულებიდან გასვლის წესზე (სსკ-ის 399-ე მუხლი), რადგან ვალდებულების დარღვევის ზოგადი დებულებების კონკურენციისას სპეციალურ რეგულაციასთან (სსკ-ის 636-ე მუხლი), სწორედ ეს უკანასკნელი გამოიყენება.

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ სსკ-ის 636-ე მუხლი ადგენს შემკვეთის უფლებას, უპირობოდ, სამუშაოების დასრულებამდე, ნებისმიერ დროს თქვას უარი ხელშეკრულებაზე. ერთ-ერთ გადანწყვეტილებაში, საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სსკ-ის 636-ე მუხლის დეფინიციით, ნარდობის სამართლებრივ ურთიერთობაში უპირატესობა ენიჭება შემკვეთს, რომელსაც უპირობოდ, სამუშაოს დასრულებამდე, ნებისმიერ დროს შეუძლია, ცალ-

⁷² სუს გადანწყვეტილება, 5 თებერვალი, 2016, საქმე №ას-901-851-2015.

მხრივად მოშალოს ხელშეკრულება. მენარდის ინტერესების დასაცავად და მხარეთა შორის უფლებებისა და მოვალეობების გონივრული ბალანსის შესანარჩუნებლად, შემკვეთს ეკისრება ვალდებულება, ხელშეკრულების მოშლის შემთხვევაში, მენარდეს აუნაზღაუროს შესრულებული სამუშაო, ის, რაც ფაქტობრივად შესრულდა და ხელშეკრულების მოშლით მიყენებული ზიანი. ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, მოვალეს (მენარდეს) ეკისრება ტვირთი, ამტკიცოს, თუ რა ზიანი მიადგა მას ხელშეკრულების მოშლით. საკასაციო სასამართლო განმარტავს, რომ სსკ-ის 636-ე მუხლში მითითებული ხელშეკრულების მოშლით მიყენებული ზიანი არის ფაქტობრივად შესრულებული სამუშაო, რომელიც უნდა აუნაზღაუროს შემკვეთმა მენარდეს და, ასევე, დანახარჯები, რომელიც მოიცავს მენარდის მიერ გაწეულ ისეთ ქმედებებს, რომლებიც უკავშირდება კონკრეტული ნარდობის ხელშეკრულების მიზნებისათვის ადამიანური თუ ფინანსური რესურსების მოზიდვას, მაგ. ისეთი სპეციფიკური მასალებისა და მოწყობილობების შეძენას, რომელიც მხოლოდ კონკრეტული ნარდობის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე სამუშაოებისთვისაა აუცილებელი და შეუძლებელია მათი სხვაგან გამოყენება, მანქანა-დანადგარებისა და ტექნიკური საშუალებების, შესასრულებელი სამუშაო იარაღის დაქირავება, კონკრეტული სპეციალისტების მოწვევა, რაც ნარდობის სამუშაოებისათვის გაწეულ ფაქტობრივ და იმ დანახარჯებს მოიცავს, რომელსაც, სავარაუდოა, მიიღებდა მენარდე, რადგან საამისოდ განახორციელა გარკვეული ქმედებები“ (სუსგ №ას-697-663-2015, 15.12. 2015).

უზენაესი სასამართლოს დასკვნით, ნარდობის სამართლებრივ ურთიერთობაში 636-ე მუხლი არის ის სპეციალური რეგულაცია, რომელსაც არ სჭირდება წინაპირობების დაცვა, რადგან მოხმობილი ნორმის შინაარსს „ეწინააღმდეგება შემკვეთის იძულება, და ვალდებულება, არ შეუშალოს ხელი მენარდეს სამუშაოების დასრულებაში. საკასაციო სასამართლომ ხაზგასმით აღნიშნა, რომ მენარდის მიერ ხელშეკრულების პირობის დაურღვევლობის შემთხვევაშიც კი, შემკვეთს კანონმდებელმა მიანიჭა უფლება, ნებისმიერ დროს მოშალოს ხელშეკრულება, ერთადერთი სპეციალური დათქმა, რომელიც მენარდის ინტერესების დასაცავად არის დადგენილი მოხმობილ ნორმაში, მდგომარეობს შემკვეთის ვალდებულებაში, აუნაზღაუროს კონტრაჰენტს უკვე შესრულებული სამუშაო და ხელშეკრულების მოშლით მიყენებული ზიანი. სსკ-ის 636-ე მუხლით, კანონმდებელი შემკვეთისათვის ხელშეკრულების მოშლის წანამძღვრებს კი არ აწესებს, არამედ, ამ ნორმის გამოყენების შემთხვევაში, გამაწონასწორებელი სამართლებრივი დაცვითი მექანიზმის სახით, ადგენს შემკვეთის ვალდებულებას, ანუ განსაზღვრავს, თუ რა უნდა აუნაზღაუროდეს მენარდეს“ (სუსგ №ას-697-663-2015, 15.12. 2015).

6.4.3.

გამოყენებული ნორმები: საქართველოს კომუნიკაციების ეროვნული კომისიის 2006 წლის 17 მარტის №3 დადგენილება, კანონი მომხმარებელთა უფლებების დაცვის შესახებ, სსკ-ის 632-ე, 415-ე, მე-8, მე-10.3. მუხლები.

განმარტებები: საკასაციო სასამართლომ შერეული ბრალის გამო მხარეთა შორის პასუხისმგებლობა თანაბრად გაანაწილა.

გადანყვითლების შედეგი: მხარეთა შერეული ბრალისა და კეთილსინდისიერების გათვალისწინებით სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა.

ერთ-ერთ საქმეში⁷³ ორ სამენარმეო სუბიექტს შორის დავის საგანია მიმწოდებელსა და მომხმარებელს შორის ნარდობის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე მიმწოდებლის სასარ-

⁷³ სუს გადაწყვეტილება, 4 ივლისი, 2016, №ას-1-1-2016.

გებლოდ მომხმარებლისათვის ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულების შესრულება – როუმინგული მომსახურების ხარჯის – 50 611 ლარის გადახდა. საქმის ფაბულის მიხედვით, (მოსარჩელე, მენარდე) ელექტროკომუნიკაციების სფეროში ავტორიზებული პირია, რომელმაც განსაზღვრა და შესთავაზა მომხმარებელს ხელშეკრულების ის სტანდარტული პირობები, რომლითაც მომხმარებლისათვის ცნობილი ტარიფი, შესაძლოა, მცირედით მეტი ყოფილიყო ხელშეკრულებით განსაზღვრულზე. ამ შეთავაზებას მომხმარებელი დაეთანხმა იმ განჭვრეტადი რისკის გათვალისწინებით, რომელიც უცხოელი პროვაიდერის ტარიფებს, დადგენილზე მცირედით აღმატებულს, უკავშირდებოდა, თუმცა, კონკრეტულად უცხოეთში ჩასვლისას, აბონენტს არ მიუღია მიმწოდებლისაგან ის ინფორმაცია, გამაფრთხილებელი, მოკლე ტექსტური შეტყობინებით (სმს), რომლის უტყუარი, ამომწურავი და გასაგები ფორმით მიწოდება, ელექტრონული კომუნიკაციის სპეციფიკურობიდან გამომდინარე, სპეციალური კანონისა და კომუნიკაციების კომისიის №3 დადგენილების საფუძველზე, სწორედ მენარდის ვალდებულება იყო, რაც ვალდებულების შესრულების პირობების, სამართლიანობის საფუძველზე, განსაზღვრას ეწინააღმდეგება. ხელშეკრულების გაფორმებისას ცნობილი რომ ყოფილიყო, მაღალი ალბათობით, შეთავაზებულ პირობას არ მიიღებდა შემკვეთი, რაც მისი შემდგომი მოქმედებითაც დადასტურდა, როდესაც მენარდემ შემკვეთს მიანოდა ინფორმაცია დარიცხული ტარიფის შესახებ, რის შემდეგაც, მომხმარებლის მოთხოვნით, აბონენტი პირველიდან მესამე კატეგორიის მომხმარებელთა ჯგუფში გადაიყვანეს, ხოლო მოგვიანებით – სხვა სერვისებიც გაუთიშეს.

საკასაციო სასამართლოს დასკვნით, მომხმარებლის აბონენტმაც დაარღვია მომხმარებლის მოქმედების გონივრული წინდახედულების ფარგლები. საზღვარგარეთ, უწყვეტი როუმინგული მომსახურებით სარგებლობისას, ნებისმიერ აბონენტს, განსახილველ შემთხვევაში კი, სოლიდური სამენარმეო საზოგადოების ერთ-ერთ ხელმძღვანელ პირს, რომელსაც საკუთარმა სამსახურმა შეუქმნა საზღვარგარეთ ინტერნეტმომსახურების მისაღებად პირველი კატეგორიის მომხმარებლად ყოფნის საფუძველი, მენარდესთან გაფორმებული ხელშეკრულებით, ჰქონდა საზღვარგარეთ განსხვავებული ტარიფებით ელექტრონული საკომუნიკაციო მომსახურების შესახებ ინფორმაცია. სხვა პირისათვის, როგორც აბონენტმა განმარტა, მეგობრის შვილისათვის ტელეფონის თხოვებით, აბონენტმა დაარღვია წინდახედულების მინიმალური სტანდარტი, რომელიც მას ობიექტურად უნდა, და შეეძლო კიდევ, გაეთვალისწინებინა.

სასამართლომ გადაწყვეტილება დააფუძნა სსკ-ის 632-ე, 415-ე, 325-ე, მე-8, მე-10.3. მუხლებზე და დაასკვნა, რომ წარდგენილი მტკიცებულებების საფუძველზე, მოდავე მხარეებს თანაბრად მიუძღვით ბრალი ზიანის (დავალიანების) წარმოშობაში, რადგან თითოეულის მოქმედება ამ დავალიანების წარმოქმნაში ფაქტობრივად დადგენილია. შესაბამისად, საკასაციო სასამართლომ მხარეთა შორის პასუხისმგებლობა თანაბრად გაანაწილა და, საკასაციო საჩივრის ნაწილობრივ დაკმაყოფილებით, ნაწილობრივ გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება და, ახალი გადაწყვეტილებით, მომხმარებელს დააკისრა, მენარდის სასარგებლოდ, ამ უკანასკნელის მიერ სარჩელით მოთხოვნილი თანხის ნახევარი.

6.4.4.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 629-ე მუხლი, დაზღვევის შესახებ კანონის 334 მუხლის მე-9 პუნქტი, საქართველოს მთავრობის 2012 წლის 14 მაისის 177-ე დადგენილება.

განმარტებები: №177 დადგენილებით განსაზღვრული „მიმწოდებლისა“ და მზღვეველის სამართლებრივი კავშირი მომსახურების ტიპის სახელშეკრულებო ურთიერთობაა, სადაც „მიმწოდებელი“ გვევლინება მენარდედ, ხოლო მზღვეველი – შემკვეთად, ხელშეკრულების საგანს წარმოადგენს ანაზღაურების სანაცვლოდ სამუშაოს

შესრულება (სამედიცინო მომსახურების განწვევა). სკ-ის 799-ე და შემდგომი ნორმებით რეგულირებული ხელშეკრულების მხარეებს წარმოადგენენ მზღვეველი, დამზღვევი და/ან დაზღვეული. ურთიერთობის საგანი სადაზღვევო რისკით გათვალისწინებული მოვალეობის შესრულებაა დამზღვევის და/ან დაზღვეულის მიერ სადაზღვევო პრემიის გადახდის სანაცვლოდ.

გადანყვეტილების შედეგი: სარჩელი უარყოფილ იქნა, რადგან მხარეთა შორის სახელშეკრულებო ურთიერთობის არსებობა გამორიცხავს კრედიტორის მე-5 რიგისთვის მიკუთვნებას.

მენარმეებს შორის დავისა და, შესაბამისად, საკასაციო სასამართლოს შეფასების საგანს⁷⁴ წარმოადგენს მზღვეველის გაკოტრების საქმისწარმოების პროცესში კრედიტორის მოთხოვნის რიგის განსაზღვრის კანონიერება. გასაჩივრებული განჩინებით დადგენილია, რომ მოდავე მხარეთა შორის არსებობდა მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულება და, სკ-ის 349-ე მუხლის შესაბამისად, მოსარჩელეს წარმოევა ვალდებულების შესრულების მოთხოვნის უფლება „მზღვეველისაგან“, რადგან ამ უკანასკნელთან მესამე პირთა სასარგებლოდ გაფორმებული ხელშეკრულების საფუძველზე, მან „დამზღვევების“ მიმართ კანონით გათვალისწინებული „მზღვეველის“ ვალდებულება უკვე შეასრულა. სააპელაციო სასამართლოს დასკვნით, მომსახურების გამწვევის მოთხოვნა უთანაბრდებოდა დამზღვევის მოთხოვნის უფლებას, რის გამოც იგი მზღვეველის გაკოტრების პროცესში მე-5 რიგით უნდა განსაზღვრულიყო.

საკასაციო სასამართლომ გადაწყვეტილებით შეცვალა სამართლებრივი შედეგი და სარჩელი უარყო იმ დასაბუთებით, რომ მხარეთა შორის 177-ე დადგენილებით განსაზღვრული სახელშეკრულებო ურთიერთობა იყო, რაც გამორიცხავდა კრედიტორის მე-5 რიგისთვის მიკუთვნებას.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ მზღვეველსა და მოსარჩელეს შორის ურთიერთობა სრულად ექცევა საქართველოს მთავრობის №177 დადგენილებით განსაზღვრულ ურთიერთობაში, კერძოდ, ამ დადგენილების პირველი მუხლის შესაბამისად, მხარეებს შორის არსებობდა სახელშეკრულებო ურთიერთობა, რომლის ფარგლებშიც მოსარჩელე წარმოადგენდა „მიმწოდებელს“ და სამედიცინო მომსახურებას უწევდა მზღვეველის ბენეფიციარებს, რომლის ღირებულებასაც ანაზღაურებდა მზღვეველი.

საკასაციო სასამართლოს შეფასებით, №177 დადგენილებით განსაზღვრული „მიმწოდებლისა“ და მზღვეველის სამართლებრივი კავშირი მომსახურების ტიპის სახელშეკრულებო ურთიერთობის ელემენტებზე მიანიშნებს და ყველაზე ახლოს სკ-ის 629-ე მუხლით გათვალისწინებულ წარდობის ურთიერთობასთან დგას, რომლის ფარგლებშიც, სამედიცინო დაწესებულება (№177 დადგენილების მიზნებისთვის – „მიმწოდებელი“) გვევლინება მენარმედ, ხოლო მზღვეველი – შემკვეთად, ხელშეკრულების საგანს წარმოადგენს ანაზღაურების სანაცვლოდ სამუშაოს შესრულება (სამედიცინო მომსახურების განწვევა). რაც შეეხება უშუალოდ დაზღვევის სამართლებრივ ურთიერთობას, მას სკ-ის 799-ე და შემდგომი ნორმები არეგულირებს და ურთიერთობის ელემენტებიც განსხვავებულია: ხელშეკრულების სუბიექტებს წარმოადგენენ მზღვეველი, დამზღვევი და/ან დაზღვეული. ურთიერთობის საგანი სადაზღვევო რისკით გათვალისწინებული მოვალეობის შესრულებაა დამზღვევის და/ან დაზღვეულის მიერ სადაზღვევო პრემიის გადახდის სანაცვლოდ.

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ ქვემდგომმა სასამართლოებმა არასწორად შეაფასეს მენარმედსა და მზღვეველს შორის წარმოშობილი სამართლებრივი ურთიერთობა და „დაზღვევის შესახებ“ საქართველოს კანონის 33⁴ მუხლის მე-9 პუნქტის „ე“ ქვეპუნქტის ფარ-

⁷⁴ სუს გადაწყვეტილება, 24 თებერვალი, 2017, №ას-906-872-2016.

გლებში არასწორად განსაზღვრეს კრედიტორის მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძველი.

იმის გათვალისწინებით, რომ მე-5 რიგის კრედიტორებად გვევლინებიან პირები, რომლებიც მზღვეველთან დაზღვევის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე იმყოფებოდნენ სამართლებრივ ურთიერთობაში, ხოლო ყველა სხვა დანარჩენი მოთხოვნა, კანონით დადგენილი წესის თანახმად, ანაზღაურდება მე-7 რიგში, ასევე, ვინაიდან მხარეები არ იმყოფებოდნენ დაზღვევის სამართლებრივ ურთიერთობაში, არამედ, მოსარჩელე, როგორც მენარდე, №177 დადგენილების ფარგლებში მომსახურებას უწევდა მზღვეველის, როგორც შემკვეთის ბენეფიციარებს, სასამართლოს განსჯით, მისი მოთხოვნა მზღვეველის გაკოტრების საქმისწარმოების პროცესში „დაზღვევის შესახებ“ საქართველოს კანონის 33⁴ მუხლის მე-9 პუნქტის „ზ“ ქვეპუნქტით განსაზღვრულ მე-7 რიგის მოთხოვნად უნდა იქნეს მიჩნეული, რამდენადაც იგი, როგორც ნარდობის სამართლებრივი ურთიერთობიდან ნაწარმოები, მიეკუთვნება კანონით განსაზღვრულ „დანარჩენ მოთხოვნებს მზღვეველის მიმართ.

6.4.5.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 629-ე და მომდევნო მუხლები, სსსკ-ის 4.1., 201-ე მუხლის პირველი და მეოთხე ნაწილები, 219-ე, 102-ე მუხლები.

განმარტება:

- ა. სააპელაციო სასამართლო გასცდა შეფასების საგანს და შესაგებელში შესაბამისი შედავების არარსებობის პირობებში საკუთარი ინიციატივით მიიჩნია არასაკმარისად მოსარჩელის მიერ ვალდებულების შესრულების დადასტურების მიზნით წარდგენილი ალტერნატიული კვლევის შედეგები;
- ბ. შემკვეთის დასაბუთებული შედავების არარსებობის პირობებში გასაზიარებელია მოსარჩელის პოზიცია სამუშაოს უნაკლოდ შესრულების შესახებ.

გადაწყვეტილების შედეგი: მენარდის სარჩელი დაკმაყოფილდა შემკვეთის არსებითი შესაგებლის არარსებობის გამო.

საკასაციო განხილვის საგანს წარმოადგენს ნარდობის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე საზღაურის ანაზღაურების მოთხოვნის კანონიერება, რომლის ფარგლებშიც მენარდე (მენარდე) აცხადებს, რომ მან ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულება შეასრულა ჯერონად, ხოლო შემკვეთი, რომელმაც ფაქტობრივად მიიღო შესრულება, დაუსაბუთებლად აცხადებს უარს შემხვედრ შესრულებაზე. ეს უკანასკნელი კი, თავის მხრივ, საზღაურის სრულად გადახდაზე უარს ასაბუთებს იმით, რომ მენარდემ ხელშეკრულებით დადგენილი პირობების შესაბამისად, სათანადო მტკიცებულების წარდგენით არ დაადასტურა სამუშაოს ჯეროვანი შესრულების ფაქტი, რის გამოც გავიდა ხელშეკრულებიდან და აღარ არსებობს შესრულებული სამუშაოს ღირებულების დარჩენილი ნაწილის ანაზღაურების მავალდებულებელი წინაპირობები.

ქვემდგომმა სასამართლოებმა სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის უმთავრეს წინაპირობად მიიჩნიეს სწორედ ის ფაქტი, რომ მოსარჩელემ, ხელშეკრულებით დადგენილი წესის შესაბამისად, ვერ შეძლო შესრულებული სამუშაოს ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ ხარისხთან შესაბამისობის დადასტურება. სასამართლოების ამ დასკვნას არ ეთანხმება მენარდე და პრეტენზიას აცხადებს საქმეში წარმოდგენილი საექსპერტო დასკვნის არასათანადო შეფასებაზე.

საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ კასატორმა ვალდებულების შესრულების დამადასტურებელი მტკიცებულებების შეფასების ნაწილში წარმოადგინა დასაშვები საკასაციო პრეტენზია, რომლის ანალიზი ქმნის გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გაუქმების

სსსკ-ის 393-ე მუხლის მე-3 ნაწილით გათვალისწინებულ საფუძველს.

საქმის მასალებით დადგენილია, რომ სამუშაოს ჯეროვანი შესრულების ფაქტი სსიპ ლ. სამხარაულის სახელობის ექსპერტიზის ბიურომ ვერ დაადასტურა სათანადო მეთოდოლოგიის არარსებობის გამო, ალტერნატიული ექსპერტიზის დასკვნით კი, დგინდება, რომ შესრულებას არ გააჩნია ნივთობრივი ნაკლი.

სარჩელის წინააღმდეგ წარდგენილი შესაგებლით დასტურდება, რომ შემკვეთი დარჩენილი საზღაურის გადახდაზე უარს ასაბუთებს წარდობის ხელშეკრულებით მხარეთა მიერ პირდაპირ გათვალისწინებული მტკიცებულების – სსიპ ლ. სამხარაულის სახელობის სასამართლოს ექსპერტიზის ეროვნული ბიუროს დასკვნის წარუდგენლობით.

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ შემკვეთის დასაბუთებული შედავების არარსებობის პირობებში – გასაზიარებელია მოსარჩელის პოზიცია სამუშაოს უნაკლოდ შესრულების შესახებ. ამ დასკვნის საპირისპიროდ, სსსკ-ის 102-ე მუხლის შესაბამისად, შემკვეთს არ წარუდგენია მტკიცებულება, რომელიც დაადასტურებდა, რომ გერმანული სტანდარტით შესრულებული შავი საფრის სამუშაოები არ შეესაბამება ხელშეკრულებით გათვალისწინებულ სტანდარტს და („გოსტ“) 9128-84 სტანდარტთან შედარებით – გამოსაყენებლად უვარგისია.

საქმის მასალებით მთავარი სხდომის დანიშვნამდე მოპასუხის მხრიდან დამატებითი შედავების წარდგენა არ იკვეთება. საკასაციო პალატის მოსაზრებით, როგორც პირველი ინსტანციის, ისე – **სააპელაციო სასამართლომ გასცდა შეფასების საგანს და შესაგებელში შესაბამისი შედავების არარსებობის პირობებში საკუთარი ინიციატივით მიიჩნია არასაკმარისად მოსარჩელის მიერ ვალდებულების შესრულების დადასტურების მიზნით წარდგენილი ალტერნატიული კვლევის შედეგები.** მტკიცებულებათა შეფასების საპროცესო წესებიდან გამომდინარე, პალატამ არ გაიზიარა ქვემდგომი სასამართლოების მხრიდან დამოუკიდებელი ექსპერტის კვლევის უარყოფა.

სასამართლომ მიუთითა, რომ იმ ვითარებაში, როდესაც კვლევას ვერ ახერხებს ექსპერტი გარკვეული მიზეზით, ეს გარემოება არ შეიძლება ბრალად შეერაცხოს მენარდეს და წაერთვას შესაძლებლობა, სხვა სპეციალისტის/ექსპერტის კვლევაზე დაყრდნობით ადასტუროს მოვალეობის ჯეროვანი შესრულების ფაქტი. კანონის სხვაგვარი განმარტება მიგვიყვანდა სამოქალაქო კოდექსის პირველი მუხლით გარანტირებული კერძო ხასიათის ურთიერთობაში დამკვიდრებულ „პირთა თანასწორობის“ პრინციპის უარყოფამდე.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ იმ პირობებში, როდესაც მენარდემ სამუშაოს ჯეროვანი შესრულების ფაქტის დადასტურება შეძლო სათანადო მტკიცებულებით, რომლის წინააღმდეგაც შემკვეთს არსებითი შესაგებელი არ აქვს წარდგენილი, არსებობს მენარდის სარჩელის დაკმაყოფილების სსკ-ის 629-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული საფუძველი. **სწორედ არსებითი შესაგებლის წარუდგენლობა გახდა საკასაციო სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების მიღების საკმარისი პროცესუალური საფუძველი, რომლითაც მენარდის სარჩელი სრულად დაკმაყოფილდა.**⁷⁵

⁷⁵ სუს გადანყვეტილება, 9 ივნისი, 2017, №ას-1100-1057-2016.

6.4.6.

ბამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 629-ე, 636-ე, 411-ე მუხლები.

ბანმართაბი: სსკ-ის 636-ე მუხლით მისთვის მინიჭებული უფლებამოსილებით. მენარდის მიერ ხელშეკრულების პირობის დაურღვევლობის შემთხვევაშიც კი, შემკვეთს კანონმდებელმა მიანიჭა უფლება, ნებისმიერ დროს მოშალოს ხელშეკრულება. ერთადერთი სპეციალური დათქმა, რომელიც მენარდის ინტერესების დასაცავად არის დადგენილი მოხმობილ ნორმაში, შემკვეთის ვალდებულებაა, აუნაზღაუროს კონტრაქტს უკვე შესრულებული სამუშაო და ხელშეკრულების მოშლით მიყენებული ზიანი.

გადანყვეტილების შედეგი: სარჩელის უარყოფის საფუძველი გახდა სააპელაციო სასამართლოს მიერ კანონის არასწორი განმარტება, კერძოდ, სააპელაციო სასამართლომ ნარდობის ხელშეკრულების მოშლით მიყენებულ ზიანში გაითვალისწინა მიუღებელი შემოსავალი.

მენარმეებს შორის ნარდობის სახელშეკრულებოსამართლებრივ დავაში, საკასაციო სასამართლომ შეამოწმა სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილების კანონიერება, რომლითაც მოსარჩელის (მენარდე) მოთხოვნა შემკვეთის (მოპასუხე) მიმართ შესრულებული სამუშაოების ღირებულების ანაზღაურებისა და პირგასამტეხლოს დაკისრების ნაწილში არ დაკმაყოფილდა, ხოლო ხელშეკრულების მოშლით მიუღებელი შემოსავლის სახით მიყენებული ზიანის მოთხოვნის ნაწილში დაკმაყოფილდა. საკასაციო სასამართლომ მიერ გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გაუქმებისა და გადაწყვეტილებით სარჩელის უარყოფის საფუძველი გახდა სააპელაციო სასამართლომ მიერ კანონის არასწორი განმარტება (სსკ-ის 393.1.გ. მუხლი), სახელდობრ, სააპელაციო სასამართლომ ნარდობის ხელშეკრულების მოშლით მიყენებულ ზიანში გაითვალისწინა ის სარგებელი, რასაც მიიღებდა მოსარჩელე ვალდებულების ჯეროვნად შესრულების შემთხვევაში – ანუ მიუღებელი შემოსავალი (სსკ-ის 411-ე მუხლი).⁷⁶

საკასაციო სასამართლომ უზენაესი სასამართლოს მყარ პრაქტიკაზე მითითებით განმარტა, რომ შემკვეთმა ისარგებლა სწორედ სსკ-ის 636-ე მუხლით მისთვის მინიჭებული უფლებამოსილებით. მენარდის მიერ ხელშეკრულების პირობის დაურღვევლობის შემთხვევაშიც კი, შემკვეთს კანონმდებელმა მიანიჭა უფლება, ნებისმიერ დროს მოშალოს ხელშეკრულება. ერთადერთი სპეციალური დათქმა, რომელიც მენარდის ინტერესების დასაცავად არის დადგენილი მოხმობილ ნორმაში, შემკვეთის ვალდებულებაა, აუნაზღაუროს კონტრაქტს უკვე შესრულებული სამუშაო და ხელშეკრულების მოშლით მიყენებული ზიანი. სსკ-ის 636-ე მუხლით, კანონმდებელი შემკვეთისათვის ხელშეკრულების მოშლის ნანამძღვრებს კი არ აწესებს, არამედ, ამ ნორმის გამოყენების შემთხვევაში, გამაწონასწორებელი სამართლებრივი დაცვითი მექანიზმის სახით, ადგენს შემკვეთის ვალდებულებას, ანუ განსაზღვრავს, თუ რა უნდა აუნაზღაურდეს მენარდეს (**სუსგ №ას-697-663-2015; 2015 წლის 15 დეკემბერი**).

საკასაციო პალატამ აღნიშნა, რომ თავად მოსარჩელემ ვერ შეძლო დაემტკიცებინა, თუ რა ფაქტობრივი ზიანი მიადგა მას კონკრეტული ხელშეკრულების მოშლით. სააპელაციო სასამართლომ მიერ მოპასუხისთვის დაკისრებული ზიანის ანაზღაურების ვალდებულება უკავშირდება მხოლოდ მიუღებელ შემოსავალს. მოცემულ შემთხვევაში, მენარდის მიერ მოთხოვნილი ასანაზღაურებელი ზიანი კი, ფაქტობრივ და იმ დანახარჯებს მოიცავს, რომელსაც, სავარაუდოდ, მიიღებდა მენარდე, თუ მან საამისოდ გარკვეული მოქმედება შეასრულა. შესაბამისად, ნარდობის ხელშეკრულების მოშლისრიგებელი სპეციალური ნორმების თანახმად, იგი არ ექვემდებარება ანაზღაურებას.

⁷⁶ სუს გადაწყვეტილება, 2 ივნისი, 2017, № ას-319-304-2016.

6.4.7.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 629-ე, სსსკ-ის 377-ე (1) და 384-ე, 264-ე მუხლები.

განმარტებები: მიუხედავად იმისა, რომ შემკვეთმა ვალდებულების შესრულების დამადასტურებელი საკმარისი მტკიცებულებები ვერ წარადგინა, იმ გარემოების გათვალისწინებით, რომ შემკვეთისავე საკასაციო საჩივარი აღნიშნულ საკითხზე შედავებას არ შეიცავს, სასამართლომ შესრულების მოთხოვნა დასაბუთებულად მიიჩნია.

გადანყვეტილების შედეგი: სარჩელი დაკმაყოფილდა, შეიცვალა დაკისრებული თანხის ოდენობა, ვინაიდან სააპელაციო სასამართლომ ახალი გადანყვეტილებით შემკვეთს დააკისრა თანხა, რაც მოიცავს კანონიერ ძალაში შესული გადანყვეტილებით უკვე დაკისრებულ თანხას.

ნარდობის სახელშეკრულებოსამართლებრივ დავაში მხარეთა შორის სადავოს არ წარმოადგენს მენარდის მხრიდან ვალდებულების შესრულების ფაქტი, რაც მას მოთხოვნის უფლებას წარმოუშობს შემკვეთის მიმართ, შესაბამისად, მოსარჩელის მოთხოვნა ფორმალურსამართლებრივი თვალსაზრისით გამართლებულია. რაც შეეხება მოპასუხის პოზიციას, იგი თავს იცავს ვალდებულების შესრულების ფაქტზე მითითებით (მოთხოვნის შემწყვეტი შესაგებელი) და შედავების ფარგლებში ვალდებულია, წარადგინოს შესრულების დამადასტურებელი მტკიცებულებები. იმ გარემოების თაობაზე, რომ მოპასუხემ ვალდებულების შესრულების დამადასტურებელი საკმარისი მტკიცებულებები ვერ წარადგინა, საკასაციო საჩივარი შედავებას არ შეიცავს, რის გამოც **პალატამ მიიჩნია, რომ გასაჩივრებული გადანყვეტილება შემკვეთისათვის 63 165 ლარის დაკისრების ნაწილში გამართლებულია.**

საკასაციო სასამართლოს მიერ ახალი გადანყვეტილების მიღების საფუძველი გახდა სააპელაციო სასამართლოს მიერ სააპელაციო წარმოების ფარგლებში განხილვის ფარგლების დარღვევა.⁷⁷ საქალაქო სასამართლოს გადანყვეტილებით სარჩელი 23 874 ლარის დაკისრების ნაწილში დაკმაყოფილდა, ამავე გადანყვეტილებით მენარდეს უარი ეთქვა ნარდობის სამართლებრივი ურთიერთობიდან გამომდინარე შემკვეთისათვის 63 165 ლარის, ასევე, მიუღებელი შემოსავლის – 9 078 ლარის დაკისრებაზე. საქალაქო სასამართლოს ხსენებული გადანყვეტილება სააპელაციო წესით გასაჩივრდა მხოლოდ მენარდის მიერ და სააპელაციო განაცხადის მოცულობა, ბუნებრივია, აპელანტის სასარგებლოდ გამოტანილ გადანყვეტილებას არ შეეხებოდა. მითითებული გარემოებებიდან გამომდინარე, უდავოა, რომ სარჩელის დაკმაყოფილების ნაწილში გადანყვეტილება, სსსკ-ის 264-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ბ“ ქვეპუნქტის შესაბამისად შევიდა კანონიერ ძალაში. სააპელაციო პალატამ 63 165 ლარის მოპასუხისათვის დაკისრების ნაწილში საფუძველიანად მიიჩნია რა აპელანტის მოთხოვნა, გასცდა სააპელაციო საჩივრის ფარგლებს (სსსკ-ის 377-ე (1) და 384-ე მუხლები) და ახალი გადანყვეტილებით შემკვეთს დააკისრა 87 039 ლარი, რაც მოიცავს კანონიერ ძალაში შესული გადანყვეტილებით უკვე დაკისრებულ თანხას. შესაბამისად, ამ ნაწილში არსებობს გასაჩივრებული გადანყვეტილების გაუქმების აბსოლუტური საფუძველი (სსსკ-ის 394-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტის თანახმად, გადანყვეტილება იურიდიულად არ არის საკმარისად დასაბუთებული).

⁷⁷ სუს გადანყვეტილება, 20 ოქტომბერი, 2017, №ას-856-800-2017.

6.4.8.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 744-ე, 709-ე, 930-ე, 629-ე მუხლები, სსსკ-ის 129-ე, 102-ე მუხლები.

განმარტებები: ფაქტების შესახებ მხარის ყოველი განმარტება მის სასარგებლოდ, მართალია, მტკიცებულებაა, მაგრამ არასაკმარისია, რომელიც მოითხოვს დადასტურებას სხვა მტკიცებულების მეშვეობით.

გადაწყვეტილების შედეგი: სარჩელი არ დაკმაყოფილდა დაუსაბუთებლობის გამო, რადგან მოსარჩელემ თავისი წილი მტკიცების ტვირთი ვერ დაძლია.

მოსარჩელემ შემკვეთის (მენარმე) წინააღმდეგ აღძრული სარჩელით ხელშეკრულების მოშლით მიყენებული ზიანის ანაზღაურება მოითხოვა იმ საფუძველით, რომ მას საშუამავლო ხელშეკრულებიდან გამომდინარე შესრულებული სამუშაოს ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება აქვს.⁷⁸ სააპელაციო სასამართლომ მხარეთა შორის ურთიერთობა შუამავლობის ხელშეკრულებად მიიჩნია და ნაწილობრივ დააკმაყოფილა სარჩელი. საკასაციო სასამართლომ იმსჯელა სადავო შეთანხმების შინაარსზე, რომელიც განსხვავებულად განმარტეს პირველი და მეორე ინსტანციების სასამართლოებმა და სხვადასხვა ხელშეკრულებების შუამავლობის, ნარდობის, ერთობლივი საქმიანობის, დავალების სამართლებრივი ბუნების დიფერენცირების გზით დაასკვნა, რომ მოსარჩელესა და მოპასუხეს შორის არ ყოფილა საშუამავლო სახელშეკრულებო ურთიერთობა, რადგან, სსკ-ის 744-ე მუხლის თანახმად, საქმეში არსებული მტკიცებულებების საფუძველზე, არ დასტურდება, რომ შუამავლობის საგანი (მესამე პირებთან მოლაპარაკებების წარმოება მათ საკუთრებაში არსებული უძრავი ქონება შემკვეთის სასარგებლოდ შესაბამისი საზღაურის ფასად დათმობა, მშენებლობის ზედამხედველობა და სხვა) იყო ის, რასაც სარჩელი ეყრდნობა და აღნიშნა, რომ მხარეთა შორის გაფორმებულ ხელშეკრულებას ყველაზე მეტად **ნარდობის ურთიერთობისათვის დამახასიათებელი ბუნება აქვს**, ვინაიდან მოიცავს მომსახურებას შემკვეთის მითითებების ფარგლებში, სადაც ანაზღაურება შეთანხმდა შემსრულებლისათვის სამშენებლო ფართის 3%-ის გადაცემის სახით. ნარდობის სამართლებრივ ურთიერთობაშიც მენარმეს (შემსრულებელს) შემკვეთის მითითებების საფუძველზე ეკისრება გარკვეული მომსახურების (სამუშაოს შესრულება, ნაკეთობის დამზადება) განევა, რისთვისაც მიიღებს გასამრჯელოს, კონკრეტულ შემთხვევაში, გარემოებების ანუ ხელშეკრულების პირობების მიხედვით, მხარეები შეთანხმდნენ ანაზღაურებაზე.

საკასაციო სასამართლომ განსაზღვრა რა სადავო ურთიერთობის სამართლებრივი ხასიათი, **ახალი გადაწყვეტილებით სარჩელი არ დააკმაყოფილა დაუსაბუთებლობის გამო, რადგან მოსარჩელემ თავისი წილი მტკიცების ტვირთი ვერ დაძლია.** სასამართლომ მხოლოდ მხარის განმარტება არ მიიჩნია სადავო გარემოებების დამადასტურებელ მტკიცებულებად და აღნიშნა, რომ **ფაქტების შესახებ მხარის ყოველი განმარტება მის სასარგებლოდ, მართალია, მტკიცებულებაა, მაგრამ არასაკმარისია, რომელიც მოითხოვს დადასტურებას სხვა მტკიცებულების მეშვეობით.** ამასთან, სასამართლომ მიუთითა, რომ მომსახურების ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულება შემსრულებელმა (მოსარჩელემ) ვერ შეასრულა. სსკ-ის 629.1-ე მუხლის წინაპირობებიდან გამომდინარე, შემსრულებლის მიერ განეული მომსახურების დამადასტურებელი მტკიცებულებები საქმეში არ მოიპოვება და ასეთად ვერ იქნება მიჩნეული მესამე პირებთან გაფორმებული ნასყიდობის წინარე ხელშეკრულებები, რომელთა საფუძველზე შემსრულებელმა სხვისი (მოპასუხის) ქონების განკარგვის ხელშეკრულებებს მოაწერა ხელი, რაზედაც არც სამშენებლო კომპანიის (მოპასუხის) თანხმობა არ ჰქონია და არც ამ უკანასკნელისაგან არ მიუღია ქონება საკუთრებად.

⁷⁸ სუს გადაწყვეტილება, 13 ოქტომბერი, 2017, №ას-304-287-2017.

6.4.9.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 629-ე, 930-ე მუხლები.

ბანმართება:

- ა. ამხანაგობის წევრად გახდომის შესახებ ხელშეკრულებებში, მოპასუხეების ამხანაგობის წევრებად მოხსენიება არ წარმოადგენს საკმარის საფუძველს იმისთვის, რომ აღნიშნული პირები ამხანაგობის მონაწილეებად და მის ვალდებულებებზე პასუხისმგებელ პირებად იქნენ მიჩნეული;
- ბ. ამხანაგობის მიზნის მიღწევაზე პასუხისმგებელი სუბიექტები არიან არა ამხანაგობის ის წევრები, რომელთა მიზანი მხოლოდ ბინის შექმნა იყო, არამედ ისინი, რომელთაც ამხანაგობის სახელით, ეკონომიკური საქმიანობის ვალდებულება იკისრეს;
- გ. ბინის შექმნის ინტერესის მქონე პირთა სამართლებრივი კავშირი ამხანაგობასთან წარდობად უნდა შეფასდეს.

გადაწყვეტილების შედეგი: სარჩელი უარყოფილ იქნა მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძვლის არარსებობის გამო.

ინდივიდუალური ბინათმშენებლობის ამხანაგობის (შემდეგში – იბა) სარჩელი მოპასუხე – ფიზიკური პირების მიმართ ფულადი ვალდებულების შესრულების (დამატებითი შენატანების განხორციელების დაკისრების) თაობაზე, ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოებმა დააკმაყოფილეს, მაგრამ **საკასაციო სასამართლომ უარყო, იმ საფუძველით, რომ სააპელაციო სასამართლომ ურთიერთობა მოდავე მხარეთა შორის არასწორად დააკვალიფიცირა ერთობლივი საქმიანობის ხელშეკრულებად და არა წარდობად და, შესაბამისად, არ არსებობს მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძველი.**⁷⁹ სასამართლოს აზრით, ხელშეკრულებები, რომელსაც მოსარჩელე ეყრდნობა, ასეთი მოთხოვნის წარდგენის საშუალებას არ ქმნის, რადგანაც მოპასუხეებს სრულად შესრულებული აქვთ შეთანხმებით ნაკისრი ვალდებულება და, აქედან გამომდინარე, ფულადი ვალდებულება შეწყვეტილია (სსკ-ის 427-ე მუხლი). მოთხოვნის წარმოშობის დამაბრკოლებელია ის გარემოება, რომ სადამფუძნებლო ხელშეკრულება, რომლის საფუძველზეც უნდა წარმოშობოდათ მოპასუხეებს ე.წ. „ჩვეულებრივი წევრის“ უფლება-მოვალეობები, სანოტარო წესით დამონმდა, ანუ მხარეებმა გარიგების ნამდვილობა წერილობითი შეთანხმების სანოტარო წესით დადასტურებას დაუკავშირეს და, აქედან გამომდინარე, ამხანაგობის წევრობასთან დაკავშირებით ყველა შემდგომი გარიგებებიც სანოტარო წესით უნდა დამონმებულიყო (სსკ-ის 59-ე მუხლის პირველი ნაწილი), რაც მოპასუხეებს არ დაუცავთ და, შესაბამისად, მათ არ წარმოეშობოდათ საერთო საქმიანობიდან გამომდინარე უფლება-მოვალეობები.

საკასაციო პალატამ იმსჯელა რა ერთობლივი საქმიანობის გარიგების სამართლებრივ ბუნებაზე, აღნიშნა, რომ სამოქალაქო კოდექსი არ აზუსტებს ხელშეკრულების ამ ტიპისათვის განსაზღვრული მიზნის შინაარსს, ამდენად, გარიგების მხარეთა ინტერესს, შესაძლებელია, წარმოადგენდეს კანონმდებლობით დაშვებული ნებისმიერი მიზანი, მათ შორის – **გარკვეული მოგების მიღების სურვილი.** საერთო მიზნის არსებობა გარიგების მთავარი წინაპირობაა, ამიტომ ამხანაგობის თითოეული წევრი მონაწილეობს, როგორც გარიგების დამოუკიდებელი მხარე. პალატამ მიიჩნია, რომ ამხანაგობაში უნდა გაიმიჯნონ ის წევრები, რომელთაც ამხანაგობა დააფუძნეს და ამხანაგობის ფინანსური ვალდებულებებისათვის პასუხისმგებლობა იკისრეს, ისეთი წევრებისაგან, რომლებიც ამხანაგობის წევრები მხოლოდ იმ მიზნით გახდნენ, რომ ამხანაგობისაგან ბინა შეეძინათ ან ამხანაგობას მათ-

⁷⁹ სუს გადაწყვეტილება, 17 ოქტომბერი, 2017, №ას-866-808-2017.

თვის ბინა აეშენებინა. პალატის მოსაზრებით, ამხანაგობის მიზნის მიღწევაზე პასუხისმგებელი სუბიექტები არიან არა ამხანაგობის ის წევრები, რომელთა მიზანი მხოლოდ ბინის შექმნა იყო, არამედ ამხანაგობის ის წევრები, რომელთაც ამხანაგობის სახელით, ეკონომიკური საქმიანობის ვალდებულება იკისრეს. ამხანაგობის დასახელებული წევრები პასუხისმგებელი არიან ამხანაგობის ფინანსურ ვალდებულებებზე და მათი მიზანი ამხანაგობაში არა მხოლოდ შენატანის პროპორციული უძრავი ქონების მიღება, არამედ ამხანაგობის შემოსავლებში მონაწილეობა და მოგება-ზარალის განაწილებაა (სსკ-ის 931-ე მუხლის მეორე ნაწილის „ე“ ქ/პუნქტი, 935-ე მუხლები).

საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ ამხანაგობის წევრთა უფლება-ვალდებულებები ემსგავსება ნარდობის ხელშეკრულებით განსაზღვრულ ურთიერთობებს, მაგრამ ამხანაგობის შემთხვევაში მნიშვნელობა ენიჭება მხარეთა შორის ხელშეკრულებით განსაზღვრულ ისეთ უფლება-ვალდებულებებს, რაც დამახასიათებელია კოლექტიური გაერთიანებისათვის, რომელიც მოიცავს კორპორაციული სტრუქტურის როგორც ორგანიზაციულ, ასევე – ქონებრივ ელემენტებს. ზუსტად ასეთი ტიპის გაერთიანება წარმოადგენს გარკვეულწილად იმ საშუალებათა ერთობას, რითაც საბოლოოდ უზრუნველყოფილია ამ გაერთიანების მონაწილეთა მიერ დასახული მიზნის მიღწევა. ერთობლივი საქმიანობის ხელშეკრულების თავისებურება იმით ვლინდება, რომ დასახული მიზნის მიღწევა შესაძლებელია მხოლოდ მონაწილე პირთა ერთობლივი საქმიანობით. შესაბამისად, ამხანაგობაში განწევრების შესახებ ხელშეკრულებებში, მოპასუხეების ამხანაგობის წევრებად მოხსენიება არ წარმოადგენს საკმარის საფუძველს იმისთვის, რომ აღნიშნული პირები ამხანაგობის მონაწილე წევრებად და მის ვალდებულებებზე პასუხისმგებელ პირებად მიიჩნიოთ.

პალატის დასკვნით, მოპასუხეებთან გაფორმებული შეთანხმებები სააპელაციო სასამართლომ არასწორად შეაფასა საერთო საქმიანობის სამართლებრივ ურთიერთობად და არასწორად გამოიყენა 930-ე და მომდევნო მუხლები. საკასაციო პალატამ მიუთითა, რომ სააპელაციო სასამართლოს დასკვნების გაზიარების შემთხვევაშიც კი, არ იარსებებდა სარჩელის დაკმაყოფილების არც ფაქტობრივი და არც სამართლებრივი საფუძველი, რადგანაც იმ კრებებს, რომელზეც გადაწყდა დამატებითი შენატანის ვალდებულების დაკისრება, მოპასუხეები არ ესწრებოდნენ და არც ვალდებულება არ აუღიათ. **საკასაციო სასამართლომ ამხანაგობასა და მოპასუხეებს შორის ურთიერთობა ნარდობად შეაფასა** (სსკ-ის 629-ე და მომდევნო მუხლები). შინაარსობრივად, ხელშეკრულების დადების მიზანი იყო შესრულებული სამუშაოს შედეგის, კონკრეტული საცხოვრებელი ბინის საკუთრებაში გადაცემა, რისთვისაც მოპასუხეებმა არა არაფულადი სახის რაიმე შენატანი, არამედ კონკრეტული ფართის განსაზღვრული ღირებულება გადაიხადეს. საკასაციო პალატის განმარტებით, მოპასუხეებთან დადებული ხელშეკრულებებით ცალსახად დგინდება, რომ მათი ინტერესი შემოიფარგლებოდა ინდივიდუალურად გათვალისწინებული ფართის (ბინის) მიღებით. მათ ხელშეკრულება გააფორმეს უკვე შექმნილ ამხანაგობასთან. შესაბამისად, მათ ამხანაგობის დამფუძნებლებისაგან განსხვავებული სამართლებრივი კავშირი აქვთ ამხანაგობასთან. ისინი ერთობლივი საქმიანობის მონაწილეები კი არა, არამედ, შეთანხმებული საზღაურის გადახდის სანაცვლოდ, ამხანაგობის დამფუძნებელი წევრების მიერ აშენებულ მრავალბინიან კორპუსში გახდნენ განსაზღვრული ფართის მესაკუთრეები. რადგანაც განსახილველ შემთხვევაში, ნარდობა არ ითვალისწინებდა უძრავი ნივთის დამზადებას (აშენებას) მიახლოებითი ხარჯთაღრიცხვის მიხედვით (სსკ-ის 629.2-ე და 631-ე.1 მუხლები), ამხანაგობას (მენარდეს) არ შეუძლია, მოითხოვოს შეთანხმებულ საზღაურზე მეტი.

6.4.10.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 629-ე, 137-ე, 341-ე, სსსკ-ის 102-ე, 105-ე მუხლები.

ბანმართაბები:

- ა. სსკ-ის 341-ე მუხლით გათვალისწინებული ვალის აღიარების ხელშეკრულება, ძირითადი ვალდებულებითი ურთიერთობის არსებობის სადავობის შემთხვევაშიც შესრულების ვალდებულებას წარმოშობს და კრედიტორს მოთხოვნის უფლებას ანიჭებს;
- ბ. ვალდებულების სხვაგვარად აღიარება შეფასებითი კატეგორიაა და კონკრეტულ შემთხვევაში გარემოებათა სრული ანალიზით დგინდება. მოვალის ასეთ ქმედებად – სხვაგვარ აღიარებად უნდა ჩაითვალოს მოვალის ისეთი ქმედება, რომელშიც აშკარად გამოკვეთილია პირის ნება ვალდებულების არსებობასთან მიმართებით.

გადაწყვეტილების შედეგი: სარჩელი დაკმაყოფილდა მოპასუხის აღიარების გამო.

მხარეთა შორის გაფორმებული ნარდობის ხელშეკრულების საფუძველზე, მოსარჩელემ (შემკვეთმა) მოითხოვა მენარდის (მენარმის – მოპასუხის) მიერ ვალდებულების შესრულება – ნარდობის შედეგად დამზადებული ნივთის – აშენებულ სახლში კონკრეტული საცხოვრებელი ფართის გადაცემა, რაც ნივთის საკუთრების უფლებით რეგისტრაციასაც მოიცავს – იმ დასაბუთებით, რომ მან სრულად შეასრულა ვალდებულება და მენარდეს გადაუხადა ნარდობის საზღაური, თუმცა ეს უკანასკნელი, შეუსრულებელი ვალდებულების არაერთხელ აღიარების მიუხედავად, მაინც არ ასრულებდა მას. ქვემდგომმა სასამართლოებმა სარჩელი უარყვეს, საკასაციო სასამართლომ შეცვალა სამართლებრივი შედეგი და გადაწყვეტილებით სარჩელი დააკმაყოფილა, კერძოდ, სადავო უძრავი ქონება შემკვეთის საკუთრებად აღირიცხა.⁸⁰

საკასაციო სასამართლომ სსსკ-ის 102-ე და 105-ე მუხლების საფუძველზე შეამონმა 629.1-ე მუხლით დადგენილი წინაპირობები, ამ კონტექსტში გააანალიზა სარჩელსა და შესაგებლის სტადიებზე მხარეთა მიერ მითითებული ფაქტები, მათ უარსაყოფად დასახელებული გარემოებები და კონკრეტული მტკიცებულებები და დაასკვნა, რომ მოპასუხემ აღიარა შეუსრულებელი ვალდებულება და ამ შემთხვევაში გამოვლენილია არა აბსტრაქტული, არამედ კაუზალური – ნარდობის სამართლებრივი ურთიერთობიდან გამომდინარე ვალდებულების აღიარება. შესაბამისად, მიიჩნია, რომ სარჩელი არ არის ხანდაზმული და განხორციელებადია. მოსარჩელის მტკიცების გასაბათილებლად მოპასუხემ არაკვალიფიციური შედავება განახორციელა, კუთვნილი მტკიცების სტანდარტი ვერ დაძლია და სსსკ-ის 201-ე მუხლით დადგენილი წესით სრულყოფილად და თანმიმდევრობით არ ასახა საკუთარი მოსაზრებები შესაგებელში, ვერ გააბათილა მოსარჩელის მიერ მითითებული ფაქტები და წარდგენილი მტკიცებულებები, არ გააანალიზა ვალის აღიარების ხელშეკრულების პირობები, საწარმოს პარტნიორთა კრებებზე მიღებული გადაწყვეტილებების შინაარსი, რათა დაჰპირისპირებოდა სასარჩელო მოთხოვნას და მოსარჩელესთან ხელშეკრულების დადებიდან დაწყებული ურთიერთობისა და შემდგომში განვითარებული მოვლენების საკუთარი ვერსია შეეთავაზებინა სასამართლოსათვის.

⁸⁰ სუს გადაწყვეტილება, 5 დეკემბერი, 2017, №ას-679-633-2017.

6.4.11.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 636-ე, 639-ე, 641-ე, 642-ე, 643.1-ე, 405-ე, 644-ე, 408.1-ე, 409-ე მუხლები, სსსკ-ის 37-ე და 53 -ე მუხლები.

განმარტაზები:

- ა. მხარეს არ შეიძლება, მტკიცების ტვირთი გადაეკისროს იმ პირობებში, როდესაც წარდგენილი აქვს დასაშვები და განკუთვნილი მტკიცებულება – ამ შემთხვევაში – ექსპერტიზის დასკვნა, ხოლო მის საპირისპიროდ პროცესუალური მოწინააღმდეგე თავს იცავს ზეპირსიტყვიერი განმარტებით, საკუთარი გაანგარიშებითა და შემკვეთის მიერ მესამე პირებთან (სხვა მენარდეებთან) დადებული ხელშეკრულებებით;
- ბ. ვინაიდან მხარეს დასახელებული მტკიცებულებები არ წარუდგენია თავისი საპროცესო ვალდებულების – მტკიცების ტვირთის რეალიზაციის ფარგლებში, მისთვის გაღებული დანახარჯი არ წარმოადგენს საპროცესო ხარჯს და არ ანაზღაურდება.

გადაწყვეტილების შედეგი: მენარდის სარჩელი პირგასამტეხლოს ანაზღაურების, ხოლო შემკვეთის შეგებებული სარჩელი ხარვეზის აღმოსაფხვრელად განეული ხარჯებისა და ზედმეტად გადახდილი თანხის დაკისრების მოთხოვნით დაკმაყოფილდა, ხოლო შეგებებული სარჩელი ექსპერტიზის ხარჯის ანაზღაურების თაობაზე უარყოფილ იქნა.

ნარდობის სახელშეკრულებო სამართლებრივ დავაში მენარდე (მოსარჩელე, მოპასუხე შეგებებულ სარჩელზე) მოითხოვს შემკვეთისათვის (მოპასუხე, მოსარჩელე შეგებებულ სარჩელზე) შეთანხმებით განსაზღვრული პირგასამტეხლოს დაკისრებას, ხოლო შემკვეთი შეგებებული სარჩელით მენარდისათვის ხარვეზის აღმოსაფხვრელად განეული ხარჯების, ზედმეტად გადახდილი თანხისა და ექსპერტიზის ხარჯის ანაზღაურებას ითხოვს. საკასაციო სასამართლომ გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება და ახალი გადაწყვეტილებით შეცვალა სამართლებრივი შედეგი, კერძოდ, პირგასამტეხლოს დაკისრების თაობაზე მენარდის მოთხოვნა და შემკვეთის პირველი ორი მოთხოვნა სრულად დააკმაყოფილა, ხოლო მოთხოვნა ექსპერტიზის ხარჯის ანაზღაურების ნაწილში უარყო.⁸¹

საქმის მასალების მიხედვით, მენარდემ ნაკლის მქონე ნაკეთობა (ამ შემთხვევაში მრავალფუნქციური საცხოვრებელი კორპუსი) დაამზადა (ააშენა და აწარმოა სხვადასხვა სამუშაოები). შემკვეთმა მენარდეს განუსაზღვრა ვადა ნაკლის გამოსასწორებლად, რაც მენარდეს არ გამოუსწორებია.

საკასაციო სასამართლომ დადგენილად მიიჩნია, რომ მხარეთა შორის არსებული ნარდობის სამართლებრივი ურთიერთობის მოშლა განპირობებული იყოს მენარდის ბრალეული მოქმედებით, კერძოდ, მის მიერ ვალდებულების არაჯეროვანი შესრულებით და ამ მიზეზით გამართლებულად ჩათვალა შემკვეთის მხრიდან ხელშეკრულების ცალმხრივად მოშლა (სსკ-ის 636-ე მუხლი).

სასამართლომ აღნიშნა, რომ შემკვეთს ჰქონდა ხელშეკრულების ჯეროვნად შესრულების ინტერესი, რაც დადგენილია შემკვეთის ქმედებით და ასახულია მენარდისადმი მიმონერასა და ამ უკანასკნელისათვის შეთავაზებაში – სამშენებლო სამუშაოების მიმდინარეობის შესახებ კონკრეტული ინფორმაციის/დოკუმენტაციის მიწოდებასა და არსებული ხარვეზების გამოსწორებაზე. აღსანიშნავია, რომ საექსპერტო კომპანიის დასკვნაში მითითე-

⁸¹ სუს გადაწყვეტილება, 26 აპრილი, 2018, №ას-717-670-2017.

ბული ხარვეზების გამოსწორებაზე ასახული რეკომენდაციების შესრულებაზე უარი მენარდეს გასანევი არათანაზომიერი ხარჯების გამო კი არ უთქვამს, არამედ – ნაკეთობის ნაკლის დამატებითი შესრულებისათვის განსაზღვრული ვადა უშედეგოდ გავიდა, რის გამოც შემკვეთმა თვითონ აღმოფხვრა ნაკლი, რამაც მას წარმოუშვა განუხლები ხარჯების ანაზღაურების უფლება (სსკ-ის 643.1-ე მუხლი).

საკასაციო სასამართლოს შეფასებით, შემკვეთის საკასაციო პრეტენზია მენარდის მიერ ხარვეზებით შესრულებული სამუშაოების აღმოსაფხვრელად მენარდისათვის თანხის დაკისრების თაობაზე დასაბუთებულია და უნდა დაკმაყოფილდეს, ვინაიდან მენარდემ ვერ შეძლო თავისი წილი მტკიცების ტვირთის რეალიზაცია და ვერ გააქარწყლა შემკვეთის მიერ წარდგენილი მტკიცებულებები.

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ სამოქალაქო სამართალსა და სამოქალაქო საპროცესო სამართალში დადგენილი მტკიცების ტვირთის ფარგლებში, მხარეებს მოეთხოვებათ საკუთარი მტკიცების ტვირთის იმგვარად რეალიზება, რომ თითოეულმა მათგანმა სამართლებრივად ვარგისი, სარწმუნო და დამაჯერებელი მტკიცებულება წარადგინოს მისთვის ხელსაყრელ გარემოებებთან დაკავშირებით, ამასთან, მხარეს არ შეიძლება, მტკიცების ტვირთი გადაეკისროს იმ პირობებში, როდესაც წარდგენილი აქვს დასაშვები და განკუთვნილი მტკიცებულება – ამ შემთხვევაში ექსპერტიზის დასკვნა, ხოლო მის საპირწონედ პროცესუალური მონინააღმდეგე თავს იცავს ზეპირსიტყვიერი განმარტებით, საკუთარი გაანგარიშებითა და შემკვეთის მიერ მესამე პირებთან (სხვა მენარდებთან) დადებული ხელშეკრულებით.

საკასაციო სასამართლომ დაასკვნა, რომ შემკვეთის მოთხოვნის დაკმაყოფილების სამართლებრივ საფუძველს წარმოადგენს სსკ-ის 639-ე, 641-ე, 642-ე, 643.1-ე, 405-ე, 644-ე, 408.1-ე, 409-ე მუხლები.

საკასაციო სასამართლომ შეაფასა შემკვეთის საკასაციო პრეტენზია, რომელიც უკავშირდება მის მოთხოვნას – მენარდისათვის ზედმეტად გადახდილი თანხის დაბრუნების თაობაზე და სრულად დააკმაყოფილა იმ საფუძველით, რომ მონინააღმდეგე მხარეს – მენარდეს არ წარუდგენია ამ თვალსაზრისით დასაბუთებული შედავება, ასევე – შემკვეთის მიერ წარდგენილი ექსპერტიზის ბიუროს დასკვნის გასაბათილებლად მენარდეს რაიმე მტკიცებულება პირველი ინსტანციის სასამართლოში არ წარუდგენია, შესაბამისად, მხარემ არ შეასრულა დაკისრებული მტკიცების ტვირთის საპროცესო მოვალეობა.

საკასაციო სასამართლომ არ გაიზიარა შემკვეთის საკასაციო პრეტენზია, მის სასარგებლოდ, მენარდისათვის ექსპერტიზის ხარჯების, 15 500 ლარის, სრულად დაკისრების თაობაზე.

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ შემკვეთმა ექსპერტიზის დასკვნებისათვის 15 500 ლარი გადაიხადა და აღნიშნული მტკიცებულებები მენარდეს წარუდგინა სახელშეკრულებო ურთიერთობიდან გამომდინარე ვალდებულებების შემონმების მიზნით, რაც იმას ნიშნავს, რომ მხარეს დასახელებული მტკიცებულებები არ წარუდგენია თავისი საპროცესო ვალდებულების – მტკიცების ტვირთის რეალიზაციის ფარგლებში და არ წარმოადგენს საპროცესო ხარჯს, შესაბამისად, საკასაციო სასამართლომ არ გაიზიარა შემკვეთის მტკიცება, რომ ნარდობის სამართლებრივი ურთიერთობის ფარგლებში მენარდის სამუშაოების შემონმების პერიოდში განუხლები ხარჯები სასამართლო დავის ფარგლებში უნდა დაეკისროს მხარეს (მენარდეს) (სსკ-ის 37-ე და 53-ე მუხლები).

საკასაციო სასამართლომ გაიზიარა მენარდის საკასაციო პრეტენზია და სრულად დააკმაყოფილა მენარდის სასარჩელო მოთხოვნა მის სასარგებლოდ შემკვეთისათვის

პირგასამტეხლოს, 780 000 აშშ დოლარის, დაკისრების თაობაზე.

საკასაციო სასამართლოს შეფასებით, მხარეთა შორის დადებული ხელშეკრულება ასახავს მხარეთა შეთანხმებას (სსკ-ის 319-ე მუხლი) იმის თაობაზე, რომ მენარდის მიერ შესასრულებელი სამუშაოების 33 თვით გახანგრძლივებით, ამ უკანასკნელს შემკვეთი ერთჯერადი კომპენსაციის სახით 780 000 აშშ დოლარს გადაუხდოდა ეტაპობრივად.

საბოლოოდ, ურთიერთმოთხოვნათა გაქვითვით, მენარდის სასარგებლოდ, შემკვეთს დაეკისრა 29 787.80 აშშ დოლარის ანაზღაურება (სსკ-ის 442-ე და შემდგომი მუხლები).

6.4.12.

ბამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 629-ე, 442-ე, 394.1-ე, 408.1-ე და 409-ე მუხლები.

ბანმართები: სსკ-ის 629.1 მუხლით გათვალისწინებული ამ სამართლებრივი შედეგის მისაღებად შესრულებული უნდა იყოს შემდეგი წინაპირობები: ა) მხარეთა შორის დადებული უნდა იყოს ნარდობის ხელშეკრულება; ბ) მენარდეს შესრულებული უნდა ჰქონდეს ხელშეკრულებით გათვალისწინებული სამუშაო; გ) შემკვეთს არ უნდა ჰქონდეს ანაზღაურებული შესრულებული სამუშაო.

გადანწყვტილების შედეგი: მენარდის სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, გადწყვეტილებით შემცირდა სააპელაციო სასამართლოს მიერ მენარდის სასარგებლოდ დაკისრებული თანხის ოდენობა.

მენარდებს შორის ნარდობის სახელშეკრულებოსამართლებრივ დავაში მოსარჩელემ (მენარდემ) მოითხოვა მის მიერ შესრულებულ სამუშაოთა ღირებულების იმ ნაწილის ანაზღაურება, რომელიც მოპასუხემ (შემკვეთი) არასწორად გაუქვითა დარიცხულ პირგასამტეხლოში. გარდა ამისა, მოსარჩელემ მოითხოვა მოპასუხისათვის, შემკვეთის მიერ უსასყიდლოდ გადაცემული მასალის ღირებულების დაკისრება.⁸²

სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, მოპასუხეს დაეკისრა 651 148.94 ლარის გადახდა მოსარჩელის სასარგებლოდ. საკასაციო სასამართლომ ახალი გადწყვეტილებით ცვლილებები შეიტანა სააპელაციო სასამართლოს გადწყვეტილებაში, რომლითაც უცვლელად დარჩა საქალაქო სასამართლოს გადწყვეტილება და მენარდისათვის ასანაზღაურებელი თანხის სწორად დაანგარიშებით შემკვეთს 636 814.54 (ექვსას ოცდათექვსმეტი ათას რვაას თოთხმეტი ლარისა და ორმოცდათოთხმეტი თეთრი) ლარის გადახდა დააკისრა.

მოსარჩელის მოთხოვნა მის მიერ შესრულებული სამუშაოს ანაზღაურების თაობაზე ეფუძნება სსკ-ის 629.1 მუხლს. სსკ-ის 629.1 მუხლით გათვალისწინებული ამ სამართლებრივი შედეგის მისაღებად შესრულებული უნდა იყოს შემდეგი წინაპირობები: ა) მხარეთა შორის დადებული უნდა იყოს ნარდობის ხელშეკრულება; ბ) მენარდეს შესრულებული უნდა ჰქონდეს ხელშეკრულებით გათვალისწინებული სამუშაო; გ) შემკვეთს არ უნდა ჰქონდეს ანაზღაურებული შესრულებული სამუშაო.

საქმის ფაბულის მიხედვით, სადავო არაა, რომ მენარდემ შეასრულა ნარდობის ხელშეკრულებებით გათვალისწინებული 3 098 208.17 ლარის სამუშაო, შემკვეთმა კი გადაიხადა 2 284 272.00 ლარი, ანუ – 813 936.17 ლარით ნაკლები. სწორედ ამ თანხის გადახდას მოითხოვს მენარდე შემკვეთისაგან. შემკვეთის შესაგებელი მითითებული თანხის გადაუხდელობის თაობაზე ეფუძნება იმ გარემოებას, რომ მენარდემ დაარღვია ხუთივე ხელშეკრუ-

⁸² სუს გადწყვეტილება, 15 თებერვალი, 2019, №ას-537-537-2018.

ლებით გათვალისწინებულ სამუშაოთა შესრულების ვადები, რის გამოც მას დაეკისრა პირგასამტეხლო 796 018.18 ლარი. ეს თანხა, ხელშეკრულებით გათვალისწინებული პირობის თანახმად, შემკვეთმა გაქვითა მენარდისათვის ასანაზღაურებელ თანხაში. გარდა ამისა, სამუშაოების შესასრულებლად შემკვეთმა მენარდეს გადასცა 3 602.17 მეტრი სიგრძის მილი, რომლის გაუხარჯავი ნაწილი (17 917.99 ლარის) მენარდემ შემკვეთს არ დაუბრუნა, ამიტომ შემკვეთმა ეს თანხაც გაუქვითა მენარდეს ნარდობის საზღაურში.

საკასაციო პალატამ გაიზიარა მოსარჩელის მოსაზრება იმის თაობაზე, რომ პირგასამტეხლო შეუსაბამოდ მაღალია და შემცირებას ექვემდებარება.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ განსახილველ შემთხვევაში, მხარეთა შეთანხმებით განსაზღვრული პირგასამტეხლო (ყოველ ვადაგადაცილებულ დღეზე 1%, რაც თვეში 30%-ს, ხოლო წელიწადში 360%-ს შეადგენს), საკასაციო პალატის მოსაზრებით, შეუსაბამოდ მაღალია და არ შეესაბამება დადგენილ პრაქტიკას. ამასთან, შემკვეთის მიერ დარიცხული პირგასამტეხლო შეუსაბამოდ მაღალია შესრულების საგანთან მიმართებითაც. გარდა ამისა, საკასაციო პალატამ გაითვალისწინა დარღვევის სიმძიმე და მოცულობა და ვალდებულების დამრღვევი პირის ბრალეულობის ხარისხი, კერძოდ, საქმის მასალებით ირკვევა, რომ მენარდემ სამუშაოების შესრულებისას გარკვეულ წინააღმდეგობებს წააწყდა, რის გამოც სამუშაოების შესრულების ვადის გაგრძელება მოითხოვა. შემკვეთმა მისი თხოვნა დააკმაყოფილა და მენარდეს ვადა გაუგრძელა. უდავოა, რომ გაგრძელებული ვადით მენარდემ ყველა სამუშაო შეასრულა, ამასთან – შემკვეთმა მენარდეს პირგასამტეხლო დააკისრა არა მარტო ვალდებულების დარღვევიდან ვადის გაგრძელებამდე, არამედ ვადის გაგრძელების თაობაზე შეთანხმების შემდეგაც. კასატორი განმარტავს, რომ პროექტის დროულად დასრულების განსაკუთრებული ინტერესი ჰქონდა, მაგრამ იგი ვერ უთითებს, სამუშაოთა შესრულების ვადაგადაცილებით, კონკრეტულად რა საფრთხე წარმოექმნა კრედიტორს და როგორია ამ საფრთხის ხარისხი.

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოებმა სწორად შეამცირეს მენარდისათვის დარიცხული პირგასამტეხლო, რაც ყოველ ვადაგადაცილებულ დღეზე 0.2%-ს, თვეში 6%-ს, ხოლო წელიწადში 76%-ს შეადგენს და მეტიც არის სასამართლოს მიერ დამკვიდრებულ პრაქტიკაზე, თუმცა საკასაციო პალატამ მასზე არ იმსჯელა, ვინაიდან მოსარჩელეს გადაწყვეტილება არ გაუსაჩივრებია.

სასამართლომ გაიზიარა შემკვეთის მოსაზრება მენარდისათვის ასანაზღაურებელი თანხის არასწორად დაანგარიშების თაობაზე, კერძოდ, რაკი დადგენილია, რომ მენარდემ სამუშაოების შესასრულებლად შემკვეთისაგან მიღებული მასალა არ დააბრუნა, სსკ-ის 646.2 მუხლის მიხედვით, შემკვეთს შეეძლო, მასალის დაბრუნება მოეთხოვა, ხოლო იმ შემთხვევაში, თუ მასალის დაბრუნება შეუძლებელი აღმოჩნდებოდა, სსკ-ის 394.1-ე, 408.1-ე და 409-ე მუხლების საფუძველზე, შემკვეთს მასალის ღირებულების ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება ექნებოდა. მართალია, სსკ-ის 442.1 მუხლის საფუძველზე (ორ პირს შორის არსებული ურთიერთმოთხოვნა შეიძლება გაქვითვით შეწყდეს, თუ დამდგარია ამ მოთხოვნათა შესრულების ვადა) სასამართლომ კანონიერად მიიჩნია მასალის ღირებულების ნარდობის საზღაურში გაქვითვა, თუმცა, ფაქტობრივად, გამოქვითა არა მასალის სრული ღირებულება, არამედ მისი 1/5, რაც, ცხადია, შეცდომაა, ვინაიდან ზემოხსენებული თანხა მასალის ღირებულებაა და არა პირგასამტეხლო, შესაბამისად, მისი შემცირება, სსკ-ის 420-ე მუხლზე დაყრდნობით, დაუშვებელია.

6.4.13.

ბამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 477-ე, 629-ე, 623-ე, 286-ე, 289-ე, 509-ე მუხლები.

განმარტება:

- ა. სასამართლომ სარეზოლუციო ნაწილში სასამართლო განხილვის შედეგი არაორაზროვნად, მკაფიოდ უნდა ჩამოაყალიბოს მიღებული გადაწყვეტილების სახით, იმგვარად, რაც იქნება ობიექტურად აღსრულებადი და არა – სადავო სამართალურ-თიერთობის რომელიმე მხარის ნებაზე დამოკიდებული;
- ბ. გამყიდველისათვის ნასყიდობის ხელშეკრულებით მინიჭებული გამოსყიდვა არის უფლება და არა ვალდებულება, შესაბამისად, მეორე მყიდველსა და ამხანაგობას შორის გაფორმებული ხელშეკრულება, რომლითაც, ამხანაგობამ, როგორც გამყიდველმა იკისრა ვალდებულება, სამ თვეში დაებრუნებინა მყიდველისათვის საცხოვრებელი ბინის საფასური, თავისი შინაარსით, ეწინააღმდეგება, ნასყიდობისას, გამოსყიდვის შესაძლებლობის სამართლებრივ ბუნებას, რადგან გამოსყიდვის ნების გამოხატვა გამყიდველზეა დამოკიდებული და ასეთი ნების იძულებად გადაქცევა, სსკ-ის 509-ე მუხლის მიზნის სანაწინააღმდეგოა, უფლების განხორციელების შესაძლებლობა კი – კონკრეტული ვადითაა ლიმიტირებული.

დაბრუნების მოტივაცია: დამატებით კვლევას საჭიროებს ამხანაგობასა და პირველ და მეორე მყიდველს შორის გაფორმებული ხელშეკრულებების სამართლებრივი ბუნება.

საქმის ფაბულის მიხედვით, მოსარჩელემ (ფიზიკური პირი) მოპასუხესთან (ბინათმშენებლობის ამხანაგობა) გააფორმა უძრავი ქონების ნასყიდობის წინარე ხელშეკრულება, რომლის მიხედვით, ამხანაგობამ ივალდებულა მყიდველისათვის საცხოვრებელი სახლის საკუთრებაში გადაცემა და ნასყიდობის ძირითადი ხელშეკრულების გაფორმება საცხოვრებელი სახლის მშენებლობის დასრულების შემდეგ. მოგვიანებით, ნასყიდობის ხელშეკრულების საფუძველზე, ამხანაგობამ იგივე უძრავი ნივთი გამოსყიდვის უფლებით მიჰყიდა სხვა მყიდველს, რომელმაც ბინა თავის საკუთრებად აღრიცხა. მოსარჩელემ ამხანაგობისა და ბინის მესაკუთრის წინააღმდეგ აღძრული სარჩელით მოითხოვა გამოსყიდვის უფლებით გაფორმებული ნასყიდობის ხელშეკრულების ბათილად ცნობა და საცხოვრებელი ბინის საკუთრებაში გადაცემის დავალდებულება. საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით, სარჩელი არ დაკმაყოფილდა. სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით – მყიდველის სარჩელი დაკმაყოფილდა, ამხანაგობასა და მეორე მყიდველს შორის „უძრავი ქონების ნასყიდობის ხელშეკრულება გამოსყიდვის უფლებით“ როგორც თვალთმაქცური გარიგება, ბათილად იქნა ცნობილი.

საკასაციო სასამართლომ დააბრუნა რა საქმე ხელახლა განსახილველად, განჩინებაში⁸³ მიუთითა, რომ დამატებით კვლევას საჭიროებს მხარეთა – ამხანაგობასა და მყიდველს შორის არსებული სამართლებრივი ურთიერთობა, კერძოდ, ნასყიდობის წინარე ხელშეკრულება, რომელიც თავისი შინაარსიდან, და არა სათაურიდან, გამომდინარე, **მხარეთა შორის ნარდობის ურთიერთობის მონესრიგებას უფრო ასახავს, ვიდრე ნასყიდობის ხელშეკრულებას.** ხელშეკრულების საგანს წარმოადგენს „...ასაშენებელ მრავალსართულიან სახლში „მყიდველისათვის“ საცხოვრებელი ბინის საკუთრებაში გადაცემა და, ამასთან დაკავშირებით, ნასყიდობის ძირითადი ხელშეკრულების გაფორმება საცხოვრებელი სახლის მშენებლობის დასრულების შემდეგ“. საკასაციო სასამართლომ, სსკ-ის 629-ე მუხლზე მითითებით, განმარტა, რომ გარიგებით მხარეები შეთანხმდნენ გარკვეული სამუშაოს შეს-

⁸³ სუს განჩინება, 5 თებერვალი, 2016, №ას-871-821-2015.

რულებაზე და არა, გამყიდველის მიერ, ქონებაზე მყიდველისათვის საკუთრების უფლების, მასთან დაკავშირებული საბუთების გადაცემაზე, რაც გამყიდველის მოვალეობაა, როგორც ეს სსკ-ის 477-ე მუხლითა დადგენილი. ნასყიდობის სამართლებრივი ურთიერთობა შეიძლება, ეხებოდეს მყიდველისათვის უკვე არსებული ქონების გადაცემას, განსახილველ შემთხვევაში, ეს უნდა ყოფილიყო აშენებულ და არა ასაშენებელ სახლში, საცხოვრებელი ბინა. მოხმობილი ნორმების ანალიზიდან გამომდინარე, იმის გათვალისწინებით, რომ ამხანაგობასა და მყიდველს შორის ნარდობის სამართლებრივი ურთიერთობა გაფორმდა, არ იყო სავალდებულო, აღნიშნული გარიგება წერილობით გაფორმებულიყო, შესაბამისად, ნასყიდობის წინარე ხელშეკრულება, რომელიც, თავისი არსით, ნარდობის გარიგება იყო, არ მოითხოვდა სსკ-ის 183-ე მუხლით დადგენილი წერილობითი ფორმის დაცვასა და შემდეგზე განსაზღვრული საკუთრების უფლების, თუნდაც სამომავლო უფლების რეგისტრაციას. **ამდენად, სააპელაციო სასამართლომ სამართლებრივად სწორად უნდა შეაფასოს გარიგება და დამატებით გამოიკვლიოს აღნიშნული საკითხი.**

საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლომ ასევე დამატებით უნდა გამოიკვლიოს და შეაფასოს ამხანაგობასა და მეორე მყიდველის (კასატორის) მიერ ხელმოწერილი ხელშეკრულება, რომლის მიხედვით გამყიდველი (ამხანაგობა) **ვალდებულია, დაუბრუნოს მყიდველს გარკვეული თანხა** სამ თვეში.

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ გამყიდველისათვის ნასყიდობის ხელშეკრულებით მინიჭებული გამოსყიდვა არის უფლება და არა ვალდებულება, შესაბამისად, მეორე მყიდველსა და ამხანაგობას შორის გაფორმებული ხელშეკრულებიდან გამომდინარე, ამხანაგობამ, როგორც გამყიდველმა იკისრა ვალდებულება, სამ თვეში დაებრუნებინა მყიდველისათვის საცხოვრებელი ბინის საფასური, **აღნიშნული შეთანხმება, თავისი შინაარსით, ეწინააღმდეგება, ნასყიდობისას, გამოსყიდვის შესაძლებლობის სამართლებრივ ბუნებას, რადგან გამოსყიდვის ნების გამოხატვა გამყიდველზე დამოკიდებული და ასეთი ნების იძულებად გადაქცევა, ეწინააღმდეგება სსკ-ის 509-ე მუხლის მიზანს, უფლების განხორციელების შესაძლებლობა კი – კონკრეტული ვადითაა ლიმიტირებული.**

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სააპელაციო სასამართლოს დასკვნით მხარეთა შორის თვალთმაქცური გარიგება დაიდო (სსკ-ის 56-ე მუხლი), რეალურად -ნასყიდობა სესხის ხელშეკრულების დასაფარავად გამოსყიდვის უფლებით. საკასაციო სასამართლოს განსჯით, აღნიშნული საკითხიც დამატებით კვლევასა და შეფასებას მოითხოვს, რადგან, თუკი მხარეებმა გარიგებით სასესხო ურთიერთობა დაფარეს, მაშინ სავალდებულოა მისი უზრუნველყოფის – იპოთეკის საკითხის გამოკვლევა, რაც განსახილველ შემთხვევაში არ მომხდარა (სსკ-ის 623-ე, 286-ე, 289-ე).

საკასაციო სასამართლომ მიუთითა გასაჩივრებული გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილის მე-5 პუნქტზეც, რომლითაც ამხანაგობას დაევალა, საკუთრებაში გადასცეს მყიდველს სადავო ბინა და აღნიშნა, რომ გადაწყვეტილება არსებული ფორმულირებით, გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლის შემთხვევაში, ვერ იქნება აღსრულებადი, **რადგან გადაწყვეტილების აღსრულების საკითხი არ შეიძლება იყოს დამოკიდებული რომელიმე მხარეზე. სააპელაციო სასამართლომ სარეზოლუციო ნაწილში მკაფიოდ, არაორაზროვნად უნდა ჩამოაყალიბოს სასამართლო განხილვის შედეგი, მიღებული გადაწყვეტილების სახით, იმგვარად, რაც იქნება ობიექტურად აღსრულებადი და არა სადავო სამართალურთიერთობის რომელიმე მხარის ნებაზე დამოკიდებული.**

6.4.14.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 629-ე, 636-ე, 637-ე მუხლები.

განმარტება: მოდავე მხარეთა შორის ხელშეკრულების ცალმხრივად მოშლის ინიციატორი მხარის დადგენა არსებითი მნიშვნელობისაა, რადგან სამოქალაქო კოდექსი ნარდობის მომწესრიგებელ ნორმათა შორის კონკრეტულ და განსხვავებულ პირობებს განსაზღვრავს ხელშეკრულების მოშლის შემთხვევაში, იმის მიხედვით, იქნება ეს შემკვეთისა თუ მენარდის ინიციატივით.

დაბრუნების მოტივაცია: გამოსაკვლევი მხარეთა შორის არსებული ურთიერთობა, ნაკისრი ვალდებულებებისა და შესრულების შეფასება.

მენარმეებს შორის ნარდობის სახელშეკრულებოსამართლებრივ დავაში მენარდემ მოითხოვა შემკვეთისათვის შესრულებული სამუშაოების ღირებულებისა და მიყენებული ზიანის გადახდა. შემკვეთმა შეგებებული სარჩელით მოითხოვა, მის სასარგებლოდ, მენარდეს დაჰკისრებოდა მენარდის ნაცვლად მის მიერ შესრულებული სამუშაოების ღირებულების, ასევე – პირგასამტეხლოსა და ჯარიმის გადახდა.

საქალაქო და სააპელაციო სასამართლოებმა როგორც სარჩელი, ისე შეგებებული სარჩელი და ორივე მხარის სააპელაციო საჩივრები ნაწილობრივ დააკმაყოფილეს. საკასაციო სასამართლომ ნაწილობრივ დააკმაყოფილა მენარდისა და შემკვეთის საკასაციო საჩივრებიც და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა სააპელაციო სასამართლოში.⁸⁴

საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ 2010 წლის 5 იანვრიდან 30 ოქტომბრამდე, გამოსაკვლევი ორივე კასატორს შორის არსებული ურთიერთობა, ნაკისრი ვალდებულებებისა და შესრულების შეფასება. აღნიშნულ კონტექსტში მნიშვნელოვანია როგორც პირველი კონტრაქტი, რომლის მონაწილე მხარეები არიან შემკვეთი, მენარდე და მეორე კონტრაქტორი, ასევე მენარდესა და მეორე კონტრაქტორს შორის დადებული ე.წ. კონსორციუმის შეთანხმება, რომლის თანახმად, მეორე კონტრაქტორის ვალდებულება იყო მხოლოდ პროდუქციის მიწოდება, ხოლო სამუშაოები მენარდეს უნდა შეესრულებინა.

საკასაციო სასამართლომ წინააღმდეგობრივად მიიჩნია გასაჩივრებული გადაწყვეტილების მსჯელობა და დასკვნები, და განმარტა, რომ საქმის საბოლოო გადაწყვეტისათვის არსებითი მნიშვნელობა აქვს კონკრეტული ფაქტობრივი გარემოების დადგენას, კერძოდ, პირველად რომელმა მხარემ მოშალა ხელშეკრულება – ჯერ მენარდემ მიატოვა სამუშაოები თუ შემკვეთმა მოშალა ხელშეკრულება. მოდავე მხარეთაგან, მენარდის მიერ 05.01.2010 ხელშეკრულების იმავე წლის მაისში მოშლის შემდეგ, თუკი მათ შორის აღარ არსებობდა ვალდებულებები, რის საფუძველზე შეასრულა მან იმავე წლის სექტემბრიდან ძირითადი სამუშაოები, თუ მაისში უკვე მიტოვებული ჰქონდა ნარმოება და ოქტომბრამდე მხარეთა შორის ურთიერთობა არ არსებობდა. სააპელაციო სასამართლომ უნდა დაადგინოს 30.10.2010 შეთანხმების ფარგლებში, რა ურთიერთვალდებულებები ეკისრებოდათ მხარეებს, როგორ, როდის და რამდენი შეასრულეს, თუკი სექტემბერში მენარდე ასრულებდა ძირითად სამუშაოს, მაშინ როდის მოიშალა ხელშეკრულება და ვის მიერ, რადგან გასაჩივრებული გადაწყვეტილების მიხედვით, მენარდემ 2010 წლის მაისში მიატოვა სამუშაოები ანუ მოშალა ხელშეკრულება, ხოლო იმავე გადაწყვეტილებაში შემკვეთის მიერ ხელშეკრულების მოშლის თარიღად 2010 წლის 13 ივლისია მითითებული, ამასთან, როგორც დადგენილია, მხარეთა შორის მხოლოდ 2010 წლის 30 ოქტომბერს აღდგა ურთიერთობა ძველ კონტრაქტში ცვლილებების შეტანით, რომელსაც მხოლოდ შემკვეთმა და მენარდემ მონაწილეობა მიიღეს ხელი.

⁸⁴ სუს განჩინება, 15 იანვარი, 2016, №ას-700-670-2014.

საკასაციო სასამართლომ სავალდებულოდ მიიჩნია, ხელშეკრულების მოშლის ინიციატორის დადგენა, რადგან გადანყვეტილების სამართლებრივი დასაბუთებისას, სააპელაციო სასამართლომ სსკ-ის 636-ე მუხლზე მიუთითა. მოდავე მხარეთა შორის ხელშეკრულების ცალმხრივად მოშლის ინიციატორი მხარის დადგენა არსებითი მნიშვნელობისაა, რადგან სამოქალაქო კოდექსი ნარდობის მომწესრიგებელ ნორმათა შორის კონკრეტულ პირობებს განსაზღვრავს ხელშეკრულების მოშლის შემთხვევაში, იქნება ეს შემკვეთისა თუ მენარდის ინიციატივით.

საკასაციო სასამართლოს მითითებით, გასარკვევია ლითონის მიღების შეძენისა და მათ ჩასაღებად განეული სამუშაოების საკითხი. სააპელაციო სასამართლომ შესატყვისი მტკიცებულებების საფუძველზე უნდა გაარკვიოს, დასტურდება თუ არა ლითონის მიღების შეძენა, ხოლო დადასტურების შემთხვევაში – ვინ და რა ფასად შეიძინა, ასევე, გამოსაკვლევი, მიღების მინისქვეშა სამუშაოებისათვის გამოყენების ფაქტი, სად, რა ღირებულების მიღები ჩაენყო მინისქვეშ, ვინ განა კონკრეტული სამუშაოები და როდის, აქედან გამომდინარე, მნიშვნელოვანია, დადგინდეს თითოეული მოდავე მხარის კავშირი აღნიშნულ გარემოებასთან და მათ მიერ დახარჯული რესურსი.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ ჯერ უნდა დადგინდეს სადავო სამართალურ-თიერთობის შესაბამისად, მოდავე მხარეთა პრეტენზიების წარმოშობის იურიდიული დასაბუთებულობა, საკასაციო განაცხადის ფაქტობრივი საფუძველი და შესაბამისი ნორმით დადგენილი სამართლებრივი შედეგი, ხოლო შემდეგ – თითოეული მხარის მოთხოვნის შესაბამისობა საქმეში წარმოდგენილი სარწმუნო და დამაჯერებელი მტკიცებულებების ერთობლიობით.

6.4.15.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 629.1-ე, 493.1-ე, 495-ე მუხლები.

განმარტება: ვინაიდან გამყიდველმა ხელშეკრულების საფუძველზე საკუთარი მასალებით იკისრა მყიდველისათვის საქონლის დამზადება და მიწოდება, რასაც ყიდულობს შემკვეთი, ამასთან, დამზადებულია გვაროვნული ნივთი, სსკ-ის 629.1-ე მუხლის საფუძველზე სადავო სამართალურთიერთობა ნასყიდობის სახელშეკრულებო ნორმებით უნდა გადანყდეს.

დაბრუნების საფუძველი: საჭიროა დამატებითი ფაქტების გამოკვლევა.

მენარმეთა შორის სახელშეკრულებოსამართლებრივ დავაში, რაიონული სასამართლოს გადანყვეტილებით, ავანსად გადახდილი თანხის, მიუღებელი შემოსავლისა და პირგასამტეხლოს დაკისრების თაობაზე მყიდველის სარჩელი არ დაკმაყოფილდა, ხოლო გამყიდველის შეგებებული სარჩელი, დამზადებული საქონლის მიღების დავალდებულების, საქონლის შენახვის ხარჯისა და მიუღებელი შემოსავლის დაკისრების მოთხოვნით – დაკმაყოფილდა. სააპელაციო სასამართლომ მოსარჩელის (მყიდველის) სააპელაციო საჩივარი არ დააკმაყოფილა და გადანყვეტილება უცვლელად დატოვა. დამატებითი ფაქტების გამოკვლევის საჭიროებიდან გამომდინარე, **საკასაციო სასამართლომ ნაწილობრივ დააკმაყოფილა მოსარჩელის საკასაციო განაცხადი და საქმე განსახილველად დაუბრუნა სააპელაციო სასამართლოს სსკ-ის 412-ე მუხლის თანახმად.**⁸⁵

ქვედა ინსტანციის სასამართლოებმა აღნიშნეს, რომ მხარეთა შორის წარმოშობილი განსახილველი ურთიერთობა შეიცავს როგორც ნარდობის, ისე – ნასყიდობის სამართლებრივი

⁸⁵ სუს განჩინება, 10 ნოემბერი, 2017, №ას-629-588-2017.

ურთიერთობების ელემენტებს. საკასაციო სასამართლომ კი განმარტა, რომ მოცემულ შემთხვევაში გამოიყენება ნასყიდობის წესები (სსკ-ის 629.1-ე მუხლი), ვინაიდან გამყიდველმა ხელშეკრულების საფუძველზე საკუთარი მასალებით იკისრა მყიდველისათვის საქონლის დამზადება და მიწოდება, ამ ვითარებაში გამყიდველი, როგორც მენარდე, ამზადებს კონკრეტულ პროდუქციას, რასაც ყიდულობს შემკვეთი, რომელიც თავის მხრივ, სხვა მესამე პირებთან იმყოფება სახელშეკრულებო ურთიერთობაში, ამასთან, დამზადებულია გვაროვნული ნივთი. **სსკ-ის 629.1-ე მუხლის საფუძველზე სადავო სამართალურითიერობა ნასყიდობის სახელშეკრულებო ნორმებით უნდა გადაწყდეს.**

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ მცდარია რაიონული სასამართლოს მსჯელობა და დასკვნა, რომ მყიდველი (თავდაპირველი მოსარჩელე), ხელშეკრულებით გათვალისწინებული საქონლის დაგვიანებით მიღებით, დაეთანხმა ხელშეკრულების „ახალ პირობებს“, რადგან გამყიდველის (შეგებებული მოსარჩელე) მიერ დამზადებული საქონლის მყიდველისათვის (თავდაპირველი მოსარჩელისათვის) ერთი თვის დაგვიანებით მიწოდება არ შეიძლება განხილულ იქნეს ოფერტად და აქცეპტად, შესაბამისად, მყიდველის მხრიდან ხელშეკრულების ახალ, შეცვლილ პირობებზე დუმილით თანხმობის მიცემად.

საკასაციო სასამართლომ მოსაზრებით, საქმეზე საბოლოო გადაწყვეტილების მისაღებად საჭიროა რამდენიმე დამატებითი ფაქტის გამოკვლევა-დადგენა. სააპელაციო სასამართლომ ფაქტობრივად დადგენილად მიიჩნია ისეთი გარემოებები, რაც მოცემული შემთხვევის ნასყიდობის წესებით შეფასებისას, შესაძლოა, სსკ-ის 495-ე მუხლის წინაპირობების განხორციელებულად მიჩნევაზე მიუთითებდეს.

საკასაციო სასამართლო აღნიშნავს, რომ მოცემული დავის ნასყიდობის მომწესრიგებელი ნორმებით შეფასებისას, თავდაპირველი მოსარჩელის (მყიდველის) სასარჩელო მოთხოვნის დასაბუთებულობის შემოწმების თვალსაზრისით, ამ უკანასკნელის მიერ მითითებული ფაქტების დასადგენად, რომ მყიდველმა ხელშეკრულებით შეთანხმებული პროდუქციის მხოლოდ ნაწილი მიიღო და ისიც დაგვიანებით, სააპელაციო სასამართლომ დამატებით უნდა გამოიკვლიოს, არსებობს თუ არა სსკ-ის 493.1-ე მუხლით განსაზღვრული ფაქტობრივი წინაპირობები.

სააპელაციო სასამართლომ მიერ ნასყიდობის წესების საფუძველზე დამატებით დასადგენი ფაქტობრივი წინაპირობების გარეშე, შეუძლებელია საკასაციო სამართალწარმოების ეტაპზე სამართლებრივად შეფასდეს, ერთი მხრივ, მყიდველის (როგორც თავდაპირველი მოსარჩელის) და, მეორე მხრივ, გამყიდველის (როგორც შეგებებული მოსარჩელის) მოთხოვნების დასაბუთებულობა და სამართლებრივი საფუძვლიანობა, რაც გახდა საქმის ხელახლა განსახილველად დაბრუნების საფუძველი.

6.4.16.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 629-ე, სსსკ-ის 105-ე მუხლები.

განმარტება: იმის გათვალისწინებით, რომ დავა სწორედ იმ საკითხებს შეეხება, რომლებიც ექსპერტიზის დასკვნაშია ასახული, ხოლო დასკვნა, როგორც ერთ-ერთი მტკიცებულება, დასაშვებად იქნა მიჩნეული სააპელაციო სამართალწარმოების ეტაპზე, უნდა შეფასდეს სხვა მტკიცებულებებთან ერთობლივად.

დაბრუნების საფუძველი: საჭიროა მტკიცებულებათა დამატებითი გამოკვლევა.

რაიონული სასამართლოს გადაწყვეტილებით, რომელიც უცვლელად დატოვა სააპელაციო სასამართლომ, მენარდის (მიმწოდებლის) სარჩელი შემკვეთის (შემსყიდველის, მოპასუ-

ხის) მიმართ ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა.

შემკვეთის საკასაციო საჩივრის განხილვისას საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლომ სხვა მტკიცებულებებთან ერთობლივად არ გამოიკვლია და არ შეაფასა სააპელაციო სასამართლოში სხდომაზე აპელანტის მიერ წარდგენილი ექსპერტიზის დასკვნა, რომელიც სააპელაციო სასამართლომ დასაშვებად ცნო.

საკასაციო პალატამ მიუთითა, რომ საქმის ხელახალი განხილვის დროს სააპელაციო საჩივრის ფარგლებში უნდა შეფასდეს გამგეობის (შემკვეთის) მიერ წარდგენილი მტკიცებულება – ექსპერტიზის დასკვნა, რომელიც შეეხება მიღება-ჩაბარების აქტით (ფორმა №2-ით) წარდგენილი შესრულებული სამუშაოების მოცულობისა და ღირებულების შესაბამისობას ხარჯთაღრიცხვით გათვალისწინებულ შესაბამის სამუშაოთა მოცულობასა და ღირებულებასთან მიმართებით. დასკვნა უკავშირდება შესრულებულ სამუშაოთა ხარისხსაც. საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, ვინაიდან დავა ექსპერტიზის ზემოხსენებულ დასკვნაში ასახულ საკითხებზეა, ხოლო დასკვნა, როგორც ერთ-ერთი მტკიცებულება, დასაშვებად იქნა მიჩნეული სააპელაციო სამართალწარმოების ეტაპზე, უნდა შეფასდეს სხვა მტკიცებულებებთან ერთობლივად, რადგან შეუძლებელია ამ მტკიცებულების გვერდის ავლით სსსკ-ის 105-ე მუხლის მეორე ნაწილით განსაზღვრული დავის საპროცესო კანონმდებლობით დადგენილი სტანდარტით გადაწყვეტა.

საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ ზემოხსენებული გარემოების (მეორე ეტაპის სამუშაოთა მოცულობა და ხარისხი) გამოკვლევის გარეშე, შეუძლებელია საქმეზე საბოლოო გადაწყვეტილების მიღება, რაც, სსსკ-ის 394-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტის თანახმად, სააპელაციო სასამართლოს განჩინების გაუქმებისა და საქმის ხელახლა განსახილველად სააპელაციო სასამართლოში დაბრუნების საფუძველია.⁸⁶

6.5. დასალება

6.5.1.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 35-ე, 709-ე, 710-ე, 720-ე, მენარმეთა შესახებ კანონის მე-9 მუხლები.

განმარტებები:

„მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონში შრომითსამართლებრივი ელემენტების შემოღების მიუხედავად, ა(ა)იპ-ის დირექტორთან დადებული ხელშეკრულება არ უნდა დაკვალიფიცირდეს შრომითსამართლებრივ ხელშეკრულებად, იგი სასამსახურო ხელშეკრულებაა, რომელიც მომსახურების ხელშეკრულების ნაირსახეობაა და სავსებით განსხვავდება შრომის სამართლისათვის დამახასიათებელი პრინციპებისაგან.

ა(ა)იპ-ის დამფუძნებელს (წესდებით გათვალისწინებულ შემთხვევაში, შესაბამის უფლებამოსილ პირსა თუ ორგანოს) შეუძლია, ყოველგვარი საფუძვლის გარეშე, ნებისმიერ დროს შეწყვიტოს ხელშეკრულება ხელმძღვანელთან და გამოვლენილი ნება მესამე პირების მიმართ ნამდვილი ხდება მისი მარეგისტრირებულ ორგანოში რეგისტრაციის მომენტიდან.

გადანყვებითილიების შედეგი: ა(ა) იპ-ის ყოფილი დირექტორის სარჩელი უარყოფილ იქნა სსკ-ის 709-720-ე მუხლების საფუძველზე.

⁸⁶ სუს განჩინება, 22 მარტი, 2019, №ას-455-455-2018.

არასამენარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის დირექტორის გათავისუფლების შესახებ ბრძანების ბათილად ცნობის, მისი სამუშაოზე აღდგენისა და განაცდურის ანაზღაურების მოთხოვნით აღძრული სარჩელი ქვედა ინსტანციის სასამართლოებმა დააკმაყოფილეს. სააპელაციო პალატამ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს განმარტებაზე დაყრდნობით მიიჩნია, რომ მოპასუხემ დაარღვია ა(ა)იპ-ის დირექტორთან შრომითი ურთიერთობის ცალმხრივად შეწყვეტის წესი, კერძოდ, შრომის კოდექსის 38-ე მუხლის პირველი და მე-2 ნაწილებით განსაზღვრული შრომითი ხელშეკრულების შეწყვეტის თაობაზე წინასწარი შეუტყობინებლობით, ასევე, ყოველგვარი დასაბუთების გარეშე ბრძანების გამოცემით მან გამოავლინა ბათილი ნება (სკ-ის 54-ე მუხლი), რაც სარჩელის დაკმაყოფილებას დაედო საფუძვლად.

უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებით სარჩელი უარყოფილ იქნა.⁸⁷ სარჩელის უარყოფას საკასაციო სასამართლომ საფუძვლად დაუდო არასამენარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის ხელმძღვანელობითი/წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების მქონე სუბიექტის თანამდებობიდან გათავისუფლებისა და ამ მხრივ შრომის კანონმდებლობის გამოყენების მართლზომიერების შეფასება.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სააპელაციო პალატამ მოთხოვნის დამფუძნებელ ნორმად დავის გადაწყვეტისას არასწორად გამოიყენა შრომის კოდექსის შესაბამისი ნორმები და არასწორად მიიჩნია მოსარჩელესთან დადებული ხელშეკრულების შეწყვეტის თაობაზე მოპასუხის მიერ გამოვლენილი ნება არამართლზომიერად.

საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ სამოქალაქო კოდექსით განსაზღვრული ა(ა)იპ-ის მარეგულირებელი ნორმებით, კერძოდ, 35-ე მუხლის მე-4 ნაწილის მიხედვით, ხელმძღვანელობითი და წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების წარმოშობისა და შეწყვეტის მიმართ ვრცელდება „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლით მენარმე სუბიექტის წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების მქონე პირისთვის განსაზღვრული წესები. „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლით კი მოწესრიგებულია სამენარმეო საზოგადოების ხელმძღვანელობისა და წარმომადგენლობის საკითხები. ნორმის მე-7 პუნქტი ადგენს ხელმძღვანელობაზე/წარმომადგენლობაზე უფლებამოსილ პირსა და საზოგადოებას შორის ურთიერთობის მოწესრიგების სამართლებრივ საფუძვლებს, კერძოდ, ხელმძღვანელობაზე/წარმომადგენლობაზე უფლებამოსილ პირთან (პირებთან), ასევე, სამეთვალყურეო საბჭოსა და სანარმოს სხვა ორგანოების წევრებთან ურთიერთობები გვარდება სამოქალაქო კოდექსით, საზოგადოების წესდებითა და მათთან დადებული ხელშეკრულებებით.

საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ **საკორპორაციო სამართალი ერთმანეთისაგან განსხვავებს სანარმოს დირექტორის დანიშვნასა და მის შრომით თანამდებობაზე განწესებას**. პირის დანიშვნის ცნება მოიაზრებს დირექტორის დანიშვნას მის ორგანულ თანამდებობაზე, რაც ამ აქტის კორპორაციულსამართლებრივ და ცალმხრივ ხასიათზე მიუთითებს. იგი დირექტორის დანიშვნის ფაქტის მარეგისტრირებელი ორგანოს მეშვეობით გასაჯაროებისა და, შესაბამისად, დანიშვნაზე უფლებამოსილი პირის ნების შესრულების საფუძველია. სწორედ რეგისტრაციის მომენტიდან ხდება დირექტორი უფლებამოსილი, განახორციელოს მისთვის მინიჭებული უფლებამოსილებანი, რაც შეეხება შრომით თანამდებობაზე განწესების აქტს, იურიდიულ პირსა და დირექტორს შორის დადებული ხელშეკრულება, რომლითაც მხარეებს შორის ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობა წარმოიშობა.

⁸⁷ სუს გადაწყვეტილება, 15 ივლისი, 2016, №ას-302-287-2016. იხ. იმავე საკითხზე სუს გადაწყვეტილება, 15 ივლისი, 2016, №ას-101-97-2016, სუს გადაწყვეტილება, 23 სექტემბერი, 2016, №ას-131-127-2016.

დირექტორის უფლებამოსილების შეწყვეტის წესთან დაკავშირებით, ზემოთ მოხმობილი ნორმებიდან გამომდინარე, პალატამ აღნიშნა, რომ „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლის 7¹ მუხლი აზუსტებს უფლებამოსილების შეწყვეტის პირობებს, რომლებიც უკავშირდება ამ ნების მარეგისტრირებელ ორგანოში რეგისტრაციას. კანონით დადგენილია სამი შემთხვევა: ა) დანიშვნაზე უფლებამოსილი პირის მიერ ნების გამოვლენა; ბ) თავად რეგისტრირებული პირის მიერ ნების გამოვლენა; გ) რეგისტრირებული პირის გარდაცვალება, სასამართლოს მიერ შეზღუდულქმედუნარიანად ან უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარება, გარდაცვლილად გამოცხადება, მხარდაჭერის დანიშვნა. პირველ ორ შემთხვევასთან მიმართებით (მარეგისტრირებელი ორგანოს მიმართ ცალმხრივი ნების გამოვლენა) კანონი მოითხოვს სსკ-ის 38-ე მუხლით (შრომითი ხელშეკრულების შეწყვეტის წესი) დადგენილი წესით შეტყობინების გაგზავნის აუცილებლობას (კანონის მე-9 მუხლის 72 პუნქტი). კანონის ეს უკანასკნელი დათქმა დღის წესრიგში აყენებს იმ კითხვაზე პასუხის გაცემის აუცილებლობას, ა(ა)იპ-ის დირექტორის თანამდებობიდან გათავისუფლებისათვის გამოიყენება თუ არა შრომის კოდექსის ნორმები.

პალატის მოსაზრებით, მიუხედავად „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონში შრომითსამართლებრივი ელემენტების შემოღებისა, ა(ა)იპ-ის დირექტორთან დადებული ხელშეკრულება არ უნდა დაკვალიფიცირდეს შრომითსამართლებრივ ხელშეკრულებად, არამედ, იგი პირობითად შეიძლება სასამსახურო ხელშეკრულებად მოვიხსენიოთ, რომელიც მომსახურების ხელშეკრულების ნაირსახეობაა და სავსებით განსხვავდება შრომის სამართლისათვის დამახასიათებელი პრინციპებისაგან. სსკ-ის 35-ე მუხლის მე-2 ნაწილით რეგლამენტირებულია ა(ა)იპ-ის ხელმძღვანელობითი და წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების საკითხი და დადგენილია, რომ ხელმძღვანელობითი უფლებამოსილება გულისხმობს უფლებამოსილების ფარგლებში არასამენარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის სახელით გადაწყვეტილებების მიღებას, ხოლო წარმომადგენლობითი უფლებამოსილება – არასამენარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირის სახელით გამოსვლას მესამე პირებთან ურთიერთობაში. თუ სარეგისტრაციო დოკუმენტაციით სხვა რამ არ არის გათვალისწინებული, ხელმძღვანელობითი უფლებამოსილება გულისხმობს წარმომადგენლობით უფლებამოსილებასაც.

საკასაციო პალატის განმარტებით, საკორპორაციო სამართლის მიზნებისათვის საწარმოს ხელმძღვანელობა/წარმომადგენლობა ორმხრივი სახელშეკრულებო ურთიერთობის ფარგლებში მიღწეული შეთანხმებაა, რომლის ერთი მხარე – მომსახურების გამწვევი ვალდებულია, განიოს შეპირებული მომსახურება, ხოლო მეორე მხარე-გადაიხადოს საზღაური. ამ ტიპის შეთანხმება, დამყარებულია განსაკუთრებულ ნდობაზე და უფლებით აღჭურვილ პირს, ფიდეიუციური ვალდებულების ფარგლებში, აძლევს სრულ დამოუკიდებლობას, იურიდიული პირის სახელითა და ხარჯზე განახორციელოს ყველა ის მოქმედება, რაც წესდებით გათვალისწინებული მიზნის მიღწევას შეუწყობს ხელს. რაც შეეხება შრომით ურთიერთობას, მის ლეგალურ დეფინიციას იძლევა შრომის კოდექსის მე-2 მუხლის პირველი ნაწილი და ამ ურთიერთობის ფარგლებში ვალდებული პირი ეწევა დამსაქმებლის მიერ განსაზღვრულ, არადაამოუკიდებელ და სოციალურად დამოკიდებულ საქმიანობას, რაც განასხვავებს შრომით ხელშეკრულებას ა(ა)იპ-ის დირექტორთან დადებული სასამსახურო ხელშეკრულებისაგან და ამ უკანასკნელი ხელშეკრულების შეწყვეტის სამართლებრივი საფუძვლები, საკასაციო სასამართლოს მოსაზრებით, სამოქალაქო კოდექსის ნორმებში უნდა იქნეს მოძიებული.

საკასაციო პალატის დასკვნით, იმ პირობებში, როდესაც სამოქალაქო კოდექსის იურიდიული პირის მომწესრიგებელი ნორმები და სპეციალური კანონი – „მენარმეთა შესახებ“ არ შეიცავს პირდაპირ დათქმას საწარმოს დირექტორთან დადებული ხელშეკრულების სამართლებრივი ბუნების თაობაზე, მსგავს მოწესრიგებას შეიცავს ამ კუთხით სსკ-ის 35.2 და „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის 9.2 მუხლები, ასევე, მოსაგვარებელი ურ-

თიერთობა ყველაზე მეტ მსგავსებას დავალების ხელშეკრულების ნორმებთან ავლენს. სსკ-ის 709-ე, 710-ე, 720-ე მუხლების დანაწესების გათვალისწინებით ა(ა)იპ-ის დამფუძნებელს (წესდებით გათვალისწინებულ შემთხვევაში, შესაბამის უფლებამოსილ პირსა თუ ორგანოს) შეუძლია, ყოველგვარი საფუძვლის გარეშე, ნებისმიერ დროს შეწყვიტოს ხელშეკრულება ხელმძღვანელთან და გამოვლენილი ნება მესამე პირების მიმართ ნამდვილი ხდება მისი მარეგისტრირებელ ორგანოში რეგისტრაციის მომენტიდან.

საკასაციო პალატის განმარტებით, არასამეწარმეო იურიდიულ პირსა და მის წარმომადგენლობითი/ხელმძღვანელობითი უფლებამოსილებით აღჭურვილ სუბიექტს შორის დადებული ხელშეკრულების დავალების სამართლებრივ ურთიერთობად მიჩნევის მიუხედავად, ამ ურთიერთობას აქვს დასაქმებული დირექტორის მინიმალური სოციალური დაცვის გარანტიებით უზრუნველმყოფი მოთხოვნებიც, რაც დამახასიათებელია შრომითი ურთიერთობისათვის. „ევროპის სოციალური ქარტია“ აღიარებს დასაქმებულის დაცვის იმ მინიმალურ სტანდარტს, რომელიც საყოველთაოდ აღიარებული ადამიანის ძირითადი უფლებებიდან გამომდინარეობს და შეეხება ისეთ ფუნდამენტურ ღირებულებებს, როგორიცაა – შრომის უფლება, რომელიც მოიცავს შრომის თავისუფლებას, უფლებას შრომის სამართლიან პირობებზე, სამართლიანი ანაზღაურების უფლებას, უფლებას შვებულებაზე და სხვა, რაც, სამოქალაქო კოდექსის 35-ე მუხლისა და „მეწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლის მე-7 პუნქტის შესაბამისად, შესაძლოა, უფრო დეტალურად მოხსენივდეს არასამეწარმეო იურიდიული პირის წესდებითა და მასთან დადებული ხელშეკრულებით.

სხვა დავაში,⁸⁸ სადაც საკასაციო სასამართლომ არსებული პრაქტიკის შესაბამისად განმარტა ა(ა)იპ-ის დირექტორის სამუშაოდან გათავისუფლების სამართლებრივი საფუძვლები, იმსჯელა დასაქმებულისათვის გამოუყენებელი შვებულების საკომპენსაციო თანხის ანაზღაურებაზე უარის თქმის მართლზომიერებაზე. მან შეცვალა სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება გამოუყენებელი შვებულების ანაზღაურებაზე უარის თქმის თაობაზე და დააკმაყოფილა მოთხოვნა შემდეგი საფუძვლებით: საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ ა(ა)იპ-ის დირექტორს აქვს შრომის კოდექსის V თავით რეგლამენტირებული უფლება, ისარგებლოს ანაზღაურებადი შვებულებით – წელიწადში სულ მცირე 24 სამუშაო დღით (შკ-ის 21.1 მუხლი), თუკი მასთან დადებული სასამსახურო ხელშეკრულება განსხვავებულ რეგულაციას არ ითვალისწინებს (ამავე ნორმის შემდგომი დანაწესები), ამასთანავე, დავალების ხელშეკრულების შეწყვეტის სპეციფიკურობის გათვალისწინებით, ვინაიდან დირექტორის გათავისუფლების საფუძველი არა შკ-ის 37-ე მუხლით გათვალისწინებული რომელიმე წინაპირობაა, არამედ დავალების მიმცემის ცალმხრივი ნებაა, გამოუყენებელი შვებულების ანაზღაურების საკითხის ამავე კოდექსის 21-ე მუხლის მე-4 ნაწილით შეზღუდვა კანონის სწორი განმარტებიდან არ გამომდინარეობს. საკასაციო სასამართლოს შეფასებით, დამსაქმებლის მიზეზით შრომითი ურთიერთობის შეწყვეტის შემთხვევაში, გამოუყენებელი შვებულების ფულადი ანაზღაურების საკითხი სრულად ექცევა „ყოველწლიური ფასიანი შვებულების შესახებ“ კონვენციის რეგულაციის სფეროში (რეტიფიცირებულია საქართველოს პარლამენტის 22.02.1995 დადგენილებით, ძალაშია 22.06.1997 წლიდან), რომლის პირველი მუხლით დადგენილია მისი გამოყენების სფერო, თუმცა იგი არ არის ამომწურავი და დამკვიდრებული სასამართლო პრაქტიკიდან გამომდინარე, მოცემული ჩამონათვალთ კონვენციის მოქმედების შეზღუდვა მისი სწორი განმარტებიდან არ გამომდინარეობს, იგი მიღებულია 1936 წელს მაშინ, როდესაც მრავალი სპეციალიზაცია და საქმიანობის სახე არ არსებობდა (იხ. სუსგ №ას-1222-1073-10, 13 იანვარი, 2011 წელი. მოხმობილ საქმეზე საკასაციო სასამართლომ გაიზიარა სააპელაციო პალატის მხრიდან „ყოველწლიური ფასიანი შვებულების შესახებ“ კონვენციის ფართო განმარტება

⁸⁸ სუს გადაწყვეტილება, 23 სექტემბერი, 2016, №ას-131-127-2016.

და არ დაუშვა განსახილველად დამსაქმებლის მიერ წარმოდგენილი საკასაციო საჩივარი). ამავე კონვენციის მე-6 მუხლით რეგლამენტირებულია შემდეგი: პირი, რომელიც გათავისუფლებულია მენარმის მიზეზით, მაგრამ, ვიდრე იგი გამოიყენებდა კუთვნილ შვებულებას, შვებულების ყოველი დღისათვის ამ კონვენციის შესაბამისად იღებს მე-3 მუხლით გათვალისწინებულ ჯილდოს. პალატამ მიიჩნია, რომ მოთხოვნა სრულად ექცევა, როგორც საერთაშორისო, ისე – ეროვნული კანონმდებლობით აღიარებული მონესრიგების სტანდარტში და კონვენციის მე-3 მუხლით განსაზღვრული „ჯილდოს“ გამოანგარიშების წესი მოცემულია შრომის კოდექსის 26-ე მუხლში.

6.5.2.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 424-426, 90-ე, 92-ე, 94-ე, 400-ე, 402-2, 411-ე მუხლები.

განმარტებები: საკასაციო სასამართლომ ბლოკირებული ბონუსი მოვალის გარანტიად მიიჩნია, ხოლო ამ ბონუსის დაბრუნების წესზე შეთანხმება ბათილ ნებაზე დამოკიდებულ პირობით გარიგებად.

გადანყვებითი ლაზის შედეგი: სარჩელი ქვედა ინსტანციების მიერ უარყოფილი ბონუსის ბლოკირებული თანხისა და მიუღებელი შემოსავლის ანაზღაურების თაობაზე დაკმაყოფილდა.

საწარმოს ყოფილმა დირექტორმა საწარმოს მიმართ წარმოებულ შრომით-სამართლებრივ დავაში მოითხოვა სამი თვის ხელფასის ოდენობით კომპენსაციის, შეთანხმებული ბონუსისა და მიუღებელი შემოსავლის სახით ბონუსის 10%-ის გადახდა.

საქალაქო სასამართლოს გადანყვეტილებით – სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, კომპანიას მოსარჩელის სასარგებლოდ დაეკისრა კომპენსაციის სახით ორი თვის ხელფასის და სარჩელით მოთხოვნილი მიუღებელი შემოსავლის ნაწილის გადახდა, დანარჩენ ნაწილში სარჩელი უარყოფილ იქნა. სააპელაციო სასამართლოს ახალი გადანყვეტილებით, კრედიტორის სასარგებლოდ, კომპენსაციის სახით, სამი თვის ხელფასისა და მიუღებელი შემოსავლის გაზრდილი ოდენობით გადახდა მოპასუხეს დაეკისრა, დანარჩენ ნაწილში გასაჩივრებული გადანყვეტილება დარჩა უცვლელად. საკასაციო სასამართლოს გადანყვეტილებით ქვედა ინსტანციების მიერ უარყოფილი ბონუსის ბლოკირებული თანხისა და მიუღებელი შემოსავლის ანაზღაურების თაობაზე სარჩელი დაკმაყოფილდა.⁸⁹

საკასაციო პალატამ დაასკვნა, რომ, მიუხედავად მხარეთა შორის კორპორაციული ურთიერთობის არსებობისა, ფართო გაგებით დირექტორთან გაფორმებული სასამსახურო ხელშეკრულება შეიცავს კერძოსამართლებრივ ელემენტებს. სასამართლომ აღნიშნა, რომ საკასაციო სასამართლოს მიერ დადგენილი ერთგვაროვანი პრაქტიკის თანახმად, ამ ურთიერთობის სახელშეკრულებო მხარე ყველაზე ახლოს დავალების ხელშეკრულებასთან დგას (**სუსგ №ას-302-287-2016, 15 ივლისი, 2016 წელი**). მას აქვს სოციალური დატვირთვა – დირექტორის შრომის ანაზღაურება წარმოადგენს ხელფასს და იგი საკუთრების უფლებით დაცულ სფეროში ექცევა (*ევროკონვენციის პირველი დამატებითი ოქმის პირველი მუხლი*), თავად საკუთრების ბუნებიდან გამომდინარე კი, ამ უფლებისათვის დამახასიათებელი ნებისმიერი ელემენტის გამოყენება (ფლობა, სარგებლობა, განკარგვა) მესაკუთრის ნებაზე დამოკიდებული (*სკ-ის 170.1 მუხლი*). საკუთრების სანივთო უფლების აბსოლუტური ბუნებიდან გამომდინარეობს ისიც, რომ ქონების რაიმე ფორმით განკარგვის შეზ-

⁸⁹ სუს გადანყვეტილება, 25 იანვარი, 2019, №ას-164-164-2018.

ლუდვა გამართლებულია მხოლოდ კანონის ან სახელმეკრულებო ბოჭვის ფარგლებში. მოცემულ შემთხვევაში, უდავოა, რომ დირექტორზე საზოგადოებას გაცემული აქვს წლიური ბონუსი, შესაბამისად, თანხა, რომლისგანაც ამ ბონუსის 100% შედგება, გაცემის დროიდან წარმოადგენს მოსარჩელის საკუთრებას, თუმცა სასამსახურო ხელშეკრულებით მხარეები შეთანხმდნენ ამ უფლების გარკვეულ შეზღუდვაზე. მოხმობილი გარემოებების, ხელშეკრულებით დირექტორის მიერ ნაკისრი ვალდებულებებისა და იმის გათვალისწინებით, რომ ბლოკირებული თანხების გაცემა უკავშირდებოდა კომპანიის საქმიანობის აუდიტორული შემოწმების შედეგებს, პალატამ სრულად გაიზიარა კასატორის შემდეგი პოზიცია – **მხარეები შეთანხმდნენ სასამსახურო ხელშეკრულების შესრულების უზრუნველსაყოფად მოვალის გარანტიის გამოყენებაზე (სკ-ის 424-ე-426-ე მუხლები: მოცემულ შემთხვევაში, დატულია გარანტიის ფორმაც).** სასამართლომ გარანტია ნამდვილად მიიჩნია, რადგანაც საკუთრების სახელმეკრულებო ბოჭვის ამგვარი პირობა არც საკუთრების უფლების არსს არ ეწინააღმდეგება და არც ზედმეტად არ ავალდებულებს მოვალეს (სკ-ის 425-ე მუხლი).

სასამართლომ შეაფასა რა ბლოკირებული ბონუსის დაბრუნების წესი, რომლის თანახმადაც ბლოკირებული თანხის მესაკუთრისათვის დაბრუნებისათვის უნდა გამოვლინებულიყო 2 კუმულაციური წინაპირობა: უნდა გასულიყო 1-წლიანი ვადა (მორიგი აუდიტორული შემოწმების შედეგები) და დირექტორს კვლავ „მომით ურთიერთობა“ უნდა ჰქონოდა საზოგადოებასთან (ანუ შრომითი ურთიერთობა არ უნდა იყოს შეწყვეტილი), დაასკვნა, რომ ამგვარი შეთანხმება, შეიცავს პირობითი გარიგების ელემენტებს: სსკ-ის 90-ე მუხლის თანახმად, პირობითად მიიჩნევა გარიგება, როდესაც იგი დამოკიდებულია სამომავლო და უცნობ მოვლენაზე იმით, რომ გარიგების შესრულება გადაიდება მის დადგომამდე ან გარიგება შეწყდება ამ მოვლენისთანავე. თავად პირობა წარმოადგენს ნეგატიურს, რამდენადაც სსკ-ის 94-ე მუხლის პირველი ნაწილის მიზნებისათვის კანონისმიერი წინაპირობის დაუდგომლობა – მხარეთა შორის სამართლებრივი ურთიერთობის შეუწყვეტელობაა დატყვევებული, რაც შეეხება კუმულაციურ პირობათაგან მეორეს – აუდიტორული შემოწმების შედეგებს, იგიც ნეგატიურია, რადგანაც ბლოკირებული ბონუსი გაიცემა, თუ მომდევნო წლის აუდიტორული შემოწმება უარყოფითი არ იქნება.

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ ამგვარი პირობით დადებული გარიგება, სსკ-ის 54-ე მუხლის შესაბამისად, უცილოდ ბათილია, რადგანაც ეწინააღმდეგება კანონს – სსკ-ის 92-ე მუხლს, რომლის თანახმადაც, ნებაზე დამოკიდებულად მიიჩნევა ისეთი პირობა, რომელიც დამოკიდებულია მხოლოდ გარიგების მხარეებზე. ასეთი პირობით დადებული გარიგება ბათილია. მოხმობილი ნორმისა და ხელშეკრულების მოშლის იურიდიული ბუნებიდან გამომდინარე, საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ სასამსახურო ხელშეკრულება, გარდა კორპორაციული აქტისა, კერძოსამართლებრივ ელემენტებსაც ემყარება და, ბუნებრივია, მასზე სრულად ვრცელდება ხელშეკრულების მოშლისათვის სსკ-ის 352-ე და მომდევნო მუხლები (ხელშეკრულებიდან გასვლა), ასევე, 399-ე მუხლი (უარი გრძელვადიან ურთიერთობაზე), მით უფრო სასამსახურო ხელშეკრულებაზე მსჯელობისას, რომელიც, დავალების ნორმებს ემყარება, გასათვალისწინებელია სსკ-ის 720-ე მუხლის პირველი ნაწილის შინაარსი, რომლის თანახმადაც, დავალების ხელშეკრულების შეწყვეტა მხარეებს შეუძლიათ ნებისმიერ დროს. ამ უფლებაზე უარის შესახებ შეთანხმება ბათილია. ამდენად, ბლოკის მოხსნის დროისათვის მხარეების სახელმეკრულებო ურთიერთობაში ყოფნის აუცილებლობის თაობაზე მხარეთა შორის გაფორმებული სასამსახურო ხელშეკრულების პირობა წარმოადგენს სწორედ ხელშემკვრელ მხარეთა ნებაზე დამოკიდებულ პირობას და ბათილია, ამასთანავე, გასათვალისწინებელია, რომ ხელშეკრულების ნაწილის ბათილად ცნობა არ იწვევს მთლიანად ამ ხელშეკრულების ბათილად ცნობას (სკ-ის 62-ე მუხლი).

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ კომპანიას დირექტორთან სასამსახურო ურთიერთობის მოშლისას წარმოეშვა ბლოკირებული ბონუსის ანაზღაურების ვალდებულება, რომელიც,

მიუხედავად კრედიტორის წერილობითი მოთხოვნისა, არ შეუსრულებია, შესაბამისად, მოვალე კომპანიამ სსკ-ის მე-400 მუხლით გათვალისწინებულ ვადას გადააცილა. ასეთ ვითარებაში, ამავე კოდექსის 404-ე და 411-ე მუხლების საფუძველზე კრედიტორს წარმოეშვა ვალდებულების შესრულების ვადის გადაცილებით გამოწვეული ზიანის, მათ შორის – მიუღებელი შემოსავლის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება. გასაჩივრებული გადაწყვეტილებით დადგენილია, რომ მიუღებელი შემოსავალი წარმოადგენს დაყოვნებული თანხის წლიურ 10%-ს. ამ ნაწილში სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება დადგენილ ვადაში არ გასაჩივრებულა და იგი შევიდა კანონიერ ძალაში (სსკ-ის 264.2 მუხლი). ამიტომ, სსკ-ის 266-ე მუხლის დანაწესის გათვალისწინებით, საკასაციო სასამართლომ მოთხოვნა – ბლოკირებული ბონუსის წლიური 10%-ის დაკისრების მოთხოვნის ნაწილშიც საფუძველიანად მიიჩნია.

6.5.3.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 709-ე, 710.1.-ე მუხლები.

განმარტება: სსკ-ის 709-ე მუხლის თანახმად, სარჩელის წარმატებულობისათვის უნდა ვლინდებოდეს შემდეგი წინაპირობები: მხარეთა შორის უნდა არსებობდეს დავალების სამართლებრივი ურთიერთობა; რწმუნებულს უნდა ჰქონდეს შესრულებული ხელშეკრულებით ნაკისრი მოქმედება; მარწმუნებელს არ უნდა ჰქონდეს მისთვის განკუთვნილი შესრულება მიღებული. პირველი ორი ფაქტის მტკიცება, ეკისრება მარწმუნებელს, ხოლო მესამე ფაქტისა – რწმუნებულს.

დაბრუნების საფუძველი: საქმის გარემოებები საპროცესო ნორმების ისეთი დარღვევითაა დადგენილი, რომ ამ დარღვევების შედეგად საქმეზე არასწორი გადაწყვეტილება იქნა გამოტანილი და საჭიროა მტკიცებულებათა დამატებითი გამოკვლევა.

საწარმო (მარწმუნებელმა) მოპასუხის (რწმუნებულის) მიმართ აღძრული სარჩელით მოითხოვა ფულადი დავალიანების დაკისრება. ქვედა ინსტანციის სასამართლოებმა სარჩელი ნაწილობრივ დააკმაყოფილეს, ხოლო უზენაესმა სასამართლომ გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს განჩინება და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა იმავე სასამართლოში.⁹⁰

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ ქვემდგომმა სასამართლოებმა სწორად შეაფასეს მხარეთა შორის წარმოშობილი ურთიერთობა დავალების ხელშეკრულებად (სკ-ის 709-ე და 710.1 მუხლები), სწორედ ამ ვალდებულების ფარგლებში მოითხოვს მარწმუნებელი რწმუნებულისათვის მინდობილი მოქმედების შედეგად მიღებულის დაკისრებას.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ, სსკ-ის 709-ე მუხლის თანახმად, სარჩელის წარმატებულობისათვის უნდა ვლინდებოდეს შემდეგი წინაპირობები: მხარეთა შორის უნდა არსებობდეს დავალების სამართლებრივი ურთიერთობა; რწმუნებულს უნდა ჰქონდეს შესრულებული ხელშეკრულებით ნაკისრი მოქმედება; მარწმუნებელს არ უნდა ჰქონდეს მისთვის განკუთვნილი შესრულება მიღებული. პირველი ორი ფაქტის მტკიცება, სსკ-ის 102-ე მუხლის შესაბამისად, ეკისრება მარწმუნებელს, ხოლო მესამე ფაქტისა – რწმუნებულს. განსახილველ შემთხვევაში, მოსარჩელემ წარადგინა დავალების ხელშეკრულება, ამ ხელშეკრულების ფარგლებში მინდობილი მოქმედების შესრულების ფაქტის მტკიცებით – საბუღალტრო პროგრამა „ორისის“ ამონაწერი და ამ ამონაწერის საფუძველზე შედგენილი აუდიტორული გაანგარიშება. მოპასუხემ მოთხოვნას დაუპირისპირა მისი განხორციელების გამომრიცხველი შესაგებელი და აღნიშნა, რომ მან დავალების ხელშეკრულება შენ-

⁹⁰ სუს განჩინება, 11 მაისი, 2018, №ას-1190-1110-2017.

ყვიტა ცალმხრივად, ხოლო მის ნაცვლად მარნმუნებელმა ურთიერთობა გააგრძელა სხვა პირთან (**მოპასუხის ყოფილ დამხმარესთან**), შესაბამისად, მას, როგორც რწმუნებულს, დავალიანება არ გააჩნია, გარდა ამისა, მხარემ სადავო გახადა დავალიანების მტკიცების მიზნით მოსარჩელის მიერ წარმოდგენილი ხსენებული მტკიცებულებების შეფასების კანონიერება.

საკასაციო პალატის მოსაზრებით, სააპელაციო სასამართლომ უნდა შეაფასოს ის გარემოება, რომ შესაგებელში, სოციალურ ქსელ „სკაიპსა“ და საბანკო ამონაწერში მითითებული რწმუნებულის დამხმარის მიერ მოსარჩელე კომპანიის წინაშე გარკვეული შესრულება ხომ არ ქმნის იმ პრეზუმფციის დაშვების საფუძველს, რომ რწმუნებულის ნება მართლაც მიუვიდა მარნმუნებელს, რაც დავალების შეწყვეტილად მიჩნევის საფუძველია. ამ მხრივ გასაჩივრებული განჩინება არ შეიცავს რაიმე კვლევას. საპირისპირო ვითარებაშიც კი, უნდა აღინიშნოს, რომ საქმის მასალებში მოხსენიებული რწმუნებულის დამხმარე მართლაც ასრულებდა გარკვეულ იურიდიულ მოქმედებებს. არც მოსარჩელეს მიუთითებია და არც სასამართლოებს არ დაუდგენიათ ფაქტობრივი გარემოება იმის თაობაზე, რომ დავალების ხელშეკრულება მინდობილი მოქმედების გადანდობას კრძალავს, შესაბამისად, უნდა შეფასდეს, ხომ არ ელინდება სსკ-ის 711-ე მუხლის პირველი ნაწილით განსაზღვრული დავალების შესრულების გადანდობა, რამდენადაც ამ შემთხვევაში, ამავე ნორმის მე-2 ნაწილიდან გამომდინარე, რწმუნებულის პასუხისმგებლობის საკითხიც განსხვავებულია (**თუ ნებადართულია დავალების გადანდობა მესამე პირისათვის, მაშინ რწმუნებული პასუხს აგებს მხოლოდ იმ ბრალისათვის, რომელიც მას მიუძღვის გადანდობისას და ამ პირის შერჩევაში**).

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ დავალიანების დამადასტურებელი დოკუმენტები არასრულყოფილადაა გამოკვლეული, ასევე – ხელახალ შესწავლას მოითხოვს (**მოპასუხის მიერ ხელშეკრულების შეწყვეტის ფაქტი, კომპანიისა და ინდმენარმის სამართლებრივი კავშირი, დავალიანების წარმოშობის პერიოდი, დავალიანების ანაზღაურებაზე პასუხისმგებელი პირი და სხვა**), რაც, საკასაციო პალატის მოსაზრებით, წინამდებარე დავის სწორად გადაწყვეტისათვის უმთავრესი საკითხია.

6.5.4.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 31-ე (3) მუხლი, 429-ე, 709-ე და მომდევნო მუხლები, მენარმეთა შესახებ კანონის მე-9.7.-ე მუხლი.

განმარტება:

- ა. საზოგადოების დირექტორი არ წარმოადგენს მის თანამდებობაზე განსაწესებელ პირთან დამოკიდებულებაში მყოფ პირს, არამედ თავისუფალია და საკუთარ საქმიანობას, საზოგადოების წესდებისა და „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მოთხოვნათა გათვალისწინებით ახორციელებს კომერსანტის გულისხმიერებით, იმ მიზნით, რომ მის მიერ მიღებული მენეჯერული გადაწყვეტილებები ორიენტირებულია მენარმე სუბიექტის ინტერესების გაუმჯობესება-გამყარებისკენ;
- ბ. დავალების მომწესრიგებელი ნორმები და „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონი დირექტორთან დადებული სასამსახურო ხელშეკრულების წერილობით დადების დათქმას არ შეიცავს, შესაბამისად, იგი ფორმათავისუფალ გარიგებას წარმოადგენს და მის მიმართ არ შეიძლება, გამოყენებულ იქნეს სსკ-ის 59-ე მუხლის პირველი ნაწილის ის დებულება, რომელიც ადგენს, რომ ბათილია კანონით ან ხელშეკრულებით გათვალისწინებული აუცილებელი ფორმის დაუცველად დადებული გარიგება.

დაბრუნების საფუძველი: საქირთა მტკიცებულებათა დამატებით გამოკვლევა.

შრომითსამართლებრივ დავაში მოსარჩელემ (კლინიკის ყოფილმა დირექტორმა) მიუღებელი ხელფასი და ხელფასის დაყოვნებისთვის ზიანის ანაზღაურება მოითხოვა. ქვედა ინსტანციის სასამართლოებმა მოთხოვნა უარყვეს, ხოლო საკასაციო სასამართლომ ნაწილობრივ დააკმაყოფილა მოსარჩელის საკასაციო საჩივარი და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა იმავე სასამართლოში.⁹¹

საკასაციო სასამართლომ შეაფასა სანარმოს ყოფილი დირექტორის მოთხოვნის კანონიერება, რომელიც შეეხება დირექტორობის პერიოდში წარმომობილი სახელფასო დავალიანების ანაზღაურებას. მოსარჩელის (კასატორის) განმარტებით, სანარმოში მისი საქმიანობა იყო ანაზღაურებადი, კერძოდ, საზოგადოების პარტნიორებთან ზეპირად დადებული ხელშეკრულების საფუძველზე, მან, როგორც ხელმძღვანელობითი უფლებამოსილების მქონე პირმა, დაინიშნა ხელფასი, რომელიც იურიდიული პირის სამენარმეო და სხვა ეკონომიკური ინტერესების გათვალისწინებით, ანაზღაურდებოდა ეტაპობრივად. მოპასუხე სანარმოს ძირითადი შედაგება სარჩელის წინააღმდეგ არის ის, რომ ხელფასის დანიშვნა არ იყო შეთანხმებული პარტნიორებთან, შესაბამისად, არც დავალიანება აქვს მოპასუხეს ყოფილი დირექტორის მიმართ. ქვემდგომი სასამართლოების მხრიდან სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის უმთავრეს წინაპირობად მიჩნეულ იქნა მოსარჩელის (ყოფილი დირექტორის) მიერ შრომის ანაზღაურებისა და მისი ოდენობის თაობაზე პარტნიორთა ნების არსებობის ფაქტის დამადასტურებელი მტკიცებულებების წარდგენის შეუძლებლობა.

საკასაციო პალატამ არ გაიზიარა კასატორის მოსაზრება, რომ სასამართლომ სადავო სამართალურთიერთობა, ნაცვლად შრომითისა, არასწორად მიიჩნია დავალების ხელშეკრულებად და განმარტა, რომ სმკ-ის მე-2 მუხლის პირველი ნაწილი, რომელიც შრომითი ურთიერთობის დეფინიციას წარმოადგენს და ამ ურთიერთობისათვის დამახასიათებელ ძირითად ნიშნებს გამოკვეთს, ადგენს დაქვემდებარებულ შრომას, კერძოდ, სამუშაო სრულდება დამსაქმებლის მითითების შესაბამისად – ხელფასის ანაზღაურების სანაცვლოდ. სწორედ უმთავრესი ნიშანი, რაც განასხვავებს კომერციული იურიდიული პირის ხელმძღვანელობითი და წარმომადგენლობითი უფლებამოსილებით აღჭურვილი პირის მხრიდან მოვალეობათა შესრულებას, ეს არის „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლით რეგულირებული ავტონომიურობა, რაც იმას ნიშნავს, რომ საზოგადოების დირექტორი არ წარმოადგენს მის თანამდებობაზე განამწესებულ პირთან დამოკიდებულებაში მყოფ პირს, არამედ თავისუფალია და საკუთარ საქმიანობას, საზოგადოების წესდებისა და „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მოთხოვნათა გათვალისწინებით ახორციელებს კომერსანტის გულისხმიერებით, იმ მიზნით, რომ მის მიერ მიღებული მენეჯერული გადაწყვეტილებები ორიენტირებულია მენარმე სუბიექტის ინტერესების გაუმჯობესება-გამყარებისკენ.

საკასაციო პალატამ სამართლებრივი ურთიერთობის კვალიფიკაციის თვალსაზრისით, სრულად გაიზიარა გასაჩივრებული განჩინების დასაბუთება და მიიჩნია, რომ ქვემდგომმა სასამართლომ სწორად იხელმძღვანელა საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მიერ დამკვიდრებული ერთგვაროვანი პრაქტიკით, რომლითაც არაერთხელ განიმარტა, რომ „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-9 მუხლის მე-7 პუნქტი ადგენს ხელმძღვანელობაზე/წარმომადგენლობაზე უფლებამოსილ პირსა და საზოგადოებას შორის ურთიერთობის მონესრიგების სამართლებრივ საფუძველებს. უზენაესმა სასამართლომ არაერთხელ განიმარტა, რომ საკორპორაციო სამართალი ერთმანეთისაგან განასხვავებს სანარმოს დირექტორის დანიშვნასა და მის შრომით თანამდებობაზე განწესებას. **პირის დანიშვნის ცნება მოიაზრებს დირექტორის დანიშვნას მის ორგანულ თანამდებობაზე, რაც ამ აქტის კორპორაციულსამართლებრივ და ცალმხრივ ხასიათზე მიუთითებს. იგი დი-**

⁹¹ სუს განჩინება, 3 ნოემბერი, 2017, №ას-650-606-2017.

რექტორის დანიშვნის ფაქტის მარეგისტრირებელი ორგანოს მეშვეობით გასაჯაროებისა და, შესაბამისად, დანიშვნაზე უფლებამოსილი პირის ნების შესრულების საფუძველია. სწორედ რეგისტრაციის მომენტიდან ხდება დირექტორი უფლებამოსილი, განახორციელოს მინიჭებული უფლებამოსილებანი, რაც შეეხება შრომით თანამდებობაზე განწესების აქტს, იგი წარმოადგენს იურიდიულ პირსა და დირექტორს შორის დადებულ ხელშეკრულებას, რომლითაც მხარეებს შორის ვალდებულებითა-მართლებრივი ურთიერთობა წარმოიშობა.

საკასაციო სასამართლომ სასამართლო პრაქტიკაზე დაყრდნობით აღნიშნა, რომ შესაფასებელი სამართალურთიერთობა ყველაზე ახლოს დავალების ხელშეკრულებასთან დგას, რამდენადაც, სსკ-ის 709-ე მუხლის თანახმად, დავალება იმ ხელშეკრულებათა რიცხვს მიეკუთვნება, რომელიც დაკავშირებულია სამუშაოს შესრულებასთან, მისი საგანია რწმუნებული პირის მიერ ერთი ან რამდენიმე იმგვარი მოქმედების შესრულება, რომელიც იწვევს ამა თუ იმ შედეგს და, როგორც წესი, ეფუძნება ურთიერთდობას. რწმუნებულის ვალდებულებას წარმოადგენს დავალებული მოქმედების მმართველის გულისხმიერებით შესრულება და მიღწეული შედეგის ადრესატი ხდება წარმოდგენილი პირი. საგულისხმოა, რომ დავალების ხელშეკრულების ვადასთან მიმართებით სამოქალაქო კოდექსი რაიმე მონესრიგებას არ ითვალისწინებს, არამედ მისი განსაზღვრა მხარეთა შეთანხმებაზეა დამოკიდებული, ამასთანავე, 710-ე მუხლის ძალით, დავალება შეიძლება იყოს სასყიდლიანი. საბოლოოდ შეიძლება ითქვას, რომ განსახილველი დავის სამართლებრივი მონესრიგებისათვის სააპელაციო პალატამ სწორად იხელმძღვანელა დავალების წესებით.

საკასაციო პალატის აზრით, შემონმებას ექვემდებარება სასარჩელო მოთხოვნის საფუძვლიანობა, კერძოდ, არსებობდა თუ არა მხარეთა შორის სასყიდლიანი დავალება, რომლის ფარგლებშიც მოპასუხეს ეკისრება მოსარჩელის სასარგებლოდ გასამრჯელოს გადახდა.

პალატამ არ გაიზიარა მონინააღმდეგე მხარის შედავება ხელშეკრულების ფორმასთან დაკავშირებით და განმარტა, რომ არც დავალების მომნესრიგებელი ნორმები და არც „მწარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონი დირექტორთან დადებული სასამსახურო ხელშეკრულების წერილობით დადების დათქმას არ შეიცავს, შესაბამისად, იგი ფორმათავისუფალ გარიგებას წარმოადგენს და მის მიმართ არ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს სსკ-ის 59-ე მუხლის პირველი ნაწილის ის დებულება, რომელიც ადგენს, რომ ბათილია კანონით ან ხელშეკრულებით გათვალისწინებული აუცილებელი ფორმის დაუცველად დადებული გარიგება.

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ დავალების სასყიდლიან ხელშეკრულებაზე ზეპირი ფორმით შეთანხმების მტკიცების ტვირთი, სსსკ-ის 102-ე მუხლის შესაბამისად, ეკისრება მოსარჩელეს.

საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ მოსარჩელის მიერ წარდგენილი მტკიცებულებები უნდა შეფასდეს ერთობლივად და უნდა დადგინდეს, მათი ანალიზი ხომ არ ქმნის პრეზუმფციას, რომ დავალების ხელშეკრულება მართლაც სასყიდლიანი იყო. დადებით შემთხვევაში, პრეზუმირებული ფაქტის ბუნებიდან გამომდინარე, მისი გაქარწყლების ვალდებულება დაეკისრება მოპასუხეს. რაც შეეხება დავალიანების არსებობის მტკიცებას, საკასაციო სასამართლოს მოსაზრებით, იგი მხოლოდ იმ შემთხვევაში ვახდება მსჯელობის საგანი, თუკი საქმეში არსებული მტკიცებულებების ანალიზით დადგინდება მხარეთა შეთანხმების არსებობა გასამრჯელოზე. ასეთ შემთხვევაში, სსკ-ის 429-ე მუხლის თანახმად, მტკიცების ტვირთი სრულად მოპასუხეს უნდა დაეკისროს.

საკასაციო პალატამ უსაფუძვლოდ მიიჩნია დავალიანების დაყოვნების გამო პირგასამტეხლოს დაკისრების მოთხოვნა, რამდენადაც ამ საკითხს აწესრიგებს სშკ-ის 31-ე (3) მუხლი,

რომელიც ამ ურთიერთობის მიმართ არ ვრცელდება, ხოლო ზეპირი ხელშეკრულებით პირ-გასამტეხლოზე შეთანხმება ნამდვილი არ არის სსკ-ის 418-ე მუხლის მე-2 ნაწილის იმპერატიული დათქმიდან გამომდინარე. მიუხედავად ამისა, ვინაიდან სასამართლო ხელშეკრულების პირობები არ არის დადგენილი, პალატამ ამ მოთხოვნის ნაწილში ვერ მიიღო გადაწყვეტილება.

6.6. მიზარება

6.6.1.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 681-ე, 682-ე-684-ე, 744-ე 763-ე, სსსკ-ის 85-ე მუხლები.

განმარტება:

- ა. გადაზიდვის ხელშეკრულებით გათვალისწინებული დოკუმენტები წარმოადგენს ხელშეკრულებით მხარის უფლებამოსილებას აქტებს, რამდენადაც სწორედ დოკუმენტის ხელმოქონე პირი განიხილება ტვირთის მართლზომიერ მფლობელად;
- ბ. გადაზიდვის ხელშეკრულების დასრულებისას, თუ ტვირთის მიღების დაყოვნება გამოწვეულია ტვირთმომღების ბრალით ან სხვა, კანონით გათვალისწინებული ობიექტური საფუძვლით, გადაზიდვის დასრულების მიზნით გადამზიდავს, ბუნებრივია, შეუძლია, ტვირთმომღების სასარგებლოდ და მისივე ხარჯით გააფორმოს მათ შორის მიზარების ხელშეკრულება.

დაბრუნების საფუძველი: განჩინება იმდენად დაუსაბუთებელია, რომ მისი სამართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმება შეუძლებელია.

მიზარების სახელშეკრულებოსამართლებრივ დავაში საკასაციო სასამართლოს შეფასების საგანია, მიზარების ხელშეკრულებიდან გამომდინარე სასყიდლის ანაზღაურებაზე ვალდებულ პირს წარმოადგენს თუ არა მოპასუხე. მიზარების საზღაურის გადახდის შესახებ მოსარჩელის (მენარმე-შემნახველის) მოთხოვნას მოპასუხემ საპროცესო ხასიათის შედავა დაუპირისპირა და განმარტა, რომ იგი არ იყო შემნახველის მოთხოვნაზე პასუხისმგებელი პირი. ამ თვალსაზრისით, მან მიუთითა გადამზიდავის მიერ ხელშეკრულების პირობების დარღვევის ფაქტზე (კონოსამენტის გადაუცემლობა) და აღნიშნა, რომ მას ბრალი არ მიუძღვოდა ხანგრძლივი დროის განმავლობაში ნივთის შემნახველის საწყობში განთავსებაში. სასამართლომ დადგინდა, რომ გადამზიდავმა შეიძინა შეთანხმებული ავტომობილი და ჩამოიყვანა საქართველოში. ტვირთის მიმღებად თავად იყო მითითებული; მოპასუხემ ავტომობილის მისაღებად, წერილობით მოითხოვა კონტინერის კონოსამენტის ასლი, თუმცა იმ მოტივით, რომ ავტომობილი რეგისტრირებული იყო გადამზიდავის სახელზე, მას ამ მოთხოვნაზე უარი ეთქვა. ამის შემდეგ მოპასუხემ აღძრა სარჩელი გადამზიდავის წინააღმდეგ და მოითხოვა ავტომობილის გამოთხოვა მოპასუხის უკანონო მფლობელობიდან; საქალაქო სასამართლოს დაუსწრებელი გადაწყვეტილებით სარჩელი დაკმაყოფილდა და ავტომობილი მოპასუხეს გადაეცა.

ქვემდგომი სასამართლოების მიერ, რომელთაც სარჩელი უარყვეს, დადგენილია, რომ მოსარჩელესა (მენარმე) და მოპასუხეს შორის მიზარების ხელშეკრულება არ დადებულა, არამედ გააფორმა გადამზიდავმა, რომელიც ტვირთის საზღვაო გადაზიდვის კონოსამენტში თავად იყო ტვირთმომღებად რეგისტრირებული, შესაბამისად, მოპასუხე არ წარმოადგენდა შემნახველთან სახელშეკრულებო ურთიერთობაში მყოფ პირს და მის მიმართ სარჩელი იყო უსაფუძვლო. შემნახველი არ ეთანხმება ქვემდგომი სასამართლოების დასკვნებს და

მიიჩნევს, რომ მოპასუხე, რომელიც მიბარებული ტვირთის მესაკუთრეა, სწორედ ანაზღაურებაზე ვალდებულ პირს წარმოადგენს.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ, სსკ-ის 681-ე მუხლის თანახმად, ტვირთის გადაცემისათვის გათვალისწინებულ ადგილზე ტვირთის მიტანისთანავე მიმღები უფლებამოსილია, გადამზიდავს მოსთხოვოს ტვირთის მიღების დადასტურებით ზედნადების მეორე პირის გადაცემა და ამით ტვირთი ჩაითვლება გადაცემულად. დოკუმენტის ხელთ მქონე პირი განიხილება ტვირთის მართლზომიერ მფლობელად. ამასთანავე, სსკ-ის 682-ე-684-ე მუხლების სისტემური ანალიზით პალატამ დაასკვნა, რომ გადაზიდვის ხელშეკრულების დასრულებისას, თუ ტვირთის მიღების დაყოვნება გამონვეულია ტვირთმიმღების ბრალით ან სხვა, კანონით გათვალისწინებული ობიექტური საფუძვლით, გადაზიდვის დასრულების მიზნით გადამზიდავს, ბუნებრივია, შეუძლია, ტვირთმიმღების სასარგებლოდ და მიიციე ხარჯით გააფორმოს მათ შორის მიბარების ხელშეკრულება.

საქართველოს საზღვაო კოდექსსა და საზღვაო ტვირთზიდვის შესახებ გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის 1978 წლის კონვენციაზე დაყრდნობით სასამართლომ მიუთითა, რომ, ვინაიდან გადამზიდავს ტვირთმიმღებისათვის არ გადაუცია ტვირთის განმკარგავი დოკუმენტი, ქვემდგომმა სასამართლომ უნდა დაადგინოს მიბარების ხელშეკრულებაზე პასუხისმგებელი სათანადო მოპასუხის ვინაობა და, სსკ-ის 85-ე მუხლის შესაბამისად, იმსჯელოს პროცესში მის ჩაბმაზე, არასათანადო მოპასუხის მიმართ დადგენილ ფაქტებთან დაკავშირებით კი, პალატა მოკლებულია შესაძლებლობას, ისარგებლოს ამავე კოდექსის 407-ე მუხლის მე-2 ნაწილის დებულებით და მიიღოს გადაწყვეტილება, რის გამოც საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა იმავე სასამართლოში.⁹²

6.6.2.

ბამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 763-764-ე მუხლები.

ბანმარტბა: სსკ-ის 764-ე მუხლის პირველი ნაწილის მეორე წინადადებით გათვალისწინებული გამონაკლისით, თუ შემნახველი ინახავს სამენარმეო საქმიანობის ფარგლებში, მაშინ საზღაური დუმილითაც შეთანხმებულად ჩაითვლება, რაც იმას ნიშნავს, რომ კანონმდებელი ამ დროს უშვებს სასყიდლიანი მიბარების პრეზუმფციას, რომლის თანახმად, თუ შემნახველის მიერ ნივთის შენახვა მის კომერციულ საქმიანობას წარმოადგენს, მაშინ მიბარება ანაზღაურებადია და არ არის აუცილებელი მხარეთა შორის დამატებითი შეთანხმების არსებობა.

დაბრუნების საშუალება: გადაწყვეტილება იურიდიულად არ არის დასაბუთებული, სააპელაციო სასამართლომ არასწორად განმარტა კანონი.

მოსარჩელე კომპანიამ მოპასუხე ავტომანქანის მფლობელებს მოსთხოვა მისი კონტროლის ქვეშ არსებულ ტერიტორიაზე ავტომანქანების დგომის საფასური. მოსარჩელის განმარტებით, იგი წარმოადგენს საბაჟო კონტროლის ზონაში მომსახურე ორგანიზაციას, ავტომანქანების მფლობელებს განუბაჟებელი მანქანები შემოჰყავთ და იხდიან მანქანების ტერიტორიაზე დგომის საფასურს. თითოეული ავტომანქანის მფლობელისათვის ცნობილია საბაჟო კონტროლის ზონაში დადგენილი წესების შესახებ, რომელიც განთავსებულია თვალსაჩინო ადგილას და საზოგადოების ვებგვერდზე.

ქვედა ინსტანციის სასამართლოებმა სარჩელი უარყვეს. საკასაციო სასამართლომ მოსარ-

⁹² სუს განჩინება, 10 მაისი, 2017, №ას-1085-1042-2016.

ჩელის საკასაციო საჩივრის დაკმაყოფილებით გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს გადანიშნულება და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა იმავე სასამართლოში.⁹³

საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, იმ უდავო გარემოების გათვალისწინებით, რომ მოპასუხეებმა თავიანთი ავტომანქანები სხვადასხვა დროს განათავსეს მოსარჩელე კომპანიის საბაჟო ტერმინალზე, მხარეთა შორის წარმოშობილია მიბარების ხელშეკრულებიდან გამომდინარე სამართლებრივი ურთიერთობა. სსკ-ის 764-ე მუხლის პირველი ნაწილის მეორე წინადადებით გათვალისწინებული გამოჩინებისით, თუ შემნახველი მოქმედებს სამენარმეო საქმიანობის ფარგლებში, მაშინ საზღაური დუმილითაც შეთანხმებულად მიიჩნევა, რაც იმას ნიშნავს, რომ კანონმდებელი უშვებს სასყიდლიანი მიბარების პრეზუმფციას, რომლის თანახმად, თუ შემნახველის მიერ ნივთის შენახვა მის კომერციულ საქმიანობას წარმოადგენს, მაშინ მიბარება ანაზღაურებადია და არ არის აუცილებელი ამის თაობაზე მხარეთა შორის დამატებითი შეთანხმების არსებობა.

საკასაციო პალატამ აღნიშნა, ვინაიდან უდავოა, რომ მოსარჩელე კომპანია (შემნახველი) მოქმედებს სამენარმეო საქმიანობის ფარგლებში, წარმოიშობა პრეზუმფცია, რომ საზღაური დუმილითაც შეთანხმებულად მიიჩნევა.

პალატის დასკვნით, განსახილველ შემთხვევაში, მოპასუხეებმა (მიმბარებლებმა) თავიანთი ავტომანქანების მოსარჩელე კომპანიის საბაჟო ტერმინალზე განთავსებით ანუ კონკლუდენტური მოქმედებებით დადეს ზეპირი სასყიდლიანი მიბარების ხელშეკრულებები.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ მტკიცების ტვირთის სამართლიანი და ობიექტური განაწილების სტანდარტის მიხედვით, სწორედ კასატორს ეკისრება კონკრეტული ტარიფების თვალსაჩინო ადგილას განთავსებისა და მოპასუხეებისათვის ხელმისაწვდომობის მტკიცების მოვალეობა, რაც მან ვერ განახორციელა. მოსარჩელის მხოლოდ ზეპირი მითითება, რომ კონკრეტული სადგომისთვის გათვალისწინებული იყო შესაბამისი ტარიფი, არ არის საკმარისი მხარეთა შორის შეთანხმების ფაქტის დასადასტურებლად.

საკასაციო სასამართლომ სააპელაციო პალატის მსჯელობა, რომ კონკრეტულ ტარიფზე შეთანხმების არარსებობა წარმოადგენს სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის საკმარის საფუძველს, დაუსაბუთებლად მიიჩნია და მიუთითა სსკ-ის 764-ე მუხლის მე-2 ნაწილზე, რომლის თანახმად, თუ საზღაურის ოდენობა არ არის განსაზღვრული, მაშინ ტარიფების არსებობისას შეთანხმებულად მიიჩნევა სატარიფო განაკვეთი, ხოლო ტარიფების არარსებობისას – ჩვეულებრივი საზღაური. საკასაციო სასამართლომ დაასკვნა, ვინაიდან არ დასტურდება მხარეთა შორის კონკრეტულ სატარიფო განაკვეთებზე შეთანხმების ფაქტი, განიხილება ისეთ შემთხვევად, როდესაც ტარიფები არ არის განსაზღვრული და წარმოიშობა ჩვეულებრივი საზღაურის დადგენის ვალდებულება, რაც მოცემულ შემთხვევაში სააპელაციო პალატამ არ გაითვალისწინა. შესაბამისად, უსაფუძვლოდ არ დააკმაყოფილა სარჩელი. აღნიშნული არგუმენტი გახდა კიდევ სსსკ-ის 412-ე მუხლის საფუძველზე საქმის ხელახლა განსახილველად დაბრუნების საფუძველი.

⁹³ სუს განჩინება, 23 ოქტომბერი, 2017, № ას-965-930-2016.

6.7. დაზღვევა

6.7.1.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 832-ე, 843.2. მუხლები.

განმარტებები:

- ა. სუბროგაციის დროს ვალდებულებითსამართლებრივ ურთიერთობაში იცვლება კრედიტორი და, შესაბამისად, უფლება დამზღვევიდან მზღვეველზე გადადის. რეგრესის დროს კი, კონკრეტული ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობა დასრულებულია და წარმოიშობა ახალი ვალდებულება;
- ბ. სსკ-ის 843-ე მუხლი რეგრესული მოთხოვნის გამოყენებას ეხება;
- გ. სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაზღვევისას, მზღვეველს რეგრესის უფლება ენიჭება ისეთ შემთხვევაში, თუ დამზღვევმა ზიანი განზრახ გამოიწვია.

გადაწყვეტილების შედეგი: სარჩელი რეგრესული ანაზღაურების მოთხოვნის შესახებ უარყოფილია დამზღვევის ბრალის არაარსებობის გამო.

ერთ-ერთ საქმეში⁹⁴ მზღვეველსა და დამზღვევს შორის გაფორმდა ფინანსური რისკების დაზღვევის გენერალური ხელშეკრულება, რომლის საფუძველზე მოსარჩელემ (მზღვეველმა) საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს საბაჟო დეპარტამენტის (მესამე პირის) წინაშე დააზღვია მოპასუხის (დამზღვევის-გადაამზღველის) მიერ ტვირთის ტრანზიტული გადაზიდვისას წარმოქმნილი რისკი. ხელშეკრულების საფუძველზე მოსარჩელემ გასცა პოლისი. საქართველოს ტერიტორიაზე ტრანზიტულად შემოვიდა ტვირთი, რომლის ტვირთის მიმღები საწარმოს ტერიტორიაზე შემონმებისას, აღმოჩნდა, რომ მოპასუხის (გადაამზღვევის) მიერ დეკლარირებული ნავთობპროდუქტის (მ-100 მარკის მაზუთი) ნაცვლად, ვაგონცისტერნებში მოთავსებული იყო ზღვის წყალი. მესამე პირის დადგენილების საფუძველზე მზღვეველს საინკასო წესით ანგარიშიდან ჩამოეჭრა გარკვეული თანხა.

მოსარჩელე-მზღვეველმა მოითხოვა დამზღვევი-გადაამზღველისთვის მესამე პირისათვის გადახდილი თანხის, მიყენებული ზიანისა და მიუღებელი შემოსავლის დაკისრება. საქალაქო და სააპელაციო სასამართლოების გადაწყვეტილებებით სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა მესამე პირისათვის გადახდილი თანხის დაკისრების ნაწილში, ხოლო მიყენებული ზიანისა და მიუღებელი შემოსავლის ანაზღაურების ნაწილში სარჩელს უარი ეთქვა. **უზენაესმა სასამართლომ გადაწყვეტილებით სარჩელი უარყო.**

სასამართლომ დადგენილად მიიჩნია, რომ მხარეთა შორის გაფორმებული ხელშეკრულება სავალდებულო დაზღვევის ხელშეკრულებაა და, ამასთან, დაზღვეულია დამზღვევის ფინანსური პასუხისმგებლობა მესამე პირის წინაშე (სსკ-ის 839-ე მუხლის თანახმად, სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაზღვევის ხელშეკრულებით მზღვეველი მოვალეა, გაათავისუფლოს დამზღვევი იმ ვალდებულებისაგან, რომელიც მას ეკისრება მესამე პირის წინაშე დაზღვევის პერიოდში წარმომოხილი პასუხისმგებლობის გამო). საქმის ფაბულის მიხედვით დადგენილი ფაქტია, რომ მოსარჩელემ (მზღვეველმა) მოპასუხის ფინანსური პასუხისმგებლობა დააზღვია მესამე პირის წინაშე და თანხა, სსკ-ის 839-840 მუხლების შესაბამისად, ჩამოეჭრა ანგარიშიდან.

საკასაციო სასამართლომ მოთხოვნა სსკ-ის 843.2 მუხლს დააფუძნა და განმარტა, რომ ამ ნორმის მიზანია მესამე პირის დაცვა სავალდებულო დაზღვევისას, როდესაც კა-

⁹⁴ სუს გადაწყვეტილება, 25 თებერვალი, 2016, №ას-278-260-2014.

ნონმდებელი ამ უკანასკნელის ინტერესს უპირატესობას ანიჭებს, მზღვეველს კი, რეგრესული მოთხოვნის გამოყენების შესაძლებლობას აძლევს. პალატამ არ გაიზიარა ქვედა ინსტანციის სასამართლოების მსჯელობა, რომ მოპასუხის მიმართ თანხის დაკისრების თაობაზე მოსარჩელის მოთხოვნა სსკ-ის 832-ე მუხლით რეგულირებული სუბროგაციიდან გამომდინარეობს და განმარტა, ვინაიდან აშკარაა სავალდებულო დაზღვევა, მოთხოვნა სავალდებულო დაზღვევისათვის დადგენილი სპეციალური დანაწესიდან გამომდინარეა (სსკ-ის 843.2 მუხლი). მითითებული ნორმა სწორედ რეგრესული მოთხოვნის გამოყენებას ეხება. რეგრესი უნდა გაიმიჯნოს სუბროგაციისგან, როდესაც ვალდებულებითსამართლებრივ ურთიერთობაში იცვლება კრედიტორი და, შესაბამისად, უფლება დამზღვევიდან მზღვეველზე გადადის. რეგრესის დროს კი, კონკრეტული ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობა დასრულებულია და წარმოიშობა ახალი ვალდებულება.

საკასაციო სასამართლოს აზრით, სამოქალაქო პასუხისმგებლობის დაზღვევისას, მზღვეველს რეგრესის უფლება ენიჭება ისეთ შემთხვევაში, თუ დამზღვევემა ზიანი განზრახ გამოიწვია. წინააღმდეგ შემთხვევაში, სადაზღვევო დაფარვით გათვალისწინებულ ფარგლებში ზიანის მიყენებისას მზღვეველის მიერ ასეთი მოთხოვნის გამოყენება შეეწინააღმდეგებოდა თავად პასუხისმგებლობის დაზღვევის მიზანს.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სამოქალაქო პასუხისმგებლობის სავალდებულო დაზღვევისას, მზღვეველის მიერ რეგრესული მოთხოვნის გამოყენების წინაპირობებია: 1-ლი – მის მიერ მესამე პირის მოთხოვნის დაკმაყოფილება და მე-2 – დამზღვევის მიერ ზიანის განზრახ გამოწვევა. შესაბამისად, სასამართლომ პირველი წინაპირობა უდავოდ შესრულებულად მიიჩნია, რადგან მოსარჩელემ მესამე პირს თანხა აუნაზღაურა. რაც შეეხება მეორე წინაპირობას, პალატამ მიუთითა, რომ მხარეებმა ხელშეკრულებით მზღვეველის რეგრესული უფლება ბრალს დაუკავშირეს, რის გამოც მოპასუხეს ბრალის გარეშე პასუხისმგებლობა ვერ დაეკისრება.

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ მოპასუხემ, სსკ-ის 102-ე მუხლის შესაბამისად, დაამტკიცა გამგზავნის მიერ ტვირთის დატვირთა, დალუქვა და მისი დაკარგვა, კერძოდ, საქართველოს ტერიტორიაზე წყლის შემოტანა, დეკლარირებული ტვირთის ნაცვლად, დაზღვეულის ბრალი არ არის. ამასთან, მოსარჩელე არ უთითებს და არც საქმის მასალებით არ დგინდება, რომ გადამზიდავს ტვირთის შემცველობის შემოწმება ევალებოდა (სსკ-ის 676.3 მუხლი). ამდენად, რეგრესული ანაზღაურების მოთხოვნის უარყოფას სწორედ დამზღვევის ბრალის არარსებობა დაედო საფუძვლად.

6.7.2.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 814.1., 814.3., 832-ე მუხლები.

ბანმარტაბები: ვალდებულებაში კრედიტორის ან მოვალის შეცვლის შემთხვევაში, დაინტერესებულ პირს შეუძლია, მოითხოვოს ხანდაზმულობის ვადის გამოყენება ვალდებულებაში პირთა შეცვლის მიუხედავად. ამასთან, პირთა შეცვლა ვალდებულებაში არ იწვევს ხანდაზმულობის ვადისა და მისი გამოთვლის წესის შეცვლას.

გადანყვეტილების შედეგი: დამზღვევის სარჩელი უარყოფილ იქნა, იმ საფუძვლით, რომ დამზღვევის მიერ სადაზღვევო შემთხვევის შეტყობინების მოვალეობის შეუსრულებლობით არსებითად დაირღვა მზღვევის ინტერესი.

მენარმე სუბიექტებს შორის საკრედიტო ვალდებულებათა დაზღვევის შესახებ გენერალური ხელშეკრულებიდან გამომდინარე დავაში საკასაციო სასამართლომ უარყო სააპელაციო სასამართლოს მიერ ნაწილობრივ დაკმაყოფილებული დამზღვევის სარჩელი იმ სა-

ფუძვლით, რომ დამზღვევის მიერ სადაზღვევო შემთხვევის შეტყობინების მოვალეობის შეუსრულებლობით არსებითად დაირღვა მზღვევის ინტერესი.⁹⁵

სასამართლომ აღნიშნა, ვინაიდან საქმის მასალებით არ დასტურდება სადაზღვევო შემთხვევის (ავტომანქანათა დაკარგვის) შესახებ შეტყობინებისა და დამზღვევის მიერ სადაზღვევო თანხის სრულად ანაზღაურების მოთხოვნის ფაქტობრივი გარემოება, სააპელაციო სასამართლოს უნდა გამოეყენებინა სსკ-ის 814-ე მუხლი (814.1. მუხლი: სადაზღვევო შემთხვევის დადგომის გაგებისთანავე დამზღვევი მოვალეა, აცნობოს ამის შესახებ მზღვეველს). აღნიშნული მუხლი ავალდებულებს დამზღვევეს, სადაზღვევო შემთხვევის გაგებისთანავე შეატყობინოს ამის შესახებ მზღვეველს, თუმცა დამზღვევის მხრიდან შეტყობინების მოვალეობის შეუსრულებლობა ზიანის ანაზღაურების მოვალეობისაგან მაინც არ ათავისუფლებს მზღვეველს (თუნდაც ეს პირობა მხარეთა შორის ხელშეკრულებით შეთანხმებული იყოს), გარდა იმ შემთხვევისა, როცა შეუტყობინებლობით მზღვეველის ინტერესები არსებითად ირღვევა (814.3 მუხლი: მზღვეველს არ შეუძლია, დაეყრდნოს შეთანხმებას, რომლითაც იგი თავისუფლდება თავისი მოვალეობისაგან, თუ დამზღვევი არ შეასრულებს შეტყობინების მოვალეობას, მაგრამ ამით მზღვეველის ინტერესები არსებითად არ დაირღვევა).

საკასაციო სასამართლოს შეფასებით, განსახილველ შემთხვევაში დამზღვევის მიერ მზღვეველისთვის სადაზღვევო შემთხვევის (ავტომანქანების გაუჩინარების) შეუტყობინებლობით არსებითად დაირღვა მზღვეველის ინტერესი. მზღვეველს დამზღვევის მიერ ავტომანქანათა დაკარგვის თაობაზე შეტყობინების დროულად განხორციელების შემთხვევაში, შეეძლო ტრანშების რიგითობის დაუცველად ვადამდე აენაზღაურებინა სესხის ძირითადი თანხის ზიანი და დამზღვევისაგან მიეღო მოთხოვნის უფლება. ამასთან, იმ შემთხვევაში, თუ დამზღვევი ვერ უზრუნველყოფდა მსესხებლისაგან დავალიანების ამოღებას, დამზღვევი ვალდებული იყო, მზღვეველისთვის გადაეცა მოთხოვნის უფლება მსესხებლის მიმართ. საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ დამზღვევის მიერ მზღვეველისთვის მოთხოვნის დათმობა იურიდიულ დოქტრინაში ცნობილია სუბროგაციის სახელით (სსკ-ის 832.1. პუნქტის თანახმად, თუ დამზღვევეს შეუძლია, ზიანის ანაზღაურების თაობაზე მოთხოვნა წაუყენოს მესამე პირს, მაშინ ეს მოთხოვნა გადადის მზღვეველზე, თუკი ის უნაზღაურებს დამზღვევეს ზიანს). მოთხოვნის დათმობის სამართლებრივი შედეგია ის, რომ მოთხოვნა გადადის ახალ კრედიტორზე, რითაც ეს უკანასკნელი ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობაში იკავებს თავდაპირველი კრედიტორის ადგილს. მოთხოვნის დათმობით არსებული ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობის არც შინაარსი და არც მოთხოვნა არ იცვლება, რომელიც შესაბამისი ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობის შინაარსიდან გამომდინარეობს. მოთხოვნა ისევე გადადის ახალ კრედიტორზე, როგორც იყო თავდაპირველი კრედიტორის ხელში. ახალ კრედიტორს შეუძლია, თავდაპირველი კრედიტორის კუთვნილი მოთხოვნა წაუყენოს მოვალეს, ხოლო მოვალე უფლებამოსილია, ახალ კრედიტორს წაუყენოს ყველა ის შესაგებელი, რაც მას ჰქონდა თავდაპირველი კრედიტორის მიმართ. აღნიშნული ეხება კრედიტორის მოთხოვნის ხანდაზმულობის თაობაზე მოვალის შესაგებელსაც, კერძოდ, ვალდებულებაში კრედიტორის ან მოვალის შეცვლის შემთხვევაში, დაინტერესებულ პირს შეუძლია, მოითხოვოს ხანდაზმულობის ვადის გამოყენება ვალდებულებაში პირთა შეცვლის მიუხედავად. ამასთან, პირთა შეცვლა ვალდებულებაში არ იწვევს ხანდაზმულობის ვადისა და მისი გამოთვლის წესის შეცვლას. ვალდებულებაში კრედიტორის შეცვლის შემთხვევაში, ახალი კრედიტორის მიმართ მოქმედებს ხანდაზმულობის ის ვადა და მისი გამოთვლის ის წესი, რაც თავდაპირველი (ჩანაცვლებული) კრედიტორის მიმართ მოქმედებდა, ამიტომ, თუ ამ უკანასკნელის მოთხოვნა ხანდაზმულია, მაშინ ხანდაზმული იქნება ახალი კრედიტორის მოთხოვნაც. განსახილველ შემთხვევაშიც, თუ აღმოჩნდება, რომ ზიანის მიმყენებლის მიმართ ზიანის ანაზღაურების თაობაზე დამზღვევის მოთხოვნა ხანდაზმულია, მაშინ ხანდაზმული იქნება მზღვეველის მოთ-

⁹⁵ სუს გადაწყვეტილება, 19 ივლისი, 2018, №ას-409-382-2017.

ხოვნაც, ვინაიდან ეს მოთხოვნა მასზე გადავიდა ისევე, როგორც იყო დამზღვევის ხელში **(იხ. სუსგ №ას-581-549-2011, 2012 წლის 5 სექტემბერი)**.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ, მოცემულ შემთხვევაში, მოსარჩელის მოთხოვნის ხანდაზმულობის საკითხი უნდა გადაწყდეს დამზღვევსა და მზღვეველს შორის ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობის მომწესრიგებელი ნორმებით, ვინაიდან სუბროგაციის დროს ახალი ვალდებულება კი არ წარმოიშობა, არამედ დამზღვევსა და ზიანის მიმყენებელს შორის არსებული ძირითადი ვალდებულება აგრძელებს არსებობას, რომელშიც დამზღვევს (კრედიტორს) ჩაენაცვლება მზღვეველი **(იხ. სუსგ №ას-581-549-2011, 2012 წლის 5 სექტემბერი)**.

საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ დამზღვევმა მსესხებელთან დადებული სასესხო ხელშეკრულებებიდან გამომდინარე მოთხოვნების ხანდაზმულობის ვადის გასვლის შემდეგ შეატყობინა მზღვეველს სადაზღვევო შემთხვევის (ავტომანქანების დაკარგვის) თაობაზე, რის გამოც მზღვეველის უფლება, სუბროგაციის წესით მოთხოვნა მსესხებელს წაუყენოს, განუხორციელებელი დარჩა და, შესაბამისად, დამზღვევის მიერ მზღვეველისთვის სადაზღვევო შემთხვევის (ავტომანქანების დაკარგვის) თაობაზე შეუტყობინებლობით არსებითად შეილახა მზღვეველის ინტერესები.

შესაბამისად, საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ ვლინდება 814-ე მუხლის მე-3 ნაწილით გათვალისწინებული მზღვეველის ინტერესების არსებითი დარღვევა, რაც დამზღვევის მიერ სადაზღვევო შემთხვევის შეტყობინების მოვალეობის შეუსრულებლობის შემთხვევაში – ათავისუფლებს მას სადაზღვევო შემთხვევით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების მოვალეობისაგან.

6.8. სსსსი, საბანკო კრედიტი

6.8.1.

ბამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 876-ე, 453-ე, 1484-ე, 1328-ე, 1330-ე მუხლები.

ბანმარტაქები: მემკვიდრეს წარმოევა უფლება, რომ მოთხოვნა წარუდგინოს მზღვეველს (სადაზღვევო კომპანიას), რადგან სწორედ ამ უკანასკნელის ნაცვლად მოუწია დაზღვეულის მემკვიდრეს ბანკის წინაშე ვალდებულების შესრულება და ეს შესრულება მიიღო კრედიტორმა.

გადანყვეტილების შედეგი: სარჩელი არ დაკმაყოფილდა, მხარეთა შორის გაფორმებული ხელშეკრულების საფუძველზე, ბანკის წინაშე ნაკისრი ვალდებულების შესრულება დაზღვეულის მემკვიდრეებს ეკისრებათ.

ერთ-ერთი საქმის ფაბულის მიხედვით,⁶ საბანკო კრედიტის ხელშეკრულებიდან (სსკ-ის 876-ე მუხლი) წარმოშობილი დავის ფარგლებში დაზღვეული (მამკვიდრებელი, მოსარჩელის მეუღლე) სარგებლობდა სიცოცხლის დაზღვევის ღია ოფსეტური პოლისით, რომლის თანახმად დაზღვეული იყო დამზღვევის (ბანკის) ფინანსური ინტერესი დაზღვეულის მიმართ. ხელშეკრულებითვე განისაზღვრა, რომ ამგვარი სადაზღვევო პოლისით მოსარგებლე (ბენეფიციარი – ბანკი) იქნებოდა. მამკვიდრებლის მეუღლემ ბანკის წინააღმდეგ აღძრული სარჩელით მის მეუღლესა (დაზღვეულსა) და ბანკს (დამზღვევს) შორის გაფორმებული ხელშეკრულების შეწყვეტა და გადახდილი თანხის – 3 136 აშშ დოლარის დაბრუნება მოითხოვა.

⁶ სუს გადაწყვეტილება 30 აგვისტო, 2016, საქმე №ას-461-435-2014.

სააპელაციო სასამართლომ სარჩელი დააკმაყოფილა, საკასაციო პალატის მიერ გადაწყვეტილების გაუქმებისა და ახალი გადაწყვეტილების მიღების საფუძველი მხარეთა შორის გაფორმებული ხელშეკრულება გახდა. პალატამ აღნიშნა, რომ დამზღვევმა დაზღვეულის მემკვიდრისაგან მიიღო შესრულება, რომელიც რეალურად მზღვეველისაგან უნდა მიეღო. სადაზღვევო პოლისის მიხედვით: „მზღვეველის მიერ სადაზღვევო თანხის ანაზღაურებაზე მოტივირებული უარის თქმის შემთხვევაში, ბანკის წინაშე ნაკისრი ვალდებულებების შესრულება დაზღვეულის მემკვიდრეების ვალდებულებად რჩება. ამგვარ შემთხვევაში, დაზღვეულის მემკვიდრეებს არ აქვთ უფლება, მოსთხოვონ მზღვეველს სადაზღვევო ანაზღაურება. სადაზღვევო ანაზღაურებაზე განაცხადის გაკეთება და სადაზღვევო ანაზღაურების მოთხოვნა მხოლოდ მოსარგებლის უფლებამოსილებაა“.

სასამართლოს განმარტებით, საკითხი იმის თაობაზე, თუ რამდენად მოტივირებული და მართლზომიერი იყო მზღვეველის უარი სადაზღვევო თანხის ანაზღაურებაზე და დამზღვევი შეედავა თუ არა მზღვეველს უარის გამო, სამართლებრივად არ ცვლის მხარეთა შორის არსებულ ზემოხსენებულ შეთანხმებას, რომ ბანკის წინაშე ნაკისრი ვალდებულების შესრულება დაზღვეულის მემკვიდრეებს ეკისრებათ.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ ბანკი არ შესაძლებელია მზღვეველს სადაზღვევო ანაზღაურების გაუცემლობის გამო, ანუ რამდენად დასაბუთებული იყო მზღვეველის უარი. აღნიშნული კი მოსარჩელეს წარმოუშობს უფლებას, რომ მოთხოვნა წარუდგინოს მზღვეველს (სადაზღვევო კომპანიას), რადგან სწორედ ამ უკანასკნელის ნაცვლად მოუწია დაზღვეულის მემკვიდრეს ბანკის წინაშე ვალდებულების შესრულება და ეს შესრულება მიიღო კრედიტორმა.

6.8.2.

ბამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 302-ე მუხლის 3¹ ნაწილი, 328-ე მუხლი.

განმარტებები: ვინაიდან, ნოტარიუსის სააღსრულებო ფურცლის საფუძველზე, მესაკუთრის იპოთეკით დატვირთული უძრავი ნივთის კრედიტორისათვის გადაცემისა და რეალიზაციისას სავალდებულოა, მხარეთა შორის ხელშეკრულება რთული (სანოტარო) ფორმით იყოს დადებული, ამ ხელშეკრულების ცვლილებასთან დაკავშირებული მხარეთა ნებისმიერი შეთანხმება სანოტარო ფორმითაც უნდა გაფორმდეს.

გადაწყვეტილების შედეგი: მსესხებლის სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, შეიცვალა სააღსრულებო ფურცელში აღსასრულებელი შეუსრულებელი ძირითადი ვალდებულების მოცულობა, მათ შორის შემცირდა მოვალის მიერ გადასახდელი პირგასამტეხლოს ოდენობა.

სესხის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე, ნოტარიუსის მიერ გაცემულ სააღსრულებო ფურცელში აღსასრულებელი შეუსრულებელი ვალდებულების მოცულობის ცვლილების მოთხოვნით გამსესხებელსა (მეწარმე) და ფიზიკურ პირს (მსესხებელი) შორის წარმოშობილ დავაში⁹⁷ საკასაციო სასამართლომ მიერ გადაწყვეტილების მიღება და, შესაბამისად, დავის სამართლებრივი შედეგის შეცვლა განაპირობა მხარეთა შორის სანოტარო წესით გაფორმებული სესხისა და იპოთეკის ხელშეკრულების სააპელაციო სასამართლოსგან განსხვავებულმა განმარტებამ.

სააპელაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სანოტარო წესით გაფორმებული სესხის ხელშეკრულების ერთთვიანი ვადა, მხარეთა კონკლუდენტური მოქმედებით რამდენჯერმე გაი-

⁹⁷ სუს გადაწყვეტილება, 8 თებერვალი, 2017, № ას-712-682-2016.

ზარდა. საკასაციო სასამართლომ სსკ-ის 302-ე მუხლის 3¹ ნაწილისა („კრედიტორისა და მესაკუთრის წერილობითი ფორმით დადებულ გარიგებაში მხარეებს შეუძლიათ, გაითვალისწინონ, რომ იპოთეკით დატვირთული უძრავი ნივთის კრედიტორისთვის გადაცემა და რეალიზაცია შეიძლება ნოტარიუსის მიერ გაცემული სააღსრულებო ფურცლის საფუძველზე. ასეთ შემთხვევაში მხარეთა შორის დადებული გარიგება დადასტურებული უნდა იქნეს სანოტარო წესით“) და სსკ-ის 328-ე მუხლის („თუ კანონით ხელშეკრულების ნამდვილობისათვის დადგენილია განსაზღვრული ფორმა ან მხარეებმა ხელშეკრულებისათვის გაითვალისწინეს ასეთი ფორმა, მაშინ ხელშეკრულება ძალაში შედის მხოლოდ ამ ფორმის შესახებ მოთხოვნის შესრულების შემდეგ“) დანაწესების გათვალისწინებით მიიჩნია, რომ კანონით დადგენილი იმპერატიული დანაწესი არ ექვემდებარება მხარეთა შეთანხმების საფუძველზე განსხვავებულად განსაზღვრას (სსკ-ის 319-ე მუხლი). აღნიშნულ კანონისმიერ მონესრიგებას ვერც მხარის განმარტება ვერ დაედება საფუძველად, როგორც ეს სააპელაციო სასამართლომ მიუთითა.

საკასაციო სასამართლოს დასკვნით, სანოტარო წესით დადასტურებული გარიგებით განსაზღვრული ვადის ამონურვის შემდეგ მხარეთა შეთანხმების ძალაში შესასვლელად აუცილებელი იყო კანონით დადგენილი ფორმის დაცვა, ვინაიდან, აშკარაა კანონით დადგენილი სანოტარო წესით დადებული ხელშეკრულება. საკასაციო სასამართლოს შეფასებით, ხელშეკრულების მე-3 მუხლის არასწორ განმარტებას შედეგად მოჰყვა მხარეთა შორის შეთანხმებული და სანოტარო წესით დადასტურებული ხელშეკრულების მოქმედების ვადის არასწორად განსაზღვრა და, შესაბამისად, მსესხებლის მიერ ხელშეკრულების ერთთვიანი ვადის ამონურვის შემდეგ გადახდილი თანხის მიჩნევა არა ხელშეკრულების ძირითადი თანხის ნაწილად, არამედ – თითქოსდა ზეპირი შეთანხმებით, ექვსჯერ გაგრძელებული ხელშეკრულების საპროცენტო სარგებლად. საკასაციო სასამართლომ ახალი გადაწყვეტილებით მსესხებლის სარჩელი ნაწილობრივ დააკმაყოფილა, შეცვალა სააღსრულებო ფურცელში აღსასრულებელი შეუსრულებელი ძირითადი ვალდებულების მოცულობა, მათ შორის შეამცირა მოვალის მიერ გადასახდელი პირგასამტეხლოს ოდენობა.

6.8.3.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 623-625-ე, 51-ე მუხლები, სსსკ-ის 102-ე, 105-ე, 134.1. მუხლები.

განმარტებები: მარტოოდენ სესხის შესახებ შეთანხმება (არსებით პირობებზე შეთანხმება), ხელშეკრულების საგნის გადაცემის გარეშე, არ ნიშნავს სესხის ხელშეკრულების დადებას. რადგანაც სესხის ხელშეკრულების ნამდვილობისა და იურიდიული ძალის აუცილებელი პირობაა ფულის ან სხვა გვაროვნული ნივთის მსესხებლისთვის რეალურად (ფიზიკურად) გადაცემა, სადავოობის შემთხვევაში, მხარემ უნდა ამტკიცოს არა მხოლოდ სესხზე შეთანხმების არსებობა, არამედ სესხის საგნის რეალურად გადაცემის შესახებ ფაქტობრივი გარემოებაც.

გასესხებული თანხის გადაცემის ფაქტობრივი გარემოების დამადასტურებელი დასაშვები და საკმარისი მტკიცებულებაა წერილობითი საბუთი (მაგ: სავალო საბუთი, გადარიცხვის ქვითარი, სალაროს შემოსავლის ორდერი).

გადაწყვეტილების შედეგი: სარჩელი უარყოფილ იქნა იმ საფუძველზე, რომ მოსარჩელის მიერ მოპასუხისათვის სესხის საგნის – ფულადი თანხის გადაცემა არ დადასტურდა.

ფიზიკურმა პირმა სანარმოს წინააღმდეგ წარმოებულ დავაში სესხის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე ვალდებულების შესრულება, კერძოდ, სესხის ძირითადი თანხის, სარგებ-

ლისა და შეთანხმებული პირგასამტეხლოს დაკისრება მოითხოვა. მოპასუხემ სარჩელი არ ცნო. მან წარადგინა როგორც მოთხოვნის წარმოშობის დამაბრკოლებელი, ისე – მისი განხორციელების შემაფერხებელი შესაგებელი და მიუთითა, რომ მოსარჩელისგან დანაპირები თანხა არ მიუღია; ამასთან, მისი განმარტებით, სესხის დადებულად ცნობის შემთხვევაშიც კი, სსკ-ის 129-ე მუხლის მეორე ნაწილის მიხედვით, სასარჩელო მოთხოვნა, ხანდაზმულობის გამო, განხორციელებადი არ იყო.

საკასაციო სასამართლომ სარჩელის ნაწილობრივ დაკმაყოფილების თაობაზე სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილების შეცვლით მიიღო ახალი გადაწყვეტილება და სარჩელი უარყო. სარჩელის უარყოფა სასამართლომ იმ გარემოებას დააფუძნა, რომ მოსარჩელის მიერ მოპასუხისათვის სესხის საგნის-ფულადი თანხის გადაცემა არ დადასტურდა.⁹⁸

საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ სესხის ხელშეკრულება ცალმხრივ და რეალურ ხელშეკრულებას წარმოადგენს, ანუ ის დადებულად მიიჩნევა და მხარეს დაბრუნების ვალდებულება წარმოემოხა გამსესხებლის მხრიდან ხელშეკრულების საგნის მსესხებლის საკუთრებაში გადაცემის მომენტიდან **(სუსგ, საქმეზე №ას-361-343-2015, 14.12.2015)**. შესაბამისად, მართოდენ სესხის შესახებ შეთანხმება (არსებით პირობებზე შეთანხმება), ხელშეკრულების საგნის გადაცემის გარეშე, არ ნიშნავს სესხის ხელშეკრულების დადებას. რადგანაც სესხის ხელშეკრულების ნამდვილობისა და იურიდიული ძალის აუცილებელი პირობაა ფულის ან სხვა გვაროვნული ნივთის მსესხებლისთვის რეალურად (ფიზიკურად) გადაცემა, სადავობის შემთხვევაში, მხარემ უნდა ამტკიცოს არა მხოლოდ სესხზე შეთანხმების არსებობა, არამედ სესხის საგნის რეალურად გადაცემის შესახებ ფაქტობრივი გარემოებაც.

სასამართლომ ამასთან აღნიშნა, რომ სამოქალაქო სამართალურთიერთობაში მოქმედი მტკიცების ტვირთის განაწილების წესის მიხედვით, გამსესხებლის ვალდებულება შემოიფარგლება სესხის სახით თანხის გადაცემისა და გადაცემული თანხის ოდენობის მტკიცებით, რომელშიც პოზიტიური მტკიცების ტვირთი შემოსაზღვრულია სესხის თანხის დაფარვით. ბუნებრივია, კანონმდებლის ასეთი დამოკიდებულება განპირობებულია ვალდებულებიდან გამომდინარე მხარეთა მდგომარეობით. სესხის სახით თანხის გადაცემის დამადასტურებელი დოკუმენტის ფლობა აუცილებლობას წარმოადგენს გამსესხებლისათვის, რადგან მან მხოლოდ ამგვარი დოკუმენტით შეიძლება, დაადასტუროს სესხის რეალურად დადებისა და მისი ოდენობის ფაქტი, მსესხებლისათვის კი საჭიროება არ არსებობს, ფლობდეს და წარმოადგინოს ამგვარი დოკუმენტი არც სამართლებრივი და არც ფაქტობრივი თვალსაზრისით.

საკასაციო პალატამ გასესხებული თანხის გადაცემის ფაქტობრივი გარემოების დამადასტურებელ დასაშვებ და საკმარის მტკიცებულებად მიიჩნია წერილობითი საბუთი (მაგ: სავალო საბუთი, გადარიცხვის ქვითარი, სალაროს შემოსავლის ორდერი).

საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ მტკიცებულებათა შეფასების დროს სასამართლო ხელმძღვანელობს თავისი შინაგანი რწმენით, რომელიც თავისუფალია და იმავდროულად კანონის დანაწესითაა შეზღუდული. შინაგანი რწმენა საქმეზე შეკრებილი მტკიცებულებების ყოველმხრივი, სრული და ობიექტური განხილვის შედეგად ყალიბდება. მტკიცებულებათა შეფასება არა სპონტანური და ინტუიციური, არამედ სათანადოდ მოტივირებული და დამაჯერებელი უნდა იყოს (სსკ-ის 105-ე მუხლის მეორე ნაწილი). „მტკიცებულებათა შეფასების სტანდარტი მიუთითებს სასამართლოსათვის არა სუბიექტურ მოსაზრებებზე დაყრდნობით მტკიცების საგანში შემავალი გარემოებების დადგენილად მიჩნევაზე, არამედ, მოსამართლის შინაგან რწმენაზე, რომელიც შეჯიბრებითობის ფარგლებში მხარეთა მიერ წარმოდგენილი მტკიცებულებების ყოველმხრივ, სრულ და ობიექტურ შეფასებაზეა დაფუძნებული (სუსგ №ას-279-264-17, 21.04.17).

⁹⁸ სუს გადაწყვეტილება, 6 ივნისი, 2017, №ას-398-371-2017.

შეაფასა რა მტკიცებულებები, სასამართლომ მიუთითა, რომ მესამე პირისთვის თანხის ჩარიცხვის შესახებ წერილი, რომელსაც ეყრდნობა მოსარჩელე, არ აკმაყოფილებს წერილობითი მტკიცებულებისათვის კანონით დადგენილ სტანდარტს (სსსკ-ის 134.1 მუხლი), რადგანაც არ შეიცავს საქმისათვის მნიშვნელოვან გარემოებათა თაობაზე ცნობებს. ჯერ ერთი, გაურკვეველია, ვინაა ამ წერილის ადრესატი, მეორეც, წერილის შინაარსიდან არ ჩანს, თუ რა სახის სამართლებრივი ურთიერთობა აკავშირებდა მესამე პირთან წერილის ავტორს და კონკრეტულად არ არის მითითებული ფულადი ვალდებულების მოცულობა. გარდა ამისა, წერილი რომც აკმაყოფილებდეს მტკიცებულების სტანდარტს, ის მაინც არ გამოდგება სასარჩელო მოთხოვნის დასადასტურებლად, რადგანაც არ არის შესრულებული სსკ-ის 51-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული ცალმხრივი ნების ნამდვილობის წინაპირობა – მოპასუხის მიერ წერილის მიღება. მოსარჩელემ სასამართლოს ვერ წარუდგინა ამ გარემოების დამადასტურებელი დასაშვები მტკიცებულება. მონმის ჩვენება, რომელსაც იშველიებს მოსარჩელე, არ არის იმ სახის მტკიცებულება, რომლითაც აღნიშნული ფაქტობრივი გარემოების დადგენაა შესაძლებელი (სსსკ-ის 102.3), რადგანაც სადავო გარემოების დამტკიცება მხოლოდ ამ სახის მტკიცებულებებით დაუშვებელია (სსკ-ის 624-ე მუხლი).

აღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო სასამართლომ დაასკვნა, რომ დასაბუთებისა და მტკიცების ტვირთის მქონე მოსარჩელემ გასაგებად და დამაჯერებლად ვერ შეძლო სადავო ფაქტობრივი გარემოების დადასტურება. არაერთხელ შეცვალა სარჩელის ფაქტობრივი საფუძველი, მისი პოზიცია არათანმიმდევრულია. სათანადო და დასაშვები წერილობითი მტკიცებულებებით ვერ დაამტკიცა მოპასუხისათვის ფულადი თანხის საკუთრებაში გადაცემა, რამაც სარჩელის წარუმატებლობა განაპირობა.

6.8.4.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 623-ე და მომდევნო მუხლები, 393.გ., 417-ე მუხლები, სსსკ-ის 219-ე მუხლი.

ბანმარტაბები: კრედიტორმა, სარგებლისა და პირგასამტეხლოს გარეშე ძირითადი ვალის მიღებაზე უარის თქმის გამო, დაკარგა მასზე მოთხოვნის უფლება (სსსკ-ის 393.გ.)

გადანყვეტილების შედეგი: სარგებლისა და პირგასამტეხლოს დაკისრების მოთხოვნის შესახებ სარჩელი არ დაკმაყოფილდა მოთხოვნის ფაქტობრივი და სამართლებრივი უსაფუძვლობის გამო.

სესხის სახელშეკრულებოსამართლებრივ დავაში გამსესხებლის (მენარმე) მოთხოვნას მსესხებლისა და თავდების მიმართ შეუსრულებელი ვალდებულების (სესხის ძირითადი თანხის) ნაწილის, სარგებლის გადაუხდელი ნაწილისა და პირგასამტეხლოს გადახდა წარმოადგენს. მოპასუხეებმა მოთხოვნა ძირითადი თანხის ნაწილში ნაწილობრივ ცნეს და ამ ნაწილში საქალაქო სასამართლომ სარჩელი დააკმაყოფილა, ხოლო სარგებლისა და პირგასამტეხლოს ნაწილში უარყო. სააპელაციო სასამართლომ სარჩელის უარყოფის ნაწილში გააუქმა პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება და სარჩელი ნაწილობრივ დააკმაყოფილა. **საკასაციო სასამართლომ გადაწყვეტილებით უარყო მსესხებლისათვის სარგებლისა და პირგასამტეხლოს დაკისრების მოთხოვნა.**⁹⁹

საქმის ფაბულის მიხედვით, მხარეთა შორის დავა გადახდის წესზე შეუთანხმებლობამ განაპირობა. მხარეებმა ხელშეკრულებით შეათანხმეს გადახდის რამდენიმე წესი და ამ წეს-

⁹⁹ სუს გადაწყვეტილება, 26 მარტი, 2018, №ას-1071-991-2017.

სიდან შესრულების არჩევის უფლება მოვალეს ენიჭებოდა. სასამართლომ არ გაიზიარა კრედიტორის მოსაზრება გადახდის წესის მისეულ ვერსიასთან დაკავშირებით, იმ საფუძველზე, რომ ამ უკანასკნელმა ვერ შეძლო მოსაზრების დადასტურება და თავისი წილი მტკიცების ტვირთის რეალიზება.

საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ იმ პირობებში, როდესაც დასტურდება, ვალდებულების ჯეროვნად შესრულების შემთხვევაში მსესხებელს მოსარჩელისათვის უნდა დაებრუნებინა 38 358,78 აშშ დოლარი, მის მიერ განხორციელებული შესრულებიდან გამომდინარე ამ თანხების სხვაობა შეადგენს 28 758,78 აშშ დოლარს, პირველი ინსტანციის სასამართლომ სწორად განსაზღვრა ამ თანხის (*ძირი*) ოდენობა და ამ ნაწილში მსესხებელთა პოზიცია დასაბუთებულია. პალატამ ყურადღება გაამახვილა იმ გარემოებაზე, რომ 28 758,78 აშშ დოლარის დაკისრების ნაწილში მოვალეებმა მოთხოვნა ცნეს, რაც პირველი ინსტანციის სასამართლოს მხრიდან დაკმაყოფილებულია. სარჩელის დაკმაყოფილების ნაწილში საქალაქო სასამართლოს გადანყვეტილება არ გასაჩივრებულა და, სსსკ-ის 264-ე მუხლის შესაბამისად, შესულია კანონიერ ძალაში.

საკასაციო პალატამ გაიზიარა მსესხებლის პრეტენზია, რომ კრედიტორმა უარი განაცხადა შესრულების მიღებაზე და, რადგანაც სსკ-ის 390-ე მუხლის პირველი ნაწილიდან გამომდინარე, მართლაც იკვეთება კრედიტორის მიერ შესრულების მიღების ვადაგადაცილების ფაქტი, ამავე კოდექსის 393-ე მუხლის „გ“ ქვეპუნქტიდან გამომდინარე (**მას აღარა აქვს ფულადი ვალდებულებისათვის პროცენტის მიღების უფლება**), მან დაკარგა დამატებითი შესრულების მოთხოვნის უფლება.

სასამართლოს მოსაზრებით, უარყოფას ექვემდებარება გამსესხებლის პრეტენზია პირგასამტეხლოს არათუ ოდენობის, არამედ, საერთოდ, მისი დაკისრების თაობაზე. მართალია, დადასტურებულია, რომ მოვალე იხდიდა არაჯეროვნად, შეთანხმებული გრაფიკის დარღვევით (**იხ. სკ-ის 361.2. მუხლი: ვალდებულება უნდა შესრულდეს ჯეროვნად, კეთილსინდისიერად, დათქმულ დროსა და ადგილას**), რაც, სსკ-ის 417-ე მუხლის შესაბამისად, ხელშეკრულებით გათვალისწინებული პირგასამტეხლოს დაკისრების ფაქტობრივი წინაპირობაა, თუმცა მოთხოვნის ამ ნაწილში დაკმაყოფილებისათვის გამსესხებლის სარჩელი ფორმალური, იურიდიული თვალსაზრისით არ არის გამართული, კერძოდ, არ შეესაბამება სსკ-ის 178-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ე“ და „ვ“ ქვეპუნქტების მოთხოვნებს, კერძოდ, სწორია შესაგებელში მოპასუხეთა მიერ გამოთქმული შედაგება, რომ მოთხოვნილი ოდენობით პირგასამტეხლოს დაკისრება ემყარება გაურკვეველ გამოთვლას. მოსარჩელეს არ შეუთავაზებია სასამართლოსათვის შეუსრულებელი ვალდებულების მოცულობის შესაბამისი სარგებლის ოდენობა, საიდანაც შესაძლებელი იქნებოდა პირგასამტეხლოს გამოთვლა. მოსამზადებელ ეტაპზე გამსესხებელს ამ დროის ჩათვლით სარჩელი არ დაუზუსტებია, ხოლო მთავარი სხდომის დანიშვნის შემდეგ მას, სსსკ-ის 219-ე მუხლის პირველი ნაწილიდან გამომდინარე, ეს უფლება შეეზღუდა, რაც მოთხოვნის ამ ნაწილში სარჩელის უარყოფის საკმარისი საფუძველია.

6.8.5.

ბამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 861-ე, 144-ე მუხლები.

ბანმარტაბები: ვალდებულების დასაფარად დამატებითი ნებართვის გარეშე თანხის ჩამონერაზე კლიენტის თანხმობა გულისხმობს ხანდაზმული მოთხოვნის შესასრულებლად საჭირო თანხის ჩამონერასაც.

ბადანყვეტილების შედეგი: სარჩელი უარყოფილ იქნა სამართლებრივი დაუსაბუთებლობის გამო.

ქვემდგომმა სასამართლოებმა პირველი და მეორე მოსარჩელის სარჩელი ბანკის წინააღმდეგ უსაფუძვლოდ მიღებული თანხის დაკისრების მოთხოვნით დააკმაყოფილეს. საკასაციო სასამართლომ გადანყვეტილებით¹⁰⁰ სარჩელი უარყო, ვინაიდან:

საქმის ფაბულის მიხედვით, მოსარჩელეთა მოთხოვნის ფაქტობრივი საფუძველია ის გარემოება, რომ მყიდველის მიერ პირველი მოსარჩელის ანგარიშზე ჩარიცხული უძრავი ქონების საფასური მოპასუხემ იმავე დღეს ანგარიშიდან უაქცეპტოდ ჩამოწერა და მსესხებლის ვალის დასაფარად მიმართა. მოსარჩელის მოსაზრებით, ბანკს ამის უფლება არ ჰქონდა – თანხის ჩამოწერის მომენტში სესხის დაბრუნების მოთხოვნის ხანდაზმულობის გამო. სსკ-ის 861-ე მუხლის თანახმად, *საკრედიტო დაწესებულება ვალდებულია, ანგარიშიდან ფულადი სახსრები ჩამოწეროს მისი მფლობელის ნებართვის ან მითითების საფუძველზე, წინააღმდეგ შემთხვევაში, იგი ვალდებულია, მიყენებული ზიანი და არასწორად გადარიცხული თანხა კვლავ შეიტანოს ანგარიშის მფლობელის აქტივში.*

საკასაციო პალატამ გაიზიარა სააპელაციო სასამართლოს მითითება, რომ სააპელაციო სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადანყვეტილებით, იმავე მხარეების მონაწილეობით დადგინდა, სადავო საკრედიტო ხელშეკრულებებიდან გამომდინარე, ბანკის მოთხოვნა მსესხებლის მიმართ ხანდაზმული არ იყო, რის გამოც, სსკ-ის 106-ე მუხლის „ბ“ ქვეპუნქტის საფუძველზე, მითითებული გარემოება დამტკიცებულად მიიჩნევა. ამასთან, საკასაციო პალატის მოსაზრებით, ბანკის მოთხოვნა ხანდაზმულიც რომ ყოფილიყო, ბანკს მაინც ექნებოდა თანხის მსესხებლის ანგარიშიდან ჩამოწერის უფლება, ვინაიდან მსესხებელმა, თავისი ვალდებულების შესასრულებლად, თანხის დამატებითი ნებართვის გარეშე უაქცეპტოდ ჩამოწერაზე თანხმობა თავიდანვე ხელშეკრულებაში განაცხადა.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ ცხადია, კლიენტის ეს თანხმობა გულისხმობს, მათ შორის, ხანდაზმული მოთხოვნის შესასრულებლად საჭირო თანხის ჩამოწერასაც. თუ მსესხებელს არ სურს ხანდაზმული მოთხოვნის შესრულება, იგი ბანკში გახსნილ ანგარიშზე თანხას არ შეიტანს, ხოლო, თუ შეიტანს, ივარაუდება, რომ ნებაყოფლობით ასრულებს იმ მომენტში ბანკის წინაშე არსებულ ყველა ვალდებულებას. მოცემულ შემთხვევაში, იპოთეკის საგნის გაყიდვით მიღებული თანხის თავის საბანკო ანგარიშზე განთავსებით, მოსარჩელემ ნებაყოფლობით შეასრულა ბანკის წინაშე არსებული ვალდებულება. ეს მოთხოვნა ხანდაზმულიც რომ იყოს, მოსარჩელე შესრულებულს უკან ვეღარ დაიბრუნებს, ვინაიდან საკითხის ასეთი მონესრიგება მოცემულია სსკ-ის 144.2 მუხლში (*თუ ვალდებულმა პირმა მოვალეობა შეასრულა ხანდაზმულობის ვადის გასვლის შემდეგ, მას არა აქვს უფლება, მოითხოვოს შესრულებულის დაბრუნება, თუნდაც მოვალეობის შესრულების მომენტში მას არ სცოდნოდა, რომ ხანდაზმულობის ვადა გასული იყო*).

საკასაციო სასამართლომ მეორე მოსარჩელის სარჩელი დაუსაბუთებლად მიიჩნია, იმ საფუძველით, რომ სარჩელში მითითებული ფაქტობრივი გარემოებები მოთხოვნის წარმოშობისათვის ნორმით გათვალისწინებულ წინაპირობებს არ შეიცავს. მეორე მოსარჩელე ანგარიშის მფლობელი არ ყოფილა, შესაბამისად, ვერც ჩამოწერილი თანხის დაბრუნებას ვერ მოითხოვს, რამდენადაც სსკ-ის 861-ე მუხლი ამგვარი მოთხოვნის უფლებას მხოლოდ ანგარიშის მფლობელს ანიჭებს.

¹⁰⁰ სუს გადანყვეტილება, 31 ოქტომბერი, 2018, №ას-305-290-2016.

6.8.6.

გამოყენებული ნორმაჰი: სსსკ-ის 180-ე მუხლი, სსსკ-ის 394-ე მუხლის „ე1“ ქვეპუნქტი, 187.2., 275-ე, მე-7 მუხლები.

განმარტაჰი:

- ა. სასამართლოსადმი მიმართვის უფლება შედეგზე ორიენტირებული უფლებაა და თუნდაც სასურველი გადაწყვეტილების მიღება მისი აღსრულების გარეშე არასაკმარისია აღნიშნული მიზნის მისაღწევად;
- ბ. განსხვავებით მიკუთვნებითი (აღსრულებითი) სარჩელებისა, რომლებიც მიმართულია დარღვეული უფლების დაცვისაკენ, აღიარებითი სარჩელების დროს მოსარჩელის უფლება ჯერ კიდევ არაა დარღვეული, მაგრამ არსებობს მისი მომავალში დარღვევის საშიშროება, რადგან ვიღაც ამ უფლებაზე ედავება.

გადაწყვეტილების შედეგი: აღიარებითი სარჩელი განუხილველად იქნა დატოვებული იურიდიული ინტერესის არარსებობის გამო.

საკასაციო სასამართლომ გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს განჩინება, რომლითაც უცვლელად დარჩა საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილება საკრედიტო ხელშეკრულებიდან გამომდინარე ფულადი დავალიანების აღიარების შესახებ სარჩელის დაკმაყოფილებაზე, ასევე, საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილება და, ახალი გადაწყვეტილებით, აღიარებითი სარჩელი განუხილველად დატოვა იურიდიული ინტერესის არარსებობის გამო, რაც აღიარებითი სარჩელის დაუშვებლობის საფუძველია.¹⁰¹

საკასაციო სასამართლომ გადაწყვეტილება შემდეგი არგუმენტებით დაასაბუთა. სასამართლომ აღნიშნა, რომ მოსარჩელის მიერ აღძრულია აღიარებითი მოთხოვნა მენარმის წინააღმდეგ, რომელიც მხარეთა შორის ფულადი ვალდებულების – კრედიტორული დავალიანების შემცირებისკენაა მიმართული. იმ სამართლებრივი შედეგის გათვალისწინებით, რაც მოსარჩელეს/მოვალეს სურს რომ მიიღოს, უნდა არსებობდეს დავა ვალდებულების შესრულებაზე – თანხის, სახელდობრ, პირგასამტეხლოს გადახდევინებაზე, რომლის სამართლებრივი საფუძველი შესაძლებელია ყოფილიყო სსკ-ის 50-ე, 327-ე, 623-ე, 417-ე, 418-ე, 361-ე მუხლები.

სახელშეკრულებო სარჩელის აღძვრის შემთხვევაში კი, მოვალე/მოპასუხე (განსახილველი სარჩელით მოსარჩელე) ისარგებლებდა, წარედგინა ყველა ის მატერიალურსამართლებრივი შესაგებელი (სსსკ-ის 201-ე მუხლი), რომლებიც დაკავშირებულია პირგასამატეხლოს მოთხოვნის წარმოუშობლობასთან (სსკ-ის 50-ე, 59, 69.2-ე, 418-ე და ა.შ.), ნაწილობრივ გამოორიცხვასთან (სსკ-ის 420-ე მუხლი) და ა.შ. მანამდე კი, მიიჩნევა, რომ არ არსებობს დავა უფლებაზე.

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ მოსარჩელემ ვერ შეძლო, დაესაბუთებინა აღიარებითი მოთხოვნის მიმართ მისი ნამდვილი იურიდიული ინტერესის არსებობა, როგორც აღიარებითი სარჩელის წარმოებაში მიღებისა და განხილვის აუცილებელი წინაპირობა (სსსკ-ის 178-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ლ“ ქვეპუნქტი, ამავე კოდექსის 186-ე მუხლის პირველი ნაწილის „თ“ ქვეპუნქტი). **აღსანიშნავია, რომ, თუკი მოსარჩელის მიზანს, სარჩელის აღძვრის ინტერესს თეორიულად წარმოადგენს მოსარჩელის გათავისუფლება დარიცხული პირგასამატეხლოს თანხის გადახდის ვალდებულებისაგან, რადგან მას ხელი ეშლება, ვალდებულება შეწყვიტოს კრედიტორის სასარგებლოდ შესრულებით (სსკ-ის 427-ე მუხლი), ვინაიდან შიშობს, რომ მისი ფულადი შენატანით, ხელშეკრულების სტან-**

¹⁰¹ სუს გადაწყვეტილება, 16 ნოემბერი, 2018, №ას-955-2018.

დართული პირობის შესაბამისად, პირველ რიგში, დაიფარება პირგასამტეხლო, პალატის აზრით, არ აკმაყოფილებს მართლზომიერი იურიდიული ინტერესის ნორმატიულ პირობას, რადგან მოვალის მოლოდინი, რომ შესრულება ჩაითვლება პირგასამტეხლოს ანგარიშში, რაც ხელს შეუშლის მისი უფლების სამომავლოდ რეალიზაციას (სსკ-ის 361-ე მუხლის დისპოზიცია: ყოველი შესრულება გულისხმობს ვალდებულების არსებობას), შესაძლოა, გამოირიცხოს ძირითადი თანხის ნაწილში გადახდითა და იმაზე მითითებით, რომ მოვალე არ ეთანხმება პირგასამტეხლოს დარიცხვას.

საკასაციო სასამართლომ „ადამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის“ ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლით რეგულირებულ სამართლიანი სასამართლოს პრინციპზე მითითებით განმარტა, რომ კონვენციის აღნიშნული დათქმა, ევროსასამართლოს პრეცედენტული პრაქტიკის თანახმად, ექვემდებარება ფართო განმარტებას და არა მხოლოდ საქმის მიუკერძოებელ განხილვას, არამედ სამართლიან გადაწყვეტასაც მოიცავს, რაც თავისთავად მიანიშნებს იმაზე, რომ მართლმსაჯულების განხორციელებას არ უნდა ჰქონდეს ფორმალური ხასიათი, არამედ სამართალწარმოების მიზანი დარღვეული უფლების ეფექტურ და რეალურ დაცვაზეა ორიენტირებული, რაც ეროვნული სასამართლოს მიერ საკითხის ამომწურავ გადაწყვეტაზე მიანიშნებს და არა ფორმალურ სამართალწარმოებაზე, რომელსაც დავის აღმოფხვრა შედეგად არ მოჰყვება (სუსგ №ას-302-285-2017, 16.06.2017). **ნიშანდობლივია, რომ სასამართლოსადმი მიმართვის უფლება შედეგზე ორიენტირებული უფლებაა და, თუნდაც სასურველი გადაწყვეტილების მიღება მისი აღსრულების გარეშე, არასაკმარისია აღნიშნული მიზნის მისაღწევად.** ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს არაერთ გადაწყვეტილებაში აღინიშნა გადაწყვეტილების აღსრულების მნიშვნელობა. გადაწყვეტილებაში „აპოსტოლი საქართველოს წინააღმდეგ“, რომელიც კანონიერ ძალაში შესული სასამართლო გადაწყვეტილების აღსრულების უფლებას ეხება, განიმარტა, რომ გადაწყვეტილების აღსრულების უფლება, „სასამართლო პროცესის“ განუყოფელი ნაწილია მე-6 მუხლის პირველი პუნქტის მიზნებისთვის (Apostol v. Georgia; §37; ასევე იხ. Hornsby v. Greece, §40). ამასთან, საქმეზე – შპს „იზა და მაკრახიძე“ საქართველოს წინააღმდეგ ევროსასამართლომ აღნიშნა, რომ „სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლება მოიცავს ძალაში შესული გადაწყვეტილების აღსრულების უფლებას. ეს უფლება არარეალური იქნებოდა, თუ ხელშემკვრელი სახელმწიფოს ეროვნული სამართლებრივი სისტემა შესაძლებელს გახდიდა, ძალაში შესული საბოლოო გადაწყვეტილება ერთი მხარის საზიანოდ უმოქმედოდ დარჩენილიყო. ნებისმიერი სასამართლოს მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილების აღსრულება „სასამართლო პროცესის“ განუყოფელ ნაწილად უნდა განიხილებოდეს მე-6 მუხლის მიზნებიდან გამომდინარე (IZA Ltd and Makrakhidze v. Georgia, §42; სხვა პრეცედენტთა შორის იხ. Burdov v. Russia, §34; Hornsby v. Greece, §40) (ციტ: სუსგ №ას-964-899-2017, 23 თებერვალი, 2018 წელი, პ-15.4.3).

მითითებულიდან გამომდინარე, საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ არსებობს სააპელაციო სასამართლოს განჩინების (რომლითაც უცვლელად იქნა დატოვებული პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება) გაუქმების სსსკ-ის 394-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული აბსოლუტური საფუძველი, რამდენადაც სარჩელი განუხილველად უნდა დარჩენილიყო საქმისწარმოების პირველივე ეტაპზე. შესაბამისად, მიღებული განჩინება იმდენად დაუსაბუთებელია, რომ მისი სამართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმება შეუძლებელია.

საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ სსსკ-ის 287.2. მუხლი მითითებითი ხასიათისაა და მასში ამავე კოდექსის 275-ე მუხლის წინაპირობების შემოწმებაზეა საუბარი, თუმცა ეს უკანასკნელი ნორმაც არ შეიცავს სარჩელის განუხილველად დატოვების ამომწურავ ჩამონათვალს, რის გამოც დასაშვებია საპროცესო ანალოგიის პრინციპის გამოყენება (სსსკ-ის მე-7 მუხლი) იმ შემთხვევისათვის, როდესაც აშკარაა სარჩელის მიღებაზე უარის თქმის კანონით გათვალისწინებული სხვა შემთხვევა (იხ. სუსგ №ას-302-285-2017, 16 ივნისი, 2017 წელი; №ას-551-522-2015, 14 აგვისტო, 2015 წელი).

სასამართლოს დასკვნით, რადგანაც მოცემულ შემთხვევაში, აღიარებითი სარჩელი არ აკმაყოფილებს სსსკ-ის 178-ე მუხლის მოთხოვნებს, ამავე კოდექსის 186-ე მუხლის პირველი ნაწილის „თ“ ქვეპუნქტის თანახმად, განუხილველად უნდა იქნეს დატოვებული.

6.8.7.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 891-ე, 892-ე, 54-ე, 69-ე, 301.1 და სსკ-ის 301.11 მუხლები.

განმარტებები: ფიზიკურ პირებთან გაფორმებული ხელშეკრულებებით განსაზღვრული არ ყოფილა თავდებთა პასუხისმგებლობის მაქსიმალური თანხა, რის გამოც სოლიდარული თავდებობის შესახებ ხელშეკრულებებით არ წარმომოხილა კანონის ის წინაპირობები, რომელთა ერთობლიობაც ქმნის თავდებობის ხელშეკრულებას.

გადაწყვეტილების შედეგი: გასაჩივრებულ გადაწყვეტილება შეიცვალა და მიეთითა, რომ იმ შემთხვევაში, თუ იპოთეკით დატვირთული უძრავი ნივთის რეალიზაციიდან ამონაგები თანხა საკმარისი არ არის იპოთეკით უზრუნველყოფილი მოთხოვნის დასაფარავად, მოთხოვნა დაკმაყოფილდეს მსესხებლისა და მესაკუთრის სხვა ქონებაზე გადახდევინების მიქცევით.

საბანკო კრედიტის ხელშეკრულებიდან წარმომოხილ დავაში, მოსარჩელე (ბანკი) სასარჩელო მოთხოვნას, თანხა დაიფაროს მოვალეთა საკუთრებაში არსებული ნებისმიერი ქონებისა და შემოსავლების ხარჯზე, ასევე, სარეალიზაციოდ მიექცეს იპოთეკით დატვირთული ქონება, აფუძნებს იმ გარემოებას, რომ გენერალური საკრედიტო ხელშეკრულება, გარდა იპოთეკისა, უზრუნველყოფილ იქნა სოლიდარული თავდებობით. ფიზიკური პირები მათ მიერ აღებულ ვალდებულებებზე – სესხის დაფარვაზე, თავიანთი ქონებით აგებენ პასუხს.

სოლიდარული თავდებობის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე, თავდებთა ვალდებულების შესრულების თაობაზე სარჩელი არ დაკმაყოფილდა, რა ნაწილშიც გადაწყვეტილება სააპელაციო სასამართლომ იმ გარემოებათა სამართლებრივ შეფასებას დააფუძნა, რომ ფიზიკურ პირებთან გაფორმებული ხელშეკრულებით არ განსაზღვრულა თავდებთა პასუხისმგებლობის მაქსიმალური თანხა, რის გამოც, სოლიდარული თავდებობის შესახებ ხელშეკრულებით არ წარმომოხილა კანონის ის წინაპირობები, რომელთა ერთობლიობაც ქმნის თავდებობის ხელშეკრულებას.

საკასაციო სასამართლომ თავდებ პირებზე სოლიდარულად პასუხისმგებლობის დაკისრების ნაწილში ქვემდგომი სასამართლოების გადაწყვეტილებები კანონიერად მიიჩნია, იმავე დასაბუთებით, რომ სოლიდარული თავდებობის ორმხრივი გარიგების არსებით პირობად სსკ-ის 892-ე მუხლის პირველი ნაწილის ნორმატიული შინაარსი მიიჩნევს შეთანხმების მიღწევას თავდების პასუხისმგებლობის რაოდენობრივად განსაზღვრულ მაქსიმალურ (ზღვრულ) თანხაზე, რაც განსახილველ დავაში მხარეთა შორის გაფორმებულ თავდებობის ხელშეკრულებებში მითითებული არ არის.

საკასაციო სასამართლომ კანონიერად მიიჩნია მოსარჩელის (ბანკი, კასატორი) საკასაციო პრეტენზია მსესხებელი მოპასუხისათვის დაკისრებული თანხის მესაკუთრე მოპასუხეთა სხვა ქონებაზე გადახდევინების მიქცევის თაობაზე და ამ ნაწილში გადაწყვეტილებით სარჩელი დააკმაყოფილა.¹⁰²

¹⁰² სუს გადაწყვეტილება, 08 თებერვალი, 2019, №ას-1172-2018.

საკასაციო პალატამ აღნიშნა, რომ სხვა ქონებაზე აღსრულების მიქცევის შესაძლებლობა დადგენილია აღსრულების წესთან დაკავშირებულ მხარეთა შეთანხმებაში. შეთანხმების აღნიშნული პირობა კი, მოსარჩელეს ლეგიტიმურ მოლოდინს უქმნის მასზე, რომ მოვალისათვის დაკისრებული თანხის ამოღების მიზნით, იპოთეკის საგნის რეალიზაციის, იპოთეკის საგნის რეალიზაციით ამონაგები თანხის არასაკმარისობის შემთხვევაშიც, დავალიანების სრულად დაფარვის მიზნით მოვალისა და სოლიდარული თავდების საკუთრებაში არსებული ყველა სხვა ქონების რეალიზაციის თაობაზე მოთხოვნა გამომდინარეობს სსკ-ის 301.1 და სსკ-ის 301.1¹ მუხლების დანაწესიდან და მხარეთა შეთანხმებიდან (**მოვალის სხვა ქონებაზე გადახდევინების მიქცევის შესახებ სასამართლო პრაქტიკა სუსგ №ას-1498-1418-2017, 8 ივნისი, 2018 წელი, პპ:34-37; №ას-828-786-2013, 24 იანვარი, 2014 წელი**).

საკასაციო სასამართლომ განსჯით, იმის გათვალისწინებით, რომ სააპელაციო ინსტანციის სასამართლომ სამართლებრივად არასწორად შეაფასა გასაჩივრებულ ნაწილში დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებები, რის გამოც იპოთეკით დატვირთული ქონების გარდა სხვა ქონების რეალიზაციის თაობაზე სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმით, ფაქტობრივი და სამართლებრივი თვალსაზრისით დაუსაბუთებელი გადაწყვეტილება მიიღო, აღნიშნული გარემოება, ბანკის საკასაციო საჩივრის ნაწილობრივ დაკმაყოფილების, გასაჩივრებულ ნაწილში გადაწყვეტილების ნაწილობრივ გაუქმების და ამ ნაწილში სარჩელის დაკმაყოფილების წინაპირობებს წარმოშობს.

6.8.8.

ბამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 873-ე მუხლი, სსსკ-ის 377.1.-ე, 105-ე მუხლები.

ბანმარტაპები: სარგებლისა და მიუღებელი შემოსავლის სამართლებრივი ბუნება განსხვავებულია. სარგებელი ეს არის ნივთის (ამ შემთხვევაში ფულის სარგებლობისათვის პროცენტი) გამოყენების შედეგად მსესხებლის მიერ მიღებული ან მისაღები შემოსავალი, ხოლო მიუღებელი შემოსავალი – ის ზიანია (დანაკარგია), რომელიც ვერ მიიღო ბანკმა მსესხებლის მიერ ვალდებულების დარღვევის გამო (მიუღებლად განიხილება შემოსავალი, რომელიც არ მიუღია პირს, მაგრამ მიიღებდა ვალდებულება ჯეროვნად რომ შესრულებულიყო.)

დაბრუნების დასაბუთება: სააპელაციო სასამართლომ ყოველმხრივად, სრულად და ობიექტურად არ გამოიკვლია და სათანადოდ არ შეაფასა საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე ფაქტები (სსსკ-ის 105-ე მუხლის მეორე ნაწილი), რასაც შედეგად მოჰყვა არასწორი სამართლებრივი დასკვნა, კერძოდ, სასამართლომ არ გაარკვია, როდიდან შეწყვიტა ხელშეკრულება ბანკმა და მხარეთა შორის არსებული შეთანხმება ითვალისწინებდა თუ არა შეწყვეტის შემდეგაც სარგებლის გადახდას.

მენარმესა და ფიზიკურ პირებს შორის სესხის (საბანკო კრედიტის) ხელშეკრულებიდან გამომდინარე დავაში საწარმომ (მოსარჩელე, გამსესხებელი) მოითხოვა მსესხებლისათვის დასაბრუნებელი სესხის ძირითადი თანხის, სარგებლისა და პირგასამტეხლოს დაკისრება, ამასთან – მსესხებლის ვალდებულების უზრუნველსაყოფად მესაკუთრის იპოთეკით დატვირთული უძრავი ქონების რეალიზაცია. საქალაქო სასამართლომ სარჩელი ნაწილობრივ დააკმაყოფილა ძირითადი თანხის, სარგებლისა და პირგასამტეხლოს დაკისრების ნაწილში, ხოლო დავალიანების დაფარვის მიზნით სარეალიზაციოდ მიექცა მეორე მოპასუხის კუთვნილი იპოთეკით დატვირთული ქონება. სააპელაციო სასამართლომ მოპასუხეთა საჩივრის საფუძველზე მიღებული განჩინებით გადაწყვეტილება უცვლელად დატოვა.

საკასაციო სასამართლომ დააკმაყოფილა მოპასუხეთა საკასაციო საჩივარი, გააუქმა გასაჩივრებული განჩინება და საქმე ხელახალი განხილვის მიზნით იმავ სასამართლოს დაუბ-

რუნა,¹⁰³ იმ საფუძვლით, რომ სააპელაციო სასამართლომ ყოველმხრივად, სრულად და ობიექტურად არ გამოიკვლია და სათანადოდ არ შეაფასა საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე ფაქტები (სსსკ-ის 105-ე მუხლის მეორე ნაწილი), რასაც შედეგად მოჰყვა არასწორი სამართლებრივი დასკვნა.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ სააპელაციო საჩივრით მოთხოვნილი იყო საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილების შეცვლა სესხით სარგებლობისათვის დაკისრებული სარგებლის ნაწილში და მისი რაოდენობის 2000 აშშ დოლარით შემცირება. საჩივარი დასაბუთებული იყო იმით, რომ ხელშეკრულების შეწყვეტის შემდეგ მოსარჩელეს შეეძლო, მოეთხოვა პირგასამტეხლოს და არა სარგებლის გადახდა. შესაბამისად, ფულადი ვალდებულების განსაზღვრა დამოკიდებული იყო სამართლებრივად მნიშვნელოვანი შემდეგი ფაქტების დადგენაზე: როდიდან შეწყვიტა ხელშეკრულება ბანკმა და მხარეთა შორის არსებული შეთანხმება ითვალისწინებდა თუ არა შეწყვეტის შემდეგაც სარგებლის გადახდას.

სასამართლომ მიუთითა, რომ სააპელაციო სასამართლომ საჩივრის ფარგლებში სათანადოდ არ გამოიკვლია აღნიშნული გარემოებები. მან მხარეთა შორის არსებული საკრედიტო ურთიერთობის შეწყვეტა არასწორად დაუკავშირა საქმეზე პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილების მიღების თარიღს, მაშინ, როდესაც მოსარჩელე თავის მოთხოვნას მოპასუხის მიერ ნაკისრი ვალდებულების დარღვევაზე და ხელშეკრულების ვადამდე შეწყვეტაზე ამყარებდა, ამიტომ შესამონმმებელი იყო, არსებობდა თუ არა სსსკ-ის 873-ე მუხლის წინაპირობები (კრედიტის გამცემს შეუძლია, შეწყვიტოს საკრედიტო ურთიერთობა, თუ გათვალისწინებულია კრედიტის დაბრუნება ნაწილ-ნაწილ და კრედიტის ამღებმა გადააცხადა ზედიზედ, სულ ცოტა, ორ ვადას. შეწყვეტა ძალაში შედის მაშინ, თუ ორკვირიანი დამატებითი ვადის მიცემის შემდეგაც არ გადაიხადა), რაც შესაძლებლობას მისცემდა სასამართლოს, დაედგინა საკრედიტო ხელშეკრულების შეწყვეტის თარიღი და რამდენად სწორად იყო განსაზღვრული დარიცხული სარგებლის ოდენობა.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ სააპელაციო სასამართლო ფაქტობრივად გასცდა სააპელაციო საჩივრის ფარგლებს (სსსკ-ის 377.1), როცა დაასკვნა: „ვინაიდან, კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილება ამ დროისათვის აღსრულებული არ არის, სესხის თანხა კრედიტის გამცემს არ დაჰბრუნებია, რაც ადასტურებს, რომ კრედიტორს შესაძლებლობა არ ეძლევა, სხვაგვარად განკარგოს ეს თანხა, თავიდან გასცეს კრედიტი ან სხვა საშუალებით მიიღოს მოგება, სააპელაციო პალატამ მიიჩნია, რომ გადაწყვეტილების ფაქტობრივად აღსრულებამდე უკვე გასული პერიოდის (132 დღის) გათვალისწინებით, სააპელაციო საჩივრით სადავოდ გამხდარი 2000 ლარის (მიუღებელი შემოსავლის სახით) დაკისრება არ წარმოადგენს მოვალის უფლებების შეზღუდვას და გამართლებულია“.

საკასაციო სასამართლოს დასკვნით, პალატის ეს მოსაზრება არ გამომდინარეობს საქმის მასალებიდან. ჯერ ერთი, დავის საგანი იყო არა 2000 ლარი, არამედ 2000 აშშ დოლარი. მეორეც, მოსარჩელე ზიანს (მიუღებელ შემოსავალს) კი არა, იმ სარგებელს მოითხოვდა, რაც სესხით სარგებლობის შედეგად მიიღო მსესხებელმა.

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ სარგებლისა და მიუღებელი შემოსავლის სამართლებრივი ბუნება განსხვავებულია. სარგებელი ეს არის ნივთის (ამ შემთხვევაში ფულის სარგებლობისათვის პროცენტი) გამოყენების შედეგად მსესხებლის მიერ მიღებული ან მისაღები შემოსავალი, ხოლო მიუღებელი შემოსავალი – ის ზიანია (დანაკარგია), რომელიც ვერ მიიღო ბანკმა მსესხებლის მიერ ვალდებულების დარღვევის გამო (მიუღებლად განიხილება შემოსავალი, რომელიც არ მიუღია პირს, მაგრამ მიიღებდა – ვალდებულება ჯეროვნად რომ შესრულებულიყო.)

¹⁰³ სუს განჩინება, 15 მარტი, 2016, №ას-932-882-2015.

საკასაციო სასამართლო მიუთითა, რომ საქმის ხელახალი განხილვის დროს სააპელაციო საჩივრის ფარგლებში უნდა დადგინდეს საკრედიტო ხელშეკრულების შეწყვეტის თარიღი, სრულყოფილად უნდა იქნეს გამოკვლეული საკრედიტო ხელშეკრულების არსებითი პირობები, **უნდა დაერიცხოს თუ არა პროცენტი (სარგებელი) სესხის თანხას ხელშეკრულების შეწყვეტის შემდეგაც იმ ვითარებაში, როცა მხარეებმა ვადაგადაცილებისათვის გაითვალისწინეს პირგასამტეხლო** და სასამართლომ მხარეთა შორის მტკიცების ტვირთის სწორად განაწილებით უნდა გამოიტანოს შესაბამისი სამართლებრივი დასკვნები.

6.8.9.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 623-ე და მომდევნო ნორმები, 361.2.-ე მუხლი, სსსკ-ის 105.2.-ე მუხლი.

განმარტება: სადავოობისას სესხის ხელშეკრულების დადების – თანხის გადაცემის ფაქტის დამტკიცების ვალდებულება ეკისრება გამსესხებელს-მოსარჩელეს. მოთხოვნის დამფუძნებელ ნორმას სსკ-ის 623-ე მუხლი წარმოადგენს.

დაბრუნების დასაბუთება: საქმეზე შეკრებილი მტკიცებულებები ობიექტურად არ შეფასდა, შესაბამისად, სასამართლოს დასკვნები დაუსაბუთებელია როგორც ფაქტობრივი, ისე – სამართლებრივი თვალსაზრისით.

სესხის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე დავაში მოსარჩელე (გამსესხებელი, ფიზიკური პირი) მოპასუხის (სანარმოს, მსესხებლის) მიმართ აღძრული სარჩელით გასესხებული თანხის, სარგებლისა და პირგასამტეხლოს დაკისრებას მოითხოვს. ქვემდგომმა სასამართლოებმა სარჩელი უარყვეს, იმ საფუძვლით, რომ მოსარჩელემ ვერ დაადასტურა წერილობით გაფორმებული სესხის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე მოპასუხისათვის თანხის რეალურად გადაცემის ფაქტი.

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლომ დაარღვია სსსკ-ის 105-ე მუხლის მე-2 ნაწილის მოთხოვნები, რომლის თანახმადაც, სასამართლო აფასებს მტკიცებულებებს თავისი შინაგანი რწმენით, რომელიც უნდა ემყარებოდეს სასამართლო სხდომაზე მათ ყოველმხრივ, სრულ და ობიექტურ განხილვას, რის შედეგადაც მას გამოაქვს დასკვნა საქმისთვის მნიშვნელობის მქონე გარემოებების არსებობის ან არარსებობის შესახებ. შესაბამისად, გამსესხებლის საკასაციო საჩივრის განხილვისას **არსებითად გადასაწყვეტი საკითხი მხარეთა შორის სესხის ხელშეკრულების არსებობა გახდა.** საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ საქმეზე შეკრებილ მტკიცებულებებს არ მიეცა ობიექტური შეფასება, შესაბამისად, სასამართლოს დასკვნები დაუსაბუთებელია როგორც ფაქტობრივი, ისე სამართლებრივი თვალსაზრისით.

საკასაციო პალატამ განჩინებით დააბრუნა რა საქმე ხელახლა განსახილველად სააპელაციო სასამართლოში,¹⁰⁴ მიუთითა, რომ ქვემდგომმა სასამართლომ, წინამდებარე განჩინებაში მოხმობილი მტკიცებულებების ერთობლივად შეფასებით უნდა გამოარკვიოს, ხომ არ არსებობს იმ კანონისმიერი პრეზუმფციის (სკ-ის 361.1 მუხლი) დაშვების წინაპირობა, რომ მხარეთა შორის მართლაც წარმოშობილია სესხის სახელშეკრულებო ურთიერთობა. პალატამ დამატებით განმარტა, რომ პრეზუმირებული ფაქტი ისეთი ფაქტია, რომელიც არ შედის მტკიცების საგანში, ხოლო პრეზუმფციის გაქარწყლების ტვირთი იმ მხარეს ეკისრება, რომლის სანინაალმდეგოდაც მოქმედებს იგი (ვისთვისაც არახელსაყრელი შედეგის მომტანია). საკასაციო სამართალწარმოების ბუნებიდან გამომდინარე, ვინაიდან საკასაციო

¹⁰⁴ სუს განჩინება, 20 მაისი, 2016, №ას-1245-1168-2015.

სასამართლო არ წარმოადგენს ფაქტების დამდგენ სასამართლოს, იგი მოკლებულია შესაძლებლობას, თავად დაადგინოს სახელშეკრულებო ურთიერთობის წარმოშობის საკითხი, რომლის გადაწყვეტის გარეშეც შეუძლებელია, შეფასდეს მოსარჩელის მოთხოვნები სარგებლისა და პირგასამტეხლოს დაკისრებაზე, ასევე – მოთხოვნის ხანდაზმულობის თაობაზე მოპასუხის შედავება.

6.8.10.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 54-ე, 992-ე, 998-ე, 409-ე, 1198-ე მუხლები, სსსკ-ის 354-ე, 180-ე მუხლები.

ბანმარტბა:

ა. დავა, სადაც გადასაწყვეტია მშობლების მიერ არასრულწლოვანის ქონებრივი უფლებების განკარგვის საკითხი, თავისი არსით, მიუხედავად იმისა, რომ ბავშვის მშობლები სარჩელში მოპასუხედ არ არიან დასახელებული, საოჯახო ურთიერთობიდან გამომდინარეა;

ბ. როცა ვლინდება ინტერესთა კონფლიქტი ბავშვსა და მშობლებს შორის. შესაბამისად, სააპელაციო სასამართლომ მოსარჩელეს უნდა დაუნიშნოს სპეციალური წარმომადგენელი ამ საქმისწარმოების მიზნებისათვის მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს სახით.

დაბრუნების დასაბუთება: საქმე განხილულია საპროცესო ნორმების ისეთი დარღვევებით, რომლებმაც განაპირობეს მიღებული განჩინების როგორც ფაქტობრივი, ისე – სამართლებრივი თვალსაზრისით დაუსაბუთებლობა.

საქმის ფაბულის მიხედვით, მიკროსაფინანსო ორგანიზაციასა (გამსესხებელი, მოპასუხე) და მოსარჩელეს (მსესხებელი, ფიზიკური პირი) შორის სხვადასხვა დროს გაფორმდა სესხისა და იპოთეკის ხელშეკრულებები, რომელთა უზრუნველსაყოფად იპოთეკით დაიცვირთა მსესხებლის არასრულწლოვანი შვილის უძრავი ნივთი. ვალდებულების შეუსრულებლობის გამო იპოთეკით დატვირთული უძრავი ქონება აუქციონზე გაიყიდა. საქალაქო სასამართლომ გადაწყვეტილებით, რომელიც უცვლელად დატოვა სააპელაციო სასამართლომ, სესხისა და იპოთეკის ხელშეკრულებების ბათილად ცნობის შესახებ არასრულწლოვანი მესაკუთრის მშობელთა სარჩელი დაკმაყოფილდა.

საკასაციო სასამართლომ დააკმაყოფილა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის საკასაციო საჩივარი, გააუქმა გასაჩივრებული განჩინება და საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნა იმავე სასამართლოს¹⁰⁵ შემდეგი მოტივაციით: **საკასაციო სასამართლოს დასკვნით, სააპელაციო სასამართლომ საქმე განიხილა საპროცესო ნორმების ისეთი დარღვევებით, რომლებმაც განაპირობეს მიღებული განჩინების როგორც ფაქტობრივი, ისე – სამართლებრივი თვალსაზრისით დაუსაბუთებლობა.**

სასამართლომ აღნიშნა, რომ დავა, სადაც გადასაწყვეტია მშობლების მიერ არასრულწლოვანის ქონებრივი უფლებების განკარგვის საკითხი, თავისი არსით, მიუხედავად იმისა, რომ ბავშვის მშობლები სარჩელში მოპასუხედ არ არიან დასახელებული, საოჯახო ურთიერთობიდან გამომდინარეა. შესაბამისად, საოჯახო ურთიერთობებიდან გამომდინარე დავების განხილვისას, სააპელაციო სასამართლო არ არის შეზღუდული რაიმე ფარგლებით და მან უნდა იხელმძღვანელოს საპროცესო სამართლის იმ ნორმებით, რომლებიც ითვალისწინ-

¹⁰⁵ სუს განჩინება, 20 მაისი, 2016, №ას-1221-1146-2015.

ნებს ასეთი დავების განხილვის თავისებურებებს (სსსკ-ის XLIII თავი).

საკასაციო სასამართლო მიუთითა, რომ, პირველ რიგში, დავის განმხილველ სასამართლოს უნდა გაერკვია, სწორად იყო თუ არა აღძრული სარჩელი და დასაშვები იყო თუ არა სსსკ-ის 180-ე მუხლის დანაწესის მიხედვით. სააპელაციო სასამართლო უფლებამოსილი იყო, თავისი ინიციატივით განესაზღვრა საქმეზე დასადგენ გარემოებათა წრე, მოსარჩელის იურიდიული ინტერესის გარკვევის შემდეგ ჩამოეყალიბებინა მიკუთვნებითი მოთხოვნა და ისე დაედგინა იმ პირობა წრე, რომლებსაც პასუხი უნდა ეგოთ სარჩელზე (სსსკ-ის 354-ე მუხლის პირველი ნაწილი). გარდა ამისა, მას შეეძლო, თვითონ გამოეთხოვა მტკიცებულებები, რომლებზედაც მხარეებს არ მიუთითებიათ.

სასამართლოს დასკვნით, არასრულწლოვნის მშობლებმა (კანონიერმა წარმომადგენლებმა) დაარღვიეს შვილის ქონებრივი უფლებები. მათი უფლება ამ ნაწილში ქონების მართვითა და გამოყენებით შემოიფარგლებოდა (სსკ-ის 1198-ე მუხლის მეოთხე ნაწილი), სინამდვილეში კი, იპოთეკით დატვირთეს ქონება, რამაც განაპირობა შემდგომში მისი რეალიზაცია და მასზე მოსარჩელის საკუთრების უფლების დაკარგვა, ანუ **ვლინდება ინტერესთა კონფლიქტი ბავშვსა და მშობლებს შორის, შესაბამისად, სააპელაციო სასამართლომ მოსარჩელეს უნდა დაუნიშნოს სპეციალური წარმომადგენელი ამ საქმისწარმოების მიზნებისათვის მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს სახით**. ამ შემთხვევაში საკასაციო სასამართლო დაეყრდნო ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებიდან ამონარიდს, რომლის მიხედვითაც: „საქმისწარმოებაში, რომელიც ზეგავლენას ახდენს ბავშვზე და სადაც, შიდასახელმწიფოებრივი სამართლის მიხედვით, მშობლის პასუხისმგებლობის მტვირთველ პირებს ეკრძალებათ ბავშვის წარმომადგენლობა, მათ და ბავშვს შორის წარმოქმნილი ინტერესთა კონფლიქტის გამო, სასამართლო ხელისუფლებას უნდა გააჩნდეს უფლებამოსილება, დანიშნოს ბავშვის სპეციალური წარმომადგენელი ამ საქმისწარმოების მიზნებისათვის“.

საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ გარიგებების ბათილობა მიკუთვნებითი ხასიათის მოთხოვნის დაკმაყოფილებისათვის აუცილებელი ფაქტობრივი წინაპირობაა და არა დამოუკიდებელი მოთხოვნა, რადგანაც ამ გზით მოსარჩელის მიზანი ვერ მიიღწევა, რომელიც მოსარჩელეს სურს. თუ მოსარჩელის მიზანი იქნება აუქციონზე რეალიზებულ ქონებაზე დარღვეული უფლების აღდგენა ნივთზე საკუთრების უფლების დაბრუნებით, მაშინ მისი მოთხოვნაც მიზნის შესაბამისად უნდა ჩამოყალიბდეს. სააპელაციო სასამართლომ ამ შემთხვევაში მოპასუხედ უნდა ჩართოს ნივთის ამჟამინდელი მესაკუთრეც. ამასთან, მოსარჩელეს მისი საუკეთესო ინტერესებიდან გამომდინარე უნდა განემარტოს, თუ რამდენად წარმატებული შეიძლება იყოს ასეთი მოთხოვნა.

საკასაციო სასამართლო მიუთითა, რომ იმ შემთხვევაში, თუ მოსარჩელე მოითხოვს მიყენებული ზიანის ანაზღაურებას, მაშინ ამ მოთხოვნის მოპასუხეები იქნებიან როგორც მშობლები, ისე – პირველი მოპასუხეც (მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია) სსკ-ის 54-ე, 992-ე, 998-ე და 409-ე მუხლების თანახმად. ამასთან, მოსარჩელეს უფლება აქვს, თავისი სურვილით ნებისმიერ მათგანს წაუყენოს მოთხოვნა (სსკ-ის 464-465-ე მუხლები). სააპელაციო სასამართლომ უნდა დაადგინოს, არსებობს თუ არა ამ ნორმებით გათვალისწინებული ფაქტობრივი წინაპირობები, კერძოდ, კეთილსინდისიერად და მართლზომიერად მოქმედებდა თუ არა გამსესხებელი მიკროკრედიტის გაცემისას. იყო თუ არა კრედიტუნარიანი მსესხებელი და არსებობდა თუ არა სესხის გაცემის წინაპირობები (მიკროკრედიტი არის მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის მიერ საკრედიტო ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვადიანობის, დაბრუნებადობის, ფასიანობისა და მიზნობრიობის პირობების შესაბამისად მსესხებელზე ან მსესხებელთა ჯგუფზე გაცემული თანხა (კანონი მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების შესახებ, მუხლი 5.1.). თუ სააპელაციო სასამართლო დაადგენს, რომ მსესხებელს სესხის მიღების დროს არ გააჩნდა დამოუკიდებელი შემოსავლები (ხელფასის ან სხვა შემოსავლების სახით), მაშინ, ცხადია, რომ გამსესხებელი მხოლოდ იპოთეკის საგნის იმე-

დად რჩებოდა და, შესაბამისად, მის მოქმედებას ყველა კეთილსინდისიერი და სალად მოაზროვნე ადამიანი საზოგადოებაში დამკვიდრებული ზნეობრივი პრინციპების სანაღმდეგო მოქმედებად შეაფასებდა. პალატამ მოიხმო უზენაესი სასამართლოს განმარტება, რომელშიც აღნიშნულია, რომ „სამართლებრივ სახელმწიფოში მართლწესრიგის არსებობას უზრუნველყოფს, როგორც კანონი, ასევე, მორალური ქცევის სტანდარტი, შესაბამისად, მიუხედავად იმისა, რომ კერძოსამართლებრივ ურთიერთობებში კერძო ავტონომიისა და თავისუფალი კონტრაქტების პრინციპი მოქმედებს, გარიგება, რომელიც საზოგადოებაში „საყოველთაოდ მიღებულ ქცევის სტანდარტს“ ეწინააღმდეგება, ამორალურ გარიგებად მიიჩნევა და ბათილობის სამართლებრივ შედეგებს უკავშირდება. სსკ-ის 54-ე მუხლის საკანონმდებლო დანაწესის მიზანს სწორედ იმგვარი გარიგებების თავიდან აცილება წარმოადგენს, რომლებიც ფორმალურად კანონსაწინააღმდეგო არ არის, თუმცა, თავისი არსით, საზოგადოებრივ მართლწესრიგს არღვევს და სამოქალაქო ბრუნვის სუბიექტთა თანაცხოვრებას აუარესებს, რაც შედეგობრივად, სამოქალაქო ბრუნვას აფერხებს“ (საქმე № ას-15-15-2016, 1 მარტი 2016 წელი).

6.8.11.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 623-ე, 892 და მომდევნო მუხლები.

განმარტება: სააპელაციო სასამართლოს დასკვნა, რომ გამსესხებლის მიერ გადანყვეტილება გასაჩივრდა ნაწილობრივ – მხოლოდ სესხის პროცენტისა და პირგასამტეხლოს დაკისრებაზე უარის თქმის ნაწილში, ხოლო ძირითადი თანხის ნაწილში კანონიერ ძალაშია შესული, არასწორია, რაც წარმოადგენს გადანყვეტილების გაუქმების აბსოლუტურ საფუძველს.

დაბრუნების დასაბუთება: გადანყვეტილება კანონის დარღვევითაა მიღებული, ვინაიდან მისი დასაბუთება იმდენად არასრულია, რომ მისი სამართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმება შეუძლებელია (სსსკ-ის 394-ე მუხლის ე1 პუნქტი).

მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის სარჩელი მსესხებლისა და თავდების წინააღმდეგ ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, ამ უკანასკნელთ სოლიდარულად დაეკისრათ ძირითადი თანხის ნაწილის გადახდა და სარეალიზაციოდ მიექცა სესხის უზრუნველსაყოფად იპოთეკით დატვირთული უძრავი ქონება; სარგებლისა და პირგასამტეხლოს დაკისრების ნაწილში სარჩელი უარყოფილ იქნა; სააპელაციო სასამართლომ საქალაქო სასამართლოს გადანყვეტილების ნაწილობრივ გაუქმებით სარგებლისა და პირგასამტეხლოს დაკისრების მოთხოვნა ნაწილობრივ დააკმაყოფილა, საკასაციო სასამართლოს განჩინებით კი – ორივე მხარის საკასაციო საჩივარი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, გაუქმდა გასაჩივრებული გადანყვეტილება და საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნა სააპელაციო სასამართლოს,¹⁰⁶ იმ საფუძვლით, რომ გადანყვეტილება კანონის დარღვევითაა მიღებული, ვინაიდან მისი დასაბუთება იმდენად არასრულია, რომ მისი სამართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმება შეუძლებელია (სსსკ-ის 394-ე მუხლის „ე1“ ქვეპუნქტი).

საკასაციო სასამართლომ სააპელაციო სასამართლოს მითითების საწინააღმდეგოდ გაიზიარა გამსესხებლის საკასაციო პრეტენზია, რომ საქალაქო სასამართლოს გადანყვეტილება მის მიერ სააპელაციო საჩივრით გასაჩივრებულია არა მხოლოდ პროცენტისა და პირგასამტეხლოს, არამედ ძირითადი თანხის ნაწილშიც, რაც, სსსკ-ის 394-ე მუხლის ე1 პუნქტის შესაბამისად, წარმოადგენს იმგვარ პროცესუალურ დარღვევას, რომელიც გადანყვეტილების გაუქმების აბსოლუტური საფუძველია.

¹⁰⁶ სუს განჩინება, 17 მაისი, 2016, № ას-85-79-2015.

საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ სააპელაციო სასამართლომ არასრულად და არასწორად დაადგინა საქმის გადანყვეტისათვის მნიშვნელობის მქონე, ფაქტობრივი გარემოებები, კერძოდ, სააპელაციო სასამართლოს არ დაუდგენია, სესხის ვადა – 12 თვით თუ მეტი ხნით გაიწა, ასევე – სესხის ხელშეკრულებით გათვალისწინებული გადახდის რომელი მეთოდი აირჩია მსესხებელმა, რამდენი იყო მსესხებლის მიერ გადასახდელი საპროცენტო სარგებლის ოდენობა, რამდენად დასაბუთებულია მოსარჩელის მითითება, რომ მსესხებელმა აირჩია სესხის გადახდის მეორე მეთოდი.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ აღნიშნული გარემოების დასადგენად არსებითი მნიშვნელობა აქვს იმის განსაზღვრას სესხის დაფარვის რომელი მეთოდი აირჩია მსესხებელმა, რადგან სესხის ხელშეკრულების შესაბამისად, სესხის გადახდის სხვადასხვა მეთოდის გამოყენების შემთხვევაში საპროცენტო სარგებლის ოდენობა განისაზღვრებოდა სხვადასხვა წესით.

საკასაციო სასამართლოს მოსაზრებით, სააპელაციო სასამართლომ არასწორად განსაზღვრა მსესხებლის მიერ გადახდილი თანხიდან რამდენი შეადგენდა პროცენტისა და რამდენი ძირითადი თანხის დავალიანებას, ვინაიდან აღნიშნული თანხების სწორად განსაზღვრა დამოკიდებულია საპროცენტო სარგებლის ოდენობის დადგენაზე, რაც არ განუხორციელებია სასამართლოს. სააპელაციო სასამართლოს არ დაუდგენია, როდის წარმოეშვა მსესხებელს ძირითადი თანხის საბოლოოდ დაფარვის ვალდებულება, რაც დამოკიდებულია იმის განსაზღვრაზე, სესხის დაფარვის რომელი მეთოდი აირჩია მსესხებელმა და რა ვადა იყო განსაზღვრული სესხით სარგებლობისათვის.

საკასაციო სასამართლომ გაიზიარა მსესხებლის მითითება, რომ სააპელაციო სასამართლოს არ დაუდგენია სასამართლოში სარჩელის შეტანამდე პერიოდის პირგასამტეხლოს დარიცხვის საფუძველი.

6.8.12.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 623-ე, 625-ე, 417-418-ე და 301.1-ე მუხლები.

განმარტება: სესხის ხელშეკრულება რეალურ ხელშეკრულებათა რიცხვს მიეკუთვნება და დადებულად არ ჩაითვლება გასესხებული თანხის მსესხებლისათვის საკუთრებაში გადაცემის გარეშე (სსკ-ის 623-ე მუხლი). ამ გარემოების მტკიცების ტვირთი კი, სსსკ-ის 102-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, ეკისრება გამსესხებელს და არა მსესხებელს.

დაბრუნების საფუძველი: გადანყვეტილება, როგორც ფაქტობრივი, ისე სამართლებრივი თვალსაზრისით დაუსაბუთებელია.

სესხის სახელშეკრულებოსამართლებრივ დავაში ქვედა ინსტანციის სასამართლოებმა მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის (გამსესხებელი) სარჩელი მოპასუხეთა (მსესხებელი, მესაკუთრე) წინააღმდეგ ნაწილობრივ დააკმაყოფილეს. საკასაციო სასამართლომ გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს გადანყვეტილება და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა¹⁰⁷ იმ საფუძველით, რომ სასამართლომ საქმე განიხილა საპროცესო ნორმების ისეთი დარღვევებით, რომლებმაც მიღებული გადანყვეტილებების როგორც ფაქტობრივი, ისე – სამართლებრივი თვალსაზრისით დაუსაბუთებლობა განაპირობეს.

პალატამ არ გაითვალისწინა, რომ სესხის ხელშეკრულება რეალურ ხელშეკრულებათა

¹⁰⁷ სუს განჩინება, 20 სექტემბერი, 2016, №ას-150-146-2016.

რიცხვს მიეკუთვნება და დადებულად არ ჩაითვლება გასესხებული თანხის მსესხებლისათვის საკუთრებაში გადაცემის გარეშე (სსკ-ის 623-ე მუხლი). ამ გარემოების მტკიცების ტვირთი კი, სსსკ-ის 102-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, ეკისრება გამსესხებელს და არა მსესხებელს. სასამართლომ სადავო თანხების მიუღებლობის მტკიცების ტვირთი მთლიანად მსესხებელს გადააკისრა.

საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ საქმის ხელახალი განხილვის დროს სააპელაციო საჩივრის ფარგლებში უნდა დადგინდეს: მხარეთა შორის ნამდვილად დაიდო თუ არა სესხის ხელშეკრულებები, რას შეადგენდა კრედიტორის მიერ პირველი მოპასუხისათვის სესხის სახით გადაცემული თანხის მოცულობა, აქედან გამომდინარე – სარგებლისა და პირგა-სამტეხლოს ოდენობა, მსესხებლის დავალიანება, როდის წარმოეშვა კრედიტორს მოთხოვნის უფლება და მეორე მოპასუხის უძრავ ქონებაზე კრედიტორის სასარგებლოდ დადგენილი იპოთეკა რამდენად უზრუნველყოფდა მის მოთხოვნას და სასამართლომ მხარეთა შორის მტკიცების ტვირთის სწორად განაწილებით უნდა გამოიტანოს შესაბამისი სამართლებრივი დასკვნები.

6.8.13.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 8.3.-ე, 115-ე, სსსკ-ის 180-ე, 83.4.-ე მუხლები.

განმარტება: სარჩელის გამართულობის შემონგებისას, მოსარჩელის სურვილის შესაბამისად, საპროცესო ეკონომიის პრინციპიდან გამომდინარე, სასამართლოს გარიგების ბათილობის მოთხოვნის მოსარჩელისთვის უნდა მიეცა სარჩელში მითითებული გარემოებების დაზუსტებისა და სასარჩელო მოთხოვნის დაკონკრეტების საშუალება (სსსკ-ის 83-ე მუხლის მეოთხე ნაწილი), რადგანაც ამ შემთხვევაში გარიგებების ბათილობა არა დამოუკიდებელ მოთხოვნას, არამედ მიკუთვნებითი მოთხოვნის (მაგალითად, გადაცემულის უსაფუძვლო გამდიდრების წესების თანახმად უკან დაბრუნების) წინაპირობას წარმოადგენდა.

დაბრუნების საფუძველი: დაუსაბუთებელი გადანყვეტილების მიღება განაპირობა საქმის გარემოებების საპროცესო ნორმების დარღვევით მიღებამ. კერძოდ, არ იმსჯელა, რამდენად დასაშვებია იყო აღიარებითი სარჩელი, შესაფასებელია კრედიტის გაცემის კეთილსინდისიერების კვლევა: გარიგებების უჩვეულობის პირობებში, ჰქონდა ან უნდა ჰქონოდა თუ არა გაცნობიერებული ბანკს დამგირავებელი საწარმოს ყოფილი დირექტორის არამართლზომიერი ქცევის ხასიათი და რამდენად კეთილსინდისიერად და მართლზომიერად მოქმედებდა ის მესამე პირისათვის კრედიტის გაცემისას. რამდენად იყო მის მიერ საკრედიტო რისკები გათვალისწინებული, იყო თუ არა გადახდისუნარიანი კრედიტის ამღები და არსებობდა თუ არა მისი გაცემის წინაპირობები.

კომპანიამ სარჩელი აღძრა მოპასუხის (ბანკის) წინააღმდეგ მოსარჩელესა და მოპასუხეს შორის გაფორმებული გირავნობის ხელშეკრულებების ბათილად ცნობის მოთხოვნით. მისი მტკიცებით, ოთხი დამოუკიდებელი ხელშეკრულების საფუძველზე, მოპასუხის სასარგებლოდ, მისმა ყოფილმა დირექტორმა დააგირავა შვიდ მილიონ ევროდ ღირებული კომპანიის მიერ მოპასუხე ბანკში გახსნილი ოთხი ანაბარი მესამე პირის – შპს-ს სასარგებლოდ, რომელსაც კომპანიასთან რაიმე კავშირი არ ჰქონდა, თუმცა, როგორც მოგვიანებით გაირკვა, მითითებული კომპანია დაკავშირებული იყო მის ყოფილ დირექტორთან, რომლის მეუღლეს შპს-ს 30%-იანი წილის მესაკუთრე იყო. მოსარჩელის მტკიცებით, ყოფილი დირექტორისათვის კომპანიის დამფუძნებელს სადავო გირავნობის ხელშეკრულებების დადების უფლებამოსილება არ მიუნიჭებია. პარტნიორს არც გარიგებების დადების შემდგომ არ მო-

უნონებია დირექტორის ეს მოქმედება.

საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით, რომელიც უცვლელად დარჩა, მოსამართლეთა უმრავლესობით მიღებული სააპელაციო სასამართლოს განჩინებით, სარჩელი დაკმაყოფილდა; ბათილად იქნა ცნობილი სადავო გირავნობის ხელშეკრულებები იმ საფუძველით, რომ კომპანიის ყოფილ დირექტორს დამფუძნებლის თანხმობის გარეშე არ შეეძლო ანაბრების მესამე პირის ვალდებულების შესრულების უზრუნველყოფის მიზნით დაგირავება.

საკასაციო სასამართლომ დააკმაყოფილა ბანკის საკასაციო საჩივარი, გააუქმა გასაჩივრებული განჩინება და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა სააპელაციო სასამართლოში შემდეგი დასაბუთებით.¹⁰⁸ სასამართლომ აღნიშნა, რომ სააპელაციო სასამართლომ პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება ისე დატოვა ძალაში, რომ **არ იმსჯელა, რამდენად დასაშვებია იყო აღიარებითი სარჩელი**, რომლითაც სადავო გირავნობის ხელშეკრულებების ბათილად ცნობა იყო მოთხოვნილი. სინამდვილეში, სარჩელში აღნიშნული იყო, რომ დავის დაწყების მიზანი ქონებრივი დანაკლისის თავიდან აცილება და, აქედან გამომდინარე, მოპასუხის სასარგებლოდ რეგისტრირებული გირავნობის უფლების გაუქმება იყო. საქართველოს უზენაეს სასამართლოს ჩამოყალიბებული აქვს ცალსახა სასამართლო პრაქტიკა, რომლის მიხედვითაც აღიარებითი სარჩელის აღძვრა დაუშვებელია, თუ მხარეს მიკუთვნებითი სარჩელის აღძვრა შეუძლია.

განსახილველ შემთხვევაში, სააპელაციო სასამართლომ სწორად გამოიყენა სსსკ-ის 380-ე მუხლი და დაადგინა ახალი ფაქტობრივი გარემოება, რომ შპს-ს მიერ საკრედიტო ვალდებულებებით გათვალისწინებული თანხის გადახდის ვადების დარღვევის გამო, სადავო გირავნობის ხელშეკრულებების საფუძველზე დეპოზიტის თანხები მიმართულ იქნა მის მიერ ნაკისრი ვალდებულებების შესასრულებლად, თუმცა, ამ ფაქტთან მიმართებით, არ შეამონმა სარჩელის გამართულობა (დასაბუთებულობა). გამართულობის შემოწმებისას მას უნდა განეხილა და პასუხი გაეცა იმ საკითხზე, თუ რა სურდა მოსარჩელეს. საპროცესო ეკონომიის პრინციპიდან გამომდინარე, სასამართლოს ამ უკანასკნელისთვის უნდა მიეცა სარჩელში მითითებული გარემოებებისა და სასარჩელო მოთხოვნის დაზუსტების საშუალება (სსსკ-ის 83-ე მუხლის მეოთხე ნაწილი), რადგანაც ამ შემთხვევაში გარიგებების ბათილობა არა დამოუკიდებელ მოთხოვნას, არამედ მიკუთვნებითი მოთხოვნის (მაგალითად, გადაცემულის უსაფუძვლო გამდიდრების წესების თანახმად უკან დაბრუნება) წინაპირობას წარმოადგენდა.

საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ კომპანიის ყოფილი დირექტორის უფლებამოსილების ფარგლების განსაზღვრას, კერძოდ, მოქმედებდა თუ არა ის საწარმოს წესდებაში ცვლილების შეტანისას დამფუძნებელი პარტნიორის მითითებითა და თანხმობით, ამ კონკრეტულ შემთხვევისათვის სამართლებრივად გადამწყვეტი მნიშვნელობა ვერ ექნება, რადგანაც მოპასუხეს შეუძლია, დაეყრდნოს საჯარო რეესტრში რეგისტრირებული მონაცემების მიმართ უტყუარობისა და სისრულის პრეზუმფციას („მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის 7.3 მუხლი), რომლის გაქარწყლების გარეშე მოსარჩელე დასახულ მიზანს ვერ აღწევს, თუმცა საკასაციო სასამართლომ გაიზიარა გასაჩივრებული განჩინების დასკვნა იმასთან დაკავშირებით, რომ ყოფილი დირექტორის მიერ ოთხი ერთმანეთის მიყოლებით დადებული დეპოზიტის გირავნობის ხელშეკრულებები, რომლებიც უზრუნველყოფდა მესამე პირის (ბანკის ძირითადი მოვალის) მიერ ვალდებულების შესრულებას, წარმოადგენდა „უჩვეულო“ და კომპანიისათვის ზიანის მომტან გარიგებებს, რადგანაც შპს-ს მიერ ფულადი ვალდებულების შეუსრულებლობა, ავტომატურად გამოიწვევდა კომპანიისათვის ამ თანხის დაკარგვას და მისთვის ქონებრივი ზიანის მიყენებას, რაც იმ დასკვნის გამოტანის საშუალებას იძლეოდა, რომ კომპანიის ყოფილი დირექტორი გარიგებების და-

¹⁰⁸ სუს განჩინება, 12 იანვარი, 2018, №ას-1219-1139-2017.

დებისას არ მოქმედებდა კომპანიის ინტერესებით და წარმომადგენლობით უფლებამოსილებას ბოროტად იყენებდა (სსკ-ის 115-ე მუხლი). საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ დამატებით კვლევას საჭიროებს ამ ფაქტისადმი ხელშეკრულებების მონაწილის (მოპასუხის) სუბიექტური დამოკიდებულების საკითხი, კერძოდ, იმ პირობებში, როდესაც ცალსახა იყო დადებული გარიგებების უჩვეულობა და მისი დამაზიანებელი ხასიათი, ჰქონდა ან უნდა ჰქონოდა თუ არა გაცნობიერებული ბანკს ყოფილი დირექტორის არამართლზომიერი ქცევის ხასიათი, რამდენად კეთილსინდისიერად და მართლზომიერად მოქმედებდა ის მესამე პირზე კრედიტის გაცემისას, რამდენად იყო მის მიერ საკრედიტო რისკები გათვალისწინებული, იყო თუ არა გადახდისუნარიანი კრედიტის ამღები და არსებობდა თუ არა კრედიტის გაცემის წინაპირობები (კრედიტი – დაბრუნების, ფასიანობის, უზრუნველყოფისა და ვადიანობის საწყისებზე ფულადი თანხების გაცემასთან დაკავშირებული ნებისმიერი ვალდებულება „კომერციული ბანკების საქმიანობის შესახებ“ საქართველოს კანონის მუხლი 1, „თ“ ქ/პუნქტი). საკასაციო სასამართლოს აზრით, თუ სააპელაციო სასამართლო დაადგენს, რომ კრედიტის ამღებს იმ დროსათვის არ გააჩნდა საკმარისი შემოსავლები, მაშინ, ცხადია, რომ ბანკი მხოლოდ გირავნობის საგნის იმედად რჩებოდა, შესაბამისად, მას გაცნობიერებული უნდა ჰქონოდა, როგორც ყოფილი დირექტორის მიერ უფლების ბოროტად გამოყენება, ასევე ისიც, რომ მისი (ბანკის) მოქმედება კეთილსინდისიერების სტანდარტს ვერ დააკმაყოფილებდა (სსკ-ის 8.3-ე მუხლი).

ამრიგად, საქმის ხელახალი განხილვის დროს სააპელაციო სასამართლომ თვითონ უნდა გამოიკვლიოს, თუ რა სახის მიკუთვნებითი მოთხოვნა შეიძლება, ჰქონდეს მოსარჩელეს მოპასუხის მიმართ და მას შემდეგ, რაც მოსარჩელე სარჩელის გარემოებებსა და მოთხოვნას დააზუსტებს, უნდა დაადგინოს, რომელი სამართლის ნორმიდან ან ნორმებიდან შეიძლება გამომდინარეობდეს ამგვარი მოთხოვნა (სახელშეკრულებო თუ კანონისმიერი) და შესრულებულია თუ არა იმ სამართლებრივი ნორმის წინაპირობები, რომლის მიღწევაც მოსარჩელეს სურს.

6.9. საბანკო გარანტია

6.9.1.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 879-ე, 881-ე, 885-ე, 887-ე, 976-ე მუხლები.

განმარტაზები:

- ა. საბანკო გარანტია შესასრულებელია გაცემული პირობების ფარგლებში ბენეფიციარის მოთხოვნისთანავე, მიუხედავად იმისა, არსებობს თუ არა ძირითადი ვალდებულებიდან გამომდინარე შესაგებელი;
- ბ. იმის მტკიცება, ნამდვილად წარმოეშვა თუ არა ბენეფიციარს საბანკო გარანტიით უზრუნველყოფილი ვალდებულებიდან მოთხოვნა პრინციპალის მიმართ, ბენეფიციარს არ ეკისრება;
- გ. პირგასამტეხლოს ანაზღაურება პრინციპალის მიერ, არ წარმოადგენს საბანკო გარანტიის მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის საფუძველს, რადგან ამგვარ შეთანხმებას გარანტია არ ითვალისწინებდა და იგი არც საბანკო გარანტიის იურიდიული ბუნებიდან არ გამომდინარეობს.

გადაწყვეტილების შედეგი: სარჩელი უარყოფილ იქნა, ვინაიდან პირგასამტეხლოს ანაზღაურება პრინციპალის მიერ არ წარმოადგენს საბანკო გარანტიის მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის საფუძველს, რადგან ამგვარ შეთანხმებას გარან-

ტია არ ითვალისწინებდა და იგი არც საბანკო გარანტიის იურიდიული ბუნებიდან არ გამომდინარეობს.

საქმის ფაბულის მიხედვით¹⁰⁹ გამყიდველმა (მენარმე) საქონლის მინოდების ვადა დაარღვია, რის გამოც შეთანხმებული პირგასამტეხლო გადაიხადა. ნასყიდობის ხელშეკრულებიდან წარმოშობილი მიმნოდებლის ვალდებულებები უზრუნველყოფილი იყო საბანკო გარანტიის ხელშეკრულებით. გარანტმა დააკმაყოფილა ბენეფიციარის მოთხოვნა საბანკო გარანტიით განსაზღვრული თანხის გადახდის თაობაზე. გამყიდველმა (პრინციპალი, მოსარჩელე) მყიდველისგან (ბენეფიციარი, მოპასუხე) საბანკო გარანტიის საფუძველზე უსაფუძვლოდ მიღებული თანხის დაბრუნება მოითხოვა.

სააპელაციო სასამართლომ იხელმძღვანელა სსკ-ის 976-ე მუხლით და მიიჩნია, რომ, ვინაიდან მოსარჩელემ მხოლოდ მიწოდების ვადა დაარღვია, რისთვისაც გადაიხადა პირგასამტეხლო, ამით მხარეთა შორის სამართლებრივი ურთიერთობა შეწყდა და საბანკო გარანტიის თანხის მიღებით მოპასუხე უსაფუძვლოდ გამდიდრდა.

ქვედა ინსტანციის სასამართლოებმა სარჩელი დააკმაყოფილეს.

საკასაციო სასამართლომ იმსჯელა რა საბანკო გარანტიის სამართლებრივ ბუნებაზე ახალი გადაწყვეტილებით სარჩელი უარყო. სასამართლოს განმარტებით, კანონმდებლობა საბანკო გარანტიას განიხილავს, როგორც მოთხოვნის უზრუნველყოფის ერთ-ერთ საშუალებას, რომელიც სხვა უზრუნველყოფის საშუალებებისაგან განსხვავდება თავისი დამოუკიდებლობით – არააქცესორულობით, რაც გულისხმობს იმას, რომ ძირითადი ვალდებულება – ხელშეკრულება, რომლის უზრუნველსაყოფადაც საბანკო გარანტია გაცა, გავლენას ვერ ახდენს ამ უკანასკნელზე. საბანკო გარანტია შესასრულებელია გაცემული პირობების ფარგლებში ბენეფიციარის მოთხოვნისთანავე, მიუხედავად იმისა, არსებობს თუ არა ძირითადი ვალდებულებიდან გამომდინარე შესაგებელი. საბანკო გარანტიის დამოუკიდებლობას ძირითადი, უზრუნველყოფილი ვალდებულებისაგან (პრინციპალსა და ბენეფიციარს შორის არსებული ვალდებულება), განაპირობებს მისი არააქცესორული ბუნება. თავად საბანკო გარანტია წარმოადგენს დამოუკიდებელ ვალდებულებას [სსკ-ის ის 881-ე მუხლი]. პრინციპალის ძირითადი ვალდებულების გაბათილება, შეწყვეტა ან სამართლებრივი ვითარების სხვაგვარი შეცვლა, თავისთავად არ გამოიწვევს საბანკო გარანტიის მოქმედების შეწყვეტას, ამიტომაც საბანკო გარანტიაში მკაფიოდ უნდა აისახოს მისი დაკმაყოფილების წინაპირობები. (სუსგ №ას-749-709-2015, 25 სექტემბერი, 2015 წელი). საბანკო გარანტიის, როგორც არააქცესორული ვალდებულების, შედეგი ისაა, რომ გარანტს არ შეუძლია, ბენეფიციარს წარუდგინოს შესაგებელი, რომელიც ბენეფიციარსა და პრინციპალს შორის არსებული გარანტიით უზრუნველყოფილი ურთიერთობიდან გამომდინარეობს. უზენაესმა სასამართლომ ერთ-ერთ გადაწყვეტილებაში აღნიშნა, რომ „საბანკო გარანტია შესასრულებელია გაცემული პირობების ფარგლებში ბენეფიციარის მოთხოვნისთანავე, მიუხედავად იმისა, არსებობს თუ არა ძირითადი ვალდებულებიდან გამომდინარე შესაგებელი“ (იხ. სუსგ 2009 წლის 20 ოქტომბრის გადაწყვეტილება საქმეზე №ას-562-871-09). წერილობით მოთხოვნაში ან მის დანართში ბენეფიციარმა უნდა მიუთითოს პრინციპალის მიერ ძირითადი ვალდებულების დარღვევის ფაქტი და ასევე ის, თუ რაში გამოიხატა ეს დარღვევა. იმის მტკიცება, ნამდვილად წარმოეშვა თუ არა ბენეფიციარს საბანკო გარანტიით უზრუნველყოფილი ვალდებულებიდან მოთხოვნა პრინციპალის მიმართ, ბენეფიციარს არ ეკისრება.

საკასაციო სასამართლომ არ გაიზიარა სააპელაციო სასამართლოს მოსაზრება, ვინაიდან, ხელშეკრულების შესრულების ვადის გადაცილების გამო, მოპასუხემ მოსარჩელეს მოს-

¹⁰⁹ სუს გადაწყვეტილება, 01 თებერვალი, 2017, №ას-1038-999-2016.

თხოვა პირგასამტეხლოს გადახდა, რომელიც ამ უკანასკნელმა სრულად გადაიხადა, ხოლო ხელშეკრულების პირობის ერთი და იმავე დარღვევის ფარგლებში თანხის მიღებით, წარმოიშვა მოპასუხის უსაფუძვლო გამდიდრება, რადგან გარანტი ბენეფიციარის წინაშე კისრულობდა უპირობო ვალდებულებას – „ბენეფიციარის პირველივე წერილობითი მოთხოვნის მიღების მომენტიდან ხუთი საბანკო დღის ვადაში გადაეხადა გარანტიით გათვალისწინებული თანხა“. ბენეფიციარმა გარანტიის მოქმედების ვადაში წარუდგინა გარანტს წერილობითი მოთხოვნა პრინციპალის მიერ ძირითადი ვალდებულების ჯეროვანი შესრულების დარღვევის გამო და მოითხოვა საგარანტიო თანხის ანაზღაურება, რითაც შეასრულა გარანტიით გათვალისწინებული ვალდებულება (სსკ-ის 885-ე მუხლის პირველი ნაწილი). ამდენად, მოცემულ საქმეში სახეზეა საბანკო გარანტიით ნაკისრი ვალდებულების შესრულების განმაპირობებელი ყველა წანამძღვარი. საკასაციო პალატამ აღნიშნა, რომ პირგასამტეხლოს ანაზღაურება პრინციპალის მიერ, არ წარმოადგენს საბანკო გარანტიის მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის საფუძველს, რადგან ამგვარ შეთანხმებას გარანტია არ ითვალისწინებდა და იგი არც საბანკო გარანტიის იურიდიული ბუნებიდან არ გამომდინარეობს. **აღსანიშნავია, რომ საბანკო გარანტია პირგასამტეხლოს ჩათვლის ან გაქვითვის შესახებ რაიმე დათქმას არ ითვალისწინებდა.**

6.9.2.

გამოყენებული ნორმატი: სსკ-ის 8.3., 879-ე, 51-ე მუხლები, სსსკ-ის 393.2.-ე, 186-ე, 187.2., 180-ე, 275-ე, 178.1.ე-ე მუხლები.

განმარტაზები:

- ა. კეთილსინდისიერება კონტრაქტს იცავს მაშინ, როდესაც ეს გათვალისწინებულია კანონით (მაგ: სკ-ის 312-ე მუხლი), რამდენადაც კანონმდებლის ამგვარი მიდგომა წარმოადგენს კოლიდირებულ სიკეთეთა შორის უპირატესი უფლების მქონე პირის განსაზღვრის ინსტრუმენტს და ცდილობს, ამ გზით დაიცვას ყველა იმ კეთილსინდისიერი პირის ინტერესები, რომლებიც მართლზომიერად განკარგავდნენ საკუთარ სამოქალაქო უფლებებს და ჰქონდათ ამ განკარგვის ლეგიტიმური შედეგის მოლოდინი. განსხვავებით ამისაგან, კეთილსინდისიერი პირის ინტერესების დაცვა ვერ გადაწონის იმ პირის უფლებებს, რომელსაც სამოქალაქო ურთიერთობა არ ჰქონია და არც შესაბამისი უფლება-მოვალეობები წარმოშობია;
- ბ. გარანტსა და ბენეფიციარს შორის საბანკო გარანტიიდან გამომდინარე ვალდებულება, ბენეფიციარის კეთილსინდისიერების მიუხედავად, არ წარმოშობილა, ვინაიდან, კონკრეტული თანხის ანაზღაურების თაობაზე შესაბამისი საბანკო გარანტიის გაცემის მიუხედავად, ეს ნება ადრესატს (ბენეფიციარი) არ მისვლია, არამედ მას გადაეცა სრულიად განსხვავებული (გაყალბებული), არარა ნება, რომელიც ვალდებული პირისაგან არ მომდინარეობდა.

გადანყვებითი ლაპის შედეგი: ბენეფიციარის სარჩელი უარყოფილ იქნა, იმ საფუძველით, რომ მხარეთა შორის საბანკო გარანტიის სახელშეკრულებო ურთიერთობა არ არსებობს, დოკუმენტის სიყალბის აღიარებისა და სამართლებრივი ურთიერთობის არარსებობის დადგენის თაობაზე გარანტის შეგებებული სარჩელი დარჩა განუხილველად იურიდიული ინტერესის არარსებობის გამო.

საკასაციო სასამართლომ გააუქმა გარანტისათვის (სადაზღვევო კომპანიისათვის) საბანკო გარანტიით გათვალისწინებული თანხის მოსარჩელის (ბენეფიციარი – სამინისტრო) სასარგებლოდ დაკისრების შესახებ სააპელაციო სასამართლოს გადანყვეტილება და გადან-

ყვეტილებით სარჩელი უარყო, იმ დასაბუთებით, რომ მხარეთა შორის საბანკო გარანტიის სახელშეკრულებო ურთიერთობა არ არსებობს.¹¹⁰ საქმის ფაბულის მიხედვით, პრინციპალის (მენარმე) მიერ ვალდებულების შეუსრულებლობის გამო (პრინციპალსა და ბენეფიციარს შორის ხელშეკრულება შეწყდა), ბენეფიციარმა გარანტს მოსთხოვა გარანტიით გათვალისწინებული თანხის გადახდა. სისხლის სამართლის საქმეზე გამოტანილი განაჩენით დადგინდა, რომ პრინციპალის მიერ საბანკო გარანტია გაყალბდა, კერძოდ, გაცემული იყო 35000 და არა 835000 ლარზე. ქვემდგომმა სასამართლოებმა იმ მოსაზრებით, რომ სისხლის სამართლოს საქმეზე დოკუმენტის გაყალბების ფაქტის მიმართ არ დადგინდა ბენეფიციარის რაიმე მართლსაწინააღმდეგო ქმედება, სსკ-ის მე-8 მუხლის მე-3 ნაწილზე დაყრდნობით, მიიჩნიეს, რომ სამინისტრო (მოსარჩელე), როგორც კეთილსინდისიერი მხარე, უფლებამოსილი იყო, მოეთხოვა შესრულება, ხოლო გარანტი ვალდებულები – აენაზღაურებინა იმდენი თანხა, რამდენითაც რეალურად გაიცა საბანკო გარანტია.

საკასაციო პალატამ არ გაიზიარა ქვემდგომ სასამართლოთა დასკვნა და განმარტა, მართალია, სამოქალაქო კოდექსი ადგენს სამოქალაქო ურთიერთობის მონაწილეთა კეთილსინდისიერი ქცევის სტანდარტს (სკ-ის 8.3. მუხლი), თუმცა კეთილსინდისიერებით არ შეიძლება, ყოველთვის იქნეს ახსნილი სამოქალაქო ბრუნვის მონაწილის ინტერესი, რადგანაც თავად კეთილსინდისიერება კონტრაჰენტს იცავს მაშინ, როდესაც ეს გათვალისწინებულია კანონით (მაგ: სკ-ის 312-ე მუხლი), რამდენადაც კანონმდებლის ამგვარი მიდგომა წარმოადგენს ერთმანეთის საწინააღმდეგო (კოლიდირებულ) სიკეთეთა შორის უპირატესი უფლების მქონე პირის განსაზღვრის ინსტრუმენტს და ცდილობს, ამ გზით დაიცვას ინტერესები ყველა იმ კეთილსინდისიერი პირის, რომელიც მართლზომიერად განკარგავდა საკუთარ სამოქალაქო უფლებებს და ჰქონდა ამ განკარგვის ლეგიტიმური შედეგის მოლოდინი. განსხვავებით ამისაგან, კეთილსინდისიერი პირის ინტერესების დაცვა ვერ გადაწონის იმ პირის უფლებებს, რომელსაც სამოქალაქო ურთიერთობა არ ჰქონია და არც შესაბამისი უფლება-მოვალეობები არ წარმოშობია.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ გარანტსა და ძირითად მოსარჩელეს (სამინისტროს) შორის საბანკო გარანტიიდან გამომდინარე ვალდებულება, ბენეფიციარის კეთილსინდისიერების მიუხედავად, არ წარმოშობილა, ვინაიდან, 35 000 ლარის ანაზღაურების თაობაზე შესაბამისი საბანკო გარანტიის გაცემის მიუხედავად, ეს ნება ადრესატს (ბენეფიციარი) არ მისვლია, არამედ გადაეცა სრულიად განსხვავებული, არარა ნება, რომელიც ვალდებული პირისაგან არ მომდინარეობდა.

ამდენად, ბენეფიციარმა სსკ-ის 879-ე მუხლის საფუძველზე მოითხოვა რა გარანტისაგან თანხის ანაზღაურება, ამ მოთხოვნას მოპასუხემ (გარანტი) იმგვარი შესაგებელი დაუპირისპირა, რომელიც ვალდებულებას გამორიცხავს (მოთხოვნის გამომრიცხველი შესაგებელი), რადგან მან, საბანკო გარანტიის სიყალბეზე მითითებით, სადავო გახადა სახელშეკრულებო ურთიერთობის არსებობის ფაქტი. ამასთანავე, საყურადღებოა, რომ მხარეთა შორის არათუ რაიმე ფორმით ბათილი ხელშეკრულება, არამედ, ნების არარსებობის პირობებში (835 000 ლარი), გარიგება საერთოდ არ წარმოშობილა, შესაბამისად, მას ვერც დადასტურება (სკ-ის 61-ე მუხლი) და ვერც ნებაზე ზემოქმედების რაიმე კანონისმიერი საშუალება ნამდვილად ვერ აქცევს.

ზემოაღნიშნულ ნაწილში გადანყვეტილების სამართლებრივი შედეგის გათვალისწინებით, სასამართლომ დოკუმენტის სიყალბისა და სამართლებრივი ურთიერთობის არარსებობის დადგენის თაობაზე გარანტის სარჩელი განუხილველად დატოვა იურიდიული ინტერესის არარსებობის გამო.

¹¹⁰ სუს გადანყვეტილება, 15 მაისი, 2017, №ას-367-348-2015.

6.9.3.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 985-ე, 987-ე მუხლები.

განმარტაობა:

- ა. პრინციპალის მიერ ვალდებულების დარღვევის სახისა და ხარისხის კვლევა გარანტიის მხრიდან გონივრული წინდახედულობის ფარგლებში შესაძლებელია მხოლოდ საბანკო გარანტიით შეთანხმებული მოთხოვნის ან თანდართული დოკუმენტების წარდგენის პირობების დაცვის კვლევის ფარგლებში ანუ ფორმალური სახით (დოკუმენტების გარეგნული შესაბამისობის დადგენა). სწორედ ამიტომ უნოდებენ კომერციულ პრაქტიკაში საბანკო გარანტიას ე.წ. დოკუმენტურ ოპერაციას;
- ბ. უპირობო და პირველივე მოთხოვნისთანავე გადასახდელი გარანტიების თავისებურება ისაა, რომ ბენეფიციარის მოთხოვნა წარმოშობს გარანტიის მიერ თანხის გადახდის ვალდებულებას ბენეფიციარის მიერ მოთხოვნის საფუძვლის დამატებითი მტკიცების გარეშე.

გადაწყვეტილების შედეგი: ბენეფიციარის სარჩელი უარყოფილ იქნა, იმ საფუძვლით, რომ საბანკო გარანტია არ იყო გაცემული უზრუნველსაყოფად იმ ძირითადი ხელშეკრულების, რომელსაც მოსარჩელე მიუთითებს.

მენარმე სუბიექტებს შორის წარმოშობილ დავაში, მოსარჩელე (ბენეფიციარი) მოპასუხისათვის (გარანტი) საბანკო გარანტიის საფუძველზე თანხის დაკისრებას მოითხოვს. სააპელაციო სასამართლომ სარჩელი ნაწილობრივ დააკმაყოფილა, საკასაციო სასამართლომ კი დააკმაყოფილა გარანტიის საკასაციო საჩივარი და გადაწყვეტილებით ბენეფიციარის სარჩელი უარყო მტკიცებულებათა სსსკ-ის 105-ე მუხლის დანაწესის საწინააღმდეგოდ არასწორად შეფასების გამო. (სსსკ-ის 393.3)¹¹¹ დავაში არსებითი საკითხი გახდა იმ საკითხის გარკვევა-შეფასება, გაცემული იყო თუ არა საბანკო გარანტია უზრუნველსაყოფად იმ ძირითადი ხელშეკრულების, რომელსაც მოსარჩელე მიუთითებს.

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ იურიდიული დოქტრინისა და დამკვიდრებული პრაქტიკის თანახმად, ხელშეკრულების საგანი წარმოადგენს ხელშეკრულების ერთ-ერთ არსებით პირობას. **მოცემულ შემთხვევაში, ხელშეკრულების საგნის მაიდენტიფიცირებელი მონაცემები არ შეესაბამება საბანკო გარანტიებით უზრუნველყოფილი პრინციპალის ვალდებულების მაიდენტიფიცირებელ მონაცემებს.** საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სსკ-ის 881-ე მუხლის შესაბამისად, აუცილებელი არ არის საბანკო გარანტიაში არსებობდეს მითითება იმ ვალდებულებაზე (ვალდებულების წარმომშობ ხელშეკრულებაზე), რომლის უზრუნველსაყოფადაც საბანკო გარანტია გაიცა. თუმცა, ნებისმიერ შემთხვევაში, ფულადი თანხის გადახდის შესახებ მოთხოვნის წარდგენისას, მნიშვნელოვანია, შემომდგეს გამომდინარეობს თუ არა მოთხოვნა სწორედ იმ ვალდებულებიდან (ვალდებულების წარმომშობი ხელშეკრულებიდან), რომელსაც უზრუნველყოფს საბანკო გარანტია. იმის დასადგენად, საბანკო გარანტიები რომელი ვალდებულებების უზრუნველსაყოფად გაიცა, მნიშვნელოვანია, რომ აღნიშნული ვალდებულებების (მათი წარმომშობი ხელშეკრულების) იდენტიფიცირება ზედმინვენით შესაძლებელი იყოს, რაც იმას გულისხმობს, რომ გარანტიის ტექსტში დაცული ინფორმაცია ვალდებულებების შესახებ, თუ ზუსტად იდენტიფიცირებული არ იქნება ამ ვალდებულებების წარმომშობ ხელშეკრულებაში მოცემულისა, მინიმუმ არ უნდა ეწინააღმდეგებოდეს მას, მით უმეტეს, ისეთ არსებით პირობას, როგორც არის ვალდებულების შინაარსი.

სასამართლომ დადგინილად მიიჩნია, რომ, ერთი მხრივ, საბანკო გარანტიების ტექსტებ-

¹¹¹ სუს გადაწყვეტილება, 27 სექტემბერი, 2017, № ას-960-925-2016.

ში, ხოლო, მეორე მხრივ, თავად ხელშეკრულების ტექსტში მოცემული ძირითადი ხელშეკრულების მაიდენტიფიცირებელი მონაცემები (ხელშეკრულების ნომერი და ლოტის ნომერი), მართალია, ერთმანეთის მსგავსია, მაგრამ განსხვავებულია ძირითადი ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ვალდებულების შინაარსი, კერძოდ, გზის მონაკვეთის დასახელება, კილომეტრაჟი და შესასრულებელი სამუშაოების აღწერილობა. ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო სასამართლომ დაუსაბუთებლად მიიჩნია სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობა, რომ აღნიშნული შეუსაბამობა მხოლოდ მექანიკური უზუსტობაა, რომელიც შეიძლება უგულებელყოფილ იქნეს საბანკო გარანტიით უზრუნველყოფილი ვალდებულების იდენტიფიცირებისას.

სასამართლოს დასკვნით, პრინციპალის მიერ ვალდებულების დარღვევის სახისა და ხარისხის კვლევა გარანტიის მხრიდან გონივრული წინდახედულობის ფარგლებში შესაძლებელია მხოლოდ საბანკო გარანტიით შეთანხმებული მოთხოვნის ან თანდართული დოკუმენტების წარდგენის პირობების დაცვის კვლევის ფარგლებში ანუ ფორმალური სახით (დოკუმენტების გარეგნული შესაბამისობის დადგენა). სწორედ ამიტომ უნოდებენ კომერციულ პრაქტიკაში საბანკო გარანტიას ე.წ. დოკუმენტურ ოპერაციას (**სუსგ №ას-782-739-2015, 2015 წლის 19 ოქტომბერი**).

საკასაციო სასამართლოს განმარტებით, გამომდინარე იქიდან, რომ ბენეფიციარის მოთხოვნა ექვემდებარება მხოლოდ ფორმალური საფუძვლით შემოწმებას და პრინციპალის ძირითადი ვალდებულების გაბათილება, შეწყვეტა ან სამართლებრივი ვითარების სხვაგვარი შეცვლა თავისთავად არ იწვევს საბანკო გარანტიის მოქმედების შეწყვეტას, საბანკო გარანტიაში მკაფიოდ უნდა აისახოს მისი დაკმაყოფილების წინაპირობები (**სუსგ №ას-749-709-2015, 2015 წლის 25 სექტემბერი**).

საკასაციო სასამართლომ, საბანკო გარანტიების შესწავლის შედეგად, მიიჩნია, რომ აშკარაა უპირობო და პირველივე მოთხოვნისთანავე გადასახდელი გარანტიები, რომელთა თავისებურებით, ბენეფიციარის მოთხოვნა წარმოშობს ვალდებულებას, გარანტმა თანხა გადაიხადოს ბენეფიციარის მიერ მოთხოვნის საფუძვლის დამატებითი მტკიცების გარეშე.

სასამართლოს განსჯით, იმის გათვალისწინებით, რომ ხელშეკრულების საგნის მაიდენტიფიცირებელი მონაცემები არ შეესაბამება საბანკო გარანტიებით უზრუნველყოფილი პრინციპალის ვალდებულების გამაიგივებელ მონაცემებს, შეუძლებელია აღნიშნული გარანტიების დადგენა კონკრეტულად ამ ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულებების უზრუნველყოფის მიზნით გაიცა თუ არა, რაც გამოორიცხავს მათ შესაბამისობას.

საკასაციო პალატამ მიუთითა, რომ მოცემულ შემთხვევაში არ გამოვლენილა სსკ-ის 887-ე მუხლის მე-2 ნაწილით გათვალისწინებული საბანკო გარანტიით უზრუნველყოფილი ძირითადი ვალდებულების შეწყვეტა ან ბათილობა, არ დასტურდება საბანკო გარანტიებით შექმნილი ძირითადი ვალდებულებების არსებობა, რაც გამოორიცხავს ამ შემთხვევაზე სსკ-ის 887-ე მუხლის მე-2 ნაწილის გავრცელებას, სარჩელის დაკმაყოფილების შესაძლებლობას.

6.10. ამხანაგობა

6.10.1.

გამოყენებული ნორმები: „ბინათმესაკუთრეთა ამხანაგობის კანონის“ პირველი, მეორე, მე-8 მუხლის პირველი ნაწილი, მე-13, 21-ე მუხლის პირველი პუნქტის „ვ“ ქვეპუნქტი, 23-ე მუხლის პირველი პუნქტის „ბ“ ქვეპუნქტი, სსსკ-ის 248-ე მუხლი.

განმარტებები: საერთო კრების მიერ მიღებული გადაწყვეტილება, რაც ეხება ამხანაგობის საერთო ქონების ნორმალურ ფუნქციონირებას და მასთან დაკავშირებულ ხარჯებს, სავალდებულოა ამხანაგობის წევრებისათვის.

გადაწყვეტილების შედეგი: სარჩელი უარყოფილია, ამხანაგობასა და წევრებს შორის კანონისმიერი ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობის არსებობის გათვალისწინებით.

დავაში, სადაც ამხანაგობის მოთხოვნას ამხანაგობის წევრის მიმართ კანონის საფუძველზე წარმოშობილი ფულადი ვალდებულების (შენიშნის მოვლა-პატრონობისთვის დადგენილი მოსაკრებლის) შესრულება წარმოადგენს სააპელაციო სასამართლომ ამხანაგობის კრების ოქმი და გამგეობის გადაწყვეტილება უკანონოდ და იურიდიული ძალის არმქონედ მიიჩნია, რაც საფუძველად დაედო ამხანაგობის სარჩელის უარყოფას.¹¹²

საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლომ არასწორად გამოიყენა და განმარტა კანონი, ასევე, არასწორად შეაფასა მტკიცებულებები, რითაც დაუშვა ისეთი საპროცესო დარღვევები, რომელთაც არასწორი გადაწყვეტილების მიღება მოჰყვა შედეგად (სსსკ-ის 393.1. „ა“, „გ“, 393.3, 105-ე მუხლები).

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ მოპასუხემ შესაგებელში სხვა გარემოებებზე მიუთითა, მას არ გაუსაჩივრებია კრებისა და გამგეობის გადაწყვეტილებები, შესაბამისად, ამხანაგობის სარჩელის ფარგლებში, რომლითაც მოთხოვნილია საერთო საკუთრებაში რიცხული ქონების მოვლა-პატრონობისთვის ამხანაგობის მიერ განსაზღვრული მოსაკრებლის გადახდა, სასამართლოს არ უნდა ემსჯელა ამხანაგობის გადაწყვეტილებების ან/და საერთო კრებაზე დამტკიცებული წესდების კანონიერებაზე, კრების მონვევისა და გადაწყვეტილებების მიღების პროცედურის ლეგიტიმურობაზე.

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ, განსახილველ შემთხვევაში, მხარეთა შორის არსებობს კანონისმიერი ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობა საერთო საკუთრებაში არსებული უძრავი ნივთის მოვლა-პატრონობასთან დაკავშირებით, შესაბამისად, საერთო კრების მიერ მიღებული გადაწყვეტილება, რაც ეხება ამხანაგობის საერთო ქონების ნორმალურ ფუნქციონირებას და მასთან დაკავშირებულ ხარჯებს, სავალდებულოა ამხანაგობის წევრებისათვის. ამხანაგობის გამგეობის, როგორც ასეთი ორგანოს არსებობას, კანონი არ ითვალისწინებს, თუმცა, კერძო ავტონომიის პრინციპიდან გამომდინარე (დაშვებულია, რაც აკრძალული არ არის კანონით, სსკ-ის მე-10 მუხლი), ამხანაგობას შეუძლია, შექმნას ნებისმიერი სხვა ორგანო, გარდა კანონით გათვალისწინებულისა, ოღონდაც იმ პირობით, რომ ეს არ შეაფერხებს და არ გამოიწვევს კანონით გათვალისწინებული ორგანოების – წევრთა საერთო კრებისა და თავმჯდომარის – ფაქტობრივ გაუქმებას.

¹¹² სუს გადაწყვეტილება, 26 თებერვალი, 2016, №ას-1046-986-2015.

6.10.2.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 934.5-ე, 935.1-ე, 463-ე-465-ე, 709-ე, 715-ე მუხლები.

განმარტებები:

- ა. ამხანაგობის თავმჯდომარესა და ამხანაგობას შორის არსებული ურთიერთობის სამართლებრივ საფუძველს დავალების ხელშეკრულება წარმოადგენს, რომლის ფარგლებშიც რწმუნებულად გვევლინება წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების მქონე პირი – ამხანაგობის თავმჯდომარე, ხოლო მარწმუნებლად – ამხანაგობის წევრები;
- ბ. ერთობლივი საქმიანობის მომწესრიგებელი ნორმა (935.2 მუხლი) ხელშეკრულების მონაწილეს აღჭურავს უფლებით, მოსთხოვოს წევრს ვალდებულების არა საკუთარი, არამედ საერთო მიზნის მისაღწევად შესრულება, თუმცა წევრთა ურთიერთმოთხოვნის არსებობის შესაძლებლობას ერთობლივი საქმიანობის მომწესრიგებელი არცერთი დანაწესი არ გამოორიცხავს.

დაბრუნების დასაბუთება: გასაჩივრებული განჩინების დასაბუთება იმდენად არასრულია, რომ მისი სამართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმება შეუძლებელია (სსსკ-ის 394-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტი).

ამხანაგობის წევრის (მოსარჩელის) მიერ ამხანაგობის თავმჯდომარის (მოპასუხის) წინააღმდეგ დავაში სასარჩელო მოთხოვნას წარმოადგენს მოპასუხისათვის, როგორც დავალიანების, ისე – მიმდინარე ქირის დაკისრება და ამხანაგობის საქმიანობასთან დაკავშირებული დოკუმენტების მოსარჩელისათვის გადაცემის დავალდებულება. საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით სარჩელი ნაწილობრივ, კერძოდ, დავალიანებისა და დოკუმენტების გადაცემის მოთხოვნის ნაწილში დაკმაყოფილდა, ხოლო ქირის დაკისრების ნაწილში – უარყოფილ იქნა. მოპასუხის სააპელაციო საჩივრის საფუძველზე სააპელაციო სასამართლომ გააუქმა გადაწყვეტილება სარჩელის დაკმაყოფილების ნაწილში და პირველი ინსტანციის სასამართლოში დააბრუნა განსახილველად. საკასაციო სასამართლომ დააკმაყოფილა მოსარჩელის საკასაციო საჩივარი, გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს მითითებული გადაწყვეტილება და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა იმავე სასამართლოში შემდეგი მოტივაციით:¹¹³ სასამართლომ მიიჩნია, რომ არსებობს სსსკ-ის 394-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტით განსაზღვრული გადაწყვეტილების გაუქმების აბსოლუტური საფუძველი, კერძოდ, გასაჩივრებული განჩინების დასაბუთება იმდენად არასრულია, რომ მისი სამართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმება შეუძლებელია.

გასაჩივრებული განჩინებით სააპელაციო პალატამ მიიჩნია, რომ ამხანაგობის მატერიალური სამართლის ნორმათა გათვალისწინებით, მოპასუხე არ წარმოადგენდა სარჩელზე პასუხისმგებელ ერთადერთ პირს, შესაბამისად, განსასაზღვრი იყო მოპასუხეთა წრე, რის გამოც არსებობდა საქმის პირველი ინსტანციის სასამართლოსათვის ხელახლა განსახილველად დაბრუნების საფუძველები.

საქმის ფაბულის მიხედვით, მოსარჩელესა და მოპასუხეს შორის დაიდო ხელშეკრულება, რომლის თანახმად, „ინვესტორმა“ იკისრა ვალდებულება ამხანაგობის წევრი მოსარჩელის წინაშე, რომ ჩააბარებდა მისთვის გამოყოფილ საცხოვრებელ ფართს ე.წ. თეთრ კარკასს, ამასთანავე, „ინვესტორმა“ წევრმა იკისრა ვალდებულება, არსებული საცხოვრებელი სახლის დასრულებამდე გადაეხადა ბინის ქირა – თვეში 800 აშშ დოლარი.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ ამხანაგობის ხელშეკრულება, როგორც კონკრე-

¹¹³ სუს განჩინება, 27 იანვარი, 2017, №ას-777-744-2016.

ტული მიზნის მისაღწევად პირთა გაერთიანებაზე დამყარებული გარიგება, მოითხოვს წევრებისაგან ისეთ მოქმედებებს, რომელთაც აქვთ სხვადასხვა ხელშეკრულებისათვის დამახასიათებელი თავისებურებები. ამხანაგობისათვის დამახასიათებელია კოლექტიური გაერთიანების (კორპორაციული სტრუქტურის) ისეთი თვისებები, რომელიც მოიცავს, როგორც ორგანიზაციულ, ასევე, ქონებრივ ელემენტებს, რითაც საბოლოოდ უზრუნველყოფილია ამ გაერთიანების მონაწილეთა მიერ დასახული მიზნის მიღწევა. მართალია, ერთობლივი საქმიანობის მომწესრიგებელი ნორმა (935.2 მუხლი) ხელშეკრულების მონაწილეს აღჭურავს უფლებით, მოსთხოვოს წევრს ვალდებულების არა საკუთარი, არამედ საერთო მიზნის მისაღწევად შესრულება, თუმცა წევრთა ურთიერთმოთხოვნის არსებობის შესაძლებლობას ერთობლივი საქმიანობის მომწესრიგებელი არცერთი დანაწესი არ გამორიცხავს.

საკასაციო სასამართლომ გაიზიარა სააპელაციო სასამართლოს მოსაზრება, რომ ბინების დაქირავების ვალდებულების ფარგლებში, მოპასუხე არ წარმოადგენს პერსონალურად პასუხისმგებელ პირს, თუმცა მიიჩნია, რომ, მოცემულ შემთხვევაში, გამოვლენილია ხელშეკრულების საფუძველზე წარმოშობილი სოლიდარული ვალდებულება, რომლის ფარგლებშიც მოვალეობად გვევლინებიან ამხანაგობის „ინვესტორი“ წევრები, ხოლო კრედიტორებად – „მესაკუთრე“ წევრები, რომელთაც, სსკ-ის 463-ე-465-ე მუხლების თანახმად, საკუთარი სურვილის შესაბამისად, ვალდებულების შესრულება შეუძლიათ, მოითხოვონ როგორც ერთ-ერთი, ისე – ყველა სოლიდარულად პასუხისმგებელი პირისაგან.

პალატის მოსაზრებით, სსკ-ის 473.1 მუხლის დანაწესიდან გამომდინარე, „მესაკუთრეთა“ წინაშე მშენებლობის განმავლობაში ბინის ქირის გადახდის ვალდებულების „ინვესტორთა“ მიერ სოლიდარულად დაკისრების გამო, მოპასუხე, როგორც სოლიდარულად ვალდებული პირი, სსკ-ის 85-ე მუხლით გათვალისწინებული სათანადო მოპასუხეა, რომელსაც აქვს ყველა იმ მატერიალური შესაგებლის წარდგენის უფლება, რომლითაც აღჭურვილი არიან დანარჩენი სოლიდარული მოვალეები (სსკ-ის 466-ე მუხლი).

საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ ამხანაგობის თავმჯდომარესა და ამხანაგობას შორის არსებული ურთიერთობის სამართლებრივ საფუძველს დავალების ხელშეკრულება წარმოადგენს (სკ-ის 934.5 მუხლი), რომლის ფარგლებშიც რწმუნებულად გვევლინება წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების მქონე პირი – ამხანაგობის თავმჯდომარე, ხოლო მარწმუნებლად – ამხანაგობის წევრები (სსკ-ის 709-ე მუხლი), თავის მხრივ, სსკ-ის 713-ე მუხლის პირველი ნაწილი ადგენს რწმუნებულის მოვალეობას, მისცეს მარწმუნებელს აუცილებელი ინფორმაცია, ხოლო მისი მოთხოვნით – მიანოდოს დავალების შესრულების მიმდინარეობის შესახებ ცნობები, შესრულების შემდეგ კი, ჩააბაროს ანგარიში. ამდენად, კანონის გათვალისწინებით, ამხანაგობის დოკუმენტაციის გადაცემაზე მოპასუხე, როგორც ამხანაგობის თავმჯდომარე, განიხილება სათანადო მოპასუხედ და არც ამ ნაწილში არ არსებობს ამხანაგობის ყველა წევრის მოწვევის წინაპირობები.

7. უსაფუძვლო გამდიდრება, კონდიქცია

7.1.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 976-ე მუხლი.

განმარტებები:

სსკ-ის 976-ე მუხლი არეგულირებს ისეთ შემთხვევებს, როდესაც შემსრულებელი ფაქტობრივად არარსებულ ვალდებულებას ახორციელებს, რაც იწვევს პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენას.

გადანყვეტილების შედეგი: სარჩელი უარყოფილ იქნა, ვინაიდან სადავო თანხა სახელმწიფო ხაზინაში გადაირიცხა კანონით დადგენილი სამართლებრივი საფუძვლების შედეგად.

ერთ-ერთ დავაში¹¹⁴ მოსარჩელის მოთხოვნას სპეციალურ აუქციონში გამარჯვებული მესამე პირის მიწის ნაკვეთის ღირებულების ნაწილის გადასახდელად გადარიცხული თანხის – როგორც სამართლებრივი საფუძვლის გარეშე მიღებულის უკან დაბრუნება წარმოადგენდა.

სააპელაციო სასამართლოს გადანყვეტილებით – სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, მოპასუხეს დაეკისრა მესამე პირის ვალდებულების შესასრულებლად გადარიცხული თანხის გადახდა მოსარჩელის სასარგებლოდ.

სააპელაციო სასამართლომ გადანყვეტილების გამოტანის დროს სარჩელის დაკმაყოფილების მიზნებისათვის იხელმძღვანელა სსკ-ის 976-ე მუხლით და მიიჩნია, ვინაიდან აუქციონზე ქონების გასხვისებას საბოლოო შედეგი არ მოჰყოლია და ისევე ირიცხება სახელმწიფოს სახელზე, აშკარაა უსაფუძვლო გამდიდრების ფაქტი, რაც მოპასუხის კონდიქციური ვალდებულების წარმოშობის საფუძველია.

საკასაციო სასამართლოს გადანყვეტილებით სარჩელი არ დაკმაყოფილდა. სარჩელის უარყოფას საფუძვლად სსსკ-ის 393-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული დასაბუთებული საკასაციო პრეტენზია დაედო, რაც გამოიხატა სააპელაციო სასამართლოს მიერ სსკ-ის 976-ე მუხლის არასწორი გამოყენებითა და განმარტებით.

საკასაციო სასამართლომ გადანყვეტილებით განმარტა კონდიქციური ვალდებულების წარმოშობის საფუძვლები და მიუთითა, რომ სსკ-ის 976-ე მუხლი არეგულირებს ისეთ შემთხვევებს, როდესაც შემსრულებელი ფაქტობრივად არარსებულ ვალდებულებას ახორციელებს, რაც იწვევს პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენას მითითებული ნორმის დანაწესიდან გამომდინარე.

საქმეზე დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებების ერთობლივი შეფასების შედეგად, საკასაციო პალატამ დაასკვნა, რომ სადავო თანხა სახელმწიფო ხაზინაში გადაირიცხა კანონით დადგენილი სამართლებრივი საფუძვლების შექმნის გამო, კერძოდ, მოსარჩელის ანგარიშიდან სახელმწიფო ხაზინაში გადაირიცხა გამარჯვებული მესამე პირის მიწის ნაკვეთის ღირებულება.

ამასთან, იმ გარემოების გათვალისწინებით, რომ აუქციონის შედეგების ბათილობის თაობაზე არ არსებობს ადმინისტრაციული ორგანოს ან სასამართლოს გადანყვეტილება, მოსარჩელის მითითებას სადავო თანხის სამართლებრივი საფუძვლის გარეშე გადარიცხვასა და მიღებაზე, სამართლებრივად ვარგისი საფუძველი არ გააჩნია, რაც, თავის მხრივ, გამოირიცხავს კონდიქციური ვალდებულების არსებობას.

¹¹⁴ სუს გადანყვეტილება, 19 აპრილი, 2016, №ას-135-131-2016.

7.2.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 976.1 მუხლის „ა“ ქვეპუნქტი, 979.2-ე, 411-ე მუხლები, სსსკ-ის 106.ბ., 266-ე მუხლები.

განმარტებები:

- ა. ყოფილი მოპასუხეების წინააღმდეგ გამოტანილი კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით დადგენილი ფაქტები და გადაწყვეტილების იურიდიული შედეგი ვერ გახდება ერთ-ერთი მოპასუხისათვის, მოცემულ შემთხვევაში, მოსარჩელის სტატუსით მოდავე მხარის მოთხოვნის ფაქტობრივი საფუძველი მოპასუხის (ყოფილი მაჟორიტარი აქციონერის) წინააღმდეგ;
- ბ. ფაქტების პრეიუდიციულობის შემოწმების დროს მნიშვნელობა ენიჭება არა მარტო იმ პროცესუალურსამართლებრივ კრიტერიუმებს, რომლითაც განისაზღვრება კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების ფორმალური მოთხოვნები (კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით დადგენილი ფაქტობრივი გარემოება თუ სხვა სამოქალაქო საქმეების განხილვისას იგივე მხარეები მონაწილეობენ), არამედ ამ გადაწყვეტილებით დადგენილი ფაქტობრივი გარემოების შინაარსი – რომელი ფაქტობრივი გარემოებების საფუძველზეც იქნა მიღებული გადაწყვეტილება.

გადაწყვეტილების შედეგი: სარჩელი არ დაკმაყოფილდა, პროცესუალურ-სამართლებრივი მოტივაციისა და, აქედან გამომდინარე, მატერიალური საფუძვლის დაუსაბუთებლობის გამო.

ერთ-ერთ საქმეზე¹¹⁵ საკასაციო სასამართლოს მიერ ახალი გადაწყვეტილების მიღებისა და სარჩელის უარყოფის საფუძველი გახდა უზენაესი სასამართლოს მიერ კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით დადგენილი ფაქტის პრეიუდიციულად ცნობა.

საქმის ფაბულის მიხედვით, საქართველოს უზენაესი სასამართლოს 2012 წლის 14 ნოემბრის გადაწყვეტილებით, დაკმაყოფილდა სააქციო საზოგადოების 15,3%-ის მფლობელი წლის აქციონერთა საკასაციო საჩივარი, რომლის საფუძველზეც დაკმაყოფილდა ამ უკანასკნელთა მიერ სს-ისა და მერიის წინააღმდეგ აღძრული სარჩელი; საკასაციო სასამართლოს ამ გადაწყვეტილებით ბათილად იქნა ცნობილი სს-ის აქციონერთა კრების ოქმი და ამავე ოქმის საფუძველზე სს-სა და მერიას შორის პირველ, მეორე და მესამე საწარმოში მოსარჩელის (სააქციო საზოგადოების) კუთვნილი წილების უსასყიდლოდ გადაცემის შესახებ გაფორმებული ხელშეკრულებები. საკასაციო სასამართლოს განმარტებით, სს კრების ოქმის დღის წესრიგის მეორე საკითხი უკავშირდებოდა მერიასთან დასადებ გარიგებას და თავად მერია არ იყო უფლებამოსილი, მიეღო კენჭისყრაში მონაწილეობა.

სააქციო საზოგადოებამ მოგვიანებით სარჩელი აღძრა მოპასუხის წინააღმდეგ და მოითხოვა, ამ უკანასკნელისათვის, მოსარჩელისადმი მიყენებული ზიანის, ასევე, დივიდენდის სახით მიღებული თანხისა და მიუღებელი შემოსავლის სახით, სარჩელის აღძვრიდან გადაწყვეტილებით დაკისრებული თანხის სრულ ანაზღაურებამდე, დაკისრებული თანხის წლიური 6%-ის დაკისრება სსკ-ის 976.1 მუხლის „ა“ ქვეპუნქტის, 979.2 მუხლისა და 411-ე მუხლის საფუძველზე.

საქალაქო სასამართლომ სს-ის სარჩელი ნაწილობრივ დააკმაყოფილა, მოპასუხეს დაეკისრა მიყენებული ზიანის ანაზღაურება, სს-ს უარი ეთქვა მიუღებელი შემოსავლის დაკისრების შესახებ მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე. გადაწყვეტილება უცვლელად დატოვა სააპელაციო სასამართლომ.

¹¹⁵ სუს გადაწყვეტილება, 21 ოქტომბერი, 2016, №ას-341-326-2016.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ ამავე სასამართლოს 14.11.2012 წლის გადაწყვეტილებაში, სადაც განსახილველი დავის პროცესუალური მონინალმდეგეები მოპასუხეები იყვნენ და იმხანად ერთიანი პოზიცია ჰქონდათ მათ წინააღმდეგ სააქციო საზოგადოების (მეორე კასატორის) 15,3%-იანი წილის მფლობელი აქციონერების მიერ აღძრულ სარჩელზე, თავს სწორედ იმით იცავდნენ, რომ დაუსაბუთებელი იყო სააქციო საზოგადოების კრების ოქმისა და მერიასა და სააქციო საზოგადოებას შორის წილების უსასყიდლოდ გადაცემის თაობაზე ე.წ. მინორიტარ აქციონერთა (მოსარჩელეთა) მოთხოვნა დადებული ხელშეკრულებების ბათილად ცნობაზე.

საკასაციო სასამართლომ სასამართლომ პრაქტიკაზე დაყრდნობით განმარტა, რომ „ფაქტების პრეიუდიციულობის შემოწმების დროს მნიშვნელობა ენიჭება არა მარტო იმ პროცესუალურსამართლებრივ კრიტერიუმებს, რომლითაც განისაზღვრება კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების ფორმალური მოთხოვნები (კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით დადგენილი ფაქტობრივი გარემოება თუ სხვა სამოქალაქო საქმეების განხილვისას იგივე მხარეები მონაწილეობენ), არამედ ამ გადაწყვეტილებით დადგენილი ფაქტობრივი გარემოების შინაარსს (რომელი ფაქტობრივი გარემოებების საფუძველზეც იქნა მიღებული გადაწყვეტილება, სუსგ №ას-827-791-2014, 13.11.2015). სასამართლოს დასკვნით, მოცემულ შემთხვევაში, სწორედ ის ფაქტია პრეიუდიციული ძალისა, რომ სს, რომელიც მერიასთან ერთად მოპასუხე იყო მინორიტარ აქციონერთა მიერ ინიცირებულ დავაში, საკუთარ პოზიციას სამართლებრივად იცავდა და არ დავობდა კრებაზე მიღებულ გადაწყვეტილებასა და სამ სხვა საწარმოში კუთვნილი წილების გასხვისების თაობაზე გაფორმებულ ხელშეკრულებებზე. განსახილველი დავის მოსარჩელე მოპასუხესთან ერთად, პროცესუალურად მოსარჩელის მოპასუხის სტატუსით მონაწილეობდა და, როდესაც საკასაციო სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილება არ არის გაუქმებული, ამ გადაწყვეტილებით დადგენილ სამართლებრივ შეფასებას, რომელიც სარეზოლუციო ნაწილში აისახა – სადავო კრების ოქმისა და გარიგებების ბათილად ცნობის სახით, მოსარჩელე საკუთარი მოთხოვნის ფაქტობრივ წინაპირობად წარმოაჩენს.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ ყოფილი მოპასუხეების წინააღმდეგ გადაწყვეტილ დავაში, რომელიც კანონიერ ძალაში შევიდა დაუყოვნებლივ, მისი გამოცხადებისთანავე (სსსკ-ის 264-ე მუხლის მე-3 ნაწილი), დადგენილი ფაქტები და გადაწყვეტილების იურიდიული შედეგი ვერ გახდება ერთ-ერთი მოპასუხისათვის, მოცემულ შემთხვევაში, მოსარჩელის სტატუსით მოდავე მხარის მოთხოვნის ფაქტობრივი საფუძველი მოპასუხის (ყოფილი მაჟორიტარი აქციონერის) წინააღმდეგ, ამასთან, საკასაციო სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით დადგენილია, რომ მოცემული დავის მოსარჩელე (მეორე კასატორი), რომელიც ადრე განხილული დავის მოპასუხე იყო, მერიასთან (პირველ კასატორთან) ერთად, „არათუ სადავოდ ხდიდა ხელშეკრულებებს, არამედ იგი, როგორც მოპასუხე, უარყოფდა აქციონერთა მიერ აღძრულს სარჩელს“.

შესაბამისად, სასამართლომ მიიჩნია, რომ კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილით დადგენილი იურიდიული შედეგის სააქციო საზოგადოების მოთხოვნის ფაქტობრივ წინაპირობად გამოყენება მერიის წინააღმდეგ, რომელიც დასახელებულ დავაში მოსარჩელესთან ერთად მოპასუხის პროცესუალური სტატუსით მონაწილეობდა, თითქოსდა, მოსარჩელის უსაფუძვლოდ გამდიდრების გამო, გადაცემულის უკან დაბრუნების მოთხოვნით, დაუსაბუთებელია პროცესუალურსამართლებრივი დასაბუთებისა და, აქედან გამომდინარე, მატერიალური საფუძვლის გათვალისწინებით, რის გამოც სარჩელი წარუმატებელია.

7.3.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 976-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტი, ასევე, 979-ე მუხლის პირველი და მე-2 ნაწილები, სსსკ-ის 105.2.-ე, 393.2.-ე, 393.3.-ე მუხლები.

განმარტება: უსაფუძვლო გამდიდრების საკითხის არცერთი ნორმა არ ადგენს კრედიტორის უფლებადამცავ იმგვარ დანაწესს, რომელიც ქონებრივი წონასწორობის აღდგენას კრედიტორის სუბიექტური ინტერესის შესაბამისად განსაზღვრავდა, შესრულების კონდიქციის მიზანი უსაფუძვლოდ გადაცემულის დაბრუნებაა და კომპენსაცია მხოლოდ კანონით გათვალისწინებული ობიექტური წინაპირობების არსებობისაა დასაშვები.

დაბრუნების დასაბუთება: გადაცემული ნივთის ღირებულების ანაზღაურების თაობაზე სასამართლოს დასკვნები დაუსაბუთებელია როგორც ფაქტობრივი, ისე -სამართლებრივი თვალსაზრისით (სსსკ-ის 393.2., 393.3., 105.2. მუხლები).

მენარმეებს შორის დავაში მოსარჩელემ მოითხოვა მოპასუხისათვის როგორც შესრულების, ისე – გადაცემული ნივთის ღირებულების ანაზღაურება, იმ საფუძველით, რომ შესრულებას ნამდვილი ხელშეკრულება არ ედო საფუძველად. მოსარჩელის განმარტებით, მან ძალაში შეუსვლელი ხელშეკრულების საფუძველზე, ერთი მხრივ, შეასრულა გარკვეული ღირებულების სარემონტო სამუშაოები, ხოლო, მეორე მხრივ, დაზუსტებული ფასით შეიძინა და დაუმონტაჟა მოპასუხეს ნივთი.

მოთხოვნის განხორციელების შემაფერხებელი შესაგებლით მოპასუხემ არ ცნო სარჩელი და განმარტა, რომ მოსარჩელის მიერ ხარჯების განევის ფაქტი საქმის მასალებით არ დასტურდება, მოთხოვნა ხანდაზმულია, ამასთანავე, მოსარჩელე ვერ ამტკიცებს მოპასუხის გამდიდრების ფაქტს. რაც შეეხება საჰაერო ამომრთველის ღირებულების ანაზღაურებას, მოპასუხის განმარტებით, მოთხოვნა უსაფუძვლოა, რადგანაც მას ნივთით არ უსარგებლია და ამით არ გამდიდრებულა, ის თანახმაა, დაუბრუნოს ნივთი მოსარჩელეს, რომელსაც ნაცვლად მისი ღირებულების ანაზღაურებისა, მოპასუხისაგან სწორედ ქონების გამოთხოვა შეეძლო მოეთხოვა.

საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით, რომელიც უცვლელად დატოვა სააპელაციო სასამართლომ, სარჩელი დაკმაყოფილდა, საკასაციო სასამართლომ ნაწილობრივ დააკმაყოფილა მოპასუხის საკასაციო საჩივარი, გააუქმა გასაჩივრებული განჩინება გადაცემული ნივთის ღირებულების, ასევე, ამ ღირებულების პროპორციულად საქმის განხილვასთან დაკავშირებული ხარჯების განსაზღვრის ნაწილში და საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნდა იმავე სასამართლოს.¹¹⁶

საკასაციო პალატამ გაიზიარა გასაჩივრებული განჩინების სამართლებრივი შეფასება იმის შესახებ, რომ სასარჩელო მოთხოვნა შესრულების კონდიქციიდან გამომდინარეობს და მისი სამართლებრივი საფუძველი, სსკ-ის 976-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტია.

საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ შესრულების კონდიქცია გულისხმობს ვითომ კრედიტორის ქონების შეგნებულ და მიზანმიმართულ გაზრდას, რომელსაც არ გააჩნია სამართლებრივი (სახელშეკრულებო ან კანონისმიერი) საფუძველი ან ამგვარი საფუძველი ნორმაში მითითებულ გარემოებათაგან ერთ-ერთის არსებობის გამო, არ წარმოშობილა ან შეწყდა. შესრულების კონდიქციისას, ისევე, როგორც უსაფუძვლო გამდიდრების ინსტიტუტისათვის მახასიათებელი მოთხოვნა უსაფუძვლოდ მიღებულის უკან დაბრუნებაა, კანონ-

¹¹⁶ სუს განჩინება, 22 აპრილი, 2016, №ას-344-329-2016.

ნისმიერი ამ ვალდებულების მთავარი მიზანი იმ ქონებრივი ბალანსის აღდგენაა, რომელიც იარსებებდა, რომ არა ვითომ კრედიტორის გამდიდრება. კონდიქციური ვალდებულების მტკიცების საგანში შემავალი გარემოებებია: მოპასუხის გამდიდრება; ამის შესაბამისად, მოსარჩელის ქონებრივი დანაკლისი; მატერიალურ/არამატერიალურ სიკეთეთა ამ გადა-
ნაცვლების უსაფუძვლობა/გაუმართლებლობა. მითითებულთაგან ერთ-ერთი ელემენტის არარსებობა, მოთხოვნის დაკმაყოფილებას გამორიცხავს, ამასთანავე, როგორც მატერია-
ლური (სკ-ის 976-ე მუხლი), ისე – საპროცესო (სსსკ-ის 102-ე მუხლი) ნორმის თანახმად, მტკიცების საგანში შემავალი გარემოებების დადასტურების ტვირთი ეკისრება მოსარჩე-
ლს.

გადაცემული ნივთის ღირებულების ანაზღაურების საკითხის შეფასებისას, პალატამ აღ-
ნიშნა, რომ, შესრულების კონდიქციიდან გამომდინარე, გამდიდრების კრედიტორის მოთ-
ხოვნა უსაფუძვლოდ გადაცემულის უკან დაბრუნება შეიძლება იყოს, უპირველესად, **უნ-
და შემონმდეს რამდენადა შესაძლებელია ამ ნივთის დაბრუნება** (სკ-ის 976.1 მუხლის
„ა“ ქვეპუნქტი და 979.1 მუხლი) და მისი ღირებულების ანაზღაურებაზე მსჯელობა დასაშ-
ვები მხოლოდ მას შემდეგაა, თუ დამტკიცდება, რომ უკან დაბრუნება შეუძლებელია გა-
დაცემული საგნის მდგომარეობის ან სხვა მიზეზის გამო (სკ-ის 979.2 მუხლი). სარჩელის
თანახმად, კონდიქციური მოთხოვნის კრედიტორმა ზემოხსენებული ხელშეკრულების
ფარგლებში შეიძინა და დაუმონტაჟა მოვალეს ნივთი, რასაც შესაგებლით არ დაეთანხმა
მოპასუხე და განმარტა, რომ ნივთის გადაცემით არ გამდიდრებულა, ნივთი დასაწყობებუ-
ლია და არ მოუხმარია. ამ გარემოების გათვალისწინებით საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ
გადაცემული ნივთის ღირებულების ანაზღაურების მოთხოვნის ნაწილში მოსარჩელის მტკი-
ცების ტვირთს წარმოადგენს იმის დადასტურება, რომ ნივთი მართლაც დაამონტაჟა, ამ
დამონტაჟების შედეგად გაუმჯობესდა მოვალის ქონებრივი მდგომარეობა და მან დაზოგა
შესაბამისი მატერიალური სახსრები.

საკასაციო პალატამ არ გაიზიარა მოსარჩელის მიერ სააპელაციო შესაგებელში მითითებუ-
ლი გარემოება და, შესაბამისად, სააპელაციო პალატის დასკვნა იმის თაობაზე, რომ ნივთი,
რადგანაც გამდიდრების კრედიტორისათვის გამოსაყენებელი არაა და მისი უკან დაბრუ-
ნება მოსარჩელის ინტერესს არ შეესაბამება, ამასთანავე, არა ფორმალურად უცვლელი ნასყიდო-
ბის, არამედ მომსახურების ხელშეკრულების ფარგლებში გადაეცა, ნივთის ღირებულების
ანაზღაურების თაობაზე სარჩელი საფუძვლიანია. საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ
სააპელაციო პალატის ამგვარი მსჯელობა არ გამომდინარეობს სსკ-ის 976-ე მუხლის პირ-
ველი ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტის, ასევე – 979-ე მუხლის პირველი და მე-2 ნაწილების სწორი
განმარტებიდან.

საკასაციო პალატამ აღნიშნა, რომ უსაფუძვლო გამდიდრების საკითხის არცერთი ნორმა
არ ადგენს კრედიტორის უფლებადამცავ იმგვარ დანაწესს, რომელიც ქონებრივი წონას-
წორობის აღდგენას კრედიტორის სუბიექტური ინტერესის შესაბამისად დაადგენდა, შეს-
რულების კონდიქციის მიზანი უსაფუძვლოდ გადაცემულის დაბრუნებაა და კომპენსაცია
მხოლოდ კანონით გათვალისწინებული ობიექტური წინაპირობების არსებობისასა და დასაშ-
ვები. კანონის ნება ემყარება სახელშეკრულებო თავისუფლების პრინციპს, რომლის ფარ-
გლებშიც კონტრაქტის თავადაა განხორციელებული შესრულების ნეგატიური შედეგების
რისკის მქონე. იმ შემთხვევაში, თუკი დადგინდება, რომ ვითომ კრედიტორს გადაცემული
ქონებით არ უსარგებლია, ნივთი ობიექტურად არსებობს, რის გამოც შესაძლებელია მისი
დაბრუნება, მაშინ კონდიქციური ვალდებულების არსის საპირისპიროდ, ნივთის ღირებუ-
ლების დაკისრება არა უსაფუძვლო გამდიდრების გათანაბრებას, არამედ მოვალის მდგო-
მარეობის გაუმართლებელ გაუარესებას გამოიწვევს. სააპელაციო სასამართლოს მსჯე-
ლობის გაზიარების შემთხვევაშიც, თუკი დავუშვებდით, რომ მომსახურების ფარგლებში
განხორციელებული ნივთის გადაცემის გამო, მოპასუხეს უნდა დაეკისროს ნივთის ღირე-
ბულების გადახდა, გასაჩივრებული განჩინებით პასუხი არ არის გაცემული მთავარ კით-

ხვაზე: – სადავო ნივთის გადაცემით რა სიკეთე/სარგებელი მიიღო ვითომ კრედიტორმა?

პალატამ სრულად გაიზიარა კასატორის შედაგება მის მიერ წარდგენილი მტკიცებულებების შეუფასებლობის თაობაზე და აღნიშნა, რომ ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოებს არ დაუდგენიათ მოპასუხის მიერ წარდგენილი მტკიცებულებები, ხომ არ აქარწყლებს ნივთის გადაცემით მოპასუხის გამდიდრების, ნივთის გამოთხოვის შეუძლებლობისა და მისი კომპენსაციის დაკისრების თაობაზე მოსარჩელის პოზიციას და მიიჩნია, რომ ამ ნაწილში დარღვეულია სსკ-ის 105.2 მუხლი, რამდენადაც შეკრებილი მტკიცებულებები ობიექტურად არ შეფასდა, რის გამოც გადაცემული ნივთის ღირებულების ანაზღაურების თაობაზე სასამართლოს დასკვნები დაუსაბუთებელია როგორც ფაქტობრივი, ისე – სამართლებრივი თვალსაზრისით.

8. დელიქტური მოთხოვნები

8.1. საკუთრების უფლების დაცვა და სხვა მოთხოვნები

8.1.1.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 326-ე, 992-ე, 408-ე მუხლები.

განმარტაობები: სსკ-ის 326-ე მუხლის ძალით, დელიქტით გამოწვეული პერიოდულად შესასრულებელი ვალდებულებების მიმართ გამოყენებულ უნდა იქნეს 129-ე მუხლის მე-2 ნაწილი, რომლის თანახმად, ხანდაზმულობის ვადა იმ მოთხოვნებისა, რომლებიც წარმოიშობა პერიოდულად შესასრულებელი ვალდებულებებიდან, სამი წელია.

გადანყვიბილების შედეგები: სარჩელის აღძვრისა და საპენსიო ასაკის მიღწევის თარიღების გათვალისწინებით, მოსარჩელის მოთხოვნა ნაწილობრივ, მიუღებელი სარჩოს მოთხოვნის ნაწილში, ხანდაზმულად არ იქნა მიჩნეული და დაკმაყოფილდა.

სააპელაციო სასამართლომ არ დააკმაყოფილა სააქციო საზოგადოების მიმართ ამავე თანრიგის მუშაკის ხელფასის პროპორციულად დანიშნული სარჩოს გადაანგარიშების, ასევე, მიუღებელი სხვაობის ანაზღაურების თაობაზე შრომითი მოვალეობის შესრულების შედეგად დასახიჩრებული მუშაკის მოთხოვნა იმ დასაბუთებით, რომ მოსარჩელე, საპენსიო ასაკის გამო, ვერ შეძლებდა ამავე თანამდებობაზე მუშაობას, შესაბამისად – ვერც გაზრდილი ხელფასის მიღებას. საქმის მასალების მიხედვით, მოსარჩელის მიერ ადრე დაკავებული თანრიგის მუშაკის თანამდებობრივი სარგო 2006 წლიდან პერიოდულად იზრდებოდა და, საბოლოოდ, 2013 წლიდან შეადგინა 625 ლარი, მოსარჩელე 1949 წლის 25 მაისს დაიბადა და საპენსიო ასაკს – 65 წელს 2014 წლის 25 მაისს მიაღწია. დანიშნული სარჩოს გადაანგარიშების თაობაზე სარჩელი 2016 წლის 27 მაისსაა აღძრული.

საკასაციო პალატამ მოთხოვნის დამფუძნებელ ნორმებად მიუთითა სსკ-ის 326-ე, 992-ე, 408-ე მუხლები და განმარტა, რომ ზიანის ანაზღაურებაზე ვალდებულად მიიჩნევა პირი, რომლის ქმედება (მოქმედება ან უმოქმედობა) არის მართლსაწინააღმდეგო, განზრახი ან გაუფრთხილებელი და ამ ქმედებას შედეგად მოჰყვა სხვა პირის მიმართ ზიანის მიყენება, შესაბამისად, ვალდებულ პირს ეკისრება იმ ვითარების აღდგენა, რომელიც იარსებებდა, რომ არა მისი სამართლებრივად გასაკიცხი ქმედება, ხოლო, თუკი ამ ქმედებას მოჰყვა სხეულის დაზიანება ან ჯანმრთელობისათვის ვნების მიყენება და დაზარალებულს წაერთვა/შეუმცირდა შრომის უნარი, ანდა იზრდება მისი მოთხოვნილებები, დაზარალებულს უნდა აუნაზღაურდეს ზიანი ყოველთვიური სარჩოს გადახდით. საკასაციო სასამართლოს მიერ დამკვიდრებული პრაქტიკით, მუშაკის ჯანმრთელობისათვის ვნების მიყენების შემთხვევაში ზიანის (სარჩოს) ოდენობა იანგარიშებოდა დაზარალებული პირის შრომის ანაზ-

ლაურებისა და შრომის უნარის დაკარგვის პროპორციული თანაფარდობით (იხ. მაგ: სუსგ-ებები: №ას-169-497-09, 24 ივლისი, 2009 წელი; №ას-1304-1224-2015, 5 თებერვალი, 2016 წელი). საქართველოს უზენაესი სასამართლოს მიერ ბოლო დროს დამკვიდრებულ პრაქტიკაზე დაყრდნობით, სასამართლომ აღნიშნა, რომ ადრე მოქმედი შრომის კანონთა კოდექსის ფარგლებში წარმოშობილი ურთიერთობებიდან გამომდინარე, პრეზუმირებულად მიიჩნევა, რომ დაზარალებული იმუშავებდა საპენსიო ასაკამდე, რომელიც მამაკაცებისათვის 65 წელს შეადგენდა, სწორედ ამ პერიოდამდე იქნებოდა ვალდებული პირი, ანაზღაურებინა მისთვის ხელფასი, რომ არ შექმნილიყო სარჩოს ანაზღაურების მავალდებულებელი წინაპირობები (სუსგ-ებები: №ას-789-746-2015, 22 იანვარი, 2016 წელი; №ას-1216-1141-2015, 3 ივნისი, 2016 წელი, №ას-1220-1145-2015, 3 ივნისი, 2016 წელი). პალატამ ნაწილობრივ გაითვალისწინა მოპასუხის არსებითი შედაგება ხანდაზმულობის საკითხთან დაკავშირებით და აღნიშნა, რომ სსკ-ის 1008-ე მუხლი არა მარტო ადგენს დელიქტით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის ხანდაზმულობის ვადას, არამედ განსაზღვრავს ამ ვადის ათვლის მომენტსაც და მას უკავშირებს დროს, როდესაც დაზარალებულმა შეიტყო დელიქტით მიყენებული ზიანის ფაქტის ან ზიანის ანაზღაურებაზე ვალდებული პირის შესახებ, მაგრამ აღნიშნული სამართლებრივი მექანიზმი არ ითვალისწინებს ისეთ შემთხვევებს, როდესაც ზიანის მიყენებით წარმოიშობა პერიოდულად შესასრულებელი ვალდებულებები. პალატამ მიიჩნია, რომ სსკ-ის 326-ე მუხლის ძალით, დელიქტით გამოწვეული პერიოდულად შესასრულებელი ვალდებულებების მიმართ გამოყენებულ უნდა იქნეს 129-ე მუხლის მე-2 ნაწილი, რომლის თანახმად, ხანდაზმულობის ვადა იმ მოთხოვნებისა, რომლებიც წარმოიშობა პერიოდულად შესასრულებელი ვალდებულებებიდან, სამი წელია. ამავე კანონის 130-ე მუხლის თანახმად, მოთხოვნის წარმოშობის მომენტად ჩაითვლება დრო, როცა პირმა შეიტყო ან უნდა შეეტყო უფლების დარღვევის შესახებ. ზემოთ მითითებულის საფუძველზე, პალატამ ახალი გადაწყვეტილებით, სარჩელის აღძვრისა და საპენსიო ასაკის მიღწევის თარიღების გათვალისწინებით, მოსარჩელის მოთხოვნა ნაწილობრივ, კერძოდ, 2013 წლის 27 მაისიდან 2014 წლის 25 მაისამდე მიუღებელი სარჩოს მოთხოვნის ნაწილში, ხანდაზმულად არ მიიჩნია და დააკმაყოფილა.¹¹⁷

8.1.2.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 992-ე, 1007-ე და 413-ე მუხლები.

ბანმარტაბები: იმ ვითარებაში, როდესაც პაციენტს აღენიშნებოდა სხვადასხვაგვარი ჩივილი, მხოლოდ პაციენტის ახსნა-განმარტება, რომ მტანჯველი, გაუსაძლისი ტკივილი გამოწვეული იყო სამედიცინო ქმედებით, საკმარისი არ არის მორალური ზიანის დასაკისრებლად.

გადანყვებითი ზიანის შედეგი: სარჩელი უარყოფილ იქნა მოსარჩელის მიერ მტკიცების ტვირთის რეალიზაციის შეუძლებლობის გამო.

პაციენტსა (მოსარჩელე) და კლინიკას (მოპასუხე, საწარმო) შორის დავის საგანია არასწორი მკურნალობა და ამით პაციენტის ჯანმრთელობისათვის ვნების, ტანჯვის მიყენება, რაც, სსკ-ის 992-ე, 1007-ე და 413-ე მუხლებით გათვალისწინებული წინაპირობების განხორციელებულად მიჩნევის შემთხვევაში, კლინიკისათვის ზიანის ანაზღაურების დაკისრების საფუძველია. სააპელაციო სასამართლომ ნაწილობრივ გააუქმა საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილება სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის თაობაზე და მოსარჩელეს მორალური ზიანი მიაკუთვნა. **საკასაციო სასამართლომ სარჩელი უარყო იმ დასაბუთებით, რომ მოსარჩელემ ვერ შეძლო დაკისრებული მტკიცების ტვირთის სრულ-**

¹¹⁷ სუს გადაწყვეტილება, 31 მარტი, 2017, №ას-1180-1141-2016.

ყოფილად რეალიზება და სსკ-ის 1007-ე და 992-ე, ასევე – 413-ე მუხლების განმაპირობებელ გარემოებებზე მითითება, რამაც მოცემულ საქმეზე იურიდიულად არასწორი მატერიალურსამართლებრივი შედეგი განაპირობა.¹¹⁸ დაუდასტურებელია არაკომპეტენტური და არაკვალიფიციური მკურნალობის ფაქტობრივი გარემოებები, რაც გამორიცხავს მოპასუხისათვის მორალური ზიანის ანაზღაურების დაკისრებას.

საქმის ფაბულის მიხედვით, პაციენტს შარდკენჭოვანი დაავადების გამოვლინების გამო კლინიკაში გაუკეთდა შარდსანვეთის სტენტირება. სააპელაციო სასამართლოს დასკვნით, სტენტი პაციენტის ორგანიზმიდან დაგვიანებით ამოიღეს, რის გამოც პაციენტი იტანჯებოდა გაუსაძლისი ტკივილებისაგან, რაც მოპასუხე კლინიკას წარმოუშობს სსკ-ის 992-ე, 1007-ე და 413-ე მუხლის სამართლებრივი საფუძველებით ზიანის ანაზღაურების ვალდებულებას.

საკასაციო პალატამ დადგენილად მიიჩნია, რომ საქმეში წარმოდგენილ მტკიცებულებებში არ არის დაფიქსირებული სტენტის სხეულში ყოფნის კონკრეტული ვადა, არამედ მითითებულია ის გონივრული ვადა, რომელიც 6 თვეს არ უნდა აღემატებოდეს და რომ მუდმივი სტენტი არ არსებობს, საქმის მასალებით კი დადგენილია, რომ პაციენტს სტენტი 6 თვემდე ამოუღეს, შესაბამისად, დაუდასტურებელია სტენტის ჩადგმით ან ამოღებით ჯანმრთელობისათვის ზიანის, ვნების მიყენების ფაქტი.

საკასაციო პალატამ აღნიშნა, რომ, მოცემულ შემთხვევაში, არ არსებობს, სსკ-ის 413-ე მუხლის მე-2 ნაწილით მორალური ზიანის ანაზღაურების საფუძველი, ვინაიდან მოსარჩელეს სასამართლოსათვის არ წარუდგენია ავადმყოფობის (ჯანმრთელობის დაზიანების) დამადასტურებელი მტკიცებულება, ამასთან, ასეთი მტკიცებულების არსებობის შემთხვევაშიც, მას უნდა წარმოედგინა მოპასუხის მართლსაწინააღმდეგო ქმედებასა და მოსარჩელის ავადმყოფობას შორის ადეკვატური მიზეზობრივი კავშირის არსებობის დამადასტურებელი მტკიცებულება.

სასამართლოს მითითებით, იმ ვითარებაში, როდესაც პაციენტს აღენიშნებოდა სხვადასხვაგვარი ჩივილი, მხოლოდ პაციენტის ახსნა-განმარტება, რომ მტანჯველი, გაუსაძლისი ტკივილი, რომელითაც იტანჯებოდა, გამონვეული იყო სხეულში სტენტის ჩადგმით, საკმარისი არ არის.

სასამართლოს დასკვნით, მხოლოდ შესაბამისი წინაპირობების დადგენილად მიჩნევის შემთხვევაშია სარჩელი წარმატებული. განსახილველ შემთხვევაში, კი მოსარჩელემ ვერ დაადასტურა, რომ გაუსაძლისი ტკივილი, როგორც ამას თავად აღნიშნავს, გამონვეული იყო მოპასუხე კლინიკის მკურნალობით – სტენტის ჩადგმის ხანგრძლივობით.

8.1.3.

ბამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 992-ე, 998-ე, 408.1-ე, 408.2-ე, 409-ე მუხლები.

ბანმარტაბები: სოლიდარული ვალდებულების საფუძველია ვალდებულების საგნის, კონკრეტულ შემთხვევაში – მიყენებული ზიანის განუყოფლობა.

ბადანყვებითილების შედეგი: დელიქტური ვალდებულებიდან სარჩოს დაკისრების შესახებ დაზარალებულის სარჩელი დაკმაყოფილდა, მოპასუხეებს სოლიდარულად დაეკისრათ სარჩოს გადახდა.

¹¹⁸ სუს გადაწყვეტილება, 11 მაისი, 2018, №ას-111-111-2018.

საკასაციო სასამართლოს შეფასებით, მოსარჩელის სასარგებლოდ ჯანმრთელობისათვის მიყენებული ზიანის ანაზღაურება მძლოლის, მყიდველის-ქვეკონტრაქტორისა და ინდმენარმის – გამყიდველის გარდა, დამკვეთსა და კონტრაქტორსაც ეკისრებათ. როგორც საქმის მასალებით დასტურდება, მოსარჩელე სახელშეკრულებო ურთიერთობაში იმყოფებოდა დამკვეთთან, ხელშეკრულების თანახმად, დამკვეთი ვალდებული იყო, შემსრულებლისათვის სამუშაოთა შესასრულებლად აუცილებელი პირობები შეექმნა, შემსრულებელი კი – სამშენებლო მოედანზე დამკვეთის მიერ მითითებულ სხვადასხვა ტექნიკურ და ფიზიკურ სამუშაოებს შეასრულებდა. მითითებული ხელშეკრულებით, მოვალეობის შესრულებისას, მოსარჩელე სამშენებლო მოედანზე განთავსებულ ხარაჩოზე იმყოფებოდა, სწორედ ამ დროს, შემთხვევისას, მოსარჩელე დაზიანდა.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო სასამართლომ დაასკვნა, რომ ზიანში წვლილი დამკვეთსაც და კონტრაქტორსაც მიუძღვით, რადგან ისინი ვალდებული იყვნენ, მოსარჩელის უსაფრთხოება დაეცვათ. საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ მოპასუხეთა მიერ ვალდებულებების ჯეროვნად შესრულების შემთხვევაში, შესაძლებელი იქნებოდა მოსარჩელისათვის მიყენებული ზიანის თავიდან აცილება (სსკ-ის 408.2-ე მუხლი). მოცემულ შემთხვევაში – მოსარჩელის მოთხოვნა გამომდინარეობს სსკ-ის 992-ე, 998-ე, 408.1-ე, 408.2-ე, 409-ე მუხლებიდან, შესაბამისად, საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ დელიქტური ვალდებულებიდან გამომდინარე, მოსარჩელის მოთხოვნა მოპასუხეებისათვის სოლიდარულად, ყოველთვიური სარჩოს გადახდის დაკისრების ნაწილში დასაბუთებულია და გადაწყვეტილებით სარჩელი ამ ნაწილში დააკმაყოფილა.¹¹⁹

8.1.4.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 992-ე, 409-ე და 412-ე მუხლები.

განმარტებები: როდესაც ზიანის ფულადი ანაზღაურება წარმოადგენს დავის საგანს, თავად ზიანის ფაქტიდან გამომდინარე, გამოირიცხება პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენის შესაძლებლობა (408.1), ამასთან, ზიანი წინასწარ სავარაუდო უნდა იყოს ნებისმიერი საშუალო წინდახედული ადამიანისათვის.

გადანყვეტილების შედეგი: სარჩელი უარყოფილ იქნა, იმ საფუძველით, რომ მოსარჩელემ სათანადო მტკიცებულებების წარდგენით ვერ დაამტკიცა მოპასუხის მიერ გარემოსათვის ზიანის მიყენების ფაქტი.

დელიქტური კანონისმიერი ვალდებულებითი ურთიერთობიდან გამომდინარე დავაში მოსარჩელე მოპასუხეს (სანარმოს) ედავება გარემოსათვის მიყენებული ზიანის ფულად ანაზღაურებას სსკ-ის 992-ე, 409-ე და 412-ე მუხლების საფუძველზე. საკასაციო სასამართლომ გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს განჩინება სარჩელის დაკმაყოფილების შესახებ საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილების ძალაში დატოვების შესახებ და, ახალი გადაწყვეტილებით, სარჩელი უარყო იმ საფუძველით, რომ მოსარჩელემ სათანადო მტკიცებულებების წარდგენით ვერ დაამტკიცა მოპასუხის მიერ გარემოსათვის ზიანის მიყენების ფაქტი¹²⁰ (სსკ-ის 393-ე მუხლის მე-2 ნაწილის „გ“ ქვეპუნქტი, მე-3 ნაწილი და 394-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტი).

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ ხანდაზმულობის გამო ადმინისტრაციული სამართალდარღვევის საქმისწარმოების შეწყვეტის თაობაზე სასამართლოს დადგენილება საფუძ-

¹¹⁹ სუს გადაწყვეტილება, 18 ივლისი, 2018, №ას-1423-1343-2017.

¹²⁰ სუს გადაწყვეტილება, 5 აპრილი, 2019, №ას-522-499-2016.

ველს აცლის სამართალდარღვევის ოქმში გადმოცემულ გარემოებებს, სხვა რაიმე პირდაპირი მტკიცებულება იმისა, რომ ნეშომპალის (მინის ჰუმუსოვანი ფენის) მოხსნით გარემოს ზიანი უშუალოდ მოპასუხემ მიაყენა, მოსარჩელეს არ წარუდგენია. სასამართლომ აღნიშნა, რომ, სსსკ-ის 102-ე მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად, ამგვარად ვერ იქნება განხილული ვერც ზიანის გაანგარიშების უწყისი და ვერც სააპელაციო სასამართლოს მიერ დაკითხული სპეციალისტის განმარტება, რომლებიც შედეგის მხოლოდ კონსტატაციაა და არ ასახავს უტყუარ ინფორმაციას ქმედების მოპასუხის მიერ განხორციელებასა და ამ ქმედებასა და გარემოსათვის მიყენებულ ზიანს შორის მიზეზობრივ კავშირზე.

8.1.5.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 992-ე, 998-ე, 408 და 409 მუხლები, „დაზღვევის შესახებ“ საქართველოს კანონის 333-ე მუხლის მეხუთე პუნქტი.

განმარტება: თუ მოპასუხეები მზღვეველთან დაკავშირებული პირები არიან, მაშინ დავის მოსაწესრიგებლად უნდა იქნეს გამოყენებული არა გარიგების ბათილობის ზოგადი ნორმები (სსკ-ის 56-ე ან 54-ე მუხლები), არამედ სპეციალური ნორმა – „დაზღვევის შესახებ“ საქართველოს კანონის 333-ე მუხლის მეხუთე პუნქტი.

დაბრუნების საფუძველი: სააპელაციო სასამართლომ ყოველმხრივად, სრულად და ობიექტურად არ გამოიკვლია და სათანადოდ არ შეაფასა საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე ფაქტები, რასაც შედეგად მოჰყვა სარჩელის უსაფუძვლობის თაობაზე არასწორი სამართლებრივი დასკვნა.

მზღვეველსა (მოსარჩელე) და სანარმოს (პირველი მოპასუხე) შორის გაფორმებული ხელშეკრულებით მოპასუხე იღებდა ვალდებულებას, უზრუნველყო მოსარჩელის მიერ სახელმწიფო სადაზღვევო პროგრამის ფარგლებში დაზღვეული პირების სამედიცინო მომსახურება. მოსარჩელის მოთხოვნას წარმოადგენდა მოპასუხეთათვის (სანარმო, სანარმოს დამფუძნებელი, სანარმოს დირექტორი, სანარმოს მარკეტინგის მენეჯერი და ფინანსური მენეჯერი) მიყენებული ზიანის სოლიდარულად დაკისრება. საქალაქო სასამართლოს გადანყევტილებით, რომელიც უცვლელად დატოვა სააპელაციო სასამართლომ, სარჩელი უარყოფილ იქნა. საკასაციო სასამართლომ გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს განჩინება და საქმე ხელახალი განხილვის მიზნით იმავე სასამართლოს დაუბრუნა,¹²¹ იმ საფუძველით, რომ **სააპელაციო სასამართლომ ყოველმხრივად, სრულად და ობიექტურად არ გამოიკვლია და სათანადოდ არ შეაფასა საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე ფაქტები (სსსკ-ის 105-ე მუხლის მეორე ნაწილი), რასაც შედეგად მოჰყვა სარჩელის უსაფუძვლობის თაობაზე არასწორი სამართლებრივი დასკვნა.**

საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ სასამართლოს უნდა შეეფასებინა მოთხოვნის განმაპირობებელი ყველა სამართლებრივი წინაპირობები, კერძოდ: „დაზღვევის შესახებ“ საქართველოს კანონიდან გამომდინარე, წარმოადგენდნენ თუ არა მოპასუხეები მზღვეველთან დაკავშირებულ პირებს. სასამართლომ აღნიშნა, რომ საქართველოს ეროვნული ბანკის პრეზიდენტის 2010 წლის 11 ოქტომბრის №126/01 ბრძანებით დამტკიცებული „მზღვეველის იძულებითი ადმინისტრაციის, ლიკვიდაციისა და გაკოტრების საქმისწარმოების წესის 3.„ა“ პუნქტის მიხედვით, მზღვეველთან დაკავშირებული პირია: მზღვეველის ადმინისტრატორი, აქციონერი, მათთან ნათესაური კავშირის მქონე ის პირები, რომლებიც, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის თანახმად, კანონისმიერ მემკვიდრეთა წრიდან I და II რიგში ირიცხებიან, მზღვეველის თანამშრომელი, იმ სანარმოს მმართველი ორგანოს წევ-

¹²¹ სუს განჩინება, 7 მარტი, 2016, №ას-884-834-2015.

რი, რომელიც პირდაპირ ან არაპირდაპირ ფლობს მზღვეველის მნიშვნელოვან წილს ან მათთან საქმიანი ინტერესებით დაკავშირებული პირები“; სასამართლომ მიუთითა, რომ ხელშეკრულებების გაფორმების მომენტისათვის პირველი მოპასუხის 100% წილის მფლობელი იყო მესამე მოპასუხე, ხოლო დირექტორი კი – მეორე მოპასუხე, იმავდროულად მესამე მოპასუხე იყო მოსარჩელის მარკეტინგის მენეჯერი, ხოლო მეორე მოპასუხე კი – ფინანსური მენეჯერი. სააპელაციო პალატამ სამართლებრივად არასწორად განმარტა მზღვეველთან დაკავშირებული პირი, როცა დაეყრდნო საგადასახადო კოდექსით განსაზღვრულ სამართლებრივ ტერმინებს. უნდა დაფუძნებოდა მზღვეველის იძულებითი ადმინისტრაციის, ლიკვიდაციისა და გაკოტრების საქმისწარმოების წესის ზემოაღნიშნულ განმარტებას და ისე გამოეტანა შესაბამისი დასკვნები. აქედან გამომდინარე, საკასაციო პალატამ გაიზიარა კასაციის პრეტენზია იმასთან დაკავშირებით, რომ მოპასუხეები წარმოადგენდნენ მოსარჩელესთან დაკავშირებულ პირებს. მესამე მოპასუხე იყო მოსარჩელის ყოფილი დირექტორის და, ხოლო მეორე მოპასუხე – მოსარჩელის ყოფილი დირექტორის დის ქმარი. გარდა ამისა, მეორე მოპასუხე, მოსარჩელესთან მუშაობდა ფინანსურ მენეჯერად, ხოლო მესამე მოპასუხე – მარკეტინგის მენეჯერად.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ „დაზღვევის შესახებ“ საქართველოს კანონის 33³-ე მუხლის მეხუთე პუნქტის მიხედვით: მზღვეველის გაკოტრების მმართველი უფლებამოსილია, სასამართლოში სარჩელის შეტანით სადავო გახადოს მზღვეველის ადმინისტრატორის მიერ დროებითი ადმინისტრატორის, ლიკვიდატორის ან გაკოტრების მმართველის დანიშვნამდე 12 თვით ადრე განხორციელებული ქმედება ან გარიგება და მოითხოვოს მისი ბათილობა, თუ აღნიშნულის შედეგად მზღვეველთან დაკავშირებულმა პირებმა ამ მზღვეველის ხარჯზე მიიღეს ქონებრივი სარგებელი ან ისარგებლეს რაიმე უპირატესობით, პრივილეგიით ან შელავათით, რამაც გამოიწვია მზღვეველისათვის (მისი კრედიტორებისათვის) ზიანის მიყენება“. მითითებული სპეციალური ნორმის დანაწესიდან გამომდინარე, გაკოტრების მმართველს უფლება ჰქონდა, მის დანიშვნამდე 12 თვით ადრე დადებული – სადავო მომსახურების ხელშეკრულების ბათილობა მოეთხოვა.

საკასაციო პალატამ განმარტა, თუ მოპასუხეები მზღვეველთან დაკავშირებული პირები არიან, მაშინ დავის მოსაწესრიგებლად უნდა იქნეს გამოყენებული არა გარიგების ბათილობის ზოგადი ნორმები (სსკ-ის 56-ე ან 54-ე მუხლები), არამედ სპეციალური ნორმა – „დაზღვევის შესახებ“ საქართველოს კანონის 33³-ე მუხლის მეხუთე პუნქტი. მოპასუხეების მიერ მზღვეველის ხარჯზე ქონებრივი სარგებლის მიღება ან რაიმე სახის უპირატესობით, პრივილეგიით ან შელავათით სარგებლობა, რასაც შედეგად მოჰყვა მოსარჩელისათვის ზიანის მიყენება, გამოიწვევს სადავო გარიგების ბათილობას.

საკასაციო სასამართლომ საქმის ხელახლა განმხილველ სასამართლოს მიუთითა, რომ მხარეთა შორის მტკიცების ტვირთის სწორად განაწილებით გამოარკვიოს და სათანადოდ შეაფასოს სადავო ხელშეკრულების შესრულებით მოპასუხეებმა მზღვეველის ხარჯზე რა სახის ქონებრივი სარგებელი მიიღეს ან ხომ არ ისარგებლეს რაიმე უპირატესობით, პრივილეგიით ან შელავათით, დადებით შემთხვევაში, რას შეადგენს მათი მოქმედებით მოსარჩელისათვის მიყენებული ქონებრივი ზიანი (სსკ-ის 992-ე, 998-ე, 408 და 409 მუხლები).

სააპელაციო სასამართლოს მიერ სააპელაციო საჩივრის ხელახლა განხილვისას განჩინებით სააპელაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდა. უარყოფილ იქნა სარჩელიც. სააპელაციო პალატამ სარჩელის, სააპელაციო საჩივრის მოთხოვნის შესაბამისობის შესამოწმებლად არსებით სამართლებრივ საფუძველად არ მიიჩნია „დაზღვევის შესახებ“ საქართველოს კანონი, იმ საფუძველით, რომ არ დასტურდებოდა ფაქტობრივი გარემოება მეორე და მესამე მოპასუხის მოსარჩელესთან იმგვარად დაკავშირებულ პირად ყოფნის გარემოება, რაც შეიძლებოდა საფუძველად დასდებოდა მათ პასუხისმგებლობას.

სააპელაციო სასამართლოს მითითებული განჩინება კვლავ გაასაჩივრა მოსარჩელემ საკა-

საციო საჩივრით.

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ ფაქტობრივი გარემოებების დადგენისა და, აგრეთვე, მათი სამართლებრივი შეფასების ნაწილში, წარმოდგენილია დასაბუთებული (დასაშვები) საკასაციო პრეტენზია (სსსკ-ის 393.3 მუხლი), რაც გახდა გასაჩივრებული განჩინების გაუქმებისა და საქმის იმავე სასამართლოში ხელახლა განსახილველად დაბრუნების საფუძველი.¹²²

საკასაციო სასამართლომ მიუთითა საქართველოს უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატის 2016 წლის 07 მარტის განჩინებაზე, რომლის შესაბამისად სააპელაციო სასამართლოს სადავო გარიგებათა ბათილობის განმაპირობებელ ფაქტორთა გამოკვლევისა და მოპასუხეთათვის სოლიდარულად მიყენებული ზიანის, დაკისრების შესახებ მოთხოვნის მართლზომიერების შესამოწმებლად უნდა გამოეკვლია და შეეფასებინა შედეგის განმაპირობებელი ყველა სამართლებრივი წინაპირობები, ხოლო დავის თავისებურებიდან გამომდინარე (დავა დაკავშირებულია მზღვევლის გაკოტრების საქმისწარმოებასთან), სასამართლო ვალდებული იყო, საქმის გარემოებათა დადგენის მიზნით, არათუ დაეკმაყოფილებინა მოსარჩელის შუამდგომლობა, არამედ საკუთარი ინიციატივითაც მიემართა სსსკ-ით გათვალისწინებული ღონისძიებებისათვის (სსსკ-ის 4.2. მუხლი) და, თუ ამ გარემოებების დასადგენად სპეციალური ცოდნა იყო საჭირო, დაენიშნა საფინანსო-საბუღალტრო ექსპერტიზა.

საკასაციო სასამართლოს მითითებით, საქმის მასალებით დადგენილია, რომ სააპელაციო სასამართლომ სარჩელის მოთხოვნის უარყოფას საკმარის საფუძველად დაუდო საქალაქო სასამართლოში მოწმის სახით დაკითხულ პირთა – პირველი მოპასუხის თანამშრომელთა – ჩვენებები. საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ იმ ვითარებაში, როდესაც მოსარჩელე სადავოდ მიიჩნევს გარიგებათა ნამდვილობასა და მისთვის მიყენებული ზიანის – წარმომშობ სამართლებრივ საფუძველად სწორედ სადავო გარიგებებს ასახელებს, სათანადო გამოკვლევასა და შეფასებას საჭიროებს იმგვარი ფაქტობრივი გარემოება, როგორცაა – სადავო გარიგებათა გაფორმების აუცილებლობა, მისი გაფორმების მოლოდინი შედეგობრივი კუთხით. შესაბამისად, საკასაციო სასამართლოს მითითებით, სარჩელის საფუძვლიანობის შესამოწმებლად, უნდა გაირკვეს „დაზღვევის შესახებ“ საქართველოს კანონიდან გამომდინარე, წარმოდგენდნენ თუ არა მოპასუხეები მზღვეველთან დაკავშირებულ პირებს.

8.1.6.

გამოყენებული ნორმატივი: სსკ-ის 992-ე მუხლი, სსსკ-ის 162.2-ე, 169.4-ე მუხლები.

განმარტება: მხარეთა პროცესუალური სტატუსის გათვალისწინებით მათთვის მტკიცების გადაულახავი სტანდარტის დაწესება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის ნორმატიული ნებით ნაკარნახები არ არის.

დაბრუნების დასაბუთება: გამოიკვეთა საპროცესო სამართლის ნორმების ისეთი დარღვევა, რომლის შედეგად საქმეზე არასწორი გადაწყვეტილება იქნა გამოტანილი.

მხარეები დავობენ ზედა სართულიდან ჩამომავალი წყლით უძრავი ქონების დაზიანების შედეგად წარმოშობილი ვალდებულების არსებობაზე. მოპასუხემ მოთხოვნის განხორციელების შემწყვეტი შედეგება იმ კუთხით წარადგინა, რომ, ვინაიდან ექსპერტიზის დასკვნა-

¹²² სუს განჩინება, 11 ოქტომბერი, 2017, №ას-917-857-2017.

ში არ არის დაზუსტებული, დაზიანება განპირობებულია თუ არა მეორე უძრავი ქონებიდან ჩამოდინებული წყლის ზემოქმედების შედეგად და, რაკი ზემოთა სართულზე სხვა მესაკუთრეთა უძრავი ქონებაა, მოპასუხისათვის ზიანის ანაზღაურების დაკისრების სამართლებრივი საფუძველი არ არსებობს. სააპელაციო სასამართლომ სარჩელი უარყო შემდეგი დასაბუთებით, მოსარჩელემ იმ გარემოების დასადასტურებლად, რომ პირველი უძრავი ქონების დაზიანება განპირობებულია კონკრეტულად მეორე უძრავი ქონებიდან ჩამოდინებული წყლით, ახსნა-განმარტების გარდა, სხვა მტკიცებულება ვერ წარადგინა.

საკასაციო სასამართლომ მოსარჩელის საკასაციო საჩივრის საფუძველზე გააუქმა რა სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება და საქმე დააბრუნა ხელახლა განსახილველად,¹²³ მიუთითა, საქმის მასალების მიხედვით, ექსპერტმა გამოიკვლია მხოლოდ პირველ უძრავ ქონებაში არსებული ობიექტები **იმგვარად, რომ ზემოთა სართულზე მდებარე უძრავი ქონება, საიდანაც შესაძლოა, ჩამოედინებოდეს წყალი, არ დაუთვალა იერებია და არ შეუსწავლია, რადგან ამისათვის საჭირო იყო ზემოთ მცხოვრები მეზობლის საცხოვრებელ სახლში შეშვება, წყლის მიღების გაშიშვლება და ზუსტი მიზეზების დადგენა,** ექსპერტი კი, მეორე უძრავ ქონების დამქირავებლებმა ბინაში არ შეუშვეს.

საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ ზიანის მიმყენებლის მართლსაწინააღმდეგო ქმედებასა და ზიანს შორის მიზეზობრივი კავშირის არსებობა, როგორც დელიქტური პასუხისმგებლობის დადგომის სავალდებულო პირობა აშკარაა მაშინ, თუ ზიანი იყო ზიანის მიმყენებლის მოქმედების (უმოქმედობის) პირდაპირი და გარდაუვალი შედეგი. იმავდროულად, გასათვალისწინებელია მხარეთა შორის – როგორც მტკიცების ტვირთის განაწილების საპროცესო სამართლებრივი შედეგი.

გასაჩივრებული გადაწყვეტილებით მხარეთა შორის მტკიცების ტვირთი (სსსკ-ის 102-ე მუხლი) იმგვარად იქნა განაწილებული, რომ მოსარჩელეს დაეკისრა 992-ე მუხლით გათვალისწინებული ყველა წანამძღვრების არსებობის დადასტურების ტვირთი, რაც მართებულიცაა, თუმცა **უნდა გათვალისწინდეს, რომ მხარეთა პროცესუალური სტატუსის გათვალისწინებით მათთვის მტკიცების გადაუღალავი სტანდარტის დანესება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის ნორმატიული ნებით ნაკარნახები არ არის.**

იმ ვითარებაში, როდესაც დადგენილია, რომ მოსარჩელის კუთვნილი უძრავი ქონება დაზიანებულია ზემოთა სართულიდან ჩასული წყლის ნაკადის შედეგად, თუმცა ექსპერტიზის დასკვნა არ შეიცავს პასუხს, წყალი მართლაც მოპასუხის კუთვნილი უძრავი ქონებიდან ჩავიდა, რადგან, როგორც ექსპერტი აღნიშნავს, ამისათვის საჭიროა ზემოთა მეზობლის საცხოვრებელ სახლში შეშვება და სააპელაციო სასამართლოს მითითება, რომ მიზეზ-შედეგობრივი კავშირისა და, მაშასადამე, სკ-ის 992-ე მუხლით გათვალისწინებული ერთ-ერთი წანამძღვრის არსებობის მტკიცების ვალდებულება მოსარჩელემ ვერ შეასრულა, საკასაციო სასამართლომ მიზანშეუწონლად მიიჩნია.

საკასაციო პალატის მოსაზრებით, ეს **სწორედ, ის შემთხვევაა, როდესაც საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე სადავო საკითხის გადასაწყვეტად აუცილებელია საქსპერტო კვლევის არსებობა და მხოლოდ ამის შემდეგ – სარჩელის წარმატებულობისა თუ, პირიქით, წარუმატებლობის შესახებ საკითხის გადაწყვეტა** (სსსკ-ის 162-ე მუხლის მე-2 ნაწილი). აქვე გასათვალისწინებელია მოპასუხის უძრავი ქონების დათვალაირების აუცილებლობის შესახებ მიღებული ექსპერტის ახსნა-განმარტებაში მითითებული პოზიცია, რომლის შესაძლო შედეგები წესრიგდება სსსკ-ის 169-ე მუხლის ნორმატიული დანაწესით და, საბოლოოდ, აისახება მტკიცების ტვირთის ტრასფორმირებაშიც (სსსკ-ის 169-ე მუხლის მე-4 ნაწილი).

¹²³ სუს განჩინება, 12 დეკემბერი, 2016, №ას-915-881-2016.

8.1.7.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 183-ე, 185-ე, 312-ე, 170-ე, 172-ე, 992-ე, 998-ე, 408-ე მუხლები.

განმარტება:

- ა. ქონების შეძენისას საწარმოს კეთილსინდისიერებაზე გავლენას ვერ მოახდენს ამ საწარმოს წილის ნასყიდობის ხელშეკრულება და წილის შემძენის კეთილსინდისიერება ნასყიდობის ობიექტის მიმართ;
- ბ. იურიდიული პირის სამართლებრივი არსის გათვალისწინებით, მისი გარიგებაუნარიანობა და ამ გარიგების სამართლებრივი შედეგებისადმი დამოკიდებულება აბსოლუტურად ეფუძნება მის მმართველობითი უფლებამოსილებებით აღჭურვილ პირთა კეთილსინდისიერებას, შესაბამისად, გარიგების საფუძველზე იურიდიული პირის მიერ ქონებაზე საკუთრების უფლების მოპოვება, მით უფრო, თუკი არსებობს უფლების ნაკლი, შესაძლოა, დამოკიდებული იყოს სწორედ იურიდიული პირის მმართველობითი ფუნქციებით აღჭურვილ პირთა სუბიექტურ დამოკიდებულებაზე უფლების შესაძლო ხარვეზთან მიმართებით (კეთილსინდისიერება);
- გ. ქონების შეძენისას საწარმოს კეთილსინდისიერებაზე გავლენას ვერ მოახდენს ამ საწარმოს წილის ნასყიდობის ხელშეკრულება და წილის შემძენის კეთილსინდისიერება ნასყიდობის ობიექტის მიმართ;
- დ. სამოქალაქო გარიგებათა მიმართ მოქმედებს ნამდვილობის პრეზუმფცია, შესაბამისად, პირი, რომელიც უფლების ნაკლსა თუ სამართლებრივი ურთიერთობის არარსებობაზე აპელირებს, ვალდებულია, მიუთითოს იმგვარ ფაქტებზე და წარადგინოს იმგვარი მტკიცებულებები, რომელთა ინდივიდუალური და/ან ერთობლივი შესწავლა მინიმუმ შეარყევდა სადავო სამართალურთიერთობის მართლზომიერების პრეზუმფციას, ამის შემდგომ კი, მტკიცება იმისა, რომ ქონებრივი მიმოქცევა მართლზომიერი იყო, ეკისრება მოპასუხეს (ქონების შემძენს);
- ე. არამართლზომიერად გასხვისებული ქონების (საკუთრების უფლების) დაბრუნებისას მოთხოვნის დამფუძნებელ ნორმას შესაძლოა, სსკ-ის 992-ე, 998-ე, 408-ე (1) მუხლები ან ამავე კოდექსის 170-ე და 172-ე მუხლები წარმოადგენდეს, თუკი დადგინდება, რომ მოსარჩელეს საკუთრების უფლება არ დაუკარგავს, აღნიშნულ მოთხოვნაზე, როგორც აბსოლუტურ უფლებაზე, ხანდაზმულობის ვადა არ გავრცელდება;
- ვ. თუ მესაკუთრეს ნივთთან სამართლებრივი კავშირი – საკუთრება არ დაუკარგავს, ნივთის ვინდიცირების აბსოლუტური მოთხოვნა განხორციელებადია.

დაბრუნების საფუძველი: სსსკ-ის 394-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტი.

მენარმეებს შორის დავაში მოსარჩელემ მოითხოვა უძრავ ქონებაზე მოპასუხის საკუთრების უფლების გაუქმება, ამ ქონების მოსარჩელის ერთპიროვნულ საკუთრებად აღიარება და მისი მოპასუხის უკანონო მფლობელობიდან გამოთხოვა. ქვედა ინსტანციის სასამართლოებმა სარჩელი უარყვეს. საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ არსებობს გასაჩივრებული განჩინების სსსკ-ის 394-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული გაუქმების წინაპირობები, გააუქმა და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა იმავე სასამართლოში.¹²⁴

¹²⁴ სუს განჩინება, 28 თებერვალი, 2018, №ას-28-25-2017.

საკასაციო სასამართლომ შეაფასა რა მოსარჩელისათვის სადავო ქონების დაბრუნების მართლზომიერება, შეამოწმა ქონებაზე განხორციელებული ტრანზაქციები შეესაბამება თუ არა კანონის მოთხოვნებს, რის შედეგადაც მოსარჩელემ დაკარგა მასზე საკუთრების უფლება, თუ უძრავი ნივთის მართლსაწინააღმდეგო (მესაკუთრის ნების საწინააღმდეგო) გასხვისების გამო მას, როგორც ნივთის მესაკუთრეს, კვლავ ჰქონდა მისი მოპასუხისაგან გამოთხოვის უფლება. საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სააპელაციო პალატამ სარჩელის საფუძვლიანობა ძირითადად ქონების ბოლო შემძენის კეთილსინდისიერებაზე დაყრდნობით უარყო (სკ-ის 183-ე, 185-ე და 312-ე მუხლები) და განმარტა, რომ რეესტრის ჩანაწერის სისრულისა და უტყუარობის პრეზუმფციიდან გამომდინარე, სასამართლოს უნდა შეემოწმებინა ნდობის როგორი სტანდარტით სარგებლობდა რეგისტრირებული მონაცემები, ასევე – შემძენის წინდახედულობის ფარგლები.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ განსახილველი დავის ფარგლებში, უპირველესად, უნდა შემოწმდეს სადავო ქონებაზე მოსარჩელის საკუთრების უფლების არსებობა, სწორედ ამ საკითხის განსაზღვრის შემდეგაა სამართლებრივად გამართლებული შესაგებლის საფუძვლიანობის კვლევა. იმის გასარკვევად, მოსარჩელის მფლობელობის არეალიდან სადავო ქონების გასვლით მან დაკარგა თუ არა მასზე უფლება, უნდა შემოწმდეს სარჩელში მითითებული გარემოებები და ამ საკითხის უარყოფითად გადანყევების შემთხვევაშია გამართლებული ნაკლის მქონე ნების მიმართ მოპასუხის სუბიექტური დამოკიდებულების (კეთილსინდისიერების) შეფასება. პალატამ მიუთითა, რომ ამ კუთხით სააპელაციო სასამართლოს განჩინება არ შეიცავს სამართლებრივ დასაბუთებას სასარჩელო მოთხოვნის მარეგულირებელი ნორმების თაობაზე, არამედ მასში გადმოცემულია მხოლოდ მოპასუხის მიერ არჩეული თავდაცვის მატერიალურსამართლებრივი საშუალების ვარგისიანობა, ანუ **სააპელაციო სასამართლომ შესაგებელში გადმოცემული ფაქტების შეფასების გზით იმგვარად უარყო სასარჩელო მოთხოვნა, რომ იგი ფორმალურსამართლებრივი თვალსაზრისითაც არ შეუსწავლია.**

სააპელაციო პალატის დასკვნით, სარჩელის წარუმატებლობის განმაპირობებელი ერთ-ერთი ფაქტორია ის, რომ სამენარმეოსამართლებრივად ქონების შემძენად მენარმე სუბიექტი მიიჩნევა და არა მისი პარტნიორი, თუმცა შემძენის კეთილსინდისიერების კვლევის კუთხით უაღრესად დიდი მნიშვნელობა აქვს პარტნიორთა კეთილსინდისიერებას, როდესაც ისინი კომპანიაში წილის შესაძენად თანხას იხდიან, მათ მიერ გარიგების დადებასა და გარიგების შინაარსს, მათ შორის, წილის ღირებულებას მნიშვნელოვანწილად საზოგადოების ქონება განსაზღვრავს. სასამართლომ მიიჩნია, რომ არ დასტურდებოდა მოპასუხე საწარმოს დამფუძნებელი (პარტნიორი) საწარმოების არაკეთილსინდისიერება მოპასუხე საწარმოში წილის შეძენის მიმართ, ისევე, როგორც მათი რაიმენაირი ფორმით კავშირი სარჩელსა და სააპელაციო საჩივარში მითითებულ სუბიექტთა მხრიდან განხორციელებულ არამართლზომიერ ქმედებასთან.

საკასაციო პალატამ უარყო გასაჩივრებული განჩინების მსჯელობა, მოპასუხის პარტნიორთა კეთილსინდისიერებაზე, რამდენადაც, **სამივე პარტნიორის შენაძენი მოპასუხე კომპანიაში წილი და არა კომპანიის ქონებაა და საკუთრების დამოუკიდებელ ობიექტს წარმოადგენს ამ წილზე უფლება, რომლის ნამდვილობა არც სარჩელითაა შედავებული და არც დავის საგანია.**

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ დავის სუბიექტთა სპეციფიკიდან გამომდინარე, შემძენის კეთილსინდისიერების საკითხის შეფასებისას ერთმანეთისაგან უნდა გაიმიჯნოს ფიზიკური და იურიდიული პირის ობიექტური შესაძლებლობა, იცოდეს ან არ იცოდეს რეგისტრირებული უფლების ხარვეზის, ასევე, ქონებაზე საწარმოს საკუთრების უფლებისა და მისი დამოუკიდებლობის შესახებ ამ საწარმოში პარტნიორის ქონებრივი უფლებებიდან (პარტნიორის მიერ საწარმოს წილის შეძენისას რა წარმოადგენს პარტნიორის სა-

კუთრების ობიექტს და პარტნიორის ცვლილება აქცევს თუ არა ხარვეზიანი საკუთრების მიმართ საწარმოს კეთილსინდისიერად). სსკ-ის 24-ე მუხლში მოცემული იურიდიული პირის ლეგალური დეფინიციიდან გამომდინარეობს დასკვნა, რომ ამ ტიპის კორპორაციული გაერთიანება არის ხელოვნური წარმონაქმნი, რომელსაც მართლწესრიგი ბუნებითი პირის თვისებებს სძენს და, ამდენად, სამართალსუბიექტად მიიჩნევა და რომელიც ასოციაციის კონსტიტუციურ საფუძველს ემყარება. ნორმაში კლასიფიცირებული იურიდიული პირის ნიშნებიდან მნიშვნელოვანია, ყურადღება გამახვილდეს მის გარიგებაუნარიანობაზე, რამდენადაც ეს უკანასკნელი სწორედ აღნიშნულის მეშვეობით მონაწილეობს სამოქალაქო ბრუნვაში და დებს გარიგებებს, თუმცა, იურიდიული პირის სამართლებრივი არსის გათვალისწინებით, მისი გარიგებაუნარიანობა და ამ გარიგების სამართლებრივი შედეგებისადმი დამოკიდებულება აბსოლუტურად ეფუძნება მის მმართველობითი უფლებამოსილებით აღჭურვილი პირთა ალჭურვილ კეთილსინდისიერებას, ამგვარად კი, გვევლინება პირველ რიგში, ხელმძღვანელობითი/წარმომადგენლობითი უფლებამოსილებით აღჭურვილი პირები – დირექტორები, პარტნიორები, შესაბამისად, უნდა ითქვას, რომ გარიგების საფუძველზე იურიდიული პირის მიერ ქონებაზე საკუთრების უფლების მოპოვება, მით უფრო, თუკი არსებობს უფლების ნაკლი, შესაძლოა, დამოკიდებული იყოს სწორედ იურიდიული პირის მმართველობითი ფუნქციებით აღჭურვილ პირთა სუბიექტურ დამოკიდებულებაზე უფლების შესაძლო ხარვეზთან მიმართებით (კეთილსინდისიერება). რაც შეეხება ქონებრივ უფლებებს, იურიდიული პირის დეფინიციის მოიცავს მის უნარსაც, ჰქონდეს საკუთარი ქონება. იურიდიული პირისათვის დამახასიათებელი ეს ელემენტი სანივთო სამართალს განეკუთვნება. მას, როგორც ნორმატიულ ცნებას, განამტკიცებს სსკ-ის 147-ე მუხლი.

საბოლოოდ, საკასაციო პალატამ დაასკვნა, რომ კეთილსინდისიერი პარტნიორის მიერ საწარმოში წილის შექმნა ამ საწარმოს ტრანზაქციის განხორციელებამდე ხარვეზიანი ნების საფუძველზე შექმნილი ქონების ნამდვილ მესაკუთრედ ვერ აქცევს, ანუ პარტნიორის ცვლილება, რომელიც წილს მართლწესრიგად შეიძენს, საწარმოს კეთილსინდისიერების განსაზღვრის ინსტრუმენტად არ შეიძლება იქნეს გამოყენებული, რადგანაც გადამწყვეტია თავად საწარმოს მიერ ქონებაზე საკუთრების წარმოშობის დროს არსებული მმართველობითი უფლებამოსილებებით აღჭურვილ პირთა კეთილსინდისიერების საკითხი ანუ, საკასაციო პალატის განმარტებით, ქონების შექმნისას საწარმოს კეთილსინდისიერებაზე გავლენას ვერ მოახდენს ამ საწარმოს წილის ნასყიდობის ხელშეკრულება და წილის შემქმნის კეთილსინდისიერება ნასყიდობის ობიექტის მიმართ. აღნიშნული საკითხი სააპელაციო სასამართლოს არ შეუფასებია.

საკასაციო სასამართლომ ასევე აღნიშნა, რომ იმ პირობებში, როდესაც მოსარჩელე სადავოდ ხდის საბანკო დაწესებულების მოქმედების მართლზომიერებას ქონებრივ ტრანზაქციებში, შემონიშნავს ექვემდებარება მოსარჩელის მიერ მითითებული ფაქტები და წარდგენილი მტკიცებულებები ხომ არ ქმნის დასკვნის საფუძველს, რომ ბანკმა (უფლებამოსილი პირების მეშვეობით) იცოდა რეგისტრირებული უფლების შესაძლო ხარვეზის შესახებ. მხოლოდ ის ფაქტი, რომ სასესხო ურთიერთობის უზრუნველსაყოფად იქნა ქონება გამოყენებული, ასევე, ბანკმა იგი აუქციონზე შეიძინა, შემქმნის ვერ აქცევს კეთილსინდისიერად, თუკი არ დადგინდა ბანკის ხელმძღვანელობითი/წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების მქონე პირების უფლების ხარვეზის თაობაზე ინფორმირება. ამ ნაწილში გასაჩივრებული განჩინება არათუ მტკიცებულებათა კვლევას, არამედ ფორმალურ შეფასებასაც არ შეიცავს.

მტკიცების ტვირთთან დაკავშირებით, საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ სამოქალაქო გარიგებათა მიმართ მოქმედებს ნამდვილობის პრეზუმფცია, შესაბამისად, პირი, რომელიც უფლების ნაკლს თუ სამართლებრივი ურთიერთობის არარსებობაზე აპელირებს, სსსკ-ის 102-ე მუხლის შესაბამისად, ვალდებულია, მიუთითოს იმგვარ ფაქტებზე და

წარადგინოს იმგვარი მტკიცებულებები, რომელთა ინდივიდუალური და/ან ერთობლივი შესწავლა მინიმუმ შეარყევდა სადავო სამართალურთიერთობის მართლზომიერების პრეზუმფციას, ამის შემდგომ კი, მტკიცება იმისა, რომ ქონებრივი მიმოქცევა მართლზომიერი იყო, ეკისრება მოპასუხეს (ქონების შემქმნს).

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ პირველი ინსტანციის სასამართლომ დაადგინა და არც სააპელაციო სასამართლომ არ უარუყვია ის გარემოება, რომ ქონება თავდაპირველად არამართლზომიერად გასხვისდა, კერძოდ, მოსარჩელე კომპანიის ხელმძღვანელობითი და წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების მქონე პირები დამნაშავედ იქნენ ცნობილი. განაჩენის თანახმად, ქონების გასხვისების ფაქტი კვალიფიცირებულია მითვისებად. სანინააღმდეგო მტკიცებულების არარსებობის პირობებში დასტურდება, რომ ხსენებული პირები მოქმედებდნენ არამართლზომიერად, სანარმოსათვის ქონებრივი ზიანის მიყენების მიზნით. საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ ქონების არამართლზომიერად გასხვისების ფაქტი დელიქტური ვალდებულების წინაპირობას წარმოშობს (სსკ-ის 992-ე მუხლი), რომელიც განხორციელებულია რამდენიმე პირის მიერ ერთდროულად (სსკ-ის 998-ე მუხლი). რაც შეეხება ქონების შემდგომ მიმოქცევას, მას მართლსაწინააღმდეგოდ მიიჩნევს მოსარჩელეც. ამ ფაქტის სამტკიცებლად საქმეში წარმოდგენილია სისხლის სამართლის საქმის მასალები, ქონებაზე ყადაღის მოხსნის თაობაზე საგამოძიებო ორგანოს შუამდგომლობები, პროკურატურის შუამდგომლობების დაკმაყოფილების შესახებ სისხლის სამართლის საქმეთა კოლეგიის დადგენილებები, რომლებიც ასევე დასაშვები წერილობითი მტკიცებულებებია. სწორედ მათი ანალიზით უნდა გამოირკვეს ქონების შემდგომი გასხვისების მართლზომიერება, ამ მხრივ სასამართლომ შეფასების გარეშე დატოვა როგორც საქმეში წარდგენილი ზემოაღნიშნული მტკიცებულებები, ისე – მოსარჩელის მითითება მოვლენების განვითარების ქრონოლოგიასთან მიმართებით, ასევე – სასამართლო სხდომაზე დაკითხულ მონმეთა ჩვენებები, რომლებიც, საკასაციო პალატის შეფასებით, სსსკ-ის 102.2-ე მუხლის თანახმად, არსებითია მტკიცების საგანში შემავალი გარემოების დასადასტურებლად.

მოსარჩელემ მიიჩნია, რომ მას საკუთრება არ დაუკარგავს. არცერთ მომდევნო შეძენას არ მოჰყოლია ნამდვილი უფლების წარმოშობა, შესაბამისად, მას შეუძლია, არანამდვილი უფლების საფუძველზე ქონების მფლობელ მოპასუხეს მოსთხოვოს მისი დაბრუნება.

საკასაციო პალატამ სასარჩელო მოთხოვნის ფორმალურსამართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმების შედეგად დაასკვნა, რომ მოთხოვნის დამფუძნებელ ნორმას, შესაძლოა, სსკ-ის 992-ე, 998-ე, 408-ე (1) მუხლები ან ამავე კოდექსის 170-ე და 172-ე მუხლები ქმნიდეს, რამდენადაც, მხარის განმარტებებით, დგინდება, რომ დავის მიმართ ინტერესს ქონების, როგორც საკუთრების უფლების ობიექტის, ნატურით დაბრუნება წარმოადგენს.

მოთხოვნის ხანდაზმულობის შესახებ მოპასუხის შედავებაზე საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სსკ-ის 130-ე მუხლის თანახმად, უდავოა, რომ მოსარჩელემ უფლების დარღვევის თაობაზე შეიტყო ქონების პირველი უკანონო განკარგვისთანავე და სწორედ ამ ეტაპიდან წარმოეშვა მას სსკ-ის 992-ე, 998-ე და 408-ე მუხლებით გათვალისწინებული ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა, ასევე – უფლების დარღვევიდან სარჩელის შეტანამდე გასულია კანონით განსაზღვრული მოთხოვნის იძულებით განხორციელების ვადა, თუმცა ეს ვერ გახდება მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის საფუძველი, თუკი საქმის ხელახალი განხილვის შედეგად სააპელაციო პალატა დასკვნას გამოიტანს, რომ მოსარჩელეს ნივთთან სამართლებრივი კავშირი – საკუთრება არ დაუკარგავს. ასეთ შემთხვევაში, როგორც ზემოთ უკვე აღინიშნა, დასაშვებია მოთხოვნის ვინდიცირების გზით დაკმაყოფილება (სსკ-ის 170-ე და 172-ე მუხლები). ვინაიდან ხანდაზმულობის საგანი არის ფარდობითი და არა აბსოლუტური უფლება, შესაბამისად, აბსოლუტურ უფლებაზე ხანდაზმულობა არ უნდა გავრცელდეს.

8.1.8.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 992-ე, 998-ე, 408-ე, 982-ე, 1008-ე, 130-ე მუხლები.

განმარტება:

- ა. პარტნიორის საზოგადოებასთან ურთიერთობის დასრულებას (არა აქვს მნიშვნელობა გასვლით, საკუთარი წილის გასხვისებით, გაცვლითა თუ დათმობით) უკავშირდება წესდებაში ცვლილება და რეესტრში რეგისტრაცია, რაც განაპირობებდა სანოტარო წესით დამონშების თაობაზე კანონის მოთხოვნას;
- ბ. ერთი და იმავე პარტნიორის ერთდროულად საზოგადოებიდან გასვლა და გარიცხვაც დაუშვებელია, რამდენადაც განსხვავებულია მათი წინაპირობები და პროცედურა;
- გ. გარიცხვა იწვევს გარიცხული პარტნიორის საკუთრების უფლების დაკარგვას წილზე, რის გამოც საკუთრების უფლების ამგვარი შეზღუდვის კონსტიტუციურობა მოითხოვს, რომ პარტნიორი საზოგადოებიდან სასამართლოს გადაწყვეტილების საფუძველზე გაირიცხოს;
- დ. პარტნიორის საზოგადოებიდან უკანონო გარიცხვა „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონიდან გამომდინარე უფლების დარღვევაა, მაგრამ იმ შემთხვევაში, რომლის მიღწევაც მოსარჩელეს სურს, საზოგადოების წილის მესაკუთრედ ცნობას, ითვალისწინებს სსკ-ის 992-ე მუხლი. ამდენად, ხანდაზმულობისათვის უპირატესად გამოსაყენებელი ნორმა სსკ-ის 1008-ე მუხლი იქნება;
- ე. თუ დელიქტური სამართლიდან გამომდინარე მოთხოვნა წარუმატებელი იქნება, სააპელაციო პალატამ უნდა დაადგინოს, ვლინდება თუ არა სსკ-ის 982-ე და 408.1 მუხლებით განსაზღვრული წინაპირობათა ერთობლიობა, რომლის სამართლებრივი შედეგი წილზე საკუთრების უფლების აღდგენაა;
- ვ. გარიცხვა იწვევს გარიცხული პარტნიორის საკუთრების უფლების დაკარგვას წილზე, რის გამოც საკუთრების უფლების ამგვარი შეზღუდვის კონსტიტუციურობა მოითხოვს, რომ პარტნიორი საზოგადოებიდან სასამართლოს გადაწყვეტილების საფუძველზე გაირიცხოს.

დაბრუნების დასაბუთება: სააპელაციო სასამართლომ სამართლებრივად არასწორად შეაფასა მხარეთა შორის არსებული ურთიერთობები და, შესაბამისად, არასრულყოფილად დაადგინა ამ ურთიერთობიდან გამომდინარე მოთხოვნის ფაქტობრივი წინამძღვრები, ამასთან, არასწორად გაანალიზა მხარეებს შორის მტკიცების ტვირთი და არ გამოიკვლია საქმის გადაწყვეტისთვის მნიშვნელოვანი ფაქტობრივი გარემოებები.

შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოების პარტნიორსა (ყოფილი დირექტორი, მოსარჩელე) და საზოგადოებასა და საზოგადოების პარტნიორებს (მოპასუხეები) შორის დავის საგანს სანარმოს 20%-იანი წილის მესაკუთრედ ცნობა წარმოადგენს. სარჩელი ეფუძნება იმ გარემოებას, რომ მოპასუხეებმა მოსარჩელე თავისი ნების სანინააღმდეგოდ გაიყვანეს საზოგადოების პარტნიორთა შემადგენლობიდან, რის თაობაზეც მისთვის უცნობი იყო. მოსარჩელემ მოგვიანებით გაარკვია, რომ იგი გაურიცხავთ საზოგადოების პარტნიორიდან 1996 წლის 15 მარტის კრების №2 ოქმით, რომელიც გაყალბებულია, მოსარჩელე კრებას არ ესწრებოდა, მისთვის ოქმი არავის გაუცვნიდა და არც თავისი ხელმოწერით არ დაუდასტურებია მისი შინაარსი. ქვედა ინსტანციის სასამართლოებმა სარჩელი უარყვეს, საკასაციო სასამართლომ მოსარჩელის საკასაციო საჩივრის დაკმაყოფილებით გააუქმა სა-

აპელაციო სასამართლოს გასაჩივრებული განჩინება და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა იმავე სასამართლოში.¹²⁵

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლომ სამართლებრივად არასწორად შეაფასა მხარეთა შორის არსებული ურთიერთობები და, შესაბამისად, არასრულყოფილად დაადგინა ამ ურთიერთობიდან გამომდინარე მოთხოვნის ფაქტობრივი წინამძღვრები, ამასთან, არასწორად გაანალიზა მხარეებს შორის მტკიცების ტვირთი და არ გამოიკვლია საქმის გადაწყვეტისთვის მნიშვნელოვანი ფაქტობრივი გარემოებები, რამაც საბოლოოდ არასწორი გადაწყვეტილების მიღება განაპირობა.

საკასაციო სასამართლოს მითითებით, სარჩელი ისეა უარყოფილი, რომ გასაჩივრებული განჩინებით არ განსაზღვრულა მოთხოვნის დამფუძნებელი ნორმა/ნორმები და, შესაბამისად, ნორმით გათვალისწინებული შედეგის განმაპირობებელი წინაპირობების არარსებობის თაობაზე არც დასაბუთებას არ შეიცავს. ამასთან, სააპელაციო სასამართლომ უკრიტიკოდ, სარჩელის დასაბუთებულობის შემოწმების უგულვებელყოფით, გაიზიარა მოპასუხის შედეგება პარტნიორის საზოგადოებიდან არა გარიცხვის, არამედ გასვლის თაობაზე. მტკიცებულებებიც შეაფასა მხოლოდ პარტნიორის საზოგადოებიდან გასვლის ქრილით მაშინ, როდესაც ამ მტკიცებულებებით სადავო გარემოებები არ მტკიცდებოდა.

საკასაციო სასამართლოს აზრით, სააპელაციო პალატის დასკვნები ურთიერთგამომრიცხველი და არათანმიმდევრულია, ის, ერთი მხრივ, ასკვნის, რომ საზოგადოებიდან გასული პარტნიორის ნების გამოვლენის საფუძველზე დანარჩენმა პარტნიორებმა მიიღეს გადაწყვეტილება მისი საზოგადოებიდან გაყვანის თაობაზე, ხოლო, მეორე მხრივ, დადასტურებულად მიიჩნევს, №2 პარტნიორთა კრების ოქმი, რომლითაც მოსარჩელე გაირიცხა საზოგადოებიდან, დაედო საფუძველად რეგისტრირებულ მონაცემებში ცვლილების შეტანას.

საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ ერთი და იმავე პარტნიორის ერთდროულად საზოგადოებიდან გასვლა და გარიცხვა დაუშვებელია, რამდენადაც განსხვავებულია მათი წინაპირობები და პროცედურა. პალატამ განმარტა, რომ საზოგადოებიდან გასვლა პარტნიორის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი უფლებაა, რომელიც გულისხმობს პარტნიორის ნებაყოფლობით გასვლას საზოგადოებიდან, ხოლო პარტნიორის გარიცხვა არის მისი ნების საწინააღმდეგო უკიდურესი ღონისძიება, რაც დასაშვებია მხოლოდ განსაკუთრებულ შემთხვევაში შესაბამისი სამართლებრივი წინაპირობების განხორციელებისას.

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ იმ სამართლებრივ შედეგს, რომლის მიღწევაც მოსარჩელეს სურს, საზოგადოების კაპიტალის 20% წილის მესაკუთრედ ცნობა, ითვალისწინებს როგორც დელიქტური სამართლის, ისე – უსაფუძვლო გამდიდრების ნორმები. ვინაიდან კონდიქციიდან გამომდინარე მოთხოვნები სუბსიდიური ხასიათისაა, ისინი ბოლოს მოწმდება, კერძოდ, თუ სხვა სამართლებრივი საფუძველით სარჩელი წარუმატებელი იქნება, დამატებით მხოლოდ ამის შემდეგ უნდა შემოწმდეს მისი საფუძველიანობა კონდიქციური სამართლის ნორმების შესაბამისად. მოცემულ შემთხვევაში, პალატამ მიიჩნია, რომ, პირველ რიგში, სარჩელის საფუძველიანობა დელიქტური ნორმების საფუძველზე უნდა შემოწმდეს, კერძოდ, სარჩელში მითითებული ფაქტობრივი გარემოებების გათვალისწინებით, მოთხოვნის საფუძველიანობა სააპელაციო სასამართლოს სსკ-ის 992-ე, 998-ე და 408.1 მუხლებზე დაყრდნობით უნდა ეკვლია და ამ ნორმებით განსაზღვრული სამართლებრივი შედეგის განმაპირობებელი ფაქტობრივი გარემოებები დაედგინა.

იმის გათვალისწინებით, რომ მოსარჩელის მტკიცებით, მოპასუხეებმა მისი საკუთრების უფლება მართლსაწინააღმდეგოდ ხელყვეს გაყალბებული კრების ოქმის საფუძველზე, პალატამ მიიჩნია, რომ **სააპელაციო სასამართლომ, პირველ რიგში, სწორედ ის უნდა გა-**

¹²⁵ სუს განჩინება, 8 ოქტომბერი, 2018, №ას-201-201-2018.

მთავარი, კანონით ან დადგენილი წესდებით მოწვეული იყო თუ არა მოსარჩელე სადავო კრებაზე, გაიმართა თუ არა ეს კრება საერთოდ, ხოლო თუ გაიმართა, მიიღეს თუ არა პარტნიორებმა მოსარჩელის საზოგადოებიდან გარიცხვის გადაწყვეტილება. ამ გარემოებათა დამტკიცების ტვირთი კი, სსკ-ის 102-ე მუხლის შესაბამისად, მოპასუხეს ეკისრება.

პალატამ აღნიშნა, რომ სააპელაციო პალატას, გარიცხვის მართლზომიერების შესამოწმებლად, პირველ რიგში, უნდა დაედგინა, დაიცვა თუ არა მოპასუხემ ის საფუძვლები, რომელიც პარტნიორის საზოგადოებიდან გარიცხვისათვის იმ დროს მოქმედი „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონით, სამოქალაქო კოდექსითა და სასამართლო პრაქტიკით იყო დადგენილი, კერძოდ: 1. საერთო კრების მიერ გარიცხვის თაობაზე გადაწყვეტილების მიღება; 2. საზოგადოების მიერ სარჩელის შეტანა სასამართლოში, პარტნიორის გარიცხვის მოთხოვნით; 3. გარიცხვის მატერიალური საფუძვლის არსებობის შემთხვევაში, სასამართლოს მიერ სარჩელის დაკმაყოფილება; 4. სასამართლოს გადაწყვეტილების საფუძველზე უფლებამოსილ ორგანოში საზოგადოების სარეგისტრაციო მონაცემებში ცვლილებების რეგისტრაცია. შესაბამისად, თუ სააპელაციო სასამართლო დაადგენს, რომ მოსარჩელე მოწვეული იყო კრებაზე, რომელზედაც მისი გარიცხვის გადაწყვეტილება მიიღეს, სასამართლომ უნდა იმსჯელოს, საკმარისი იყო თუ არა კრების გადაწყვეტილება პარტნიორის საზოგადოებიდან გასარიცხად, იმ პირობებში, როდესაც პარტნიორის გარიცხვის თაობაზე სანარმოს სარჩელი არ აღუძრავს სასამართლოში.

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ სწორედ პარტნიორის გარიცხვის მოთხოვნით საზოგადოების მიერ აღძრული სარჩელის საფუძველზე უნდა დაედგინა სასამართლოს გარიცხვის უფლების წარმოშობის წინაპირობები და, სსკ-ის 399-ე მუხლით, რომელიც ითვალისწინებს მნიშვნელოვანი საფუძვლის არსებობისას, ხანგრძლივი სახელშეკრულებო-სამართლებრივი ურთიერთობის მოშლის შესაძლებლობას, ეკვლია საზოგადოების მიერ ამ უფლების გამოყენების მართლზომიერება. სასამართლოს უნდა დაედგინა პარტნიორის მიერ საზოგადოების წინაშე ნაკისრი ვალდებულების დარღვევა – საზოგადოების მიზნის შელახვა, რის შედეგადაც შეუძლებელი ხდება პარტნიორული ურთიერთობის შენარჩუნება; საზოგადოებისთვის ზიანის მიყენება; პირველ და მეორე წინაპირობას შორის მიზეზობრივი კავშირის არსებობა. გარიცხვის შესახებ სასარჩელო წარმოებისას, სასამართლო ამონიშნავს, რამდენად კეთილსინდისიერად გამოიყენეს პარტნიორებმა გარიცხვის უფლება, ხომ არ იყო მათი გადაწყვეტილება მოტივირებული პარტნიორთა ცალკეული ჯგუფის პირადი ინტერესებით, პირადი სარგებლის ან ქონებრივი უპირატესობის მოსაპოვებლად. ამასთან, საკასაციო სასამართლოს მოსაზრებით, თუ სააპელაციო პალატა გარიცხვის პროცედურულ წინაპირობებს შესრულებულად მიიჩნევდა, მას კრების №2 ოქმში მითითებული გარიცხვის მატერიალურსამართლებრივი წინაპირობების სათანადოობა და საკმარისობა მითითებული წესით უნდა შეემოწმებინა.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, გარდა იმისა, რომ **გარიცხვა იწვევს გარიცხული პარტნიორის საკუთრების უფლების დაკარგვას წილზე, რის გამოც საკუთრების უფლების ამგვარი შეზღუდვის კონსტიტუციურობა მოითხოვს პარტნიორის საზოგადოებიდან სასამართლოს გადაწყვეტილების საფუძველზე გარიცხვას**, სასამართლო პრაქტიკითაც დგინდება საზოგადოებიდან პარტნიორის გარიცხვის მხოლოდ სასარჩელო წარმოების გზით შესაძლებლობა (გარდა შესატანის შეუტანლობისას, როდესაც პარტნიორის გარიცხვას სასამართლო გადაწყვეტილება არ სჭირდებოდა). პარტნიორის საზოგადოებასთან ურთიერთობის დასრულებას (არა აქვს მნიშვნელობა გასვლით, თავისი წილის გასხვისებით, გაცვლითა თუ დათმობით) უკავშირდებოდა წესდებაში ცვლილება და რეესტრში რეგისტრაცია, რაც განაპირობებდა სანოტარო წესით დამონმების თაობაზე კანონის მოთხოვნას.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სააპელაციო სასამართლო, გასვლის წინაპირობე-

ბის შემონმებისას, თუ დაადგენს მოსარჩელის მიერ საზოგადოებიდან გასვლის ნების გამოხატვას, უნდა გამოიკვილოს, სსკ-ის 51-ე მუხლის დანაწესიდან გამომდინარე, მიიღოს თუ არა კრებამ პარტნიორის გასვლის თაობაზე გადაწყვეტილება, რაც სააპელაციო პალატამ საზოგადოების №2 კრების ოქმის შინაარსის მიხედვით უნდა გამოარკვიოს, კერძოდ, იკითხება თუ არა მასში პარტნიორის სურვილის შესაბამისად გადაწყვეტილების მიღება, ვინაიდან არსებითი ისაა, პარტნიორის საზოგადოებასთან ურთიერთობის დასრულების წინაპირობა მოსარჩელის განცხადება იყო თუ არა.

პალატამ განმარტა, რომ დელიქტური სამართლის ნორმების გამოყენებისას, მოთხოვნის განხორციელების დამაბრკოლებელი გარემოება სსკ-ის 1008-ე მუხლით დადგენილი წესით უნდა შემონმდეს, კერძოდ, **პარტნიორის საზოგადოებიდან უკანონო გარიცხვა „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონიდან გამომდინარე უფლების დარღვევაა, მაგრამ იმ შემდეგ, რომლის მიღწევაც მოსარჩელეს სურს, საზოგადოების 20% წილის მესაკუთრედ ცნობას, ითვალისწინებს სსკ-ის 992-ე მუხლი. ამდენად, მოცემულ შემთხვევაში, ხანდაზმულობისათვის უპირატესად გამოსაყენებელი ნორმა სსკ-ის 1008-ე მუხლი იქნება**, მისი სპეციალურობიდან გამომდინარე „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონით დადგენილ ხანდაზმულობის ვადასთან შედარებით. საკითხის ამგვარი გადაწყვეტა მიზანშეწონილია ნორმათა ერთობლიობის დაცვითი ფუნქციისა და მიზნებიდან გამომდინარეც.

პალატამ აღნიშნა, რომ საკასაციო სასამართლოს მიერ დადგენილი პრაქტიკა, რომლის მიხედვითაც პარტნიორის გარიცხვის მოთხოვნით სანარმოს მიერ აღძრულ სარჩელზე გამოიყენება „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-15 მუხლით დადგენილი სპეციალური ვადა, განსხვავდება მოცემული შემთხვევისაგან, რაც განპირობებულია იმით, რომ, უფლება, რომელიც დაირღვა, სამენარმეო სამართლიდან გამომდინარეობს, თუმცა დარღვეული უფლების აღდგენის მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძველი დელიქტური სამართლის ნორმებია.

საკასაციო პალატამ მიუთითა, რომ სსკ-ის 1008-ე მუხლი მოთხოვნის წარმოშობის მომენტის განსაზღვრის ზოგადი წესისაგან განსხვავებულ წინაპირობას განამტკიცებს და მხოლოდ პოზიტიურ ცოდნაზე უთითებს. იმ შემთხვევაში, თუ სასამართლო დაადგენს, რომ მოთხოვნა წარმოშობილია და არ შეწყვეტილა, მან უნდა იმსჯელოს რამდენად განხორციელებადია ის. ხანდაზმულობის საკითხის გადაწყვეტისას, სააპელაციო სასამართლომ უნდა გაითვალისწინოს, რომ უფლების დარღვევის დაგვიანებით შეტყობის შესახებ მტკიცების ტვირთი უფლებადარღვეულ პირს ეკისრება. მოცემულ შემთხვევაში, მოსარჩელის მტკიცებით, მან 2008 წელს შეიტყო მისი საზოგადოებიდან გარიცხვის თაობაზე, ხოლო იმ გარემოების დამტკიცების ტვირთი, რომ მოსარჩელემ უფლების დარღვევის თაობაზე 2008 წლამდე შეიტყო, მოპასუხეს ეკისრება.

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ ხანდაზმულობის საკითხის კვლევისას, სააპელაციო სასამართლომ თანაბარი მოპყრობის პრინციპის დაცვით უნდა განიხილოს და შეაფასოს როგორც მოპასუხის, ისე – მოსარჩელის მოსაზრებები და არგუმენტები და მხოლოდ ამის შემდეგ გამოიტანოს სამართლებრივად დასაბუთებული დასკვნა მოთხოვნის ხანდაზმულობის თაობაზე.

საკასაციო პალატამ აქვე მიუთითა, რომ, მართალია, უპირატესად გამოსაყენებელი მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძველად დელიქტური სამართლის ნორმებია მიჩნეული, მაგრამ, **თუ სააპელაციო პალატა დაადგენს, რომ დელიქტიდან გამომდინარე მოთხოვნა აღარ არსებობს მისი ხანდაზმულობის გამო და განუხორციელებადია, სასამართლომ როგორც მოთხოვნის წარმოშობა, ასევე – მისი განხორციელებადობა კონდიქციური სამართლის ნორმებზე დაყრდნობით უნდა შეამოწმოს**, ვინაიდან, როგორც აღინიშნა, სამართლებრივი შედეგი – წილზე საკუთრების უფლების აღდგენა შესაძლებელია უსა-

ფუძვლო გამდიდრების ნორმებითაც. უსაფუძვლო გამდიდრების ინსტიტუტის მიმართ კი, გამოიყენება სსკ-ის 128-ე მუხლის მესამე ნაწილით დადგენილი ხანდაზმულობის საერთო ვადა – 10 წელი.

პალატის აზრით, სასამართლოს აღნიშნული ვალდებულება განპირობებულია იმითაც, რომ მოთხოვნის საფუძვლის შერჩევისას გასათვალისწინებელია იმ მხარის სამართლებრივი ინტერესი, რომლის უფლების დაცვასაც ემსახურება სამართლებრივი საფუძვლის შერჩევა. აღნიშნულიდან გამომდინარე, სასამართლო ვალდებულია, სადავო შემთხვევის მომწესრიგებელი მოთხოვნის ყველა საფუძველი გამოსაყენებელ ნორმათა უპირატესობის გათვალისწინებითა და მათი ერთგვარი რიგითობის მიხედვით შეამოწმოს.

ზემოთ მითითებულიდან გამომდინარე, პალატამ დაასკვნა, რომ, **თუ დელიქტური სამართლიდან გამომდინარე მოთხოვნა ნარუმატებელი იქნება, სააპელაციო პალატამ უნდა დაადგინოს, ვლინდება თუ არა სსკ-ის 982-ე და 408.1 მუხლებით განსაზღვრული წინაპირობათა ერთობლიობა, რომლის სამართლებრივი შედეგი ნილზე საკუთრების უფლების აღდგენაა.**

შესაბამისად, საკასაციო სასამართლოს მითითებით, სააპელაციო სასამართლომ, საქმის ხელახალი განხილვისას, მხარეთა შორის სწორად უნდა გაანალიზოს მტკიცების ტვირთი, სრულყოფილად გამოიკვლიოს და ობიექტურად შეაფასოს როგორც სარჩელსა და შესაგებელში მითითებული ფაქტობრივი საფუძვლები, ისე – მათი დამადასტურებელი მტკიცებულებები და ისე მიიღოს გადაწყვეტილება.

8.1.9.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 992-ე მუხლი.

განმარტება: ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის მე-6 მუხლით გათვალისწინებული სამართლიანი სასამართლოს უფლების რეალიზება უმეტესწილად დამოკიდებულია და გულისხმობს სასამართლოს მიერ დასაბუთებული, მტკიცებულებათა შეჯერების საფუძველზე მიღებული გადაწყვეტილების მიღებას.

დაბრუნების საფუძველი: გადაწყვეტილება იურიდიულად დაუსაბუთებელია (სსკ-ის 393.3.-ე, 394-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტი).

მოპასუხის (სანარმოს) მიერ შემოვლითი სარკინიგზო ხაზის მშენებლობის გამო მიწის ნაკვეთის გაუფასურების შედეგად მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესახებ ფიზიკური პირის სარჩელი სააპელაციო სასამართლომ სრულად დააკმაყოფილა. საკასაციო პალატამ აღნიშნა, რომ მოსარჩელისათვის ზიანის მიყენების ნაწილში პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება მოპასუხეს არ გაუსაჩივრებია, ამიტომ საკასაციო პალატამ კასატორის პრეტენზია შეამოწმა არა ზიანის მიყენების (ფაქტობრივი გარემოება), არამედ ზიანის ოდენობის განსაზღვრის ნაწილში. საკასაციო სასამართლოს განსჯით, საქმის გარემოებები საპროცესო ნორმების ისეთი დარღვევითაა დადგენილი, რომ ამ დარღვევების შედეგად საქმეზე არასწორი გადაწყვეტილება იქნა გამოტანილი და საჭიროა მტკიცებულებათა დამატებითი გამოკვლევა, შესაბამისად, გააუქმა გასაჩივრებული გადაწყვეტილება და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა იმავე სასამართლოში.¹²⁶

საკასაციო სასამართლომ, იმის გათვალისწინებით, რომ სააპელაციო სასამართლო მოსარ-

¹²⁶ სუს განჩინება, 19 აპრილი, 2019, №ას-1639-2018.

ჩელისათვის მიყენებული ზიანის ოდენობის განსაზღვრისას დაეყრდნო მინის ნაკვეთის არსებული (დღევანდელი) ფუნქციური დანიშნულების დაკარგვას, **იმსჯელა, რამდენად წონადი არგუმენტია წარდგენილი მინის ნაკვეთის სარგებლობის პერსპექტივასთან (ფუნქციური დანიშნულებით გამოყენება) მიმართებით. საკასაციო პალატამ აღნიშნა, რომ** სარჩელის პერსპექტიულობა სწორადაა შემონიშნული დელიქტური სამართლის დამფუძნებელი ნორმის წანამძღვრებთან (სსკ-ის 992-ე მუხლი) და, **შესაბამისად, მოთხოვნის დაკმაყოფილების წინაპირობების არსებობა სსკ-ის 992 -ე მუხლისა და 408-ე მუხლის პირველი ნაწილის ფარგლებში შეამონმა.**

პალატამ მიუთითა, რომ სააპელაციო სასამართლოს მიერ ზიანის ოდენობა მხოლოდ აუდიტის დასკვნის საფუძველზეა შეფასებული. აუდიტის დასკვნა მინის ნაკვეთის პერსპექტიულობის დაკარგვასთან დაკავშირებით, ძირითადად ემყარება მინის ნაკვეთის 30კვ.მ ფართობით შემცირებას და შემცირებული მინის ნაკვეთის მდებარეობას, რამაც, აუდიტის მოსაზრებით, ზეგავლენა იქონია მინის ნაკვეთის გამოყენების შესაძლებლობაზე. **სააპელაციო სასამართლომ შეფასების გარეშე დატოვა სხვა გარემოებები, რომელიც უკავშირდება მინის ნაკვეთთან მისასვლელი ალტერნატიული გზის არსებობას, ამგვარი გზის მოძიების ობიექტურ შესაძლებლობას.** ამგვარი ალტერნატივის არსებობის შემთხვევაში, ცენტრალური სასამართლო წყალმომარაგების სისტემასთან და ბუნებრივ აირის საკომუნიკაციო ქსელთან კავშირის არსებობა-არარსებობის დადგენას სამუშაოების (სავარაუდოდ სამომავლო ხარჯები) ღირებულებას და ა.შ. საკასაციო პალატამ მიაჩნია, რომ საქმეში წარდგენილი ქონების შეფასების აქტის მიხედვით, გაურკვეველია რას ეფუძნება მინის ნაკვეთის ღირებულების მნიშვნელოვნად შემცირების თაობაზე აუდიტის დასკვნა.

საკასაციო სასამართლომ ყურადღება გაამახვილა მოსარჩელის შესაძლო როლზე ზიანის მიყენებაში და აღნიშნა, რომ სარჩელის აღძვრამდე მოსარჩელემ იცოდა, ამ ნაკვეთის ნაწილის გასხვისებით მდგომარეობას გაიუარესებდა და ვეღარ შეძლებდა თავისთვის დატოვებულ ნაკვეთთან მისვლას საავტომობილო გზით. მინის ნაკვეთი მოსარჩელემ გაასხვისა თავის ახლო ნათესავზე, ბიძაშვილზე, რაც დაადასტურა პირველი ინსტანციის სასამართლოში. არსებობს საფუძვლიანი ეჭვი იმის შესახებ, რომ მან ეს ნაკვეთი კი არ გაყიდა, არამედ ფორმალურად გადააფორმა ნათესავზე. სხვა შემთხვევაში მას ნაკვეთის გასხვისებისას უნდა დაეტოვებინა (და ყველა ნორმალური ადამიანი ასე მოიქცეოდა) თავის ნაკვეთთან მისასვლელი გზა. სააპელაციო პალატას გასაჩივრებულ განჩინებაში არ უმსჯელია ამ გარემოებაზე.

8.1.10.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 54-ე, 992-ე, 998-ე, 465-ე, 408-ე მუხლები.

განმარტება:

- ა. სსკ-ის 54-ე მუხლის მოთხოვნის დამფუძნებელ ნორმად გამოყენება დაუშვებელია, რადგან ამ ნორმას ავტონომიური ფუნქცია არ გააჩნია, ის დეფინიციურია და კონკრეტულ სამართლებრივ შედეგს არ ითვალისწინებს. მარტოდენ გარიგების ამორალურობის ზოგადი ნორმის გამოყენება არასაკმარისია;
- ბ. მოპასუხეთა მიერ შეუდავებელი და არაკვალიფიციურად შედავებული გარემოებები სამართლებრივად ქმნიან იმის პრეზუმფციას, რომ მოსარჩელის საკუთრების უფლება ხელყვეს იძულებით;
- გ. მიკუთვნებითი (აღსრულებითი) სარჩელის აღძვრის შემთხვევაში გარიგებების ბათილობა ფაქტობრივ წინაპირობად უნდა იქნეს მიჩნეული და არა დამოუკიდებელ

მოთხოვნად. შესაბამისად, გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილში სწორედ აღსრულებითი სარჩელის განხილვის შედეგი და არა კონკრეტულ გარიგებათა ბათილად ცნობა მიეთითება, რადგან თავისთავად გარიგების ბათილად ცნობა არ იწვევს რაიმე იურიდიულ შედეგს, თუკი წმინდა სამართლებრივი თვალსაზრისით აღიარებითი სარჩელი არ იხილება;

დ. მოთხოვნათა კონკურენციისაგან განსხვავებით, სადაც მოსარჩელის უფლებამოსილებაა მოთხოვნათა შორის არჩევა, მოთხოვნის საფუძველთა კონკურენციის დროს, მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძველთაგან ერთ-ერთის გამოყენება სასამართლოს უფლებამოსილება და ვალდებულებაა.

გადანწყვეტილების შიდა ნაწილი: სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, გაუქმდა საწარმოს პარტნიორების (მოპასუხეთა) წილების რეგისტრაცია საჯარო რეესტრში და საწარმოს წილების მესაკუთრეებად ცნობილ იქნენ მოსარჩელები.

გახმაურებულ საქმეში, სადაც მოსარჩელები სამოქალაქო სამართლებრივი გარიგებების ბათილობასა და საკუთრების (საწარმოს წილების) დაბრუნებას მოითხოვდნენ, საქალაქო სასამართლოს მიერ სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, რომელიც სააპელაციო სასამართლომ უცვლელად დატოვა. უზენაესი სასამართლოს დიდი პალატის გადაწყვეტილებით, მოპასუხეთა საკასაციო საჩივარი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, გაუქმდა სააპელაციო სასამართლოს გასაჩივრებული განჩინება და სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, კერძოდ, გაუქმდა საწარმოს პარტნიორების (მოპასუხეთა) წილების რეგისტრაცია საჯარო რეესტრში და საწარმოს წილების მესაკუთრეებად ცნობილ იქნენ მოსარჩელები.¹²⁷

დიდმა პალატამ გაიზიარა კასატორების პრეტენზია სარჩელის დაკმაყოფილებულ ნაწილში მოსარჩელეთა მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძველად კონდიქციური (უსაფუძვლო გამდიდრება) სამართლის ნორმების გამოყენების უსაფუძვლობასთან დაკავშირებით, მაგრამ არ გაიზიარა მათი მოსაზრება, რომ წილებზე საკუთრების აღდგენის (დაბრუნების) მოთხოვნას საერთოდ არ გააჩნია საფუძველი.

დიდმა პალატამ განმარტა, რომ ის სამართლებრივი შედეგი, რომლის მიღწევაც სურთ მოსარჩელებს (ტელეკომპანიის წილებზე საკუთრების უფლების აღდგენა/დაბრუნება), ამ უკანასკნელთა მიერ მითითებული ფაქტობრივი გარემოებების გათვალისწინებით, სსკ-ის 992-ე, 998-ე და 408.1-ე მუხლების შემადგენლობიდან გამომდინარეობს.

დელიქტურ სამართალში მოთხოვნის ყველაზე მნიშვნელოვანი საფუძველი სსკ-ის 992-ე მუხლია, რომლის მიხედვითაც, სამართლებრივი შედეგი (ზიანის ანაზღაურების ვალდებულება) ქმედების აბსტრაქტული შემადგენლობიდან (სხვა პირის მიმართ განხორციელებული ქმედება) გამომდინარეობს. ამ შემთხვევაში ზიანი აშკარაა და ის გამონეულია მოსარჩელეთა საკუთრების ხელყოფით.

დიდმა პალატამ აღნიშნა, რომ ქვედა ინსტანციის სასამართლოებმა სარჩელში მითითებულ ფაქტებსა და მოსარჩელეთა ახსნა-განმარტებებს არ მიანიჭეს სწორი იურიდიული კვალიფიკაცია, სააპელაციო სასამართლომ მხარეთა შორის ფაქტობრივი გარემოებების მითითებისა და მტკიცების ტვირთი არასწორად გამიჯნა და გაანაწილა. მტკიცების ტვირთის სწორად განაწილების შემთხვევაში, მას შესაძლებლობა ექნებოდა, განხორციელებულად ჩაეთვალა სსკ-ის 992-ე, 998-ე მუხლებისა და 408-ე მუხლის პირველი ნაწილით გათვალისწინებული სამართლებრივი შედეგის განმაპირობებელი ფაქტობრივი წანამძღვრები და გასაჩივრებულ ნაწილში სარჩელის საფუძველიანობას-

¹²⁷ სუს გადაწყვეტილება, 2 მარტი, 2017, №ას-664-635-2016.

თან მიმართებით შესაბამისი სამართლებრივი დასკვნებიც გამოეტანა.

დიდი პალატის მოსაზრებით, სსკ-ის 992-ე მუხლით გათვალისწინებული ზიანი უნდა ანაზღაურდეს ამავე კოდექსის 408-ე მუხლის პირველი ნაწილის საფუძველზე (პირვანდელი მდგომარეობის აღდგენა), ვინაიდან, მოცემულ შემთხვევაში, ტელეკომპანიის წილებზე საკუთრების უფლების აღდგენა (დაბრუნება) შესაძლებელია.

საქმის ფაბულის მიხედვით, დადგენილია, რომ ერთ-ერთმა მოპასუხემ შესაგებელი არ წარადგინა, მეორემ კი – წარადგინა არაკვალიფიციური შესაგებელი. სსსკ-ის 201.4-ე, 201.7-ე და 206-ე მუხლების საფუძველზე მოსარჩელის მიერ მითითებული და მოპასუხის მიერ, ერთ შემთხვევაში, შეუდავებელი, ხოლო, მეორე შემთხვევაში, არაკვალიფიციურად შედავებული გარემოებები სამართლებრივად ქმნიან იმის პრეზუმფციას, რომ მოსარჩელის საკუთრების უფლება ხელყვეს იძულების გზით. პრეზუმირებული ფაქტები ისეთი ფაქტებია, რომელთა გაქარწყლების ტვირთი მოპასუხეს აწევს. დიდი პალატის განმარტებით, იძულება არა ფაქტის, არამედ სამართლებრივი შეფასების საკითხია.

დიდმა პალატამ გაიზიარა კასატორთა პრეტენზია სსკ-ის 54-ე მუხლის, როგორც მოთხოვნის დამფუძნებელი ნორმის გამოყენების დაუშვებლობაზე და განმარტა, რომ ამ ნორმას ავტონომიური ფუნქცია არ გააჩნია, ის დეფინიციურია და კონკრეტულ სამართლებრივ შედეგს არ ითვალისწინებს. გასაჩივრებული განჩინებით, სასამართლომ ზნეობის სანინაალმდეგოდ, გასაკიცხ ქმედებად მიიჩნია მხარეთა შორის გაფორმებული ხელშეკრულებები ნასყიდობის ფასის არაადეკვატურობის გამო. მართლოდენ გარიგების ამორალურობის ზოგადი ნორმის გამოყენება, დიდმა პალატამ არასაკმარისად მიიჩნია და, აქედან გამომდინარე, ამ ნორმის სააპელაციო სასამართლოსეული ინტერპრეტაცია – არადამაჯერებლად, რადგანაც ეწინააღმდეგება სამოქალაქო ბრუნვის პრინციპებს. პალატის აზრით, სააპელაციო სასამართლოს შეფასება, რომ სსკ-ის 54-ე მუხლი, ამორალურ გარიგებებთან მიმართებით, შეიცავს მხოლოდ დათქმას გარიგებაზე, რომელიც არღვევს ზნეობის ნორმებს და, გავლენის ბოროტად გამოყენების შედეგად ან იძულებით დადებული გარიგებებისაგან (სსკ-ის 55-ე და 85-ე მუხლებისაგან) განსხვავებით, მისი ამორალურად მიჩნევისათვის აუცილებელი არ არის ხელშეკრულების დადების განმაპირობებელი გარემოებითა დადგენა-დადასტურება, იმთავითვე მცდარია, ვინაიდან ეწინააღმდეგება ხელშეკრულების გაფორმებისა და მისი შინაარსის განსაზღვრის თავისუფლების პრინციპს.

დიდმა პალატამ იურიდიული დოქტრინის საფუძველზე აღნიშნა, რომ: „თუკი იძულებისა და მოტყუების საფუძველზე, შემცილებელ პირს ადგება ზიანი, ასეთ შემთხვევაში, როგორც იძულება, ისე, მოტყუება უნდა განვიხილოთ არა მარტო, როგორც გარიგების ბათილობის სახელშეკრულებო გარემოებანი, არამედ, როგორც დაუშვებელი მოქმედებანიც...“, „იძულება იმდენად აშკარად და უხეშად ხელყოფს ნების თავისუფლების მდგომარეობას, რომ ზოგჯერ იგი დელიქტის სახესაც იღებს“, „...შესაბამისად, უნდა გამოვიყენოთ 408-ე და 992-ე მუხლების წესები. ზიანის ანაზღაურება უნდა მოხდეს მისგან დამოუკიდებლად, ნების გამოვლენა შეცილებულია თუ არა“. ამდენად, მოთხოვნა ზიანის ანაზღაურებაზე შეიძლება, წარდგენილ იქნეს ერთნაირი ვადის გასვლის შემდეგაც.

დიდმა პალატამ მიიჩნია, რომ კანონით დადგენილი ვადით შეცილების განუხორციელებლობის შემთხვევაშიც, თუკი იკვეთება პირის ნების თავისუფალ ფორმირებაში აშკარა და უხეში ჩარევა, დაზარალებულს უფლება აქვს, ზიანის ანაზღაურებაზე მოთხოვნა დააფუძნოს დელიქტურ ნორმებს.

დიდი პალატის განმარტებით, სადავო წილების მოსარჩელებსათვის დაბრუნების (აღდგენის) მოთხოვნის საფუძვლიანობას მოპასუხეთა შესაგებლები ვერ აქარწყლებს (ერთმა მოპასუხემ არ წარადგინა შესაგებელი, ხოლო მეორემ არაკვალიფიციური შესაგებელი

წარადგინა), მოთხოვნას ვერ უპირისპირდება შესაგებლები ვერც იმ მოპასუხეთა, რომლებიც, საჯარო რეესტრის მონაცემებით, სადავო წილების მესაკუთრეებად ირიცხებიან. პალატის შეფასებით, მათი შესაგებლები, მსგავსად, ერთ-ერთი მოპასუხის შესაგებლისა, არ აკმაყოფილებს არც კონკრეტული და არც კვალიფიციური შედავების კრიტერიუმებს, კერძოდ, დასახელებულ მოპასუხეებს სადავოდ არ გაუხდიათ მოსარჩელის მიერ მითითებული არსებითი მნიშვნელობის ფაქტები, როგორცაა: ხელისუფლების ყოფილ მაღალჩინოსანთა ვინაობა, გარიგებათა მრავლობით ჯაჭვში ურთიერთდაკავშირებული პირების, მათ შორის, ერთი და იმავე პირების არაერთხელ მონაწილეობა, ხშირად ხელშეკრულების მხარის ან მისი წარმომადგენლის სახით.

დიდმა პალატამ ტელეკომპანიის წილებზე საკუთრების უფლების აღდგენის (დაბრუნების) თაობაზე მოსარჩელეთა მოთხოვნა სანივთო სამართლის ნორმების გამოყენებითაც შესაძლებლად მიიჩნია და აღნიშნა, რომ საკუთრება კანონიერია და საქართველოს კონსტიტუციის 21-ე მუხლით დაცულ სფეროში შედის, თუ შეძენილია კანონის მოთხოვნათა დაცვით. საკუთრების განკარგვა თავისუფალია მესაკუთრის ნების გამომჟღავნების შესაძლებლობის შედეგად და წარმოადგენს სუვერენული უფლების რეალიზაციის გამოვლინებას.

დიდმა პალატამ განმარტა, რომ მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძვლები გარკვეული ლოგიკური რიგითობის მიხედვით უნდა შემოწმდეს. კანონი ამ რიგითობას არ აწესებს. მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძვლების შემოწმების რიგითობა უნდა განისაზღვროს მიზანშეწონილობის მიხედვით და უნდა გამომდინარეობდეს კანონის სისტემიდან. სარჩელთა კონკურენცია, რომელიც მდგომარეობს მოთხოვნის რამდენიმე საფუძვლის ერთდროულად ფორმირებაში, მოიცავს სახელშეკრულებო და არასახელშეკრულებო, სახელშეკრულებო და სავინდიკაციო, სავინდიკაციო და დელიქტურ, დელიქტურ და კონდიქციურ, კონდიქციურ და სავინდიკაციო სარჩელთა კონკურენციას. პალატამ დოქტრინის საფუძველზე მიუთითა, რომ მოთხოვნათა კონკურენციისაგან განსხვავებით, სადაც მოსარჩელის უფლებამოსილება მოთხოვნათა შორის არჩევას, მოთხოვნის საფუძველთა კონკურენციის დროს, მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძველთაგან ერთ-ერთის გამოყენება სამართლოს უფლებამოსილება და ვალდებულებაა.

დიდმა პალატამ აღნიშნა, რომ მესაკუთრის მიერ ნივთზე საკუთრების (მფლობელობის) დაკარგვისას, მისი კანონით დაცული ინტერესების დაცვა შესაძლოა, როგორც სანივთო (სავინდიკაციო), ისე – ვალდებულებითსახელშეკრულებო და არასახელშეკრულებო (დელიქტური) ან კონდიქციური სარჩელებით. თითოეული მათგანი მიმართულია უფლებამოსილი პირისათვის ქონების დაბრუნებისაკენ და უფლების დარღვევამდე არსებული მდგომარეობის აღდგენისაკენ.

სამართლებრივი შედეგის გამოწვევა შეიძლება მიუღებელი იყოს გარიგების შინაარსის დაუშვებლობის, მისი დადების გარემოებების, ნების გამოვლენის ფორმის, ნების ნაკლის გამო.

პალატის დასკვნით, იძულებით დადებული გარიგებების შემდეგ, წილების ყოველი მორიგი გასხვისება ფორმალური (მოჩვენებითი) ხასიათისაა, მიზნად ისახავდა იძულებით ჩამორთმეული საკუთრების ნამდვილი მესაკუთრისათვის დაბრუნების გართულებას. ამასთან, გარიგებათა ჯაჭვში მონაწილეობდნენ ურთიერთდაკავშირებული პირები და მათი ქმედებები კოორდინირებული იყო, მათ საკუთრებად სადავო წილები ფორმალურად რეგისტრირდებოდა, რის გამოც ვერ მიიჩნევიან წილების კეთილსინდისიერ შემძენებად, შესაბამისად, მოპასუხეთა აპელირება საჯარო რეესტრის ჩანაწერის უტყუარობისა და სისრულის პრეზუმფციისაზე (სსკ-ის 311-312-ე მუხლები) და, აქედან გამომდინარე, მათ კეთილსინდისიერებაზე, დაუსაბუთებელია, რადგანაც თითოეული მათგანი მონაწილეობდა იმ არაერთ გარიგებაში, რომლის შედეგად მოსარჩელეთა საკუთრების უფლება შეილახა, რაც გამო-

რიცხავს სადავო წილების შემქმნთა კეთილსინდისიერებას.

პალატამ მიუთითა, რომ პარტნიორის წილის (მიმოქცევადი უფლება), შემქმნზე საკუთრების უფლებით გადასვლისათვის აუცილებელია პარტნიორებს შორის ნამდვილი შეთანხმება ანუ ურთიერთმფარავი ნების არსებობა და ამ უფლების კანონით დადგენილი წესით რეესტრში რეგისტრაცია. განსახილველ შემთხვევაში, წილის შემქმნებზე საკუთრება არ გადასულა, რადგანაც ნამდვილი შეთანხმება არ არსებობდა და, აქედან გამომდინარე, სამართლებრივი ვითარება – საჯარო რეესტრის ჩანაწერი, რომლითაც სადავო წილების მესაკუთრეებად მოპასუხეები არიან რეგისტრირებული – არასწორია („მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის 7.3. მუხლი).

პალატამ აღნიშნა, რომ იმის გათვალისწინებით, რომ მოსარჩელების მოთხოვნა წილებზე საკუთრების უფლების აღდგენა (დაბრუნება), ე.ი. მათ მიერ მიკუთვნებითი (აღსრულებითი) სარჩელია აღძრული, მოთხოვნის საფუძვლების დადგენისა და შემოწმების შემდეგ, გარიგებების ბათილობა ფაქტობრივ წინაპირობად უნდა იქნეს მიჩნეული და არა დამოუკიდებელ მოთხოვნად. შესაბამისად, გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილში სწორედ აღსრულებითი სარჩელის განხილვის შედეგი და არა კონკრეტულ გარიგებათა ბათილად ცნობა მიეთითება, რადგან თავისთავად გარიგების ბათილად ცნობა არ იწვევს რაიმე იურიდიულ შედეგს, თუკი წმინდა სამართლებრივი თვალსაზრისით აღიარებითი სარჩელი არ იხილება (საქართველოს უზენაესი სასამართლოს დიდი პალატის 2016 წლის 17 მარტის განჩინების დასკვნები 55-56-ე პუნქტებში, საქმე № ას- 121-117-2016).

პალატამ დაუსაბუთებლად მიიჩნია კასატორთა მტკიცება, რომ სადავო წილის ნასყიდობის ხელშეკრულებები დამოწმებული იყო ნოტარიუსის მიერ, ასევე, წილის გასხვისებაზე თანხმობა საწარმოს პარტნიორთა კრების ოქმით იყო დადასტურებული და, შესაბამისად, კონკრეტული სანოტარო აქტების ბათილობის გარეშე შეუძლებელია ამ აქტებით დადასტურებული გარიგებების იურიდიული შედეგის შეცვლა და **განმარტა, რომ მოსარჩელის მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძვლის შემოწმება სასამართლოს პრეროგატივაა, შესაბამისად, სასამართლოს მიერ კანონის ნორმის მოძიება, რომელიც განსაზღვრული შემადგენლობის ნიშნების არსებობისას ერთ მხარეს ანიჭებს უფლებას, მეორე მხარისაგან მოითხოვოს შესრულება, მოქმედება ან თავის შეკავება, არ საჭიროებს ამ მოთხოვნის იურიდიული შედეგის მიღწევის თვალსაზრისით, კონკრეტული გარიგებისა თუ აქტის ბათილად ცნობის მოთხოვნის დამოუკიდებლად დაყენებას.**

8.2. სარჩო

8.2.1.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 992-ე, 408-ე მუხლები, ადრე მოქმედი „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-14 მუხლის მე-6 პუნქტი.

განმარტაბები: მენარმეთა კანონის საწარმოს რეორგანიზაციის დროს მოქმედი რედაქციის შესაბამისად, შესაბამისად, გაყოფის შედეგად წარმოქმნილი ყველა სუბიექტი სოლიდარულად აგებს პასუხს გაყოფამდე წარმოქმნილი ვალდებულებებისთვის.

გადანყვითლების შედეგი: სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, მოპასუხე საწარმოებს სოლიდარულად დაეკისრათ სარჩოს გადახდა.

საკასაციო სასამართლომ იმ სამართლებრივი შედეგის გათვალისწინებით, რისი მიღწევაც მოსარჩელეს სურს, მიიჩნია, რომ გადაუხდელი სარჩოს ანაზღაურების მოთხოვნა რეორგანიზაციის შედეგად შექმნილ საწარმოთა მიმართ სსკ-ის 992-ე (პირი, რომელიც სხვა პირს

მართლსაწინააღმდეგო, განზრახი ან გაუფრთხილებელი მოქმედებით მიყენებს ზიანს, ვალდებულია, აუნაზღაუროს მას ეს ზიანი) და 408-ე მუხლის მეორე (თუ სხეულის დაზიანებით ან ჯანმრთელობისათვის ენების მიყენების შედეგად დაზარალებულს წაერთვა შრომის უნარი ან შეუმცირდა იგი, ანდა იზრდება მისი მოთხოვნილებები, დაზარალებულს უნდა აუნაზღაურდეს ზიანი ყოველთვიური სარჩოს გადახდით) ნაწილის დანაწესიდან გამომდინარეობს.

საკასაციო პალატამ იმ გარემოების გათვალისწინებით, რომ მოსარჩელის წინაშე სარჩოს გადახდის ვალდებულება წარმოიშვა თავდაპირველი საწარმოს გაყოფამდე, გაიზიარა მოსარჩელის პრეტენზია მის წინაშე **მოპასუხეთა სოლიდარულ პასუხისმგებლობასთან** დაკავშირებით და აღნიშნა, რომ თავდაპირველი საწარმოს გაყოფის შესახებ გადაწყვეტილების მიღებისა და ამ გადაწყვეტილების საჯარო რეესტრში რეგისტრაციის დროისათვის (2006 წლის 28 ივნისი) მოქმედი „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის მე-14 მუხლის მე-6 პუნქტის მეორე აბზაცის მიხედვით, გაყოფის შედეგად წარმოქმნილი საწარმოები სოლიდარულად აგებენ პასუხს თავდაპირველი საწარმოს გაყოფამდე არსებულ ვალდებულებებზე. აღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო სასამართლომ შეცვალა გასაჩივრებული გადაწყვეტილებით დადგენილი სამართლებრივი შედეგი და, ახალი გადაწყვეტილებით, მოპასუხე საწარმოებს სოლიდარულად დააკისრა სარჩოს გადახდა.¹²⁸

8.2.2.

ბამოყენებულ ნორმები: სსკ-ის 992-ე, 408-ე და 411-ე მუხლები.

ბანმარტაქები: დიდი ალბათობით პირი იმუშავებდა თავისი პროფესიით და მიიღებდა იმ შეღავათებსა და უპირატესობას, რასაც ანალოგიურ, თანაბარ პირობებში მყოფი მუშაკი. ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, მნიშვნელოვანია მართებულად შეფასდეს, თუ როდემდე იქნებოდა ვალდებული ზიანის მიმყენებელი, გადაეხადა კომპენსაცია დაზარალებულისათვის.

გადანწყვეტილების შედეგი: სარჩელი სარჩოს გადაანგარიშების მოთხოვნით, უარყოფილია იმ საფუძვლით, რომ მოსარჩელე ასაკის გამო ვერ შეასრულებდა საწარმოში შრომით მოვალეობას და მასზე ვერც დასახელებულ პერიოდში შესული სახელფასო ცვლილებები გავრცელდებოდა.

კონკრეტულ დავაში¹²⁹ დაზარალებული მუშაკი საწარმოს მიმართ აღძრული სარჩელით მოითხოვს სარჩოს გადაანგარიშებას. სარჩელის დაკმაყოფილების სამართლებრივ საფუძვლად სააპელაციო სასამართლომ ზოგადად დელიქტის შედეგად მიყენებული ზიანის ანაზღაურების მიზნებსა და ზიანის ანაზღაურების არსზე მიუთითა, რაც, მისი შეხედულებით, მიყენებული ზიანის კომპენსირებაა. ასეთ დროს კი, გასათვალისწინებელია ის მიუღებელი შემოსავალი, რომელსაც დაზარალებული არ მიიღებდა, რომ არა დელიქტი.

საკასაციო სასამართლომ სსკ-ის 992-ე, 408-ე და 411-ე მუხლების საფუძველზე შეაფასა მოპასუხისათვის გაზრდილი (გადაანგარიშებული) სარჩოს დაკისრების მართლზომიერება მოსარჩელის სასარგებლოდ და გადაწყვეტილებით სარჩელი უარყო, ვინაიდან: სასამართლომ მიუთითა, რომ სარჩოს გადაანგარიშების მიზანს დაზარალებულისათვის იმ მატერიალური დანაკლისის შევსება წარმოადგენს, რასაც ის მიიღებდა, სარჩოს მიღების საფუძვლის – დაზიანების (უბედური შემთხვევის) ფაქტის არარსებობისას, რაც დაზარალებულის მხრიდან (დელიქტის წარმოუშობლობის პირობებში) აქტიური შრომისუნარიანობის

¹²⁸ სუს გადაწყვეტილება 30 მაისი, 2017, №ას-118-110-2017.

¹²⁹ სუს გადაწყვეტილება, 29 სექტემბერი, 2017, №ას-424-397-2017.

შესახებ ზოგადი კრიტიკერიუმის გათვალისწინებას ნიშნავს. სსკ-ის 408-ე მუხლის მე-2 ნაწილიც იმაზე მიუთითებს, რომ ზიანის ანაზღაურების ოდენობის დასადგენად მნიშვნელოვანია, შეფასდეს, თუ საწარმო როდემდეა ვალდებული, გადაუხადოს დაზარალებულს კომპენსაცია.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ დიდი ალბათობით პირი იმუშავებდა თავისი პროფესიით და მიიღებდა იმ შეღავათებას და უპირატესობას, რასაც ანალოგიურ, თანაბარ პირობებში მყოფი მუშაკი. ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში, მნიშვნელოვანია მართებულად შეფასდეს, თუ როდემდე იქნებოდა ვალდებული ზიანის მიმყენებელი, გადაეხადა კომპენსაცია დაზარალებულისათვის (სუსგ №ას-789-746-2015, 22.01.2016წ). ვინაიდან მოსარჩელე ამჟამად 88 წლისაა, პრეზუმირებულია, რომ იგი იმუშავებდა საპენსიო ასაკამდე, რომელიც იმხანად მოქმედი შრომის კოდექსის (1973 წლის 28 ივნისის რედაქციით) მიხედვით, მამაკაცებისათვის 65 წელს შეადგენდა. შესაბამისად, სადავო პერიოდში 2012-16 წლებში და 2016 წლიდან დღემდე (დაზუსტებული მოთხოვნა) მოსარჩელე ვერ შეასრულებდა საწარმოში შრომით მოვალეობას და მასზე ვერც დასახელებულ პერიოდში განხორციელებული სახელფასო ცვლილებები ვერ გავრცელდებოდა.

9. მტკიცების ტვირთი

9.1.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 411-ე, სსსკ-ის 102-ე, 103.3-ე მუხლები.

განმარტებები: მიუღებელი შემოსავლის სახით ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნისას,

- ა. მოსარჩელეს უნდა წარედგინა იმგვარი მტკიცებულებები, რომელიც შექმნიდა ობიექტურ სურათს ასეთი შემოსავლების მიღებასთან დაკავშირებით. სასამართლო პრაქტიკაში დამკვიდრებული მოსაზრების თანახმად, მიუღებელი შემოსავალი, ეს არის სარგებელი, რომელიც შეიძლება, მიღებულიყო სამოქალაქო ბრუნვის ნორმალური განვითარების შედეგად. ესაა ანაცდური მოგება, რომლის ანაზღაურებაც მოსარჩელის განსაკუთრებული კომერციული ინტერესია, ვინაიდან კომერციულ ბრუნვაში მისი ინტერესი შემოსავლის მიღებისკენაა მიმართული;
- ბ. სასამართლოს ინიციატივით დანიშნული ექსპერტიზის დასკვნა დაუშვებელი და იურიდიული ძალის არმქონე მტკიცებულებაა, ვინაიდან ექსპერტიზის დანიშვნის შესახებ განჩინებით განსაზღვრა რა კვლევის საგანი, სააპელაციო სასამართლომ, ერთ შემთხვევაში, ზემდგომი სასამართლოს მიერ უარყოფილი ფაქტების, ხოლო, მეორე შემთხვევაში – მოსარჩელის მტკიცების საგანში შემავალი გარემოებების დამადასტურებელი მტკიცებულების საკუთარი ინიციატივით მოპოვებით, დაარღვია შეჯიბრებითობის პრინციპი და ამ დარღვევას შედეგად არასწორი გადაწყვეტილება მოჰყვა.

გადაწყვეტილების შედეგი: სარჩელი უარყოფილ იქნა მოსარჩელის მიერ მიუღებელი შემოსავლის სახით ზიანის მიყენების ფაქტის მტკიცების ტვირთის დაუძლეველობის გამო.

მენარმე სუბიექტებს შორის გაფორმებული ნარდობის ხელშეკრულების თანახმად, მოსარჩელემ (მენარდე) იკისრა ვალდებულება, ჩამოეყალიბებინა და ემუშავებინა მოპასუხე საწარმოში (შემკვეთი) დასაქმებული 100 პირისთვის კაფეტერია. ხელშეკრულების ვადის გასვლის შემდეგ მოსარჩელეს უნდა გადასცემოდა მის მიერ განთავსებული ინვენტარი. საქალაქო სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით მფლობელს დაე-

კისრა კვების ბლოკის დანადგარების, ინვენტარისა და მონყობილობების დაბრუნება ან შესაბამისი საფასურის გადახდა. სასამართლო გადაწყვეტილების საფუძველზე, მოპასუხემ მოსარჩელეს ჩაურიცხა სადავო ქონების ღირებულება, შესაბამისად, ვალდებული პირი გარკვეული პერიოდი უკანონოდ ფლობდა უფლების მქონე პირის კუთვნილ ინვენტარს (მონყობილობებს). სწორედ ამ ქონებით სარგებლობის უკანონო ხელშეშლას ემყარება მოსარჩელის მოთხოვნა ზიანის (მიუღებელი შემოსავალი) ანაზღაურების თაობაზე სსკ-ის 411-ე მუხლის საფუძველზე.

საკასაციო სასამართლომ გადაწყვეტილებით უარყო სარჩელი და მიიჩნია, რომ მოსარჩელემ, სსკ-ის 102-ე მუხლის შესაბამისად, ვერ დაძლია მიუღებელი შემოსავლის სახით ზიანის მიყენების ფაქტის მტკიცების ტვირთი, ხოლო მოპასუხემ სსკ-ის 393-ე-394-ე მუხლებით გათვალისწინებული დასაბუთებული შედაგება წარმოადგინა, რაც გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გაუქმების საფუძველია.¹³⁰

საკასაციო სასამართლომ განმარტა სსკ-ის 411-ე მუხლი (*ზიანი უნდა ანაზღაურდეს არა მხოლოდ ფაქტობრივად დამდგარი ქონებრივი დანაკლისისთვის, არამედ მიუღებელი შემოსავლისთვისაც*) და აღნიშნა, რომ მიუღებელია შემოსავალი, რომელიც არ მიუღია პირს და რომელსაც მიიღებდა, ვალდებულება ჯეროვნად რომ შესრულებულიყო. ამდენად, კანონმდებელი დაზარალებულს (კრედიტორს) უფლებას აძლევს, ზიანის ანაზღაურება მოითხოვოს არა მხოლოდ ფაქტობრივი ქონებრივი დანაკლისისათვის, არამედ იმ ანაცდენი სარგებლისათვის, რომელსაც დაზარალებული მიიღებდა სამოქალაქო ბრუნვის ნორმალური განვითარების შედეგად. მთავარი წინაპირობა მოცემული მუხლის გამოყენებისათვის არის სამართლებრივი სიკეთის ხელყოფა, რასაც შედეგად ზიანი მოჰყვა.

საკასაციო პალატის დასკვნით, ზოგადი პრინციპის თანახმად, განსახილველი კატეგორიის დავაში, მოსარჩელეს ეკისრება როგორც ფაქტების მითითების, ასევე – მათი დამტკიცების ტვირთი. შესაბამისად, მოსარჩელეს უნდა მიეთითებინა და დაემტკიცებინა, რომ მოპასუხის ქმედება იყო არამართლზომიერი, ამ ქმედებამ გამოიწვია ზიანი, მოპასუხის ქმედებასა და ზიანს შორის არსებობს მიზეზობრივი კავშირი, ასევე ის, თუ რას შეადგენს ზიანის ოდენობა. ამასთან, ვინაიდან მოსარჩელე ითხოვს ზიანის ანაზღაურებას მიუღებელი შემოსავლის სახით, მოსარჩელეს იმგვარი მტკიცებულებები უნდა წარედგინა, რომელიც შექმნიდა ობიექტურ სურათს ასეთი შემოსავლების მიღებასთან დაკავშირებით. საგულისხმოა თავად „მიუღებელი შემოსავლის“ განმარტებაც. სასამართლო პრაქტიკაში დამკვიდრებული მოსაზრების თანახმად, ეს არის სარგებელი, რომელიც შეიძლება, მიღებულიყო სამოქალაქო ბრუნვის ნორმალური განვითარების შედეგად; ესაა ანაცდური მოგება, რომლის ანაზღაურებაც მოსარჩელის განსაკუთრებული კომერციული ინტერესია, ვინაიდან კომერციულ ბრუნვაში მისი ინტერესი შემოსავლის მიღებისკენაა მიმართული, თუმცა თავად მოგება არ გულისხმობს ყოველგვარი ხარჯების გამოქვითვების გარეშე ერთობლივ შემოსავალს, რომელსაც დაზარალებული ობიექტურად მიიღებდა სამოქალაქო ბრუნვის ნორმალური განვითარების შედეგად.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ დასაშვებია მტკიცებულება, რომელიც მოსარჩელის სამენარმეო ურთიერთობის ფარგლებში (რასაც წინასწარ ივარაუდებდა ვალდებული პირი) შემოსავლის რეალურად მიღების შესაძლებლობას დაადასტურებდა, მოსარჩელეს არ წარუდგენია. საყურადღებოა, რომ საკასაციო პალატამ სააპელაციო სასამართლოს მიერ დანიშნული ექსპერტიზის დასკვნა სსკ-ის 103-ე მუხლის მე-3 ნაწილის საფუძველზე საპროცესო წესების დარღვევით მოპოვებულ, იურიდიული ძალის არმქონე მტკიცებულებად მიიჩნია იმ საფუძველით, რომ ექსპერტიზის დანიშვნის შესახებ განჩინებით განსაზღვრა რა კვლევის საგანი, ერთ შემთხვევაში, ზემდგომი სასამართლოს მიერ უარყოფილი

¹³⁰ სუს გადაწყვეტილება, 21 აპრილი, 2017, №ას-1018-979-2016.

ფაქტების, ხოლო, მეორე შემთხვევაში – მოსარჩელის მტკიცების საგანში შემავალი გარემოებების დამადასტურებელი მტკიცებულების საკუთარი ინიციატივით მოპოვებით, და არღვია შეჯიბრებითობის პრინციპი და ამ დარღვევას შედეგად არასწორი გადაწყვეტილების გამოტანა მოჰყვა.

9.2.

ბამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 316-317-ე, 327-ე, სსსკ-ის 102-ე, 105-ე, მე-4 მუხლები.

ბანმარტაპი: მტკიცებულებათა შეფასება სათანადოდ მოტივირებული და დამაჯერებელი უნდა იყოს. მტკიცებულებათა შეფასება ეფუძნება შეჯიბრებითობის ფარგლებში მხარეთა მიერ წარმოდგენილი მტკიცებულებების ყოველმხრივ, სრულ და ობიექტურ განხილვას და არა – სასამართლოს სუბიექტურ მოსაზრებებს. სასამართლოს, როგორც ნეიტრალური არბიტრის როლი მტკიცების პროცესში შემოიფარგლება მტკიცების საგნის სწორად განსაზღვრით, მხარეთა შეჯიბრებითობის ხელმძღვანელობით, წარმოდგენილი მტკიცებულებების დასაშვებობა-განკუთვნადობის შემოწმებითა და შეკრებილ მტკიცებულებათა სსსკ-ის 105-ე მუხლით დადგენილი წესით შესწავლა-ანალიზით, სწორედ მათ საფუძველზე ყალიბდება მოსამართლის შინაგანი რწმენა და იგი საფუძველად დაედება მიღებულ გადაწყვეტილებას.

გადანწყვეტილების შედეგი: სარჩელი უარყოფილ იქნა მოსარჩელის მიერ კონკრეტული პირობებით მხარეთა შორის სახელშეკრულებო ურთიერთობის არსებობის ფაქტის დაუდასტურებლობის გამო.

დავაზე, სადაც იურიდიული კომპანია (მოსარჩელე) დავობდა მოპასუხე-საწარმოსათვის განეული სამართლებრივი მომსახურების ანაზღაურების დაკისრებაზე, საკასაციო სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების მიღებისა და სარჩელზე უარის თქმის საფუძველი გახდა სააპელაციო სასამართლოს მიერ საქმის განხილვა საპროცესო სამართლის ნორმების მნიშვნელოვანი დარღვევით.¹³¹ (სსსკ-ის 393.3. მუხლი) საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლომ ყოველმხრივად, სრულად და ობიექტურად არ გამოიკვლია მტკიცების საგანში შემავალი ანუ საქმისათვის მნიშვნელობის მქონე ფაქტები (სსსკ-ის 105-ე მუხლი), კერძოდ, სააპელაციო სასამართლოს მიერ მითითებულ მტკიცებულებებსა და ამ მტკიცებულებების საფუძველზე დადგენილ ფაქტებს შორის არ იკვეთება ურთიერთკავშირი. მხარის მიერ მითითებული მტკიცებულებები არ არის საკმარისი მხარეთა შორის მიღწეული შეთანხმების პირობების დასადგენად და მხარეთა მიერ ყოველი შესრულებული დებიტორული ვალდებულებიდან 30%-ის ანაზღაურების შესახებ ინფორმაციას არ გვანვდის. საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სწორედ აღნიშნული ფაქტობრივი გარემოების დადგენის შედეგად მიიღწევა მოსარჩელისთვის სასურველი სამართლებრივი შედეგი – მოპასუხე კომპანიისათვის თანხის დაკისრება.

განსახილველ შემთხვევაში, მოსარჩელის მტკიცების ტვირთს წარმოადგენდა კონკრეტული პირობებით მხარეთა შორის სახელშეკრულებო ურთიერთობის არსებობის ფაქტის დადასტურება, რაც მან ვერ შეძლო სათანადო და სარწმუნო მტკიცებულებების წარდგენის გზით (სსსკ-ის 102-ე მუხლი), კერძოდ, მოსარჩელემ ვერ შეძლო დაემტკიცებინა, რომ იურიდიული მომსახურების ხელშეკრულების გაფორმებამდე იგი მოპასუხე კომპანიას იურიდიულ მომსახურებას უწევდა კონკრეტული საწარმოდან თანხების ამოღების პროცედურებში და მომსახურების ღირებულება (ჰონორარი) განსაზღვრული იყო დებიტორული ვალდებულებიდან თითოეული ამოღებული თანხის 30%-ით.

¹³¹ სუს გადაწყვეტილება, 6 აპრილი, 2017, № ას-303-288-2016.

9.3.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 623-ე, 624-ე, 626-ე მუხლები, სსსკ-ის 102-ე მუხლი.

განმარტებები: იმ პირობებში, როდესაც მოსარჩელე უთითებს სესხზე, როგორც მოპასუხისათვის თანხის გადაცემის საფუძველზე, მოპასუხის მხრიდან სასესხო ურთიერთობის მხოლოდ უარყოფა არ არის საკმარისი მის საწინააღმდეგოდ ამოქმედებული პრეზუმფციის გასაქარწყლებლად, რომ მან ეს თანხა მიიღო სამართლებრივი საფუძველით. მოსარჩელის მითითება, რომ თანხის მიღება განპირობებული იყო სესხის საფუძველზე, წარმოშობს სესხის ხელშეკრულების ნამდვილობის ვარაუდს იმ დრომდე, სანამ მოპასუხე მიღების სხვა სამართლებრივ საფუძველზე მითითებით ამ ვარაუდს არ გააქარწყლებს.

გადანყვეტილების შედეგი: სარჩელი დაკმაყოფილდა მტკიცების ტვირთისა და პრეზუმფციების სწორად განაწილების გათვალისწინებით.

სესხის სახელშეკრულებოსამართლებრივ დავაში გამსესხებლის (მოსარჩელე, მენარმე) სარჩელი მსესხებლის წინააღმდეგ სააპელაციო სასამართლომ უარყო იმ საფუძველით, რომ მოსარჩელემ ვერ დაამტკიცა სესხის ხელშეკრულების არსებობა. საკასაციო სასამართლომ გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება მტკიცების ტვირთის არასწორად განაწილებისა და მატერიალურსამართლებრივი პრეზუმფციების უგულებელყოფის გამო და, ახალი გადაწყვეტილებით, სარჩელი სრულად დააკმაყოფილა.¹³²

სასამართლომ აღნიშნა, რომ სარჩელში მითითებული გარემოებებით დასტურდება თანხის გადაცემის ფაქტი, მაგრამ სადავო საფუძველი (სესხი თუ სხვა ხელშეკრულება), მაშინ იმ ფაქტის დადგენა – თანხის მიღების საფუძველს წარმოადგენდა თუ არა სესხის ხელშეკრულება, განპირობებულია მოპასუხის შედავებით. უფრო ზუსტად, მნიშვნელობა ენიჭება იმას, მოპასუხე რამდენად აქარწყლებს მოსარჩელის მითითებას სესხის ხელშეკრულების არსებობაზე. საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ შესაგებელი არ უთითებს სარჩელის არც გამომრიცხავ და არც შემაფერხებელ გარემოებებზე, რაც, შესაბამისი მატერიალური ნორმის საფუძველზე, შესაძლებელს გახდიდა სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმას. იმ პირობებში, როდესაც მოსარჩელე უთითებს სესხზე, როგორც მოპასუხისათვის თანხის გადაცემის საფუძველზე, მოპასუხის მხრიდან სასესხო ურთიერთობის მხოლოდ უარყოფა არ არის საკმარისი მის საწინააღმდეგოდ ამოქმედებული პრეზუმფციის გასაქარწყლებლად, რომ მან მიიღო სამართლებრივი საფუძველით. მოსარჩელის მიერ მითითება, რომ ამ თანხის მიღება განპირობებული იყო სესხის საფუძველზე, წარმოშობს სესხის ხელშეკრულების ნამდვილობის ვარაუდს, იმ დრომდე სანამ მოპასუხე თანხის მიღების სხვა სამართლებრივ საფუძველზე (მაგალითად, ნასყიდობის ხელშეკრულება და სხვ.) მითითებით ამ ვარაუდს არ გააქარწყლებს.

სასამართლომ მიუთითა, რომ მოპასუხე არ უთითებს არცერთ გარემოებაზე, რაც გონივრული განსჯის შედეგად ცხადს გახდიდა ამ თანხის მიღების სხვა საფუძველს. საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ ასეთ პირობებში სააპელაციო სასამართლომ არასწორად განსაზღვრა მტკიცების ტვირთი და მოსარჩელეს დააკისრა იმაზე მეტის მტკიცების ვალდებულება, რაც მას პროცესუალურად ეკისრებოდა, რის შედეგადაც არასწორად იქნა დადგენილი, რომ მოსარჩელემ ვერ შეძლო საკუთარი მტკიცების ტვირთის რეალიზება. მოსარჩელის მხარეს მტკიცების ტვირთის ხელახლა გადატანა მოპასუხის მხრიდან მხოლოდ კვალიფიციური უარყოფის პირობებში იქნებოდა მართებული, ანუ იმ შემთხვევაში, თუ მოპასუხე შესაგებელში თანხის მიღების რაიმე საფუძველზე მიუთითებდა. იმ პირობებში, როდესაც მხარის მიერ არაკვალიფიციური შესაგებლის წარდგენის გამო, ვერ იქნა გაქარწყლე-

¹³² სუს გადაწყვეტილება, 19 თებერვალი, 2018, № ას-1062-1022-2016.

ბული მხარეთა შორის სასესხო ურთიერთობების არსებობის პრეზუმფცია, სასესხო ურთიერთობებიდან გამომდინარე სარჩელი მოთხოვნის დაკმაყოფილების შესახებ საფუძვლიანია.

საკასაციო სასამართლოს განმარტებით, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ გაზიარებული იქნებოდა სააპელაციო სასამართლოს დასკვნა, რომ მოსარჩელემ სასესხო ურთიერთობის არსებობა ვერ დაამტკიცა, მოპასუხის მხრიდან თანხის მიღების სამართლებრივი საფუძვლის მიუთითებლობის პირობებში ამოქმედდებოდა მეორე პრეზუმფცია, რომელიც გულისხმობს სამართლებრივი საფუძვლის გარეშე თანხის მიღებას, რაც უსაფუძვლო გამდიდრების ნორმებით სარჩელის დაკმაყოფილების საფუძველია, რადგან კონდიქციური ვალდებულების წარმოშობისათვის უნდა იკვეთებოდეს ერთი პირის გამდიდრება მეორის ხარჯზე და ასეთი გამდიდრება მოკლებული უნდა იყოს სამართლებრივ საფუძველს.

10. დაუსწრებელი გადაწყვეტილება

10.1.

გამოყენებული ნორმები: სსსკ-ის 266-ე, 387-ე, 106-ე მუხლები.

განმარტებები: სსსკ-ის 387-ე მუხლის მე-3 ნაწილისა და 230-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანის გზით აპელანტის მოთხოვნა შეიძლება, დაკმაყოფილდეს იმ შემთხვევაში, თუ სააპელაციო საჩივარში გადმოცემული აპელანტის განმარტებები მოთხოვნას იურიდიულად ამართლებს (ანუ აპელანტი მიუთითებს მოთხოვნის დაკმაყოფილებისათვის მატერიალური ნორმის შემადგენელ ელემენტებზე).

დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანისას სასამართლომ ყოველთვის უნდა შეამოწმოს ხომ არ ვლინდება პრეიუდიციული მნიშვნელობის ფაქტები.

გადაწყვეტილების შედეგი: სარჩელი არ დაკმაყოფილდა პრეიუდიციული ფაქტის საფუძველზე.

ნარდობის სახელშეკრულებოსამართლებრივ დავაში¹³³ მენარდის სარჩელი შემკვეთის წინააღმდეგ დაკმაყოფილდა და საბოლოოდ – უზენაესი სასამართლოს განჩინებით შევიდა კანონიერ ძალაში, მაგრამ შემკვეთის შეგებებული სარჩელის უარყოფის ნაწილში გააუქმდა ქვემდგომი სასამართლოს განჩინება და დამკვეთის მოთხოვნის საფუძვლიანობის შესამოწმებლად საქმე დაუბრუნა იმავე სასამართლოს. შემკვეთის სააპელაციო საჩივრის ხელახლა განხილვისას სააპელაციო სასამართლოს დაუსწრებელი გადაწყვეტილებით შემკვეთის სააპელაციო საჩივარი დაკმაყოფილდა და მენარდეს შემკვეთის სასარგებლოდ დაეკისრა გარკვეული თანხის გადახდა. საკასაციო სასამართლომ გადაწყვეტილებით გააუქმა დაუსწრებელი გადაწყვეტილება და განჩინება დაუსწრებელი გადაწყვეტილების ძალაში დატოვების შესახებ და არ დააკმაყოფილა შემკვეთის შეგებებული სარჩელი.

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ აპელანტის მოწინააღმდეგე მხარის გამოუცხადებლობის მოტივით დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანისას, სასამართლომ უნდა გაითვალისწინოს აპელანტის ახსნა-განმარტება (რომელიც შეიძლება არც იყოს მოსარჩელე), ხოლო, სსსკ-ის 387-ე მუხლის მე-3 ნაწილისა და 230-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანის გზით აპელანტის მოთხოვნა შეიძლება, დაკმაყოფილდეს იმ შემთხვევაში, თუ სააპელაციო საჩივარში გადმოცემული აპელან-

¹³³ სუს გადაწყვეტილება, 6 მაისი, 2016, №ას-75-72-2016.

ტის განმარტებები მოთხოვნას იურიდიულად ამართლებს (ანუ აპელანტი მიუთითებს მოთხოვნის დაკმაყოფილებისათვის მატერიალური ნორმის შემადგენელ ელემენტებზე). ამ შემთხვევაში, მტკიცებულებები არ გამოიკვლევა და არ ფასდება, თუმცა, დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანისას, სასამართლომ ყოველთვის უნდა შეამოწმოს, ხომ არ ვლინდება პრეიუდიციული მნიშვნელობის ფაქტები.

დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გაუქმებისა და ახალი გადაწყვეტილების მიღების წინაპირობა გახდა სასამართლოს მიერ იმავე მხარეებს შორის კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით დადგენილი ფაქტების გაუთვალისწინებლობა.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ ამავე დავის ფარგლებში მენარდის სარჩელის ნაწილში, რომელიც კანონიერ ძალაშია შესული, დადგენილია ნარდობის სამართლებრივი ურთიერთობიდან შემკვეთის მიერ ვალდებულების არაჯეროვანი შესრულების ფაქტი (სსკ-ის 629-ე მუხლი). სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით დადგენილი ფაქტების საპირისპიროდ, მიუხედავად აპელანტის მონინაალმდევე მხარის სასამართლო სხდომაზე გამოუცხადებლობისა, სააპელაციო პალატამ არასწორად მიიჩნია დადგენილად ამავე სამართლებრივი ურთიერთობის ფარგლებში, მენარდისთვის ზედმეტად (უსაფუძვლოდ) თანხის გადახდის ფაქტი.

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ იმ პირობებში, როდესაც სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით დადგენილია ნარდობის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე მენარდის მხრიდან სამუშაოების შესრულების ფაქტი, რომელთა ღირებულება დამკვეთს სრულად არ აუნაზღაურებია, შეუძლებელია ამავე სახელშეკრულებო ურთიერთობის ფარგლებში დასტურდებოდეს მენარდის მიერ დამკვეთისაგან კუთვნილზე მეტი ანაზღაურების მიღების ფაქტი, შესაბამისად, არ არსებობს სსკ-ის 976-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტით განსაზღვრული შესრულების კონდიქციის საფუძვლით შეგებებული სარჩელის, თუნდაც დაუსწრებელი გადაწყვეტილების ფარგლებში დაკმაყოფილების წინაპირობები.

10.2.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 417-ე მუხლი, სსსკ-ის 230-ე მუხლი.

განმარტებები: მოსარჩელის (მიმწოდებლის) მიერ სარჩელში მითითებულ, ვალდებულების ნაწილობრივ შესრულების, ფაქტობრივ გარემოებასთან დაკავშირებით მოპასუხეს (შემსყიდველს) შესაგებელში მოსაზრება/პრეტენზია არ გამოუთქვამს, რაც საკასაციო სასამართლომ, საქმის სააპელაციო სასამართლოში დაუსწრებელი განხილვის ეტაპზე სარჩელის იურიდიული გამართულობის შემოწმებისას, დადგენილად მიიჩნია და სასარჩელო მოთხოვნის დაკმაყოფილებას ამ ნაწილში დაუდო საფუძვლად;

გადანყვეტილების შედეგი: დაუსწრებელი გადაწყვეტილება გაუქმდა მოთხოვნის იურიდიული გაუმართლებლობის გამო, გადახდილი პირგასამტეხლოს ნაწილში სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, ნაწილობრივ კი – უარყოფილ იქნა.

მენარმე სუბიექტებს (მიმწოდებელსა და შემსყიდველს) შორის ჩამოჭრილი პირგასამტეხლოს დაბრუნების თაობაზე დავაში საკასაციო სასამართლომ აპელანტის (მიმწოდებლის) პოზიციის გათვალისწინებით, სადაც იგი ადასტურებს ხელშეკრულების დარღვევას და შესასრულებელი ვალდებულების მოცულობიდან გამოითვლის მხარეთა შორის შეთანხმებულ პირგასამტეხლოს, ნაწილობრივ დასაბუთებულად მიიჩნია სააპელაციო სასამართლოს დაუსწრებელი გადაწყვეტილებისა და მისი უცვლელად დატოვების შესახებ შემსყიდვე-

ლის (მოპასუხის) საკასაციო პრეტენზია განჩინების გასაჩივრების კონტექსტით და შეამცირა დაუსწრებელი გადაწყვეტილებით დაკისრებული მიმწოდებლისათვის დასაბრუნებელი პირგასამტეხლოს ოდენობა.¹³⁴

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანის გზით სარჩელის დაკმაყოფილებისას, მოსამართლე ვალდებულია, გამოარკვიოს კანონის ძალით დადგენილად მიჩნეული ფაქტობრივი გარემოებები ამართლებს თუ არა იურიდიული თვალსაზრისით მოთხოვნას. მოთხოვნის იურიდიული მართებულობის კვლევა მოიაზრებს სასამართლოს მხრიდან დამფუძნებელი ნორმების სწორად მოძიებას, რომლებიც დავის გადაწყვეტის ფუნდამენტს წარმოადგენს და ამა თუ იმ ურთიერთობის სამართლებრივი მონესრიგების აბსტრაქტულ შემადგენლობას ქმნის. ნორმის მოძიების შემდეგ სასამართლო ადგენს, სარჩელში მითითებული იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტები დამფუძნებელი ნორმის აბსტრაქტულ აღწერილობას აკმაყოფილებს თუ არა, რაც დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანის გზით სარჩელის წარმატების საფუძველია (იხ. საქართველოს უზენაესი სასამართლოს დიდი პალატის გადაწყვეტილება საქმეზე № ას- 664-635-2016, 02.03.2017; პ.202).

საკასაციო სასამართლოს მითითებით, მიმწოდებელმა სარჩელში დაადასტურა, რომ მიღება-ჩაბარების აქტით მის მიერ შესრულებული სამუშაოს ღირებულება – 477 995.41 ლარია (აღნიშნული თანხის შესაბამისი პირგასამტეხლო კი – 9034.11 ლარი). ამ ფაქტობრივ გარემოებასთან დაკავშირებით მოპასუხეს შესაგებელში მოსაზრება/პრეტენზია არ გამოუთქვამს, რაც საკასაციო სასამართლომ საქმის სააპელაციო სასამართლოში დაუსწრებელი განხილვის ეტაპზე, სარჩელის იურიდიული გამართულობის შემოწმებისას, დადგენილად მიიჩნია და სასარჩელო მოთხოვნის დაკმაყოფილებას ამ ნაწილში დაუდო საფუძვლად;

საკასაციო სასამართლომ დაასკვნა, რომ მიმწოდებლის მიერ სარჩელით მოთხოვნილ 62 558 ლარს უნდა გამოაკლდეს 9034.11 ლარი (შესრულებული ვალდებულების ნაწილის შესაბამისი პირგასამტეხლო) და ამ ოდენობის თანხის დაბრუნება უნდა დაეკისროს მოპასუხეს მოსარჩელის სასარგებლოდ, ხოლო დარჩენილი 53 523.89 ლარის, პირგასამტეხლოს დაკისრების ნაწილში, სარჩელი უარყო. საკასაციო სასამართლომ, სასარჩელო მოთხოვნის იურიდიული გამართულობის თვალსაზრისით, მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლოს

სააპელაციო საჩივრის საფუძვლები და პრეტენზიები ჯეროვნად არ შეუმოწმებია, რაც საკასაციო სასამართლოს მიერ ახალი გადაწყვეტილების მიღებით იურიდიული შედეგის შეცვლას დაედო საფუძვლად.

10.3.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 576-ე, 420-ე მუხლები, სსსკ-ის 230-ე, 387.2.-ე, 233-ე 241-ე მუხლები.

განმარტებები: გამოუცხადებლობის გამო კანონის ძალით დადგენილად მიიჩნევა სარჩელში/სააპელაციო საჩივარში მითითებული გარემოებები (სსსკ-ის 230-ე და 387-ე მუხლები) და ამ შემთხვევაში მტკიცებულებებს აღარ იკვლევენ, თუმცა დადგენილად მიჩნეული გარემოებები იურიდიულად უნდა ამართლებდეს მოთხოვნას; სასამართლომ უნდა მოიძიოს მოთხოვნის დამფუძნებელი ნორმა და კანონის ძალით დადგენილი ფაქტები (აპელანტის ახსნა-განმარტების) ერთმანეთს შეაფარდოს (სუბსუმირება).

¹³⁴ სუს გადაწყვეტილება, 24 იანვარი, 2018, №ას-931-871-2017.

გადანყვეტილების შიდაში: გააუქმა დაუსწრებელი გადანყვეტილება სარგებლისა და პირგასამტეხლოს ნაწილში მოთხოვნის იურიდიულად გაუმართლებლობის გამო და, ახალი გადანყვეტილებით, სარჩელი ნაწილობრივ დააკმაყოფილა.

ფინანსური ლიზინგის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე დავაში სანარმომ (ლიზინგის გამცემი) მოითხოვა მოპასუხისათვის (ლიზინგის მიმღები) შეუსრულებელი ფულადი ვალდებულების, სარგებლისა და პირგასამტეხლოს დაკისრება. სარჩელის ნაწილობრივ დაკმაყოფილების თაობაზე რაიონული სასამართლოს გადანყვეტილება სააპელაციო წესით ორივე მხარემ გაასაჩივრა. სააპელაციო სასამართლომ, მოპასუხის გამოუცხადებლობის გამო, დაუსწრებელი გადანყვეტილებით მოსარჩელის სააპელაციო საჩივარი დააკმაყოფილა და მოპასუხეს სრულად დააკისრა სარჩელით მოთხოვნილი თანხა. საკასაციო სასამართლომ შეამოწმა დაუსწრებელი გადანყვეტილების კანონიერება საკასაციო საჩივრის ფარგლებში და ნაწილობრივ დააკმაყოფილა საჩივარი, გააუქმა დაუსწრებელი გადანყვეტილება, მიიჩნია რა სარგებლისა და პირგასამტეხლოს ნაწილში მოთხოვნა იურიდიულად გაუმართლებელია და, ახალი გადანყვეტილებით, სარჩელი ნაწილობრივ დააკმაყოფილა.¹³⁵

საკასაციო სასამართლომ არ გაიზიარა სასამართლო სხდომაზე გამოუცხადებლობის საპატიობის თაობაზე კასატორის პრეტენზია. სასამართლომ განმარტა, რომ აპელანტის მონინააღმდეგე მხარის გამოუცხადებლობის მოტივით დაუსწრებელი გადანყვეტილების გამოტანისა და სარჩელის დაკმაყოფილებისათვის კანონმდებლობა, 387.2.-ე და 233-ე მუხლებით დადგენილი ფორმალური მოთხოვნების გარდა, დამატებით ადგენს წინაპირობას: მხარის გამოუცხადებლობის გამო კანონის ძალით დადგენილად მიიჩნევა სარჩელში/სააპელაციო საჩივარში მითითებული გარემოებები (**სსსკ-ის 230-ე და 387-ე მუხლები**) და ამ შემთხვევაში მტკიცებულებები აღარ გამოიკვლევა, თუმცა **დადგენილად მიჩნეული გარემოებები იურიდიულად უნდა ამართლებდეს მოთხოვნას**: სასამართლომ უნდა მოიძიოს მოთხოვნის დამფუძნებელი ნორმა და კანონის ძალით დადგენილი ფაქტები (აპელანტის ახსნა-განმარტება) ერთმანეთს შეაფარდოს (სუბსუმირება).

საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ დაუსწრებელი გადანყვეტილება იურიდიულად არ არის საკმარისად დასაბუთებული, რაც მისი გაუქმების სსსკ-ის 394-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული წინაპირობაა, კერძოდ, **სარჩელში მითითებული ფაქტები მხოლოდ ნაწილობრივ ამართლებს სსკ-ის 576-ე მუხლის პირველი ნაწილის მოთხოვნას: ფინანსური ლიზინგის ხელშეკრულებით განსაზღვრული სარგებლის, ასევე, მოთხოვნილი ოდენობით პირგასამტეხლოს ნაწილში რაიონულმა სასამართლომ სწორად განსაზღვრა დასაკისრებელი თანხის გონივრული ოდენობა, რამდენადაც ხელშეკრულებით შეთანხმებული ყოველთვიური სარგებელი წლიურ 58,68%-ს წარმოადგენდა და ამგვარი შეთანხმება, სსკ-ის 54-ე მუხლის თანახმად, სწორედ ამორალური გარიგებაა. საყოველთაოდ ცნობილი ფაქტია (**სსსკ-ის 106-ე მუხლის „ა“ ქვეპუნქტი**), რომ საქართველოს საბანკო სექტორში სესხის წლიური საპროცენტო განაკვეთის საშუალო ოდენობა შეადგენს 18%-ს, რაც თვეში 1,5%-ია და განსხვავებით წლიური 58,68%-ისა, იგი ფულად მიმოქცევაში საკმარისად უზრუნველყოფს კრედიტორის ინტერესებს. სასამართლომ აღნიშნა, რომ შეთანხმებული პირგასამტეხლო შეუსაბამოდ მაღალია, რაც, სსკ-ის 420-ე მუხლის შესაბამისად, სწორად შეამცირა პირველი ინსტანციის სასამართლომ, ხოლო სამართლებრივი პრეტენზიის ფარგლებში სააპელაციო პალატამ არასწორად გაზარდა მისი ოდენობა.**

¹³⁵ სუს გადანყვეტილება, 18 მაისი, 2018, №ას-1262-1182-2017.

10.4.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 730.2.-ე, 709-ე, მე-400, 418.2.-ე, 59-ე, 61-ე მუხლები, სსსკ-ის 230-ე, 387.2.-ე, 233-ე 241-ე მუხლები.

განმარტაობები:

- ა. მოთხოვნის იურიდიული მართებულობის კვლევა გულისხმობს, სასამართლომ სწორად მოიძიოს დამფუძნებელი ნორმები, რომლებიც დავის გადაწყვეტის ფუნდამენტს წარმოადგენს და ქმნის ამა თუ იმ ურთიერთობის რეგულირების აბსტრაქტულ შემადგენლობას;
- ბ. სარჩელის იურიდიული საფუძვლიანობის გამორკვევა სამართლის საკითხს წარმოადგენს და, მიუხედავად მხარის მოთხოვნისა, სასამართლო ყოველთვის ვალდებულია, ამ კუთხით წარმართოს შესაბამისი კვლევა.

გადანყვეტილების შედეგი: პირგასამტეხლოს დაკისრების ნაწილში დაუსწრებელი გადაწყვეტილება გაუქმდა მოთხოვნის იურიდიულად გაუმართლებლობის გამო და სარჩელი ამ ნაწილში უარყოფილ იქნა.

საქალაქო სასამართლოს დაუსწრებელი გადაწყვეტილებით, რომელიც უცვლელად დატოვა სააპელაციო სასამართლომ, მენარმეებს შორის დავაში, ექსპედიტორის სარჩელი შემკვეთის მიმართ სატრანსპორტო ექსპედიციის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე დავალიანებისა და პირგასამტეხლოს დაკისრების მოთხოვნით დაკმაყოფილდა. საკასაციო სასამართლომ პირგასამტეხლოს დაკისრების ნაწილში შეცვალა სააპელაციო სასამართლოს განჩინება და ექსპედიტორის სარჩელი ამ ნაწილში არ დააკმაყოფილა მოთხოვნის იურიდიული გაუმართლებლობის გამო.¹³⁶ საკასაციო სასამართლომ განმარტა რა დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანის ფორმალური წინაპირობები, აღნიშნა, რომ დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანის გზით სარჩელის დაკმაყოფილებისას, მოსამართლე ვალდებულია, გამოარკვიოს კანონის ძალით დადგენილად მიჩნეული ფაქტობრივი გარემოებები ამართლებს თუ არა იურიდიული თვალსაზრისით მოთხოვნას. მოთხოვნის იურიდიული მართებულობის კვლევა გულისხმობს, სასამართლომ სწორად მოიძიოს დამფუძნებელი ნორმები, რომლებიც დავის გადაწყვეტის ფუნდამენტს წარმოადგენს და ქმნის ამა თუ იმ ურთიერთობის რეგულირების აბსტრაქტულ შემადგენლობას. ნორმის მოძიების შემდგომ სასამართლო ადგენს, სარჩელში მითითებული იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტები დამფუძნებელი ნორმის აბსტრაქტულ აღწერილობას აკმაყოფილებს თუ არა, რაც დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანის გზით სარჩელის წარმატების საფუძველია.

სასამართლომ გაიზიარა მოთხოვნის იურიდიული მართებულობის თაობაზე კასატორის (შემკვეთის) პრეტენზია (სსსკ-ის 394-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტის კონტექსტით) და აღნიშნა, რომ პირგასამტეხლოს დაკისრების ნაწილში მიღებული გადაწყვეტილება იურიდიულად დაუსაბუთებელია. სასამართლომ მიუთითა, რომ სარჩელის იურიდიული საფუძვლიანობის გამორკვევა სამართლის საკითხს წარმოადგენს და, მიუხედავად მხარის მოთხოვნისა, სასამართლო ყოველთვის ვალდებულია, ამ კუთხით წარმართოს შესაბამისი კვლევა, სწორედ ამ დასაბუთებით უარყო საკასაციო პალატამ გასაჩივრებული განჩინების დასკვნა, რომ ხსენებული საკითხის სააპელაციო წესით სადავოდ გახდომა, იმ პირობებში, რომ საჩივარში მხარე მას არ შესდავებია, არღვევს სსკ-ის 380-ე მუხლის მოთხოვნებს.

საკასაციო პალატის მითითებით, განსახილველ შემთხვევაში, სარჩელში აღნიშნული კანონის ძალით დადგენილად მიჩნეული გარემოებების სამართლის ნორმებთან სუბსუმირე-

¹³⁶ სუს გადაწყვეტილება, 11 მაისი, 2018, №ას-1468-1388-2017.

ბით დგინდება მხარეთა შორის სსკ-ის 730-ე მუხლით გათვალისწინებული სატრანსპორტო ექსპედიციის ხელშეკრულების ზეპირი ფორმით დადება, რომელიც ფორმათავისუფალი გარიგებაა (**სკ-ის 730.2 და 709-ე მუხლები**), რამდენადაც მოსარჩელე თავადვე ადასტურებს, რომ მოპასუხემ კონტრაქტს ხელი არ მოაწერა, თუმცა შესაბამისად მოქმედებდა. ხელშეკრულების ფარგლებში ექსპედიტორმა განახორციელა გადაზიდვა, ხოლო შემკვეთს არ გადაუხდია პროვიზია (**სკ-ის მე-400 მუხლი**). ამ მოთხოვნის ნაწილში პალატამ მიიჩნია, რომ არსებობდა დაუსწრებელი გადაწყვეტილებით მოთხოვნის დაკმაყოფილების წინაპირობა. ვინაიდან, სსკ-ის 418-ე მუხლის მე-2 ნაწილიდან გამომდინარე, პირგასამტეხლოზე შეთანხმებას კანონი იმპერატიულად უკავშირებს წერილობით ფორმას, წინააღმდეგ შემთხვევაში, ამავე კოდექსის 59-ე მუხლის პირველი ნაწილის თანახმად, პირგასამტეხლოს თაობაზე მხარეთა შეთანხმება უცილოდ ბათილია და, 61-ე მუხლის პირველი ნაწილით, შეთანხმებულად არ მიიჩნევა, საკასაციო პალატამ დაასკვნა, რომ პირგასამტეხლოს დაკისრების ნაწილში სარჩელში მითითებული, დადგენილად მიჩნეული ფაქტები იურიდიულად არ ამართლებდა სასამართლო მოთხოვნას.

10.5.

გამოყენებული ნორმები: სსსკ-ის 73-ე მუხლის მერვე ნაწილის პირველი წინადადება, სსკ-ის 427-ე მუხლი.

განმარტება: საპროცესო სამართლით დადგენილი წესები, იშვიათი გამონაკლისის გარდა, განვრცობითი ინტერპრეტაციის შესაძლებლობას არ ქმნის, რადგანაც ეს დაარღვევდა სამართლებრივი ნორმების ერთიანობას და შეეწინააღმდეგებოდა პროცესულური ფორმალიზმის პრინციპს. ამ პრინციპის არსი კი, ისაა, რომ ყოველი საპროცესო მოქმედება სრულდება კანონით დადგენილი წესებისა და ფორმალობების მკაცრად დაცვით. მოცემულ შემთხვევაში, მიუხედავად იმისა, რომ უწყების მიმღებსა და საწარმოს წარმომადგენელს (დირექტორს), შორის ბიოლოგიური კავშირი არსებობს (დედა-შვილია), კანონის გაგებით იგი (დედა) არ წარმოადგენს ორგანიზაციის უფლებამოსილ პირს, რომელიც ვალდებული იქნებოდა, უწყება ადრესატისათვის გადაეცა.

დაბრუნების მოტივაცია: სააპელაციო სასამართლომ არასწორად განმარტა დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გაუქმების მარეგულირებელი ნორმები და არასწორად შეაფასა წარდგენილი მტკიცებულებები, რის გამოც მონინაალმდეგე მხარეს უსაფუძვლოდ უთხრა უარი დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გაუქმებაზე.

გამყიდველმა (მეწარმე, პრინციპალი) მრავალფუნქციური მოტობლოკის ნასყიდობის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე დავაში, სარჩელი აღძრა მყიდველის (ბენეფიციარის) წინააღმდეგ და მოითხოვა გარანტიის მიერ მყიდველისათვის უსაფუძვლოდ გადახდილი თანხის დაკისრება. მოპასუხემ სარჩელი არ ცნო და წარადგინა მოთხოვნის გამომრიცხველი შესაგებელი შემდეგი დასაბუთებით: მოსარჩელემ დათქმულ ვადაში არ შეასრულა ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულება. საბანკო გარანტიის თანახმად, ხელშეკრულების ნებისმიერი დარღვევის შემთხვევაში, უზრუნველყოფის საბანკო გარანტიით გათვალისწინებული თანხა უპირობოდ გადაეცემოდა შემსყიდველს, შესაბამისად, მიუხედავად იმისა, რომ საგარანტიო თანხის მოთხოვნის დროისათვის ვალდებულება უკვე შესრულებული იყო, ხოლო პირგასამტეხლოს თანხა – გადახდილი, გარანტი ამისგან დამოუკიდებლად, ვალდებული იყო, გადაეხადა საბანკო გარანტიის თანხა.

საქალაქო სასამართლომ სარჩელი დააკმაყოფილა, ქუთაისის სააპელაციო სასამართლომ მონინაალმდეგე მხარის (მოსარჩელის) სხდომაზე გამოუცხადებლობის გამო, აპელანტის შუამდგომლობის საფუძველზე გამოიტანა დაუსწრებელი გადაწყვეტილება და დააკმაყო-

ფილა მოპასუხის სააპელაციო საჩივარი, მოგვიანებით, კი არ დააკმაყოფილა მოსარჩელის საჩივარი დაუსწრებელ გადაწყვეტილებაზე. შესაბამისად, მოსარჩელის საკასაციო საჩივრის საგანი გახდა სააპელაციო სასამართლოს განჩინება დაუსწრებელი გადაწყვეტილების უცვლელად დატოვების შესახებ და დაუსწრებელი გადაწყვეტილება.

საკასაციო სასამართლომ დადგენილად მიიჩნია, რომ მთავარი სხდომის დანიშვნის დროისა და თარიღის შესახებ მოწინააღმდეგე მხარეს, რომელიც იურიდიული პირია, შეტყობინება გაეგზავნა იურიდიულ მისამართზე. შეტყობინება ჩაჰბარდა დირექტორის დედას, რომელიც ორგანიზაციის უფლებამოსილი პირი არ არის. კანონის თანახმად, ორგანიზაციისათვის გაგზავნილი უწყება უნდა ჩაჰბარდეს კანცელარიას ან ასეთივე დანიშნულების სტრუქტურულ ერთეულს ანდა პირს, ხოლო ასეთის არყოფნის შემთხვევაში – ორგანიზაციის შესაბამის უფლებამოსილ პირს, რომელიც უწყებას ადრესატს გადასცემს (*სსსკ-ის 73-ე მუხლის მერვე ნაწილის პირველი წინადადება*). საპროცესო სამართლით დადგენილი წესები, იშვიათი გამონაკლისის გარდა, განვრცობითი ინტერპრეტაციის შესაძლებლობას არ ქმნის, რადგანაც ეს დაარღვევდა სამართლებრივი ნორმების ერთიანობას და შეენიანაღმდეგებოდა პროცესუალური ფორმალიზმის პრინციპს. ამ პრინციპის არსი კი, ისაა, რომ ყოველი საპროცესო მოქმედება სრულდება კანონით დადგენილი წესებისა და ფორმალუბის მკაცრად დაცვით (*შეად. სსსკ-ის პირველი მუხლის პირველი ნაწილი*). მოცემულ შემთხვევაში, მიუხედავად იმისა, რომ უწყების მიმღებსა და საწარმოს წარმომადგენელს, (დირექტორს) შორის ბიოლოგიური კავშირი არსებობს (დედა-შვილი), კანონის გაგებით იგი (დედა) არ წარმოადგენს ორგანიზაციის უფლებამოსილ პირს, რომელიც ვალდებული იქნებოდა, უწყება ადრესატისათვის გადაეცა. აღნიშნულიდან გამომდინარე, პალატამ არ გაიზიარა სააპელაციო პალატის დასკვნა, რომ მოწინააღმდეგე მხარეს სასამართლოს მთავარი სხდომის თაობაზე ეცნობა სსსკ-ის 70-78 მუხლებით დადგენილი წესით.

საკასაციო სასამართლოს განსჯით, სააპელაციო სასამართლოს დასკვნა, რომ საქმეზე დადგენილი ფაქტობრივი გარემოებები იურიდიულად ამართლებდა სააპელაციო საჩივარს, მოკლებულია დამაჯერებელ, სამართლებრივ არგუმენტაციას. პალატამ გაიზიარა კასატორის (მოსარჩელის) შემდეგი მოსაზრება, როდესაც მხარეთა შორის არსებული ვალდებულება შეწყდა შესრულებით (*სსკ-ის 427-ე მუხლი*) და მოწინააღმდეგე მხარემ ვადაგადაცილები-სათვის ზიანიც აანაზღაურა (გადაიხადა ხელშეკრულებით გათვალისწინებული პირგასამტეხლო), რამდენად არსებობდა საბანკო გარანტიიდან გამომდინარე ნორმების ამოქმედებისა და პრინციპალისათვის ასეთი მკაცრი პასუხისმგებლობის დაკისრების სამართლებრივი საფუძველი.

საკასაციო პალატამ იმ საფუძველით, რომ სხდომაზე მოწინააღმდეგე მხარის გამოუცხადებლობა არ იყო გამონეული არასაპატიო მიზეზით, სააპელაციო სასამართლომ კი, დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გაუქმების მარეგულირებელ ნორმათა არასწორი განმარტებისა და, წარდგენილი მტკიცებულებების არასწორად შეფასების გამო, მოწინააღმდეგე მხარეს უსაფუძვლოდ უთხრა უარი დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გაუქმებაზე, განჩინებით გააუქმა დაუსწრებელი გადაწყვეტილების ძალაში დატოვების შესახებ სააპელაციო სასამართლოს განჩინება და დაუსწრებელი გადაწყვეტილება და საქმე სააპელაციო საჩივრის ხელახლა განსახილველად დაუბრუნა სააპელაციო სასამართლოს.¹³⁷

¹³⁷ სუს განჩინება, 12 თებერვალი, 2016, №ას-872-822-2015.

გამოყენებული ნორმები: სსსკ-ის 180-ე, 178-ე, 275-ე, 186-ე მუხლები.

ბანმარტაბა: აღიარებითი სარჩელი დაუშვებელია, თუ უკვე შესაძლებელია სარჩელის აღძვრა ვალდებულების შესრულების თაობაზე, ესე იგი, თუ შესაძლებელია, აღიარას მიკუთვნებითი (აღსრულებითი) სარჩელი. აღიარებითი სარჩელის დასაშვებობის ეს უკანასკნელი კრიტერიუმი განპირობებულია საპროცესო ეკონომიისა და სწრაფი მართლმსაჯულების ინტერესებით, რათა თავიდან იქნეს აცილებული ერთი დავის ფარგლებში რამდენიმე სარჩელის აღძვრა.

დაბრუნების საფუძველი: სასამართლოს არ შეუძლება, არსებობდა თუ არა სარჩელის აღძვრის წინაპირობები, კერძოდ, სასამართლოს არ გაურკვევია მოსარჩელის იურიდიული ინტერესი და არ დაუდგენია, შესაძლებელი იყო თუ არა მიკუთვნებითი სარჩელის აღძვრა, რაც ეწინააღმდეგება სსსკ-ის 233-ე მუხლის პირველი ნაწილის „დ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებულ მოთხოვნას.

შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებათა შორის დავაში მოსარჩელემ ქირავნობისა და იპოთეკის ხელშეკრულებების ბათილად ცნობა და იჯარის ხელშეკრულების კანონიერად აღიარება მოითხოვა. საქალაქო სასამართლომ სარჩელი არ დააკმაყოფილა, ხოლო მონინაალმდეგის (მოპასუხის) გამოუცხადებლობის გამო გამოტანილ სააპელაციო სასამართლოს დაუსწრებელი გადაწყვეტილებით სააპელაციო საჩივარი დაკმაყოფილდა, გაუქმდა პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილება და, ახალი გადაწყვეტილებით, სარჩელი დაკმაყოფილდა. სააპელაციო სასამართლომ არ დააკმაყოფილა საჩივარი დაუსწრებელ გადაწყვეტილებაზე.

საკასაციო სასამართლოს განჩინებით¹³⁸ გაუქმდა საჩივრის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმისა და დაუსწრებელი გადაწყვეტილების ძალაში დატოვების შესახებ სააპელაციო სასამართლოს განჩინება, ასევე, დაუსწრებელი გადაწყვეტილება და საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნდა იმავე სასამართლოს შემდეგ გარემოებათა გამო:

მიუხედავად იმისა, რომ საკასაციო სასამართლომ გაიზიარა სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობა, რომ მოპასუხე კანონით დადგენილი წესით იყო მონვეული საქმის განხილვაში, მიიჩნია, რომ არსებობს გასაჩივრებული დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გაუქმების სსსკ-ის 233-ე მუხლის პირველი ნაწილის „დ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული საფუძველი, კერძოდ, სააპელაციო სასამართლოს არ შეუძლება, არსებობდა თუ არა სარჩელის აღძვრის წინაპირობები.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ სარჩელის აღძვრის წინაპირობები ჩამოთვლილია სსსკ-ის 186-ე მუხლში. აღნიშნული ნორმის პირველი ნაწილის „თ“ ქვეპუნქტის მიხედვით, მოსამართლე არ მიიღებს სარჩელს, თუ შეტანილია ამ კოდექსის 178-ე მუხლში (გარდა იმავე მუხლის პირველი ნაწილის „თ“ და „ი“ ქვეპუნქტებისა და მე-3 ნაწილისა, თუ მოსარჩელეს მითითებული აქვს მტკიცებულებათა წარუდგენლობის საპატიო მიზეზი) მითითებული პირობების დარღვევით. სსსკ-ის 178-ე მუხლის პირველი ნაწილის „თ“ ქვეპუნქტის მიხედვით, სარჩელში უნდა აღინიშნოს ამ კოდექსის 180-ე მუხლით გათვალისწინებული იურიდიული ინტერესი, თუ აღძრულია აღიარებითი სარჩელი. ამდენად, თუ აღძრულია აღიარებითი სარჩელი, მაგრამ მოსარჩელეს არა აქვს მითითებული ასეთი სარჩელის აღძვრის იურიდიული ინტერესი, სასამართლომ სარჩელი წარმოებაში არ უნდა მიიღოს, ხოლო, თუ შეცდომით მიიღო, განუხილველად უნდა დატოვოს იგი (სსსკ-ის 275-ე მუხლი). განსახილველ შემთხვევაში, მოსარჩელეს აღძრული აქვს აღიარებითი სარჩელი, კერძოდ, იგი მოითხოვს ქირავ-

¹³⁸ სუს განჩინება, 19 თებერვალი, 2016, №ას-914-876-2014.

ნობისა და იპოთეკის ხელშეკრულებების ბათილად ცნობასა და იჯარის ხელშეკრულების კანონიერად აღიარებას. მიუხედავად ამისა, მოსარჩელეს სარჩელში არ მიუთითებია აღიარებითი სარჩელის აღძვრის იურიდიულ ინტერესზე.

საკასაციო სასამართლომ უზენაესი სასამართლოს სტაბილურ სასამართლო პრაქტიკაზე დაყრდნობით განმარტა, რომ მიკუთვნებითი (აღსრულებითი) სარჩელებისაგან განსხვავებით, რომლებიც მიმართულია დარღვეული უფლების დაცვისაკენ, აღიარებითი სარჩელების დროს მოსარჩელის უფლება ჯერ კიდევ არაა დარღვეული, მაგრამ არსებობს მისი მომავალში დარღვევის საშიშროება, რადგან ვილაც ედავება მას ამ უფლებაში. აქედან გამომდინარე, იურიდიული ინტერესის არსებობისათვის, რომელიც წარმოადგენს აღიარებითი სარჩელის მიღებისა და განხილვის წინაპირობას (სსსკ-ის 178-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ლ“ ქვეპუნქტი, ამავე კოდექსის 186-ე მუხლის პირველი ნაწილის „თ“ ქვეპუნქტი) – საჭიროა შემდეგი კრიტერიუმების არსებობა: ა) მოსარჩელეს უნდა ედავებოდნენ უფლებაში; ბ) დავის არსებობა უნდა ქმნიდეს მოსარჩელის უფლების მომავალში დარღვევის რეალურ საშიშროებას; გ) აღიარებითი სარჩელის გადანყვეტა დავის გადანყვეტის საუკეთესო საშუალება უნდა იყოს, კერძოდ, გადანყვეტილებით მხარე გარკვეულ იურიდიულ შედეგს უნდა იღებდეს, აღიარებითი სარჩელის დაკმაყოფილება უნდა ქმნიდეს იმ უფლებისა თუ ურთიერთობის განსაზღვრულობას, რაც მოსარჩელესა და მოპასუხეს შორის წარმოშობილი დავის გამო ირღვევა. ამასთან, აუცილებლად გასათვალისწინებელია, რომ აღიარებითი სარჩელი დაუშვებელია, თუ უკვე შესაძლებელია სარჩელის აღძვრა ვალდებულების შესრულების თაობაზე, ესე იგი, თუ შესაძლებელია, აღიარებას მიკუთვნებითი (აღსრულებითი) სარჩელი. აღიარებითი სარჩელის დასაშვებობის ეს უკანასკნელი კრიტერიუმი განპირობებულია საპროცესო ეკონომიისა და სწრაფი მართლმსაჯულების ინტერესებით, რათა თავიდან იქნეს აცილებული ერთი დავის ფარგლებში რამდენიმე სარჩელის აღძვრა (სუსგ 27.11.2015, საქმე №ას-148-138-2015).

სასამართლოს მითითებით, გარდა იმისა, რომ არაა გარკვეული მოსარჩელის იურიდიული ინტერესი, არც ისაა დადგენილი, შესაძლებელი იყო თუ არა მიკუთვნებითი სარჩელის აღძვრა, რაც ეწინააღმდეგება სსსკ-ის 233-ე მუხლის პირველი ნაწილის „დ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებულ მოთხოვნას (დაუსწრებელი გადანყვეტილების გამოტანა დაუშვებელია, თუ არ არსებობს სარჩელის აღძვრის წინაპირობები). ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ გასაჩივრებული განჩინებისა და დაუსწრებელი გადანყვეტილების დასაბუთება იმდენად არასრულია, რომ მათი სამართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმება შეუძლებელია, რაც გადანყვეტილებების გაუქმების აბსოლუტური საფუძველია (სსსკ-ის 394-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტი).

10.7.

გამოყენებული ნორმები: სსსკ-ის 387-ე მუხლის მეხამე ნაწილი, 372-ე, 232¹ და 201-ე მუხლის მეორე ნაწილი.

ბანმარტაბა: სააპელაციო სასამართლოში შესაგებლის წარუდგენლობა არ შეიძლება, გახდეს დაუსწრებელი გადანყვეტილების გამოტანის საფუძველი.

დაბრუნების საფუძველი: სსსკ-ის 394-ე მუხლის ე¹ პუნქტი.

მენარმეებს შორის დელიქტური ვალდებულებიდან წარმოშობილ დავაში სარჩელი მოპასუხისათვის ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნით ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, სააპელაციო სასამართლომ სარჩელის უარყოფის ნაწილში მოსარჩელის სააპელაციო საჩივრის განხილვისას მოწინააღმდეგე მხარის მიერ დადგენილ ვადაში სააპელაციო პასუხის (შესაგებლის) წარუდგენლობის გამო მიიღო დაუსწრებელი გადანყვეტილება. საკასაციო სასამარ-

თლომ დააკმაყოფილა მოპასუხის საკასაციო საჩივარი, გააუქმა დაუსწრებელი გადაწყვეტილების ძალაში დატოვების შესახებ სააპელაციო სასამართლოს განჩინება და დაუსწრებელი გადაწყვეტილება და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა.¹³⁹

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლომ არასწორად განმარტა დაუსწრებელი გადაწყვეტილების მიღების წინაპირობების (სსსკ-ის 387-ე მუხლის მესამე ნაწილი, 372-ე, 232¹ და 201-ე მუხლის მეორე ნაწილი), რადგანაც აპელაციის ეტაპზე, მოწინააღმდეგე მხარის მიერ მხოლოდ შესაგებლის წარუდგენლობა არ წარმოადგენს დაუსწრებელი გადაწყვეტილების მიღების საკმარის საფუძველს.

საკასაციო სასამართლომ, უზენაესი სასამართლოს დიდი პალატის გადაწყვეტილებაზე დაყრდნობით, განმარტა, რომ სააპელაციო სასამართლოში შესაგებლის წარუდგენლობა არ შეიძლება, გახდეს დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანის საფუძველი... მიუხედავად იმისა, რომ საქმის მომზადების მიზნით პირველი ინსტანციისათვის დადგენილი წესები თითქმის მთლიანად ეხება სააპელაციო სასამართლოსაც, **სააპელაციო შესაგებელს აქვს მხოლოდ სააპელაციო სასამართლოსათვის დამახასიათებელი თავისებურებები, რაც, უპირველესად, ვლინდება მტკიცებით საქმიანობაში.** სააპელაციო შესაგებელი, როგორც მტკიცებითი საქმიანობის განსახორციელებელი საპროცესო საშუალება, **არ შეიძლება, გავაიგივოთ სარჩელის წინააღმდეგ მიმართულ შესაგებელთან.** სსსკ-ის 201-ე მუხლის მე-7 ნაწილით გათვალისწინებული შესაგებლის წარუდგენლობის ფაქტი თავისთავად განსაზღვრავს მტკიცების საგანს, რადგან სარჩელში მითითებული ფაქტების მტკიცებისაგან თავისუფლდება მოსარჩელე. აღნიშნული ფაქტი შეიძლება იყოს დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანის წინაპირობა. **შესაბამისად, სააპელაციო შესაგებლის წარუდგენლობას საქმის მომზადების ეტაპზე, როგორც იურიდიულ ფაქტს, არ შეიძლება მოჰყვეს ისეთივე შედეგები, რადგან აპელაციაში მტკიცებითი საქმიანობის განხორციელების თავისებურებიდან გამომდინარე იხილება იგივე სადავო მატერიალურსამართლებრივი ფაქტები და მტკიცებულებები, ხოლო ამ სტადიაზე შესაგებლის წარუდგენლობით, პირველ ინსტანციაში შესაგებლის წარუდგენლობის მსგავსად, მტკიცების საგანი არ განისაზღვრება.**

საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი არ ითვალისწინებს სააპელაციო ინსტანციაში სამოქალაქო საქმისწარმოებისას სააპელაციო საჩივარზე აპელანტის მოწინააღმდეგე მხარის მიერ შესაგებლის წარუდგენლობის გამო დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანის შესაძლებლობას, შესაბამისად, **„შესაგებლის წარმოუდგენლობის გამო, სააპელაციო სასამართლოში დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანა მიზანშეუწონელია“**(იხ. სუსგ 2016 წლის 17 მარტის დიდი პალატის განჩინება საქმეზე №ას-121-117-2016).

10.8.

გამოყენებული ნორმები: სსსკ-ის 394-ე, 385.2-ე, სსსკ-ის 232¹-ე, 84-ე მუხლები.

განმარტება: იმის განსაზღვრა, სარჩელში მითითებული ფაქტობრივი გარემოებები იურიდიულად ამართლებს თუ არა მოთხოვნას, სამართლებრივი შეფასების საკითხია, რის გამოც სააპელაციო სასამართლომ საქმე განსახილველად პირველი ინსტანციის სასამართლოს არ უნდა დაუბრუნოს.

დაბრუნების დასაბუთება: სსსკ-ის 394-ე მუხლის „ე“¹ ქვეპუნქტი. გასარკვევია, გა-

¹³⁹ სუს განჩინება, 28 ივნისი, 2016 წელი, №ას-26-26-2016.

**მართლებულია თუ არა მოთხოვნა სამართლებრივად და არის თუ არა სარჩელი აღ-
ძრული სათანადო მოპასუხის მიმართ.**

ფიზიკური პირის (მოსარჩელე) მიერ სანარმოს (მოპასუხე) წინააღმდეგ დავაში, რომელშიც მოსარჩელე მოითხოვდა მის მიერ სამართლებრივი საფუძვლის გარეშე გადაცემული თანხის დაკისრებას, **მოპასუხემ შესაგებელი არ წარადგინა**. საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით – სარჩელი არ დაკმაყოფილდა იმ საფუძვლით, რომ მასში მითითებული ფაქტობრივი გარემოებები იურიდიულად არ ამართლებდა სასარჩელო მოთხოვნას. მოსარჩელის სააპელაციო საჩივრის საფუძველზე სააპელაციო სასამართლომ საქმე პირველი ინსტანციის სასამართლოს დაუბრუნა ხელახლა განსახილველად. მოპასუხის საკასაციო საჩივრის საფუძველზე საკასაციო სასამართლომ გააუქმა გასაჩივრებული განჩინება, არასწორად მიიჩნია საქმის პირველი ინსტანციის სასამართლოში დაბრუნება და საქმე ხელახლა განსახილველად სააპელაციო სასამართლოში დააბრუნა.¹⁴⁰

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სამართლიანი სასამართლოს უფლებით დადგენილი სტანდარტით, სსსკ-ის 394-ე მუხლით გათვალისწინებული, სასამართლო გადაწყვეტილების გაუქმების აბსოლუტური საფუძვლების განხილვა თვალსაჩინოს ხდის, რომ რამდენიმე მათგანი (კერძოდ, 394-ე მუხლის „ა-დ“ და „ე-თ“ ქვეპუნქტები) პირდაპირ გამომდინარეობს მართლმსაჯულების სწორად განხორციელების პრინციპიდან, მათ შორის, საქმის განხილვაში მხარის მონაწილეობისა და სამართლიანი და საჯარო განხილვის ფუნდამენტური უფლებიდან, და ქმნის იმ შემთხვევას, როდესაც ცალსახაა, რომ საქმე ხელახლა განსახილველად უნდა დაუბრუნდეს იმ სასამართლოს, სადაც დარღვევა ვლინდება, თუმცა, სსსკ-ის 394-ე მუხლით გათვალისწინებული კიდევ ორი საფუძველი, კერძოდ: ა) გადაწყვეტილება იურიდიულად არ არის საკმარისად დასაბუთებული; და ბ) გადაწყვეტილების დასაბუთება იმდენად არასრულია, რომ მისი სამართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმება შეუძლებელია – წარმოადგენს ისეთ საფუძვლებს, რომლებიც, სსსკ-ის 385-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისად, საქმის გარემოებების სრულყოფილი ანალიზის შედეგად და სამართლიანი სასამართლოს უფლების ქრილში, ქმნის საქმის პირველი ინსტანციის სასამართლოში დაბრუნების მართებულობა-არამართებულობის შეფასების საშუალებას (**სუსგ №ას-1234-1175-2014, 2015 წლის 23 თებერვალი**).

მოცემულ შემთხვევაში, ზემოაღნიშნული პრინციპების გათვალისწინებით, პირველი ინსტანციის სასამართლოში საქმის ხელახლა განსახილველად დაბრუნების მართებულობის შეფასებისათვის აუცილებელია მისი სამართლებრივი თავისებურების გათვალისწინება, რაც გამოწვეულია პირველი ინსტანციის სასამართლოში მოპასუხის მიერ შესაგებლის წარუდგენლობით.

სსსკ-ის 232¹ მუხლიდან გამომდინარე, იმისათვის, რათა სასამართლომ დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანის გზით დააკმაყოფილოს სარჩელი, მოსამართლე ვალდებულია, გამოარკვიოს კანონის ძალით დადგენილად მიჩნეული (სარჩელში მითითებული) ფაქტობრივი გარემოებები ამართლებს თუ არა იურიდიული თვალსაზრისით მოთხოვნას. ასეთ დროს (ივარაუდება შესაგებლის შეუტანლობა ან მოპასუხის გამოუცხადებლობა) გადაწყვეტილება გამოიტანება დადგენილად მიჩნეული გარემოებების მატერიალურ კანონმდებლობასთან ფორმალური შესაბამისობის კვლევის საფუძველზე, ისე, რომ სასამართლო არაუფლებამოსილია, სსსკ-ის 105-ე მუხლის შესაბამისად, საქმეში არსებული მტკიცებულებების შეფასების შედეგად დაადგინოს ფაქტობრივი გარემოებები. სასამართლომ აღნიშნა, რომ მოთხოვნის იურიდიული მართებულობის კვლევა, თავის მხრივ, მოიაზრებს მოსარჩელის მოთხოვნის მარეგულირებელი მატერიალურსამართლებრივი ნორმის სწორად განსაზღვრას და იმის უტყუარად დადგენას, სარჩელში მითითებული და კანონის ძალით დადგენილად მიჩნეული

¹⁴⁰ სუს განჩინება, 12 ივნისი, 2017, № ას-825-791-2016.

გარემოებების სამართლებრივი შეფასება ქმნის თუ არა მოთხოვნის მატერიალური ნორმის შემადგენლობას. ამრიგად, იმის განსაზღვრა, სარჩელში მითითებული ფაქტობრივი გარემოებები იურიდიულად ამართლებს თუ არა მოთხოვნას, სამართლებრივი შეფასების საკითხია. გამომდინარე აღნიშნულიდან, სასამართლოს განსჯით, ვინაიდან სარჩელში მითითებული ფაქტობრივი გარემოებები დამტკიცებულად მიიჩნეოდა, სააპელაციო სასამართლოს თავად შეეძლო, აღნიშნული ფაქტობრივი გარემოებები სამართლებრივად, სათანადოდ შეეფასებინა და გამოეტანა საქმეზე საბოლოო გადაწყვეტილება. შესაბამისად, დაუსაბუთებელია საქმის პირველი ინსტანციის სასამართლოში დაბრუნების თაობაზე სააპელაციო სასამართლოს განჩინება.

საკასაციო სასამართლოს განსჯით, მხარეთა შორის სახელშეკრულებო ურთიერთობის არსებობის შესახებ სააპელაციო სასამართლოს დასკვნა ეწინააღმდეგება მის მიერვე დადგენილ გარემოებას, რომ მოსარჩელემ მოპასუხეს თანხა გადასცა მოპასუხე კომპანიის პარტნიორებთან შეთანხმების საფუძველზე, ასევე, ეწინააღმდეგება დადგენილ სხვა ფაქტობრივ გარემოებასაც, კერძოდ, მოსარჩელე და კომპანიის პარტნიორები შეთანხმდნენ, თანხის სანაცვლოდ მოსარჩელეს გადასცემდნენ კომპანიის 100%-იან წილს.

სასამართლოს აზრით, ზემოაღნიშნული ფაქტები არ ქმნის იმ დასკვნის გამოტანის საშუალებას, რომ მოსარჩელესა და მოპასუხე კომპანიას, როგორც დამოუკიდებელი უფლებანარიანობის სამართალსუბიექტს შორის, არსებობდა სახელშეკრულებო ურთიერთობა, თუნდაც ზეპირი გარიგების საფუძველზე. მით უმეტეს, დაუსაბუთებელია იმაზე მითითება, რომ მოპასუხე კომპანიამ მხარეთა შორის დადებული ზეპირი ხელშეკრულებით იკისრა თანხის დაბრუნების ვალდებულება. პირიქით, სარჩელის შინაარსიდან ირკვევა, რომ მოსარჩელე მოპასუხე კომპანიის პარტნიორებისგან ელოდებოდა თანხის დაბრუნებას.

საკასაციო სასამართლომ გაიზიარა მოპასუხის მოსაზრება, რომ სააპელაციო სასამართლომ დაუსაბუთებლად შეცვალა ზეპირი შეთანხმების მხარეები, შესაბამისად, სსსკ-ის 230-ე მუხლით გათვალისწინებული საპროცესო ნორმის დარღვევით, დამტკიცებულად მიიჩნია ისეთი ფაქტობრივი გარემოება, რომელზეც თავად მოსარჩელეს არ მიუთითებია და ამის შედეგად გამოიტანა არასწორი დასკვნა.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ მოსარჩელის მიერ მითითებული ფაქტობრივი გარემოებების სამართლებრივი შეფასებისათვის მნიშვნელოვანია ის ფაქტი, რომ მოსარჩელემ საზოგადოებას თანხა გადასცა მოპასუხე კომპანიის პარტნიორებთან შეთანხმებით და კომპანიისათვის გადაცემული თანხის დაბრუნებას ელოდა კომპანიის პარტნიორებისაგან. მოსარჩელის მიერ მითითებული ფაქტი, რომ თანხის დაბრუნების შეუძლებლობის გამო, მოსარჩელე და კომპანიის პარტნიორები კომპანიის 100%-იანი წილის დათმობის თაობაზე შეთანხმდნენ თანხის სანაცვლოდ, ამყარებს ვარაუდს სწორედ კომპანიის პარტნიორებთან შეთანხმების არსებობაზეც, რაც სასამართლოს აძლევს საფუძველს, რომ მოცემულ საქმეში მოპასუხის სათანადოობის საკითხი შეამოწმოს.

საკასაციო პალატის შეფასებით, დავის სწორად გადაწყვეტისათვის არსებითი მნიშვნელობისაა იმის თაობაზე საკითხი, სარჩელში მითითებული გარემოებების დამტკიცებულად მიჩნევის პირობებში, ვის ეკისრება სამოქალაქო პასუხისმგებლობა, მოპასუხე კომპანიას თუ მის პარტნიორებს, რაც უნდა გახდეს სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობის საგანი. თუ აღნიშნული მსჯელობის შედეგად სააპელაციო პალატა გამოიტანს დასკვნას, რომ სათანადო მოპასუხეებს წარმოადგენენ მოპასუხე კომპანიის პარტნიორები, საქმე წარიმართება იმის შესაბამისად, იქნება თუ არა მოსარჩელე თანხმა თავდაპირველი მოპასუხის სათანადო მოპასუხეებით შეცვლაზე. აღნიშნული თანხმობის არსებობის პირობებში, სააპელაციო სასამართლომ უნდა იმსჯელოს ხელახლა განსახილველად საქმის პირველი ინსტანციის სასამართლოში დაბრუნების მიზანშეწონილობაზე, ხოლო ასეთი თანხმობის არარსებობისას, სარჩელის დაკმაყოფილება-დაუკმაყოფილებლობის საკითხზე.

10.9.

გამოყენებული ნორმები: სსსკ-ის 70-72-ე მუხლები.

განმარტება: კანონით ამომწურავად არის დადგენილი სასამართლო უწყების შინაარსი, რომლის რომელიმე ელემენტის არარსებობის შემთხვევაში, სასამართლო უწყება არასრულად და კანონშეუსაბამოდ ჩაბარებულად უნდა იქნეს მიჩნეული.

დაბრუნების საფუძველი: განჩინება საპროცესო ნორმების დარღვევითაა მიღებული, რასაც არასწორი გადაწყვეტილების მიღება მოჰყვა შედეგად.

შრომითსამართლებრივ დავაში, სადაც საკასაციო სასამართლო დამსაქმებლის საკასაციო საჩივრის საფუძველზე იხილავდა ამ უკანასკნელის წინააღმდეგ მიღებული დაუსწრებელი გადაწყვეტილებისა და ამ გადაწყვეტილების ძალაში დატოვების შესახებ განჩინების კანონიერებას, სასამართლომ მიიჩნია, რომ დამსაქმებლის პრეტენზიათა ნაწილი, რომელიც ეხება სსსკ-ით დადგენილი წესით სასამართლო სხდომის შესახებ მხარისათვის უწყების ჩაბარების წესს, დასაბუთებულია, რის გამოც გააუქმა განჩინება და დაუსწრებელი გადაწყვეტილება და საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნა იმავე სასამართლოს.¹⁴¹

საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ სასამართლო მოხელის მიერ დამსაქმებლის წარმომადგენლის გაფრთხილების შესახებ შედგენილი აქტის აუდიოჩანაწერი არ შეიცავდა სსსკ-ის 72.1-ე მუხლით დადგენილ ინფორმაციას, სხვებთან ერთად – მითითებას არასაპატიო მიზეზით გამოუცხადებლობის შემთხვევაში მხარის მიმართ გამოსაყენებელი ზომების თაობაზე; მითითებას გამოუცხადებლობის შედეგებზე და ვალდებულებას, აცნობოს სასამართლოს გამოუცხადებლობის მიზეზები.

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ საპროცესო ნორმები, როგორც ფორმალურ წესთა ერთობლიობა, იმ სავალდებულო მოთხოვნებს ადგენს, რომელთა შეცვლა არც სასამართლოს და არც მხარეთა შეხედულებაზე არაა დამოკიდებული, შესაბამისად, სსსკ-ის 70-ე-78-ე მუხლებით დადგენილი მონესრიგების ფარგლებში, მხარისათვის სასამართლო უწყების ჩაბარების წესის შემოწმება სასამართლოს ვალდებულებაა, ხოლო იმ პირობებში, როდესაც მოპასუხე უთითებს, რომ დარღვეულია საპროცესო კანონმდებლობის მოთხოვნა, სხდომის თარიღის თავად მხარის მიერ არასწორად მონიშვნის შესახებ სასამართლოს მსჯელობა და დასაბუთება გაუმართლებელია, რადგან, უპირველესად, შესამოწმებელია, რამდენად დაიცვა სასამართლოს მოხელემ მხარისათვის შეტყობინების ჩაბარების დროს საპროცესო კოდექსით დადგენილი მოთხოვნები. ეს საკითხი არ წარმოადგენს იმგვარ ფორმალობას, რომელიც სასამართლოს განმარტების საგანია, რადგან სსსკ-ის 72.1 მუხლით ამომწურავად არის დადგენილი სასამართლო უწყების შინაარსი, რომლის რომელიმე ელემენტის არარსებობის შემთხვევაში, სასამართლო უწყება არასრულად და კანონშეუსაბამოდ ჩაბარებულად უნდა იქნეს მიჩნეული.

10.10.

გამოყენებული ნორმები: სსსკ-ის 230-ე, 216.1-ე მუხლები.

განმარტება: სხდომაზე სანარმოს არაუფლებამოსილი წარმომადგენლის გამოცხადების შემთხვევაში დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანით სასამართლო ხელმისაწვდომობის უფლება მოპასუხესთან მიმართებით არაპროპორციულად შეიზღუ-

¹⁴¹ სუს განჩინება, 24 ივლისი, 2017, №ას-1188-1148-2016.

და. ამის თავიდან ასაცილებლად, სასამართლოს სხდომა სხვა დროისათვის უნდა გადაედო, შესაბამისად, იმავე სხდომაზე მოპასუხის წინააღმდეგ დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანა დაუშვებელი იყო. მინდობილობის არარსებობის შემთხვევაში, მხარეს არ უნდა წაერთვას საქმის არსებითად განხილვის უფლება.

დაბრუნების საფუძველი: საქმის გარემოებები საპროცესო ნორმების ისეთი დარღვევითაა დადგენილი, რომ ამ დარღვევების შედეგად საქმეზე არასწორი გადაწყვეტილება იქნა გამოტანილი და საჭიროა მტკიცებულებათა დამატებითი გამოკვლევა.

მენარმეებს შორის დავაში საქალაქო სასამართლოს დაუსწრებელი გადაწყვეტილებით – საქონლის გადაზიდვის ღირებულების ანაზღაურების შესახებ შემსრულებლის (მოსარჩელე) მოთხოვნა დამკვეთის (მოპასუხე) მიმართ დაკმაყოფილდა. ამავე სასამართლოს განჩინებითვე უარყოფილ იქნა მოპასუხის საჩივარი დაუსწრებელ გადაწყვეტილებაზე, რომელიც უცვლელად დატოვა სააპელაციო სასამართლომ. საკასაციო სასამართლომ გააუქმა გასაჩივრებული განჩინება და საქმე სააპელაციო საჩივრის ხელახლა განსახილველად იმავე სასამართლოს დაუბრუნა.¹⁴²

საკასაციო სასამართლომ არ გაიზიარა სააპელაციო სასამართლოს გასაჩივრებული განჩინების მსჯელობა და დასკვნა, რომ მოპასუხის არაუფლებამოსილი წარმომადგენლის გამოცხადება მოპასუხის არასაპატიო მიზეზით გამოუცხადებლობად უნდა იქნეს მიჩნეული და ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ პრაქტიკაზე (საქმეში „მირაგალ ესკოლანო და სხვები ესპანეთის წინააღმდეგ“) დაყრდნობით, განმარტა, როდესაც საკითხი ეხება სამართლებრივი სიცხადის პრინციპს (Legal certainty), ეს არ არის უბრალოდ სამართლებრივი ნორმის ინტერპრეტაციის პრობლემა, არამედ პროცედურული მოთხოვნის არაგონივრული კონსტრუქციაა, რამაც გამოიწვია ეფექტური სასამართლო დაცვის უფლების დარღვევა. მხარეებს უნდა შეეძლოთ გასაჩივრების უფლების გამოყენება იმ მომენტიდან, როცა მათ ძალუძთ, ეფექტურად შეაფასონ ის ტვირთი, რომელსაც აკისრებთ სასამართლო გადაწყვეტილება. ეროვნული სასამართლოების მიერ პროცედურული წესის განსაკუთრებით მკაცრმა ინტერპრეტაციამ არასწორად ჩამოართვა მომჩივნებს თავიანთი საჩივრების განხილვისათვის სასამართლოსადმი წვდომის უფლება (Mirigall Escolano and Others v. Spain, 38366/97, §33, 2000, ECHR).

საქმის მასალების მიხედვით, სასამართლომ დადგენილად მიიჩნია, რომ მოპასუხე კანონით დადგენილი წესით გაფრთხილებული იყო სხდომის დანიშვნის შესახებ, სხდომაზე კი მოპასუხის სახელით საქმის განხილვაში მონაწილეობის მისაღებად გამოცხადდა სანარმოს წარმომადგენელი, რომელსაც სსსკ-ის 96.1-ე მუხლით დადგენილი წესით გაცემული მინდობილობა არ ჰქონდა წარდგენილი. ქვემდგომმა სასამართლოებმა არაუფლებამოსილი წარმომადგენლის გამოცხადება მოპასუხის არასაპატიო მიზეზით გამოუცხადებლობად მიიჩნიეს და მის წინააღმდეგ დაუსწრებელი გადაწყვეტილება გამოიტანეს.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ ქვემდგომ სასამართლოებს განსახილველ შემთხვევაში სსსკ-ის 216.1-ე მუხლით მინიჭებული უფლებამოსილებით უნდა ესარგებლათ და საქმის განხილვა გადაედოთ, რათა თავიდან აცილებულიყო მოპასუხის არსებითად უთანასწორო მდგომარეობაში ჩაყენება მეორე მხარესთან შედარებით.

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ სასამართლოს აღნიშნული ვალდებულება გამომდინარეობს სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფლებიდან. ასეთ ვითარებაში დაუსწრებელი გადაწყვეტილების მიღებით შეილახა მოპასუხის სასამართლოსადმი ხელმისაწვდომობის უფლება. მხარეთა თანასწორობის პრინციპი, რომელიც საქმის სამართლიანი სასამართლო განხილვის უფრო ფართო ცნების ერთ-ერთი ელემენტია, მოითხოვს, რომ

¹⁴² სუს განჩინება, 23 აპრილი, 2019, №ას-1142-1062-2017.

თითოეულ მხარეს მიეცეს გონივრული შესაძლებლობა, წარმოადგინოს საკუთარი საქმე ისეთ პირობებში, რომლებიც მას არ აყენებს არსებითად არამომგებიან პოზიციაში ოპონენტთან შედარებით (*Niderost-Huber v. Switzerland; Kress v. France; Gorraiz Lizarraga and Others v. Spain*). ამასთან, ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს განმარტებით, კონვენციის მე-6 მუხლი მოითხოვს და საშუალებას აძლევს სახელმწიფოს, მოაწყონ თავიანთი სამართლებრივი სისტემები იმგვარად, რომ ხელი შეუწყონ სწრაფ და ეფექტურ საქმისწარმოებას, გადაწყვეტილებების დაუსწრებლად გამოტანის შესაძლებლობის ჩათვლით (*Azdajic v. Slovenia*), თუმცა, არა – სხვა სამართლებრივი გარანტიების, განსაკუთრებით მხარის სასამართლოსადმი ხელმისაწვდომობის უფლების საზიანოდ.

საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სასამართლო ხელმისაწვდომობის უფლება მოპასუხესთან მიმართებით არაპროპორციულად შეიზღუდა. ამის თავიდან ასაცილებლად სასამართლოს სხდომა სხვა დროისათვის უნდა გადაედო, შესაბამისად, იმავე სხდომაზე მოპასუხის წინააღმდეგ დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანა დაუშვებელი იყო (*სუსგ №ას-1033-953-2017, 30.01.2018*).

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ მინდობილობის არარსებობის შემთხვევაში მხარეს არ უნდა წაერთვას საქმის არსებითად განხილვის უფლება, რადგან სხდომაზე წარმომადგენლის მივლინებით მხარემ გამოხატა ინტერესი საქმისადმი და, თუ წარმომადგენლობის უფლებამოსილების შემონმებისას ხარვეზი დაფიქსირდა, საკითხი მოპასუხის საწინააღმდეგოდ არ უნდა გადაწყდეს. მხარეს ერთხელ მაინც უნდა მიეცეს იმის საშუალება, რომ, თუ მისი წარმომადგენლის უფლებამოსილება კანონით დადგენილი წესით არ არის გაფორმებული, მან ეს უზუსტობა გამოასწოროს.

11. სსკ-ის დავები

11.1.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის მე-11, 272-ე მუხლის „ა“ ქვეპუნქტის 272-ე მუხლის „ა“¹ ქვეპუნქტი, საგადასახადო კოდექსის 309-ე მუხლის 37-ე ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტი.

განმარტებები: აღიარებული საგადასახადო დავალიანების, ასევე, დარიცხული სანქცია-საურავების გადასახადის გადამხდელისათვის დაკისრებისა თუ ამ თანხის ამოღების მიზნით მიმდინარე საალსრულებო წარმოების კანონიერების სამოქალაქო წესით შემონმების წინაპირობები ეწინააღმდეგება სამოქალაქო სამართალწარმოების პრინციპებს.

გადაწყვეტილების შედეგი: სსიპ-ის სარჩელის გამო შპს-ს მიმართ დანაშაულით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების თაობაზე და სსიპ-ის საკასაციო საჩივარზე სამოქალაქო საქმისწარმოება, სსკ-ის 272-ე მუხლის „ა“¹ ქვეპუნქტის თანახმად, შეწყდა საკასაციო საჩივრის განხილვის საგნის არარსებობის გამო, ხოლო სარჩელი საწარმოს დირექტორის მიმართ არ დაკმაყოფილდა.

კონკრეტული დავის საგანს დანაშაულით მიყენებული ზიანის ანაზღაურება წარმოადგენს, რომლის ფაქტობრივ საფუძვლადაც მოსარჩელე მიუთითებს შემდეგს: საგადასახადო მოთხოვნის საფუძველზე შპს-ს გადასახდელად დაეკისრა გარკვეული თანხა. დარიცხვის კანონიერება დადასტურებულია სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით. საწარმოს ხელმძღვანელობითი და წარმომადგენლობითი უფლებამოსილების მქონე პირმა თავი აარიდა სახელმწიფო ბიუჯეტის მიმართ დაკისრებული ვალდებულების შესრულებას, რის გამოც საქალაქო სასამართლოს მიერ ცნობილ იქნა დამნაშავედ. სარჩელის თანახმად,

ბიუჯეტის მიმართ არსებული დავალიანების აუნაზღაურებლობის გამო გადასახდელი თანხა გაიზარდა. შესაბამისად, მოსარჩელემ მოითხოვა ამ თანხის როგორც საწარმოსათვის, ისე – მისი იმდროინდელი დირექტორისათვის სოლიდარულად დაკისრება.¹⁴³ სააპელაციო სასამართლომ ნაწილობრივ დააკმაყოფილა რა სსიპ-ის სარჩელი, მოპასუხე დირექტორსა და საწარმოს სოლიდარულად დააკისრა გადასახადის დარიცხვის აქტით გათვალისწინებული თანხა. საკასაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით, სსიპ-ის სარჩელის გამო, შპს მიმართ დანაშაულით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების თაობაზე სამოქალაქო საქმისწარმოება შეწყდა, ხოლო მოსარჩელის მოთხოვნა დირექტორის მიმართ არ დაკმაყოფილდა.

საკასაციო პალატამ სსსკ-ის მე-11, 272-ე მუხლის „ა“ ქვეპუნქტის 272-ე მუხლის „ა1“ ქვეპუნქტის საფუძველზე მიიჩნია, რომ აღიარებული საგადასახადო დავალიანების, ასევე, დარიცხული სანქცია-საურავების გადასახადის გადამხდელისათვის დაკისრებისა თუ ამ თანხის ამოღების მიზნით მიმდინარე სააღსრულებო წარმოების კანონიერების სამოქალაქო წესით შემონმების წინაპირობები ეწინააღმდეგება სამოქალაქო სამართალწარმოების პრინციპებს.

ვინაიდან პალატამ შეწყვიტა საქმისწარმოება სსიპ-ის სარჩელზე შპს-ს მიმართ ზიანის სოლიდარულად დაკისრების მოთხოვნის ნაწილში, შესაბამისად, შეწყვიტა საქმისწარმოება სსიპ-ის საკასაციო საჩივარზე, სსსკ-ის 272-ე მუხლის „ა1“ ქვეპუნქტის თანახმად, სსიპ-ის საკასაციო საჩივრის განხილვის საგნის არარსებობის გამო.

პალატამ არ გაიზიარა სააპელაციო სასამართლოს დასკვნა დირექტორისთვის, როგორც ზიანის მიყენებაში სოლიდარულად ვალდებული პირისთვის პასუხისმგებლობის დაკისრების თაობაზე, ვინაიდან, საგადასახადო ვალდებულების წარმოშობა-შესრულების საკითხი სამოქალაქო სამართლის მიზნებისათვის არ შეიძლება დელიქტური პასუხისმგებლობის ფარგლებში იქნეს განხილული. ამასთან, საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ, ვინაიდან საგადასახადო კოდექსის 309-ე მუხლის 37-ე ნაწილის „ა“ ქვეპუნქტში შესული ცვლილების შესაბამისად, დაკორექტირებულია გადასახადის გადამხდელის პირადი აღრიცხვის ბარათი და აღარ არსებობს დავალიანება, მიუხედავად სისხლის სამართლის საქმეზე მიღებული, კანონიერ ძალაში შესული განაჩენისა, არ არსებობს დირექტორისთვის ცალკეული დელიქტით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესახებ სარჩელის დაკმაყოფილების ფაქტობრივი საფუძველი, რადგანაც სახელმწიფომ ნებაყოფლობით უარი განაცხადა იმ თანხის (დავალიანების) ამოღებაზე, რომლის გადახდის ვალდებულებაც ადმინისტრაციული კანონმდებლობის საფუძველზე წარმოიშვა.

11.2.

გამოყენებული ნორმები: სსსკ-ის 266-ე მუხლი.

განმარტაბაში: მოსარჩელეს აღარ ჰქონდა უფლება, სადავო გაეხადა შეთანხმებებით გათვალისწინებული დებულება, რომლითაც კრედიტორი უფლებამოსილი იყო, აღსრულება მიექცია მოვალის სხვა ქონებაზეც იმ შემთხვევაში, თუ იპოთეკის საგნის რეალიზაციის შედეგად მიღებული თანხა სრულად არ დაფარავდა იპოთეკარის მოთხოვნას, ვინაიდან აღნიშნული მოთხოვნა კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით იყო დადგენილი.

გადაწყვეტილების შედეგი: სარჩელი უარყოფილ იქნა მოთხოვნის სამართლებრივი დაუსაბუთებლობის გამო.

¹⁴³ სუს გადაწყვეტილება, 9 დეკემბერი, 2016, №ას-708-677-2014.

რაიონული სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით გამსესხებლის (მეწარმის) მოთხოვნა მსესხებლის წინააღმდეგ დაკმაყოფილდა და სწორედ ამ გადაწყვეტილების საფუძველზე (აღსრულების მიზნით) დადგინდა იპოთეკით დატვირთული უძრავი ქონების რეალიზაცია, **ხოლო იმ შემთხვევაში, თუ იპოთეკის საგნის რეალიზაციის შედეგად მიღებული თანხა სრულად არ დაფარავდა იპოთეკარის მოთხოვნას, გადანაცვლებით დადგინდა მოვალის სხვა ქონებაზე აღსრულების მიქცევა**. ახალი სარჩელით მოსარჩელემ (წინა დავის მოპასუხემ (მსესხებელმა) მოითხოვა მოპასუხისათვის (გამსესხებლისათვის) იძულებითი აღსრულების შედეგად (იპოთეკით დატვირთული ქონების რეალიზაციით მიღებული თანხის გარდა) მიღებული თანხის დაკისრება. ქვედა ინსტანციის სასამართლოებმა სარჩელი დააკმაყოფილეს. **საკასაციო სასამართლომ გადანაცვლებით შეცვალა სამართლებრივი შედეგი და სარჩელი უარყო იმ დასაბუთებით, რომ მოსარჩელე არ იყო უფლებამოსილი, ედავა იპოთეკისა და მომსახურების ხელშეკრულებების კონკრეტული პუნქტების ნამდვილობაზე, კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით დადგენილი ფაქტებისა და სამართალურითობის პრეიუდიციულობის გამო (სსსკ-ის 266-ე მუხლი).**¹⁴⁴

სასამართლომ გადანაცვებილება შემდეგი მოტივაციით დაასაბუთა: კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით დასრულებულ დავაში მსესხებელმა (მოპასუხემ) ცნო მის მიმართ წაყენებული ყველა მოთხოვნა, მათ შორის – ის მოთხოვნაც, რომელიც სსკ-ის 301-ე მუხლის 1¹ ნაწილიდან გამომდინარეობდა (მოთხოვნა, რომლის უზრუნველყოფის საშუალებაც არის იპოთეკა, დაკმაყოფილებულად ითვლება იმ შემთხვევაშიც, როდესაც იპოთეკით დატვირთული უძრავი ნივთის რეალიზაციიდან ამონაგები თანხა საკმარისი არ არის იპოთეკით უზრუნველყოფილი მოთხოვნის დასაფარავად, თუ კანონით ან მხარეთა შეთანხმებით სხვა რამ არ არის დადგენილი) ამავე გადაწყვეტილებით დადგინდა საბანკო მომსახურებისა და იპოთეკის ხელშეკრულებების ნამდვილობა. აქედან გამომდინარე, მოსარჩელეს აღარ ჰქონდა უფლება, სადავო გაეხადა შეთანხმებებით გათვალისწინებული ის დებულება, რომლითაც კრედიტორი უფლებამოსილი იყო, აღსრულება მიექცია მოვალის სხვა ქონებაზეც იმ შემთხვევაში, თუ იპოთეკის საგნის რეალიზაციის შედეგად მიღებული თანხა სრულად არ დაფარავდა იპოთეკარის მოთხოვნას.

საკასაციო სასამართლომ მცდარად მიიჩნია სააპელაციო პალატის დასკვნა, რომ კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების ფარგლებში, სხვა ქონებაზე აღსრულების მიქცევის შესაძლებლობის დადგენა წარმოადგენდა აღსრულების წესის განსაზღვრის პროცესულურ ნაწილს და ამ დათქმის არსებობა ვერ გახდებოდა იპოთეკის ხელშეკრულების ნაწილის ბათილობის დამაბრკოლებელი წინაპირობა.

სასამართლომ აღნიშნა, რომ კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით სასამართლომ აღსრულების წესი კი არ დაადგინა (სსსკ-ის 251-254-ე მუხლები), არამედ დააკმაყოფილა კრედიტორის სასარჩელო მოთხოვნა, რომელიც კანონის დანაწესითა და მხარეთა შეთანხმებით იყო გათვალისწინებული. შესაბამისად, სააპელაციო სასამართლომ არასწორად განმარტა გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილით განსაზღვრული სასარჩელო მოთხოვნის დაკმაყოფილების სამართლებრივი საფუძველი. სააპელაციო სასამართლომ დავის მოსაწესრიგებლად გამოიყენა შესრულების კონდიქციის მომწესრიგებელი ნორმები (სსკ-ის 976-ე მუხლი), მაშინ, როდესაც არ არსებობდა ამ ნორმებით გათვალისწინებული სამართლებრივი შედეგის განმაპირობებელი ფაქტობრივი წინაპირობები. პალატის დასკვნით, მოსარჩელემ ვალდებულება სამართლებრივი საფუძველის გარეშე კი არ შეასრულა, არამედ გამოვლინდა კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილების საფუძველზე იძულებით (მოსარჩელის ნების საწინააღმდეგოდ) აღსრულება „სააღსრულებო წარმოებათა შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად.

¹⁴⁴ სუს გადაწყვეტილება, 23 იანვარი, 2018, №ას-1167-1087-2017.

მოსარჩელე არ იყო უფლებამოსილი, ედავა იპოთეკისა და მომსახურების ხელშეკრულებების პუნქტების ნამდვილობაზე, სასამართლოს არ უნდა ემსჯელა ამ დებულებების სამართლებრივ ბუნებაზე და სტანდარტული პირობის ბათილობიდან გამომდინარე შედეგებზე (სსკ-ის 342-ე და მომდევნო მუხლები).

11.3.

ბამოყენებული ნორმები: „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის 64-ე მუხლის მე-6 პუნქტი, 65-ე მუხლის მე-3 პუნქტი.

ბანმარტაპი: სავარაუდო უფლების დარღვევის თაობაზე აღძრული სარჩელის დაკმაყოფილება ეწინააღმდეგება საქართველოს კონსტიტუციის 42-ე მუხლის პირველი პუნქტის დებულებას (ყოველ ადამიანს უფლება აქვს, თავის უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად მიმართოს სასამართლოს), რომელიც დარღვეული ან სადავოდ ქცეული უფლების დაცვას მოიაზრებს და არ არის მიმართული უფლების პრევენციული და/ან აბსტრაქტული დაცვისკენ.

ბადანწყვეტილების შედეგი: სარჩელი უარყოფილ იქნა ფაქტობრივი და სამართლებრივი დაუსაბუთებლობის გამო.

მოსარჩელემ მოპასუხე სანარმოს მიმართ აღძრული სარჩელით მოითხოვა მის რეპერტუარს მიკუთვნებული ნაწარმოების საჯაროდ შესრულების აკრძალვა. საკასაციო სასამართლომ ქვედა ინსტანციების მიერ დაკმაყოფილებული სარჩელი უარყო სსკ-ის 394-ე პუნქტის საფუძველზე იმ საფუძველით, რომ მოსარჩელე ვერ ასახელებს/ადასტურებს მოპასუხის მხრიდან კონკრეტული დარღვევის ფაქტს, არამედ სარჩელით მოითხოვს მისთვის ასოციაციის რეპერტუარს მიკუთვნებული შესრულების აკრძალვას.¹⁴⁵ პალატამ მიიჩნია, რომ ამგვარი მოთხოვნის დაკმაყოფილება ეწინააღმდეგება კანონის პრინციპებს, ასევე, ეჭვქვეშ აყენებს უფლების რეალურად დაცვის შესაძლებლობას, რაც სარჩელის სრულად უარყოფის საფუძველია.

გადანწყვეტილების დასაბუთებისას საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ როდესაც საუბარია საავტორო უფლების დაცვაზე და, ქონებრივი უფლებების კოლექტიურ საფუძველზე, მას მმართველი ორგანიზაცია ახორციელებს, ის უფლებამოსილია, აღძრას სარჩელი კონკრეტული დარღვევის თავიდან ასაცილებლად და არა აბსტრაქტულად, დარღვევის ყოველგვარი ფაქტის დადასტურების გარეშე. ამგვარი დასკვნის საფუძველს ქმნის თავად „საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ“ საქართველოს კანონის 64-ე მუხლის მე-6 პუნქტი, რომლის თანახმადაც, თუ აშკარაა ნაწარმოების ან მომიჯნავე უფლების ობიექტის საჯარო შესრულება, ნაწარმოების ან მომიჯნავე უფლების ობიექტის კანონიერ გამოყენებაზე პასუხისმგებლობა განისაზღვრება მოსარგებლეს, საჯარო შესრულების ორგანიზატორსა და იმ პირს შორის დადებული წერილობითი ხელშეკრულებით, რომელიც საკუთრების ან სარგებლობის უფლებით ფლობს ადგილს ან შენობას (მოედანი, სცენა, დარბაზი და სხვა), სადაც სრულდება საჯარო შესრულება. სწორედ კანონის ზემოხსენებული მიზნის მიღწევის ხელშეწყობას ემსახურება 65-ე მუხლის მე-3 პუნქტით დაშვებული პრეზუმცია იმის თაობაზე, რომ საწინააღმდეგოს დამტკიცებამდე ივარაუდება, ყველა ნაწარმოები ... რომელიც საჯაროდ სრულდება ... ან საზოგადოებისათვის სხვაგვარად ხელმისაწვდომი ხდება, ... შედის შესაბამისი კოლექტიური მართვის ორგანიზაციის რეპერტუარში. ამ შემთხვევაში მტკიცების ტვირთი ეკისრება მოსარგებლეს. კანონის სხვაგვარი განმარტება, ასევე, სავარაუდო უფლების დარღვევის თაობაზე აღძრული სარჩელის დაკმა-

¹⁴⁵ სუს გადანწყვეტილება, 18 ივლისი, 2018, №ას-256-256-2018.

ყოფილება ეწინააღმდეგება საქართველოს კონსტიტუციის 42-ე მუხლის პირველი პუნქტის დებულებას (*ყოველ ადამიანს უფლება აქვს, თავის უფლებათა და თავისუფლებათა დასაცავად მიმართოს სასამართლოს*), რომელიც დარღვეული ან სადავოდ ქცეული უფლების დაცვას მოიაზრებს და არ არის მიმართული უფლების პრევენციული და/ან აბსტრაქტული დაცვისკენ, გარდა ამისა, გაურკვეველია, რა ფორმით უნდა განხორციელდეს უფლების დაცვა, როდესაც ქვემდგომი სასამართლოების მიერ გადაწყვეტილების სარეზოლუციო ნაწილი ფორმირებულ იქნა იმდენად ბუნდოვნად, რომ შეუძლებელია იმის გარკვევა, თუ რომელი ნაწარმოების შესრულების უფლება აეკრძალა მოპასუხეს.

11.4.

გამოყენებული ნორმები: „საჯარო რეესტრის შესახებ“ საქართველოს კანონის 20¹.1 მუხლის, „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის 5¹.1, 5¹.2, 5¹.3 მუხლები, სსკ-ის 408.1 მუხლი, სსსკ-ის მე-3, 85-ე, 86-ე მუხლები.

განმარტება: სსსკ-ის მე-3 მუხლით განმტკიცებული დისპოზიციურობის პრინციპიდან გამომდინარეობს მოსარჩელის უფლება, მოპასუხედ დაასახელოს პირი, რომლისგანაც მოითხოვს დარღვეული თუ სადავოდ ქცეული უფლების დაცვას, თუმცა ამ პრინციპის აბსოლუტურ ბუნებას ზღუდავს სწორი მართლმსაჯულების განხორციელების აუცილებლობა და მოქმედი საპროცესო კანონმდებლობა სასამართლოს აძლევს სრულ შესაძლებლობას, გამოარკვიოს, როგორც მხარის სათანადოობის საკითხი, ისე იმ პირთა მონვევის აუცილებლობა, რომელთაც შეიძლება, შეეხოს საქმეზე მიღებული გადაწყვეტილება.

დაბრუნების მოტივაცია: სააპელაციო სასამართლომ სსსკ-ის 85-ე მუხლის საფუძველზე უნდა იმსჯელოს, სარჩელი აღძრულია თუ არა იმ პირის წინააღმდეგ, ვინც პასუხი უნდა აგოს მასზე, კერძოდ, არის თუ არა მარეგისტრირებული ორგანო, როგორც გარიგების კანონის შესაბამისად რეგისტრაციაზე, ისე – გარიგების ნამდვილობაზე პასუხისმგებელი პირი, დაადგინოს სათანადო მოპასუხეთა წრე.

მარეგისტრირებული ორგანოს (მოპასუხე) წინააღმდეგ აღძრული სარჩელით ფიზიკურმა პირმა (კოოპერატივის გამგეობის ყოფილი თავმჯდომარე) სამენარმეო რეესტრში ცვლილებების რეგისტრაციის შესახებ ადმინისტრაციული ორგანოების ბრძანებების ბათილად ცნობა, ამ ბრძანებების საფუძველზე სამენარმეო რეესტრში ცვლილებების რეგისტრაციის გაუქმება და ამ ცვლილებების რეგისტრაციამდე არსებული მდგომარეობის აღდგენა მოითხოვა.

საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით სარჩელი არ დაკმაყოფილდა. სააპელაციო სასამართლომ კი გასაჩივრებული გადაწყვეტილების შეცვლით ახალი გადაწყვეტილება მიიღო, რომლითაც სადავო ბრძანებები გაუქმდა, ხოლო მოპასუხეს დაევალა მოსარჩელის კოოპერატივის გამგეობის თავმჯდომარედ რეგისტრაცია.

საკასაციო სასამართლომ გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება¹⁴⁶ და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა იმავე სასამართლოში შემდეგი დასაბუთებით:

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სამართლებრივი შედეგი, რისი მიღწევაც მოსარჩელეს სურს, გამომდინარეობს „საჯარო რეესტრის შესახებ“ საქართველოს კანონის 20¹.1 მუხლის, „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის 5¹.1, 5¹.2, 5¹.3 მუხლებისა და სსკ-ის

¹⁴⁶ სუს განჩინება, 11 თებერვალი, 2016, №ას-673-640-2014.

408.1 მუხლის დანაწესებიდან. ამ ნორმებით გათვალისწინებული სამართლებრივი შედეგის მისაღწევად აუცილებელი წინაპირობების შემონახვამდე სასამართლომ, პირველ რიგში, **მოპასუხეთა სათანადოობის საკითხი უნდა გამოიკვლიოს**, რის თაობაზეც, მოცემულ შემთხვევაში, ერთ-ერთი კასატორიც აპელირებს, კერძოდ, იგი მიიჩნევს, რომ კოოპერატივის საბჭოს კრებაზე მიღებული სადავო გადაწყვეტილებების ბათილობისა და სამენარმეო რეესტრში ცვლილების შეტანის (პირვანდელი ჩანაწერის აღდგენის) თაობაზე დასკვნა სააპელაციო სასამართლოს ამ გადაწყვეტილებების მიმღები სუბიექტის (კოოპერატივის) მონაწილეობის გარეშე არ უნდა გამოეტანა.

საკასაციო სასამართლო დაეთანხმა სააპელაციო პალატის დასკვნას, რომ კოოპერატივის კრების ოქმების (გადაწყვეტილებების) კანონსაწინააღმდეგო ხასიათის მტკიცებისათვის დამოუკიდებელი სარჩელის აღძვრა აუცილებელი არ არის. საკასაციო პალატამ მიუთითა, რომ, განსახილველ შემთხვევაში, სარჩელის მიზანია სუბიექტური უფლების მიკუთვნება – სამენარმეო რეესტრში კოოპერატივის გამგეობის თავმჯდომარედ მოსარჩელის რეგისტრაცია. ამდენად, კოოპერატივის სადავო გარიგებების ბათილობა აღნიშნული უფლების დაბრუნების წინაპირობაა, რის გამოც, გარიგებათა ბათილობის მოთხოვნის გარეშეც, სასარჩელო მოთხოვნას იურიდიული საფუძველი გააჩნია, თუმცა პალატამ არ გაიზიარა სააპელაციო სასამართლოს მოსაზრება, რომ ზემოხსენებული გარიგებების ბათილობის საფუძველად მითითებული გარემოებების გამაქარწყლებელი ფაქტების დადასტურება ადმინისტრაციული ორგანოების მტკიცების საგანში შედის. საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ, მოცემულ შემთხვევაში, სადავო გარიგებების ნამდვილობის თაობაზე დასაბუთებული შესაგებლის წარდგენის ვალდებულება ამ გარიგებათა დამდებ ორგანოს აქვს. აღნიშნულიდან გამომდინარე, მითითებული გარიგებების ნამდვილობის შესაფასებლად, პირველ რიგში, სათანადო მოპასუხეთა წრეა დასადგენი. **პალატამ მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლომ სსსკ-ის 85-ე მუხლის საფუძველზე უნდა იმსჯელოს, სარჩელი აღძრულია თუ არა იმ პირის წინააღმდეგ, ვინც პასუხი უნდა აგოს მასზე, კერძოდ, არის თუ არა მარეგისტრირებული ორგანო, როგორც გარიგების კანონის შესაბამისად რეგისტრაციაზე, ისე გარიგების ნამდვილობაზე პასუხისმგებელი პირი.**

საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ სასამართლოს მხრიდან სარჩელის წარმატებულობის საკითხის კვლევისას, უპირველესად, პასუხი უნდა გაეცეს მთავარ კითხვებს: ვინ, ვისგან, რას და რის საფუძველზე მოითხოვს? პირველი ორი კითხვა იძლევა პასუხს სათანადო მხარეზე, რომლის შემონახვაც (ისევე, როგორც შემდგომი საკითხები: მოთხოვნა და მისი სამართლებრივი საფუძველი) სასამართლოს პრეროგატივაა და ორიენტირებულია მართლმსაჯულების ეფექტურად განხორციელებაზე. სწორედ სათანადო მხარეთა შორის უნდა დადგინდეს ის იურიდიული მნიშვნელობის მქონე ფაქტები, რომლებიც მტკიცების საგანში შედიან და მიღწეულ იქნეს მართლმსაჯულების მიზანი – კანონიერი და დასაბუთებული გადაწყვეტილებით აღიკვეთოს მხარეთა სადავოდ ქცეული უფლების დარღვევა. პალატამ განმარტა, რომ სსსკ-ის მე-3 მუხლით განმტკიცებული დისპოზიციურობის პრინციპიდან გამომდინარეობს მოსარჩელის უფლება, მოპასუხედ დაასახელოს პირი, რომლისგანაც მოითხოვს დარღვეული თუ სადავოდ ქცეული უფლების დაცვას, თუმცა ამ პრინციპის აბსოლუტურ ბუნებას ზღუდავს სწორი მართლმსაჯულების განხორციელების აუცილებლობა და მოქმედი საპროცესო კანონმდებლობა სასამართლოს აძლევს სრულ შესაძლებლობას, გამოარკვიოს, **როგორც მხარის სათანადოობის საკითხი, ისე – იმ პირთა მონვევის აუცილებლობა, რომელთაც შეიძლება, შეეხოს საქმეზე მიღებული გადაწყვეტილება (სსსკ-ის 85-ე, 86.1, 89-ე მუხლები).** ამდენად, ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლომ უნდა იმსჯელოს სათანადო მოპასუხეთა დადგენის თაობაზე, რომელთაც ყველა იმ შესაგებლის წარდგენის შესაძლებლობა ექნებათ, რომელიც მოპასუხეს აქვს და მხოლოდ ამის შემდეგ შეაფასოს მოსარჩელის მოთხოვნა (**შდრ. სუსგ, ას-1085-1042-2016, 10.05.2017; ას-922-880-2013, 03.10.2014**).

საკასაციო პალატამ, სსსკ-ის 86-ე მუხლის პირველი ნაწილის „ა“ პუნქტის თანახმად (სარ-

ჩელი შეიძლება, წარდგენილ იქნეს ერთად რამდენიმე მოსარჩელის მიერ ან რამდენიმე მოპასუხის წინააღმდეგ, თუ სარჩელის საგანს წარმოადგენს საერთო უფლება), განმარტა, რომ მითითებული ნორმის მიხედვით, თუკი უფლება შეიძლება, ეკუთვნოდეს მესამე პირებს, ისინი აუცილებლად უნდა იქნენ საქმეში ჩართული მოპასუხეებად, რათა სასამართლოს გადაწყვეტილებით არ შეილახოს მათი ინტერესები. ამასთან, როდესაც სარჩელის საგანს წარმოადგენს საერთო უფლება, ასეთ შემთხვევაში, აშკარაა სავალდებულო თანამონაწილეობა. მოცემულ შემთხვევაში, სარჩელის მიკუთვნებით მოთხოვნას წარმოადგენს სამეწარმეო რეესტრში ცვლილებების რეგისტრაცია, კერძოდ, კოოპერატივის თავმჯდომარედ, მეოთხე კასატორის ნაცვლად, მოსარჩელის რეგისტრაცია, რადგან ახლანდელი თავმჯდომარე ბათილი გარიგებების საფუძველზეა რეგისტრირებული. აღნიშნული მოთხოვნა მიმართულია სადავო გარიგებების დამდები სუბიექტის – კოოპერატივის წინააღმდეგ და ასაბუთებს მოსარჩელის პრეტენზიას რეგისტრაციის საფუძველად არსებული კოოპერატივის საბჭოს კრებაზე მიღებული გადაწყვეტილებების ბათილობის თაობაზე. კოოპერატივის ყრილობისა და კრებების სადავო გადაწყვეტილებების მიღებაზე უფლებამოსილება თუ მითითებული კრებების წესდების შესაბამისად გამართვა, მტკიცების საგანში შემავალი გარემოებებია და მტკიცების განხორციელება მხოლოდ იმ შემთხვევაშია შესაძლებელი, თუ კოოპერატივს შესაბამისი პროცესუალური სტატუსი ექნება. შესაბამისად, **სააპელაციო სასამართლომ უნდა იმსჯელოს აღნიშნულ დავაში მისი სავალდებულო თანამოპასუხის სტატუსით ჩაბმის თაობაზე. ამდენად, თუ ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლო დაადგენს, რომ მარეგისტრირებული ორგანო სათანადო მოპასუხეა, ასეთ შემთხვევაში, მან უნდა იმსჯელოს კოოპერატივის სავალდებულო თანამოპასუხეობაზეც (სუსგ, №ას-655-621-2015, 15.12.2015).**

მესამე პირების საქმეში ჩაბმის თაობაზე მეოთხე კასატორის პრეტენზიასთან დაკავშირებით, საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ, სსკ-ის 89-ე და 90-ე მუხლების დანაწესიდან გამომდინარე, დამოუკიდებელი სასარჩელო მოთხოვნის გარეშე მესამე პირების საქმეში ჩართვა დასაშვებია ორი გზით, კერძოდ, საქმეში მონაწილე ერთ-ერთი მხარის მოთხოვნით ან თავად იმ პირის შუამდგომლობით, რომელსაც მესამე პირად საქმეში ჩართვა სურს. ამდენად, სასამართლოს ინიციატივით დავაში მესამე პირის ჩართვის შესაძლებლობას კანონი არ ითვალისწინებს. მოცემულ შემთხვევაში, დაინტერესებული პირების განცხადების საფუძველზე, სასამართლოს შეუძლია, საქმეში ჩააბას მეოთხე კასატორის მიერ დასახელებული მესამე პირები დამოუკიდებელი მოთხოვნის გარეშე, თუ დაადგენს, რომ სასამართლოს გადაწყვეტილებას ამ საქმეზე შეუძლია, შემდგომში გავლენა მოახდინოს მათ უფლებებსა და მოვალეობებზე ერთ-ერთი მხარის მიმართ (სუსგ, №ას-1017-978-2016, 25.01.2017).

ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე, საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ გასაჩივრებული გადაწყვეტილების დასაბუთება იმდენად არასრულია, რომ მისი სამართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმება შეუძლებელია, რაც ამ განჩინების გაუქმებისა და საქმის ხელახლა განსახილველად დაბრუნების საფუძველია სსკ-ის 394-ე მუხლის „ე“¹ ქვეპუნქტისა და ამავე კოდექსის 412-ე მუხლის საფუძველზე.

11.5.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 744-ე, 745-ე, 748-ე, 930-ე და მომდევნო მუხლები.

განმარტება: საშუამავლო ხელშეკრულება, როგორც ორმხრივი კონსესუალური გარიგება გულისხმობს შუამავლის მოქმედებებს, შემკვეთის ინტერესების სასიკეთოდ, რათა მიღწეულ იქნეს მესამე პირებთან ხელშეკრულების დადება, რაც უკავშირდება სასყიდლიან ანუ ანაზღაურებად საქმიანობას. ამ კონტექსტში სსკ-ის 744-ე მუხლში

მითითებული გასამრჯელო, ამავე კოდექსის 745-ე, 748-ე მუხლების დეფინიციის გათვალისწინებით, არ გულისხმობს ნატურით ანაზღაურებას.

დაბრუნების საფუძველი: მხარეთა შორის არსებული ურთიერთობის სამართლებრივი შეფასება, სასამართლომ დამატებით უნდა გამოიკვლიოს და იმსჯელოს, მხარეთა ურთიერთვალდებულებები უკავშირდება საშუამავლო გარიგებას (სსკ-ის 744-ე მუხლი) თუ ერთობლივ საქმიანობას (სსკ-ის 930-ე მუხლი).

მოსარჩელემ (ფიზიკური პირი) იკისრა ვალდებულება საშუამავლო მომსახურება გაენია მოპასუხისათვის (მენარმე). შუამავლის ვალდებულებას წარმოადგენდა: ა) მესამე პირებთან მოლაპარაკებების გამართვა, რათა მათ დაეთმოთ მათ საკუთრებაში არსებული უძრავი ქონება შემკვეთის სასარგებლოდ შესაბამისი საზღაურის ფასად; ბ) მოლაპარაკებების გამართვა სხვა მესამე პირებთან, რომელთაც ჰქონდათ გარკვეული უფლებები სამშენებლო ტერიტორიაზე; გ) მშენებლობის მიმდინარეობაზე ზედამხედველობა; დ) სამშენებლო ტერიტორიის მესაკუთრეებისთვის ან/და მასზე რაიმე იურიდიული უფლების მქონე პირებისათვის სწორი ინფორმაციის მიწოდება.

საშუამავლო ხელშეკრულებით, შუამავალს უფლება ჰქონდა, დროულად და სრულად მიეღო ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ანაზღაურება, გაეყიდა ან/და მესამე პირებისათვის გადაეცა ის ფართობი, რომელიც მას, როგორც შუამავალს, ხელშეკრულების საფუძველზე ერგებოდა. მოსარჩელეს მოპასუხისაგან უნდა მიეღო სამშენებლო ტერიტორიაზე აშენებული მთლიანი ფართის 3 %, საცხოვრებელი, კომერციული და ავტოსადგომების პროპორციულად, მისი გაყიდვის, გასხვისების ან/და გაჩუქების უფლებით.

საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილებით, რომელიც უცვლელად დატოვა სააპელაციო სასამართლომ, ზიანის სახით მოპასუხისათვის გარკვეული თანხის დაკისრების შესახებ შუამავლის სარჩელი არ დაკმაყოფილდა.

საკასაციო სასამართლომ დააბრუნა რა საქმე ხელახლა განსახილველად სააპელაციო სასამართლოში¹⁴⁷ მოსარჩელის საკასაციო საჩივრის დასაბუთებულობაზე მსჯელობისას ყურადღება გამამხვილა, მხარეთა შორის არსებული ურთიერთობის სამართლებრივ შეფასებაზე, რათა საკასაციო განაცხადის იურიდიული დასაბუთებულობის კვლევა, სასამართლოს მსჯელობა და დასკვნები დაემყაროს იმ ურთიერთობას, საიდანაც წარმოიშვა დავა მხარეებს შორის.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სააპელაციო სასამართლომ დამატებით უნდა გამოიკვლიოს და იმსჯელოს მხარეთა ურთიერთვალდებულებები უკავშირდება საშუამავლო გარიგებას (სსკ-ის 744-ე მუხლი) თუ ერთობლივ საქმიანობას (სსკ-ის 930-ე მუხლი). შუამავლობის შემთხვევაში, სასამართლომ უნდა შეაფასოს მხარეთა შორის გაფორმებული ხელშეკრულების 3.2. პუნქტსა „შუამავალს უფლება აქვს, დროულად და სრულად მიიღოს წინამდებარე ხელშეკრულებით გათვალისწინებული ანაზღაურება“ და იმავე პუნქტის „გ“ ქვეპუნქტში მითითებული ხელშეკრულების მე-5 მუხლს შორის კავშირი შუამავლობისათვის გასამრჯელოს თაობაზე. ამასთან, სააპელაციო სასამართლომ დამატებით უნდა იმსჯელოს საშუამავლო ხელშეკრულებაზე, როგორც ორმხრივ კონსესუალურ გარიგებაზე, რომელიც გულისხმობს შუამავლის მოქმედებებს, შემკვეთის ინტერესების სასიკეთოდ, რათა მიღწეულ იქნეს მესამე პირებთან ხელშეკრულების დადება, რაც უკავშირდება სასყიდლიან ანუ ანაზღაურებად საქმიანობას. ამ კონტექსტში მნიშვნელოვანია, რომ სსკ-ის 744-ე მუხლში მითითებული გასამრჯელო, ამავე კოდექსის 745-ე, 748-ე მუხლების დეფინიციის გათვალისწინებით, არ გულისხმობს ნატურით ანაზღაურებას, როგორც ეს განსახილველ შემთხვევაში აქვთ დათქმული მხარეებს, შესაბამისად, გამოსაკვლევი სა-

¹⁴⁷ სუს განჩინება, 21 იანვარი, 2016, №ას-803-758-2015.

კითხი, მხარეთა შორის არსებული ურთიერთობა ხომ არ განეკუთვნება სსკ-ის 930-ე მუხლით გათვალისწინებულ ერთობლივ საქმიანობას.

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ ერთობლივი საქმიანობის დროს, განსაკუთრებული მნიშვნელობა ენიჭება მის მონაწილეთა შორის პირად დამოკიდებულებას, ურთიერთდობას, იმ საქმიან და პროფესიულ თვისებებს, რის გამოც ამხანაგობის მონაწილენი, იურიდიული პირის შეუქმნელად, ერთიანდებიან საერთო მიზნისა და ამოცანების მისაღწევად. სწორედ ამ კონტექსტით უნდა შეფასდეს მხარეთა შორის ხელმოწერილი ხელშეკრულება.

საკასაციო სასამართლომ ასევე განმარტა, რომ ერთობლივი საქმიანობის მონაწილეებს შეიძლება, ჰქონდეთ ურთიერთმოთხოვნები, რომლებიც უნდა გაიმიჯნოს იმ უფლება-მოვალეობებისაგან, რაც ამხანაგობის მონაწილეებს აქვთ საერთო მიზნის მისაღწევად. ამდენად, სააპელაციო სასამართლოს მიერ მოდავე მხარეთა შორის არსებული ურთიერთობის დამატებითი გამოკვლევის შედეგად, უნდა შეფასდეს, რა ურთიერთვალდებულებები შესრულდა და რა მოცულობით. სასამართლომ აღნიშნა, რომ საკასაციო სასამართლოში მხარეებმა მათ შორის არსებული გარიგება და მისგან გამომდინარე ურთიერთვალდებულებები განიხილეს სახელშეკრულებო სამართლის სხვადასხვა ინსტიტუტის ერთობლიობითა და სამართლებრივი მოწესრიგების მიხედვით, რაც საქმეზე საბოლოო დასკვნის გამოტანის შესაძლებლობას არ ქმნის.

11.6.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 249-ე მუხლის მე-3 და მე-4 ნაწილები.

განმარტება: მართლმსაჯულება სასამართლოს დასაბუთებული გადაწყვეტილების გამოტანით ხორციელდება. სასამართლო გადაწყვეტილების დასაბუთების ვალდებულება დაკავშირებულია სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპთან. გადაწყვეტილების ხარისხი უმთავრესად მის დასაბუთებულობაზე დამოკიდებულია. ჩვეულებრივ, დასაბუთებულობა იმპერატიულად სავალდებულოა და იგი არ უნდა იყოს უგულებელყოფილი სიჩქარის გამო.

დაბრუნების დასაბუთება: გადაწყვეტილების დასაბუთება იმდენად არასრულია, რომ მისი სამართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმება შეუძლებელია. (სსკ-ის 394-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტი).

საბანკო კრედიტის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე დავაში საკასაციო სასამართლომ გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს განჩინება, რომლითაც უძრავი ნივთის მესაკუთრის სააპელაციო საჩივარი არ დაკმაყოფილდა და საქალაქო სასამართლოს გადაწყვეტილება ბანკის სარჩელის ნაწილობრივ დაკმაყოფილების შესახებ დარჩა უცვლელად და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა¹⁴⁸ შემდეგი დასაბუთებით:

საკასაციო პალატამ გაიზიარა კასატორის (უძრავი ნივთის მესაკუთრის) პრეტენზია, რომ სააპელაციო სასამართლო თავის განჩინებაში, თბილისის საქალაქო სასამართლოს გასაჩივრებული გადაწყვეტილების უცვლელად დატოვების ფაქტობრივ და სამართლებრივ დასაბუთებაში მსჯელობს სხვა მსესხებელსა და მოსარჩელეს შორის არსებულ სამართალურ-თიერთობაზე, რომელსაც განსახილველ საქმესთან კავშირი არ გააჩნია, კერძოდ, საქმეში არსებული მასალების მიხედვით, სააპელაციო სასამართლოს მიერ გასაჩივრებულ განჩინებაში მითითებული მსესხებელი მოცემულ დავაში არ წარმოადგენს მონაწილეს მხარეს.

¹⁴⁸ სუს განჩინება, 7 აპრილი, 2017, № ას-730-698-2016.

საქმის ფაქტობრივი გარემოებები არ ემთხვევა სააპელაციო სასამართლოს მიერ დადგენილ ფაქტობრივ გარემოებებს.

საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ მართლმსაჯულება სასამართლოს დასაბუთებული გადაწყვეტილების გამოტანით ხორციელდება. სასამართლო გადაწყვეტილების დასაბუთების ვალდებულება დაკავშირებულია სამართლებრივი სახელმწიფოს პრინციპთან. გადაწყვეტილების ხარისხი უმთავრესად მის დასაბუთებულობაზეა დამოკიდებული. ჩვეულებრივ, დასაბუთებულობა იმპერატიულად სავალდებულოა და იგი არ უნდა იყოს უგულვებელყოფილი სიჩქარის გამო. დასაბუთება აუცილებელია არა მარტო იმისათვის, რომ მხარეების მიერ გაგებული იყოს გადაწყვეტილება, ასევე – იმისთვისაც, რომ თავიდან ავიცილოთ თვითნებური გადაწყვეტილების მიღება. ეს პრინციპი, პირველ რიგში, ავალებს მოსამართლეს, უპასუხოს მხარეთა მოსაზრებებს და დააზუსტოს ის არგუმენტები, რაც ამართლებს გადაწყვეტილებას და კანონიერს ხდის.

საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლოს მიერ დარღვეულია სსკ-ის 249-ე მუხლის მე-3 და მე-4 ნაწილების მოთხოვნები, რომელთა თანახმად, გადაწყვეტილებაში უნდა მიეთითოს სასამართლოს მიერ დადგენილი გარემოებანი, მტკიცებულებანი, რომლებსაც ემყარება სასამართლოს დასკვნები, მოსაზრებანი, რომლებითაც სასამართლო უარყოფს ამა თუ იმ მტკიცებულებას, ასევე სამართლებრივი შეფასება და კანონები, რომლებითაც სასამართლო ხელმძღვანელობდა.

საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სააპელაციო სასამართლოს გასაჩივრებული განჩინება საერთოდ არ შეიცავს მოცემულ საქმეზე ფაქტობრივ დასაბუთებას, არ არის მითითება მტკიცებულებებზე, რომლებსაც ემყარება სასამართლოს დასკვნები, მასში სრულად არ არის მითითება განსახილველ დავასთან მიმართებით სასამართლოს მიერ გამოყენებულ სამართლებრივ ნორმებზე, სამართლებრივი დასაბუთება არის არასრული, შესაბამისად, საკასაციო პალატისთვის უცნობია, კონკრეტულად რომელ დადგენილ ფაქტობრივ გარემოებებზე, მტკიცებულებებსა და სამართლებრივ შეფასებაზე დაყრდნობით გამოიტანა სააპელაციო სასამართლომ მოპასუხის სააპელაციო საჩივარზე უარის თქმის შესახებ დასკვნა გადაწყვეტილების მიღებამდე.

საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლოს მიერ მოპასუხის სააპელაციო საჩივარი არ არის შემომწებული ფაქტობრივი და, ასევე, ნაწილობრივ-სამართლებრივი თვალსაზრისით. მოცემულ განჩინებაში არ არის ასახული განსახილველ საქმეზე სააპელაციო სასამართლოს მიერ დამტკიცებულად ცნობილი ფაქტობრივი გარემოებები, რაც საკასაციო სასამართლოსთვის სავალდებულოა. შესაბამისად, შეუძლებელია, საკასაციო პალატამ იმსჯელოს კასატორის სხვა პრეტენზიებზე, რომლებიც გამომდინარეობს სააპელაციო სასამართლოს განჩინებაში მოცემული არასრული სამართლებრივი შეფასებიდან.

11.7.

გამოყენებული ნორმები: სსკ-ის 198.1.-ე, 199-ე, 203.1.-ე, 992-ე მუხლები.

ბანმარტბა: დოქტრინიორული შეხედულების თანახმად, შესაძლებელია, რომ მოთხოვნის შესრულებაში ამავე დროს მოთხოვნის დათმობა მოიაზრებოდეს.

დაბრუნების საფუძველი: გადაწყვეტილება კანონის დარღვევითაა მიღებული, რადგან დასაბუთება იმდენად არასრულია, რომ მისი სამართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმება შეუძლებელია. სააპელაციო სასამართლომ უნდა დაადგინოს დავის გადაწყვეტისათვის მნიშვნელობის მქონე ფაქტები და მხოლოდ ამის შემდეგ განსაზღვროს უფლების საკითხი.

საქმის ფაბულის მიხედვით, მოსარჩელე შრომით ურთიერთობაში იმყოფება მესამე პირთან (სანარმოსთან), რომლის სამენარმეო საქმიანობასაც წარმოადგენს გაყინული პროდუქციის საქართველოში იმპორტი და რეალიზაცია. მოსარჩელის განმარტებით, მან, როგორც სანარმოს უფლებამოსილმა პირმა, სანარმოს სახელით დადო გაყინული თევზის ნასყიდობის ხელშეკრულება ინდმენარმესთან კონსიგნაციის პირობით. შემდგომ ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულება შეასრულა არაჯეროვნად, კერძოდ, სრულად არ გადაიხადა პროდუქციის სავასური, რის გამოც, როგორც სანარმოს წინაშე ანგარიშვალდებულმა/შრომით ურთიერთობაში მყოფმა პირმა, მოსარჩელემ ინდმენარმის ვალდებულება საკუთარი სახსრებით აანაზღაურა. მოსარჩელის განცხადებით, აღსრულების ეროვნული ბიუროს მიერ გამოტანილი გადახდის ბრძანებით, ინდმენარმეს მის სასარგებლოდ დაეკისრა თანხის (ნასყიდობის დავალიანების) გადახდა და დაიწყო სააღსრულებო წარმოება, თუმცა მოპასუხემ (საკრედიტო ორგანიზაციამ) წერილობით მიმართა აღსრულების ეროვნულ ბიუროს და, როგორც ინდმენარმის უზრუნველყოფილმა კრედიტორმა, მოითხოვა აღსრულების საგნის – მოვალის კუთვნილი სატრანსპორტო საშუალების ყადაღისაგან გათავისუფლება იმ დასაბუთებით, რომ მითითებული მოძრავი ქონება წარმოადგენდა განმცხადებელსა და ინდმენარმეს შორის დადებული სესხის უზრუნველყოფის სანივთო საშუალებას (გირავნობის საგანი). მოსარჩელემ მიიჩნია, რომ გირავნობის ხელშეკრულება არ არის ნამდვილი, იგი გაფორმებულია მოჩვენებით და მის მიზანია მხოლოდ მოსარჩელის მიმართ ინდმენარმის მიერ ვალდებულების შესრულებისაგან თავის არიდება. როგორც პირველი ინსტანციის, ისე – სააპელაციო სასამართლომ არ დააკმაყოფილა სასარჩელო მოთხოვნა იმ საფუძვლით, რომ მოპასუხის მხრიდან მოსარჩელისათვის ზიანის მიყენების ფაქტი მოსარჩელემ ვერ დაამტკიცა. საკასაციო სასამართლომ შეაფასა რა მოპასუხის მიმართ მოსარჩელის მოთხოვნის (ზიანის ანაზღაურების) კანონიერება, დააკმაყოფილა მოსარჩელის საკასაციო საჩივარი, გააუქმა სარჩელის უარყოფის თაობაზე სააპელაციო სასამართლოს განჩინება და საქმე ხელახლა განსახილველად იმავე სასამართლოს დაუბრუნა¹⁴⁹ იმ საფუძვლით, რომ გადაწყვეტილება კანონის დარღვევითაა მიღებული, რადგან მისი სამართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმება შეუძლებელია არასრული დასაბუთების გამო.

საკასაციო პალატამ გაიზიარა მოსაზრება, რომ სასარჩელო მოთხოვნის დამფუძნებელ ნორმას სსკ-ის 992-ე მუხლი წარმოადგენს, რომელიც ქმნიდა დელიქტური ვალდებულების გენერალურ დათქმას და ამ ნორმის საფუძველზე, სარჩელის დაკმაყოფილებისათვის, სავალდებულოა, დადგინდეს მის აღწერილობით ნაწილში გადმოცემული სამართლებრივი წინაპირობები.

საკასაციო პალატამ გაიზიარა რა ქვემდგომი სასამართლოს შეფასება, ინდმენარმის მიმართ იძულებითი აღსრულება დაიწყო მესამე პირის სასარგებლოდ, მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლომ უნდა გაარკვიოს, მოსარჩელემ ხომ არ დაიკავა მესამე პირის ადგილი და ხომ არ ჩაენაცვლა მას მოთხოვნაში? პალატის განსჯით, ამ თვალსაზრისით საქმის მასალები სრულყოფილად არ არის გამოკვლეული, სამართლიანი სასამართლოს კონცეფციის უმთავრეს პრინციპს წარმოადგენს არა მხოლოდ მართლმსაჯულების მიუყვარძობად განხორციელება, არამედ ამ პროცესში სადავო გარემოებათა ყოველმხრივი, სრული და ობიექტური განხილვა (სსკ-ის 105-ე მუხლი).

საკასაციო პალატის მითითებით, სააპელაციო სასამართლომ საქმის ხელახლა განხილვისას უნდა გამოიკვლიოს და დაადგინოს, თუ რის საფუძველზე შეასრულა მოსარჩელემ ინდმენარმის ვალდებულება და რა სამართლებრივი ურთიერთობა ვლინდება. საქმეში წარდგენილი მესამე პირის მიერ გაცემული მინდობილობით დავალების მიმცემი მოსარჩელეს მიანდობს ინდმენარმის ვალდებულების ამოღების უფლებამოსილებას და სწორედ ეს უკანასკნელი წარმოადგენდა კრედიტორს გამარტივებული წარმოების პროცესში. საკასაციო

¹⁴⁹ სუს განჩინება, 28 ნოემბერი, 2017, №ას-921-861-2017.

პალატის აზრით, მესამე პირის მხრიდან ვალდებულების შესრულება შესაძლოა მატერიალურსამართლებრივ უფლებამონაცვლეობაზე მიუთითებდეს. ამ მხრივ კი, გამოსაკვლე-
ვია სასყიდლიანი ცესია (სსკ-ის 198-ე (1), 199-ე მუხლები) თუ კრედიტორსა და მესამე პირს შორის დადებული ვალის გადაკისრება (სსკ-ის 203-ე (1) მუხლი).

საკასაციო პალატის დასკვნით, მოპასუხის ქმედების მართლზომიერების შეფასების წინა-
პირობა დღის წესრიგში მხოლოდ მას შემდეგ დადგება, რაც სასამართლო გამოიტანს დას-
კვნას, რომ მოსარჩელესა და მესამე პირს შორის სწორედ ცესიის სამართლებრივი ურთი-
ერთობა არსებობდა, რომლის ძალითაც მან ფაქტობრივად ჩაანაცვლა კრედიტორი ინდემ-
ნარმის მიმართ უკვე დაწყებულ სააღსრულებო პროცესში. სააპელაციო სასამართლოს
მხრიდან უნდა შეფასდეს საკასაციო პალატაში საქმის ზეპირი განხილვისას კასატორის
მიერ არაერთგზის მიცემული განმარტება, რომლის თანახმადაც მან მოთხოვნა მესამე პი-
რისგან შეიძინა და სწორედ ამას ემსახურებოდა მისი მხრიდან ინდემნარმის ნაცვლად ვალ-
დებულების შესრულება. დოქტრინიორული შეხედულების თანახმად, შესაძლებელია, რომ
მოთხოვნის შესრულებაში ამავე დროს მოთხოვნის დათმობა მოიაზრებოდეს. ამ საკითხზე
მსჯელობას ვერ დააბრკოლებს ის ფორმალური მხარე, რომ სააღსრულებო წარმოების პრო-
ცესში კრედიტორად მესამე პირია მოხსენიებული.

ინდემნარმესა და მოპასუხეს შორის არსებული სესხისა და გირავნობის ხელშეკრულების
ნამდვილობასთან დაკავშირებით (მოსარჩელის განმარტების გათვალისწინებით, რომ და-
სახელებული ხელშეკრულების დადება მიმართული იყო მხოლოდ ვალდებულების შესრუ-
ლებისაგან ინდემნარმის გათავისუფლებისკენ; მოპასუხემ ძირითად მოვალესთან ერთად
იმოქმედა მართლსაწინააღმდეგოდ, რათა ზიანი მისდგომოდა კრედიტორის ინტერესებს
და მის მიმართ აღსასრულებელი ვალდებულება დარჩენილიყო აღსრულების საგნის გარე-
შე), საკასაციო პალატამ აღნიშნა, რომ ფორმალურსამართლებრივი თვალსაზრისით, შეიძ-
ლება ვლინდებოდეს სსკ-ის 998-ე მუხლით გათვალისწინებული წინაპირობა (სოლიდარუ-
ლი პასუხისმგებლობა მიყენებული ზიანისათვის).

საკასაციო სასამართლო მითითებით, სარჩელის ფაქტობრივი საფუძვლების გათვალისწი-
ნებით, მოპასუხის ქმედების მართლზომიერების გამოსარკვევად არსებული მოცემულო-
ბა უნდა შემოწმდეს სსკ-ის 56-ე მუხლის პირველი ნაწილის კონტექსტით. პალატამ მიიჩ-
ნია, რომ იმ ვითარებაში, როდესაც მესამე პირი სადავოდ ხდის რეალური ხელშეკრულების
დადებას, შეფასებას ექვემდებარება, მოპასუხე ამტკიცებს თუ არა სსკ-ის 623-ე მუხლის
წინაპირობების არსებობას, მით უფრო, როდესაც სესხის გამცემი საკრედიტო ორგანიზა-
ციაა.

სსიპ აღსრულების ეროვნული ბიუროს საქმეში მესამე პირად ჩაბმაზე მოსარჩელის შუამ-
დგომლობაზე უარის თქმის შესახებ განჩინების კანონიერებაზე საკასაციო სასამართლომ
აღნიშნა, რომ იმ ვითარებაში, როდესაც ზიანის მიყენების ფაქტს მხარე სწორედ სააღსრუ-
ლებო წარმოების პროცესში განვითარებულ მოვლენებს უკავშირებს, შესაბამისი წინაპი-
რობების არსებობის შემთხვევაში, მესამე პირის საქმეში ჩაბმა მხარეთა ინტერესებს ემ-
სახურება, ხოლო ამ საპროცესო მოვალეობის განუხორციელებლობით დარღვეულია სსსკ-
ის 393-ე მუხლის მე-3 ნაწილის მოთხოვნები.

სამართლებრივი დასკვნა

უზენაესი სასამართლოს პრაქტიკის ანალიზით, არაერთ გასაჩივრებულ გადაწყვეტილებაშია თუ განჩინებაში გამოიკვეთა ისეთი მატერიალური და საპროცესოსამართლებრივი ხარვეზები, რომლებიც არსებით გავლენას ახდენს საქმის შედეგზე. ფაქტობრივი გარემოებების დაუდგენლობისა და გამოუკვლეობის მოტივით საკასაციო სასამართლო აუქმებს გასაჩივრებულ გადაწყვეტილებას და საქმეს სააპელაციო სასამართლოში ხელახლა განსახილველად აბრუნებს.¹⁵⁰

საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ სამოქალაქო საპროცესო კანონმდებლობა ადგენს გადაწყვეტილების გაუქმების საფუძვლებს, რომლებიც პირობითად, შეიძლება, ორ ჯგუფად დაიყოს: პირველ მათგანს წარმოადგენს ამავე კოდექსის 393-ე მუხლით გათვალისწინებული იმგვარი კანონდარღვევები (მატერიალური და საპროცესო სამართლის ნორმათა არსებითი დარღვევა), რომლებზეც მოდავე მხარემ უნდა მიუთითოს და ზემდგომი სასამართლოც პრეტენზიის დასაბუთებულობას კასატორის შედავებისა და გასაჩივრებული გადაწყვეტილების შესაბამისი დასკვნების ურთიერთშეჯერების გზით ადგენს, ხოლო გადაწყვეტილების გაუქმების მეორე ჯგუფს განეკუთვნება იმგვარი შემთხვევები, რომელთა არსებობასაც, მიუხედავად მხარის მითითებისა, საკუთარი ინიციატივით ამონმებს სასამართლო. ისინი პროცესში გადაწყვეტილების გაუქმების აბსოლუტური საფუძვლებითაა მოხსენიებული და წესრიგდება სსსკ-ის 394-ე მუხლით, თავის მხრივ, ზემდგომი სასამართლო მომჩივნის პრეტენზიათა დასაბუთებულობის შემონმებადმდე ყოველთვის არკვევს, ხომ არ ვლინდება გადაწყვეტილების გაუქმების რომელიმე აბსოლუტური საფუძველი.¹⁵¹

საკასაციო სასამართლოს მიერ ახალი გადაწყვეტილების მიღებას კი, ხშირ შემთხვევაში განაპირობებს ის გარემოება, რომ სააპელაციო სასამართლომ დადგინილი ფაქტების ნაწილი სამართლებრივად არასწორად გაანალიზა, შესაბამისად, ამ ნაწილში გამოტანილი დასკვნები იურიდიულად არგუმენტირებული არ არის, უფრო მეტიც, ეწინააღმდეგება სასამართლოს მიერ გამოყენებული ნორმების მიზანსა და შინაარსს.¹⁵² საკასაციო სასამართლომ არაერთ საქმეზე განმარტა, რომ სამოქალაქო საქმეებზე დასაბუთებული გადაწყვეტილების მიღებისა და, ზოგადად, მართლმსაჯულების განხორციელების უზინარესი საფუძველია იმის სწორად განსაზღვრა, თუ რა სამართლებრივი საფუძვლიდან გამომდინარეობს მხარეთა შორის წარმოშობილი დავა. ამ მიზნით, საქმის განმხილველმა სასამართლომ, პირველ ყოვლისა, უნდა დაადგინოს მოთხოვნის მატერიალური საფუძველი (მოთხოვნის დამფუძნებელი ნორმა). მხოლოდ ამის შემდეგ უნდა გამოარკვიოს მოძიებული ნორმის წინაპირობები, მისი აბსტრაქტული შემადგენლობა და შეამონმოს, თითოეული განხორციელებულია თუ არა განსახილველ საქმეზე.¹⁵³ სასარჩელო მოთხოვნის დამფუძნებელი ნორმის მოძიება და შესაბამისი წინაპირობების დადგენა მნიშვნელოვანია სამართლებრივი შეფასე-

¹⁵⁰ სსსკ-ის 412-ე მუხლის შესაბამისად, საკასაციო სასამართლო აუქმებს გადაწყვეტილებას და საქმეს ხელახლა განსახილველად აბრუნებს სააპელაციო სასამართლოში, თუ: ა) საქმის გარემოებები საპროცესო ნორმების ისეთი დარღვევითაა დადგენილი, რომ ამ დარღვევების შედეგად საქმეზე არასწორი გადაწყვეტილება იქნა გამოტანილი და საჭიროა მტკიცებულებათა დამატებითი გამოკვლევა. ბ) არსებობს ამ კოდექსის 394-ე მუხლით გათვალისწინებული საფუძვლები, გარდა აღნიშნული მუხლის „გ“ და „ე“ ქვეპუნქტებისა.

¹⁵¹ მრავალთავან სუს განჩინება, 10 მაისი, 2017, №ას-1085-1042-2016.

¹⁵² სსსკ-ის 411-ე მუხლის თანახმად, საკასაციო სასამართლო მიიღებს გადაწყვეტილებას საქმეზე, თუ არ არსებობს ამ კოდექსის 412-ე მუხლით გათვალისწინებული გადაწყვეტილების გაუქმებისა და საქმის სააპელაციო სასამართლოში ხელახლა განსახილველად დაბრუნების საფუძვლები.

¹⁵³ სუს გადაწყვეტილება, №ას-860-860-2018, 16 ნოემბერი, 2018.

ბისათვის, რაც სასამართლოს უფლებამოსილებაა.¹⁵⁴ გასაჩივრებული გადაწყვეტილებებისა და განჩინებების გაუქმება და საქმეზე ახალი გადაწყვეტილების მიღება, რომლითაც შეიცვალა ქვედა ინსტანციის სასამართლოს მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილებით/განჩინებით დადგენილი დავის სამართლებრივი შედეგი, როგორც წესი, სააპელაციო სასამართლოს მოსაზრებებისა და დასკვნების გაუზიარებლობის შედეგია.

უზენაესი სასამართლოს დიდმა პალატამ განმარტა, რომ გარკვეული ლოგიკური რიგითობით უნდა შემოწმდეს მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძვლები, რომელსაც კანონი არ აწესებს. მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძვლების შემოწმების რიგითობა უნდა განისაზღვროს მიზანშეწონილობის მიხედვით და უნდა გამომდინარეობდეს კანონის სისტემიდან. სარჩელთა კონკურენცია, რომელიც მოთხოვნის რამდენიმე საფუძვლის ერთდროულად ფორმირებაა, მოიცავს სახელშეკრულებო და არასახელშეკრულებო, სახელშეკრულებო და სავინდიკაციო, სავინდიკაციო და დელიქტურ, დელიქტურ და კონდიქციურ, კონდიქციურ და სავინდიკაციო სარჩელთა კონკურენციას. პალატამ დოქტრინიორულ შეხედულებაზე დაყრდნობით მიუთითა, რომ მოთხოვნათა კონკურენციისაგან განსხვავებით, სადაც მოსარჩელის უფლებამოსილებაა მოთხოვნათა შორის არჩევა, **მოთხოვნის საფუძველთა კონკურენციის დროს, მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძველთაგან ერთ-ერთის გამოყენება სასამართლოს უფლებამოსილება და ვალდებულებაა.**¹⁵⁵

• **საკუთრების დაბრუნების მოთხოვნის დავებში მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძვლის კვალიფიკაციის თვალსაზრისით შემდეგი ვითარებაა.** საწარმოს წილებზე საკუთრების აღდგენის მოთხოვნით წარმოებულ დავაზე მიღებული გადაწყვეტილებით სარჩელი ნაწილობრივ დაკმაყოფილდა, გაუქმდა საწარმოს პარტნიორების (მოპასუხეთა) წილების რეგისტრაცია საჯარო რეესტრში და საწარმოს წილების მესაკუთრეებად ცნობილ იქნენ მოსარჩელები. უზენაესი სასამართლოს დიდმა პალატამ შეცვალა მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძველი, რომელსაც სააპელაციო სასამართლომ დააფუძნა გასაჩივრებული გადაწყვეტილება და აღნიშნა, რომ მესაკუთრის მიერ ნივთზე საკუთრების (მფლობელობის) დაკარგვისას, მისი კანონით დაცული ინტერესების დაცვა შესაძლოა, როგორც სანივთო (სავინდიკაციო), ისე ვალდებულებითსახელშეკრულებო და არასახელშეკრულებო (დელიქტური) ან კონდიქციური სარჩელებით. თითოეული მათგანი მიმართულია უფლებამოსილი პირისათვის ქონების დაბრუნებისაკენ და უფლების დარღვევამდე არსებული მდგომარეობის აღდგენისაკენ. პალატამ **მოთხოვნის სამართლებრივად საფუძვლად სსკ-ის 992-ე, 998-ე მუხლებისა და 408-ე მუხლის პირველი ნაწილი მიიჩნია, განხორციელებულად ჩათვალა რა მითითებული ნორმებით გათვალისწინებული სამართლებრივი შედეგის განმაპირობებელი ფაქტობრივი წანამძღვრები.**¹⁵⁶

სხვა დავაში,¹⁵⁷ სადაც დავის საგანი მოსარჩელების მიერ აუქციონზე შეძენილი ქონების შემდგომი მიმოქცევის კანონიერება და ქონების ვინდიცირებაა, საკასაციო პალატამ აღნიშნა, ვინაიდან, მოსარჩელეთა მიზანი ქონების დაბრუნებაა, დავის გადაწყვეტისათვის უმთავრეს წინაპირობებს სსკ-ის 170-ე და 172-ე მუხლები ადგენს. მოხმობილი ნორმების თანახმად კი, მოსარჩელე მხარე უნდა წარმოადგენდეს სადავო ქონების მესაკუთრეს, რაც ქონების შემდგომ ყოველ მიმოქცევას მართლსაწინააღმდეგოს გახდის. საქმის ხელახლა განსახილველად დაბრუნების საფუძველი გახდა, საქმის არსებითად გადაწყვეტისთვის მნიშვნელოვანი ის გარემოება, მოსარჩელები კვლავ წარმოადგენენ თუ არა ქონების მე-

¹⁵⁴ სუსგ 11 აპრილი 2018, №ას-737-689-2017.

¹⁵⁵ სუს გადაწყვეტილება, 2 მარტი, 2017, №ას-664-635-2016, სუს განჩინება, 8 ოქტომბერი, 2018, №ას-201-201-2018.

¹⁵⁶ სუს გადაწყვეტილება, 2 მარტი, 2017, №ას-664-635-2016.

¹⁵⁷ სუს განჩინება, 8 თებერვალი, 2019, №ას-427-427-2018.

საკუთრებს, რაზეც არც პირველი ინსტანციის და არც სააპელაციო სასამართლოს არ უმსჯელია და არ დაუდგენია მოსარჩელეთა უფლებრივი კავშირი ნივთთან მიმართებით.

ერთ-ერთ საქმეში¹⁵⁸ საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ იმ სამართლებრივ შედეგს, რომლის მიღწევაც მოსარჩელეს სურს, საზოგადოების კაპიტალის 20% წილის მესაკუთრედ ცნობა, ითვალისწინებს როგორც დელიქტური სამართლის, ისე – უსაფუძვლო გამდიდრების ნორმები. იმის გათვალისწინებით, რომ კონდიქციიდან გამომდინარე მოთხოვნები სუბსიდიური ხასიათისაა, ისინი ბოლოს მოწმდება, კერძოდ, თუ სხვა სამართლებრივი საფუძვლით სარჩელი წარუმატებელი იქნება, დამატებით მხოლოდ ამის შემდეგ უნდა შემოწმდეს მისი საფუძვლიანობა კონდიქციური სამართლის ნორმების შესაბამისად. დააბრუნა რა საქმე ხელახლა განსახილველად, პალატამ მიუთითა, რომ, პირველ რიგში, სარჩელის საფუძვლიანობა დელიქტური ნორმების საფუძველზე უნდა შემოწმდეს, კერძოდ, სარჩელში მითითებული ფაქტობრივი გარემოებების გათვალისწინებით, მოთხოვნის საფუძვლიანობა სააპელაციო სასამართლოს სსკ-ის 992-ე, 998-ე და 408.1 მუხლებზე დაყრდნობით უნდა ეკვალია და ამ ნორმებით გათვალისწინებული სამართლებრივი შედეგის განმარტობის ფაქტობრივი გარემოებები დაედგინა. საკასაციო პალატამ აქვე მიუთითა, რომ, მართალია, უპირატესად გამოსაყენებელი მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძველად დელიქტური სამართლის ნორმებია მიჩნეული, მაგრამ, **თუ სააპელაციო პალატა დაადგენს, რომ დელიქტიდან გამომდინარე მოთხოვნა აღარ არსებობს მისი ხანდაზმულობის გამო და განუხორციელებადია, სასამართლომ როგორც მოთხოვნის წარმოშობა, ასევე – მისი განხორციელებადობა კონდიქციური სამართლის ნორმებზე დაყრდნობით უნდა შეამოწმოს.**

უძრავ ქონებაზე მოპასუხის საკუთრების უფლების გაუქმების, ამ ქონების მოსარჩელის საკუთრებად აღიარებისა და მისი მოპასუხის უკანონო მფლობელობიდან გამოთხოვის მოთხოვნით მენარმეებს შორის დავაში,¹⁵⁹ ქვედა ინსტანციის სასამართლოებმა სარჩელი უარყვეს. საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ არსებობს გასაჩივრებული განჩინების სსსკ-ის 394-ე მუხლის „ე“¹⁶⁰ ქვეპუნქტით გათვალისწინებული გაუქმების წინაპირობები, გააუქმა იგი და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა იმავე სასამართლოში. საკასაციო პალატამ სასარჩელო მოთხოვნის ფორმალურსამართლებრივი საფუძვლიანობის შემოწმების შედეგად დაასკვნა, რომ მოთხოვნის დამფუძნებელ ნორმას შესაძლოა, **სსკ-ის 992-ე, 998-ე, 408-ე (1) მუხლები ან ამავე კოდექსის 170-ე და 172-ე მუხლები წარმოადგენდეს**, რამდენადაც მხარის განმარტებებით დგინდება, რომ დავის მიმართ ინტერესს ქონების, როგორც საკუთრების უფლების ობიექტის ნატურით დაბრუნება წარმოადგენს. მოთხოვნის ხანდაზმულობის შესახებ მოპასუხის შედავების თაობაზე საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ უფლების დარღვევიდან სარჩელის შეტანამდე გასულია კანონით განსაზღვრული მოთხოვნის იძულებით განხორციელების ვადა, თუმცა, ეს ვერ გახდება მოთხოვნის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის საფუძველი, თუკი საქმის ხელახალი განხილვის შედეგად სააპელაციო პალატა დაადგენს, რომ მოსარჩელეს ნივთთან სამართლებრივი კავშირი-საკუთრება არ დაუკარგავს. ასეთ შემთხვევაში, დასაშვებია მოთხოვნის ვინდციურების გზით დაკმაყოფილება.

- მიუხედავად იმისა, რომ **შრომითსამართლებრივ დავებზე** არსებობს უზენაესი სასამართლოს მყარი პრაქტიკა, სააპელაციო სასამართლოები აღნიშნულ დავებს ზოგჯერ მაინც უზენაესი სასამართლოს სტაბილურ პრაქტიკასთან შეუსაბამოდ წყვეტენ.

საკასაციო სასამართლომ სსკ-ის 38-ე მუხლის მე-8 ნაწილის გამოყენების საკითხზე¹⁶⁰ აღ-

¹⁵⁸ სუს განჩინება, 8 ოქტომბერი, 2018, №ას-201-201-2018.

¹⁵⁹ სუს განჩინება, 28 თებერვალი, 2018, №ას-28-25-2017.

¹⁶⁰ სუსგ 29.01.2016, №ას-951-901-2015, 15 აპრილი, 2016, №ას-1083-1020-2015.

ნიშნა, რომ დასაქმებულის სამუშაოდან გათავისუფლების ბრძანების უკანონოდ (ბათილად) ცნობის შემთხვევაში, დასახელებულ ნორმაში მითითებულია დამსაქმებლის ვალდებულება, რომელიც რამდენიმე შესაძლებლობას მოიცავს, თუმცა დადგენილი წესი არ შეიძლება, იმგვარად განიმარტოს, რომ სასამართლოს, დისკრეციული უფლებამოსილებით, შეუძლია მოხმობილი ნორმის დანაწესის საკუთარი შეხედულებისამებრ გამოყენება. სსკ დამსაქმებელს ავალდებულებს „პირვანდელ სამუშაო ადგილზე აღადგინოს პირი, რომელსაც შეუწყდა შრომითი ხელშეკრულება ან უზრუნველყოს ის ტოლფასი სამუშაოთი, ან გადაუხადოს მას კომპენსაცია სასამართლოს მიერ განსაზღვრული ოდენობით“. მითითებული რეგულაციით დამსაქმებლისათვის დადგენილია უკანონოდ გათავისუფლებული დასაქმებულის პირვანდელ სამუშაოზე აღდგენა, ხოლო, თუკი ეს შეუძლებელია, მაშინ მომდევნო რიგითობით დადგენილი ვალდებულებების შესრულება. საკასაციო სასამართლომ დააბრუნა რა საქმე ხელახლა განსახილველად, მიუთითა, რომ დასაქმებულის უფლების აღდგენისას სასამართლომ მიზანშეწონილობის პრინციპით კი არ უნდა გადაწყვიტოს დავა, არამედ დაიცვას კანონით მოცემული რიგითობა, ჯერ იმსჯელოს მოსარჩელის სამსახურში აღდგენის შესაძლებლობაზე, ხოლო შემდგომ, საჭიროების მიხედვით – კომპენსაციის სამართლიან და გონივრულ ოდენობაზე.¹⁶¹

საკასაციო სასამართლოს არაერთ გადაწყვეტილებაშია აღნიშნული, რომ დადგენილი სასამართლო პრაქტიკის მიხედვით, შრომითსამართლებრივ დავებს მტკიცების ტვირთის განაწილების გარკვეული თავისებურება ახასიათებს, რასაც მტკიცებულებების წარმოდგენის თვალსაზრისით, დამსაქმებლისა და დასაქმებულის არათანაბარი შესაძლებლობები განაპირობებს.¹⁶² ამდენად, მტკიცების ტვირთის განაწილების სპეციალური სტანდარტით, სწორედ დამსაქმებელია ვალდებული, ადასტუროს დასაქმებულის სამსახურიდან გათავისუფლების კანონიერი და საკმარისი საფუძვლის არსებობა. ამგვარი სტანდარტის გამოყენების ნორმატიულ საფუძველს ქმნის ის, რომ დამსაქმებელს აქვს მტკიცებითი უპირატესობა, სასამართლოს წარუდგინოს მისთვის ხელსაყრელი მტკიცებულებები. სასამართლომ, მტკიცების ტვირთის არასწორი განაწილების გამო, გააუქმა გადაწყვეტილება და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა სააპელაციო სასამართლოში.¹⁶³ საქმეზე, რომელშიც სადავო გახდა დისკრიმინაციული მოპყრობის ფაქტი, მტკიცების ტვირთის სტანდარტთან დაკავშირებით, საკასაციო სასამართლომ სსსკ-ის 3633 მუხლის საფუძველზე, განმარტა, რომ **სარჩელის აღძვრისას პირმა სასამართლოს უნდა წარუდგინოს ფაქტები და შესაბამისი მტკიცებულებები, რომლებიც დისკრიმინაციული ქმედების ვარაუდის საფუძველს ქმნის, რის შემდეგაც მოპასუხეს ეკისრება იმის მტკიცების ტვირთი, რომ დისკრიმინაცია არ განხორციელებულა.** საკასაციო პალატამ აქვე აღნიშნა, რომ სრულად იზიარებს „თავისუფალი მენარმეობის“ იდეას, რომელიც საქართველოს კონსტიტუციის 30-ე მუხლის მე-2 პუნქტით სახელმწიფოს პოზიტიურ ვალდებულებადაა მოხსენიებული და საკადრო პოლიტიკის განსაზღვრის თავისუფლებასაც მოიცავს, თუმცა პრაქტიკის ანალიზი აჩვენებს, რომ კანონით გარანტირებული უფლების, თუნდაც კანონიერად გამოყენების შესაძლებლობა, ხშირად განსხვავებული მოპყრობის გადაფარვის მცდელობას ემსახურება და სწორედ ამ საკითხის კვლევის შედეგად სავალდებულოა, შემოწმდეს უფლების მქონე პირის მხრიდან ამ უფლების განკარგვის მართლზომიერება.¹⁶⁴

შრომითსამართლებრივ დავაში, სადაც დასაქმებული კონკურსის შედეგების მართლზომიერების საკითხზე დავობდა, სასამართლომ განმარტა, რომ კონკურსის შედეგების მართლზომიერების შეფასება სცილდება სასამართლო კონტროლის სფეროს.¹⁶⁵

¹⁶¹ სსკ-ის განჩინება, 24 ნოემბერი, 2017, №ას-1122-1042-2017.

¹⁶² მრავალთავან სუსგ 07.10.2015, №ას-483-457-2015.

¹⁶³ სუს განჩინება, 19 ივლისი, 2018, №ას-366-340-2017.

¹⁶⁴ სუს განჩინება, 29 სექტემბერი, 2017, №ას-247-235-2017.

¹⁶⁵ სუს განჩინება, 22 ნოემბერი, 2016, №ას-792-759-2016.

საკასაციო სასამართლომ დასაქმებულის სარჩელი გამოუყენებელი შვებულებისთვის კომპენსაციის დაკისრების მოთხოვნით უარყო¹⁶⁶ იმ საფუძველით, რომ გამოუყენებელი შვებულებისათვის კომპენსაციისა და განაცდურის ერთდროულად მიღება შეუძლებელია.

სხვა საქმეზე კი, სარჩელის უარყოფის საფუძველი გახდა ის გარემოება, რომ სასამართლოს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით სადავო პერიოდში მოპასუხისათვის მოსარჩელის სასარგებლოდ დაკისრებული თანხის მოსარჩელის მიერ მიუღებლობა მას კანონისმიერი საურავის მიღების უფლებას არ ანიჭებს.¹⁶⁷ სარჩელის უარყოფა განაპირობა საკასაციო სასამართლოს მიერ დასაქმებულის გათავისუფლების მართლზომიერად ცნობამაც.¹⁶⁸

საკასაციო სასამართლომ მოსარჩელის მოთხოვნა, პირგასამტეხლოს სახით იძულებითი განაცდური თანხის დაყოვნების ყოველი დღისთვის, ამ თანხის 0.07 პროცენტის გადახდის დაკისრებაზე, უარყო სამართლებრივად ვარგისი საფუძვლის არარსებობის გამო.¹⁶⁹

ერთ-ერთ საქმეზე საკასაციო სასამართლომ გააუქმა გასაჩივრებული გადაწყვეტილება და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა იმ საფუძველით, რომ გასარკვევია მხარეთა შორის სადავო ურთიერთობის სამართლებრივი ხასიათი, კერძოდ, შრომითი ურთიერთობაა თუ ნარდობა, ამასთან, განმარტა, მიუხედავად მითითებული ხელშეკრულების მსგავსებისა, შრომითი ურთიერთობის შემთხვევაში, გადამწყვეტია სამუშაო პროცესი, რომელიც ორგანიზებულად წარიმართება დამსაქმებლის მიერ დადგენილი წესებითა და პირობებით. ნარდობის ხელშეკრულების შემთხვევაში კი, მთელი პერიოდის განმავლობაში შენარჩუნებულია მისი სუბიექტების თანასწორობა (დამოუკიდებლობა), რომელიც ორიენტირებულია ხელშეკრულების მიზნის მიღწევაზე და არ ახასიათებს ორგანიზაციული დაქვემდებარება.¹⁷⁰

• ანალიზმა აჩვენა, რომ კვლავ პრობლემურია აღიარებითი სარჩელის დასაშვებობის საკითხი. სასამართლომ მრავალ გადაწყვეტილებაში იმსჯელა აღიარებითი სარჩელის დასაშვებობის კანონით განსაზღვრულ კრიტერიუმებზე (ა) მოსარჩელეს უნდა ედავებოდნენ უფლებას. ბ) დავის არსებობა უნდა ქმნიდეს მოსარჩელის უფლების მომავალში დარღვევის რეალურ საშიშროებას. გ) აღიარებითი სარჩელის გადაწყვეტა დავის გადაწყვეტის საუკეთესო საშუალება უნდა იყოს, კერძოდ, გადაწყვეტილების შედეგად სრულად გარკვეული შედეგი უნდა მიიღებოდეს მხარისათვის, აღიარებითი სარჩელის დაკმაყოფილება უნდა ქმნიდეს იმ უფლებისა თუ ურთიერთობის განსაზღვრულობას, რაც მოსარჩელესა და მოპასუხეს შორის წარმოშობილი დავის გამო ირღვევა,¹⁷¹ ასევე, „აღამიანის უფლებათა და თავისუფლებათა დაცვის“ ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლით რეგულირებულ სამართლიანი სასამართლოს პრინციპზე მითითებით, არაერთგზის მიუთითა, რომ კონვენციის აღნიშნული დათქმა, ევროსასამართლოს პრეცედენტული პრაქტიკის თანახმად, ექვემდებარება ფართო განმარტებას და არა მხოლოდ საქმის მიუკერძოებელ განხილვას, არამედ სამართლიან გადაწყვეტასაც მოიცავს, რაც, თავისთავად, მიანიშნებს იმაზე, რომ მართლმსაჯულების განხორციელებას არ უნდა ჰქონდეს ფორმალური ხასიათი, არამედ, სამართალწარმოების მიზანი დარღვეული უფლების ეფექტურ და რეალურ დაცვაზეა ორიენტირებული, რაც ეროვნული სასამართლოს მიერ საკითხის ამომწურავ გადაწყვეტაზე მიანიშნებს და არა ფორმალური ხასიათის სამართალწარმოებაზე, რომელსაც დავის აღმოფხვრა შედეგად არ მოჰყვება.¹⁷² პალატამ ევროსასამარ-

¹⁶⁶ სუს გადაწყვეტილება 28 ოქტომბერი, 2016, №ას-578-553-2016.

¹⁶⁷ სუს გადაწყვეტილება, 27 ოქტომბერი, 2016, №ას-268-255-2016.

¹⁶⁸ სუს გადაწყვეტილება, 17 აპრილი, 2019, №ას-1649-2018.

¹⁶⁹ სუს გადაწყვეტილება, 09 მარტი, 2018, №ას-82-82-2018.

¹⁷⁰ სუს განჩინება, 17 თებერვალი, 2017, №ას-1132-1088-2016.

¹⁷¹ მრავალთავან სუს გადაწყვეტილება, 12 სექტემბერი, 2018, №ას-609-609-2018.

¹⁷² სუსგ №ას-302-285-2017, 16.06.2017.

თლოს განმარტებაზე დაყრდნობით ასევე აღნიშნა, რომ საერთო სასამართლოებმა ყუ-რადლება უნდა გაამახვილონ აღძრული სარჩელისადმი მოსარჩელის იურიდიულ ინტე-რესზე, ასევე, იმ საკითხზე, თუკი აღიარებითი სარჩელის ნაცვლად, შესაძლებელია მი-კუთვნებითი მოთხოვნის წაყენება მოპასუხისადმი, რაც იმავდროულად გადაწყვეტი-ლების აღსრულებაუნარიანობის საკითხსაც უკავშირდება, რადგან გადაწყვეტილების აღსრულება მხარისათვის გარანტირებული სამართლიანი სასამართლოს განუყოფელი ნაწილია, ნებისმიერი სასამართლოს მიერ გამოტანილი გადაწყვეტილების აღსრულება „სასამართლო პროცესის“ განუყოფელ ნაწილად უნდა განიხილებოდეს ადამიანის უფ-ლებათა ევროპული კონვენციის მე-6 მუხლის მიზნებიდან გამომდინარე. აღიარებითი სარჩელის დასაშვებობის, ისევე, როგორც მისი დასაბუთებულობის, საკითხის შემონმე-ბა სამართლის საკითხია და, აქედან გამომდინარე,¹⁷³ სასამართლომ პროცესის მონაწი-ლე მხარის პრეტენზიის არარსებობის პირობებშიც, საკუთარი ინიციატივით უნდა შეა-მონმოს სარჩელის დასაშვებობა საქმისწარმოების ნებისმიერ ეტაპზე.¹⁷⁴

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს უზენაესი სასამართლოს დიდმა პალატამ რამდე-ნიმე გადაწყვეტილებაში იმსჯელა აღნიშნულ ინსტიტუტზე, საკითხის არსებული პრაქტი-კის შესაბამისად გადაწყვეტა, როგორც ჩანს, მაინც გარკვეულ სირთულეს უკავშირდება.

საკასაციო სასამართლომ ერთ შემთხვევაში, დააბრუნა რა საქმე ხელახლა განსახილველად,¹⁷⁵ მიუთითა, რომ საქმის ხელახლა განხილვის ეტაპზე მოსარჩელის მოთხოვნის შემონმების დროს, თუკი სააპელაციო სასამართლო დაადგენს მიკუთვნებითი მოთხოვნის დაყენებას შეუძლებლად, ხოლო განსახილველი დავისადმი მოსარჩელის ნამდვილი იურიდიული ინტე-რესი არ გამოიკვეთება, მაშინ სარჩელი განუხილველად უნდა დარჩეს, ხოლო სხვა შემთხვე-ვებში, საკასაციო პალატამ სარჩელი ახალი გადაწყვეტილებით განუხილველად დატოვა.¹⁷⁶

სხვა საქმეზე¹⁷⁷ საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ სააპელაციო სასამართლომ **საპ-როცესო ეკონომიის პრინციპიდან გამომდინარე, მხარეს უნდა მისცეს სარჩელში მი-თითებული გარემოებების დაზუსტებისა და სასარჩელო მოთხოვნის დაკონკრეტების საშუალება (სსსკ-ის 83-ე მუხლის მეოთხე ნაწილი), რადგან ამ შემთხვევაში გარიგებე-ბის ბათილობა არა დამოუკიდებელ მოთხოვნას, არამედ მიკუთვნებითი მოთხოვნის (მაგალითად, გადაცემულის უსაფუძვლო გამდიდრების წესების თანახმად უკან დაბ-რუნება) წინაპირობას წარმოადგენს.**

- ქართული სასამართლო პრაქტიკით, იურიდიული პირისათვის **მორალური ზიანის** ანაზ-ლაურება დაუშვებელია. საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ იურიდიულ პირს არ გა-აჩნია სსკ-ის მე-18 მუხლით დაცული ისეთი სიკეთე, როგორცაა: პირადი ხელშეუხებე-ლობა, პირადი ცხოვრების საიდუმლოება, ასევე, მორალურ განცდებთან დაკავშირებით მორალური ზიანის ანაზლაურების მოთხოვნის უფლება. საკასაციო სასამართლოს გან-მარტებით, მორალური ზიანი არ შეიძლება, მიადგეს იურიდიულ პირს, რადგან მორალუ-რი ზიანის შინაარსი გულისხმობს სამართლებრივად დაცული იმ არაქონებრივი ინტერე-სის ხელყოფას, რომელსაც ქონებრივი ეკვივალენტი არ გააჩნია (სულიერი ან ფიზიკური ტკივილი, განცდა და სხვა). ამდენად, მორალური ზიანის ანაზლაურების შესახებ იური-დიული პირის მოთხოვნა იურიდიულად უსაფუძვლოა,¹⁷⁸ თუმცა საკითხზე მსჯელობა შე-

¹⁷³ სუს გადაწყვეტილება, 30 მარტი, 2018, №ას-833-779-2017.

¹⁷⁴ სუსგ №ას-91-91-2018, 31 ივლისი, 2018.

¹⁷⁵ სუს განჩინება, 8 თებერვალი, 2019, №ას-427-427-2018.

¹⁷⁶ სუს გადაწყვეტილება, 26 მარტი, 2018, №ას-1071-991-2017. სუს გადაწყვეტილება, 12 სექტემბე-რი, 2018, №ას-609-609-2018. სუს გადაწყვეტილება, 16 ნოემბერი, 2018, №ას-955-2018.

¹⁷⁷ სუს განჩინება, 12 იანვარი, 2018, №ას-1219-1139-2017.

¹⁷⁸ სუს გადაწყვეტილება, 26 ივლისი, 2017, №ას-1011-972-2016.

იძლება მოგვიანებით მიღებული გადაწყვეტილების კონტექსტით,¹⁷⁹ სადაც საკასაციო სასამართლომ განმარტა იურიდიული პირის კეთილსინდისიერების შესახებ.

- საკასაციო სასამართლომ იურიდიული პირის კეთილსინდისიერებასთან დაკავშირებით, აღნიშნა, რომ სამართლებრივი არსის გათვალისწინებით, იურიდიული პირის გარიგებაუნარიანობა და ამ გარიგების სამართლებრივი შედეგებისადმი დამოკიდებულება აბსოლუტურად ეფუძნება მის მმართველობითი უფლებამოსილებებით აღჭურვილ პირთა (ხელმძღვანელობითი/ნარმომადგენლობითი უფლებამოსილებით აღჭურვილი პირები-დირექტორები, ასევე, პარტნიორები) **კეთილსინდისიერებას**. შესაბამისად, უნდა ითქვას, რომ გარიგების საფუძველზე იურიდიული პირის მიერ ქონებაზე საკუთრების უფლების მოპოვება, მით უფრო, თუკი არსებობს უფლების ნაკლი, შესაძლოა, დამოკიდებული იყოს სწორედ იურიდიული პირის მმართველობითი ფუნქციებით აღჭურვილ პირთა სუბიექტურ დამოკიდებულებაზე უფლების შესაძლო ხარვეზთან მიმართებით (კეთილსინდისიერება).¹⁸⁰ აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ **იურიდიული პირის კეთილსინდისიერებაზე** საკასაციო სასამართლო სხვა საქმეშიც ამახვილებს ყურადღებას და აღნიშნავს, რომ დამატებით კვლევას საჭიროებს ამ ფაქტისადმი ხელშეკრულებების მონაწილის (მოპასუხის) სუბიექტური დამოკიდებულების საკითხი. იმ პირობებში, როდესაც ცალსახა იყო დადებული გარიგებების უჩვეულობა და მისი დამაზიანებელი ხასიათი, ბანკს ჰქონდა ან უნდა ჰქონოდა თუ არა გაცნობიერებული ყოფილი დირექტორის არამართლზომიერი ქცევის ხასიათი? რამდენად კეთილსინდისიერად და მართლზომიერად მოქმედებდა ის მესამე პირზე კრედიტის გაცემისას.¹⁸¹
- არის შემთხვევები, რომ სააპელაციო სასამართლოსათვის ხელახლა განსახილველად ერთხელ უკვე დაბრუნებული საქმე, სააპელაციო სასამართლოს მიერ მითითებული მატერიალური და საპროცესო დარღვევების გათვალისწინებლობის გამო, საკასაციო სასამართლომ თითქმის იდენტური საფუძვლით ხელახლა განსახილველად დააბრუნა.¹⁸²
- აღსანიშნავია, რომ სარჩელის ნარუმატებლობას ზოგჯერ, არა მარტო სააპელაციო სასამართლოს მიერ დაშვებული მატერიალურ/პროცესუალური დარღვევები, არამედ მოდავე მხარის მიერ საპროცესო მოვალეობის შეუსრულებლობა განაპირობებს, რაც **შესაგებლის** წარდგენის და/ან მტკიცების ტვირთის განხორციელების საპროცესო დანაწესების შეუსრულებლობით გამოიხატება. კონკრეტულ დავაში¹⁸³ მოპასუხემ არაკვალიფიციური შედაგება განახორციელა, მისი კუთვნილი მტკიცების სტანდარტი ვერ დაძლია და სსსკ-ის 201-ე მუხლით დადგენილი წესით სრულყოფილად და თანმიმდევრობით არ ასახა საკუთარი მოსაზრებები შესაგებელში, ვერ გააბათილა მოსარჩელის მიერ მითითებული ფაქტები და წარდგენილი მტკიცებულებები, არ გააანალიზა ვალის აღიარების ხელშეკრულების პირობები, საწარმოს პარტნიორთა კრებებზე მიღებული გადაწყვეტილებების შინაარსი, რათა დაჰპირისპირებოდა სასარჩელო მოთხოვნას და მოსარჩელესთან ხელშეკრულების დადებიდან დაწყებული ურთიერთობისა და შემდგომში განვითარებული მოვლენების მისეული ვერსია შეეთავაზებინა სასამართლოსათვის, რასაც სარჩელის უარყოფა მოჰყვა შედეგად.

ერთ-ერთ დავაში,¹⁸⁴ სარჩელის წარმატება გარკვეულწილად სწორედ მოპასუხის მიერ შესაგებლის წარდგენის სამართლებრივი რეგულაციების დაუცველობამ განაპირობა. ერთ-

¹⁷⁹ სუს განჩინება, 28 თებერვალი, 2018, №ას-28-25-2017.

¹⁸⁰ სუს განჩინება, 28 თებერვალი, 2018, №ას-28-25-2017.

¹⁸¹ სუს განჩინება, 12 იანვარი, 2018, №ას-1219-1139-2017.

¹⁸² სუს განჩინება, სუს განჩინება, 7 მარტი, 2016, №ას-884-834-2015. 11 ოქტომბერი, 2017, №ას-917-857-2017.

¹⁸³ გადაწყვეტილება, 5 დეკემბერი, 2017, №ას-679-633-2017.

¹⁸⁴ სუს გადაწყვეტილება, 2 მარტი, 2017, №ას-664-635-2016.

ერთ საქმეზე საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სსსკ-ის 201.4-ე, 201.7-ე და 206-ე მუხლების საფუძველზე მოსარჩელის მიერ მითითებული და მოპასუხის მიერ, ერთ შემთხვევაში, შეუდავებელი, ხოლო, მეორე შემთხვევაში, არაკვალიფიციურად შედავებული გარემოებები სამართლებრივად ქმნიან იმის პრეზუმფციას, რომ მოსარჩელის საკუთრების უფლება ხელყვეს იძულების გზით. პრეზუმირებული ფაქტების გაქარწყლების ტვირთი კი მოპასუხეს აწევს. სხვა საქმეში,¹⁸⁵ იმ პირობებში, როდესაც მხარის მიერ არაკვალიფიციური შესაგებლის წარდგენის გამო, ვერ იქნა გაქარწყლებული მხარეთა შორის სასესხო ურთიერთობების არსებობის პრეზუმფცია, საკასაციო სასამართლომ სასესხო ურთიერთობებიდან გამომდინარე მოთხოვნის დაკმაყოფილების შესახებ სარჩელი საფუძვლიანად მიიჩნია. საკასაციო სასამართლოს მიერ გადანყვეტილების მიღების საკმარისი პროცესუალური საფუძველი გახდა არსებითი შესაგებლის წარუდგენლობა, რომლითაც მენარდის სარჩელი სრულად დაკმაყოფილდა.¹⁸⁶

- საკასაციო სასამართლოს მიერ გასაჩივრებული გადანყვეტილების/განჩინების გაუქმების მნიშვნელოვანი საფუძველი მტკიცების ტვირთის საპროცესო კანონმდებლობით აღიარებული სტანდარტის დარღვევა და, შესაბამისად, მისი არასწორი განაწილებაა. საკასაციო სასამართლომ არაერთგზის განმარტა, რომ მტკიცების ტვირთი – ესაა სამოქალაქო სამართალწარმოებაში საქმის სწორედ გადანყვეტისათვის მნიშვნელოვანი ფაქტების დამტკიცების მოვალეობის დაკისრება მხარეებზე, რომლის შესრულება უზრუნველყოფილია მატერიალურ-სამართლებრივი თვალსაზრისით არახელსაყრელი გადანყვეტილების გამოტანით იმ მხარის მიმართ, რომელმაც ეს მოვალეობა არ (ვერ) შეასრულა. მხარეთა მტკიცებითი საქმიანობის საბოლოო მიზანი – ესაა სასამართლოს დარწმუნება საქმის სწორად გადანყვეტისათვის მნიშვნელობის მქონე გარემოებების არსებობაში. სასამართლოს დაურწმუნებლობა კი, მხარისათვის არახელსაყრელ შედეგს იწვევს. მტკიცების ტვირთი დამოკიდებულია არა მხარის როლზე პროცესში, არამედ მოთხოვნის საფუძველზე. ის, ვინც ითხოვს ვალდებულების შესრულებას, უნდა დაამტკიცოს მოთხოვნის საფუძვლის არსებობა არა მხოლოდ მაშინ, როდესაც იგი ითხოვს თავისი მოთხოვნის შესრულებას ან აღიარებას, არამედ მაშინაც, როდესაც თავს იცავს მონინააღმდეგე მხარის ნეგატიური აღიარებითი სარჩელისაგან (მოთხოვნისაგან).

ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენციის მე-6 მუხლით გათვალისწინებული სამართლიანი სასამართლოს უფლების რეალიზება უმეტესწილად დამოკიდებულია და გულისხმობს სასამართლოს მიერ დასაბუთებული, მტკიცებულებათა შეჯერების საფუძველზე მიღებული გადანყვეტილების მიღებას. მტკიცების ტვირთის როლი განსაკუთრებით ვლინდება სამოქალაქო სამართალწარმოებაში, სადაც მხარეთა ნების ავტონომიას გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება. შესაძლებელია მხარის მოთხოვნა საფუძვლიანი იყოს, მაგრამ შეუძლებელია, მხარემ მიიღოს თავისი სასარგებლო გადანყვეტილება, თუ ვერ დაამტკიცებს თავის სასარგებლო გარემოებებს საპროცესო სამართლით დადგენილი წესით, ამიტომაც, ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ფაქტორს წარმოადგენს მტკიცების ტვირთის სწორი გადანაწილება მოდავე მხარეებს შორის.¹⁸⁷

მტკიცების ტვირთის მხარეთა შორის სწორად გადანაწილებას არა მარტო საპროცესოსამართლებრივი, არამედ არსებითი მატერიალურსამართლებრივი მნიშვნელობაც აქვს, ვინაიდან მხარის მიერ ამ მოვალეობის შეუსრულებლობით ან არაჯეროვნად განხორციელებით, იგივე მხარე უარყოფით, არახელსაყრელ შედეგს იღებს.¹⁸⁸

¹⁸⁵ სუს გადანყვეტილება, 19 თებერვალი, 2018, № ას-1062-1022-2016.

¹⁸⁶ სუს გადანყვეტილება, 9 ივნისი, 2017, №ას-1100-1057-2016.

¹⁸⁷ სუს გადანყვეტილება, 16 ნოემბერი, 2018, №ას-860-860-2018.

¹⁸⁸ სუსგ № 28.04.2017, ას-386-359-2017, ასევე სუსგ-ები: № 29.09.2017, ას-939-879-2017, 19.07.2017, №ას-719-672-2017, 07.07.2017, №ას-625-593-2017, 08.05.2016, №ას-746-714-2016.

კონკრეტულ დავაზე საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ განსახილველ შემთხვევაში თითოეული საკასაციო განაცხადის ნაწილობრივ დაკმაყოფილებას და გადაწყვეტილების მიღებას საფუძვლად დაედო მხარეთა კუთვნილი მტკიცების ფარგლებში წარმატებით დასაბუთებული სასარჩელო მოთხოვნა და პროცესუალური მონინაალმდეგის მიერ წარდგენილი არგუმენტაციის საპირისპიროდ დაძლეული მტკიცება.¹⁸⁹

ერთ-ერთ საქმეში¹⁹⁰ საკასაციო სასამართლომ სააპელაციო სასამართლოს განჩინების გაუქმებისა და საქმის ხელახლა განსახილველად დაბრუნების საფუძვლად მიუთითა, ის გარემოება, რომ, მხარემ მტკიცების ტვირთის რეალიზაცია ვერ შეძლო მისგან დამოუკიდებელი მიზეზით, მონინაალმდეგე მხარის ბრალით, რომელმაც ექსპერტი არ დაუშვა ბინაში, რაც მხარის სანინაალმდეგოდ არ უნდა შეფასდეს.

სხვა საქმეში¹⁹¹ საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ მხარეთა შორის მტკიცების ტვირთის გადანაწილება და დაუდასტურებელი ფაქტობრივი გარემოების მოსარჩელის სასარგებლოდ გადაწყვეტა ენინაალმდეგება დისპოზიციურობის ფუნდამენტურ პრინციპს. სასამართლოს კონტროლის ფარგლებში არ შედის კონკურსის შედეგების მიზანშეწონილობის შეფასების შემოწმება. საკასაციო სასამართლომ ხელახლა განსახილველად დაბრუნებულ საქმეზეც მიუთითა, ვინაიდან ხარჯის გაღება დამქირავებლის ვალდებულებას არ წარმოადგენდა, მოქმედებს პრეზუმფცია, რომ ხარჯი მოსარჩელემ განია და ამ პრეზუმფციის უარყოფის მტკიცების ტვირთი მოპასუხეს ეკისრება.¹⁹²

სხვა დავაზე საკასაციო სასამართლომ სარჩელი გადაწყვეტილებით უარყო და მიიჩნია, რომ მოსარჩელემ, სსსკ-ის 102-ე მუხლის შესაბამისად, ვერ დაძლია მიუღებელი შემოსავლის სახით ზიანის მიყენების ფაქტის მტკიცების ტვირთი, ხოლო მოპასუხემ სსსკ-ის 393-ე-394-ე მუხლებით გათვალისწინებული დასაბუთებული შედაგება წარადგინა, რაც გასაჩივრებული გადაწყვეტილების გაუქმების საფუძველია.¹⁹³

კონკრეტულ საქმეზე გადაწყვეტილების მიღება და სარჩელის უარყოფა მტკიცების ტვირთის დადგენილი სტანდარტის დაუცველობამ განაპირობა. საკასაციო სასამართლოს დასკვნით, სააპელაციო სასამართლოს მიერ მითითებულ მტკიცებულებებსა და ამ მტკიცებულებების საფუძველზე დადგენილ ფაქტებს შორის არ იკვეთება ურთიერთკავშირი. მხარის მიერ დასახელებული მტკიცებულებები არ არის საკმარისი მხარეთა შორის მიღწეული შეთანხმების პირობების დასადაგენად და არ იძლევა ინფორმაციას იმის თაობაზე, რომ მხარეები შეთანხმებული იყვნენ ყოველი შესრულებული დებიტორული ვალდებულებიდან 30%-ის ანაზღაურების შესახებ.¹⁹⁴

ასევე, მტკიცების ტვირთის არასწორად განაწილებამ და მატერიალურ-სამართლებრივი პრეზუმფციების უგულებელყოფამ განაპირობა ახალი გადაწყვეტილებით სარჩელის სრულად დაკმაყოფილება.¹⁹⁵ საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ იმ პირობებში, როდესაც მოსარჩელე უთითებს სესხზე, როგორც მოპასუხისათვის თანხის გადაცემის საფუძველზე, მოპასუხის მხრიდან სასესხო ურთიერთობის მხოლოდ უარყოფა არ არის საკმარისი მის სანინაალმდეგოდ ამოქმედებული პრეზუმფციის გასაქარწყლებლად, რომ მან ეს თანხა მიიღო სამართლებრივი საფუძველით. მოსარჩელის მიერ მითითება, რომ ამ თანხის მიღება განპირობებული იყო სესხის საფუძველზე, წარმოშობს სესხის ხელშეკრულების ნამდვი-

¹⁸⁹ სუს გადაწყვეტილება, 10 ივლისი, 2017, №ას-918-884-2016.

¹⁹⁰ სუს განჩინება, 12 დეკემბერი, 2016, №ას-915-881-2016.

¹⁹¹ სუს განჩინება, 22 ნოემბერი, 2016, №ას-792-759-2016.

¹⁹² სუს განჩინება, 12 იანვარი, 2018, №ას-1002-923-2017.

¹⁹³ სუს გადაწყვეტილება, 21 აპრილი, 2017, №ას-1018-979-2016.

¹⁹⁴ სუს გადაწყვეტილება, 6 აპრილი, 2017, №ას-303-288-2016.

¹⁹⁵ სუს გადაწყვეტილება, 19 თებერვალი, 2018, №ას-1062-1022-2016.

ლობის ვარაუდს იმ დრომდე, სანამ მოპასუხე თანხის მიღების სხვა სამართლებრივ საფუძველზე (მაგალითად, ნასყიდობის ხელშეკრულება და სხვა) მითითებით ამ ვარაუდს არ გააქარწყლებს.

ერთ-ერთ საქმეში საკასაციო პალატამ სასამართლო პრაქტიკაზე დაყრდნობით განმარტა რა სსკ-ის 429-ე მუხლით დადგენილი ვალდებულების შესრულების მტკიცების სტანდარტი, მიიჩნია, რომ, განსახილველ შემთხვევაში, ფაქტობრივი გარემოება გამყიდველისათვის/მიმწოდებლისათვის გადახდის შესახებ მიღებული საქონლის (პროდუქციის) ღირებულების მყიდველის მტკიცების ტვირთს წარმოადგენდა, რომლის სადავოობისას, მხოლოდ მყიდველის ახსნა-განმარტება ვერ შეფასდება საკმარის მტკიცებულებად, რაც შეიძლება, საფუძველად დასდებოდა შედავებული ფაქტობრივი გარემოების დადასტურებულად მიჩნევას და, მაშასადამე, სარჩელის დაკმაყოფილებას. სასამართლოს დასკვნით, მოვალისათვის დაკისრებული მტკიცების ვალდებულების შეუსრულებლობა, განაპირობებს მის მიერ წარდგენილი სარჩელის უარყოფას.¹⁹⁶

სხვა შემთხვევაში, სააპელაციო სასამართლომ სადავო ფაქტობრივი გარემოება დაადგინა მტკიცების ტვირთის სამართლიანი განაწილების პრინციპის დარღვევით, რამაც არსებითად იმოქმედა საქმის განხილვის შედეგზე, კერძოდ, არ დაკმაყოფილდა სახელფასო დავალიანების ანაზღაურების თაობაზე მოსარჩელეთა სასარჩელო მოთხოვნა, რაც გახდა სარჩელის უარყოფაზე სააპელაციო სასამართლოს განჩინების გაუქმებისა და საქმის იმავე სასამართლოში ხელახლა განსახილველად დაბრუნების საფუძველი.¹⁹⁷

- სასამართლო პრაქტიკის ანალიზი პირგასამტეხლოს დაკისრებასთან მიმართებით აჩვენებს, რომ, ძირითადად, უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებებით დადგენილი სამართლებრივი შედეგი სსკ-ის 420-ე მუხლის საფუძველზე შეუსაბამოდ მაღალი პირგასამტეხლოს შემცირებით გამოიხატება,¹⁹⁸ თუმცა არის შემთხვევები, როდესაც სააპელაციო სასამართლოს მიერ დაკისრებული პირგასამტეხლოს ოდენობა გაიზარდა საკასაციო პალატის გადაწყვეტილებით.

ერთ-ერთ საქმეში¹⁹⁹ საკასაციო სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების მიღება და პირგასამტეხლოს ოდენობის გაზრდა განაპირობა საკასაციო სასამართლოს განმარტებამ, რომ სსკ-ის 420-ე მუხლის დანაწესის გამოყენებისას, სასამართლომ უნდა შეაფასოს კონტრაჰენტთა, როგორც ხელშემკვერელ პირთა, სტატუსი და, როდესაც საკითხი მენარმე სუბიექტის მიერ შეუსრულებელ ვალდებულებაზეა, მას ფიზიკური პირისაგან განსხვავებული პასუხისმგებლობითა და სტანდარტით უნდა მოეთხოვოს, შეუსრულებელი ვალდებულების გამო, მხარისათვის მიყენებული ზიანის კომპენსაცია. სხვა საქმეში²⁰⁰ კი, საკასაციო პალატამ ყურადღება გაამახვილა მენარდის სახელშეკრულებო ვალდებულების არსზე, სახელდობრ, იმ გარემოებაზე, რომ ამ უკანასკნელმა საბავშვო ბაღთან მისასვლელი გზის მონყობის ვალდებულება უხეშად დაარღვია.

ერთ-ერთ დავაში²⁰¹ სასამართლომ არ შეამცირა პირგასამტეხლო და განმარტა, რომ პირგასამტეხლოს შემცირების კანონისმიერი შესაძლებლობა ემსახურება სახელშეკრულებო ურ-

¹⁹⁶ სუს გადაწყვეტილება, 16 ნოემბერი, 2018, №ას-860-860-2018.

¹⁹⁷ სუს განჩინება, 19 ივლისი, 2018, №ას-366-340-2017.

¹⁹⁸ სუს გადაწყვეტილებები: 27 იანვარი, 2017, №ას-708-678-2016, 13 აპრილი, 2016, №ას-1199-1127-2015, 22 ივნისი, 2016, №ას-214-204-2016, 6 მაისი, 2016, №ას-336-317-2014, 28 ივლისი, 2016, №ას-164-160-2016.

¹⁹⁹ სუს გადაწყვეტილება, 23 მაისი, 2017, №ას-1031-992-2016.

²⁰⁰ სუს გადაწყვეტილება, 26 მარტი, 2019, №ას-1511-2018.

²⁰¹ სუს გადაწყვეტილება, 13 ნოემბერი, 2018, №ას-1451-1371-2017. სუს გადაწყვეტილება, 28 დეკემბერი, 2016, №ას-848-814-2016.

თიერთობებში იმ სუსტი მხარის ინტერესების დაცვას, რომელიც ხელშეკრულებაზე ხელმოწერისას ვერ აცნობიერებს პირგასამტეხლოს შინაარსსა და მის თანმდევ სამართლებრივ თუ ეკონომიკურ შედეგებს. თუ მხარე აღჭურვილია ადვოკატით, სამეწარმეო ურთიერთობებში გამოცდილი სუბიექტია, თავად მენარმეა და ა.შ. ივარაუდება, რომ ასეთ ვითარებაში შეთანხმებული პირგასამტეხლო, თუნდაც, შეუსაბამოდ მაღალი, მხარეთა ნამდვილ ნებას შეესაბამება და შემცირებას არ ექვემდებარება.

- აღსანიშნავია, რომ საკვლევ გადაწყვეტილებებში, სახელშეკრულებო დავებში მხარეები ხშირად თავიანთ მოთხოვნას აფუძნებენ ხელშეკრულებიდან გასვლაზე ან მოითხოვენ ხელშეკრულებიდან გასვლის ფაქტის აღიარებას. ერთ-ერთ დავაში საკასაციო სასამართლომ იმსჯელა ხელშეკრულებიდან გასვლის ინსტიტუტის სამართლებრივ ბუნებაზე²⁰² და განმარტა, რომ სახელშეკრულებო ურთიერთობებში ხელშეკრულების მხარეს უფლება აქვს, **გავიდეს ხელშეკრულებიდან და უარი თქვას ნაკისრი ვალდებულების შესრულებაზე**. ხელშეკრულებიდან გასვლა, როგორც აღმჭურველი, მეორადი მოთხოვნის უფლება გამოიყენება მხოლოდ კანონით ან მხარეთა შეთანხმებით ზუსტად განსაზღვრულ შემთხვევებში, ამიტომ კანონი ამომწურავად განსაზღვრავს ხელშეკრულებიდან გასვლის საფუძვლებსა და წესს, კერძოდ, იმას, თუ როდის შეუძლია ხელშეკრულების მხარეს მოითხოვოს ხელშეკრულებიდან გასვლა (სსკ-ის 405-ე, 352-359-ე მუხლები), თუმცა, ეს არ გამორიცხავს, რომ მხარეები შეთანხმდნენ ხელშეკრულებიდან გასვლის დამატებით პირობებზე. თუ მხარეები ამ უფლებით არ ისარგებლებენ, გამოიყენება კანონის დისპოზიციური ნორმები.²⁰³

საკასაციო სასამართლომ სხვა საქმეზე²⁰⁴ განმარტა, რომ ვალდებულებითი სამართალი ერთმანეთისაგან განასხვავებს ხელშეკრულების შეწყვეტის, ხელშეკრულებიდან გასვლისა და მოშლის ინსტიტუტებს, რომელთა შორის უმთავრესი სხვაობა მხარეთა პოსტსახელშეკრულებო მდგომარეობაა. ხელშეკრულების/ვალდებულების შეწყვეტის უმთავრესი ნიშანი ისაა, რომ მხარეები ინარჩუნებენ მიღებულ სიკეთეს, მაგალითად, ვალდებულების შეწყვეტის საფუძვლები შეიძლება, იყოს კრედიტორის სასარგებლოდ შესრულება ან სხვა შესრულება (სსკ-ის 427-ე-454-ე მუხლები). რაც შეეხება ხელშეკრულებიდან გასვლას, შეწყვეტისაგან განსხვავებით, ამ დროს კანონი ითვალისწინებს მხარეთა რესტიტუციის შესაძლებლობას (სსკ-ის 352-ე-359-ე მუხლები) და ხელშეკრულებიდან გასვლის შედეგების მისაღწევად სავალდებულოა გასვლის წინაპირობების შემოწმება (**მოვალის მხრიდან ნაკისრი ვალდებულების ბრალეული დარღვევა**). სასამართლომ აღნიშნა, რომ ხელშეკრულებიდან გასვლა, ზემოხსენებული სამართლებრივი კონსტრუქციის გარდა, შესაძლებელია იმ შემთხვევაშიც, როდესაც აშკარაა შეცვლილი გარემოებები. ასეთ დროს, გასვლა დასაშვებია არა მოვალის მხრიდან ვალდებულების ბრალეული დარღვევის, არამედ სსკ-ის 398-ე მუხლის წინაპირობების არსებობისას, შეცვლილი გარემოებების პირობებში კანონისმიერი მოთხოვნაა, რომ მხარეებმა ცადონ ხელშეკრულების მისადაგება ამ გარემოებებისადმი და, თუკი მისადაგება შეუძლებელი აღმოჩნდება, მხარეებს უფლება აქვთ, გავიდნენ ხელშეკრულებიდან (სსკ-ის 398.3 მუხლი). ხელშეკრულებიდან გასვლის საკითხზე მსჯელობისას, რა საფუძვლითაც არ უნდა ხდებოდეს იგი, შესამოწმებელია, ხომ არ არსებობს გასვლის გამომრიცხველი წინაპირობები (*რომელთა ჩამონათვალი მოცემულია თავად მატერიალურ კანონმდებლობაში, მაგალითად, სსკ-ის 358-ე, 442-ე-447-ე მუხლები, ასევე, 316.2 მუხლი და სხვა*). რაც შეეხება **ხელშეკრულების მოშლას, სამოქალაქო კოდექსის იმ ნორმათა ანალიზი, რომლებიც ხსენებულ საკითხს ავგარებს, ქმნის დასკვნის საფუძველს, რომ მას ხელშეკრულებიდან გასვლის სამართლებრივი დატვირ-**

²⁰² სუს განჩინება, 04 ოქტომბერი, 2018, №ას-360-360-2018, სუსგ-ები 01 დეკემბერი, 2017, №ას-1189-1119-2015, 23 მარტი, 2016, №ას-146-142-2016.

²⁰³ სუსგ 01 დეკემბერი, 2017, №ას-1003-924-2017.

²⁰⁴ სუს გადაწყვეტილება, 19 აპრილი, 2019, №ას-1076-996-2017.

თვა აქვს (მოშლის ინსტიტუტის რეალიზაცია თავისთავად უკავშირდება სკ-ის 352-ე მუხლით გათვალისწინებულ შედეგებს-პირთა რესტიტუციას, იხ მაგ: სკ-ის 491-ე, 492-ე მუხლები და სხვა).

ერთ-ერთ საქმეზე,²⁰⁵ რომელშიც მოსარჩელე სხვა მოთხოვნებთან ერთად ითხოვდა ვალდებულების შეუსრულებლობის გამო მიუღებელი შემოსავლის ანაზღაურებას, საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ მიუღებელი შემოსავალი (ბინის ქირა, რომელსაც ბინის გაქირავებით მიიღებდა მოსარჩელე და რომლის ანაზღაურებაც მოპასუხეს დაეკისრა, ხელშეკრულებების პირობების დარღვევის გამო, ხელშეკრულებიდან მოსარჩელის გასვლამდე პერიოდისათვის) არ ექცევა სსკ-ის 352-ე მუხლის რეგულირების სფეროში. ბინის შესყიდვის მიზნით ბანკიდან აღებული კრედიტი და ამ კრედიტით სარგებლობისათვის გადასახდელი პროცენტი არ არის ის ზიანი, რომელიც გამონვეულია ხელშეკრულების შეუსრულებლობით, რადგან ხელშეკრულების შესრულების შემთხვევაში, მოსარჩელე მიიღებდა ბინას და არა თანხას, თუმცა იმ დღიდან, როცა მოსარჩელე გავიდა ხელშეკრულებიდან, მოპასუხეს წარმოეშვა მის მიმართ უკვე არა ბინის სათანადოდ გადაცემის, არამედ მისი ღირებულების დაბრუნების ვალდებულება, რომლის შესრულების შემთხვევაში, მოსარჩელეს მიეცემოდა ბანკისათვის დარჩენილი საკრედიტო დავალიანების დაბრუნების შესაძლებლობა, ამიტომ მოსარჩელეს უნდა აუნაზღაურდეს ზიანის – ხელშეკრულებიდან გასვლის დროისათვის პროცენტის სახით გადასახდელი თანხა.

მოსარჩელის – ფიზიკური პირების (მყიდველების) მიერ გამყიდველის (მოპასუხე საწარმოს) წინააღმდეგ ხელშეკრულებიდან გასულად აღიარებისა და გამყიდველის მიერ უსაფუძვლოდ მიღებული თანხის დაბრუნებისა და მიუღებელი შემოსავლის სახით მიყენებული ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნით წარმოებულ დავაში სასამართლომ მიიჩნია, რომ მტკიცებულება, რომელზე დაყრდნობითაც მოსარჩელეები მოპასუხის მიერ ვალდებულების დარღვევაზე აპელირებდნენ, განკუთვნილი იყო მხოლოდ ერთ-ერთი მოსარჩელის მიმართ, შესაბამისად, ხელშეკრულებიდან გასვლის კანონისმიერი ნაწინამძღვრები ერთი მოსარჩელის მიერ განხორციელდა, რასაც მისი მოთხოვნის ნაწილში სარჩელის დაკმაყოფილება მოჰყვა, ხოლო სხვების მიმართ სარჩელი უარყოფილ იქნა.²⁰⁶

- კვლევაში მითითებულ საქმეებში მრავლადაა დავები, რომლებშიც საკასაციო სასამართლო არ იზიარებს სააპელაციო სასამართლოს მიერ სადავო **ურთიერთობის სამართლებრივ კვალიფიკაციას**, რის გარეშეც შეუძლებელია მოთხოვნის დამფუძნებელი ნორმის განსაზღვრა და, საბოლოოდ, კანონიერი გადაწყვეტილების მიღება.

საკასაციო სასამართლო, ერთ შემთხვევაში, შესაბამისი პროცესუალური წინაპირობების არსებობისას თავად ახდენს სამართლებრივი ურთიერთობის სწორ შეფასება-კვალიფიკაციას და გადაწყვეტილებით წყვეტს დავას, ხოლო, მეორე შემთხვევაში, სათანადო ფაქტობრივი გარემოებების დადგენისა და შესაბამისი სამართლებრივი ურთიერთობის განსაზღვრის მიზნით ხელახლა განსახილველად აბრუნებს საქმეს სააპელაციო ინსტანციის სასამართლოში.

ერთ-ერთი საქმის მიხედვით²⁰⁷ საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ ქვემდგომმა სასამართლოებმა არასწორად შეაფასეს მენარდესა და მზღვეველს შორის წარმოშობილი სამართლებრივი ურთიერთობა და „დაზღვევის შესახებ“ საქართველოს კანონის 33⁴ მუხლის მე-9 პუნქტის „ე“ ქვეპუნქტის ფარგლებში არასწორად განსაზღვრეს კრედიტორის მოთხოვნა

²⁰⁵ სუს გადაწყვეტილება, 14 მარტი, 2016, № ას-945-895-2015.

²⁰⁶ სუს გადაწყვეტილება, 08 ივნისი, 2018, №ას-38-38-2018.

²⁰⁷ სუს გადაწყვეტილება, 24 თებერვალი, 2017, №ას-906-872-2016, ასევე, სუს განჩინება, 17 თებერვალი, 2017, №ას-1132-1088-2016.

ნის სამართლებრივი საფუძველი. გასაჩივრებული განჩინებით დადგენილია, რომ მოდავე მხარეთა შორის არსებობდა მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულება. **საკასაციო სასამართლომ გადაწყვეტილებით შეცვალა სამართლებრივი შედეგი და სარჩელი უარყო იმ დასაბუთებით, რომ მხარეთა შორის №177 დადგენილებით განსაზღვრული სახელშეკრულებო ურთიერთობა იყო, რაც გამოორიცხავდა კრედიტორის მე-5 რიგისთვის მიკუთვნებას.** საკასაციო სასამართლოს შეფასებით, №177 დადგენილებით განსაზღვრული „მიმწოდებლისა“ და მზღველის სამართლებრივი კავშირი მომსახურების ტიპის სახელშეკრულებო ურთიერთობის ელემენტებზე მიაჩნდება და ყველაზე ახლოს სკ-ის 629-ე მუხლით გათვალისწინებულ ნარდობის ურთიერთობასთან დგას.

სხვა საქმეში სააპელაციო სასამართლომ მხარეთა შორის ურთიერთობა შუამავლობის ხელშეკრულებად მიიჩნია და ნაწილობრივ დააკმაყოფილა სარჩელი. საკასაციო სასამართლომ იმსჯელა სადავო შეთანხმების შინაარსზე და სხვადასხვა ხელშეკრულებების შუამავლობის, ნარდობის, ერთობლივი საქმიანობის, დავალების სამართლებრივი ბუნების დიფერენცირების გზით დაასკვნა, რომ მოსარჩელესა და მოპასუხეს შორის არა საშუამავლო, არამედ მომსახურების სახელშეკრულებო ურთიერთობა (სსკ-ის 629-ე მუხლი) არსებობდა. საკასაციო სასამართლომ განსაზღვრა რა სადავო ურთიერთობის სამართლებრივი ხასიათი, ახალი გადაწყვეტილებით სარჩელი არ დააკმაყოფილა დაუსაბუთებლობის გამო, რადგან მოსარჩელემ მისი წილი მტკიცების ტვირთი ვერ დაძლია.²⁰⁸

კონკრეტულ დავაში ქვემდგომმა ინსტანციის სასამართლოებმა სარჩელი დააკმაყოფილეს, მაგრამ საკასაციო სასამართლომ უარყო იმ საფუძველით, რომ სააპელაციო სასამართლომ ურთიერთობა მოდავე მხარეთა შორის არასწორად დააკვალიფიცირა ერთობლივი საქმიანობის ხელშეკრულებად და არა ნარდობად და, შესაბამისად, არ არსებობს მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძველი.²⁰⁹ პალატის აზრით, შინაარსობრივად ხელშეკრულების დადების მიზანი იყო შესრულებული სამუშაოს შედეგი, კონკრეტული საცხოვრებელი ბინის საკუთრებაში გადაცემა, რისთვისაც მოპასუხეებს შეჰქონდათ არა არაფულადი სახის რაიმე შენატანი, არამედ იხდიდნენ კონკრეტული ფართის ბინის განსაზღვრულ ღირებულებას.

ერთ-ერთ საქმეზე საკასაციო სასამართლომ დააბრუნა რა საქმე ხელახლა განსახილველად, მიუთითა, რომ ჯერ უნდა დადგინდეს სადავო სამართალურთიერთობის მიხედვით მოდავე მხარეთა პრეტენზიების წარმოშობის იურიდიული დასაბუთებულობა, საკასაციო განაცხადის ფაქტობრივი საფუძველი და სათანადო ნორმით დადგენილი სამართლებრივი შედეგი, ხოლო შემდეგ – თითოეული მხარის მოთხოვნის შესაბამისობა საქმეში წარდგენილი სარწმუნო და დამაჯერებელი მტკიცებულებების ერთობლიობით.²¹⁰

საწარმოსა და საწარმოს პარტნიორს შორის მიყენებული ზიანის ანაზღაურების შესახებ დავაზე საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სააპელაციო სასამართლომ არ გამოიკვლია და არ შეაფასა საქმეში არსებული მტკიცებულებები და არ დაადგინა მხარეთა შორის არსებული სახელშეკრულებო ურთიერთობის შინაარსი. სააპელაციო პალატას არ დაუდგენია, ევალებოდა თუ არა მოპასუხეს საწარმოს წინაშე რაიმე მოქმედება, რისი შეუსრულებლობაც ზიანის ანაზღაურების ფაქტობრივი საფუძველის დადგენის წინაპირობა გახდებოდა.²¹¹

ერთ-ერთ საქმეზე²¹² საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სააპელაციო სასამართლომ

²⁰⁸ სუს გადაწყვეტილება, 13 ოქტომბერი, 2017, №ას-304-287-2017.

²⁰⁹ სუს გადაწყვეტილება, 17 ოქტომბერი, 2017, №ას-866-808-2017.

²¹⁰ სუს განჩინება, 15 იანვარი, 2016, №ას-700-670-2014.

²¹¹ სუს განჩინება, 5 მაისი, 2016, №ას-758-719-2013.

²¹² სუს განჩინება, 21 იანვარი, 2016, №ას-803-758-2015.

დამატებით უნდა გამოიკვილოს და იმსჯელოს მხარეთა ურთიერთვალდებულებები უკავშირდება საშუალო გარიგებას (სსკ-ის 744-ე მუხლი) თუ ერთობლივ საქმიანობას (სსკ-ის 930-ე მუხლი), სასყიდლიანი ანუ ანაზღაურებადი საქმიანობა 745-ე, 748-ე მუხლების დეფინიციის გათვალისწინებით, არ გულისხმობს ნატურით ანაზღაურებას, როგორც ეს განსახილველ შემთხვევაში მხარეებმა დათქვეს.

სხვა საქმეზე საკასაციო სასამართლომ მხარეთა შორის ურთიერთობა იჯარად მიიჩნია და არ გაიზიარა სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობა მოსარჩელის მოთხოვნის სამართლებრივ საფუძველად უსაფუძვლო გამდიდრების ნორმების გამოყენების თაობაზე.²¹³ საკასაციო პალატამ არაერთხელ განმარტა, რომ კონდიქციური დანაწესების (სსკ-ის 976-ე-991-ე მუხლები) გამოყენების უმთავრესი წინაპირობა მისი სუბსიდიურობით ვლინდება, რაც ნიშნავს – უსაფუძვლო გამდიდრების წესები მოთხოვნის დამფუძნებელ ნორმებად გვევლინება მხოლოდ მაშინ, როდესაც სასამართლო მოვლენათა დინამიკის გათვალისწინებით დაასკვნის, რომ გამორიცხულია სხვა უფრო სპეციალური ნორმის გამოყენება (მაგ: პოსესორული ან ვინდიკაციური სარჩელები (სანივთო სამართალი), სარჩელი ვალდებულების შესრულების შესახებ (როგორც პირველადი, ისე – მეორადი მოთხოვნები და სხვა).

კონკრეტულ დავაში მხარეთა შორის წარმოშობილი განსახილველი ურთიერთობა სააპელაციო სასამართლოს დასკვნით შეიცავს როგორც ნარდობის, ისე – ნასყიდობის სამართლებრივი ურთიერთობების ელემენტებს. საკასაციო სასამართლომ კი განმარტა, რომ ამ დროს გამოიყენება ნასყიდობის წესები (სსკ-ის 629.1-ე მუხლი), ვინაიდან გამყიდველმა ხელშეკრულების საფუძველზე საკუთარი მასალებით იკისრა მყიდველისათვის საქონლის დამზადება და მიწოდება, დამზადებულია გვაროვნული ნივთი, შესაბამისად, სსკ-ის 629.1-ე მუხლის საფუძველზე სადავო სამართალურთიერთობა ნასყიდობის სახელშეკრულებით უნდა გადაწყდეს.²¹⁴

საკასაციო სასამართლომ ერთ საქმეზე მიუთითა, რომ მოკლებულია საშუალებას, თავად მიიღოს გადაწყვეტილება, ვინაიდან დასადგენია კომპანიასა და ინდემნარმეს შორის სამართლებრივი კავშირი,²¹⁵ დაუსაბუთებელია იჯარის ხელშეკრულების შეწყვეტის უარყოფის სამართლებრივი საფუძველიც და გასარკვევია შეწყვეტის მოთხოვნის წარმოშობა.²¹⁶

- ერთ-ერთ საქმეზე პალატამ სსსკ-ის მე-11, 272-ე მუხლის „ა“ ქვეპუნქტის 272-ე მუხლის „ა“¹ ქვეპუნქტის საფუძველზე მიიჩნია, რომ აღიარებული საგადასახადო დავალიანების, ასევე, დარიცხული სანქცია-საურავების გადასახადის გადამხდელისათვის დაკისრებისა თუ ამ თანხის ამოღების მიზნით მიმდინარე სააღსრულებო წარმოების კანონიერების სამოქალაქო წესით შემოწმების წინაპირობები ეწინააღმდეგება სამოქალაქო სამართალწარმოების პრინციპებს, რის გამოც სსიპ-ის საკასაციო საჩივარი შპს-ს მიმართ ზიანის სოლიდარულად დაკისრების მოთხოვნის ნაწილში, სააპელაციო სასამართლომ ნაწილობრივ დააკმაყოფილა, შეწყვიტა საქმისწარმოება, სსსკ-ის 272-ე მუხლის „ა“¹ ქვეპუნქტის თანახმად, სსიპ-ის საკასაციო საჩივრის **განხილვის საგნის არარსებობის გამო**.²¹⁷
- საკასაციო სასამართლოს პრაქტიკის მიხედვით, საკასაციო პალატამ გააუქმა საქმის პირველი ინსტანციის სასამართლოში დაბრუნების თაობაზე²¹⁸ სააპელაციო სასამართლოს არაერთი განჩინება. ზოგადად, საკასაციო სასამართლოს დამოკიდებულება საკითხის

²¹³ სუს განჩინება, 11 ოქტომბერი, 2017, №ას-774-723-2017.
²¹⁴ სუს განჩინება, 10 ნოემბერი, 2017, №ას-629-588-2017.
²¹⁵ სუს განჩინება, 11 მაისი, 2018, №ას-1190-1110-2017.
²¹⁶ სუს განჩინება, 04 ოქტომბერი, 2018, №ას-360-360-2018.
²¹⁷ სუს გადაწყვეტილება, 9 დეკემბერი, 2016, №ას-708-677-2014.
²¹⁸ სუს განჩინება, 16 თებერვალი, 2016, №ას-973-922-2015, სუს განჩინება, 17 თებერვალი, 2017, №ას-1132-1088-2016.

მსგავს გადაწყვეტასთან მკვეთრად უარყოფითია. საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ საქმის პირველი ინსტანციის სასამართლოსათვის უკან დაბრუნება, ისევე, როგორც საქმეზე ახალი გადაწყვეტილების მიღება, სააპელაციო სასამართლოს უფლებაა და არა ვალდებულება. მიუხედავად ამისა, არ გულისხმობს სააპელაციო სასამართლოს შეუზღუდაობას, ნებისმიერი დაუსაბუთებელი გადაწყვეტილების შემთხვევაში, ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოს ხელახლა განსახილველად დაუბრუნოს საქმე. ასეთი მიდგომა ეწინააღმდეგება რაციონალური მართლმსაჯულებისა და პროცესუალური ეკონომიის პრინციპებს, სსსკ-ის 385-ე მუხლის მე-2 ნაწილის ნამდვილ აზრს.

- აღსანიშნავია, რომ **დაუსწრებელი გადაწყვეტილებისა და ამ გადაწყვეტილების ძალაში დატოვების შესახებ განჩინებების კანონიერების შემოწმებისას** საკასაციო საჩივრის დაკმაყოფილების საფუძველი გახდა სააპელაციო სასამართლოს მიერ სარჩელის აღძვრის წინაპირობების გაურკვეველობა, რაც დაუსწრებელი გადაწყვეტილების მიღების დაუშვებლობის საფუძველია. სასამართლოს მითითებით, გარდა იმისა, რომ არაა გარკვეული მოსარჩელის იურიდიული ინტერესი, არც ისაა დადგენილი, შესაძლებელი იყო თუ არა მიკუთვნებითი სარჩელის აღძვრა, რაც ეწინააღმდეგება სსსკ-ის 233-ე მუხლის პირველი ნაწილის „დ“ ქვეპუნქტით გათვალისწინებულ მოთხოვნას (დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანა დაუშვებელია, თუ არ არსებობს სარჩელის აღძვრის წინაპირობები).²¹⁹
- საყურადღებოა, რომ საკასაციო სასამართლომ სააპელაციო სასამართლოს სხდომაზე არაუფლებამოსილი პირის გამოცხადების გამო დაუსწრებელი გადაწყვეტილების მიღება უკანონოდ მიიჩნია და განმარტა, მინდობილობის არარსებობის შემთხვევაში, მხარეს არ უნდა წაერთვას საქმის არსებითად განხილვის უფლება, რადგან სხდომაზე წარმომადგენლის მივლინებით მხარემ გამოხატა ინტერესი საქმისადმი და, თუ წარმომადგენლობის უფლებამოსილების შემოწმებისას ხარვეზი დაფიქსირდა, საკითხი მოპასუხის საწინააღმდეგოდ არ უნდა გადაწყდეს.²²⁰

ერთ საქმეზე დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გაუქმების საფუძველი გახდა ის გარემოება, რომ უწყებაში არ იყო მითითებული სსსკ-ის 72.1 მუხლით დადგენილი სასამართლო უწყების ყველა ელემენტი, რის გამოც სასამართლო უწყება არასრულად და კანონშეუსაბამოდ ჩაბარებულად იქნა მიჩნეული.²²¹

სხვა საქმეში სააპელაციო სასამართლომ დაუსაბუთებლად შეცვალა ზეპირი შეთანხმების მხარეები, შესაბამისად, სსსკ-ის 230-ე მუხლით გათვალისწინებული საპროცესო ნორმის დარღვევით, დამტკიცებულად ჩათვალა ისეთი ფაქტობრივი გარემოება, რომელზეც თავად მოსარჩელეს არ მიუთითებია და არასწორი დასკვნაც გამოიტანა.²²²

საკასაციო სასამართლომ, სააპელაციო სასამართლოს მიერ სააპელაციო შესაგებლის წარუდგენლობის გამო, მიღებული დაუსწრებელი გადაწყვეტილება უზენაესი სასამართლოს დიდი პალატის გადაწყვეტილებას დააფუძნა და განმარტა, რომ სააპელაციო სასამართლოში შესაგებლის წარუდგენლობა არ შეიძლება, გახდეს დაუსწრებელი გადაწყვეტილების გამოტანის საფუძველი.²²³

რამდენიმე საქმეზე დაუსწრებელი გადაწყვეტილება იმ საფუძველით გაუქმდა, რომ საკა-

²¹⁹ სუს განჩინება, 19 თებერვალი, 2016, №ას-914-876-2014.

²²⁰ სუს განჩინება, 23 აპრილი, 2019, №ას-1142-1062-2017.

²²¹ სუს განჩინება, 10 ნოემბერი, 2017, №ას-629-588-2017.

²²² სუს განჩინება, 12 ივნისი, 2017, №ას-825-791-2016.

²²³ სუს განჩინება, 28 ივნისი, 2016 წელი, №ას-26-26-2016.

საცხო სასამართლომ მოთხოვნა იურიდიულად გაუმართლებლად მიიჩნია.^{224/225} პირველ შემთხვევაში – სასამართლომ ახალი გადაწყვეტილებით სარჩელი არ დააკმაყოფილა, ხოლო მეორე შემთხვევაში – ნაწილობრივ დააკმაყოფილა.

- კონკრეტულ საქმეზე საკასაციო სასამართლომ გააუქმა გასაჩივრებული გადაწყვეტილება და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა სააპელაციო სასამართლოში საქმეში **სათანადო მოპასუხის** ჩართვის საკითხის გადასაწყვეტად.²²⁶ სხვა საქმეში კი საქმის ხელახლა განსახილველად დაბრუნების საფუძველი გახდა ის გარემოება, რომ მოპასუხე, რომლის უფლებებსაც უკავშირდებოდა გადაწყვეტილება, არ იყო სათანადოდ მიწვეული საქმის განხილვაზე.²²⁷
- **სამენარმეო ურთიერთობიდან** გამომდინარე დავაზე გადაწყვეტილების მიღება ძირითადად იმ გარემოებამ განაპირობა, რომ **სააპელაციო სასამართლომ არ იმსჯელა მოსარჩელის დაზუსტებულ სასარჩელო მოთხოვნაზე, რომლითაც ეს უკანასკნელი ითხოვდა** მოპასუხე კომპანიის დირექტორისთვის პარტნიორთა კრების მოწვევის დავალებას კონკრეტული დღის წესრიგით.²²⁸ საკასაციო პალატამ მიუთითა, რომ სასამართლო საზოგადოების პარტნიორთა კრების დისკრეციის (განაწილდეს თუ არა მოგება) ფარგლებში შეიძლება, შეიჭრას მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როცა მოსარჩელე პარტნიორთა კრების მხრიდან საკუთარი უფლებამოსილების არამართლზომიერ გამოყენებაზე უთითებს. პალატის დასკვნით, საქმის გარემოებების გათვალისწინებით, მოპასუხე კომპანიის პარტნიორთა კრების მიერ წლიური მოგების განაწილების თაობაზე გადაწყვეტილების მიუღებლობა მიუთითებს პარტნიორთა კრების უფლებამოსილების არამართლზომიერ გამოყენებაზე, ვინაიდან მოპასუხე მხარემ მოსარჩელის კვალიფიციური სარჩელის საპირისპიროდ ვერ მიუთითა პარტნიორთა კრების მიერ მოგების განაწილების თაობაზე გადაწყვეტილების მიუღებლობის ლეგიტიმურ სამენარმეო მიზანზე, რითაც უსაფუძვლოდ შეზღუდა პარტნიორის ქონებრივი უფლება დივიდენდზე.

საკასაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით,²²⁹ საწარმოს მიმართ ყოფილი დირექტორის სარჩელი საწარმოში შეტანილი თანხის დაკისრებისა და საწარმოს შეგებებული სარჩელი ყოფილი დირექტორისთვის მიყენებული ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნით, ნაწილობრივ დააკმაყოფილა. საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ თავდაპირველი მოსარჩელის (ყოფილი დირექტორის) მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძველი გამომდინარეობს კონდიციური ნორმებიდან, ხოლო საწარმოს მოთხოვნა დირექტორის მიმართ ზიანის ანაზღაურების შესახებ „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის 9.6, სსკ-ის 709-ე, 394.1 და 408.1 მუხლებიდან გამომდინარეობს. საკასაციო სასამართლომ, ახალი გადაწყვეტილებით, საწარმოში შეტანილი თანხის დაბრუნების თაობაზე საწარმოს ყოფილი დირექტორის მოთხოვნა, სსკ-ის 976.1 „ა“-ე, 979.2-ე მუხლების საფუძველზე იმ მოტივით დააკმაყოფილა, რომ საწარმომ (მოპასუხემ) ვერ განახორციელა სადავო თანხის კუთვნილების მტკიცების ტვირთი.²³⁰

საკასაციო სასამართლომ საწარმოს პარტნიორთა აღიარებითი სარჩელი დაუშვებლად მი-

²²⁴ სუს გადაწყვეტილება, 11 მაისი, 2018, №ას-1468-1388-2017, ასევე, სუს გადაწყვეტილება, 6 მაისი, 2016, №ას-75-72-2016.

²²⁵ სუს გადაწყვეტილება, 18 მაისი, 2018, №ას-1262-1182-2017, ასევე, სუს გადაწყვეტილება, 24 იანვარი, 2018, №ას-931-871-2017.

²²⁶ სუს განჩინება, 10 მაისი, 2017, №ას-1085-1042-2016.

²²⁷ სუს განჩინება, 23 თებერვალი, 2018, №ას-1107-1027-2017.

²²⁸ სუს გადაწყვეტილება, 6 აპრილი, 2017, №ას-552-527-2016.

²²⁹ სუს გადაწყვეტილება, 10 ივლისი, 2017, №ას-918-884-2016, ასევე, სუს განჩინება, 25 აპრილი, 2019, №ას-1203-2018.

²³⁰ სუს გადაწყვეტილება, 14 სექტემბერი, 2017, №ას-270-258-2017.

იჩნია სანარმოს კრების ოქმისა და უძრავი ქონების გასხვისების ხელშეკრულების ბათილად ცნობის მოთხოვნით და, სსსკ-ის 187.2-ე, 275-ე და მე-7 მუხლების საფუძველზე, განჩინებით განუხილველად დატოვა.²³¹ სასამართლომ აღნიშნა, რომ მინორიტარ პარტნიორთა მიერ აღძრულია დერივაციული სარჩელი (დომინანტი პარტნიორის მიერ საზოგადოების ინტერესების საწინააღმდეგოდ საკუთარი უპირატესობის გამოყენების წინააღმდეგ წარდგენილი მოთხოვნა), რომლის მიზანიც საზოგადოების ქონებრივი ინტერესების დაცვაა და მიმართულია სადავო გარიგებებით განკარგული საზოგადოების სანესდებო კაპიტალის დაბრუნებისკენ. ამ მიზნის მიღწევა კი, მხოლოდ აღიარებითი სარჩელის პირობებში შეუძლებელია, მოთხოვნის რეალიზაციის საშუალებას მიკუთვნებითი სარჩელი წარმოადგენს.

საკასაციო სასამართლომ სანარმოს მიმართ აღძრული აღიარებითი სარჩელი, სააქციო საზოგადოების კრებისა და სამეთვალყურეო საბჭოს ოქმებისა და საჯარო რეესტრის ჩანაწერის ბათილად ცნობის მოთხოვნით, განუხილველად დატოვა იურიდიული ინტერესის არარსებობის გამო²³² და განმარტა, აღიარებითი სარჩელის დასაშვებობას პროცესუალურად გამოიციხავს ის გარემოება, რომ მოსარჩელეს არ დაუსაბუთებია, იურიდიულად რა სასარგებლო შედეგს განაპირობებს მისთვის ამ გარიგებათა (საერთო კრებისა და სამეთვალყურეო საბჭოს კრების ოქმები) და საჯარო რეესტრის ჩანაწერის ბათილად ცნობა.

საკასაციო სასამართლომ სსსკ-ის 394-ე მუხლის „ე“ ქვეპუნქტის საფუძველზე, გააუქმა სარჩელის ნაწილობრივ დაკმაყოფილების თაობაზე სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება, რომლითაც სანარმოს პარტნიორის სასარგებლოდ დივიდენდის გადახდა დაეკისრა და, ახალი გადაწყვეტილებით, სარჩელი უარყო მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძვლის არარსებობის გამო.²³³ სასამართლომ აღნიშნა, რომ სანარმოს პარტნიორს იმ პირობებში, როცა არ დავობს არც კრების მოწვევის, არც მისი გამართვისა და არც კომპეტენციის კანონიერებას, დივიდენდის განაწილების საფუძველზე სარჩელის აღძვრის უფლება არ გააჩნია. ვინაიდან საზოგადოების წმინდა მოგების განაწილება სანარმოს პარტნიორთა კრების კომპეტენციას მიკუთვნებული საკითხია, სწორედ, პარტნიორთა კრებაზე უნდა იქნეს განხილული, ხოლო მიღებული გადაწყვეტილების კანონიერება, შესაძლოა, სასამართლოს მსჯელობის საგნად იქცეს.

სანარმოსა და ერთ-ერთ დამფუძნებელს შორის მიყენებული ზიანის მოთხოვნით წარმოებულ დავაზე საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ საქმის მასალებით არ დასტურდება არც სსსკ-ის 992-ე და არც სსსკ-ის 115-ე მუხლით განსაზღვრული მოთხოვნის წარმოშობის წინაპირობების არსებობა. საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ, სააპელაციო სასამართლომ არ გამოიკვლია და არ შეაფასა საქმეში არსებული მტკიცებულებები და არ დაადგინა მხარეთა შორის არსებული სახელშეკრულებო ურთიერთობის შინაარსი,²³⁴ რაც საკასაციო სასამართლოს მიერ საქმის ხელახლა განსახილველად დაბრუნების საფუძველი გახდა.

სანარმოში წილის დათმობისა და იჯარის ხელშეკრულებების ბათილად ცნობის მოთხოვნით წარმოებულ სამენარმეო დავაზე, სსსკ-ის 393-ე მუხლის მე-2 პუნქტის „ა“ და „ბ“ ქვეპუნქტებით გათვალისწინებული საფუძველზე, საკასაციო სასამართლომ გააუქმა გასაჩივრებული განჩინება და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა იმავე სასამართლოში.²³⁵ სასამართლომ მიუთითა: განსახილველ შემთხვევაში, სააპელაციო სასამართლომ არათუ არ უნდა გამოიჯნოს სსსკ-ის 54-ე და 55-ე მუხლები, არამედ უნდა გამოიკვლიოს გარიგების დადების დროისათვის მოქმედი ნორმით – 55-ე მუხლით დადგენილი კუმულაციური წინა-

²³¹ სუს გადაწყვეტილება, 30 მარტი, 2018, №ას-833-779-2017.

²³² სუს გადაწყვეტილება, 12 სექტემბერი, 2018, №ას-609-609-2018.

²³³ სუს გადაწყვეტილება, 30 ნოემბერი, 2018, №ას-1141-2018.

²³⁴ სუს განჩინება, 5 მაისი, 2016, №ას-758-719-2013.

²³⁵ სუს განჩინება, 20 მაისი, 2016, №ას-1224-1149-2015.

პირობები, ასევე, დამატებით გამოკვლევას საჭიროებს საიჯარო ხელშეკრულებების ბათილობის მოთხოვნის სამართლებრივი საფუძველი, თუკი მიკუთვნებითი სარჩელის აღძვრა იყო შესაძლებელი, მაშინ პროცესუალურად უნდა შეფასდეს, რამდენად იყო დასაშვები აღიარებითი სარჩელი; შესრულებისა და შეუსრულებლობის კონდიციების ერთობლივად გამოყენება მიზანშეუწონელია.

მოპასუხის (ყოფილი დირექტორის) საკასაციო საჩივრის დაკმაყოფილებით, საკასაციო სამართლომ ნაწილობრივ გააუქმა გასაჩივრებული გადაწყვეტილება და საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნა სააპელაციო სასამართლოს კომპანიის პარტნიორის გარიცხვისა და ამავე საწარმოსთვის მოპასუხის (საზოგადოების დირექტორის) მიერ მიყენებული ზიანის საკითხების დამატებითი გამოკვლევის მიზნით.²³⁶ საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ უზენაესი სასამართლოს მყარად დადგენილი პრაქტიკის მიხედვით, დაუშვებელია მენარმე სუბიექტის საქმიანობაში იმგვარად ჩარევა, რომ პარტნიორს შეეზღუდოს საწარმოს დირექტორთან ხელშეკრულების შეწყვეტის უფლებამოსილება, რაც მას მინიჭებული აქვს „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონით (კანონის 9¹.6.„ე“ ქვეპუნქტი). სამართლებრივად **დირექტორთან დადებული შეთანხმება დავალების (სასამსახურო) ხელშეკრულება** და, შესაბამისად, მისი ცალმხრივად შეწყვეტის მართლზომიერების შემოწმებისას „მენარმეთა შესახებ“ კანონის ნორმებთან ერთად, გამოიყენება დავალების ხელშეკრულების მომწესრიგებელი ნორმები (სსკ-ის 709-ე და მომდევნო მუხლები). **საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ დავის მხარეებს შორის არსებული დავალების ხელშეკრულების გათვალისწინებით ზიანის თაობაზე საწარმოს მიერ აღძრული სარჩელებიც სახელშეკრულებო მოთხოვნათა ფარგლებში უნდა შემოწმდეს და არა დელიქტური ვალდებულების, როდესაც დგინდება ზიანის ანაზღაურების განმაპირობებელი ყველა წინაპირობა.** საკასაციო პალატამ მიზანშეწონილად მიიჩნია, სააპელაციო სასამართლომ საქმის ხელახლა განხილვისას გამოიკვილოს, არსებობდა თუ არა პარტნიორის საზოგადოებიდან გარიცხვის წინაპირობები და დაადგინოს პარტნიორის წილის კომპენსირებასთან დაკავშირებული გარემოებები. **პალატამ განმარტა, რომ პარტნიორის საზოგადოებიდან გარიცხვა უკიდურესი ზომაა, შესაბამისად, ასეთი ზომა შეიძლება გამოყენებულ იქნეს მხოლოდ მნიშვნელოვანი საფუძვლების არსებობისას.** პარტნიორის გარიცხვის მნიშვნელოვანი საფუძველი იკვეთება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, როდესაც საზოგადოებამ აღარ უნდა ითმინოს გასარიცხი პარტნიორის კორპორაციულსამართლებრივი მონაწილეობა, სახელდობრ, როდესაც მისი ქცევა შეუძლებელს ხდის ან მნიშვნელოვნად ართულებს საზოგადოების მიზნის მიღწევას, რაც აუტანელს გახდის საზოგადოების რიგებში დარჩენას. საუბარია პიროვნულ თვისებებსა და ურთიერთობებზე, როგორცაა, მაგალითად, ნდობის დეფიციტი, ვალდებულებების მძიმე დარღვევა, დანაშაულებრივი საქმიანობა, ნდობის ბოროტად გამოყენება და სხვა პარტნიორებთან დაძაბული ურთიერთობები. საკასაციო პალატის მითითებით, პარტნიორის გარიცხვის შესახებ გადაწყვეტილების მიღება წარმოადგენს კომპანიის პარტნიორთა კრების დისკრეციაში შემავალ საკითხს, რომლის მიზანშეწონილობაზეც სასამართლო კონტროლი არ ვრცელდება. სასამართლო შემოწმების უფლებამოსილება ვრცელდება მხოლოდ პარტნიორის გარიცხვასთან დაკავშირებით მიღებული გადაწყვეტილების ნამდვილობაზე, სახელდობრ, რამდენადაა დაცული კანონითა და კომპანიის წესდებით განსაზღვრული პროცედურები სადავო გადაწყვეტილების მიღებისას. ვინაიდან საზოგადოებიდან პარტნიორის გარიცხვის სამართლებრივ შედეგს წილზე საკუთრების უფლების ჩამორთმევა წარმოადგენს, პალატის მოსაზრებით, შესაბამისი ფაქტობრივი წინაპირობების შესრულების შემთხვევაში, საზოგადოებიდან პარტნიორი არ უნდა გაირიცხოს მისი წილის კომპენსაციის საკითხის გადაწყვეტლად, რათა კონსტიტუციით დაცული საკუთრების უფლება არ შეელახოს. პალატის მოსაზრებით, ქვემდგომი ინსტანციის სასამართლოს მხრიდან **პარტნიორის გარიცხვის წინაპირობების კვლევისას, მნიშვნელოვანია, რომ ერთმანეთისგან გაიმიჯნოს მოპა-**

²³⁶ სუს განჩინება, 25 აპრილი, 2019, №ას-1203-2018.

სუხის – როგორც პარტნიორისა და მოპასუხის, როგორც დირექტორის მოვალეობები და პასუხისმგებლობა კომპანიის წინაშე.

- **საკასაციო სასამართლოს მიერ მიღებულ გადაწყვეტილებებში/განჩინებებში დავლების ხელშეკრულებასთან დაკავშირებული დავები მნიშვნელოვან ადგილს იჭერს.**

საკასაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით – ა(ა)იპის ყოფილი დირექტორის სარჩელი უარყოფილ იქნა სსკ-ის 709-ე, 720-ე მუხლების საფუძველზე.²³⁷ საკასაციო პალატამ განმარტა, რომ საკორპორაციო სამართალი ერთმანეთისაგან განასხვავებს სანარმოს დირექტორის დანიშვნასა და მის შრომით თანამდებობაზე განწესებას. პირის დანიშვნის ცნება მოიაზრებს დირექტორის მიერ ორგანული თანამდებობის დაკავებას, რაც ამ აქტის კორპორაციულსამართლებრივ და ცალმხრივ ხასიათზე მიუთითებს. იგი დირექტორის დანიშვნის ფაქტის მარეგისტრირებელი ორგანოს მეშვეობით გასაჯაროებისა და, შესაბამისად, ამაზე უფლებამოსილი პირის ნების აღსრულების საფუძველია. სწორედ რეგისტრაციის მომენტიდან ხდება დირექტორი უფლებამოსილი, განახორციელოს მისთვის მინიჭებული უფლებამოსილებანი, რაც შეეხება შრომით თანამდებობაზე განწესების აქტს, იგი წარმოადგენს იურიდიულ პირსა და დირექტორს შორის დადებულ ხელშეკრულებას, რომლითაც მხარეებს შორის ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობა წარმოიშობა. პალატის მოსაზრებით, მიუხედავად „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონში შრომით-სამართლებრივი ელემენტების შემოღებისა, ა(ა)იპის დირექტორთან დადებული ხელშეკრულება არ უნდა დაკვალიფიცირდეს შრომითსამართლებრივ ხელშეკრულებად, არამედ პირობითად შეიძლება, მოვიხსენიოთ სასამსახურო ხელშეკრულებად, რომელიც მომსახურების ხელშეკრულების ნაირსახეობაა და სავსებით განსხვავდება შრომის სამართლისათვის დამახასიათებელი პრინციპებისაგან და ყველაზე მეტ მსგავსებას დავლების ხელშეკრულებასთან ავლენს. სსკ-ის 709-ე, 710-ე, 720-ე მუხლების დანაწესების გათვალისწინებით ა(ა)იპ-ის დამფუძნებელს (ნესდებით გათვალისწინებულ შემთხვევაში, შესაბამის უფლებამოსილ პირსა თუ ორგანოს) შეუძლია, ყოველგვარი საფუძვლის გარეშე, ნებისმიერ დროს შეწყვიტოს ხელშეკრულება ხელმძღვანელთან და გამოვლენილი ნება მესამე პირების მიმართ ნამდვილი ხდება მისი მარეგისტრირებელ ორგანოში რეგისტრაციის მომენტიდან.

სხვა დავაში²³⁸ საკასაციო სასამართლომ შეცვალა გამოუყენებელი შევებულების ანაზღაურებაზე უარის თქმის თაობაზე სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება და დააკმაყოფილა მოთხოვნა. პალატამ მიიჩნია, რომ მოთხოვნა სრულად ექცევა როგორც საერთაშორისო, ისე – ეროვნული კანონმდებლობით აღიარებული მონესრიგების სტანდარტში, ვინაიდან „ყოველწლიური ფასიანი შევებულების შესახებ“ კონვენციის მე-3 მუხლით განსაზღვრული „ჯილდოს“ გამოანგარიშების წესი მოცემულია შრომის კოდექსის 26-ე მუხლში.

საკასაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით – სანარმოს დირექტორს ბლოკირებული ბონუსი და მიუღებელი შემოსავალი აუნაზღაურდა.²³⁹ საკასაციო სასამართლოს განმარტებით, დირექტორის შრომის ანაზღაურება (ბონუსი) ფართო გაგებით წარმოადგენს ხელფასს და იგი საკუთრების უფლებით დაცულ სფეროში ექცევა (ევროკონვენციის პირველი დამატებითი ოქმის პირველი მუხლი), თავად საკუთრების ბუნებიდან გამომდინარე კი, ამ უფლებისათვის დამახასიათებელი ნებისმიერი ელემენტის გამოყენება (ფლობა, სარგებ-

²³⁷ სუს გადაწყვეტილება, 15 ივლისი, 2016, №ას-302-287-2016. იხ. იმავე საკითხზე სუს გადაწყვეტილება, 15 ივლისი, 2016, №ას-101-97-2016, სუს გადაწყვეტილება, 23 სექტემბერი, 2016, №ას-131-127-2016.

²³⁸ სუს გადაწყვეტილება, 23 სექტემბერი, 2016, №ას-131-127-2016.

²³⁹ სუს გადაწყვეტილება, 25 იანვარი, 2019, №ას-164-164-2018.

ლობა, განკარგვა) მესაკუთრის ნებაზეა დამოკიდებული (სკ-ის 170.1 მუხლი). საკუთრების სანივთო უფლების აბსოლუტური ბუნებიდან გამომდინარეობს ისიც, რომ ქონების რაიმე ფორმით განკარგვის შეზღუდვა გამართლებულია მხოლოდ კანონის ან სახელმწიფოებრივი ბოჭვის ფარგლებში. საკასაციო პალატამ მიიჩნია, რომ კომპანიას დირექტორთან სასამართლო ურთიერთობის მოშლისას წარმოეშვა ბლოკირებული ბონუსის ანაზღაურების ვალდებულება და, ამასთან, სკ-ის მე-400-ე, 404-ე და 411-ე მუხლების საფუძველზე მიუღებელი შემოსავლის მიღების მოთხოვნაც საფუძველიანია. საწარმოს ყოფილი დირექტორის მიერ მიუღებელი ხელფასისა და ხელფასის დაყოვნებისთვის ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნით საწარმოს წინააღმდეგ წარმოებულ დავაზე, საკასაციო სასამართლომ გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა იმავე სასამართლოში.²⁴⁰ საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლომ მხარეთა შორის ურთიერთობა სწორად დააკვალიფიცირა დავალების ხელშეკრულებად, მაგრამ შემონებებს ექვემდებარება სასარჩელო მოთხოვნის საფუძველიანობა, კერძოდ, არსებობდა თუ არა მხარეთა შორის სასყიდლიანი დავალება, რომლის ფარგლებშიც მოპასუხეს ეკისრება მოსარჩელის სასარგებლოდ გასამრჯელოს გადახდა.

- ნოტარიუსის მიერ გაცემულ სააღსრულებო ფორცელში აღსასრულებელი შეუსრულებელი ვალდებულების მოცულობის ცვლილების მოთხოვნით გამსესხებელსა (მწარმე) და ფიზიკურ პირს (მსესხებელი) შორის წარმოშობილ დავაში²⁴¹ საკასაციო სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების მიღება და, შესაბამისად, დავის სამართლებრივი შედეგის შეცვლა განაპირობა მხარეთა შორის საწარმოო წესით გაფორმებული სესხისა და იპოთეკის ხელშეკრულების სააპელაციო სასამართლოსგან განსხვავებულმა განმარტებამ. საკასაციო სასამართლომ არასწორად მიიჩნია სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობა, რომ საწარმოო წესით გაფორმებული სესხის ხელშეკრულების ერთთვიანი ვადა, მხარეთა კონკლუდენტური მოქმედებით რამდენჯერმე გაიზარდა. საკასაციო სასამართლოს დასკვნით, საწარმოო წესით დადასტურებული გარიგებით განსაზღვრული ვადის ამოწურვის შემდეგ მხარეთა შეთანხმების ძალაში შესასვლელად აუცილებელი იყო კანონით დადგენილი ფორმის დაცვა, ვინაიდან, მოცემულ შემთხვევაში, დაიდო ხელშეკრულება კანონით დადგენილი საწარმოო წესით.

ფიზიკური პირის სარჩელი საწარმოს წინააღმდეგ, სესხის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე ვალდებულების შესრულების მოთხოვნით, საკასაციო სასამართლომ უარყო, იმ საფუძველით, რომ მოსარჩელის მიერ მოპასუხისათვის სესხის საგნის – ფულადი თანხის გადაცემა არ დადასტურდა.²⁴² საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ მარტოოდენ, სესხის შესახებ შეთანხმება (არსებით პირობებზე შეთანხმება) ხელშეკრულების საგნის გადაცემის გარეშე, არ ნიშნავს სესხის ხელშეკრულების დადებას. რადგანაც სესხის ხელშეკრულების ნამდვილობისა და იურიდიული ძალის აუცილებელი პირობაა ფულის ან სხვა გვაროვნული ნივთის მსესხებლისთვის რეალურად (ფიზიკურად) გადაცემა, სადავობის შემთხვევაში, მხარემ უნდა ამტკიცოს არა მხოლოდ სესხზე შეთანხმების არსებობა, არამედ სესხის საგნის რეალურად გადაცემის შესახებ ფაქტობრივი გარემოებაც.

საკასაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით – გამსესხებლის მოთხოვნა სარგებლისა და პირგასამტეხლოს ანაზღაურებაზე არ დაკმაყოფილდა სამართლებრივად ვარგისი საფუძველის არარსებობის გამო.²⁴³ კრედიტორმა უარი განაცხადა შესრულების მიღებაზე და, რადგანაც სსკ-ის 390-ე მუხლის პირველი ნაწილიდან გამომდინარე, მართლაც იკვეთება კრედიტორის მიერ შესრულების მიღების ვადაგადაცილების ფაქტი, ამავე კოდექსის 393-ე

²⁴⁰ სუს განჩინება, 3 ნოემბერი, 2017, №ას-650-606-2017.

²⁴¹ სუს გადაწყვეტილება, 8 თებერვალი, 2017, №ას-712-682-2016.

²⁴² სუს გადაწყვეტილება, 6 ივნისი, 2017, №ას-398-371-2017.

²⁴³ სუს გადაწყვეტილება, 26 მარტი, 2018, №ას-1071-991-2017.

მუხლის „გ“ ქვეპუნქტიდან გამომდინარე, მან დაკარგა დამატებითი შესრულების მოთხოვნის უფლება.

მოსარჩევეები ბანკის წინააღმდეგ აღძრული სარჩელით მოითხოვდნენ უაქცეპტოდ ჩამონერილი თანხის დაბრუნებას, იმ მოტივით, ბანკმა ხანდაზმული დავალიანება შეასრულა. საკასაციო სასამართლომ მოსარჩევეთა მოთხოვნა უარყო,²⁴⁴ იმ საფუძველით, რომ კლიენტის თანხმობა გულისხმობს, მათ შორის, ხანდაზმული მოთხოვნის შესასრულებლად საჭირო თანხის ჩამონერასაც. თუ მსესხებელს არ სურს ხანდაზმული მოთხოვნის შესრულება, იგი ბანკში გახსნილ ანგარიშზე თანხას არ შეიტანს, ხოლო, თუ შეიტანს, ივარაუდება, რომ ნებაყოფლობით ასრულებს იმ მომენტში ბანკის წინაშე არსებულ ყველა ვალდებულებას.

საკასაციო სასამართლომ გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს განჩინება, რომლითაც უცვლელად დარჩა საკრედიტო ხელშეკრულებიდან გამომდინარე ფულადი დავალიანების აღიარებაზე სარჩელის დაკმაყოფილების შესახებ საქალაქო სასამართლოს გადანყვეტილება და ახალი გადანყვეტილებით აღიარებითი სარჩელი განუხილველად დატოვა იურიდიული ინტერესის არარსებობის გამო, რაც აღიარებითი სარჩელის დაუშვებლობის საფუძველია.²⁴⁵

საკასაციო სასამართლომ ერთ-ერთ საქმეზე თავდებ პირებზე სოლიდარულად პასუხისმგებლობის დაკისრების ნაწილში ქვემდგომი სასამართლოების გადანყვეტილებები კანონიერად მიიჩნია, იმავე დასაბუთებით, რომ სოლიდარული თავდებობის ორმხრივი გარიგების არსებით პირობად სსკ-ის 892-ე მუხლის პირველი ნაწილის ნორმატიული შინაარსი მიიჩნევს შეთანხმების მიღწევას თავდების პასუხისმგებლობის რაოდენობრივად განსაზღვრულ მაქსიმალურ (ზღვრულ) თანხაზე, რაც განსახილველ დავაში მხარეთა შორის გაფორმებულ თავდებობის ხელშეკრულებებში მითითებული არ არის. საკასაციო სასამართლომ კანონიერად მიიჩნია მსესხებელი მოპასუხისათვის დაკისრებული თანხის მესაკუთრე მოპასუხეთა სხვა ქონებაზე გადახდევინების მიქცევის თაობაზე მოსარჩელის (ბანკის, კასატორის) საკასაციო პრეტენზია და ამ ნაწილში გადანყვეტილებით სარჩელი დააკმაყოფილა.²⁴⁶

საბანკო კრედიტის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე დავაზე, საკასაციო სასამართლომ დააბრუნა რა საქმე ხელახლა განსახილველად,²⁴⁷ მიუთითა, რომ საქმის ხელახალი განხილვის დროს სააპელაციო საჩივრის ფარგლებში უნდა დადგინდეს საკრედიტო ხელშეკრულების შეწყვეტის თარიღი, სრულყოფილად გამოიკვლიონ საკრედიტო ხელშეკრულების არსებითი პირობები, **დაერიცხოს თუ არა პროცენტი (სარგებელი) სესხის თანხას ხელშეკრულების შეწყვეტის შემდეგაც იმ ვითარებაში, როცა მხარეებმა ვადაგადაცილებისათვის გაითვალისწინეს პირგასამტეხლო** და სასამართლომ მხარეთა შორის მტკიცების ტვირთის სწორად განაწილებით უნდა გამოიტანოს შესაბამისი სამართლებრივი დასკვნები.

სესხის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე დავაში,²⁴⁸ რომელშიც არსებითად გადასანყვეტი საკითხი მხარეთა შორის სესხის ხელშეკრულების არსებობა გახდა, საკასაციო პალატის მიერ გასაჩივრებული გადანყვეტილების გაუქმებისა და საქმის ხელახლა განსახილველად დაბრუნების საფუძველი გახდა ის გარემოება, რომ საქმეზე შეკრებილი მტკიცებულებები ობიექტურად არ შეფასდა, შესაბამისად, სასამართლოს დასკვნები დაუსაბუთებელია როგორც ფაქტობრივი, ისე – სამართლებრივი თვალსაზრისით.

²⁴⁴ სუს გადანყვეტილება, 31 ოქტომბერი, 2018, №ას-305-290-2016.

²⁴⁵ სუს გადანყვეტილება, 16 ნოემბერი, 2018, №ას-955-2018.

²⁴⁶ სუს გადანყვეტილება, 08 თებერვალი, 2019, №ას-1172-2018.

²⁴⁷ სუს განჩინება, 15 მარტი, 2016, №ას-932-882-2015.

²⁴⁸ სუს განჩინება, 20 მაისი, 2016, №ას-1245-1168-2015.

ერთ-ერთი საქმის ფაბულის მიხედვით, სესხისა და იპოთეკის ხელშეკრულებების უზრუნველსაყოფად იპოთეკით დაიცვრთა მსესხებლის არასრულწლოვანი შვილის უძრავი ნივთი. ვალდებულების შეუსრულებლობის გამო იპოთეკით დატვირთული უძრავი ქონება აუქციონზე გაიყიდა. სააპელაციო სასამართლომ, სესხისა და იპოთეკის ხელშეკრულებების ბათილად ცნობის შესახებ არასრულწლოვანი მესაკუთრის მშობელთა სარჩელი დააკმაყოფილა. საკასაციო სასამართლომ მიკროსაფინანსო ორგანიზაციის საკასაციო საჩივარი დააკმაყოფილა, გააუქმა გასაჩივრებული განჩინება და საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნა იმავე სასამართლოს²⁴⁹ შემდეგი მოტივაციით: საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ, უპირველესად, დავის განმხილველ სასამართლოს უნდა გაერკვია, სწორად იყო თუ არა აღძრული სარჩელი და დასაშვები იყო თუ არა სსსკ-ის 180-ე მუხლის დანაწესის მიხედვით. სააპელაციო სასამართლო უფლებამოსილი იყო, თავისი ინიციატივით განესაზღვრა საქმეზე დასადგენ გარემოებათა წრე, მოსარჩელის იურიდიული ინტერესის დადგენის შემდეგ ჩამოეყალიბებინა მიკუთვნებითი მოთხოვნა და ისე განესაზღვრა იმ პირთა წრე, რომლებსაც პასუხი უნდა ეგოთ სარჩელზე (სსსკ-ის 354-ე მუხლის პირველი ნაწილი). გარდა ამისა, მას შეეძლო, თვითონ გამოეთხოვა მტკიცებულებები, რომლებზედაც მხარეებს არ მიუთითებიათ.

სასამართლოს დასკვნით, არასრულწლოვნის მშობლებმა (კანონიერმა წარმომადგენლებმა) დაარღვიეს შვილის ქონებრივი უფლებები. მათი უფლება ამ ნაწილში ქონების მართვითა და გამოყენებით შემოიფარგლებოდა (სსკ-ის 1198-ე მუხლის მეოთხე ნაწილი), სინამდვილეში კი, მათ იპოთეკით დატვირთეს ქონება, რამაც განაპირობა შემდგომში მისი რეალიზაცია და მასზე მოსარჩელის საკუთრების უფლების დაკარგვა, ანუ ვლინდება ინტერესთა კონფლიქტი ბავშვსა და მშობლებს შორის, შესაბამისად, სააპელაციო სასამართლომ მოსარჩელეს უნდა დაუნიშნოს სპეციალური წარმომადგენელი ამ საქმისწარმოების მიზნებისათვის მეურვეობისა და მზრუნველობის ორგანოს სახით. საკასაციო სასამართლომ მიუთითა, რომ იმ შემთხვევაში, თუ მოსარჩელე მოითხოვს მიყენებული ზიანის ანაზღაურებას, მაშინ ამ მოთხოვნის მოპასუხეები იქნებიან როგორც მშობლები, ისე – პირველი მოპასუხეც (მიკროსაფინანსო ორგანიზაცია) სსკ-ის 54-ე, 992-ე, 998-ე და 409-ე მუხლების თანახმად.

საკასაციო სასამართლომ მოსარჩელესა და მოპასუხეს შორის გაფორმებული გირავნობის ხელშეკრულებების ბათილად ცნობის მოთხოვნით მოპასუხის (ბანკის) წინააღმდეგ კომპანიის მიერ წარმოებულ დავაზე გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს მიერ მიღებული გადაწყვეტილება და საქმე ხელახლა განსახილველად იმავე სასამართლოს დაუბრუნა იმ საფუძველით,²⁵⁰ რომ ამ უკანასკნელმა არ იმსჯელა, რამდენად დასაშვები იყო აღიარებითი სარჩელი, რომლითაც სადავო გირავნობის ხელშეკრულებების ბათილად ცნობა იყო მოთხოვნილი. საკასაციო სასამართლოს მითითებით, სააპელაციო სასამართლოს საპროცესო ეკონომიის პრინციპიდან გამომდინარე, მოსარჩელისთვის უნდა მიეცა სარჩელში მითითებული გარემოებების დაზუსტებისა და სასარჩელო მოთხოვნის დაზუსტების საშუალება (სსსკ-ის 83-ე მუხლის მეოთხე ნაწილი), რადგანაც ამ შემთხვევაში გარეგნობის ბათილობა არა დამოუკიდებელ მოთხოვნას, არამედ მიკუთვნებითი მოთხოვნის (მაგალითად, გადაცემულის უსაფუძვლო გამდიდრების წესების თანახმად, უკან დაბრუნება) წინაპირობას წარმოადგენდა.

- დელიქტური ვალდებულებიდან გამომდინარე დავაზე, საკასაციო სასამართლომ სსკ-ის 992-ე, 998-ე, 408.1-ე, 408.2-ე, 409-ე მუხლების საფუძველზე დააკმაყოფილა სამშენებლო მოედანზე დაზარალებული მოსარჩელის მოთხოვნა მოპასუხეებისათვის სოლიდარულად, ყოველთვიური სარჩოს გადახდის დაკისრების ნაწილში იმ საფუძველით, რომ

²⁴⁹ სუს განჩინება, 20 მაისი, 2016, №ას-1221-1146-2015.

²⁵⁰ სუს განჩინება, 12 იანვარი, 2018, №ას-1219-1139-2017.

ზიანში წვლილი დამკვეთსაც და კონტრაქტორსაც მიუძღვით, რადგან ისინი ვალდებუ-
ლი იყვნენ, მოსარჩელის უსაფრთხოება დაეცვათ, მაგრამ არაფერი მოუმოქმედებიათ.
საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ მოპასუხეთა მხრიდან მათთვის დაკისრებული
ვალდებულებების ჯეროვნად შესრულების შემთხვევაში, შესაძლებელი იქნებოდა იმ
ზიანის თავიდან აცილება, რაც მოსარჩელეს მიადგა (სსკ-ის 408.2-ე მუხლი).^{251/252}

საკასაციო სასამართლომ სარჩელის აღძვრისა და საპენსიო ასაკის მიღწევის თარიღების
გათვალისწინებით, მოსარჩელის მოთხოვნა ნაწილობრივ, მიუღებელი სარჩოს მოთხოვნის
ნაწილში, ხანდაზმულად არ მიიჩნია და დააკმაყოფილა.²⁵³ სარჩელის ნაწილობრივ დაკმა-
ყოფილების საფუძველი გახდა პალატის განმარტება, რომ სსკ-ის 326-ე მუხლის ძალით,
დელიქტით გამოწვეული პერიოდულად შესასრულებელი ვალდებულებების მიმართ გამო-
ყენებულ უნდა იქნეს 129-ე მუხლის მე-2 ნაწილი, რომლის თანახმად, ხანდაზმულობის
ვადა იმ მოთხოვნებისა, რომლებიც წარმოიშობა პერიოდულად შესასრულებელი ვალდე-
ბულებებიდან, სამი წელია.

საკასაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებით – დელიქტური ვალდებულებიდან გამომდი-
ნარე პაციენტის სარჩელი კლინიკის მიმართ უარყოფილ იქნა მოსარჩელის მიერ მტკიცე-
ბის ტვირთის რეალიზაციის შეუძლებლობის გამო.^{254/255}

- ნარდობის სახელშეკრულებოსამართლებრივ დავაში საკასაციო სასამართლომ ახალი გა-
დანწყვეტილებით არ დააკმაყოფილა მენარდის სარჩელი.²⁵⁶ საკასაციო სასამართლომ არ
გაიზიარა ქვემდგომი სასამართლოს მსჯელობა, რომ ხელშეკრულებიდან გასვლისას, შემ-
კვეთს უნდა დაეცვა ხელშეკრულებიდან გასვლის სამოქალაქო კოდექსით დადგენილი
წესი (სსკ-ის 398-ე მუხლი), ასევე, სამართლებრივად დაუსაბუთებლად მიიჩნია სასა-
მართლოს მითითება პატივსადავები საფუძვლებით ხელშეკრულებიდან გასვლის წესზე
(სსკ-ის 399-ე მუხლი). საკასაციო სასამართლომ განმარტა, რომ **ვალდებულების დარ-
ღვევის ზოგადი დებულებების კონკურენციისას სპეციალურ რეგულაციასთან** (სსკ-
ის 636-ე მუხლი), **სწორედ ეს უკანასკნელი გამოიყენება. სსკ-ის 636-ე მუხლის გამო-
ყენებისთვის არ არის საჭირო წინაპირობების დაცვა**, რადგან მოხმობილი ნორმის
შინაარსს ეწინააღმდეგება შემკვეთის იძულება და ვალდებულება, არ შეუშალოს ხელი
მენარდეს სამუშაოების დასრულებაში.

ერთ-ერთ საქმეში²⁵⁷ – ორ სამენარმეო სუბიექტს, მიმწოდებელსა და მომხმარებელს შო-
რის, ნარდობის ხელშეკრულებიდან გამომდინარე დავაში მიმწოდებელი ითხოვს მომხმა-
რებლისათვის ხელშეკრულებით ნაკისრი ვალდებულების – როუმინგული მომსახურების
ხარჯის, 50 611 ლარის, გადახდას. საკასაციო სასამართლომ გადაწყვეტილება დააფუძნა
სსკ-ის 632-ე, 415-ე, 325-ე, მე-8, მე-10.3. მუხლებზე და დაასკვნა, რომ წარდგენილი მტკი-
ცებულებების საფუძველზე, მოდავე მხარეებს თანაბრად მიუძღვით ბრალი ზიანის (დავა-
ლიანების) წარმოშობაში, რადგან თითოეულის მოქმედება ამ დავალიანების წარმოქმნაში
ფაქტობრივად დადგენილია, შესაბამისად, სასამართლომ მხარეთა შორის პასუხისმგებ-
ლობა თანაბრად გაანაწილა, საკასაციო საჩივრის ნაწილობრივ დაკმაყოფილებით, ნაწი-
ლობრივ გააუქმა სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილება და, ახალი გადაწყვეტილე-
ბით, მომხმარებელს მენარდის სასარგებლოდ დააკისრა ამ უკანასკნელის მიერ სარჩელით
მოთხოვნილი თანხის ნახევარი.

²⁵¹ სუს გადაწყვეტილება, 18 ივლისი, 2018, №ას-1423-1343-2017.

²⁵² სუს გადაწყვეტილება, 18 ივლისი, 2018, №ას-1423-1343-2017.

²⁵³ სუს გადაწყვეტილება, 31 მარტი, 2017, №ას-1180-1141-2016.

²⁵⁴ სუს გადაწყვეტილება, 11 მაისი, 2018, №ას-111-111-2018.

²⁵⁵ სუს გადაწყვეტილება, 5 აპრილი, 2019, №ას-522-499-2016.

²⁵⁶ სუს გადაწყვეტილება, 5 თებერვალი, 2016, საქმე №ას-901-851-2015.

²⁵⁷ სუს გადაწყვეტილება, 4 ივლისი, 2016, №ას-1-1-2016.

შემკვეთის მიერ მენარდის წინააღმდეგ, ნარდობის შედეგად დამზადებული ნივთის – აშენებულ სახლში კონკრეტული საცხოვრებელი ფართის გადაცემისა და საკუთრების უფლებით რეგისტრაციის მოთხოვნით წარმოებულ დავაზე საკასაციო სასამართლომ შეაფასა ნარდგენილი მტკიცებულებები და სააპელაციო სასამართლოს მსჯელობის საწინააღმდეგოდ დაასკვნა, რომ მოპასუხემ აღიარა შეუსრულებელი ვალდებულება და ამ შემთხვევაში გამოვლენილი ნება არა აბსტრაქტული, არამედ – კაუზალური, ნარდობის სამართლებრივი ურთიერთობიდან გამომდინარე ვალდებულების აღიარებაა. შესაბამისად, საკასაციო სასამართლომ სარჩელი არ მიიჩნია ხანდაზმულად, შეცვალა სამართლებრივი შედეგი და გადაწყვეტილებით სარჩელი დააკმაყოფილა, კერძოდ, სადავო უძრავი ქონება შემკვეთის საკუთრებად აღირიცხა.²⁵⁸

მენარდის სარჩელის საფუძველზე წარმოებულ დავაზე²⁵⁹ შემკვეთის საკასაციო საჩივრის განხილვისას საკასაციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ სააპელაციო სასამართლომ სხვა მტკიცებულებებთან ერთობლივად არ გამოიკვლია და არ შეაფასა სააპელაციო სასამართლოში სხდომაზე შემკვეთის მიერ წარდგენილი ექსპერტიზის დასკვნა, რომელიც სააპელაციო სასამართლომ დასაშვებად ცნო. გააუქმა რა საპელაციო სასამართლოს გასაჩივრებული განჩინება და საქმე ხელახლა განსახილველად დააბრუნა იმავე სასამართლოში, სასამართლომ მიუთითა, რომ სააპელაციო სასამართლომ ექსპერტიზის დასკვნა უნდა შეაფასოს სხვა მტკიცებულებებთან ერთობლივად, რადგან შეუძლებელია ამ მტკიცებულების გვერდის ავლით სსსკ-ის 105-ე მუხლის მეორე ნაწილით განსაზღვრული დავის საპროცესო კანონმდებლობით დადგენილი სტანდარტით გადაწყვეტა.

• მიწოდებული საწვავის ღირებულების ანაზღაურების მოთხოვნით ორ მენარმე სუბიექტს შორის დავაში, სააპელაციო სასამართლოს მიერ მტკიცებულებათა კვლევის სტანდარტის დარღვევა გახდა საკასაციო სასამართლოს მიერ გადაწყვეტილების მიღების საფუძველი. **საკასაციო სასამართლომ შეცვალა გასაჩივრებული გადაწყვეტილების სამართლებრივი შედეგი და შემქნის დააკისრა ნაყიდი ნივთის ღირებულების ანაზღაურება.**²⁶⁰ სასამართლომ აღნიშნა, რომ შემოსავლების სამსახურის ვებგვერდის გამოყენებით ავტორიზებულმა მომხმარებელმა დაადასტურა „ნსაფი“ (რაც, კეთილსინდისიერების პრინციპიდან გამომდინარე, უდავოდ უქმნიდა გამყიდველს რწმენას, რომ შემქნისი დაეთანხმა ნასყიდობის ხელშეკრულების არსებით პირობებს); „ნსაფში“ მითითებული პირობების შესაბამისად, ნასყიდობის საგნის მიღებაზე ხელი მოაწერა პირმა, რომელმაც განაცხადა, რომ მოქმედებს შემქნისის დავალების ფარგლებში. **ამ გარემოებათა ერთობლივი ანალიზი ქმნის იმ პრეზუმფციის დაშვების წინაპირობას, რომ მესამე პირი შემქნისის დავალების ფარგლებში მოქმედებდა, რომლის მიმართ შესრულებით გამყიდველის ვალდებულება შეწყდა,** ხოლო შემქნის წარმოეშვა საპასუხო შესრულების ვალდებულება.

მხარეთა შორის გაფორმებული ნასყიდობის ხელშეკრულებით მოსარჩელის (გამყიდველი-მენარმე) მიწოდებული საქონლის ნაწილი მოპასუხემ (მყიდველი) ნაკლის გამო გადაარჩია და უკან დააბრუნა. საკასაციო სასამართლოს დასკვნით, მყიდველს არ შეიძლება, დაეკისროს ნასყიდობის საგნის ღირებულების ანაზღაურება იმ პირობებში, როდესაც მას ქონება (ნასყიდობის საგანი) საკუთრებაში არ გადასცემია. საკასაციო სასამართლომ სამართლებრივი კვალიფიკაციის შეცვლით მიიღო გადაწყვეტილება სარჩელის დაკმაყოფილებაზე უარის თქმის თაობაზე²⁶¹ იმ საფუძველით, რომ **სამოქალაქო კოდექსის არცერთი ნორმა არ ადგენს გასვლის გზით ხელშეკრულების შეწყვეტის შემთხვევაში – პირმა ვალდებუ-**

²⁵⁸ სუს გადაწყვეტილება, 5 დეკემბერი, 2017, №ას-679-633-2017.

²⁵⁹ სუს განჩინება, 22 მარტი, 2019, №ას-455-455-2018.

²⁶⁰ სუს გადაწყვეტილება, 20 იანვარი, 2017, №ას-793-760-2016.

²⁶¹ სუს გადაწყვეტილება, 31 მარტი, 2017, №ას-75-71-2017.

ლება შეასრულოს.

სასამართლომ გაიზიარა ძირითადი სადავო ფაქტობრივი გარემოების, ნასყიდობა-მიწოდების ხელშეკრულების საფუძველზე მყიდველის მიერ მიღებული საქონლის ღირებულების გამყიდველისათვის/მიმწოდებლისათვის გადახდაზე მხარეთა შორის მტკიცების ტვირთის არასწორად განაწილების შესახებ მოპასუხე – კასატორის პრეტენზია.

- საკასაციო პალატამ სასამართლო პრაქტიკაზე დაყრდნობით განმარტა რა სსკ-ის 429-ე მუხლით დადგენილი ვალდებულების შესრულების მტკიცების სტანდარტი, მიიჩნია, რომ, განსახილველ შემთხვევაში, მიღებული საქონლის (პროდუქციის) ღირებულების გამყიდველისათვის/მიმწოდებლისათვის გადახდის შესახებ ფაქტობრივი გარემოება მყიდველის მტკიცების ტვირთს წარმოადგენდა, რომლის სადავობის შემთხვევაში, მხოლოდ მყიდველის ახსნა-განმარტება ვერ შეფასდება საკმარის მტკიცებულებად, რაც შეიძლებოდა საფუძველად დასდებოდა შედავებული ფაქტობრივი გარემოების დადასტურებულად მიჩნევას და, მაშასადამე, სარჩელის დაკმაყოფილებას. საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ მყიდველს (მოპასუხეს, მოვალეს) ეკისრებოდა გამყიდველის (მოსარჩელის) წინაშე ვალდებულების შესრულების მტკიცების ტვირთი, რაც მან ვერ შეასრულა და ვერ შეძლო ნასყიდობის ხელშეკრულებით გათვალისწინებული თანხის კრედიტორისათვის გადახდის დადასტურება, ყოველივე ეს სარჩელის უარყოფის საფუძველია.²⁶²
- სააპელაციო სასამართლომ ახალი გადაწყვეტილებით გამყიდველის სარჩელი უარყო იმ საფუძველით, არ არსებობდა სანარმოს სარჩელის დაკმაყოფილებისა და მოპასუხისათვის ნასყიდობის საფასურის დაკისრების სამართლებრივი საფუძველი, ვინაიდან მოსარჩელემ ვერ უზრუნველყო შესაბამისი მტკიცებულებების წარდგენის გზით მისი მტკიცების საგანში შემავალი გარემოებების – მოპასუხესთან ნასყიდობის ხელშეკრულების დადებისა და, ამ ხელშეკრულებიდან გამომდინარე, მოპასუხის ვალდებულების არსებობის დადასტურება. საკასაციო სასამართლომ აღნიშნა, რომ სააპელაციო სასამართლოს მიერ სანარმოს მიერ შექმნილ საგადასახადო კანონმდებლობით დადგენილ დოკუმენტზე, სასაქონლო ზედნადებზე, როგორც მოსარჩელის მიერ ცალმხრივად შექმნილ და არასარწმუნო მტკიცებულებაზე მსჯელობა, თანაც იმ პირობებში, როდესაც ფინანსთა სამინისტროს შესაბამის ინსტრუქციაზე დაყრდნობით არ არსებობს მყიდველის მხრიდან სასაქონლო ზედნადების დადასტურების ვალდებულება, დაუსაბუთებელი მსჯელობაა და არ გამომდინარეობს საგადასახადო მონესრიგებიდან, შესაბამისად, საკასაციო სასამართლომ დააკმაყოფილა მოსარჩელის საკასაციო საჩივარი და საქმე ხელახლა განსახილველად დაუბრუნა იმავე სასამართლოს, ვინაიდან საქმის გარემოებები საპროცესო ნორმების ისეთი დარღვევითაა დადგენილი, რომ ამ დარღვევების შედეგად საქმეზე არასწორი გადაწყვეტილება იქნა გამოტანილი და საჭიროა მტკიცებულებათა დამატებითი გამოკვლევა.²⁶³
- სააპელაციო სასამართლოს მიერ ზემოთ განხილული ე.წ. „ტრადიციული“ დარღვევის ფონზე აღსანიშნავია ქვემოთ მითითებული საქმეები, რომელშიც სასამართლომ გადაწყვეტილება პროცესუალური ნორმებისაგან გადახვევით მიიღო, კერძოდ, სააპელაციო სასამართლომ დავა გადაწყვიტა ისე, რომ მოსარჩელე მიუთითებდა სავარაუდო და არა კონკრეტულ დარღვევაზე, საქმეში დადგენილად მითითებული ფაქტები ეხებოდა სხვა და არა საქმეში მონაწილე პირებს, მხარის მტკიცების საგანში შემავალი გარემოებების დამადასტურებელი მტკიცებულებები შეჯიბრებითობის პრინციპის დარღვევით საკუთარი ინიციატივით მოიპოვა, ხელახლა დაადგინა კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილება.

²⁶² სუს გადაწყვეტილება, 16 ნოემბერი, 2018, №ას-860-860-2018.

²⁶³ სუს განჩინება, 13 ნოემბერი, 2017, №ას-599-558-2017.

დასაბუთებით, რომ მოსარჩელე არ იყო უფლებამოსილი, ედავა იპოთეკისა და მომსახურების ხელშეკრულებების კონკრეტული პუნქტების ნამდვილობაზე, კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით დადგენილი ფაქტებისა და სამართალურთიერთობის პრეიუდიციულობის გამო (სსსკ-ის 266-ე მუხლი).

საკასაციო სასამართლომ ახალი გადაწყვეტილება მიიღო სააპელაციო სასამართლოს მიერ სააპელაციო წარმოების ფარგლებში განხილვის ფარგლების დარღვევის საფუძვლით.

ერთ საქმეში²⁶⁸ სააპელაციო სასამართლო გასცდა სააპელაციო საჩივრის ფარგლებს (სსსკ-ის 377-ე (1) და 384-ე მუხლები) და, ახალი გადაწყვეტილებით, შემკვეთს დააკისრა გარკვეული თანხა, რაც მოიცავს კანონიერ ძალაში შესული გადაწყვეტილებით უკვე დაკისრებულ თანხას, ხოლო სხვა შემთხვევაში შეჯიბრებითობის პრინციპის დარღვევით გასცდა შეფასების საგანს და შესაგებელში შესაბამისი შედავების არარსებობის პირობებში საკუთარი ინიციატივით მიიჩნია არასაკმარისად მოსარჩელის მიერ ვალდებულების შესრულების დადასტურების მიზნით წარდგენილი ალტერნატიული კვლევის შედეგები.²⁶⁹

ვფიქრობთ, წინამდებარე განზოგადება სასამართლოს ღიაობას გარკვეულწილად უზრუნველყოფს არა მარტო მისი საქმიანობის შედეგების საქვეყნოობით, არამედ, ხარვეზებისა და დარღვევების მიუხედავად, მართლმსაჯულების განხორციელების რთული და საპასუხისმგებლო პროცესის საჯაროობითაც.

²⁶⁸ სუს გადაწყვეტილება, 20 ოქტომბერი, 2017, №ას-856-800-2017.

²⁶⁹ სუს გადაწყვეტილება, 9 ივნისი, 2017, №ას-1100-1057-2016.

საქართველოს უზენაესი სასამართლო
თბილისი 0110, ძმები ზუბალაშვილების ქ. №6
www.supremecourt.ge